

วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม

Phimoldhamma Research Institute Journal

ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2566)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน - ธันวาคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางพระพุทธศาสนา ปรัชญา การศึกษา รัฐศาสตร์ และรัฐประศาสนศาสตร์
2. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัย ด้านอสังคัมภีร์ ด้านสันติศึกษา และด้านวิปัสสนาศึกษา
3. เพื่อเป็นเวทีนำเสนอผลงานวิชาการและผลงานวิจัยของบุคลากรในมหาวิทยาลัยและบุคคลทั่วไป

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind peer review)

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

1. พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระราชพัฒนวัชรบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ สนั่นนารี

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

มาริสสา ไสวงาม

กองบรรณาธิการ

1. พระมหาโยธิน โยธโก, รองศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.กนกพร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.พรอัมรินทร์ พรหมเกิด	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธิรักษ์ ปรานนอก	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
5. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
7. รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม
8. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
9. รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
10. รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
12. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญวรัตน์ โพธิ์สาน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปิ่น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพัชญ์ อนันต์ธีระกุล	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสง แสนบุตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมา	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิรัช เรืองแสน	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้จัดการวารสาร

สาริกา ไสวงาม

ออกแบบปก

สาริกา ไสวงาม

จำนวนพิมพ์

เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 082-855-8962 โทรสาร 0-4328-3399
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/prij/index> E-mail: phimoldhamma.prij@gmail.com

พิมพ์ที่

เอมี ก้อปปี เซนเตอร์ 88/27 ถนนเหล่านาดิ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000
โทร. 0-4330-6845 แฟกซ์ 0-4330-6845 E-mail: emmy_emma_emem@hotmail.com

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารสถาบันวิจัยพหุวัฒนธรรม (Peer Review)

ปีที่ 10 ฉบับที่ 3 (กันยายน - ธันวาคม 2566)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปิ่น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ลีคำ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพรรณ วงศ์พรวัฒน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

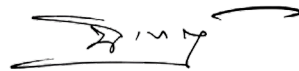
ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. พระมหาไทยน้อย ญาณเมธี (สกลสังห์), ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. รองศาสตราจารย์ ดร.อังคณา ตุงคะสมิต	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
4. รองศาสตราจารย์ ดร.พูนสุข อุดม	มหาวิทยาลัยทักษิณ
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ชิตชนก เชิงเขาว์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
6. รองศาสตราจารย์ ดร.สุบิน ยุระรัช	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
7. รองศาสตราจารย์ ดร.วรวรรณ ศรียาภัย	มหาวิทยาลัยพะเยา
8. รองศาสตราจารย์ ดร.ชาติรี มณีโกศล	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
9. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
10. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณา จ้อยทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ วัฒนะ	มหาวิทยาลัยมหิดล
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วณิชวัฒนวรชัย	มหาวิทยาลัยศิลปากร
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญพนอ พ่วงแพ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลภรณ์ วิษณุวัฒน์	มหาวิทยาลัยพะเยา
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรระ จตุพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
16. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โสภณา สุตสมบูรณ์	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
17. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
18. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
19. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกราช บุญเรือง	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
20. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงพยอม ชิดทอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
21. อาจารย์ ดร.อุมารินทร์ ตูลารักษ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
22. อาจารย์ ดร.ประชัน ชะชีกุล	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บรรณาธิการแถลง

วารสารสถาบันวิจัยพหุวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น ให้ความสำคัญกับการเผยแพร่ผลงานวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และการบูรณาการพระพุทธศาสนากับศาสตร์สมัยใหม่ของผู้บริหาร คณาจารย์ นักวิจัย นิสิต นักศึกษา และบุคลากรปฏิบัติการวิชาชีพ ในสถาบันอุดมศึกษาทุกระดับ รวมถึงนักวิชาการจากองค์กรต่างๆ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน และนักวิชาการอิสระที่ต้องการนำเสนอผลการศึกษาทั้งในเชิงทฤษฎีและการสะท้อนองค์ความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติงานตามสภาพจริงที่สามารถนำไปสู่การประยุกต์ใช้พัฒนาในด้านต่างๆ ได้ วารสารสถาบันวิจัยพหุวัฒนธรรมฉบับนี้ เป็นปีที่ 10 ฉบับที่ 3 ประกอบด้วยบทความวิจัย 22 บทความ และบทความวิชาการ 2 บทความ และวิจารณ์หนังสือ 2 บทความ

ขอขอบพระคุณผู้สนับสนุนบทความและผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาพิจารณาอ่านบทความและให้ข้อเสนอแนะที่มีคุณภาพต่อการพัฒนาทางวิชาการ ทำให้วารสารสถาบันวิจัยพหุวัฒนธรรมสามารถดำรงคุณภาพและมาตรฐานทางวิชาการ สามารถนำไปสู่การพัฒนาจิตใจและสังคมในระดับชาติและระดับนานาชาติ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิเทศ สันันนารี)

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย: Research Article

- การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ในนราธิวาส กรณีศึกษา ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส
The Existence of Northeastern (Isan) Culture in Narathiwat Case Study Phukhao Thong Subdistrict, Sukhirin District, Narathiwat Province 1
นัทธมน ราชเสน, ณัฏฐินี ปิยะศิริพนธ์ และวสิน ทับวงษ์
Nuttamon Ratchasen, Natthinee Piyasiripon and Wasin Tabwong
- การวิเคราะห์กรรมในอรรถกถาธรรมบทตามนัยตินิยม
An Analysis of Kamma in the Dharmapada Determinism 11
พระปลัดสมหมาย ขนติมโน, พระครูศรีปัญญาวิกรม และวิเชียร ชาบุดรบุญทวีกร
Phrapalad Sommai Khantimano, Phrakhru Sripanyavikorm
and Wichian Chabutbuntharik
- การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรมของสำนักศาสนศึกษา ในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
A Study of the Learning Management of Phrapariyattidhamma Studies Model of the Office of Religious Studies in Nam Phong District Khon Kaen Province 23
พระมหาสุทัศน์ อุตตโร (จันอากาศ), วิทยา ทองดี, ปาณจิตร สุกุมาลัย และอังคณา ตุงคะสมิต
Phramaha Suthat Uttaro (Chan Ar kart), Vitthaya Thongdee, Panjitr Sukumal and Angkana Tungkasamit
- การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองตนของคนไทยในปัจจุบัน
An Analysis Study of the Buddhist Ethics in The Self-Reliance if Thai People in the Present 39
ธัญชนก อินทแพทย์, พระเทพวชิรวิมล และพระครูสีลสราธิคุณ
Tanchanok Intapat, Phratepwachirawimon
and Phrakhru Silasarathikhun

- **การศึกษาวิเคราะห์ความงามของหอโหวด 101 จังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสุนทรียศาสตร์**
An Analysis Study of the Beauty of the 101 Hor Vod, Roi Et Province
According to Aesthetics 49

มนสิชา กนกแก้ว, พระเทพวชิรวิมล และพระครูศีลสรวิชิตคุณ
 Monsicha Kanokkeao, Phratchewachirawimon and Phrakhru Silasarathikun
- **ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการเผชิญปัญหาและพันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหาร**
สถานศึกษากับการเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษากระบี่

The Relationship Between Adversity Quotient of School Administrators
and Healthy Organization of Schools under the Krabi Primary Educational
Service Area Office 61

พรรณราย จันทราชา, เก็จกนก เอื้อวงศ์ และอาจารย์ คูวัชรนไพศาล
 Pannarai Juntaracha, Ketkanok Urwongse and Archaree Khoovatanapaisai
- **การศึกษาวิเคราะห์จริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชน**
ระหว่างศาสนา

An Analysis Study of Utilitarian Ethics to Promote the Coexistence of
Followers (Sasanikas) Between Religions 77

พระกฤตกร กิตติโกโร (สุร่าไพ), พระครูศีลสรวิชิตคุณ และสงวน หล้าโพนทัน
 Phra Krittakorn Kittikaro (Suramphai), Phrakhru Silasarathikhun
 and Sanguan Laphonthan
- **ผลการจัดการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ**
เรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน
Learning Achievement and Students' Satisfaction on a Workshop Project of
The King's Philosophy of Sufficiency Economy: Sustainable Living Guidelines 87

เกริกไกร ปริญญากุล, สิริลักษณ์ จิระวัฒนาสมกุล และชไมพร ไกยสิทธิ์
 Kerkkrai Parinyaphon, Siriluk Jirawattanasomkul
 and Chamaiphorn Kaiyasit
- **สมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่ง**
Competence of Village Managers in the Real Estate Business 101

ณพล หวังสุข และธนาลิทธิ์ เพิ่มเพียร
 Napol Wungsuk and Thanasit Permpian

- รูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารโรงเรียน
พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8

**Model for Developing Management Skills According to the Principles of
Kalyanamitradhamma for Administrators of General Education**

Phrapariyattidhamma School, Area 8

117

พระครูชินวรวิวัฒน์ ชินวโร (งามงอน), พระมหาพิสิฐ วิสิฎฐปณฺโญ,

พระฮอนด้า วาตสัทโท และจิราภรณ์ พันสว่าง

Phrakhru Chinwarawiwat Chinwaro (Ngamngon),

Phramaha Phisit Wisitthapanyo, Phra Honda Watsatto

and Jiraporn Phansawang

- การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมในประเพณีข้าวสากของชาว ตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย
จังหวัดกาฬสินธุ์

**An Analytical Study of Dharma in the Khao Sak Tradition of Dong Ling
Sub-District Kamalasai District, Kalasin Province**

131

พระอธิการอินทรภพ สีสเตโช (ปรางทอง), พระครูสีลสราธิคุณ และสงวน หล้าโพนหัน

Phraathikan Intraphop Silatecho (Prangthong),

Phrakhru Silasarathikhun and Sanguan Laphonethan

- การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรมตามแนวหลวงปู่่มั่น
ภูริทัตโต

**An Analytical Study of Buddhist Ethics to Promote Practicing the Dharma
According to Luang Pu Mun Bhuridatto**

143

พระอนุชา อธิปณฺโญ (อรบุดตร), พระครูสีลสราธิคุณ และพระเทพวชิรวิมล

Phra Anucha Adhipunyo (Orabut), Phrakhru Silasarathikhun

and Phrathepvachiravimon

- การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียน
แผนธุรกิจ วิชาธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
ชั้นปีที่ 1

**The Development of Jigsaw Technique Learning Activities on Business
Marketing and Writing Business Plans Business and Entrepreneurship
Subjects of Vocational Certificate Students, Year 1**

153

พัชราภรณ์ วงษ์เพชร และอาทิตย์ อาจหาญ

Patcharaporn Wongphet and Athit Athan

- การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง
นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

**The Development of Learning Activities Emphasizing Practical Skills with
Multimedia, Banana Leaf Work Subject, Vocational Certificate Students,
1st Year of The Field of Studyhome Economics**

169

ภาณุเดช ศรีมงคล และอาทิตย์ อาจหาญ
Panudet Srimongkhon and Athit Athan
- การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนประภัสสรวททยา วัดศรีนวล
จังหวัดขอนแก่น

**Learning Management According to The Four Noble Truths, Social Studies,
Religion and Culture, Phrapariyatthamma School General Education
Department Prapassorn Wittaya School, Wat Si Nuan, Khon Kaen
Province**

183

พระมหาพงษ์เพชร วชิรเมธี (แสงใส), ปาณจิตร สุกุมลย์ และนิรัช เรืองแสน
Phramaha Pongpetch Vajiramethi (Saengsai), Panjitr Sukumal
and Niraj Ruangsarn
- ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกพื้นที่
กรุงเทพมหานคร

**Factors Affecting Happiness at Work of Personnel who work at
The Directorate of logistics Royal Thai Army in Bangkok Area**

197

ณรงค์ฤทธิ์ เต็มลาม และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร
Narongrit Termlap and Rachen Noppanatwongsakorn
- การศึกษาวิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักสุนทรียศาสตร์ในตำบลสวนจิก
อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

**An Analysis Study of The Beauty of Wooden Buddha Statues According
to Aesthetic Principles in Suan Chik Sub-District, Sri Somdej District
Roi Et Province**

213

พระพรหมภักพัฒน์ ปญญาวิชโร (วิชัยโคตร), พระครูสีลสราธิคุณ
และพระมหาสากล สุภระเมธี
Phra Phromphiphat Panyawachiyo (Wichaikhot),
Phrakhru Silasaratikhun and Phramaha Sakol Supharamathi

- **วิเคราะห์การทำหน้าที่ของสามีภรรยาในสังคมไทยปัจจุบันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท**
An Analytical Study of The Husband and Wife's Duties in the Contemporary Thai Society Based on Theravada Buddhist Philosophy 225

พระปกาคิต สีสวตโน (ศักดิ์ขวา), สงวน หล้าโพนทัน และพระมหาสากรล สุภรเมธี
Phra Prakasit Silawatano (Sakkhwa), Sanguan Laphonethan
and Phramaha Sakon Suparamethee
- **การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้**
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนเขาไร่ศึกษา จังหวัดมหาสารคาม

The Development of Learning Achievement in the Subject of Buddhism of Mathayomsuksa 5 Students in Khwaoraisuksa School, Maha Sarakham Province 241

พระมหาวาทีตย์ อภิบุญโญ, วิทยา ทองดี และปณจิตร สุกุมลย์
Phramaha Watit Ahipunno, Vitthaya Thongdee and Panachit Sukumarn
- **การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานบุญผะเหวดของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด**
An Analytical Study of Buddhist Ethics in Boon Phaved of Roi et Province People 255

พระสุพล สุพล (ต๋องโพนทอง), พระครูสีลสรวิชิต และพระเทพวรวิมล
Phra Supol Supalo (Tongphonthong), Phrakhrui Silasarathikhun
and Phrathepvachiravimon
- **แมวของชเรอดิงเงอร์และการตีความเรื่องพหุจักรวาล**
Schrödinger's Cat and The Multiverse Interpretation 267

พระครูปลัดฉันท ไซติวิโส (วงศ์ษา)
Phrakhrupalad Thanrob Jotivamsa (Wongsa)
- **การเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี**
Access to Health Service of Elderly People in Sanamchai Sub-District, Mueang District, Supanburi Province 283

พรนิดา ขจรดำรงเชิดกุล และราชนนธ์ นพณัฐวงศกร
Pornnida Khajorndumrongcherdkul and Rachen Noppanatwongsakorn

บทความวิชาการ: Academic Article

- ประเพณีการแต่งกายของชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก
**Tradition of Hmong Dress in Ban Huay Sai Nuea, Nakhon Thai District
Phitsanulok Province** 295
วิชชุพงศ์ วรศาสตร์กุล, วรางคณา ทวีวรรณ และเพ็ญนภา แสงโสดา
Vitchupong Worasatkul, Warangkana Taweewan and Pennapha Sangsoda
- การจัดการเรียนรู้กับความสมดุลของการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้และวัฒนธรรมการเรียนรู้
ที่ยั่งยืน
**Learning Management and the Balance of Organizing a Learning Ecosystem
and a Sustainable Learning Culture** 311
โสภนา สุตสมบุญ
Sopana Sudsomboon

บทวิจารณ์หนังสือ: Book Reviews

- มองหาคคุณค่าชีวิต
Looking for Life Value 327
พระดำรง สุ่มงคโล และสมเดช นามเกต
Phra Damrong Sumungkalo and Somdet Namket
- กุญแจภาวนา
The Key to Meditation 337
สุดารัตน์ ต่ายธานี และพระราชพัฒน์วชิรบัณฑิต
Sudarut Taithani and Phrarajpatthanawatcharabundit

ภาคผนวก:

- กระบวนการพิจารณาบทความ 347
- แนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ 348

การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ในนราธิวาส
กรณีศึกษา ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส*

The Existence of Northeastern (Isan) Culture in Narathiwat Case Study
Phukhao Thong Subdistrict, Sukhirin District, Narathiwat Province

นัทธมน ราชเสน¹, ณัฏฐินี ปิยะศิริพนธ์² และวสิน ทับวงษ์³

Nuttamon Ratchasen, Natthinee Piyasiripon and Wasin Tabwong

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี¹

มหาวิทยาลัยนเรศวร²

มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา³

Prince of Songkhla University, Pattani Campus, Thailand

Naresuan University, Thailand

Songkhla Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: natthineep@nu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ในจังหวัดนราธิวาสซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในระดับชุมชนอันเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยทำการศึกษาผ่านมิติความสัมพันธ์ในระดับชุมชนที่เกิดขึ้นและยังคงดำรงอยู่ในพื้นที่ชุมชนโต๊ะโม๊ะ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส โดยใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ กลุ่มชาวบ้าน และเยาวชน

ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิมของคนในชุมชนยังคงดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งควบคู่ไปกับการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมอีสาน โดยมีปัจจัยสำคัญคือ การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทั้งเรื่องการจัดถิ่นฐาน และการประกอบอาชีพระหว่างคนมลายูพื้นถิ่นกับผู้ที่เข้าไปตั้งรกรากใหม่ไม่มีการทับซ้อนกัน และเป็นไปด้วยความสมัครใจ รวมถึงการปรับตัวในการอยู่ร่วมกันจนเกิดการยอมรับวัฒนธรรมใหม่ที่เกิดขึ้นซึ่งไม่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมเดิมทำให้สามารถยึดโยงคนในชุมชนที่มีความหลากหลายเข้าไว้ด้วยกันได้

คำสำคัญ: การดำรงอยู่; วัฒนธรรม; อีสาน; นราธิวาส

*ได้รับบทความ: 18 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566

Received: October 18, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

Abstract

This research aims to study the existence of Northeastern (Isan) Culture in Narathiwat which is in the communal level of relationships, it is the basis of the coexistence of a multicultural society in the Deep South of Thailand. This study explored through the communal level of relationships dimension that have arisen and continued to exist in Tomo Village, Phukhao Thong Subdistrict, Sukhirin District, Narathiwat Province. The qualitative method was employed in this study. The key informants were community leaders, elderly people, villagers, and youth.

The research results were as follows: The findings underscore the strong existence of Melayu Muslim identity, harmoniously coexisting with Isan culture in the village. The key factors in fostering coexistence were distinct land use for Melayu locals and newcomers, and a culture of mutual respect contribute to this peaceful coexistence, including the embracing a new culture does not conflict with preserving one's original cultural roots, thus reinforcing bonds in this diverse community.

Keywords: Existence; Culture; Isan; Narathiwat

1. บทนำ

พื้นที่ส่วนใหญ่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะของวัฒนธรรมแบบเชิงเดี่ยว คือแยกพุทธและมุสลิมออกจากกันอย่างชัดเจน ซึ่งก็เป็นไปตามโครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ จึงไม่ก่อให้เกิดสถานะที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้วิถีชีวิตของผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งทำให้เกิดความไม่เข้าใจกัน การศึกษาเรื่อง การดำรงอยู่ของวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ในจังหวัดนราธิวาส เพื่อเป็นแหล่งค้นคว้าและยืนยันให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างชนต่างศาสนาภายใต้ความหลากหลาย และประวัติศาสตร์เชิงพหุวัฒนธรรมของพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ผ่านความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับชุมชนที่เกิดขึ้นและยังคงดำรงอยู่ในมิติต่างๆ เช่น วิถีชีวิต ศิลปกรรม ประเพณี และการใช้พื้นที่สาธารณะในชุมชนร่วมกัน รวมถึงปัจจัยต่อการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมของตนในท้องถิ่นอื่นหรือในวัฒนธรรมอื่นอันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรมอย่างสันติสุขและยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ในจังหวัดนราธิวาส กรณีศึกษา ตำบล ภูเขาทอง อำเภอ สุคีริน จังหวัด นราธิวาส

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ (Qualitative method) โดยมีเครื่องมือที่ใช้ คือ 1) การศึกษาจากเอกสาร 2) แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้างสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสัมภาษณ์เชิงประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่า ตำนาน นิทานพื้นบ้าน (Oral history) 3) การสนทนากลุ่ม (Focus group) 4) การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน และสังเกตการใช้พื้นที่สาธารณะของชุมชน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ กลุ่มชาวบ้าน และเยาวชนในพื้นที่ชุมชนโต๊ะโม๊ะ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดกลุ่มข้อมูล จำแนกแยกแยะ (Classification) การตีความ (Interpretation) การให้ความหมายข้อมูล และทำการวิเคราะห์โดยยึดหลักตรรกะ (Logical analysis) และเทียบเคียงกับแนวความคิดจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องควบคู่กับการศึกษาบริบท (Context) เพื่อช่วยให้ผลการวิเคราะห์อยู่ในกรอบและแนวทางที่ถูกต้อง โดยใช้วิธีการแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical description)

ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยการซักถามประเด็นเดียวกันกับบุคคลที่แตกต่างกัน หลังจากทำการวิเคราะห์ข้อมูลได้ส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกทำการประเมิน นอกจากนี้ มีการจัดประชุมเพื่อนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นและรับฟังข้อคิดเห็นรวมถึงข้อเสนอแนะจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่ ผู้ทรงคุณวุฒิของมหาวิทยาลัยในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงหน่วยงานที่จะนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ เพื่อตรวจทานความถูกต้อง ครบถ้วน รอบด้านของข้อมูล

4. สรุปผลการวิจัย

ลักษณะของการตั้งถิ่นฐานของประชากรของประเทศไทยในช่วงทศวรรษที่ 2490 ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ใน 4 บริเวณ ได้แก่ ที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำสาขาทิวเขาภาคเหนือ ที่ราบลุ่มหุบเขาภาคเหนือ ที่ราบริมฝั่งทะเลตามแนวอ่าวไทยลงไปทางใต้ และริมฝั่งแม่น้ำชีและมูลที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์, 2546) การตั้งรกรากถิ่นฐานของผู้คนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เช่นกัน นับจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันยังยึดการตั้งรกรากถิ่นฐานบริเวณใกล้ปากแม่น้ำ ริมน้ำ และทางออกทะเลเป็นสำคัญ เพราะสะดวกต่อการคมนาคมขนส่ง ความเหมาะสมต่อการประกอบอาชีพและการทำการค้า ดังนั้น ดินแดนในเขตที่เป็นภูเขาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้จึงแทบจะไม่มีประชาชนอาศัยอยู่ ชุมชนโต๊ะโม๊ะ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส เป็นพื้นที่ที่อุดมไปด้วยทรัพยากรในดิน และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ แต่ไม่มีผู้คนอยู่อาศัยเพราะขณะนั้นเองพื้นที่ตรงนี้มีมีความยากลำบากในการดำรงชีวิตทั้งยังมีสัตว์ป่าที่ดุร้ายแทบจะเป็นดินแดนที่ถูกตัดขาดจากเขตเมืองโดยสิ้นเชิง สอดคล้องกับการให้ข้อมูลซึ่งเป็นผู้อาวุโสของชาวชุมชนโต๊ะโม๊ะที่ว่า ตอนที่ย้ายเข้ามาอยู่ในพื้นที่นี้ไม่มีผู้คนอาศัย เป็นพื้นที่ว่างเปล่า ไม่มีบ้านไม่มีถนน ไม่มีไฟฟ้า ครอบครัวของตนเป็นคนกลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่นี้ จะมีโอกาสออกไปนอกพื้นที่เมื่อเวลาว่างบรรทุกไม้ซุงเข้าออกไปตลาดอาทิตย์ละครั้ง อย่างไรก็ตาม ทางภาครัฐได้มีการดูแล

เรื่องเครื่องอุปโภคบริโภค

โดยจากการสัมภาษณ์พบว่า สาเหตุหลักการของอพยพย้ายถิ่นของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประการสำคัญคือ 1) ความกดดันด้านความหนาแน่นของประชากร อันเนื่องมาจากจำนวนประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวนสูงที่สุดของประเทศ คิดเป็นจำนวน 1 ใน 3 ของประชากรทั้งหมดของประเทศ 2) เหตุผลทางเศรษฐกิจ อันเป็นผลมาจากข้อจำกัดทางภูมิศาสตร์ที่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตเพื่อการยังชีพรวมถึงการขาดพื้นที่ทำกิน และ 3) ความต้องการรายได้ที่สูงขึ้นรวมถึงการมีมาตรฐานในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น

จากการสัมภาษณ์ได้ข้อมูลว่า ในช่วงแรกของการย้ายถิ่นฐานของคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมถึงพื้นที่อื่นๆ มายังพื้นที่นี้ก็มีปัญหาเรื่องการปรับตัว ประชาชนที่ไม่สามารถปรับตัวได้ก็ย้ายกลับไปภูมิลำเนาเดิมของตนเอง อีกทั้งพื้นที่ตรงนี้เป็นพื้นที่ที่อยู่ในช่วงสงครามอุดมการณ์ที่ยังมีการเคลื่อนไหวของโจรจีนคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) ที่ทำการต่อต้านรัฐบาลมาเลเซีย โดยเข้ามาอาศัยเขตแดนไทยเป็นที่หลบซ่อนตัวและลี้ภัย ซึ่งนับเป็นปฏิบัติการด้านอุดมการณ์ทางการเมืองต่อรัฐบาลไทย มาเลเซีย และมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกา รวมถึงขบวนการพูโล (PULO: Patani United Liberation Organization) หรือองค์การปลดปล่อยสหปัตตานี และกลุ่มเคลื่อนไหวต่างๆ ในพื้นที่ที่ต้องการแบ่งแยกดินแดน จึงทำให้ประชาชนในพื้นที่ไม่กล้าเข้ามาอยู่หรือตั้งรกรากอยู่อาศัยและจับจองพื้นที่เพื่อทำมาหากิน วุฒิภรณ์ ชูวัฒนาวิรัช (2549) สงครามอุดมการณ์ในช่วงระยะเวลาที่โลกถูกแบ่งเป็น 2 ขั้วอำนาจ รัฐบาลไทยในขณะนั้น มองว่าลัทธิคอมมิวนิสต์เป็นภัยคุกคามที่สำคัญต่อความมั่นคงและความอยู่รอดของรัฐบาลไทย ดังนั้น การต่อต้านคอมมิวนิสต์จึงเป็นภารกิจหลักของรัฐบาลไทย และให้ความสำคัญเรื่องการแบ่งแยกดินแดนของขบวนการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้รองลงมา จากที่เคยเป็นขบวนการแบ่งแยกดินแดน (ขบด.) ลดระดับความสำคัญลงเหลือเพียง ขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก.) เนื่องจากไม่ต้องการรับรองสถานภาพของขบวนการแบ่งแยกดินแดนและไม่ต้องการยกระดับให้กลายเป็นประเด็นระหว่างประเทศขึ้นมา โดยการจัดการปัญหาความพยายามแบ่งแยกดินแดน คือ การพยายามรักษาบูรณาภาพแห่งดินแดนให้เป็นปึกแผ่นเพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงของรัฐ เช่น การจัดตั้งนิคมพัฒนาตนเองจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังกล่าว

สำหรับประเด็นนี้ ผู้ให้ข้อมูลกล่าวถึงในมุมมองของผู้อพยพเข้ามาในพื้นที่ที่ได้มีความกังวลใจหรือหวุ่นวิตกมากนัก เพราะทั้งกลุ่มโจรจีนคอมมิวนิสต์มลายา (จคม.) และขบวนการโจรก่อการร้าย (ขจก.) มิได้ทำร้ายหรือทำอันตรายใดๆ แก่ชาวบ้าน เพราะเป้าหมายคือ การต่อต้านรัฐเท่านั้น ชาวบ้านผู้อพยพมาตั้งรกรากในยุคนั้นจึงปลอดภัยจากกลุ่มขบวนการต่างๆ ที่เคลื่อนไหวอยู่ในพื้นที่ในช่วงระยะเวลานั้น

การที่สมาชิกในชุมชนเริ่มจากผู้คนอพยพมาจากที่ต่างๆ ซึ่งต่างคนไม่ได้รู้จักมักคุ้นกัน จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดแนวทาง ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ร่วมกันเพื่อความเป็นระเบียบ

เรียบริยของชุมชน และการยอมรับในข้อกำหนดต่างๆ ถือได้ว่าเป็นการสร้างวัฒนธรรมใหม่ให้เกิดขึ้นในชุมชนนั่นเอง การยอมรับในวัฒนธรรมใหม่เกิดจากการผสมผสานวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และการยอมรับวัฒนธรรมใหม่จะเกิดขึ้นได้ในภาวะแห่งการสอดคล้องอย่างสมดุลเมื่อวัฒนธรรมหนึ่งประสพกับวัฒนธรรมหนึ่ง (วรินดา พันธน้อย, 2552) จึงอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนดวิถีชีวิตของคนในสังคม วัฒนธรรมจึงมีความสำคัญแก่นุชยชาติทุกเผ่าพันธุ์ อีกทั้งวัฒนธรรมมีหน้าที่ต่อสังคมในภาพรวม (จิระพันธ์ อ่อนเถื่อน, 2549) ด้วยเช่นกันกล่าวคือ 1) วัฒนธรรมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม 2) วัฒนธรรมเป็นผลรวมจากภูมิปัญญาของคนในสังคม วัฒนธรรมจึงได้รับการถ่ายทอด สืบสาน และในบางโอกาสอาจเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิตได้ ดังนั้น จากความจำเป็นดังกล่าวเพื่อกำหนดวิถีชีวิตของคนในชุมชน และเพื่อยึดโยงคนในชุมชนเข้าด้วยกัน การสร้างวัฒนธรรมใหม่จึงถูกสถาปนาขึ้นในชุมชนแห่งนี้รวมถึงชุมชนใกล้เคียงด้วย

งานบุญบั้งไฟถือเป็นวัฒนธรรมใหม่ที่ถูกสร้างขึ้นโดยผู้ที่อพยพจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้ามาในชุมชนโตะโม๊ะ อำเภอสุนทรารมย์ จังหวัดนราธิวาส งานบุญบั้งไฟเป็นประเพณีของภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งจัดขึ้นเพื่อขอฝน แต่สำหรับงานบุญบั้งไฟในนราธิวาสนั้นจัดขึ้นเพื่อเป็นงานรวมญาติ และเป็นกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชนและชุมชนอื่นใกล้เคียง

จากการที่ได้ลงพื้นที่ศึกษาชุมชนโตะโม๊ะผ่านการสัมภาษณ์ การสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม และการศึกษาเอกสารหลักฐานต่างๆ สามารถสรุปปัจจัยหลักที่หนุนเสริมการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือในจังหวัดนราธิวาส ได้ดังนี้

1. ชวามลายูในพื้นที่มักจะตั้งถิ่นฐานบริเวณที่ราบลุ่ม บริเวณใกล้แม่น้ำหรือเป็นชุมชนชาวประมง แต่กลุ่มผู้อพยพกลับไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ห่างไกลผู้คน ห่างไกลความเจริญ และการใช้ชีวิตในระยะแรกก็ยากลำบาก ตามลักษณะภูมิประเทศของอำเภอสุนทรารมย์ที่มีสภาพทั่วไปเป็นภูเขาสูงชันและป่าทึบ ดังนั้น การมาตั้งถิ่นฐานที่อยู่หรือเขตนิคมสร้างตนเองสุรินทร์จึงไม่มีการทับซ้อนเรื่องของพื้นที่กับชวามลายูพื้นถิ่นในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทั้งเรื่องการจัดตั้งถิ่นฐาน และการประกอบอาชีพ และเมื่อผู้อพยพสามารถตั้งถิ่นฐานในเขตนิคมสร้างตนเองสุรินทร์ได้เป็นปึกแผ่นแล้ว ชวามลายูในพื้นที่จึงได้เริ่มอพยพเข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่บริเวณนี้ ซึ่งก็สามารถอยู่ร่วมกันได้เป็นอย่างดีและปกติสุข

2. แม้ว่ารัฐบาลในยุคจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ถูกวิพากษ์วิจารณ์ในนโยบายการปฏิวัติทางวัฒนธรรม และต่อมารัฐบาลในยุคจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใน พ.ศ. 2506 ได้เข้าไปจัดตั้งนิคมสร้างตนเองขึ้นในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยถูกมองจากคนในพื้นที่และนักวิชาการส่วนใหญ่ว่าเป็นลักษณะของนโยบายทางด้าน “การผสมกลมกลืน” (Assimilation) คนในพื้นที่ด้วยการนำคนนอกพื้นที่เข้ามา นโยบายทางการเมืองที่ต้องการสร้างคุณภาพประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธให้มีจำนวนที่ใกล้เคียงประชาชนมุสลิมในพื้นที่ก็ตาม แต่จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลพบว่า การดำเนินนโยบายอพยพคนจากที่อื่นเข้ามาใน

นิคมพัฒนาตนเองสุคิรินนั้น เป็นการเปิดรับประชาชนด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ และเมื่อสมัครเข้ามาร่วมโครงการนี้แล้ว หากไม่สามารถใช้ชีวิตในพื้นที่ได้ก็สามารถถอนตัวออกจากโครงการและกลับไปภูมิลำเนาเดิม อีกทั้งเป็นการเปิดกว้างรับผู้อพยพจากพื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศไทย รวมถึงประชาชนในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ด้วยเช่นกัน และยังรวมถึงประชาชนในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซียอีกด้วย ในขณะที่ชาวมลายูมุสลิมที่มีอยู่เดิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ยังคงมีการดำเนินชีวิตที่เป็นปกติสุข ไม่มีการบังคับเชิงนโยบายโดยรัฐบาลแต่อย่างใด ทุกอย่างดำเนินไปด้วยความสมัครใจ ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติศาสนกิจได้ตามความเชื่อและศรัทธาของตนเอง

3. ชุมชนโต๊ะโม๊ะ อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่สร้างขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลเพื่อการจัดสร้างนิคมพัฒนาตนเองภาคใต้ แต่ความเป็นชุมชนที่แท้จริงและสามารถดำรงชุมชนอยู่ได้เป็นผลมาจากสมาชิกในชุมชนเป็นประการสำคัญ จะเห็นได้ว่า ในยุคแรกแม้รัฐบาลจะมีการจัดสรรพื้นที่ดินทำกิน จัดสรรพื้นที่สำหรับอยู่อาศัย มีเงินเดือนให้ มีโครงการอบรมการประกอบอาชีพมากมาย และมีสายแร่ทองคำในชุมชน แต่ก็มีเชื่อว่าผู้อพยพทุกคนจะสามารถใช้ชีวิตอยู่ที่นี่ได้ เพราะปรากฏให้เห็นว่ามีผู้อพยพบางส่วนขอย้ายกลับไปอยู่ภูมิลำเนาเดิมด้วยเช่นเดียวกัน จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า การมีสวัสดิการเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของมนุษย์ได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น จากผลการวิจัยจึงสรุปได้ว่า ปัจจัยที่หนุนเสริมการดำรงอยู่วัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือวัฒนธรรมอีสานในชุมชนโต๊ะโม๊ะ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส มีปัจจัยสำคัญได้แก่ ไม่มีการทับซ้อนกันในการใช้พื้นที่ระหว่างชาวมลายูพื้นถิ่นกับผู้ที่ย้ายเข้าไปอยู่ใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทั้งเรื่องการจัดตั้งถิ่นฐาน และการประกอบอาชีพ อีกทั้งทุกอย่างดำเนินไปด้วยความสมัครใจ ทุกฝ่ายต่างยอมรับในความแตกต่างหลากหลาย และต่างฝ่ายต่างเคารพวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ รวมถึงการยอมรับวัฒนธรรมใหม่ที่เกิดขึ้นในสถานะที่ไม่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมเดิมจนสามารถยึดโยงคนในชุมชนที่มีวัฒนธรรมต่างกันเข้าด้วยกันได้อย่างสมดุล

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ในนราธิวาส กรณีศึกษา ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

นิคมพัฒนาตนเองภาคใต้ อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส เกิดจากนโยบายของรัฐบาล โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กรมประมงสงเคราะห์จัดตั้ง จังหวัดนราธิวาสขึ้น เมื่อวันที่ 24 เมษายน 2506 ซึ่งงานนิคมสร้างตนเองเป็นบริการทางสังคมสงเคราะห์รูปแบบหนึ่งที่ได้ดำเนินการมาพร้อมกับการก่อตั้งกรมประมงสงเคราะห์ โดยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีวัตถุประสงค์ของการจัดนิคมสร้างตนเอง คือ

1) เพื่อจัดสรรที่ดินให้ราษฎรกลุ่มเป้าหมายอพยพครอบครัวเข้าไปตั้งถิ่นฐานประกอบอาชีพและอยู่อาศัยในนิคมสร้างตนเองอย่างเป็นระเบียบและถาวร พร้อมทั้งส่งเสริมให้ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้นเป็นของตนเองและเป็นมรดกตกทอดไปสู่ลูกหลาน 2) เพื่อพัฒนานิคมในด้านต่างๆ ให้สมาชิกนิคมมีรายได้ และความเป็นอยู่สูงขึ้น มีคุณภาพชีวิตสามารถช่วยเหลือตนเองและชุมชนได้ 3) เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลในลักษณะโครงการพิเศษตามมติคณะรัฐมนตรีในการแก้ไขปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง โดยสามารถจำแนกประเภทของนิคมสร้างตนเองได้เป็น 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) นิคมสร้างตนเองในลักษณะช่วยเหลือราษฎรโดยทั่วไปเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน ไม่มีที่ทำกิน อาศัยอยู่ในแหล่งเสื่อมโทรม และเป็นผู้ประสบภัยธรรมชาติ 2) นิคมสร้างตนเองเนื่องจากการสร้างเขื่อนอเนกประสงค์เป็นการอพยพราษฎรจากเขตพื้นที่น้ำท่วม 3) นิคมสร้างตนเองในลักษณะช่วยเหลือราษฎรในเขตจังหวัดชายแดนและเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ 4) นิคมสร้างตนเองในลักษณะช่วยเหลือราษฎรเพื่อเป้าหมายทางการเมืองและเศรษฐกิจ 5) นิคมสร้างตนเองในลักษณะพิเศษเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สำหรับนิคมพัฒนาตนเองภาคใต้จังหวัดนราธิวาส ถูกจัดอยู่ในลักษณะที่ 4 ตามลักษณะการจำแนกนิคมสร้างตนเองดังกล่าว (อรพรรณ ภมรสุวรรณ, 2544)

หากพิจารณาในมุมมองของรัฐการดำเนินการดังกล่าวเป็นการช่วยเหลือปัญหาให้กับประชาชนที่ยากลำบากไม่มีที่ดินทำกิน ปัญหาความยากจน แต่ในขณะเดียวกันก็ไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าการจัดตั้งนิคมพัฒนาตนเองจังหวัดชายแดนภาคใต้มีวัตถุประสงค์ทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการจัดตั้งนิคมสร้างตนเองนี้ด้วยเช่นกัน แม้ว่าจะมีคนในพื้นที่และนักวิชาการบางส่วนเห็นว่า การดำเนินนโยบายของรัฐบาลในยุคนั้นเป็นการใช้นโยบายการผสมกลมกลืนโดยผ่านนิคมสร้างตนเองในจังหวัดชายแดนภาคใต้สามจังหวัด คือ สตูล ยะลา และนราธิวาส ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่ออพยพประชาชนจากภาคอื่นๆ เข้าไปทำกินเพื่อสร้างคุณภาพประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธให้ได้สัดส่วนกับศาสนาอิสลามและเพื่อเพิ่มปริมาณผลผลิตทางการเกษตร อย่างไรก็ตาม จากการวิจัยพบว่า การดำเนินนโยบายอพยพคนจากที่อื่นเข้ามาในนิคมพัฒนาตนเองสุคริวนั้น เป็นการเปิดรับประชาชนด้วยความสมัครใจ ในขณะที่ขามลายูมุสลิมที่มีอยู่เดิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็ยังคงมีการดำเนินชีวิตที่เป็นปกติสุข ซึ่งการอยู่ร่วมกันนั้นเป็นไปตามกฎธรรมชาติของการปรับตัวเข้าหากันของชุมชนภายใต้หลักสังคมพหุวัฒนธรรมที่ชุมชนต่างสร้างทักษะในการใช้พื้นที่สาธารณะร่วมกันเกิดการยอมรับภายใต้หลักการ “สิ่งที่แตกต่างต้องแตกต่าง สิ่งที่เหมือนกันย่อมเหมือนกัน ชุมชนต่างให้การยอมรับและเคารพในสิ่งที่แตกต่างกัน และให้เกิดดีซึ่งกันและกัน” นำสิ่งที่เหมือนกันและร่วมกันได้สร้างเป็นกิจกรรมร่วมกันของชุมชนจนกลายเป็นเอกลักษณ์หนึ่งเดียวในภาคใต้ คือ งานบุญบั้งไฟ ซึ่งไม่ขัดแย้งกับอัตลักษณ์ความเป็นมลายูมุสลิม จึงทำให้วัฒนธรรมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (อีสาน) ของคนในชุมชนโต๊ะโม๊ะ อำเภอสุคริวน จังหวัดนราธิวาส ก็ยังคงดำรงอยู่ได้จนทุกวันนี้ ซึ่งสอดคล้องกับเรณูมาศ รอดเนียม (2556) ได้ทำการศึกษาความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสอง

ศาสนา: กรณีศึกษาชุมชนตะโหนด อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา ศึกษาเงื่อนไขความสำเร็จที่ทำให้เกิดความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา และศึกษาปัญหา อุปสรรค ในการขับเคลื่อนชุมชนสองศาสนาไปสู่ความเป็นหนึ่งเดียวกันและความกลมกลืนทางวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา คือ การอยู่ร่วมกันได้อย่างปกติสุขในสังคม การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสองศาสนา การทำบุญร่วมกัน การไปมาหาสู่กัน ความเข้าใจและการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมร่วมกันได้โดยไม่ขัดกับหลักปฏิบัติทางศาสนา และการรับเอาวัฒนธรรมของอีกฝ่ายมาประยุกต์ใช้โดยไม่ขัดกับหลักปฏิบัติทางศาสนาประเภทวัฒนธรรมร่วมสองศาสนาที่สำคัญและโดดเด่นของชุมชนตะโหนด คือ ประเพณีงานบุญสองศาสนา การนับถือบรรพบุรุษเดียวกัน การให้เกียรติซึ่งกันและกัน การทำบุญร่วมกัน การช่วยงานกัน (เช่น งานแต่งงาน งานศพ) การดำเนินชีวิตประจำวันร่วมกันการช่วยเหลือ/ไปมาหาสู่กัน การประกอบอาชีพที่เหมือนกัน และการพักอาศัยในชุมชนเดียวกัน ซึ่งคนในชุมชนจะให้ความสำคัญกับ “ประเพณีงานบุญสองศาสนา” มากกว่าเรื่องอื่นๆ เงื่อนไขความสำเร็จที่สำคัญที่ทำให้เกิดความกลมกลืนทางวัฒนธรรมระหว่างสองศาสนา ในชุมชนตะโหนด คือ เกิดจากชุมชนตะโหนดเป็นชุมชนที่มีลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเครือญาติ มีการยึดถือบรรพบุรุษเดียวกัน คนในชุมชนทั้งสองศาสนามีความเข้าใจซึ่งกันและกัน คนในชุมชนมีพื้นฐานจิตใจที่รักความสงบและช่วยเหลือกัน มีผู้นำชุมชนเข้มแข็ง (มีภาวะผู้นำและมีวิสัยทัศน์) ซึ่งคนส่วนใหญ่มีความเชื่อถือและยอมรับในตัวผู้นำ คนในชุมชนมีการประกอบอาชีพที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน นอกจากนี้ยังเกิดจากความผูกพันใกล้ชิดกันระหว่างผู้นำทางศาสนา การให้อิสระทางความคิดโดยไม่กีดกันทางศาสนา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปฏิบัติทางศาสนา โดยรู้จักแยกแยะระหว่างวิธีการดำเนินชีวิตกับเรื่องศาสนา และผู้ใหญ่ในชุมชนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่าง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กำหนดแนวทางการพัฒนา และการจัดสรรงบประมาณของหน่วยงานภาครัฐที่สามารถเสริมศักยภาพของชุมชน สอดคล้องกับบริบท ทรัพยากร และภูมิปัญญาในพื้นที่ และต้องสามารถสร้างความมือกันระหว่างชาวไทยพุทธและมุสลิมในชุมชนหรือระหว่างชุมชน

1.2 ส่งเสริมให้ชุมชนสร้างข้อตกลงที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละท้องถิ่นในการจัดการชุมชนนั้นๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

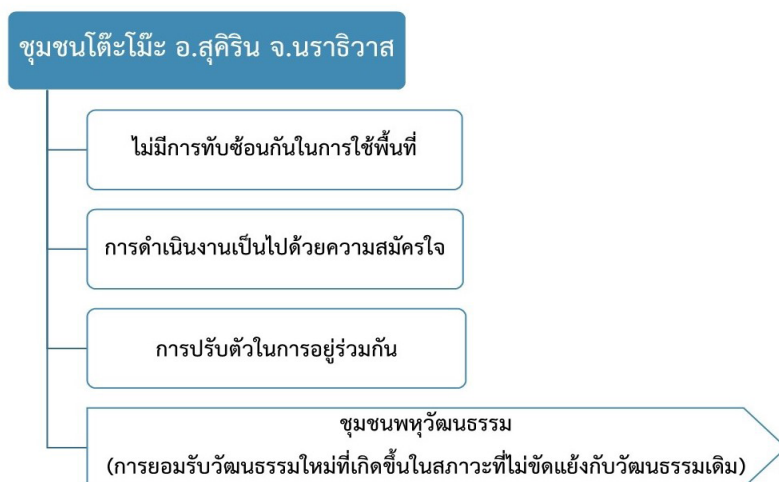
ศึกษาการยอมรับวัฒนธรรมอื่น ค่านิยม และการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาวัฒนธรรมของ

สังคมเชิงจารีตนิยม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ชุมชนโตะโม่ ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุคริพ จังหวัดนครราชสีมา เกิดจากนโยบายของรัฐบาลให้จัดตั้งนิคมพัฒนาตนเองภาคใต้ จังหวัดนครราชสีมา จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนที่ยากลำบาก ไม่มีที่ดินทำกิน ในชุมชนดังกล่าวมีการย้ายถิ่นฐานของคนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและอาศัยอยู่จนถึงปัจจุบันผ่านมาเป็นรุ่นที่สี่ โดยได้มีการนำวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้ามาในพื้นที่ผ่านงานประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจัดขึ้นเพื่อขอฝน แต่สำหรับงานบุญบั้งไฟของชาวชุมชนโตะโม่มีขึ้นเพื่อรวมญาติ และรวมคนในชุมชนเข้าด้วยกัน โดยกำหนดจัดขึ้นในวันเสาร์ที่ 2 ของเดือนมิถุนายนของทุกปี ดังนั้น ชาวชุมชนโตะโม่ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนภูมิภาคใดเมื่อถึงช่วงงานบุญประเพณีบั้งไฟทุกคนจะพร้อมใจกันกลับมาเพื่อร่วมงานนี้ นอกจากงานประเพณีบุญบั้งไฟจะเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวคนในชุมชนโตะโม่เข้าด้วยกันแล้วในปัจจุบันสิ่งนี้ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญของการแสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายของคนในชุมชนโตะโม่และชุมชนอื่นใกล้เคียง สร้างเป็นกิจกรรมร่วมกันของคนทั้งพุทธและมุสลิมในชุมชนได้อย่างลงตัว ทั้งนี้ มีปัจจัยสำคัญคือ การใช้ประโยชน์จากพื้นที่ทั้งเรื่องการจัดถิ่นฐาน และการประกอบอาชีพระหว่างคนมลายูปั่นถิ่นกับผู้ที่เข้าไปตั้งรกรากใหม่ไม่มีการทับซ้อนกัน และเป็นไปด้วยความสมัครใจ รวมถึงการปรับตัวในการอยู่ร่วมกันจนเกิดการยอมรับวัฒนธรรมใหม่ที่เกิดขึ้นซึ่งไม่ขัดแย้งกับวัฒนธรรมเดิม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จิระพันธ์ อ่อนเถื่อน. (2549). *การดำรงอยู่ของเพลงพื้นบ้านและคุณลักษณะต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษา เพลงอีแซว ชุมชนบ้านลาดป้อม ตำบลวังน้ำซับ อำเภอสรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์. (2546). *เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ*. เชียงใหม่: ตรัสวิน (ซิลค์เวอร์มบุคส์).
- เรณูมาศ รอดเนียม. (2556). *ความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา: กรณีศึกษา ชุมชนตะโหนด อำเภอดะโหมด จังหวัดพัทลุง*. (การค้นคว้าอิสระศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วรินดา พันธุ์น้อย. (2552). *การดำรงอยู่และปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของประชาชนในสังคมพหุวัฒนธรรมกรณีศึกษาชุมชนบุงกะแหว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วุฒิกรณ์ ชูวัฒนานุรักษ์. (2549). *การก่อการร้ายในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคหลังสงครามเย็น: วิเคราะห์แนวคิด “การก่อการร้าย” และขบวนการก่อการร้ายในไทยและฟิลิปปินส์*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรพรรณ ภมรสุวรรณ. (2544). *การมีส่วนร่วมของสมาชิกนิคมในการจัดการนิคมสร้างตนเองเพื่อการพึ่งพาตนเอง: ศึกษากรณีสร้างตนเองภาคใต้ตามแผนถอนสภาพนิคม*. (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การวิเคราะห์กรรมในอรรถกถาธรรมบทตามนัยตินิยม*

An Analysis of Kamma in the Dharmapada Determinism

พระปลัดสมหมาย ขนฺติมโน, พระครูศรีปัญญาวิกรม และวิเชียร ชาบุดรบุญชริก
Phrapalad Sommai Khantimano, Phrakhru Sripanyavikorm and Wichian Chabutbuntharik
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Buriram Buddhist Collage, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: paladsommai.2519@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากรรมในอรรถกถาธรรมบท 2) ศึกษากรรมตามนัยตินิยมในทางปรัชญา และ 3) วิเคราะห์กรรมในอรรถกถาธรรมบทตามนัยตินิยมในทางปรัชญา เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถาธรรมบท และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องกรรมในอรรถกถาธรรมบทตามนัยตินิยม จากนั้นได้รวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้องค์ความรู้ตามวัตถุประสงค์

ผลการวิจัยพบว่า

1. กรรมในอรรถกถาธรรมบท เป็นการกระทำที่ประกอบด้วยเจตนาจำแนกออกเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) จำแนกตามเวลาที่ให้ผล คือกรรมให้ผลในปัจจุบัน กรรมให้ผลในภพหน้า กรรมให้ผลในภพต่อไป และกรรมเล็กให้ผล 2) จำแนกตามการให้ผลตามหน้าที่ คือกรรมที่เป็นตัวนำไปเกิด 3) จำแนกตามความแรงในการให้ผล ได้แก่ กรรมหนัก กรรมที่ทำมามาก เพื่ออธิบายคาถาที่พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องกรรมปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในธรรมบท 4) จำแนกตามลักษณะอาการแสดงออก 5) จำแนกตามคุณภาพของกรรม
2. หลักนัยตินิยมในทางปรัชญา คือแนวคิดทางปรัชญาที่เชื่อว่า เหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นนั้น ถูกกำหนดอย่างสมบูรณ์โดยสาเหตุที่เกิดขึ้นก่อนหน้า ซึ่งสภาวะที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้นถูกกำหนดโดยสภาวะที่เกิดขึ้นก่อนหน้า แต่เนื่องจากแนวคิดนี้ก็เป็นแค่เพียงแนวคิดหนึ่ง ซึ่งในความเป็นจริงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น ไม่จำเป็นต้องมีเหตุการณ์ซ้ำรอยเดิมเกิดขึ้นตามมาเสมอไป แต่สามารถเกิดผลลัพธ์ตามมาที่แตกต่างออกไปจากเดิมได้

*ได้รับบทความ: 13 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566
Received: September 13, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

3. วิเคราะห์กรรมในอรรถกถาธรรมบทตามนิตินิยมในทางปรัชญาพบว่า กรรมในอรรถกถาธรรมบทเป็นการกระทำที่มีเจตนา และให้ผลตามเจตนา บุคคลใดทำกุศลกรรมย่อมได้รับสุข มีสุขคติเป็นที่ไป บุคคลใดทำอกุศลกรรมย่อมได้รับทุกข์ มีทุกข์คติเป็นที่ไป ทำดีย่อมได้รับผลดี ทำชั่วย่อมได้รับผลชั่ว ทฤษฎีนิยัตินิยมเชื่อว่า การกระทำทุกอย่างของมนุษย์เป็นไปตามโชคชะตาถูกกำหนดไว้ล่วงหน้า นิตินิยมเป็นมิจฉาทิฎฐิประเภทหนึ่ง

คำสำคัญ: กรรม; ธรรมบท; อรรถกถา; นิตินิยม

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study Kamma in the commentary on the Dhammapada, 2) study the determinism in philosophy, and 3) analyze the Kamma in the commentary on the Dhammapada according to the determinism in philosophy is documentary research. By collecting information from the Tripitaka scriptures Commentary on Dhammapada and research papers related to Kamma in the commentary on the Dhammapada then the data was collected and analyzed and synthesize data in order to obtain the knowledge according to the objectives.

The results of the research were as follows:

1. Kamma in the Commentary on the Dhammapada It is an action that consists of intent and is classified into 5 categories: 1) classified according to the time it gives results It is karma that gives results in the present. Kamma gives results in the next world. Kamma gives results in the next world and Kamma stops giving results. 2) Classified according to giving results according to duty. It is the Kamma that leads to birth. 3) Classified according to the strength of giving results, including heavy Kamma, Kamma that has been done a lot. To explain the verses that the Lord Buddha spoke about karma that appear clearly in the Dhammapada. 4) Classify according to the nature of symptoms and expressions. 5) Classify according to the quality of Kamma.

2. Principles of determinism in philosophy is a philosophical concept that believes all events that occur are completely determined by the causes that preceded them. The current conditions are determined by the conditions that occurred before. But because this idea is just one idea. In fact, the event happened before that. There is no need for the same events to repeat themselves. But there can be consequences that are different

from the original.

3. Analysis of Kamma in the Commentary on the Dhammapada according to the philosophical definition, found that Kamma in the Atthakatha Dhammapada is action with intention and produce the intended results anyone who does meritorious deeds will receive happiness. There is happiness in the place to go. Anyone who does evil deeds will suffer. There is a place of suffering. Doing good will bring good results. If you do bad things, you will receive bad results. The theory of determinism believes that every human action is predetermined by destiny. Determinism is a type of *mischāditti*.

Keywords: Kamma; Dhammapada; Atthakatha; Determinism

1. บทนำ

อรรถกถาเป็นการอธิบายเนื้อหาของพระไตรปิฎกซึ่งส่วนใหญ่ได้จากพระวินัยปิฎกและพระสุตตันตปิฎกในทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย อุทาน วิมานวัตถุ เปตวัตถุสุตตันนิบาต และชาดก บุคคลที่เล่าประกอบเรื่องส่วนใหญ่ เป็นเรื่องพระสาวก พระสาวิกา รวมถึงอุบาสก อุบาสิกาซึ่งเป็นพุทธบริษัทในครั้งสมัยพุทธกาล เนื้อหาของหลักธรรมที่มุ่งแสดงก็ครอบคลุมสาระคำสอนของพระพุทธศาสนาทั้งหมดภายใต้กรอบโอวาทปาติโมกข์ที่สอนให้ 1) ละชั่ว 2) ทำความดี และ 3) ทำจิตให้สะอาดผ่องใส เฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องกรรม ซึ่งสะท้อนให้เห็นอยู่แทบทุกเรื่องกรรม คือการกระทำที่เกิดขึ้นจากเจตนาที่มาจากใจที่ประกอบด้วยกุศลกรรม หรืออกุศลกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังเช่นในพระคาถาแรกและพระคาถาที่ 2 ในยมกวรรคที่ 1 ที่ทรงแสดงว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจร้ายแล้ว พุทอยู่ก็ดี ทำอยู่ก็ดี ทุกข์ย่อมไปตามเขา เพราะเหตุนั้น ดุจล้อหมุนไปตามรอยเท้าโค ผู้นำแอกไปอยู่ ฉะนั้น” (ขุ.ธ.อ. 1/20-21, ขุ.ชา. 27/386/537, 2539) กรรมที่ผู้ทำกรรมก่อขึ้น ถ้าเป็นกุศลกรรม ก็จะส่งผลดีให้ แต่ถ้าเป็นอกุศลกรรม ก็จะได้รับผลชั่วอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน

ความโดยสรุป ในอรรถกถาธรรมบท ได้แสดงเรื่องกรรมไว้หลายมิติ นับตั้งแต่ ประเภทของกฎแห่งกรรมจำแนกตามทางการแสดง มีทั้งการแสดงออกทางกาย การแสดงออกทางวาจา และการแสดงออกทางใจ ประเภทของกรรมจำแนกตามคุณภาพของกรรม มี 2 ประเภท คือ กุศลกรรม หรือกรรมดี และอกุศลกรรม หรือกรรมชั่ว ลักษณะของกรรมที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท สรุปได้ว่าเป็นกรรมที่บุคคลใดก็ตามได้ทำไปแล้วเกิดผลเสีย เป็นบาปกรรมต่อผู้ทำกรรมนั้นทั้งในโลกนี้และอาจส่งผลต่อไปในภายภาคหน้า เป็นกรรมที่ควรหลีกเลี่ยงการกระทำ เพราะกรรมนั้นเป็นอกุศลกรรม กรรมในพระพุทธศาสนานั้นเป็นการศึกษาให้เห็นถึงกรรมอย่างชัดเจน ซึ่งความหนักเบาของกรรมนั้นก็เกี่ยวข้องกันอย่างมากกับการให้ผลกรรมตามหน้าที่ ระยะเวลาที่ให้ผลกรรม และการให้ผลกรรมตามระดับความแรงของ

กรรม ไม่ว่าจะเป็นกรรมหนักหรือ กรรมเบา ไม่ว่าจะเป็นส่งผลให้ชาตินี้หรือชาติหน้า กรรมแต่ละประเภทให้ผล ลบล้างเป็นอย่างอื่นไม่ได้ เป็นที่น่าสังเกตว่า การอธิบายกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเด็นเรื่องการให้ผลของกรรมในอรรถาธิบายธรรมบท มีลักษณะอย่างหนึ่งที่ชวนให้เกิดการตั้งคำถามอันจะนำไปสู่การตีความ หรือทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าจะเดินไปสู่ความเป็นนียัตินิยมหรือไม่ พิจารณาจากเรื่องราวต่างๆ ที่ยกขึ้นมาเป็นบุคลากริฐานนับตั้งแต่เรื่อง พระจกขุบาล เป็นต้น

พระจกขุบาลเรื่องนี้เป็นเรื่องที่กำลังกล่าวถึงผลกระทบชั่วที่ส่งผลมาจากชาติปางก่อนของ พระจกขุบาล กรรมที่ท่านทำให้คนอื่นตาบอดนั้น (ขุ.ธ.อ. 40/11/35-38) เป็นเหตุให้ท่านต้องมารับกรรมดังกล่าว เรื่องดาบสชื่อเทวละ อยู่ในหิมวันตประเทศ 8 เดือน ใครจะเข้าไปอาศัยพระนครอยู่ 4 เดือน เพื่อต้องการจะเสพรสเค็มและรสเปรี้ยว จึงมาจากหิมวันตประเทศ พบพวกคนเฝ้าประตูพระนคร จึงถามว่า “พวกบรรพชิตผู้มาถึงพระนครนี้แล้ว ย่อมพักอยู่ที่ไหนกัน” เขาทั้งหลายบอกว่า “ที่โรงนายช่างหม้อ ขอรับ.” เธอไปสู่โรงนายช่างหม้อแล้ว ยืนที่ประตูกล่าวว่า “ถ้าท่านไม่มีความหนักใจ ข้าพเจ้าขอพักอยู่ในโรงสักราตรีหนึ่ง.” ช่างหม้อกล่าวว่า “ กลางคืน กิจของข้าพเจ้าที่โรงไม่มี, โรงใหญ่, นิมนต์ท่านอยู่ตามสบายเถิด ขอรับ” ดังนี้แล้ว มอบโรงถวาย หรือแม้แต่กรณีของพระเทวทัตที่ทำการกรรมชั่วจนเป็นที่ปรากฏแก่คณะสงฆ์และบ้านเมือง กระทำผิดต่อพระพุทธเจ้าหลายต่อหลายครั้ง แต่สุดท้าย ก็ได้รับการพยากรณ์จากพระพุทธเจ้าว่า จะได้เป็นพระปัจเจกพุทธเจ้าในอนาคต เป็นต้น ซึ่งการอธิบายเช่นนี้ก็ตีความได้ว่า เป็นนียัตินิยม ซึ่งมีหลักการสำคัญว่า ทุกอย่างในปัจจุบัน ถูกกำหนดไว้แล้ว มนุษย์ไม่มีอิสระในตนเอง

มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับข้อจำกัด หรือข้อกำหนดที่ถูกลิขิตไว้ การกระทำ และการแสดงออกทางกาย วาจา ใจ เป็นการแสดงออกโดยเสรี เช่น ขณะเราเป็นมนุษย์มีอยู่นี้เรามีบริบทในเรื่องใดก็ประพฤติปฏิบัติไปตามนั้น การกระทำขึ้นอยู่กับอารมณ์ได้ ขึ้นอยู่กับความปรารถนาได้ถูกผิดไม่ใช่สาระ เพราะปลายทางถูกกำหนดไว้ให้แล้วนียัตินิยมถือว่าสรรพสิ่งในจักรวาลถูกกำหนดเอาไว้แล้ว รวมทั้งทางเลือกในการปฏิบัติก็เป็นผลของความต่อเนื่องของเหตุ เจตจำนงของมนุษย์ไม่ได้ดำเนินไปอย่างเสรี หรืออย่างอิสระ แต่ถูกกำหนดเอาไว้แล้วโดยทางวัตถุและทางจิตใจ เรียกว่า “นียัตินิยม” (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

นียัตินิยม คือ การอธิบายแบบมีเหตุ ที่ทำให้เกิดผล ซึ่งทำให้เกิดปรากฏการณ์ต่างๆ โดยการอธิบายจะมีคำตอบ หรือคำอธิบายกำหนดล่วงหน้าตายตัวอยู่แล้วในมิติเดียว โดยไม่คำนึงถึงความซับซ้อนหลากหลายที่มีอยู่ในปรากฏการณ์ต่างๆร่วมด้วย (เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา, 2550, หน้า 95)

อนึ่ง นียัตินิยมแบ่งได้เป็น 2 ความหมาย คือนียัตินิยมทางอภิปรายญาณ ถือว่า มนุษย์ไม่มีเจตจำนงเสรีในการเลือกได้อย่างอิสระการตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งต่างๆของมนุษย์แต่ละครั้งเกิดขึ้นเพราะมีแรงผลักดันหรือสาเหตุจูงใจจากสภาพของสิ่งแวดล้อม เป็นต้น กำหนดให้มนุษย์ต้องกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งลงไปโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ทุกการกระทำที่มนุษย์ตัดสินใจเลือก จึงล้วนแต่ถูกกำหนดไว้แล้วอย่างแน่นอนตายตัว ทั้งนี้โดยสาเหตุ ที่มนุษย์เลือกเองไม่ได้ และนียัตินิยมทาง จริยศาสตร์ ซึ่งหมายถึงทฤษฎีที่ถือว่า

เจตจำนงของมนุษย์เป็นมาตรการสูงสุดในการตัดสินการกระทำทางศีลธรรมว่า ดีหรือชั่ว ถูกหรือผิด เป็นบุญหรือบาป นอกจากนั้น เจตจำนงดังกล่าวยังเป็นสิ่งสำคัญในการทำให้มนุษย์บรรลุถึงคุณค่าทางศีลธรรม กล่าวคือ ความซื่อสัตย์ ความยุติธรรม และความเมตตากรุณา เป็นต้น หากปราศจากเจตจำนงแล้ว คุณค่าทางศีลธรรมก็ไร้ความหมาย เจตจำนงจึงมีความสำคัญมากกว่าแหล่งกำเนิดคุณค่าทางศีลธรรม ซึ่งได้แก่มโนธรรม จารีตประเพณี และความรู้สึก เป็นต้น สภาพของมนุษย์ตามแนวคิดนียตินิยมจึงเป็นเช่นเดียวกับวัตถุทั้งหลายในธรรมชาติ กล่าวคือ จะต้องมีความเคลื่อนไหวหรือตัวกำหนดให้เกิดขึ้น และการเกิดขึ้นจะต้องเป็นไปตามแบบแผนที่ถูกกำหนดไว้แล้ว จะเกิดเป็นอย่างอื่นนอกเหนือจากที่กำหนดไว้แล้วไม่ได้ ดังข้อสังเกตของเดวิด อาร์.ลอย กล่าวว่าเกี่ยวกับปัญหาความเข้าใจเรื่องกรรม ซึ่งมีแนวโน้มจะเป็นไปในลักษณะที่ว่าเป็นกฎสากลจักรวาลที่แน่นอน เทียบได้กับกฎของฟิสิกส์ของนิวตัน นักปรัชญาหลายท่าน เช่น กอทท์ฟรีด วิลเฮล์ม ไลบ์นิซ ก็เชื่อว่า สิ่งทั้งหลายในจักรวาลเป็นไปตามที่กำหนดไว้แล้ว สอดรับกับทฤษฎีความรู้ของไลบ์นิซ ซึ่งมีแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องความจริงเป็นหลักในการให้เหตุผล โดยไลบ์นิซบอกว่าในประโยคที่เป็นจริงนั้น ภาคแสดง (predicate) จะมีอยู่ในภาคประธาน (subject) และด้วยเหตุนี้การรู้ภาคประธานก็เท่ากับการรู้ภาคแสดงนั่นเอง ไลบ์นิซ บอกว่า ประโยค “คนทุกคนเป็นสิ่งต้องตาย” นั้นเป็นจริงก็เพราะว่าภาคแสดง “สิ่งต้องตาย” (ลักษณะวัด ปาละรัตน์, 2552) นี่เป็นสิ่งที่มียู่หรือรวมอยู่แล้วในความคิดความเข้าใจของ “คน” ดังนั้นในประโยคที่เป็นจริงนั้น เราจะพบว่าทุกภาคแสดง ไม่ว่าจะเป็นกรณีจำเป็น หรือไม่จำเป็น เป็นอดีต ปัจจุบัน หรืออนาคตนั้นก็จะเป็นสิ่งที่มียู่แล้วในภาคประธาน และในทำนองเดียวกันกับที่ภาคประธานของประโยคนั้นรวมเอาภาคแสดงเข้าไว้ด้วยแล้ว ธรรมชาติของสิ่งต่างๆ และสารทั้งหลายต่างก็มีอนาคตที่ถูกกำหนดไว้และรอการคลี่คลาย อยู่ในตัว ในลักษณะเดียวกันกับที่ภาคประธาน (subject) มีภาคแสดงนั้นอยู่ในตัวของมันอยู่แล้วนั่นเอง กรรม คือการกระทำที่เกิดขึ้นจากเจตนาที่มาจากใจที่ประกอบด้วยกุศลกรรม หรืออกุศลกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังเช่นในพระคาถาแรกและพระคาถาที่ 2 ในยมกวรรคที่ 1 ที่ทรงแสดงว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ ถ้าบุคคลมีใจร้ายแล้วพูดอยู่ที่ดี ทำอยู่ที่ดี ทุกข์ย่อมไปตามเขา เพราะเหตุนั้น ดุจล้อหมุนไปตามรอยเท้าโค ผู้นำแอกไปอยู่ ฉะนั้น” กรรมที่ผู้ทำกรรมก่อขึ้น ถ้าเป็นกุศลกรรม ก็จะส่งผลดีให้ แต่ถ้าเป็นอกุศลกรรม ก็จะได้รับผลชั่วอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นกัน

สรุปได้ว่าเป็นกรรมที่บุคคลใดก็ตามได้ทำไปแล้วเกิดผลเสีย เป็นบาปกรรมต่อผู้ทำกรรมนั้นทั้งในโลกนี้และอาจส่งผลต่อไปในภายภาคหน้า เป็นกรรมที่ควรหลีกเลี่ยงการกระทำ เพราะกรรมนั้นเป็นอกุศลกรรม กรรมในพระพุทธศาสนานั้นเป็นการศึกษาให้เห็นถึงกรรมอย่างชัดเจน ซึ่งความหนักเบาของกรรมนั้นก็เกี่ยวข้องกันอย่างมากกับการให้ผลกรรมตามหน้าที่ ระยะเวลาที่ให้ผลกรรม และการให้ผลกรรมตามระดับความแรงของกรรม ไม่ว่าจะเป็นกรรมหนักหรือ กรรมเบา ไม่ว่าจะเป็นส่งผลให้ชาตินี้หรือชาติหน้า กรรมแต่ละประเภทให้ผล ลบล้างเป็นอย่างอื่นไม่ได้ เป็นที่น่าสังเกตว่า การอธิบายกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ประเด็นเรื่องการให้ผลของกรรมในอรรถกถาธรรมบท มีลักษณะอย่างหนึ่งที่ชวนให้เกิดการตั้งคำถามอันจะนำไปสู่การตีความหรือทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อนว่าจะเดินไปสู่ความเป็นนิตินิยมหรือไม่ พิจารณาจากเรื่องราวต่างๆ ที่ยกขึ้นมาเป็นบุคลาธิษฐานนับตั้งแต่เรื่องพระจักขุปาล เป็นต้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากรรมในอรรถกถาธรรมบท
2. เพื่อศึกษากรรมตามนิตินิยมในทางปรัชญา
3. เพื่อวิเคราะห์กรรมในอรรถกถาธรรมบทตามนิตินิยมในทางปรัชญา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการวิจัย โดยรายละเอียดที่สำคัญต่างๆ มีดังต่อไปนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลเอกสารชั้นปฐมภูมิได้แก่ พระไตรปิฎก (ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 อรรถกถา (ภาษาไทย) ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 รวบรวมเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิตินิยม

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ศึกษามาวิเคราะห์แยกข้อมูลตามวัตถุประสงค์ เสนอข้อเท็จจริง โดยยึดเอาวัตถุประสงค์เป็นแนวทางของการวิจัย เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ และเป็นประโยชน์ต่อสังคมในยุคปัจจุบัน

3. ขั้นนำเสนอข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการวิเคราะห์กรรมในอรรถกถาธรรมบทตามนิตินิยม ได้แก่ การวิเคราะห์กรรมตามคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท โดยการนำหลักแนวคิดเรื่องกรรมในอรรถกถาธรรมบท ผู้วิจัยต้องวิเคราะห์ตามความแนวคิดเรื่องกรรมในอรรถกถาธรรมบทตามนิตินิยม โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มานำเสนอใหม่ เพื่อให้เห็นถึงความสำคัญในบริบทสังคมสมัยใหม่ เพื่อให้มีความถูกต้องตามหลักอรรถกถาธรรมบท

4. ขั้นสรุปผลการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะต้องวิเคราะห์ตามแนวพุทธ และศึกษาแนวคิดทฤษฎี เกี่ยวกับเรื่องการวิเคราะห์กรรมในอรรถกถาธรรมบทตามนิตินิยม ตามหลักทฤษฎีของคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท คือ การวิเคราะห์ตามนัยของคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท โดยอาศัยการวิเคราะห์กรรมตามหลักอรรถกถาธรรมบทตามนิตินิยม โดยนำมาสรุปผลการวิจัยมีข้อเสนอแนะในการวิจัย คือข้อเสนอแนะทั่วไป ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยการวิเคราะห์กรรมในอรรถกถาธรรมบทตามนัยัตินิยม ผู้วิจัยสรุปไว้ 3 ประเด็นตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. กรรมในอรรถกถาธรรมบท พบว่า ในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบท จะเห็นได้ว่าลักษณะกรรมจะไม่ปรากฏเด่นชัด แต่จะเป็นไปในลักษณะของการอธิบายเรื่องราวที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ พบว่าในหลักคำสอนที่ปรากฏในพระคาถาแต่ละคาถาที่เกี่ยวกับเรื่องกรรม ที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงเอาไว้จะกล่าวถึงการกระทำของผู้ทำกรรมบางอย่างจะให้ผลอย่างไร ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยดังนี้ (1) กรรม การกระทำที่เกิดขึ้นจากเจตนาที่มาจากใจที่ประกอบด้วยกุศลกรรม หรืออกุศลกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ฉะนั้นส่วนการกระทำที่ทำไปโดยไม่เจตนา หรือไม่ได้ตั้งใจกระทำกรรมนั้นก็เป็กรรมเช่นกัน เรียกว่า กตัตตากรรม แต่กรรมชนิดนี้ไม่มีผลทางด้านจิตใจ จึงไม่ต้องไปเสวยกรรม (2) กรรม การกระทำที่ประกอบด้วยกิเลส ทั้งในส่วนที่เป็นกุศล คือ โสกะ อโหสะ โสกะ และอกุศล คือ โสกะ โสกะ โสกะ กรรมที่กระทำด้วยความโกรธ ในยมกวรรคว่า ในกาลไหนๆ เวรทั้งหลายในโลกนี้ ย่อมไม่ระงับด้วยเวรเลย ก็แต่ย่อมระงับได้ด้วยความไม่มีเวรธรรมนี้เป็นของเก่า ในส่วนที่เป็นกุศลกรรมก็เกิดจากกิเลสเช่นกัน เช่น ในเรื่องของการทำบุญทำทานดังที่ปรากฏในอรรถกถาธรรมบทในบางเรื่องจะทำได้ด้วยความอยาก หรือตัณหา เช่นเรื่องลาขเทวธิดาที่เห็นผลของการทำบุญแล้วอยากให้ผลบุญนั้นคงอยู่ตลอดไป ซึ่งเรื่องเหล่านี้ล้วนแต่ทำไปตามอำนาจของกิเลสวัฏฏะ มีอวิชชา ตัณหา และอุปาทาน (3) กรรม การกระทำที่ให้ผลอย่างแน่นอน กรรมที่ผู้ทำกรรมก่อขึ้น ถ้าเป็นกุศลกรรม ก็จะส่งผลดีให้ แต่ถ้าทำอกุศลกรรม ก็จะได้รับผลชั่วอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่นกันดังพุทธพจน์ที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถาธรรมบทหลายเรื่องด้วยกัน ในยมกวรรค การให้ผลของกรรมไว้ว่า “ผู้ทำบุญไว้แล้ว ย่อมบันเทิงในโลกนี้ ละไปแล้ว ก็ย่อมบันเทิงในโลกทั้งสอง เขาเห็นความหมดจดแห่งธรรมของตน ย่อมบันเทิง เขาย่อมรื่นเริง” และ “ผู้ปกติทำบาป ย่อมเดือดร้อนในโลกนี้ ละไปแล้วย่อมเดือดร้อน เขาย่อมเดือดร้อนในโลกทั้งสองเขาย่อมเดือดร้อนว่า กรรมชั่วเราทำแล้ว ไปสู่ทุกข์ย่อมเดือดร้อนยิ่งขึ้น” นอกจากนี้แล้ว แม้ว่าตัวผู้ทำกรรมจะไปอยู่ในที่ใดก็ตาม ก็ต้องได้รับผลกรรมอย่างแน่นอน

2. กรรมตามนัยัตินิยมในทางปรัชญา พบว่า สิ่งทั้งหลายในจักรวาลเป็นไปตามกฎที่ตายตัว เชื่อว่า เจตจำนงของมนุษย์ไม่เป็นไปโดยอิสระ แต่ถูกกำหนดภาวะทางจิตใจและทางวัตถุ ตรงกันข้ามกับอนัยัตินิยม คือ เชื่อว่ามีบางสิ่งในจักรวาลไม่เป็นไปตามกฎที่ตายตัวเชื่อว่ามนุษย์มีเจตจำนงเสรี กรรมตามนัยัตินิยม มนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับข้อจำกัดหรือข้อกำหนดที่ถูกลิขิตไว้ให้แล้ว การกระทำและการแสดงออกทางกายวาจาใจเป็นการแสดงออกโดยเสรี ตัวอย่างเช่น ขณะเราเป็นมนุษย์มีอยู่นี้เรามีบริบทในเรื่องใดก็ประพฤติปฏิบัติไป ฉะนั้นการกระทำขึ้นอยู่กับอารมณ์ได้ ขึ้นอยู่กับความปรารถนาได้, ถูกผิดไม่ใช่สาระ เพราะปลายทางถูกกำหนดไว้ให้แล้ว เช่น พระเวททัต ท้ายสุดก็บรรลुरुธรรมเป็นพระปัจเจกบุคคล ได้

เช่นกัน คือ ทำอย่างไรได้ผลเช่นนั้น ดังพุทธภาษิตว่า “กมฺมฺนา วตตตี โลโก สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม” ผลของการกระทำนั้นๆ จึงส่งผลให้สิ่งที่กระทำมีผลไปด้วย ตามเจตนาทั้งดีและไม่ดี นิยตินิยมทางปรัชญา เห็นว่าการกระทำจะดีหรือไม่ดีก็ตาม ผลสุดท้ายก็มีผลลัพท์อยู่ปลายทางแล้ว ซึ่งปลายทางทางนั้นเป็นตัวกำหนดขึ้นโดยมีผู้กำหนด การกระทำจึงไม่เป็นสาระเท่ากับผลลัพท์ที่ถูกกำหนดไว้ ด้วยเหตุนี้จะทำให้ดีก็ได้ ไม่ดีก็ได้ ผลลัพท์เท่ากัน ฉะนั้นการกระทำจึงขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของผู้กระทำเอง กล่าวคือเลือกกระทำในสิ่งที่ต้องการปรารถนาได้

3. วิเคราะห์กรรมในอรรถกถาธรรมบทตามนิยตินิยมในทางปรัชญา พบว่า “กรรม” เป็นคำกลางๆ และมีผู้ให้ความหมายไปในทางเดียวกัน คือ การกระทำสัตว์โลกทั้งหลายสามารถทำกรรมดีและกรรมชั่วได้ 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยมีเจตนาเป็นตัวนำให้เกิดการกระทำ แต่ที่เป็นปัญหาถกเถียงกันอยู่ว่าการกระทำโดยไม่เจตนาเป็นกรรมหรือไม่อย่างไร ซึ่งต่างฝ่ายต่างก็มีหลักฐานความคิดของแต่ละคน แต่ในคัมภีร์อรรถกถาได้จัดไว้เป็นกรรมอย่างหนึ่งที่เรียกว่า “กตัตตากรรม” หมายถึงกรรมสักแต่ว่าทำหลักกรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกสามารถจำแนกได้ตามนี้ คือ จำแนกตามทางที่แสดงออกได้ 3 ทาง คือ ทางกาย (กายกรรม) ทางวาจา (วจีกรรม) และทางใจ (มโนกรรม) จำแนกตามคุณภาพของกรรมได้ 2 อย่าง คือ กรรมดี (กุศลกรรม) และกรรมชั่ว (อกุศลกรรม) จำแนกตามเวลาที่เกิดจะได้ 2 อย่าง คือ กรรมเก่า และกรรมใหม่ จำแนกตามลักษณะของกรรมจะได้ 4 ประเภท คือ (1) กรรมดำ มีวิบากดำ (2) กรรมขาว มีวิบากขาว (3) กรรมทั้งดำและขาว มีวิบากทั้งดำและขาว และ (4) กรรมทั้งไม่ดำและไม่ขาว มีวิบากทั้งไม่ดำและไม่ขาว เป็นกรรมที่จะส่งผลไปนิพพาน และจำแนกตามลักษณะความประพฤติดูผู้ที่ทำกรรมแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ กุศลกรรมบถ 10 ประการ และอกุศลกรรมบถ 10 ประการหลักกรรมที่ปรากฏในคัมภีร์อรรถกถา มีหลักกรรม 12 คือ (1) ทิฏฐธรรมเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในปัจจุบัน หรือกรรมที่ให้ผลในภพนี้ (2) อุปัชชวณีนยกรรม กรรมที่ให้ผลต่อเมื่อเกิดภพหน้า หรือกรรมที่ให้ผลในชาติต่อไป (3) อปรปรเวทนียกรรม กรรมที่ให้ผลในภพต่อไป (4) โอลิสิกกรรม กรรมเล็กให้ผลแล้ว (5) ชนกกรรม กรรมแต่งให้เกิด (6) อุปัตถัมภกกรรม กรรมให้ผลตามเวลา (7) ปุပ္ปีฬกรรม กรรมบีบคั้นหรือขัดขวางกรรมเดิม คอยเบียนชนกกรรม เช่นเดิมแต่งมาดี เบียนให้ชั่ว เดิมแต่งมาชั่ว เบียนให้ดี (8) อุปฆาตกรรม กรรมตัดรอน เป็นกรรมพลิกหน้ามือเป็นหลังมือ เช่นเดิมชนกกรรมแต่งไว้ดีเลิศ กลับทีเดียวลงเป็นขอทานหรือตายไปเลย หรือเดิมชนกกรรมแต่งไว้เลวมาก กลับทีเดียวเป็นพระราชหรือมหาเศรษฐีไปเลย กรรมให้ผลตามความหนักเบา (9) ครุกรรม กรรมหนัก กรรมฝ่ายดี เช่น ทำสมาธิจนได้ฌาน กรรมฝ่ายชั่ว เช่น ทำอนันตริยกรรม มีฆ่าบิดามารดาเป็นต้น เป็นกรรมที่จะให้ผลโดยไม่มีกรรมอื่นมาขวางหรือกั้นได้ (10) พหุลกรรม กรรมที่ทำจนชิน (11) อาสันนกรรม กรรมที่ทำเมื่อใกล้ตาย หรือที่เอาจิตใจจดจ่อในเวลาใกล้ตาย อาสันนกรรม ย่อมส่งผลให้ไปสู่ที่ดีหรือชั่วได้ เปรียบเหมือนโคแก่ที่อยู่ปากคอก แม้แรงจะน้อย แต่เมื่อเปิดคอกก็ออกได้ก่อน (12) กตัตตากรรม กรรมสักแต่ว่าทำ คือ เจตนาไม่สมบูรณ์ อาจจะทำด้วยความประมาท

หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แต่ก็อาจส่งผลดีร้ายให้ได้เหมือนกัน ในเมื่อไม่มีกรรมอื่นจะให้ผลแล้ว ในนิตินิยมทางปรัชญา พบว่า ไม่กล่าวถึงเรื่องผลแห่งการกระทำ เพียงให้แนวทางบุคคลกระทำอะไรที่อยากทำได้ ปลายทางมีผู้กำหนดเอาไว้แล้ว ส่วนอรรถกถาธรรมบทให้แนวทางผู้กำหนดคือผู้กระทำเอง ไม่มีผู้กำหนดปลายทางไว้ให้ มีเพียงผู้กระทำนั้นแหละเป็นผู้กำหนดเอง ซึ่งนอกจากจะให้ผู้กระทำเลือกกระทำได้แล้ว ยังชี้ผลของการกระทำให้ทราบด้วย เช่น ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่วและชี้ทางพ้นทุกข์เร็วสุด ได้จากผลการกระทำตัวอย่างเช่น ผลของการรักษาศีล ฝึกสมาธิ และเจริญปัญญา

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาการวิเคราะห์กรรมในอรรถกถาธรรมบทตามนิตินิยม ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น จึงนำประเด็นเหล่านั้นมาเพื่ออภิปรายผลดังนี้

ประเด็นที่ 1 วิเคราะห์กรรมในอรรถกถาธรรมบท เจตนาที่แสดงออกทาง กาย ทางวาจา และทางใจ มีทั้งกรรมดีและกรรมชั่ว ส่งผลต่อผู้กระทำกรรมสาเหตุแห่งการเกิดกรรมเกิดจากผัสสะ โดยเริ่มต้นที่ใจเกิดการนึกคิดเรียกว่าโนกรรม ส่งผลให้ผู้กระทำกรรมต่อทางกาย และทางวาจา ผลของการกระทำ ไม่ว่าจะกรรมดีหรือกรรมชั่วจะถูกสะสมไว้ในภวังคจิต รอโอกาสให้ผลแก่เจ้าของกรรม การจะตัดสินว่ากรรมใดเป็นกรรมดี หรือกรรมชั่วนั้น ทางพระพุทธศาสนาได้วางหลักเกณฑ์ไว้ โดยให้ดูที่สาเหตุแห่งการทำความกรรมและผลของกรรม ว่ามีผลกระทบต่อตนเองหรือผู้อื่น หรือ ทั้งตนเองและผู้อื่น หรือไม่กรรมในพระไตรปิฎกแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ 1) ตามคุณภาพของกรรมมี 2) อย่าง คือ กรรมชั่ว (อกุศลกรรม) และกรรมดี (กุศลกรรม) ตามทางแห่งการทำความกรรมมี 3 อย่าง คือ ทางกายเรียกว่า กายกรรมทางวาจา เรียกว่า วาจากรรม ทางใจ เรียกว่า มโนกรรม ตามกรรมที่มีความสัมพันธ์กับวิบาก มี 4 อย่าง คือ กรรมดำมีวิบากดำ กรรมขาวมีวิบากขาว กรรมทั้งดำและขาวมีวิบากทั้งดำและขาว กรรมไม่ดำและไม่ขาวมีวิบากทั้งไม่ดำและไม่ขาว เป็นไปเพื่อความสิ้นกรรม กรรมประเภทนี้ เป็นกรรมที่มีเป้าหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา มีเจตนาเพื่อจะละกรรมดำ กรรมขาว และกรรมทั้งดำและขาวสอดคล้องกับ (บุญเสมอ แดงสังวาลย์, 2553, หน้า 74) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “กรรมกำหนด” พบว่าคุณค่าแห่งชีวิตที่แท้จริงคือ การได้เกิดมาเป็นคนที่ประกอบกรรมดี เพื่อประโยชน์ต่อสังคมและชีวิต การกระทำนั้นคือ “กรรม” นั่นเอง ทุกสิ่งที่เราทำไม่ว่าจะเป็นทางกาย วาจา และใจ ล้วนคือการกระทำที่จะส่งผลเช่นเดียวกันต่อผู้กระทำอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การจะทำความกรรมดีได้จำเป็นต้องมีสติรู้ตัวในสิ่งที่ทำอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเป็นเรื่องที่ยาก และไม่ใช่เป็นไปไม่ได้ แนวทางในการรักษาจิตใจของเราให้ทำแต่สิ่งที่ดี ไม่ตกเป็นเหยื่อของมารที่คอยแต่จะล่อลวงเราให้ดิ่งลึกในทางชั่ว ในอรรถกถาธรรมบทเรียกว่า “กรรม 12” ซึ่งได้มีการจัดรวบรวมไว้เป็นหมวดหมู่ ผลของกรรมทำให้เห็นเป็นรูปธรรมชัดเจนยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ 2 วิเคราะห์นิตินิยมในทางปรัชญา การให้ผลของกรรมแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ผลชั้นใน หมายถึง จิตใจ ให้ผลทันที ที่ทำความกรรมเสร็จ เป็นความรู้สึกที่ดีหรือชั่วสะสมเป็นวิบากตกค้างในใจ

รวันแสดงตัวออกมาเป็นอุปนิสัย ผลขึ้นนอกให้ผลเป็นสาภ ยศสรเสริญ เสื่อมสาภ เสื่อมยศ นินทา การให้ผลในขั้นนี้ต้องดประกอบเรื่อง กาล คติ อุปริและนโยบายสอดคล้องกับพระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร) (2545, หน้า 511) ได้กล่าวไว้ใน กรรมที่ปณี เล่ม 1 พบว่า กรรมประเภทที่ 1 กรรมที่ว่า โดยหน้าที่ ใน กิจจตุกกะ คือกรรมประเภทที่ว่าโดยหน้าที่นี้ มีอยู่ 4 หมวดด้วยกัน คือ 1) ขนกรรม 2) อุปถัมภกรรม 3) อุปปีฬกรรม 4) อุปฆาตกรรม ซึ่งมีอธิบายตามลำดับก่อนหลัง ดังต่อไปนี้

“ขนกรรมชนคติ ชนกั กรรมใด ย่อมทำวิบากนามชนัน์ และกัมมชรูปให้เกิดขึ้น กรรมนั้น ชื่อว่า ขนกรรม” ขนกรรม นี้ ย่อมเป็นกรรมที่ทำให้วิบากและกัมมชรูปเกิดขึ้น ทั้งในปฏิสนธิกาลและ ประวัติกาล หมายความว่า ครันสัตว์ทั้งหลายตายลงแล้ว เมื่อจะไปเกิดในภูมิต่างๆ ซึ่งมีอยู่ในสังสารวัฏนี้ เช่น ไปเกิดเป็นสัตว์เดียรัจฉานในไตรจันภูมิก็ดี ไปเกิดเป็นเทวดาในเทวภูมิก็ดี หรือมาเกิดเป็นมนุษย์ใน มนุษย์ภูมิก็ดี เหล่านี้ย่อมเป็นไปด้วยอำนาจแห่งขนกรรม ซึ่งทำหน้าที่ให้วิบากและกัมมชรูปเกิดขึ้นใน ปฏิสนธิกาลทั้งสิ้น และเมื่อสัตว์ทั้งหลายเกิดขึ้นมาแล้ว ก็ต้องมีอวัยวะน้อยใหญ่เกิดขึ้นตามสมควรแก่สัตว์ นั้นๆ พร้อมทั้งมีการเห็น การได้ยิน การได้กลิ่น การรับรู้รส การสัมผัส และการรักษาภพ (ภวัก) เกิดขึ้นตาม สมควร เหล่านี้ย่อมเป็นไปด้วยอำนาจแห่งขนกรรม ซึ่งทำหน้าที่ให้วิบากและกัมมชรูปเกิดขึ้นใน ประวัติกาล มาเป็นปัจจัยเกี่ยวข้อง การให้ผลของกรรมทั้ง 3 ประเภทในคัมภีร์พระไตรปิฎกดังกล่าวข้าง ต้นถือว่าเป็นนิตินิยม เป็นเรื่องของการให้ผลขึ้นใน ส่วนการให้ผลของกรรม 12 เป็นการให้ผลขึ้นนอก เป็นสิ่งที่กำหนดเหตุการณ์เอาไว้ล่วงหน้าแล้วว่าทำอะไร ได้ผลอย่างนั้น

ประเด็นที่ 3 วิเคราะห์กรรมในอรรถกถาธรรมบทตามนิตินิยมในทางปรัชญาถ้าความเชื่อแบบ ตะวันออกก็คือการเชื่อว่าเรามี “กรรมปัจจุบัน” อยู่ แม้อัตถะจะแก้ไขไม่ได้แต่เรายังมีปัจจุบันให้ทำอยู่ในทาง ปรัชญา แนวคิดที่เชื่อว่าทุกสิ่งถูกกำหนดมาแล้ว มนุษย์ไม่มีเสรีภาพที่แท้จริง เรียกว่า “นิตินิยม” (Determinism) หรือเรียกง่ายๆว่าแนวคิดพรหมลิขิต ส่วนแนวคิดในทางตรงกันข้ามคือเชื่อว่ามนุษย์มีความ สามารถที่จะเลือก คิด หรือทำอะไรได้อย่างเสรี เรียกว่า “อนิยัตินิยม” (Indeterminism) คนจะอยู่ที่ไหนๆ ก็ไม่พ้นจากกรรมชั่ว ครั้นนั้น ภิกษุรูปหนึ่งทูลพระศาสดาว่า “ความพ้นย่อมไม่มีแก่สัตว์ที่ทำความกรรมเป็นบาป แล้ว ผู้ซึ่งเหาะไปในอากาศก็ดี เล่นไปสู่สมุทรก็ดี เข้าไปสู่ชอกแห่งภูเขาที่ดี หรือ? พระเจ้าข้า” พระศาสดา ตรัสบอกว่า “อย่างนั้นแหละ ภิกษุทั้งหลาย แม้ในที่ทั้งหลาย มีอากาศเป็นต้น ประเทศแม้สักส่วนหนึ่งที่ บุคคลอยู่แล้ว พึงพ้นจากกรรมชั่วได้ ไม่มี”

เมื่อจะทรงสืบอนุสนธิแสดงธรรม ตรัสพระคาถานี้ว่า “น อนตฺถิกเณ น สมุทฺทมฺขณเณ น ปพฺพ ตานํ วิวรํ ปวีสํ วิชฺชติ โส ชคตฺติปฺปะทโส ยตฺตฺรภูมฺมิตฺต มุญฺเจยฺย ปาปกมฺมา” (ขุ.ปาป 25/19/47) ความแห่ง พระคาถานั้นว่า “ก็หากว่า คนบางคนคิดว่า ‘เราจักพ้นจากกรรมชั่วด้วยอุบายนี้ พึงนั่งในอากาศก็ดี พึงเข้าไปสู่สมุทรอันลึกแปดหมื่นสี่พันโยชน์ก็ดี พึงนั่งในชอกแห่งภูเขาที่ดี เขาไม่พึงพ้นจากกรรมชั่ว ได้เลย ด้วยว่า ในส่วนแห่งแผ่นดินคือภาคแห่งปฐพีมีปฐติมทิศเป็นต้น โอกาสแม้ประมาณเท่าปลายขน

รายที่บุคคลอยู่แล้ว ฟังอาจพ้นจากกรรมชั่วได้ หามีไม่”

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรพระพุทธศาสนา ควรนำเอาเรื่องกฎแห่งกรรมเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เพื่อเกิดประโยชน์แก่เด็กและเยาวชนในการนำไปใช้ในดำเนินชีวิต

1.2 สถาบันการศึกษาทุกระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อุดมศึกษา ควรจะบรรจุวิชาพระพุทธศาสนาในหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กเข้าถึงหลักคำสอน มีจิตสำนึก และมีคุณธรรม จริยธรรม ทำความดี ละเว้นความชั่ว เกรงกลัวต่อบาปกรรม

1.3 รัฐบาลและองค์กรพระพุทธศาสนาควรจะมีนโยบายให้ผู้บริหารประเทศมีหลักธรรมประจำใจตระหนักถึงผลของกรรม บริหารประเทศอย่างจริงจัง จริ่งใจ และโปร่งใส

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรศึกษาเปรียบเทียบวิเคราะห์กรรมในศาสนาพราหมณ์-ฮินดูและศาสนาพุทธ

2.2 ควรศึกษาวิเคราะห์กฎแห่งกรรมของโทษผิตส์ลข้อที่ 2 กรณีศึกษานายจ้างกับลูกจ้าง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์กรรมในอรรถกถาธรรมบทตามนิตินิยม พบว่ากรรมในอรรถกถาธรรมบทคือกรรมที่ประกอบด้วยเจตนาและให้ผลเป็นวิบากกรรมเหมือนกับพระไตรปิฎกทุกมิติ อธิบายได้หลายมิติคือ ให้ผลตามลำดับ (ก่อน-หลัง) ตามหน้าที่ (กรรมดำ-กรรมขาว) ตามเวลา (ก่อน-หลัง) ตามความหนักเบา (ครุ-ลหุ) สอดคล้อง ขัดแย้ง เหมือน ต่าง กับหลักกรรมในนิตินิยม ดังนี้ เราอธิบายจากมุมมองของสังคม มุมมองด้านจิตวิทยา มุมมองด้านเศรษฐศาสตร์ จุดนี้จึงไม่ใช่เรื่องน่าประหลาดใจนัก คำอธิบายหลายแบบนี้ช่วยให้เราสามารถเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้นได้สมบูรณ์มากขึ้น และวิธีการอธิบายแต่ละวิธีก็อิงจากระบบความคิดที่แตกต่างกัน ระบบความคิดแบบจิตวิทยา แบบการเมือง แบบเศรษฐศาสตร์ และอื่นๆสำหรับพระพุทธศาสนา เรามีรูปแบบที่คล้ายคลึงกันเช่นกัน ดังนั้น เราจึงพบว่ามีคำอธิบายเกี่ยวกับการทำงานของกรรมมากมายจากระบบความเชื่อทางปรัชญาที่ต่างกัน นี่คือสาเหตุที่ว่าหากเราจะเข้าใจเรื่องกรรมได้อย่างแท้จริงนั้น

บางคนเข้าใจไปว่าพระพุทธศาสนาสอนว่า “ทำดีในชาตินี้ เมื่อตายไปคุณก็จะได้ขึ้นประสพกับผลดีในสวรรค์ หากทำชั่ว ตายไปคุณก็จะลงประสพกับผลดีในนรก องค์ความรู้เรื่องกรรมที่ได้มาพิจารณาเพื่อให้เกิดปัญญาขึ้นกับตนเองให้กระทำแต่กรรมดี ละเว้นกรรมชั่ว ทำจิตใจให้ผ่องใส และ

ถ่ายทอดความรู้เรื่องกรรมแก่ผู้อื่นสามารถเข้าใจในเรื่องกรรมและผลของกรรมได้อย่างถูกต้อง ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า จะทำให้เกิดประโยชน์สุขยิ่งขึ้นไป เป็นต้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมปรัชญา อังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพฯ: โบแดง.
- บุญเสมอ แดงสังวาลย์. (2553). *กรรมกำหนด*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร). (2545). *กรรมที่ปณี เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลักษณะวัต ปาละรัตน์. (2552). *ญาณวิทยา (ทฤษฎีความรู้)*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา. (2550). *คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรม
ของสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอคำม่วง จังหวัดขอนแก่น*

A Study of the Learning Management of Phrapariyattidhamma
Studies Model of the Office of Religious Studies in Nam Phong
District Khon Kaen Province

พระมหาสุทัศน์ อุตฺตโร (จันอากาศ), วิทยา ทองดี, ปาณจิตร สุกุมาลย์¹ และอังคณา ตุงคะสมิต²

Phramaha Suthat Uttaro (Chan Ar kart), Vitthaya Thongdee, Panjitr Sukumal

and Angkana Tungkasamit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยขอนแก่น²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Suthat1429@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ 2) ศึกษาแบบการจัดการเรียนรู้ และ 3) เสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมวิธี กลุ่มประชากร ได้แก่ ครูผู้สอนและผู้เรียน จำนวน 205 รูป กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้เรียนจำนวน 112 รูป ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 12 รูป โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง โดยใช้แบบสอบถามและแบบสอบถามสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้ววิเคราะห์ด้วยวิธีเชิงพรรณนาและวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ สรุปได้ว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.56) ได้แก่ 1) หลักสูตร 2) การจัดการเรียนการสอน 3) สื่อการเรียนการสอน 4) การวัดและประเมินผล 5) ความสัมพันธ์กับชุมชน 6) อาคารสถานที่ 7) การส่งเสริมสนับสนุนจากภายนอก 8) ศักยภาพของครูผู้สอน

*ได้รับบทความ: 28 เมษายน 2566; แก้ไขบทความ: 13 พฤศจิกายน 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566

Received: April 28, 2023; Revised: November 13, 2023; Accepted: December 20, 2023

9) ปัจจัยด้านแรงขับภายในและแรงจูงใจของผู้เรียน 10) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุดของผู้เรียน 11) ความพึงพอใจต่อผลการจัดการศึกษา

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้ มีการใช้หลักสูตรที่คณะสงฆ์กำหนดขึ้น มีโครงสร้างและเนื้อหาสาระที่แม่กองธรรมสนามหลวงกำหนดให้ แบ่งช่วงเวลาในการจัดการเรียนการสอน 3 ช่วงเวลาตามความเหมาะสม มีสื่อการเรียนการสอนไม่หลากหลาย การผลิตสื่อการเรียนสอนขึ้นมาเองน้อย มีการประเมินผลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ มีการอบรมก่อนสอบสนามหลวง ชุมชนให้สนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรมน้อย ห้องเรียนมีขนาดเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน มีการจัดรับทุนการศึกษาหรือเกียรติบัตรแก่ผู้ที่สอบได้เพื่อสร้างแรงจูงใจ การสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องน้อยการสนับสนุนจากพุทธศาสนิกชนดีและเหมาะสม จำนวนผู้เรียนน้อยลง การนำสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้

3. แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ คือ แนวทางการจัดการศึกษา 9 ด้าน เพื่อสามารถนำไปปรับใช้พัฒนาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรมเชิงรุก ให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้; พระปริยัติธรรมแผนกธรรม; สำนักศาสนศึกษา

Abstract

This research the objectives are to: 1) study the conditions of learning management 2) study learning management formats 3) propose guidelines for promoting learning management. A combined methods research method was used. The population consisted of 205 teachers and learners. The sample group consisted of 112 learners. A simple random sampling method was used. Target group, 12 photos, using the Purposive Sampling method using a questionnaire and structured interview. Statistics used include percentage, mean, and standard deviation. Then analyzed using descriptive methods and inductive data analysis.

The research results were as follows:

1. Condition of learning management. It can be concluded that overall, it is at a high level in all aspects ($\bar{x} = 4.05$, S.D. = 0.56) including 1) curriculum 2) teaching and learning management 3) teaching media 4) teaching. Measure and evaluate 5) Community relations 6) Buildings and facilities 7) External support 8) Teacher potential 9) Internal drive and student motivation factors 10) Highest academic achievement of Students 11)

Satisfaction with the results of educational management.

2. For the learning management model, the curriculum established by the Sangha was used. There was a structure and content, the Central Dharma Testing Service Headquarters of Thailand has given, divided its teaching and learning period into three periods as appropriate. There were not many teaching materials. The production of teaching materials by themselves was less. There were regular assessments to stimulate learners' learning. There was training before the Sanam Luang exam. The community to support the study of the Phrapariyattidhamma was less. The classroom size was suitable for the number of students. There were scholarships or certificates for those who passed the exam to motivate them. There was little support from relevant government agencies. The support from Buddhists was good and appropriate. The number of students decreased. There was less use of innovative media and technology.

3. Guidelines for promoting learning management are guidelines for organizing education in 9 areas in order to be able to apply them to develop proactive learning management of the Pariyatdhamma in the Dhamma department. To be more efficient, effective and have better academic achievement.

Keywords: Learning Management; Phrapariyattidhamma Studies; Department of Religion

1. บทนำ

คณะสงฆ์เป็นองค์กรหลักของพระพุทธศาสนา มีบทบาทหลักในการบริหารจัดการให้องค์กรปฏิบัติภารกิจให้บรรลุเป้าหมายที่คณะสงฆ์กำหนดไว้ ภารกิจหลักของคณะสงฆ์ทุกระดับชั้นตั้งแต่มหเถรสมาคม เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส พระกรรมวาจา (คู่สวด) และพระอุปัชฌาย์ ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 15 แห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561 (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2561, หน้า 5) ในปัจจุบันการศึกษาปริยัติที่คณะสงฆ์จัดให้ พระภิกษุสามเณรได้ศึกษามีอยู่ 4 ประเภท คือ 1) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 2) การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี 3) การศึกษาระยะปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา และ 4) การศึกษาระดับอุดมศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ การจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรมของสำนักศาสนศึกษายังมีปัญหาในหลายประเด็น เพราะการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรมนั้น สำนักศาสนศึกษา และคณะจังหวัด อยู่ในรับผิดชอบของคณะกรรมการการศึกษาสงฆ์ โดยแม่กองธรรมเป็นผู้รับผิดชอบกำหนดหลักสูตรและการจัดสอบโดยข้อสอบ

กลาง เรียกว่า “การสอบธรรมสนามหลวง” การจัดการเรียนรู้จึงขึ้นอยู่กับความพร้อมของนักเรียนเป็นสำคัญ ต่างมีการบริหารจัดการตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ สภาพการจัดการเรียนรู้โดยทั่วไปขึ้นอยู่กับเจ้าสำนักเรียนเป็นสำคัญ (กรมการศาสนา, 2559, หน้า 15) การจัดการเรียนรู้ปรียัติธรรมแผนกธรรมในสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอน้ำพอง ได้แบ่งช่วงเวลาในการจัดการเรียนการสอน 3 ช่วงเวลา แต่ละสำนักอาจจะแบ่งเป็น บาลีภาคเช้า สามัญศึกษาภาคบ่าย ธรรมภาคค่ำ ตามความเหมาะสม จัดสรรครูผู้สอนตามคุณวุฒิและความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคล และยังจัดบรรยากาศการเรียนที่เอื้อต่อการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียน เรียนอย่างมีความสุข ได้รับความรู้ สามารถนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันและการสอบ

ปัญหาในการจัดการเรียนรู้ปรียัติธรรมแผนกธรรม สรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ 5 ประเด็น คือ 1) จำนวนนักเรียนที่มีแนวโน้มลดลง เนื่องจาก ผู้บวชเรียนน้อยลง พระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่มุ่งศึกษาทางโลกหรือสายสามัญ ครูและนักเรียน มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการศึกษาพระปรียัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีเพราะไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ทางโลกได้หลังลาสิกขา 2) การจัดการศึกษาไม่เป็นระบบ โดยมองว่าหลักสูตรการเรียนการสอนและวิธีการวัดประเมินผลทางการศึกษาไม่เหมาะสมกับยุคสมัย 3) ครูผู้สอนขาดแรงจูงใจ เพราะ ผลประโยชน์ตอบแทนน้อย และขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 4) อุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ และ 5) งบประมาณในการจัดการศึกษาพระปรียัติธรรมแผนกธรรมน้อยและไม่เพียงพอต่อความต้องการ (กรมการศาสนา, 2559, หน้า 9)

จากสภาพปัญหาและผลกระทบข้างต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา รูปแบบการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรมแผนกธรรมของสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ และเพื่อให้สำนักศาสนศึกษาในพื้นที่อื่นๆ สามารถนำไปปรับใช้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรมแผนกธรรมให้มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนดีขึ้น ตลอดจนทั้งเป็นการจรรโลงและสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงยืนยาวสืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรมแผนกธรรมของสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรมแผนกธรรมของสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อเสนอแนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปรียัติธรรมแผนกธรรมของสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ส่วนสถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีวิธีวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ครูผู้สอนและนักเรียนในสำนักศาสนศึกษาในอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 4 แห่ง ประกอบด้วย 1) สำนักศาสนศึกษาวัดหนองกุ้ง จำนวน 34 รูป 2) สำนักศาสนศึกษาวัดชัยศรี จำนวน 85 รูป 3) สำนักศาสนศึกษาวัดบูรพาภิรมย์าราม จำนวน 41 รูป และ 4) สำนักศาสนศึกษาวัดท่าน้ำพองจำนวน 45 รูป รวม จำนวน 205 รูป กลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างโดยกำหนดเอาสำนักศาสนาศึกษาวัดหนองกุ้งจำนวน 20 รูป สำนักศาสนศึกษาวัดชัยศรี 42 รูป สำนักศาสนศึกษาวัดบูรพาภิรมย์าราม 25 รูป และสำนักศาสนศึกษาวัดท่าน้ำพองจำนวน 25 รูป โดยใช้การเปรียบเทียบจากตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) รวมเป็น 112 รูป และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ กำหนดเอาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 4 แห่ง และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรม ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย 1) เจ้าคณะอำเภอหรือรองเจ้าคณะอำเภอ จำนวน 2 รูป 2) ตัวแทนเจ้าสำนักศาสนศึกษา จำนวน 4 รูป 3) ตัวแทนครูสอนพระปริยัติธรรม จำนวน 4 รูป 4) ผู้ทรงคุณวุฒิสายวิชาการหรือสายการศึกษา จำนวน 2 รูป /คน รวมเป็น 12 รูป

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) เครื่องมือเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับใช้และพัฒนาเครื่องมือมาจากแบบสอบถามที่มีนักวิชาการได้ทำการศึกษาไว้แล้ว และนำเครื่องมือวัดเหล่านั้นมาปรับข้อความบางส่วนเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทที่ศึกษาในครั้งนี้ ภายใต้การควบคุมดูแลและให้คำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา 2) เครื่องมือเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) แบบสัมภาษณ์ กำหนดเอาผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 4 แห่ง และผู้เชี่ยวชาญทางด้านการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรม ใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยกำหนดคำถามด้วยนำแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน เพื่อหาค่า IOC ระหว่าง +1 ถึง -1 และได้ค่า IOC มากกว่า 0.05 จากนั้นนำเสนอกรรมการที่ปรึกษาอีกครั้ง ก่อนทดลองใช้เครื่องมือกับกลุ่มที่ไม่ใช่เป้าหมายต่อไป

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ติดต่อบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอรับหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยไปยังเจ้าคณะอำเภอ รองอำเภอและเจ้าสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอน้ำพอง เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2) ผู้วิจัยนำหนังสือจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ขอความความร่วมมือพร้อมทั้งแบบสอบถามส่งถึงสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอน้ำพอง ทั้ง 4 แห่ง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด พร้อมทั้งอธิบายวิธีการตอบแบบสอบถามให้ครบถ้วนตามที่ระบุไว้ และ 3) ผู้วิจัยได้ไปติดต่อสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอน้ำพอง ทั้ง 4 แห่ง ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเพื่อเก็บข้อมูล อาศัยแบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data analysis) ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ และบันทึกคะแนนแต่ละข้อในรูปแบบรหัส (Coding form) หลังจากนั้นนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS For Windows เพื่อทดสอบสมมติฐานเชิงทฤษฎี ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) เป็นสถิติที่มุ่งนำเสนอสารสนเทศเพื่อใช้บรรยายสรุปลักษณะของตัวแปรในกลุ่มตัวอย่างหรือประชากรว่าเป็นอย่างไร สถิติที่ใช้ ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ในการหาค่าค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เป็นรายข้อและรายด้าน โดยใช้เกณฑ์ประเมินค่าความคิดเห็น แบ่งคะแนนออกเป็น 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2546, หน้า 100) 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ศึกษาสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Inductive analysis) โดยการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรมจากการสัมภาษณ์

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การหาค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) การหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) 2) สถิติที่ใช้ในการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) เพื่อหาความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ และค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) (Cronbach, 1990, p. 19) เพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรมของสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ข้อมูลแบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการจำแนกตามอายุ ระดับวุฒิการศึกษาทางโลก วุฒิการศึกษาทางธรรม และจำนวนผู้เรียนในศาสนศึกษา ได้ผลการวิเคราะห์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม เรียงจำนวนจากมากไปน้อย โดยจำแนกตามสถานภาพ

ของผู้เรียนได้ ดังนี้ สถานภาพ สามเณร คิดเป็นร้อยละ 53.0 พระลูกวัด คิดเป็นร้อยละ 32.0 เจ้าอาวาส คิดเป็นร้อยละ 15.0 อายุ ตั้งแต่ 14-20 ปี คิดเป็นร้อยละ 53.24 ตั้งแต่ 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 20.0 ตั้งแต่ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 13.0 ตั้งแต่ 41 ปี ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 10.7 ต่ำกว่า 13 ปี คิดเป็นร้อยละ 3.6 ระดับการศึกษาทางด้านภาษาบาลีของผู้เรียน ไม่มีคุณวุฒิทางบาลี คิดเป็นร้อยละ 65.0 ระดับ ป.ธ.1,2-3 คิดเป็นร้อยละ 18.0 ป.ธ.4-6 คิดเป็นร้อยละ 17.0 ป.ธ.7-9 คิดเป็นร้อยละ 3.0 ระดับการศึกษาทางด้าน ธรรมของผู้เรียน นักระรมชั้นตรี คิดเป็นร้อยละ 30.0 ไม่มีคุณวุฒินักระรม คิดเป็นร้อยละ 28.0 นักระรม ชั้นโท คิดเป็นร้อยละ 22.0 นักระรมชั้นเอก คิดเป็นร้อยละ 20.0 ระดับการศึกษาสามัญของผู้เรียน ต่ำกว่า ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 65.0 ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 18.0 ปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 10.0 ปริญญาเอก คิดเป็นร้อยละ 7.0 จำนวนนักเรียนที่ศึกษาในแต่ละชั้น มากกว่า 30 รูป ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 39.0 ระหว่าง 10- 20 รูป คิดเป็นร้อยละ 23.0 ระหว่าง 21 - 30 รูป คิดเป็นร้อยละ 21.0 น้อยกว่า 10 รูป คิดเป็นร้อยละ 17.0

จากการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนในสำนักศาสนศึกษาในอำเภอน้ำพองจังหวัด ขอนแก่น จำนวน 4 แห่งประกอบด้วย ได้แก่ 1) สำนักศาสนศึกษาวัดหนองกุ้ง 2) สำนักศาสนศึกษาวัด ชัยศรี 3) สำนักศาสนศึกษาวัดบูรพาภิรมยาราม และ 4) สำนักศาสนศึกษาวัดท่าน้ำพอง ได้ผลการวิเคราะห์ สภาพการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนธรรมของสำนักศาสนศึกษา ในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$, S.D. = 4.05/0.56) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ใน ระดับดีมาก โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้ ด้านแรงขบภายในและแรงจูงใจของผู้เรียน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$, S.D. = 4.10/0.42) รองลงมาด้านหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$, S.D. = 4.08/0.52) ด้านปัจจัยด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากภายนอก การส่งเสริมสนับสนุนจากคณะ สงฆ์อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$, S.D. = 4.08/0.65) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากภายนอก การส่งเสริมสนับสนุน จากภาครัฐอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$, S.D. = 4.08/ 0.55) ด้านศักยภาพของครูผู้สอนศักยภาพด้านการใช้สื่อ และเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$, S.D. = 4.05/0.54) ด้านอาคารสถานที่อยู่ในระดับ มาก ($\bar{x}$, S.D. = 4.04/0.50) ด้านสื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$, S.D. = 4.02/0.53) ด้านการวัดและ ประเมินผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$, S.D. = 4.02/0.48) ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุดของผู้เรียนอยู่ใน ระดับมา ($\bar{x}$, S.D. = 4.02/0.49) ด้านแรงขบภายในและแรงจูงใจของผู้เรียน พฤติกรรมการเรียนรู้ของ ผู้เรียนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$, S.D. = 3.98/0.49) ด้านความพึงพอใจต่อผลการจัดการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$, S.D. = 3.96/0.49) ด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากภายนอกการส่งเสริมสนับสนุนจากพุทธศาสนิกชน ($\bar{x}$, S.D. = 3.92/0.59) ด้านการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$, S.D. = 3.92/0.49) ด้านความ สัมพันธ์กับชุมชนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$, S.D. = 3.91/0.45) ด้านศักยภาพของครูผู้สอน ศักยภาพด้านการจัด กิจกรรมการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$, S.D. = 3.89/0.55) เมื่อพิจารณาโดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับ

ที่มากทุกด้าน

2. รูปแบบการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรมของสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลบทสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการ เรียนรู้สรุปรายด้าน ของผู้บริหารสถานศึกษา ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$) โดยภาพรวมเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับดีมาก โดยเรียงลำดับจากมาก ที่สุดไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่ 2. มีโครงสร้างและเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่ใช้ในการจัดการศึกษาเป็นอย่างดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) รองลงมาข้อที่ 4. การประเมินผลการใช้หลักสูตรหลังสิ้นสุดการสอบในสนาม หลวงเป็นประจำปี อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) ข้อที่ 3. การบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อให้เหมาะสมกับ สภาพและบริบทในการจัดการศึกษาของสำนักศาสนศึกษาเป็นอย่างดีอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) ด้าน ที่ 2. ดำเนินการใช้หลักสูตรตามที่คณะสงฆ์กำหนดในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$) ตามลำดับและเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ 2) ด้านการจัดการ เรียนการสอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.36$) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การจัด บรรยายภาคของห้องเรียนเพื่อให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอนเป็นอย่างดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.07$) รองลงมา คือ การกำหนดช่วงเวลาเพื่อให้ผู้เรียนทบทวนเนื้อหาหลังเรียนไว้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$) การกำหนดเนื้อหาสาระในการสอนแต่ละครั้งให้มีความเหมาะสมกับเวลาเรียนที่กำหนดไว้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.90$) การจัดครูเพื่อทำการสอนตามคุณวุฒิและความเชี่ยวชาญของแต่ละบุคคลได้ อย่างเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$) การกำหนดช่วงเวลาเพื่อให้ผู้เรียนเตรียมตัวก่อนเรียนไว้อย่าง เหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$) การจัดเวลาในการเรียนการสอนไว้อย่างเหมาะสมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x} = 0.63$) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ 3) ด้านสื่อการเรียนการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การนำสื่อการเรียนที่ทำให้ ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$) การนำ สื่อการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$) การผลิตสื่อการ สอนขึ้นเองเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03$) มีสื่อการเรียนการสอนที่เพียงพอต่อความต้องการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$) มีการจัดหา/จัดซื้อ สื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการ จัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว พบว่าอยู่ในระดับ มากทุกข้อ 4) ด้านการวัดและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.02$) โดยเรียงลำดับจาก มากไปหาน้อย ดังนี้ มีการวัดและประเมินผลภายในสถานศึกษาก่อนส่งนักเรียนเข้าสอบในสนามหลวงเป็น ประจำ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.14$) มีการวัดผลการศึกษาระหว่างเรียนอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.05$) มีการประเมินผลของวิธีการวัดผลการศึกษาระหว่างเรียนอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.03$) มีการวางแผนการวัดและประเมินผลให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร อยู่ในระดับมาก

($\bar{x} = 3.98$) มีวิธีการพัฒนาระบบการวัดและประเมินผลเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว พบว่าอยู่ในระดับมากทุกข้อ 5) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีการสร้างความร่วมมือกับคณะสงฆ์ชุมชนส่วนราชการและบุคคลภายนอกมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่สำนักศาสนศึกษาจัดขึ้นเช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หรือ การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักศาสนา เป็นต้นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$) มีการเปิดโอกาสให้คณะสงฆ์ ชุมชน ส่วนราชการ และบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการบริหารสำนักศาสนศึกษาอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.90$) มีการสร้างความร่วมมือกับคณะสงฆ์ชุมชนส่วนราชการและบุคคลภายนอกในการสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม เช่น การจัดหาเจ้าภาพมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียน เป็นต้นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ 6) ด้านอาคารสถานที่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.04$) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ มีการจัดห้องเรียนให้มีขนาดเหมาะสมกับจำนวนผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.11$) มีอาคารสถานที่ ที่มีความมั่นคงถาวรเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.05$) มีอาคารสถานที่เพียงพอเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$) และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ 7) ด้านปัจจัยด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากภายนอก โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.08$) โดย โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้ ข้อที่ 2. มีการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนจากคณะสงฆ์ เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.11$) รองลงมาข้อที่ 4. เคยได้รับเงินทุนหรือการสนับสนุนอย่างเพียงพอจากวัดที่พำนักหรือคณะสงฆ์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.08$) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ 8) ปัจจัยด้านศักยภาพของครูผู้สอน ได้แก่ (1) ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีการพัฒนาคุณภาพในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูในระดับดี และอย่างต่อเนื่อง แต่ด้วยจำนวนผู้เรียนน้อยลงทุกปีโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$) โดยภาพรวมเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้ ครูผู้สอนมีความสามารถในการนำเทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการสอนนอกเหนือจากการบรรยาย เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) รองลงมาครูผู้สอนมีความสามารถในการจัดทำแผนการสอนและมีการพัฒนาปรับปรุงแผนการสอนอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$) ครูผู้สอนมีความสามารถในการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนของตนเองอย่างสม่ำเสมอ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.77$) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ (2) ศักยภาพด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ ครูมีความสามารถในการในด้านศักยภาพด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$) โดยภาพรวมเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับจาก

มากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้ การใช้สื่อการสอนในการจัดการเรียนการสอนแก่ผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.11$) รองลงมาการนำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อกระตุ้นความสนใจแก่ผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) ครูผู้สอนมีความสามารถในการนำสื่อการสอน ที่หลากหลายมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน แก่ผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) ครูผู้สอนสามารถสร้างนวัตกรรมทางการเรียนที่แปลกใหม่เพื่อ กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) ครูผู้สอนมีความสามารถในการนำเทคนิคและ วิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการสอนนอกเหนือจากการบรรยาย เพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน อยู่ ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ 9) ความสำเร็จในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ด้านผลสัมฤทธิ์ในการจัดการศึกษาของสำนักศาสน ศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$) โดยภาพรวมเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีความคิดเห็น อยู่ในระดับดีมาก โดยเรียงลำดับจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้ มีโครงสร้างและเนื้อหาสาระของหลักสูตร ที่ใช้ในการจัดการศึกษาเป็นอย่างดีอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.11$) รองลงมา การประเมินผลการใช้หลักสูตร หลังสิ้นสุดการสอบในสนามหลวงเป็นประจำทุกปี อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) การบริหารจัดการหลักสูตร เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพและบริบทในการจัดการศึกษาของสำนักศาสนศึกษาเป็นอย่างดีอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.08$) ดำเนินการใช้หลักสูตรตามที่คณะสงฆ์กำหนดในการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.05$) ตามลำดับและเมื่อพิจารณาโดยภาพรวมแล้ว พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ

3. แนวทางการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรมของสำนัก ศาสนศึกษา ในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า ผู้วิจัยสามารถสรุปในแต่ละด้านได้ ดังนี้ 1) ด้านหลักสูตร ต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยให้บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ และควรจัดอบรมให้ความรู้และ บังคับใช้คู่มือแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 2) ด้านการจัดการเรียนการสอน ให้มีการจัดอบรมการสอนหลักสูตรการสอนแต่ละช่วงชั้นทุกปี และให้ทุกวัดจัดส่งบุคคลเพื่อเข้าเรียน ในแต่ละสำนักทุกปี 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรมีสื่อการสอนที่มีการพัฒนาให้เท่าทันต่อโลกอยู่ ตลอดเวลา ควรมีทีมงานผลิตสื่อคุณธรรมที่ทันสมัยและควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ด้านการผลิตสื่อ และสนับสนุนอุปกรณ์ในการสอนที่ทันสมัยให้กับครูผู้สอน 4) ด้านการวัดและประเมินผล ควรจัดให้มี โครงการอบรมเพิ่มทักษะวิชาการ ทักษะด้านการวัดและประเมินผลเพื่อนำไปใช้ในการเรียนการสอน จัดหาหนังสือ อุปกรณ์การเรียนการสอนให้เพียงพอ 5) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชนชุมชน สร้างความ ร่วมมือกับคณะสงฆ์ชุมชนส่วนราชการและบุคคลภายนอกในการสนับสนุนการศึกษาพระปริยัติธรรม เช่น การจัดหาเจ้าภาพมอบทุนการศึกษาแก่นักเรียน เป็นต้น และมีการสร้างความเครือข่ายร่วมมือกับ คณะสงฆ์ชุมชนส่วนราชการและบุคคลภายนอกมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่สำนักศาสนศึกษาจัดขึ้น เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น 6) ด้านอาคารสถานที่ จัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและ

ภายนอกชั้นเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ สบ ร่มรื่น 7) ปัจจัยด้านการส่งเสริมสนับสนุนจากภายนอก ได้แก่ (1) การส่งเสริมสนับสนุนจากคณะสงฆ์ ส่งเสริมสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอน การยกย่องเชิดชูให้มีความก้าวหน้า ในทางคณะสงฆ์ จัดให้รับทุนการศึกษาหรือเกียรติบัตร แก่ผู้ที่สอบได้ (2) การส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐ ควรมีกองทุน หน่วยงาน หรือองค์กรให้ความสนับสนุน จากภาครัฐหรือเอกชนในการสนับสนุนและให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมมากขึ้น (3) การส่งเสริมสนับสนุนจากพุทธศาสนิกชนประชาสัมพันธ์และร่วมกับชุมชนหาแหล่งเงินทุนสนับสนุน เช่น จัดทำผ้าป่าเพื่อการศึกษา เป็นต้น 8) ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ ได้แก่ (1) การบริหารจัดการด้านวิชาการ ให้มีการประชุมผู้บริหารและครูแผนกธรรมในทุกๆ เดือนเพื่อขับเคลื่อนให้สอดคล้องกับงานการศึกษาของ คณะสงฆ์ (2) การบริหารจัดการด้านงบประมาณ จัดสรรหาแหล่งทุนจากภาครัฐหรือเอกชนเพื่อสนับสนุน การจัดการศึกษาในสำนักศาสนศึกษาต่างๆ ให้เพียงพอ (3) การบริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล จัดแบ่งงานให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากร 9) ปัจจัยด้านศักยภาพของครูผู้สอน ได้แก่ (1) ศักยภาพด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ พัฒนาองค์ความรู้ในด้านการกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดทำแผนการสอน เทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Brain Based Learning: BBL) ให้ความรัก ความเอ็นดู เอาใจใส่ ให้คำปรึกษา ช่วยแนะนำ และแก้ปัญหา จัดให้มีกิจกรรมนันทนาการทั้งในระหว่างเรียนและนอกเวลาเรียน (2) ศักยภาพด้านการใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ พัฒนาองค์ความรู้การใช้สื่อและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ครู ส่งเสริมให้ครู ผลิตสื่อการสอน นำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่และสร้างนวัตกรรมทางการเรียนที่แปลกใหม่มาใช้ในการจัดการ เรียนการสอน (3) ศักยภาพด้านการวัดประเมินผลในชั้นเรียน จัดให้มีการประเมินผลระหว่างเรียนอย่าง สม่ำเสมอ พัฒนาระบบการประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็น ใช้วิธีการวัดผลด้วยวิธีที่ หลากหลาย จัดสอบวัดระดับความรู้ของผู้เรียนก่อนส่งเข้าสอบในสนามหลวง 10) ปัจจัยด้านแรงขับเคลื่อน และแรงจูงใจของผู้เรียน ได้แก่ (1) เจตคติต่อการจัดการเรียนการสอนของผู้เรียน สร้างความเชื่อมั่นให้กับ ผู้เรียนว่าการเรียนพระปริยัติธรรมจะทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ ชี้ให้ผู้เรียนเล็งเห็นประโยชน์จากการ ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนธรรมอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม (2) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ต่อการเรียน จัด กิจกรรมปฐมนิเทศก่อนเข้าเรียน 11) ความสำเร็จในการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ได้แก่ (1) ผล สัมฤทธิ์ในการจัดการศึกษาของสำนักศาสนศึกษา เชิญผู้ที่ประสบความสำเร็จจากการศึกษาพระปริยัติ ธรรมมาพบปะกับผู้เรียน จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนค้นหาต้นแบบในการศึกษาพระปริยัติธรรม ให้รางวัลแก่ผู้ที่ สอบได้ในระดับชั้นต่างๆ ให้ทุนการศึกษาแก่ผู้ที่สอบได้นักธรรม และสนับสนุนให้มีการศึกษาระดับ มหาวิทยาลัย (2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงสุดของผู้เรียนในสำนักศาสนศึกษา ยกย่องและให้รางวัลแก่นักเรียนที่ขยันอ่านหนังสือ ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาการเรียนรู้ของตนเองอยู่เสมอ

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของสำนักศาสนศึกษา ในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ควรพัฒนาระบบบริหารจัดการหลักสูตรให้เหมาะสม พัฒนาระบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูให้มีคุณภาพ จัดทำคู่มือการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย สื่อการสอนที่มีการพัฒนาให้เท่าทันต่อโลก มีการอบรมเพิ่มทักษะวิชาการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (ประมุข สารพันธ์ และอินตา ศิริวรรณ, 2560, หน้า 72-76) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาแนวทางการพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ ผลการวิจัยพบว่า คณะสงฆ์ควรพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายการศึกษาที่ให้สิทธิสถาบันพระพุทธศาสนา ควรเปิดโอกาสให้พระภิกษุสามเณรได้เรียนวิชานักธรรม-บาลี และวิชาสามัญควบคู่กันไป ควรปรับปรุงหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีให้เหมาะสมกับกาลสมัย

2. ผลการศึกษารูปแบบการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรมของสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ควรมีการสร้างความร่วมมือกับคณะสงฆ์ชุมชนพัฒนาองค์ความรู้ในด้านการกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดทำแผนการสอน เทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลายสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสุเมธา ยะระชัย (2561, หน้า 111-114) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนของคณะสงฆ์โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จังหวัดสระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนและผู้บริหารสำนักเรียนหรือโรงเรียนควรคำนึงถึงความสำคัญในการจัดทำแผนการสอน คัดเลือกครูผู้สอนที่มีคุณสมบัติพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง และควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนการสอน มีวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย เน้นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงหรือการเรียนรู้แบบบูรณาการ

3. เสนอแนวทางรูปแบบการจัดการเรียนรู้การศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของสำนักศาสนศึกษาในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้ด้านการผลิตสื่อ สร้างความร่วมมือกับคณะสงฆ์ชุมชนการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรบุคคล จัดแบ่งงานให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคลากรพัฒนาองค์ความรู้การใช้สื่อและเทคโนโลยีให้ผู้เรียนเล็งเห็นประโยชน์จากการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมอย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม นำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 9 ด้าน สอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑลชัยศรีเสอาด (2559, หน้า 219-235) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบการบริหารงานสำนักเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-แผนกบาลี ผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนต้องพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนและนำเทคนิคการสอนที่หลากหลายมาใช้เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนนำสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 เกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม มีการปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัย จัดหาสื่อการเรียนการสอนและอุปกรณ์การเรียนการสอนให้เพียงพอ ครูผู้สอนควรผ่านการอบรมและแนะแนวตามคุณสมบัติของครู มีการทดสอบในสำนักเรียนก่อนส่งสอบสนามหลวงและมีการส่งผู้เข้าสอบเป็นประจำในทุกๆปี จัดสภาพห้องเรียนให้เหมาะสมเพียงพอและน่าเรียน

1.2 เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของผู้เรียน ควรมีเงินทุนให้ความสนับสนุนจากภาครัฐหรือเอกชน ครูผู้สอนควรมีคุณสมบัติจบการศึกษาอย่างน้อยปริญญาตรีและให้ปรับอัตราการเทียบวุฒิการศึกษาแผนกปริยัติให้เทียบกับทางสามัญศึกษาตามสมควร และควรสร้างแรงจูงใจให้มีพระภิกษุสามเณรมาศึกษาเล่าเรียนให้มากขึ้น และให้สามารถนำไปต่อยอดทางการศึกษาได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้

2.1 ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ที่สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ให้มีทักษะ ความรู้ และการมีส่วนร่วม สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมและหลักธรรมที่เหมาะสม

2.2 ควรส่งเสริมการนำเทคนิค สื่อเทคโนโลยี นวัตกรรมในท้องถิ่นมาบูรณาการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการศึกษา

2.3 ควรส่งเสริมให้นักเรียนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ ในด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ การนำเสนอแนวทางการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 9 ด้าน ตามขอบข่ายและภารกิจการบริหารและจัดการศึกษา

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษารูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการจัดการศึกษาเชิงพุทธบูรณาการที่ยั่งยืนในสถานศึกษาและสังกัดองค์กรอื่นๆ

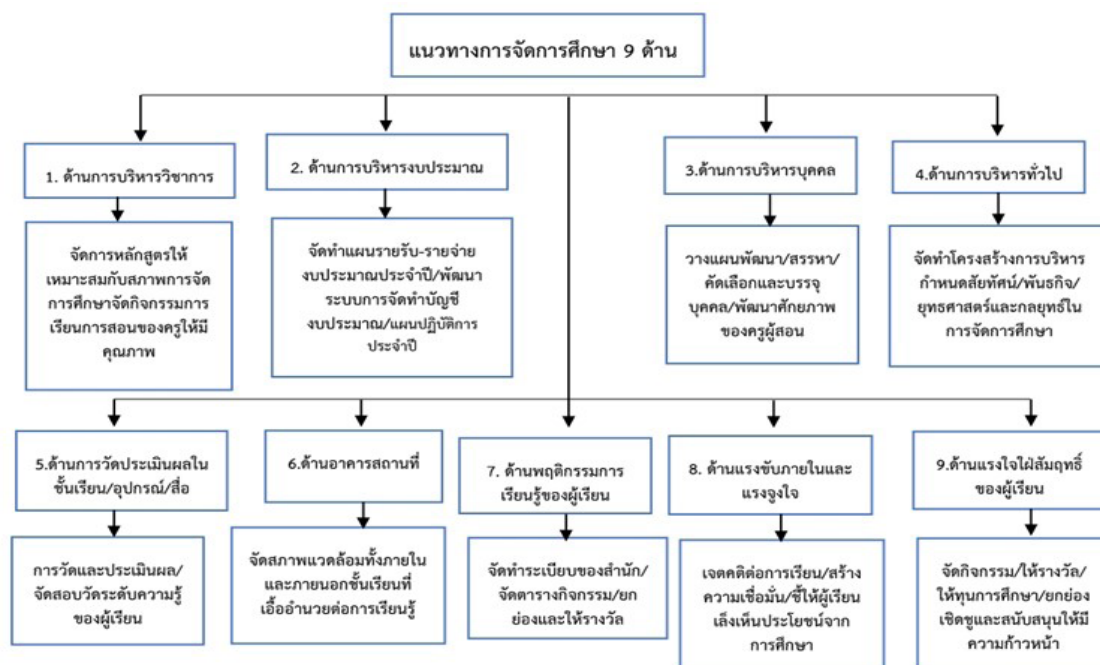
3.2 ควรศึกษาทัศนคติ ทัศนคติของผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก

3.3 ควรศึกษาสภาพปัญหา เทคนิค วิธีการการจัดการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมของสำนักศาสนศึกษา เพื่อส่งเสริมศักยภาพในการจัดการศึกษาเชิงบูรณาการที่ยั่งยืนในสถานศึกษาในระดับเขตพื้นที่การศึกษา โดยใช้กลุ่มตัวอย่างอื่นและสถานศึกษาที่สังกัด สพฐ. สังกัดเอกชน และในสังกัดองค์กรทางศาสนา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาการจัดการเรียนรู้พระปริยัติธรรมแผนกธรรม ของสำนักศาสนศึกษา ในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ทำให้ได้แนวทางการบริหารของสถานศึกษาตามขอบข่ายและภารกิจการบริหารและการจัดการศึกษา 9 ด้าน คือ 1) ด้านการบริหารวิชาการ พัฒนาระบบบริหารจัดการหลักสูตรให้เหมาะสม พัฒนาระบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูให้มีคุณภาพ จัดทำคู่มือการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม 2) ด้านการบริหารงบประมาณ พัฒนาระบบการจัดทำบัญชีงบประมาณ จัดทำแผนรายรับ-จ่ายงบประมาณประจำปี จัดหางบประมาณจากแหล่งอื่นเพื่อใช้ในการจัดการศึกษา 3) ด้านการบริหารบุคคล จัดทำแผนอัตรากำลัง กำหนดอายุการใช้งาน วางแผนพัฒนา ส่งเสริมขวัญและกำลังใจ พัฒนาศักยภาพของครูผู้สอน ส่งเสริมบุคลากรให้เข้ารับการฝึกอบรมความรู้และพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ 4) ด้านการบริหารทั่วไป จัดทำโครงสร้างการบริหารของสำนักศาสนศึกษาที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ จัดทำแผนพัฒนาและปรับปรุงแผนอย่างสม่ำเสมอ 5) ด้านการวัดประเมินผลในชั้นเรียน พัฒนาการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนให้แก่ครู จัดให้มีการประเมินผลระหว่างเรียนอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาระบบการประเมินผลและติดตามผลการเรียนรู้ของผู้เรียน 6) ด้านอาคารสถานที่ จัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกชั้นเรียนที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ร่มรื่น และสะอาดถูกสุขลักษณะ 7) ด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดทำระเบียบของสำนักศาสนศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จัดตารางกิจกรรม ยกย่องและให้รางวัลแก่นักเรียนที่ขยันอ่านหนังสือ 8) ด้านแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจสร้างความเชื่อมั่นว่าการเรียนพระปริยัติธรรมจะทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จ จัดทำโครงการเพื่อพัฒนาเจตคติต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมแก่ผู้เรียน จัดกิจกรรมปฐมนิเทศก่อนเข้าเรียนแนะนำแนวทางสู่ความสำเร็จ 9) ด้านแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีต้นแบบในการศึกษาพระปริยัติธรรม ให้รางวัลและทุนการศึกษาศึกษาแก่ผู้ที่สอบได้นักธรรม ยกย่องเชิดชูและสนับสนุนให้มีความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และด้านการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย เป็นต้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2559). *คู่มือการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนธรรม-บาลี*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). *การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประมุข สารพันธ์ และอินฉา ศิริวรรณ. (2560). *การศึกษาแนวทางพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุเมธา ยุธะชัย. (2561). *สภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนของคณะสงฆ์โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม จังหวัดสระบุรี*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- มงคลชัย ศรีสะอาด. (2559). *รูปแบบการบริหารงานสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกธรรม-แผนกบาลี*. (วิทยานิพนธ์การศึกษาดุขุฎิบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). *พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 (และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 4) พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of Psychological Testing*. (5th ed.). New York: Harper Collins.

การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองตนของคนไทยในปัจจุบัน*

An Analysis Study of the Buddhist Ethics in The Self-Reliance if Thai People in the Present

ธัญชนก อินทแพทย, พระเทพวชิรวิมล และพระครูศีลสาราธิคุณ

Tanchanok Intapat, Phratchewachirawimon and Phrakhrh Silasarathikhun

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: tanneane17@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการครองตนของคนไทยในปัจจุบัน 2) ศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการครองตน และ 3) วิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองตนของคนไทยในปัจจุบัน เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก หนังสือวิชาการทางพระพุทธศาสนามีพุทธศาสนสุภาษิต เป็นต้น และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเรื่องตน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้เหตุผล และให้เหตุผล แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการครองตนของคนไทยในปัจจุบัน พบว่า ปัญหาการครองตนของคนไทยในปัจจุบันมีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) จิตเปราะบางรักง่ายหน่ายเร็ว 2) ขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ 3) ขาดความเพียรพยายาม ขาดการใฝ่รู้สู้ภัย

2. หลักพุทธจริยศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการครองตน พบว่า 1) หลักสติสัมปชัญญะ คือ ความระลึกรู้เท่าทันต่อสิ่งที่มากระทบตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ 2) หลักโยนิโสมนสิการ คือ การเจริญปัญญา โดยการคิดพิจารณาอย่างละเอียด ถี่ถ้วน และลึกซึ้ง และ 3) หลักอิทธิบาท 4 คือสิ่งที่ทำให้เกิดหนทางสู่ความสำเร็จ หรือความต้องการที่จะทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลยิ่งขึ้นไป

3. หลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองตนของคนไทยในปัจจุบัน พบว่า เมื่อนำหลักพุทธจริยศาสตร์ไปวิเคราะห์การครองตนของคนไทยในปัจจุบันแล้ว ทำให้ทราบว่า คนไทยมีการครองตนดีขึ้นในเรื่องเกี่ยวกับการใช้ชีวิตอย่างไม่ประมาทเลินเล่อ มีการครุ่นคิด ไตร่ตรองไตร่ตรองใคร่ครวญ พิจารณาสังเกตอย่าง

*ได้รับบทความ: 29 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566

Received: November 29, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

รอบด้าน โดยคำนึงถึงคุณค่าแท้คุณค่าเทียม มีเหตุผลในเรื่องต่างๆ ก่อนลงมือทำ และเป็นคนมีความบากบั่น เพียรทำหน้าที่การทำงานทั้งงานของตนและงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จอยู่เสมอ

คำสำคัญ: การครองตน; ปัญหาการครองตน; พุทธจริยศาสตร์

Abstract

This research has objectives: 1) to study the current problems of the self-reliance of Thai people in the present, 2) to study the principles of Buddhist ethics related to the self-reliance, and 3) to analyze the Buddhist ethics in the self-reliance of Thai people in the present. It is documentary research by studying information from the Tripitaka, academic books on Buddhism include Buddhist proverbs, etc., and related research. There is analyzing data with using reasoning and giving reasoning, then presented the research results with using a descriptive analysis method.

The research results were as follows:

1. The problem of the self-reliance of Thai people at the present. It is found that there are 3 problems with the self-reliance of Thai people at the present: 1) a fragile mind, easy to love and quickly get rid of, 2) lack of careful consideration, and 3) lack of perseverance, lack of knowledge to fight difficult things.

2. The principles of Buddhist ethics related to self-reliance found that 1) the principle of mindfulness is awareness of things that affect the eyes, ears, nose, tongue, body, and mind, 2) the principle of Yonisomanasikāra is the cultivation of wisdom by thinking carefully, thoroughly and deeply, and 3) the 4 Iddhipada principles are what create the path to success or the desire to always do something and desire to achieve even greater results.

3. The Buddhist ethics in the self-reliance of Thai people in the present. It was found that when the principles of Buddhist ethics were used to analyze the self-reliance of Thai people in the present, it was found that Thai people have better self-reliance in terms of living life carelessly. There is contemplation, considering things thoroughly, taking into account their true value and artificial value. There is a reason in various matters before taking action and be a persevering person, always diligently perform themselves duties, both own work and those assigned.

Keywords: Self-Preservation; Self-Preservation Problems; Buddhist Ethics

1. บทนำ

ตามหลักพระพุทธศาสนา การเกิดเป็นมนุษย์ไม่ได้เกิดจากเทวบันดาลหรือพระเจ้าเป็นพระผู้สร้าง (รัตนะ ปัญญาภา, 2563, หน้า 160) แต่การเกิดเป็นมนุษย์เกิดจากความเพียรของมนุษย์เองที่ได้บำเพ็ญศีล 5 ครบบริบูรณ์ ซึ่งนับเป็นความยากยิ่ง (ขุ.ธ. 25/182/90) เมื่อเกิดเป็นมนุษย์แล้วย่อมต้องมีการดำรงชีวิตอยู่มีลมหายใจ ซึ่งในการดำรงชีวิตอยู่ตามหลักพุทธศาสนานั้น พุทธศาสนาเน้นที่ตัวเองเป็นหลักสำคัญ ดังเช่นพุทธภาษิตที่รู้จักกันมากได้แก่ “อตตา หิ อตตโน นาโถ” ตนนั้นแลเป็นที่พึ่งของตน “โก หิ นาโถ โปร ลียา” ใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้ “อตตนา หิ สุนทนเตน นาถํ ลลติ ทูลลํ” บุคคลที่ฝึกตนได้ดีแล้วย่อมจะได้ที่พึ่งซึ่งได้โดยยาก (วสิน อินทสระ, 2547, หน้า 8)

ด้วยเหตุนี้ จึงสะท้อนให้เห็นสภาพการดำเนินชีวิตของคนไทยจากเดิมที่เป็นสังคมชนบทเปลี่ยนแปลงไปสู่ชีวิตสังคมเมืองจนกลายเป็นสังคมยุคดิจิทัลในปัจจุบัน และได้ปรับเปลี่ยนกลายมาเป็นยุคของการติดต่อแบบไร้พรมแดน ซึ่งมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยและสังคมมีความเจริญด้านวัตถุ แต่สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกนั้น ได้ส่งผลให้ผู้คนเกิดการเห็นแก่ตัวมากขึ้น และผลจากความเจริญทางด้านวัตถุ ทำให้สภาพจิตใจของคนเสื่อมถอยออกจากคุณธรรมและศีลธรรมทางศาสนา จนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาต่างๆ มากมายขึ้นในสังคม ดังที่ท่านพุทธทาสได้กล่าวไว้ “ศีลธรรมไม่กลับมาโลกจะวินาศ มนุษยชาติจะเลวร้ายกว่าสัตว์เดรัจฉาน มัวหลงเรื่องกินกามเกียรติเกลียดนิพพานล้วนคือด้านไม่เหนียวรั้งบังคับใจ” (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), 2539, หน้า 2) คำพูดนี้เป็นการเตือนสติให้เราไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน โดยในบรรดาสัตว์ทั้งหลายมนุษย์ถือว่าเป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง และมนุษย์มีบางสิ่งที่ทำให้มนุษย์แตกต่างจากสัตว์อื่นได้อย่างสิ้นเชิง สิ่งนั้นคือ ‘อายตนะ’ (sense-fields) ที่เชื่อมต่อให้เกิดความรู้หรือเด่นต่อความรู้แก่มนุษย์ อายตนะมี 2 อย่างคือ อายตนะภายใน 6 ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ และอายตนะภายนอก 6 ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสทางกายหรือสิ่งที่ถูกต้องกาย และธรรมารมณ์ ซึ่งอายตนะทั้ง 2 อย่างได้ทำความเขยิดและคั่นแยกกับมนุษย์ ฝ้าคอยยึดและหน่วงเหนี่ยวมนุษย์เอาไว้ในอำนาจ จนทำให้มนุษย์ประมาทเลินเล่อในชีวิต และสุดท้ายได้ทำความเดือดร้อนแก่มนุษย์อย่างไร้ความปราณี มนุษย์ในความหมายว่าโลกจึงเป็นทาสรับใช้อายตนะอย่างไม่รู้จบสิ้น (โสวิทย์ บำรุงภักดิ์, 2563, หน้า 124)

ปัญหาการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัลของคนไทยที่เผชิญอยู่ในขณะนี้ เป็นปัญหาที่เกิดจากจิตเปราะบางรักง่ายหน่ายเร็ว ขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ขาดความเพียรพยายาม ฉะนั้นปัญหาที่กล่าวมาในทางพุทธจริยศาสตร์ถือว่า สังคมในยุคปัจจุบันขาดการพัฒนาในด้านจิตใจและปัญญา ซึ่งได้มุ่งเน้นที่จะพัฒนาแต่ด้านวัตถุจนผู้คนเกิดความเห็นแก่ตัว ไร้ศีลธรรม จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาเป็นเครื่องมือการครองตนเพื่อใช้ในการพัฒนาจิตใจและปัญญาของคนในสังคมไทย หลักพุทธจริยศาสตร์ที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาประกอบไปด้วยหลักสติสัมปชัญญะ โยนิโสมนสิการ และอิทธิบาท 4 เพราะการ

ที่จะพัฒนาสังคมได้นั้นจะต้องเริ่มที่บุคคลก่อน และการที่จะพัฒนาบุคคลได้ก็จะต้องเริ่มที่จิตใจและปัญญา เพื่อจะได้ตรวจสอบจิตใจและปัญญาของตนเองอยู่เสมอ

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเหตุให้ผู้วิจัยอยากทำวิจัยเพื่อศึกษาและวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองตนของคนไทยในปัจจุบัน เพื่อให้ทราบถึงความหมาย ความสำคัญ และสาระัตถะในการครองตนเพื่อความเข้าใจที่ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจที่จะนำไปใช้ทั้งต่อตนเอง สังคมและประเทศชาติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการครองตนของคนไทยในปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการครองตน
3. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองตนของคนไทยในปัจจุบัน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) รวบรวมประเด็นหลักในการทำวิจัย 2) สืบหาเอกสาร นิตยสาร วารสาร เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร นิตยสาร วารสาร เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4) ทำการแยกแยะประเด็นหลักและประเด็นรอง 5) จัดบันทึกข้อมูลตามประเด็นหลักในการทำวิจัยด้วยสมุด ปากกา และกระดาษที่จัดเตรียมไว้ 6) รวบรวมประเด็นหลักและประเด็นรอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิทยาการวิจัยหรือวิธีการวิจัยสำคัญที่เรียกว่า การวิเคราะห์ (Analysis) ซึ่งประกอบด้วย 1) การตีความ (Interpretation) 2) การใช้เหตุผล (Reasoning) และ 3) การให้เหตุผล (Arguing)

การสังเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ในขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ (New knowledge) ผลิตออกเป็นหลักฐานใหม่ (New evidence) และเขียนรายงานการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลในการสรุปกระบวนการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ผ่านการ วิเคราะห์อย่างสมบูรณ์แล้วมาทำการเขียนพรรณนาความ ดังต่อไปนี้ 1) บทสรุปที่เป็นการวิเคราะห์ในลักษณะรวบยอดหรือเป็นประเด็นสำคัญ 2) อภิปรายความเห็นของผู้วิจัย และ 3) ข้อเสนอแนะ ซึ่งแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในเรื่องของวิจัยและข้อเสนอแนะของผู้ที่สนใจในการศึกษาวิจัยต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองตนของคนไทยในปัจจุบัน โดยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาการครองตนของคนไทยในปัจจุบันนั้นมี 3 ประการคือ 1) ปัญหาจิตเปราะบางรังกายหน่ายเร็ว เกิดจากการขาดศีลธรรม ซึ่งความสับสนวุ่นวายของผู้คนในสังคมทุกวันนี้ เนื่องมาจากแต่ละคนได้ห่างเหินศีลธรรมหรือขาดธรรมะประจำใจในการดำเนินชีวิตและในการประกอบอาชีพหน้าที่การงาน อนึ่งสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอิทธิพลในการดำเนินชีวิตของคนในปัจจุบันเป็นอย่างมาก การเสพสื่อออนไลน์ที่ขาดสติจนเกิดเป็นพฤติกรรมเลียนแบบในทางที่ผิด ค่านิยมที่ผิดไปจากเดิม จึงเกิดเป็นปัญหาการรังกายหน่ายเร็ว 2) ปัญหาขาดการไตร่ตรอง ไตร่ตรองและใคร่ครวญพิจารณาอย่างรอบคอบ เกิดจากการดำเนินชีวิตที่ขาดสติในการคิด วิเคราะห์ แยกแยะ จึงส่งผลให้การดำเนินชีวิตมีประสิทธิภาพน้อยลง ส่งผลทำให้เกิดภาวะความเครียด ซึมเศร้า จนกระทั่งฆ่าตัวตาย 3) ปัญหาขาดความเพียรพยายาม เกิดจากการที่พ่อแม่เลี้ยงดูแบบตามใจ ทำให้เด็กเคยชินกับความสะดวกสบาย จนกลายเป็นคนเกียจคร้าน หนักไม่เอาเบาไม่สู้ ขาดความกระตือรือร้นในการทำสิ่งต่างๆ ทั้งนี้ยังส่งผลให้เมื่อเด็กเจริญเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่สู่วัยทำงาน ทำให้เป็นคนล้มเหลว ไม่มีประสิทธิภาพในการทำงานและดำเนินชีวิต

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า การมีสติอยู่กับปัจจุบันขณะ ไม่ลุ่มหลง ไม่พลั้งเผลอ ไม่ปล่อยใจ มีจิตจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้นตลอดเวลา จะทำให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ช่วยลดความขัดแย้ง ช่วยทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน ทำให้การอยู่ร่วมกันในสังคมเกิดความสงบสุขมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้สติสัมปชัญญะที่ปรากฏในพระวินัยปิฎกนั้น เป็นข้อที่ปฏิบัติที่สำคัญยิ่งของการอยู่ร่วมกัน เพราะเมื่อใดที่ขาดสติสัมปชัญญะ นั้นหมายถึงความวุ่นวายและขัดแย้งก็จะตามมา การครองสติให้อยู่กับปัจจุบัน จะช่วยทำให้การอยู่ร่วมกันมีระเบียบวินัยและเกิดสงบสุข

โยนิโสมนสิการ เป็นการพิจารณาใคร่ครวญตามเหตุและผล ซึ่งมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบันเป็นอย่างมาก หากขาดหลักธรรมดังกล่าวนี้ หมายถึงต้นเหตุของความเสียหายและขัดแย้งต่อวิถีชีวิตที่ประสบความสุข เพราะโยนิโสมนสิการ เป็นวิธีการคิดแบบละเอียดรอบคอบ มีระบบระเบียบ มีเหตุมีผล โดยใช้ปัญญาเป็นเครื่องมือพิจารณาถึงข้อดีข้อเสีย คติวิเคราะห์พิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้าเพื่อให้เข้าใจ สาเหตุ ปัญหา ผลกระทบจนเข้าถึงสภาวะความเป็นจริงของเรื่องราวนั้นๆ

อิทธิบาท 4 มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเล่าเรียน การทำงาน ตลอดจนหนทางที่จะนำไปสู่ทางแห่งการนิพพาน เพราะถ้าขาดอิทธิบาท 4 จะทำให้บุคคลที่นำไปปฏิบัตินั้นเกิดความล้มเหลว ไม่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นถ้ามีอิทธิบาท 4 จะทำให้การดำเนินชีวิตในด้านต่างๆ ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น เพราะอิทธิบาท 4 คือ หลักธรรมที่สามารถนำไปประพฤติปฏิบัติตาม

เพื่อเป็นหนทางสู่ความสำเร็จ เพื่อให้ก้าวข้ามอุปสรรคปัญหาทั้งปวงที่เกิดจากการใช้ปัญญา แล้วลงมือปฏิบัติด้วยความตั้งใจจริง ไม่ย่อท้อ อันประกอบด้วย ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความมีใจจดจ่อ) วิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) เมื่อทุกอย่างเริ่มต้นจากฉันทะ (พอใจ) ทุกอย่างทีลงมือทำมักจะประสบความสำเร็จเสมอ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า จากสภาพปัญหาการครองตนสามารถนำหลักพุทธจริยศาสตร์มาวิเคราะห์ 3 ประการ ได้แก่ 1) จิตเปราะบางรักง่ายหน่ายเร็ว ปัญหาข้อนี้ผู้วิจัยได้ใช้หลักธรรมที่ชื่อสติสัมปชัญญะไปปรับใช้หรือประยุกต์ใช้ โดยพิจารณาไปที่คำว่า จิตเปราะบาง หมายถึงคนในปัจจุบันมีภาวะจิตที่เชื่อง่าย เพราะเมื่ออายุนะมีตามีเหตุเป็นต้น ได้สัมผัสหรือได้เห็นได้ฟังอะไรแล้วก็มีความรู้สึกเปิดรับสิ่งต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว คล้ายกับหม้อดินมีอะไรมากระทบหน่อยก็แตกแล้ว รักง่าย คือเมื่อตาเปิดหูได้ยินเสียงสิ่งต่างๆ แล้วก็เชื่อหรือเข้าใจในทันทีว่าเป็นจริงตามนั้น แต่เมื่อได้มาครอบครองแล้วก็เกิดเบื่อหน่ายง่าย มักทอดทิ้งปล่อยปละละเลย จึงเรียกรวมว่า เป็นคนจิตเปราะบางรักง่ายหน่ายเร็ว อาการเช่นนี้สามารถใช้ธรรม 2 ข้อผสมผสานกันในชื่อสติสัมปชัญญะ เพราะเพราะการมีสตินั้นเปรียบเสมือนการมีคลังอาวุธทางปัญญา ที่ทำให้บุคคลนั้นได้เปรียบคู่ต่อสู้ทุกอย่าง ทำให้สามารถควบคุมตนเองได้ ทำให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ต่างๆจนสามารถคาดการณ์ถึงผลลัพธ์ที่จะตามมาได้ ทั้งนี้การมีสติรู้เท่าทันอายตนะทั้ง 6 ย่อมเป็นหนทางเบื้องต้นที่จะนำไปสู่ทางแห่งการนิพพาน เพราะสติ คือ การระลึกรู้ถึงการอยู่กับปัจจุบันขณะ ไม่ลุ่มหลง ไม่พลั้งเผลอ มีจิตจดจ่ออยู่กับสิ่งนั้นตลอดเวลา รู้จักการครองตนให้มั่นคง คนมีความสามารถในการ "ครองตน" บริหารตนเองให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดมุ่งผลสำเร็จ "ครองคน" โดยใช้ทักษะการบริหารผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน ปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรมชาติ 2) ขาดการไตร่ตรอง ไตร่ตรองและใคร่ครวญพิจารณาอย่างรอบคอบ ภาวะจิตของคนไทยในปัจจุบันจะมีลักษณะที่มุ่งเน้นในเรื่องของความคิด ความเชื่อ ความรู้หรือการแสวงหาความเข้าใจในเรื่องต่างๆ โดยไม่ได้คิดพิจารณาจนกว่าจริงหรือเท็จ กว่าจจะรู้ตัวก็เมื่อตนหรือคนรอบข้างได้รับความเสียหายแล้วจึงมาโทษตนเองว่าเป็นคนขาดเหตุผล หากยังมีการคิดพิจารณาสักนิดหรือตามสมควร ชีวิตตนและครอบครัวคงไม่เป็นอย่างปัจจุบัน ในเรื่องนี้ผู้วิจัยจึงได้พิจารณาในการใช้หลักโยนิโสมนสิการ ซึ่งเป็นหลักการคิดพิจารณาอย่างมีเหตุผล คือ บุคคลที่ยึดเอาหลักโยนิโสมนสิการ โดยเป็นวิธีคิดที่นำเอาหลักกระบวนการทางปัญญา มาใช้ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ถึงเหตุและผลของเรื่องราวต่างๆ และอาจกล่าวได้ว่ามนุษย์เรานั้นเมื่อได้พบสิ่งต่างๆมากมายในการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ผ่านมาแล้วที่เรียกว่าประสบการณ์ หรือสิ่งที่ยังมาไม่ถึงนั้นคือ อนาคตหากมนุษย์ได้นำหลักโยนิโสมนสิการมาใช้ในการพิจารณาในสิ่งต่างๆโดยมุ่งเน้นถึงหลักของเหตุผลเป็นที่ตั้ง ย่อมทำให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น และ 3) ขาดความเพียรพยายาม ขาดการใฝ่รู้ใฝ่สั่งยาญ ปัญหาการครองตนของคนไทยในปัจจุบันที่ปรากฏชัดอีกประการหนึ่ง คือ คนไทยในสมัยก่อนนั้นพ่อแม่ได้ขยันในการทำงานสร้างอาชีพด้วยความเพียรพยายามอย่างหนัก

จนทำให้ครอบครัวมีฐานะหรือมีหน้าที่การงานที่ดี คือมีรายได้ดี ชีวิตครอบครัวมีทุกสิ่งทุกอย่างตามที่ต้องการ ซึ่งคนไทยบางครอบครัวที่เกิดมาในยุคสมัยนี้จึงมีทุกอย่างเพียบพร้อมโดยไม่ต้องอาศัยความพยายามในการสร้างฐานะมากนัก ซึ่งสิ่งนี้จึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของการเริ่มทำลายความพยายามหรือความต้องการที่จะสร้างความสำเร็จของคนไทยในสังคมปัจจุบัน ปัญหาข้อนี้ผู้วิจัยได้ใช้หลักธรรมคือ หลักอิทธิบาท หมายถึงหลักธรรมที่เป็นทางนำไปสู่ความสำเร็จอย่างมีฤทธิ์มีเดชอยู่ 4 ประการ คือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ (ความเพียร) จิตตะ (ความมีใจจดจ่อ) วิมังสา (ความสอบสวนไตร่ตรอง) อิทธิบาทประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประการ ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ความสำคัญและมีผลต่อกัน หมายความว่า ผู้ที่ปฏิบัติงานหรือหน้าที่โดยที่มีคุณธรรมด้านใดด้านหนึ่งเด่นหรือสูงมากจะส่งผลให้ความรู้ด้านอื่นๆ สูงตามไปด้วย

5. อภิปรายผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่องการศึกษาวเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในการครองตนของคนไทยในปัจจุบัน ดังกล่าวผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลดังนี้

สภาพปัญหาการครองตนของคนไทยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนั้น ล้วนเป็นปัญหาที่เกิดจากการขาดศีลธรรม ขาดสติปัญญาในการพิจารณาแยกแยะ รวมไปถึงการขาดความเพียรพยายาม ซึ่งได้สอดคล้องกับ สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) (2554, หน้า 288) มีเนื้อความอธิบายถึง สติและสัมปชัญญะว่า ในสติและสัมปชัญญะนั้น สติ มีความระลึกได้เป็นลักษณะ มีความไม่ลืมเป็นรส มีอารักขาเป็นอาการ ปรากฏ สัมปชัญญะ มีความไม่หลงลืมเป็นลักษณะ มีความไตร่ตรองเป็นรส มีความส่องเห็นเป็นอาการ ปรากฏ บุคคลใดที่มีชีวิต ใช้ชีวิตและดำเนินชีวิตโดยใช้หลักสติสัมปชัญญะอยู่เสมอๆ บุคคลคนนั้นจะมีความสามารถในการ "ครองตน" บริหารตนเองให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดมุ่งผลสำเร็จ "ครองคน" โดยใช้ทักษะการบริหารผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน ปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับชินชัย แก้วเรือน (2558, หน้า 154-168) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการการครองใจคนตามแนวทางพระพุทธศาสนา ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำและผู้ตาม ต้องมีพฤติกรรมที่น่าศรัทธาเลื่อมใส มีความรู้ความสามารถทำให้ผู้อื่นปฏิบัติตามด้านการจูงใจและบุคลิกภาพ เป็นแบบอย่างที่ดีมีความเชื่อมั่นในตนเองใช้อำนาจหน้าที่ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล พร้อมนำและตามบุคคลได้ทุกระดับ แก้ปัญหาได้ทุกสถานการณ์ มีความสามารถในการ "ครองตน" บริหารตนเองให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดมุ่งผลสำเร็จ "ครองคน" โดยใช้ทักษะการบริหารผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน ปฏิบัติตามผู้บังคับบัญชาอย่างเป็นธรรมชาติ คือ ต้องมองตนออก บอกคนได้ ใช้คนเป็น "ครองงาน" คือจัดความจำเป็นของงานให้สอดคล้องกับเป้าหมายขององค์การจนสำเร็จอย่างสมบูรณ์โดยการบูรณาการนำทฤษฎีตามศาสตร์สมัยใหม่มาเปรียบเทียบและปรับใช้ตามแนวทางพระพุทธศาสนา

คนไทยในสมัยก่อนได้เป็นยุคที่พ่อแม่ได้ช่วยกันในการทำงานสร้างอาชีพด้วยความเพียรพยายามอย่างหนัก จนทำให้ครอบครัวมีฐานะหรือมีหน้าที่การงานที่ดี คือมีรายได้ดี ชีวิตครอบครัวมีทุกสิ่งทุกอย่างตามที่ต้องการ ซึ่งคนไทยบางครอบครัวที่เกิดขึ้นในยุคสมัยนี้จึงมีทุกอย่างพร้อมโดยไม่ต้องอาศัยความพยายามในการสร้างฐานะมากนัก ซึ่งสิ่งนี้จึงกลายเป็นส่วนหนึ่งของการเริ่มทำลายความพยายามหรือความต้องการที่จะสร้างความสำเร็จของคนไทยในสังคมปัจจุบัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับปรัชญา จิตภักดี และคณะ (2564, หน้า 208-219) ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนามนุษย์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ พบว่า สภาพปัญหาการพัฒนามนุษย์ คือ การดำเนินชีวิตในยุคโลกาภิวัตน์ สังคมให้ความสำคัญกับมนุษย์ด้านร่างกายมากเกินไป โดยปล่อยปละละเลยการพัฒนามนุษย์ด้านจิตใจ จึงทำให้เกิดปัญหาสังคมมากมายในเมื่อนุษย์ประกอบไปด้วยกายกับจิต การพัฒนามนุษย์ต้องพัฒนาทั้งกายกับจิตไปพร้อมกันจึงจะเกิดความสมดุล

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การครองตนเป็นสิ่งจำและสำหรับคนไทยในปัจจุบันนี้มาก เพราะการครองตนในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาการครองตนใน 3 ประเด็นหรือ 3 เรื่อง ได้แก่ การครองตนให้เป็นคนมีจิตใจมั่นคงแข็งแรง เป็นคนรู้ตนรู้คนรู้ทันสิ่งต่างๆ ที่เจอเข้ากระทบตาหู เมื่อตาเห็นก็สักแต่ว่าได้เห็น หูได้ยินก็สักแต่ว่าได้ยิน ได้เห็นได้ยินแล้วก็นำมาพิจารณาโดยการใคร่ครวญตรึกตรองไตร่ตรองตามสมควรก่อนที่จะเชื่อตามสิ่งนั้น ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันตนเองและคนรอบข้างไม่ให้เกิดเป็นเหยื่อ และประเด็นสุดท้ายคือตนจะเป็นคนมีความเพียรพยายาม มีความมุมานะบากบั่น หนักเอาสุ้งต่อหน้ากับการที่ตนเองทำและงานที่ได้มอบหมายจากคนอื่น

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การครองตนตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของคนไทยในปัจจุบัน

2.2 ควรศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์การครองงานตามหลักพุทธจริยศาสตร์ของคนไทยในปัจจุบัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การครองตนให้ตนเองมีความสุขกายสบายใจและมีความสุขเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานนั้น ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญ แต่คนในปัจจุบันถูกสิ่งต่างๆ รอบตัวมากระทบพาให้ลุ่มหลงมัวเมา จึงทำให้ชีวิตมีความสุขทุกข์ทางกายและทางใจ ผู้วิจัยได้มองเห็นปัญหาการครองตนของคนไทยในปัจจุบันอยู่ 3 ประการ คือ จิตเปราะบางรักง่ายหน่ายเร็ว ขาดการคิดอย่างรอบด้าน และขาดความกระตือรือร้นในการทำงาน และได้พิจารณาเห็นหลักพุทธจริยศาสตร์ 3 ข้อ คือ การระลึกรู้เท่าทันอารมณ์ที่มากระทบ (สติสัมปชัญญะ)

การคิดพิจารณาอย่างรอบด้าน (โยนิโสมนสิการ) และการมีความเพียรใฝ่รู้สู่สิ่งยาก (อิทธิบาท)

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ชินชัย แก้วเรือน. (2558). การบูรณาการการครองใจคนตามแนวพระพุทธศาสนา. *พินเนศวรสาร*, 11(2), 154-168.
- ณัฐญา จิตภักดี และคณะ. (2564). การพัฒนามนุษย์ตามหลักพุทธจริยศาสตร์. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาจุฬาลงกรณแก่น*, 8(2), 208-219.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). (2539). *การกลับมาแห่งศีลธรรม*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2564). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัตน์ ปัญญา. (2563). *ถอดรหัสแนวคิดเพื่อชีวิตแนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ. (2547). *การพึ่งตน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เรือนธรรม.
- สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร). (2554). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- โสวิทย์ บำรุงภักดี. (2563). *พุทธจริยศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: เอ็มมี ก๊อปปี้ เซนเตอร์.

การศึกษาวิเคราะห์ความงามของหอโหวด 101 จังหวัดร้อยเอ็ด
ตามหลักสุนทรียศาสตร์*
An Analysis Study of the Beauty of the 101 Hor Vod, Roi Et Province
According to Aesthetics

มนสิชา กนกแก้ว, พระเทพวชิรวิมล และพระครูสีลสรวิชิตคุณ
Monsicha Kanokkeao, Phrathewwachirawimon and Phrakhru Silasarithikun
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: kobun1414@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติ พัฒนาการและการสร้างหอโหวด 101 จังหวัดร้อยเอ็ด 2) ศึกษาความงามในทางสุนทรียศาสตร์ และ 3) ศึกษาวิเคราะห์ความงามของหอโหวด 101 ตามหลักสุนทรียศาสตร์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม โดยศึกษาจากคัมภีร์พระพุทธศาสนา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน เครื่องมือวิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติ พัฒนาการและการสร้างหอโหวด 101 จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ชื่อที่มาของหอคอยแห่งใหม่ในประเทศไทยแห่งนี้ มาจาก “โหวด” เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด ได้รับแรงบันดาลใจการสร้างโดย นายบรรจง โฆษิตจรรย์นนท์ นายกเทศมนตรีเมืองร้อยเอ็ด หอโหวด 101 ตั้งอยู่กลางเมืองในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด ก่อสร้างในระหว่างปี พ.ศ. 2560 - พ.ศ. 2563
2. ความงามในทางสุนทรียศาสตร์ พบว่า เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องของความงาม ที่ว่าด้วยความงาม และสิ่งทั้งงามทั้งในงานศิลปะและในธรรมชาติ โดยศึกษาประสบการณ์ คุณค่าความงามและมาตรฐานในการวินิจฉัยว่า ความงามคืออะไร โดยใช้ 4 ทฤษฎี เป็นหลักเกณฑ์ตัดสินความงามของหอโหวด 101 ได้แก่

*ได้รับบทความ: 29 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566
Received: November 29, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

1) ทฤษฎีอัตนัยนิยม 2) ทฤษฎีปรนัยนิยม 3) ทฤษฎีสัมพัทธนิยม และ 4) ทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่

3. ความงามของหอโหวด 101 ตามหลักสุนทรียศาสตร์ พบว่า ทฤษฎีอัตนัยนิยม ความงามและการรับรู้ความงามขึ้นอยู่กับจิตของแต่ละบุคคล ทฤษฎีปรนัยนิยม ความงามมีอยู่โดยตัวเอง มิให้ใครมาหาค่าเชิงตัดสินความงามใดๆ ทฤษฎีสัมพัทธนิยม คุณค่าความงามมีได้มีอยู่ในตัวเอง แต่คุณค่าความงามทำให้ผู้พบเห็นเกิดการรับรู้ความงามขึ้นในจิตของแต่ละบุคคลเอง ทฤษฎีอุบัติการณ์ใหม่ คุณค่าขึ้นอยู่กับชุมชน สังคม ศาสนา เป็นต้น ดังนั้น หอโหวด 101 จึงถูกสร้างสรรค์เป็นวัตถุ เกิดเป็นความงาม ที่มีความโดดเด่น สะดุดตาของผู้พบเห็น

คำสำคัญ: หอโหวด 101; ความงามของหอโหวด 101; หลักสุนทรียศาสตร์

Abstract

This research article has three objectives: 1) to study the history, development and construction of the 101 Hor Vod, Roi Et Province, 2) to study the beauty in aesthetics, and 3) to analyze the beauty of the 101 Hor Vod, Roi Et Province according to principles of aesthetics. This research is qualitative field research by studying from the Buddhist scriptures, academic documents and related research. There are population of key informants about 20 persons (monks and laities). The research tool used in-depth interviews. Then the research results are presented using descriptive analysis.

The research results found that:

1. The history, development and construction of the 101 Hor Vod, Roi Et Province. It was found that the name of this new tower in Thailand comes from "Vod", a local Isan musical instrument which is a musical instrument of Roi Et Province, inspired to create by Mr. Banjong Kositjiran, Mayor of Muaeng Roi Et, the 101 Hor Vod is located in the middle of the city in Somdej Phra Srinakharindra Park, Roi Et. There is construction between 2017-2020 BC.

2. Aesthetic beauty is found to be the science of beauty concerning beauty and beautiful things both in art and in nature by studying experience, beauty value and standards for diagnosis that what is beauty? by using 4 theories as criteria to judge the beauty of the 101 Hor Vod, namely 1) subjectivism theory, 2) objectivism theory, 3) relativism theory, and 4) new incidence theory.

3. The beauty of the 101 Hor Vod, according to the principles of aesthetics is found that the theory of subjectivism, the beauty and the perception of beauty depends on the individual's mind, the theory of objectivism, beauty exists within the voice itself, do not allow anyone to give judgments about beauty, the theory of relativism, the beauty value is not inherent in itself, but the beauty value causes the viewer to perceive beauty in the mind of each person, the new incidence theory, the value depends on the community, society, religion etc. Therefore, the the 101 Hor Vod was created as an object, born into beauty that stands out and catches the eye of those who see it.

Keywords: The 101 Hor Vod; Beauty of the 101 Hor Vod; Principles of Aesthetics

1. บทนำ

“อีสาน” ได้ชื่อว่าเป็นดินแดนที่เจริญด้วยอารยธรรมมาแต่สมัยอดีต มีวัฒนธรรมในการสร้างสรรค์และสั่งสมอารยธรรมวัฒนธรรมมาจากแหล่งเดียวกัน การเริ่มสร้างและพัฒนาประเทศมาด้วยกันในทุกทาง นั่นคือประเพณี ศิลปะ วัตถุ โบราณสถานต่างๆ เป็นจำนวนมาก (จรัส พยัคฆราชศักดิ์, 2534, หน้า 234) หากกล่าวเฉพาะศิลปะและวัตถุที่แสดงถึงความเป็นคนอีสานหรือชาวอีสาน ที่เมื่อมองเห็นก็รู้ในทันทีว่าเป็นของชาวอีสานมีหมอลำ แคน โหวด เป็นต้น โดยเฉพาะคำว่า แคน หมายถึงเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่เป่าเป็นเพลง ทำจากไม้ชนิดหนึ่งที่เรียกว่า ไม้ซาง ใช้ 6 ลำบ้าง 14 ลำบ้าง 16 ลำบ้าง 18 ลำบ้าง ประกอบเป็นคู่ๆ ข้างละเท่าๆ กัน เจาะรูทุกลำ มีเต้าแคนอยู่กลาง มีลิ้นทำด้วยทองเหลืองหรือเงิน การละเล่นที่ใช้แคนนี้ยังมีอยู่อีกสิ่งหนึ่งที่ใช้เล่นคู่กันที่เรียกว่า หมอลำ หมายถึงการลำหรือการร้องที่คู่กับแคน โดยมีแคนเป็นเครื่องประสานเสียงให้ไพเราะ (เพชรดา บัวแก้ว, 2532, หน้า 109-112)

เรื่องโหวดมีความสำคัญและจำเป็นมากต่อวิถีชีวิตของชาวนาอีสาน โดยที่คณะผู้บริหารเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ดได้นำรูปปั้นโหวดมาทำเป็นสัญลักษณ์ประจำจังหวัดร้อยเอ็ด โดยตั้งชื่อว่า หอโหวด 101 แลนด์มาร์คแห่งใหม่ของ ร้อยเอ็ด นี้ ตั้งอยู่ที่ สวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด ถนนสุริยเดช บำรุง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด มีความสูงกว่า 101 เมตร หรือเท่ากับอาคารสูงกว่า 35 ชั้น ฐานด้านล่างกว้าง 30 เมตร ยอดโหวดกว้าง 20 เมตร รวมพื้นที่ทั้งหมดกว่า 3,621 ตารางเมตร ความสวยงามของเมืองร้อยเอ็ดได้แบบ 360 องศา (หอโหวด 101, 2566) ในอีกเว็บไซต์หนึ่งได้ให้รายละเอียดไว้ว่า หอชมเมืองร้อยเอ็ด หรือ หอโหวด 101 เปิดทำการเมื่อวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2563 หอชมเมืองสร้างตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองร้อยเอ็ด 4.0 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชื่อ "โครงการสามเหลี่ยมการท่องเที่ยวสาเกตนคร" โดยมีการเชื่อม 3 อำเภอเข้าด้วยกัน ได้แก่ อำเภอเมืองร้อยเอ็ด

อำเภอราชบุรี และอำเภอหนองพอก หอชมเมืองหรือหอโหวด 101 ตั้งชื่อตามเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน "โหวด" ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัดและถูกนำมาออกแบบเป็นรูปทรงของอาคาร และชื่อจังหวัด "101" ภายในอาคารประดับตกแต่งโดยสอดแทรกเรื่องราวท้องถิ่นกับความร่วมมือ เช่น ดอกอินทนิลบก ดอกไม้ประจำจังหวัด ที่ทำจากคริสตัล เป็นต้น (หอโหวด 101, 2566)

ความงามของหอโหวดเมืองร้อยเอ็ด ได้แสดงให้เห็นสุนทรียภาพการแสดงออกทางอารมณ์ของชาวอีสานผู้ได้พบเห็นหอโหวดหรือรูปปั้นโหวด ซึ่งจะมีคุณสมบัติพิเศษที่ทำให้ผู้พบเห็นเกิดสะท้อนอารมณ์ทั้งในรอยปั้นปูนที่ทำเป็นลู่ อันเกิดจากสัญชาตญาณในสุนทรียะที่ใช้ความรู้สึกซึ่งให้อารมณ์ที่มีคุณค่าสูงยิ่งในศิลปะ จนลบล้างข้อด้อยอื่นๆ ซึ่งคุณลักษณะนี้เองที่ช่วยก่อให้เกิด “อัตลักษณ์เฉพาะ” (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2546, หน้า 6) รูปลักษณะของตัวโหวดเมืองร้อยเอ็ดจะมีความพิเศษ คือมีเอกลักษณ์และภาพสะท้อนในงานช่างผู้สร้างหรือผู้ปั้นโหวด จะมีการใช้สีสันทัดแต่งในโทนสีที่ฉูดฉาดรุนแรง หรืออาจจะใช้เนื้อแท้ของสัจวัสดุ (อยู่ในกลุ่มช่างพื้นบ้าน) ขนาดสัดส่วนที่เหมาะสมกับงานประติมากรรม จะมีความกลมกลืนผสมผสานทางด้านฝีมือในแบบฉบับ “ศิลปะพื้นบ้าน” ความหลากหลายทางด้านการออกแบบ รวมถึงการนำวัสดุจากธรรมชาติมาสร้างสรรค์ เช่น หินจำหลัก ภา หรือ เขาสัตว์ เนื้อว่าน ว่านจำปาสัก และพระแก้วต่างๆ เป็นต้น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2546, หน้า 23)

ดังนั้น ด้วยเหตุผลและความจำเป็นที่กล่าวมา เพื่อเป็นการศึกษาและทำความเข้าใจในสัญลักษณ์ประจำจังหวัดที่ผู้บริหารเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดได้จัดสร้างขึ้นแล้วนี้ ให้เป็นที่ศึกษาเรียนรู้ทางศิลปะวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษอีสานให้มากยิ่งขึ้น จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ความงามของหอโหวด 101 ตามหลักสุนทรียศาสตร์” โดยอาศัยหลักเกณฑ์ของสุนทรียศาสตร์เป็นกรอบพิจารณา วิเคราะห์ความงามของหอโหวด ทั้งความงามภายในหอโหวด ภายนอกหอโหวด เพื่อแสวงหาคำตอบตามกรอบแห่งวิธีการทางปรัชญาอันจะก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ๆ โดยผ่านการศึกษาค้นคว้าจากข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งประวัติศาสตร์ ตลอดจนความงดงามด้านศิลปวัฒนธรรมที่ปรากฏอยู่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในงานศิลปะพื้นบ้านอีสานทุกแขนง โดยเฉพาะคุณลักษณะเสรีที่เป็นหัวใจของการสร้างสรรค์ที่สร้างคุณค่าทางศิลปะอีสาน ซึ่งมีเบ้าหลอมจากวิถีแห่งความลำบากอย่างปากกัดตีนถีบ ด้วยภูมิศาสตร์ที่ตั้ง และสภาวะที่ถูกทำให้เป็นอื่น คือเบ้าหลอมให้วิถีแห่งอีสาน “ง่ายและงดงาม” คุณค่าความงามเป็นเรื่องของมายาจิตของคอกความคิดแต่พลังศรัทธาเป็นเรื่องของจิตวิญญาณความรู้สึก ซึ่งข้าพเจ้าค้นพบแล้วในงานช่างวิถีแห่งอีสานโบราณฉะนั้น งานวิจัยนี้อาจเป็นประโยชน์ในเบื้องต้นต่อบุคคลทั่วไปที่ไม่มีความรู้ในด้านนี้และผู้วิจัยหวังว่าสิ่งนี้อาจเป็นแนวทางหนึ่งในการปลูกจิตสำนึกอนุรักษ์และซาบซึ้งในศิลปกรรมที่ทรงคุณค่านี้ไว้สืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติ พัฒนาการและการสร้างหอโหวด 101 จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาความงามในทางสุนทรียศาสตร์
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความงามของหอโหวด 101 ตามหลักสุนทรียศาสตร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพภาคสนาม (Fieldwork Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้แบ่งรูปแบบในการวิจัยออกเป็น 2 อย่าง คือ 1) การวิจัยเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลจากตำราวิชาการ บทความ และงานแปลตลอดจนแหล่งข้อมูลเอกสารอื่นๆ ได้แก่ ขันทุยภูมิ ได้แก่ ตำราทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับความงาม หลักเกณฑ์การตัดสินความงามตามหลักสุนทรียศาสตร์ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์บุคคล หน่วยงาน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ขอบเขตด้านพื้นที่ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่วิจัย (Research Area) ได้แก่ หอโหวด 101 หอโหวดเมืองร้อยเอ็ด หรือหอชมเมืองร้อยเอ็ด ซึ่งตั้งตระหง่านใจกลางจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีเกณฑ์ในการเลือก (Criteria) ดังนี้ 1) เป็นประติมากรรมใหม่ที่ไม่เคยเกิดขึ้นในประเทศไทย 2) เป็นประติมากรรมที่เป็นเอกลักษณ์ใหม่ในบริบทจังหวัดร้อยเอ็ด 3) เป็นสัญลักษณ์ที่สวยงามหรือเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ (Land Mark) ใจกลางเมืองร้อยเอ็ด และ 4) เป็นสถานที่แห่งใหม่ที่เป็นที่สนใจเกี่ยวกับการเป็นสัญลักษณ์สำคัญที่แสดงความเป็นอีสานอย่างชัดเจน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) สำหรับการศึกษาวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) 1) พระสงฆ์ชั้นปกครอง จำนวน 3 รูป 2) นักวิชาการทางศาสนา (พระสงฆ์และคฤหัสถ์) จำนวน 2 รูป/คน 3) ผู้บริหารเทศบาลนครร้อยเอ็ด จำนวน 5 คน 4) ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน 5) ประชาชนทั่วไปจำนวน 5 คนรวมทั้งสิ้นจำนวน 20 รูป/คน

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีการเลือกในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีเหตุผล (Reason) ในการเลือก ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีความรู้ในการให้ข้อมูลและเป็นบุคคลที่มีคุณวุฒิและวัยวุฒิ และประชาชนทั่วไป 2) ให้ข้อมูลในงานทำวิจัยและได้รับคำแนะนำเพื่อความรู้ในงานทำวิจัยในครั้งนี้ 3) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ในงานทำวิจัยในครั้งนี้ 4) เป็นบุคคลที่มีความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาและดำเนินการของการวิจัย

วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นและเนื้อหาของงานวิจัยในบทที่ 1-3 จนครบถ้วนแล้ว เพื่อแสวงหาคำตอบในบทที่ 4 จึงได้กำหนดประเด็นสำคัญเพื่อสร้างคำถามวิจัยและนำประเด็นสำคัญเข้าปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา จนได้รับคำคำแนะนำทั้งประเด็นสำคัญและวิธีการสร้างเครื่องมือ

นำแบบสัมภาษณ์เข้าปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา สู่การแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอแบบสัมภาษณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย นำแบบสัมภาษณ์ลงสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่กำหนดไว้แล้ว

การวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มี 2 ส่วน ด้วยกันประกอบด้วย 1) การเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ เอกสารงานวิจัยตำรา เว็บไซต์ รวมทั้งบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth interview) การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยหรือวิธีการวิจัยสำคัญที่เรียกว่า การวิเคราะห์ (Analysis) ซึ่งประกอบด้วย 1) การตีความ (Interpretation) 2) การใช้เหตุผล (Reasoning) 3) การให้เหตุผล (Arguing)

ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเชิงคุณภาพโดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) ในการนำเสนอ ข้อมูลการวิจัยจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive presentation) ประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเครื่องมือเก็บข้อมูลใช้แนวคำถามซึ่งผู้วิจัยกำหนดดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารและภาคสนามได้เพียงพอต่อการศึกษตามวัตถุประสงค์แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น โดยนำมาจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบตามเค้าโครงเรื่องแล้วสรุปออกมาเพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป หลังจากนั้นอาจมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในบางประเด็น ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้น และทำการวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งหนึ่งซึ่งให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุด

การสังเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ในขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ (Synthesis) ข้อมูลทั้งหมดออกมาเป็นองค์ความรู้และเขียนรายงานการวิจัยเพื่อเสนอขออนุมัติจบการศึกษาของหลักสูตร

การนำเสนอข้อมูล ในการสรุปกระบวนการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ผ่านการ วิเคราะห์อย่างสมบูรณ์แล้วมาทำการเขียนพรรณนาความ ดังต่อไปนี้ 1) บทสรุปที่เป็นการวิเคราะห์ในลักษณะรวบยอดหรือเป็นประเด็นสำคัญ 2) อภิปรายความเห็นของผู้วิจัย และ 3) ข้อเสนอแนะ ซึ่งแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในเรื่องของวิจัยและ ข้อเสนอแนะของผู้ที่สนใจในการศึกษาวิจัยต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยการศึกษาวិเคราะห์ความงามของหอโหวด 101 จังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสุนทรียศาสตร์ สามารถสรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ประวัติ พัฒนาการและการสร้างหอโหวด 101 จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า โหวด เป็นชื่อของเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานชนิดหนึ่ง ซึ่งมีการพัฒนาจาก นายทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ซึ่งถือได้ว่าเป็นทั้งผู้บรรเลง

ผู้ผลิตและผู้พัฒนาโหนดขึ้นในยุคเริ่มแรกมาจนถึงทุกวันนี้ ในปัจจุบัน โหนดเป็นเครื่องดนตรีที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดร้อยเอ็ด โดยชื่อที่มาของหอคอยแห่งใหม่ในประเทศไทยแห่งนี้ ก็มาจาก “โหนด” เครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสาน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประจำจังหวัดร้อยเอ็ด หอโหนด 101 ตั้งอยู่กลางเมืองในสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ร้อยเอ็ด หน้าบึงปลาชัย บนเนื้อที่รวม 124 ไร่ มีความสูง 101 เมตร เทียบเท่าอาคารสูง 35 ชั้น นายกเทศมนตรีเมืองร้อยเอ็ด นาย บรรจง โฆษิตจรรย์นธ์ ซึ่งต้องการให้ร้อยเอ็ดเป็นเมืองน่าอยู่ เพื่อสร้างการจดจำและเอกลักษณ์ของเมือง สู่การท่องเที่ยวและกระตุ้นเศรษฐกิจโดยนำโหนด เครื่องดนตรีประจำจังหวัด ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่คิดค้นและพัฒนาโดยอาจารย์ทรงศักดิ์ ประทุมสินธุ์ ศิลปินแห่งชาติ ปี 2562 มาสร้างเป็นหอโหนดที่เป็นเอกลักษณ์จังหวัดร้อยเอ็ด ดังภาพ

ภาพที่ 1 หอโหนดจังหวัดร้อยเอ็ด

2. ความงามในทางสุนทรียศาสตร์ พบว่า เป็นเนื้อหาว่าด้วยการศึกษาเรื่องมาตรฐานของความงามในเชิงทฤษฎี อันเกี่ยวเนื่องกับประสบการณ์ทางสุนทรียภาพ กฎเกณฑ์ทางศิลปะ วิชาสุนทรียศาสตร์ นับว่าเป็นแขนงหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาคคุณค่า เป็นปรัชญาสาขาหนึ่งที่ว่าด้วยความงาม และสิ่งที่งามในธรรมชาติหรือศิลปะ ฉะนั้น สุนทรียศาสตร์ คือ ศาสตร์ที่ที่ว่าด้วยเรื่องความงาม วิจัยนี้ได้ศึกษาทฤษฎีที่สำคัญ 4 ทฤษฎี คือ

2.1 ทฤษฎีอัตนัยนิยม เป็นอัตนัยนิยมที่มีต่อศิลปะ มีความสำคัญเป็นอย่างมากในวงวิชาการสุนทรียศาสตร์ในการประเมิน หรือตัดสินศิลปะว่า ศิลปะชิ้นนั้นงามหรือไม่อย่างไร คุณค่าความงามมีหรือไม่อะไรเป็นตัววัด วินิจฉัยคุณค่าความงามต่อศิลปะของกลุ่มนี้ว่า การพิจารณาคุณค่าทางสุนทรียะโดยการยึดจิตเป็นตัวกำหนดความงามนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ประกอบไปด้วย จิต ความรู้สึกหรืออารมณ์ ความพึงพอใจ การรับรู้คุณค่าทางสุนทรียะกล่าวว่าการรับรู้คุณค่านั้นเกิดขึ้นได้อยู่ 3 ประการคือ รับรู้ได้เพราะ

ความมีอยู่ของจิต รับรู้ได้เพราะความรู้สึก รับรู้ได้เพราะจิตเป็นผู้สร้างสรรค์

2.2 ทฤษฎีปรนัยนิยม การวินิจฉัยหาความมีอยู่ของความงามในศิลปะ มันมีความงามหรือไม่หรือมันมีคุณค่าแห่งความงามหรือไม่ และมีคนให้ความนิยมเพื่ออะไร เพราะเหตุผลใด การวินิจฉัยหาคุณค่าทางสุนทรียะ ประกอบด้วย วัตถุสุนทรียะ คือสิ่งเป็นมวลสาร มีรูปร่าง มีขนาด คุณสมบัติของวัตถุ ความงามในตัววัตถุทางสุนทรียะ

2.3 ทฤษฎีสัมพัทธนิยม เป็นทฤษฎีที่อยู่กึ่งกลางระหว่างอัตนัยนิยมและปรนัยนิยมกล่าวคือ เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญทั้งความรู้สึกทางสุนทรียะตามรสนิยมของผู้รับรู้และคุณสมบัติทางความงามของวัตถุในการประเมินคุณค่าทางสุนทรียะ โดยเชื่อว่าความงามไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเฉพาะจากความรู้สึกของบุคคลผู้รับรู้หรือจากคุณสมบัติของวัตถุเพียงอย่างเดียวอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่เป็นภาวะของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับวัตถุที่มีปฏิกิริยาตอบสนองในสัดส่วนพอๆ กัน และเพิ่มแนวคิดของกลุ่มตนเองเข้าไปเพื่อให้เป็นจุดเด่น ทำให้สัมพัทธนิยมเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการตัดสินความงาม

2.4 ทฤษฎีปฏิบัติการนิยมใหม่ เป็นการพิจารณาและกระบวนการค้นหาคุณค่าของความงามจากทุกแง่ทุกมุมอย่างยุติธรรม ทฤษฎีนี้ได้ให้อธิบายความงามหรือคุณค่าทางสุนทรียะว่าเป็นกระบวนการใหม่องค์ประกอบของเงื่อนไขต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการค้นหาคุณค่าทางสุนทรียะของทฤษฎีนี้มีดังต่อไปนี้ 1) ต้องมีวัตถุ ซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะตัว อันเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ในการค้นหาคุณค่าทางสุนทรียะ 2) ต้องมีบุคคลที่มีความรู้ความสามารถพอที่จะตีคุณค่าหรือสนใจวัตถุนั้น 3) ต้องมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดระหว่างวัตถุกับบุคคล 4) ต้องมีหลักเกณฑ์บางอย่างสำหรับให้บุคคลใช้เป็นมาตรฐานในการตีความคุณค่าทางสุนทรียะ และ 5) ถ้าหากว่าวัตถุที่ต้องการหาคุณค่านั้นเข้ากับที่ต้องการหาคุณค่านั้นเข้าหลักเกณฑ์อันเป็นมาตรฐานที่ยอมรับกันทั่วไปแล้ว เราก็ตัดสินได้ว่าวัตถุนั้นมีคุณค่าหรือมีความงามทางสุนทรียะ แต่ถ้าตรงกันข้ามเราก็ตัดสินได้ว่า ไม่มีคุณค่าทางสุนทรียะหรือไม่งาม (พระใบฎีกา นรินทร์ สีสเตโช, 2565, หน้า 621)

3. วิเคราะห์ความงามของหอโหวด 101 ตามหลักสุนทรียศาสตร์ พบว่า ความงามของหอโหวดตามหลักทฤษฎีอัตนัยนิยม เป็นการพิจารณาคุณค่าทางสุนทรียะโดยการยึดจิตเป็นตัวกำหนดความงาม หอโหวดมีความเป็นสุนทรียะธาตุซ่อนอยู่ภายใน ความงามมิได้มีอยู่จริงๆ ในวัตถุหรือสิ่งใดๆ ในโลก จิตมนุษย์เราเป็นผู้กำหนดขึ้นมาเองนับว่าเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ทฤษฎีอัตนัยนิยมนี้จะประกอบไปด้วย จิต ความรู้สึกหรืออารมณ์ ความพึงพอใจ การรับรู้คุณค่าทางสุนทรียะกล่าวว่าการรับรู้คุณค่านั้นเกิดขึ้นได้อยู่ 3 ประการคือ รับรู้ได้เพราะความมีอยู่ของจิต รับรู้ได้เพราะความรู้สึก รับรู้ได้เพราะจิตเป็นผู้สร้างสรรค์

ความงามของหอโหวดตามหลักทฤษฎีปรนัยนิยม เป็นการวินิจฉัยหาความมีอยู่ของความงามในศิลปะ มันมีความงามหรือไม่หรือมันมีคุณค่าแห่งความงามหรือไม่ และมีคนให้ความนิยมเพื่ออะไร เพราะเหตุผลใด ความรู้ดีกว่างามอย่างนั้น อย่างนี้ เป็นสิ่งที่มีอยู่เป็นอยู่ภายนอกโดยไม่ขึ้นกับจิตหรือการรับรู้ของผู้ใด เป็นความงามที่มีอยู่โดยตัวของโหวดเอง มิให้ใครมาให้ค่าเชิงตัดสินความงามใดๆ ทั้งสิ้นการวินิจฉัย

หาคคุณค่าทางสุนทรียะ ประกอบด้วย วัตถุสุนทรียะ คือสิ่งเป็นมวลสาร มีรูปร่าง มีขนาด คุณสมบัติของ วัตถุ ความงามในวัตถุทางสุนทรียะ

ความงามของหอโหวดตามหลักทฤษฎีสัมพัทธนิยม เป็นการวินิจฉัยถึงคุณค่าทางจริยธรรม (ความงาม) มิใช่สิ่งที่แน่นอนตาย แต่ความงามขึ้นอยู่กับสิ่งอื่นคือขึ้นอยู่กับบุคคลอื่นหรือผู้อื่นเป็นผู้บอกว่า งามหรือไม่งาม นอกจากขึ้นอยู่กับบุคคล ตัวตน เรา เขา แล้ว ความงามตามทฤษฎีนี้ยังขึ้นอยู่กับชุมชน สังคม ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมที่วัตถุนั้นๆ ได้ไปตั้งอยู่ และความงามชนิดนี้ขึ้นอยู่กับ (กาล) เวลาและ สถานที่อีกด้วย

ความงามของหอโหวดตามหลักทฤษฎีปฏิบัติการใหม่ เป็นการวินิจฉัยคุณค่าทางสุนทรียะแห่ง วัตถุและสิ่งของทั้งหลาย ที่มนุษย์ได้สร้างหรือประดิษฐ์ขึ้นบนความคิด ความเชื่อ ความรู้ ความเข้าใจของ ตนเองและของคนในชุมชนนั้นๆ ที่ได้มีความเห็นเป็นอันเดียวกัน จึงได้ก่อสร้างวัตถุหรือสิ่งของนั้นขึ้น และ วัตถุหรือสิ่งนั้นมีค่าเป็นเฉพาะ ไม่มีในที่อื่น มีที่นี้เพียงแห่งเดียวเท่านั้น มีความโดดเด่น สะดุดตา หรือ เรียกอย่างง่ายว่า ถูกตาต้องใจของผู้พบเห็น และได้อุบัติขึ้นในสถานที่อย่างเหมาะสมและอย่างลงตัว กรณี ของหอโหวดเมืองร้อยเอ็ดถือว่าเป็นตัวอธิบายของทฤษฎีปฏิบัติใหม่ได้อย่างชัดเจน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องดังกล่าวผู้วิจัยได้ค้นพบประเด็นที่น่าสนใจและนำมาอภิปรายผลดังนี้

มนุษย์ทุกคนมีธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เหมือนกันคือชอบความงาม ชาวร้อยเอ็ดถือว่าเป็นมนุษย์ที่มีความรักความชอบในความงามเช่นกัน แต่ชาวร้อยเอ็ดมองเห็นความงามที่มีตามธรรมชาติของวัสดุเครื่องเล่นในหน้าหนาวของชาวบ้านทุ่ง หลังจากเกี่ยวข้าวเก็บผลผลิตแล้ว นำตอฟางข้าวมาผลิตเครื่องเป่า เรียกว่า โหวด เป่าเสียงดังผ่านสายลมหนาวผากไปถึงเพื่อนบ้าน และชาวร้อยเอ็ดได้รู้ปลักษณะของโหวด มาสร้างหอโหวดไว้ประจำเมืองร้อยเอ็ดดังที่ปรากฏแล้ว ซึ่งมีความสอดคล้องกับ (ประสพ ลีเหมือดภัย, 2543, หน้า 32) กล่าวในการศึกษาเรื่อง ศิลปะนิยม ว่า ธรรมชาติของมนุษย์ที่ยังมีความเป็นโลกียชนอยู่ ทั้งศิลปินผู้สร้างสรรค์งานศิลปะหรือผู้ชื่นชมศิลปะและมนุษย์ทั่วไป ล้วนมีการรับรู้อารมณ์พื้นฐานร่วมในเรื่องของ ความงาม หรือ ไม่งาม มนุษย์ทุกรูปนามมีสัญชาตญาณอันต้องการความพึงพอใจในการเสพรสแห่งความ ความสะเทือนอารมณ์ องค์ประกอบที่ทำให้ชอบหรือไม่ชอบ ก็เป็นเรื่องของความสวยงามเสียส่วนใหญ่ ยิ่งมีความเจริญมากขึ้นเพียงใด ก็ยิ่งต้องการความงามที่วิจิตรมากขึ้นเพียงนั้นเพราะความงาม นั้นแปรเปลี่ยนไปตามสภาพของสังคม ทศนคติ อารมณ์อันสุนทรียะที่แฝงอยู่ลึกๆ ในมนุษย์ตามมุมมอง และธรรมชาติ

หอโหวดเมืองร้อยเอ็ดได้ถูกสร้างขึ้นบนความชอบใจและพอใจของผู้บริหารของเทศบาลเมือง ร้อยเอ็ด อาจเนื่องเพราะท่านได้มองเห็นความงามของโหวดเพียงเสี้ยววนาที่ จนก่อเกิดเป็นแรงบันดาลใจ

จึงได้ทุ่มเทร่างกายแรงใจและทุ่มทุนสร้างหอโหวด คนภาคอื่นอาจจะมองไม่เห็นความงดงามของหอโหวด แต่ชาวร้อยเอ็ดจะมองเห็นความงามของหอโหวดอย่างแน่นอน ดังนั้น ความงามจึงเป็นสิ่งเฉพาะตัวเป็นไปตามสังคม บุคคล วัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับ (ลักษณวัต ปาละรัตน์, 2551, หน้า 25) กล่าวในการศึกษาเรื่อง สุนทรียศาสตร์ ว่า ความงามนั้นเป็นเรื่องความชอบความพึงพอใจของแต่ละคน สิ่งใดที่เราชอบ เราพอใจ สิ่งนั้นก็งามสำหรับเรา สิ่งใดที่เราไม่ชอบไม่พึงพอใจสิ่งนั้นก็ไม่งามสำหรับเรา ความงามจึงเป็นสิ่งที่ไม่ตายตัว ไม่มีความจริงในตัว ความงามเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปตามบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประสบการณ์ เช่น ผู้หญิงที่ใบหน้าอวบอูมอาจจะงามในสังคมหนึ่ง แต่อาจจะไม่งามสำหรับอีกสังคมหนึ่ง ความงามจึงเป็นสิ่งสัมพัทธ์ (Relative) และเป็นสิ่งที่ขึ้นอยู่กับจิตหรือความชอบไม่ชอบของผู้มอง

หากกล่าวตามหลักการแห่งศิลปะ มีนักปราชญ์หรือนักปรัชญาด้านศิลปะบางท่านกล่าวว่า แท้ที่จริงแล้วศิลปะทั้งหลายเป็นเกิดขึ้นตามธรรมชาติและตามฝีมือรังสรรค์ขึ้นของมนุษย์ผู้มีจิตใจทางศิลปะหอโหวดเมืองร้อยเอ็ดก็เช่นกัน นักศิลปะชาวร้อยเอ็ดได้สร้างหอโหวด ซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกสร้างและตกแต่งให้สวยงาม ความคิดความเชื่อของคนในท้องถิ่นเป็นสำคัญ ดังนั้นหอโหวดจึงกลายเป็นมาตรฐานความเป็นศิลปะประจำท้องถิ่น ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพระมหาสวทนา ธมมจารี (สุจารี) (2550, หน้า 99) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาศิลปะตามทัศนะพุทธทาสภิกขุ พบว่า ศิลปะเป็นวัตถุที่ถูกตกแต่ง และสร้างสรรค์ด้วยฝีมือของมนุษย์ เพื่อให้มีผลต่อการรับรู้ของประสาทสัมผัสความสวยงาม เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นจากวัตถุด้วยฝีมือของศิลปิน ความงามกับวัตถุจึงแยกออกจากกันไม่ได้ความ เป็นศิลป์ คือวัตถุที่ถูกจัดแจงตกแต่งให้สวยงามแล้ว ด้วยรูปร่างหรือทรวดทรงขนาดปริมาณ ซึ่งคำนวณได้วัดได้ด้วยหลักทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ดังนั้นเกณฑ์มาตรฐานวัดความเป็นศิลป์ จึงเป็นเกณฑ์มาตรฐานของวัตถุ เพื่อใช้กับวัตถุ ศิลปะเป็นวัตถุแห่งการพิจารณา เป็นคุณค่าที่มีผลประโยชน์แอบแฝงไม่ใช่คุณค่าที่แท้จริงของศิลปะ คุณค่าในความเป็นศิลป์ คือความงามที่วัตถุมอบให้แก่ผู้รับรู้

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

หลักจากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้สำเร็จแล้ว ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงการอนุรักษ์คือการตามรักษาให้หอโหวดได้คงอยู่กลางใจของชาวร้อยเอ็ด และประชาชนทั่วไปผู้ได้มาเที่ยวชมเมืองร้อยเอ็ด อีกสิ่งหนึ่งที่ควรมาคู่กันกับการอนุรักษ์คือการเผยแพร่ ดังนั้น ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในงานวิจัยนี้จึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการเผยแพร่ ทั้ง 2 นี้สามารถทำไปพร้อมๆ กันได้ โดยให้มีศึกษาเรียนรู้วิธีการรักษาทั้งตัวหอโหวดมิให้ผุพังไปก่อนเวลาอันควร และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับหอโหวด ศิลปะ รอบหอโหวด รูปทรง และอื่นๆ อันเป็นลักษณะเฉพาะของหอโหวด เพื่อให้เป็นที่รู้จักกันทั่วไปในวงกว้าง

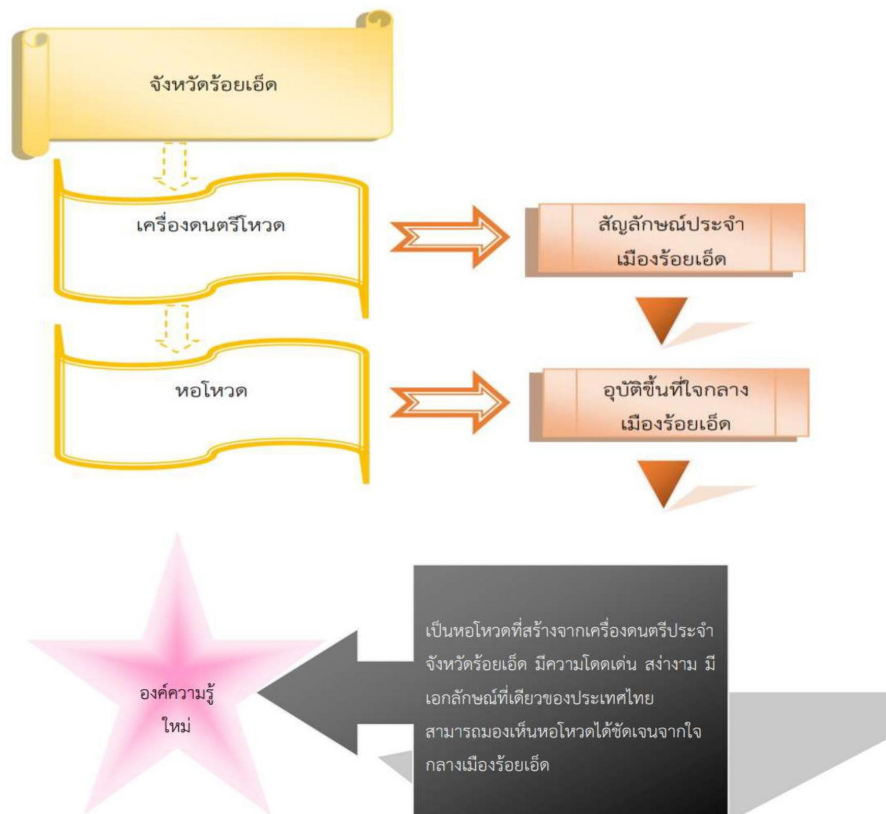
2. ข้อเสนอแนะด้านงานวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาคุณค่าทางปรัชญาของหอโหวด 101 ที่มีต่อการยกระดับจิตใจของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบความงามของหอโหวด 101 จังหวัดร้อยเอ็ดกับอุโบสถวัดป่าวังน้ำเย็นจังหวัดมหาสารคาม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผู้บริหารเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดได้นำโหวดมาสร้างเป็นสัญลักษณ์ประจำเมืองร้อยเอ็ด โดยยึดรูปทรงของโหวดที่มีในท้องถิ่นคือส่วนบนเป็นกระบอกทรงกลม หอโหวดมีความเป็นสุนทรียธาตุซ่อนอยู่ภายใน มีความงามที่มีอยู่โดยตัวของโหวดเอง มีความงามที่ขึ้นอยู่กับบุคคล ชุมชน สังคมที่โหวดนั้นตั้งอยู่ และหอโหวดมีความโดดเด่น ถูกตา ต่อกใจของผู้พบเห็น จึงได้ปรับขึ้นที่ใจกลางเมืองร้อยเอ็ดอย่างเหมาะสมและลงตัว

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จรัส พยัคฆราชศักดิ์. (2534). *อีสาน 1 และศาสนาวรรณนิยมในท้องถิ่น เล่ม 1*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ประสพ ลิ้มหมือดภัย. (2543). *ศิลปนิยม*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- พระใบฎีกา นรินทร์ สีเตโช. (2565). ความงามของพระพุทธรูปไม้ชาวอีสานตามหลักอุบัติการณ์ใหม่. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 6(2), 614-623.
- พระมหาสวนทา ธรรมจारी (สุจारी). (2550). *การศึกษาวิเคราะห์ปรัชญาศิลปะตามทัศนะพุทธทาสภิกขุ*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เพชรดา บัวแก้ว. (2532). หมอลำ: เอกลักษณ์คู่แผ่นดินอีสาน. *สยามอายุ*, 2(14), 109-112.
- ลักษณะวัต ปาละรัตน์. (2551). *สุนทรียศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2546). *ศิลปะชาวบ้าน Folk art*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- หอโหวด. (2566). *Google Maps*. เข้าถึงได้จาก <http://google/maps/CAzavGmudppdijzT9>
- หอโหวด. (2566). *ROI ET TOWER*. เข้าถึงได้จาก <http://www.facebook.com/RoiEtTower/>

ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค
ของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรสุขภาพดีของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่*

The Relationship Between Adversity Quotient of School
Administrators and Healthy Organization of Schools under
the Krabi Primary Educational Service Area Office

พรรณราย จันทรราชา, เก็จกนก เอื้อวงศ์ และอาจารี คูวัธนไพศาล

Pannarai Juntaracha, Ketkanok Urwongse and Archaree Khoovatanapaisal

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: pannaraijantaracha@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ 2) ศึกษาการเป็นองค์กรสุขภาพดีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์กรสุขภาพดีของสถานศึกษา เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ จำนวน 127 คน ได้มาจากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตาราง เครจซี่และมอร์แกน แล้วสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่าเกี่ยวกับความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษาและการเป็นองค์กรสุขภาพดีของสถานศึกษาที่มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .90 และ .95 ตามลำดับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์ของสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

*ได้รับบทความ: 11 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566

Received: October 11, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การอดทนต่อความยืดเยื้อของปัญหา ส่วนด้านที่อยู่ในระดับมาก คือ การรับรู้ขอบเขตผลกระทบของปัญหา การรับรู้สาเหตุและความรับผิดชอบ และการควบคุมสถานการณ์
2. การเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษาภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่อยู่ในระดับมากที่สุด คือ บรรยากาศในการทำงานแบบเปิด ส่วนด้านอยู่ในระดับมาก คือ ภาวะผู้นำ ฉันทน์เพื่อนร่วมงาน ความสามารถในการปรับตัว การสนับสนุนและจัดสรรทรัพยากรที่ดีและการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ .84 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค; การเป็นองค์การสุขภาพดี; ประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to study 1) adversity quotient of school administrators under Krabi Primary Educational Service Area Office; 2) healthy organization of schools; and 3) the relationship between adversity quotient of school administrators and healthy organization of schools. The research was correlational research, sample consisted of 127 school administrators under Krabi Primary Educational Service Area Office, were determined by the Krejcie and Morgan's Sample Size Table, and then using stratified random sampling based on school size. The employed research instrument was a rating scale questionnaire on adversity quotient of school administrators and healthy organization of school, with reliability coefficients of .90 and .95. Statistics employed for data analysis were the frequency, percentage, mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation coefficient.

The research results were as follows:

1. The overall adversity quotient of school administrators was at the high level, and the aspect with the highest level was tolerance to the protractedness of the problem, while the aspects that were at the high level were the perception of the impact scope

of the problem, perception of causes and responsibilities, and control of the situation.

2. The overall healthy organization of schools was at the high level, and the aspect with the highest level was open working atmosphere, while the aspects that were at the high level were colleague leadership, adaptability, good support and resource allocation, and efficiency communication.

3. Adversity quotient of school administrators and healthy organization of schools had a positive correlation at the high level with the correlation coefficient of .84, which was significant at the .01 level.

Keywords: Adversity Quotient; Healthy Organization; Primary Education

1. บทนำ

สถานศึกษาเป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรมจริยธรรมในการดำเนินชีวิตและสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจะพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพ สถานศึกษาจำเป็นต้องมีความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น ด้านโครงสร้าง การบริหารจัดการระบบภายในองค์กร การพัฒนาบุคลากร การจัดสรรทรัพยากร รวมถึงการปรับตัวให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ในสังคมทำให้องค์กรต้องเรียนรู้ที่จะปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์และสิ่งแวดล้อมอยู่เสมอ Milstein and Belasco (1973) ได้กล่าวไว้ว่า องค์กรสามารถดำรงอยู่ได้อย่างดีแม้จะต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ต้องมีการกำหนดนโยบาย ดำเนินการปรับเปลี่ยนให้สามารถพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน สร้างชื่อเสียงให้องค์กร มีการแก้ไขปัญหา สามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงมีการทำงานร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร นอกจากนั้น Hoy and Miskel (1991) ได้กล่าวถึงองค์กรที่มีสุขภาพดี (Healthy Organization) ไว้ว่าเป็นองค์กรที่สามารถดำเนินงานอยู่ได้อย่างมั่นคง พร้อมทั้งจะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย มีศักยภาพในการปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่มาคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา ทำให้สมาชิกในองค์กรปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุขและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผู้นำองค์กรมีภาวะผู้นำที่มีความยึดหยุ่นต่อสถานการณ์ มีความเชื่อมั่นกัน ในองค์กรมีโครงสร้าง ชัดเจน และนโยบายที่ดีเพื่อให้สมาชิกยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ปรับปรุงองค์กรให้เป็นสถานที่น่าอยู่ในการทำงาน สามารถดำรงอยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม มีการบริหารจัดการได้อย่างต่อเนื่องตลอดจนสามารถแก้ปัญหา

เฉพาะหน้าที่เกิดได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นองค์การสุขภาพดี ก็คือ สถานศึกษาที่สามารถดำเนินงานอยู่ได้อย่างมั่นคง พร้อมทั้งจะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย มีความรับผิดชอบ มีศักยภาพในการปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่มาคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการที่องค์การให้ความสำคัญกับครูและบุคลากรในสถานศึกษา มีการส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษา ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม

ความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค (Adversity Quotient: AQ) เป็นคุณลักษณะที่สามารถบ่งบอกถึงความอดทนและความพากเพียรและความสามารถในการผ่านความยากลำบาก พร้อมทั้งสามารถพยากรณ์ผู้ที่สามารถฟันฝ่าอุปสรรคและผู้พ่ายแพ้ ช่วยพยากรณ์ศักยภาพในการปฏิบัติงานและมีศักยภาพมากกว่ากันและผู้จะล้มเหลวในเวลาอันสั้น รวมทั้งสามารถพยากรณ์ผู้จะล้มเลิกการทำงานและผู้จะได้รับชัยชนะ Stoltz (1997) กล่าวว่า บุคคลที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงจะมีลักษณะเป็นผู้ที่มีระดับความรู้ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ (Control) เพื่อฟันฝ่าอุปสรรคได้ดี สามารถวิเคราะห์ได้ถึงสาเหตุของปัญหาและตระหนักกว่าเป็นความรับผิดชอบของตน (Origin and Ownership) เพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น และไม่ทำให้ปัญหาแผ่ขยายไปมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต (Reach) พร้อมทั้งเห็นว่าปัญหาเป็นสิ่งที่ผ่านมาแล้วก็จะสามารถผ่านไปได้อย่างรวดเร็ว (Endurance) บุคคลที่มีคุณลักษณะด้านความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มองโลกในแง่ดีและมีแนวคิดต่ออุปสรรคว่าเป็นความท้าทาย ทำให้เกิดโอกาสหรือหนทางสู่ความสำเร็จได้

การที่สถานศึกษาจะเป็นองค์การสุขภาพดีซึ่งเป็นองค์การที่มีศักยภาพในการปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทหรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่มาคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องมีปัจจัยหรือองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ครู ผู้เรียน คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และมีพลังขับเคลื่อนหลัก คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากผู้บริหารเป็นผู้กำหนดทิศทาง เป็นผู้ดูแล ควบคุม ติดตามให้การบริหารสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการบริหารจัดการองค์การภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลาอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค เนื่องจากความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานตามภารกิจที่ได้รับ มอบหมายจากองค์กรให้ประสบความสำเร็จได้

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษา โดยเฉพาะสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ซึ่งก็เป็นสถานศึกษาที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงและต้องปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อยู่เสมอ เนื่องจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่มุ่งเน้นการพัฒนาสถานศึกษา และมีการนำนโยบายและโครงการที่เน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน

เน้นให้สถานศึกษาปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการจัดโครงสร้างองค์การที่ยืดหยุ่น มีความคล่องตัวสูง เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีการสนับสนุนและจัดสรรทรัพยากร มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาวะที่ดี ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพผู้บริหารการศึกษาให้มีความพร้อมรับมือกับทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่, 2566) ดังนั้น ผู้บริหารในฐานะผู้นำองค์การที่เผชิญกับปัญหาอุปสรรค ความกดดัน ความยากลำบากและสถานการณ์ต่างๆ มากมายจึงต้องแสดงบทบาทเพื่อนำพาองค์การให้ประสบความสำเร็จ จึงต้องมีความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคที่ช่วยให้ผู้บริหารมีความอดทนไม่ย่อท้อต่อปัญหา สามารถจัดการกับปัญหาและเอาชนะความยากลำบากนั้น ส่งผลให้การบริหารจัดการสถานศึกษานั้นประสบความสำเร็จและนำไปสู่องค์การสุขภาพดี

จากความสำคัญที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารกับองค์การสุขภาพดีในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ว่าเป็นอย่างไร มีความสัมพันธ์กันหรือไม่ เพื่อให้ได้สารสนเทศเพื่อจะไปกำหนดแนวทางในการวางแผน พัฒนา ปรับปรุง และเสริมสร้างสุขภาพองค์การและความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารในสังกัดให้ดียิ่งขึ้นและเพื่อให้การบริหารองค์กรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลประโยชน์อย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
2. เพื่อศึกษาการเป็นองค์การสุขภาพดีในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 192 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่, 2566) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ปีการศึกษา 2566 จำนวน 127 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่าง

โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970) โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามขนาดของสถานศึกษา แล้วจึงสุ่มอย่างง่าย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา

ขนาดของสถานศึกษาที่ปฏิบัติงาน	จำนวน (โรง)	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
สถานศึกษาขนาดเล็ก	94	50	33
สถานศึกษากลาง	101	120	79
สถานศึกษาขนาดใหญ่	11	22	15
รวม	206	192	127

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม โดยได้ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาแนวความคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหาร และองค์การสุขภาพดี รวมทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการสร้างแบบสอบถาม 2) สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมเนื้อหา ภายใต้การดูแลของที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 3) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยด้วยการส่งแบบสอบถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความเที่ยงของเนื้อหา (content validity) โดยการวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะและกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยข้อคำถามทุกข้อมีค่า IOC (Index of Item Congruence) อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 4) ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัยด้วยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับผู้บริหารที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ในอำเภอคลองท่อม จำนวน 30 คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) ด้วยการดำเนินการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเที่ยงของแบบสอบถามเกี่ยวกับความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคกับการเป็นองค์การสุขภาพดี เท่ากับ .90 และ .95 ตามลำดับ และ 5) ปรับแก้ไขแบบสอบถามและนำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 127 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ 1) ขอนหนังสือจากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อขอความร่วมมือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ และแจ้งต่อผู้บริหารขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร 2) ขอนหนังสือแนะนำตัวจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากผู้บริหาร และ 3) รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา

ตรวจสอบความสมบูรณ์จำนวน 127 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และการวิเคราะห์ข้อมูลวิเคราะห์โดยใช้ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์ของสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางและการอธิบายประกอบ ดังต่อไปนี้

1. ความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การอดทนต่อความยืดเยื้อของปัญหา ส่วนด้านอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ การรับรู้ขอบเขตผลกระทบของปัญหา การรับรู้สาเหตุและความรับผิดชอบ และการควบคุมสถานการณ์ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ในภาพรวม

ความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับ		
	M	S.D.	แปลผล
1. การควบคุมสถานการณ์	4.36	0.53	มาก
2. การรับรู้สาเหตุและความรับผิดชอบ	4.41	0.58	มาก
3. การรับรู้ขอบเขตผลกระทบของปัญหา	4.47	0.61	มาก
4. การอดทนต่อความยืดเยื้อของปัญหา	4.53	0.62	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.43	0.58	มาก

2. การเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผู้บริหารสถานศึกษามีความเห็นว่าสถานศึกษามีการเป็นองค์การสุขภาพดี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ บรรยากาศในการทำงานแบบเปิด ส่วนด้านอื่นๆ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้ ภาวะผู้นำฉันทเพื่อนร่วมงาน ความสามารถในการปรับตัว การสนับสนุนและจัดสรรทรัพยากรในองค์การที่ดี และการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับการเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ในภาพรวม

การเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษา	ระดับ		
	M	S.D.	แปลผล
1. ความสามารถในการปรับตัว	4.45	0.55	มาก
2. การสนับสนุนและจัดสรรทรัพยากรในองค์การที่ดี	4.34	0.59	มาก
3. การติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ	4.22	0.51	มาก
4. ภาวะผู้นำฉันทเพื่อนร่วมงาน	4.49	0.57	มาก
5. บรรยากาศในการทำงานแบบเปิด	4.55	0.55	มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.44	0.57	มาก

3. ความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา (X_{tot}) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษา (y_{tot}) โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูงที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ 0.844 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคกับการเป็นองค์การสุขภาพดีรายด้าน พบว่า ความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับการเป็นองค์การสุขภาพดี 2 ด้าน คือ ด้านการสนับสนุนและจัดสรรทรัพยากรในองค์การที่ดี (y_2) ($r = 0.792$) และด้านความสามารถในการปรับตัว (y_1) ($r = 0.700$) ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ (y_3) ($r = 0.687$) ด้านภาวะผู้นำฉันทเพื่อนร่วมงาน (y_4) ($r = 0.675$) และด้านบรรยากาศในการทำงานแบบเปิด (y_5) ($r = 0.644$) และ พบว่า การเป็นองค์การสุขภาพดีมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค ในด้านการรับรู้ขอบเขตผลกระทบของปัญหา (X_3) ($r = 0.754$) ส่วนด้านที่มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านการรับรู้สาเหตุและความรับผิดชอบ (X_2) ($r = 0.645$) ด้านการอดทนต่อความยืดเยื้อของปัญหา (X_4) ($r = 0.627$) ด้านการควบคุมสถานการณ์ (X_1) ($r = 0.606$) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษาและการเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่

ความฉลาดในการเผชิญปัญหา และฟันฝ่าอุปสรรค	การเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษา					
	y_1	y_2	y_3	y_4	y_5	y_{tot}
X_1	.462**	.487**	.522**	.464**	.530**	.606**
X_2	.472**	.541**	.461**	.583**	.534**	.645**
X_3	.676**	.783**	.624**	.579**	.523**	.754**
X_4	.571**	.659**	.525**	.486**	.421**	.627**
X_{tot}	.700**	.792**	.687**	.675**	.644**	.844**

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยเกี่ยวกับความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการวิจัยเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่มีความสามารถในการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ต้องเผชิญกับความยากลำบาก สามารถอดทนต่อปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ โดยใช้ความเพียรพยายามและแสวงหาแนวทางการแก้ปัญหาอย่างมีความหวังและกำลังใจ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษา นอกจากบริหารจัดการบุคลากรในสถานศึกษาแล้ว ยังต้องประสานความร่วมมือกับคณะกรรมการสถานศึกษาและคนในชุมชนอีกด้วย ซึ่งจากข้อมูลพื้นฐาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่ (ร้อยละ 87.40) มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 5 ปี จึงมีประสบการณ์ในการต้องประสานงานและเผชิญกับปัญหาอุปสรรคจากรอบด้าน ซึ่งต้องหาแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ อยู่เสมอ ดังนั้น จึงต้องพัฒนาตนเองให้มีความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค เพื่อประโยชน์ต่อการทำงาน ผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับผลการวิจัยของสราวุธ ตรีโรจน์พร (2559, หน้า 28) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน พบว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของวิไลวรรณ ทองดี (2558) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี พบว่า ความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ คือ การอดทนต่อความยืดเยื้อของปัญหา โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการอดทนต่อการยืดเยื้อของปัญหา เป็นสิ่งสำคัญของความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะผู้บริหารสถานศึกษาปฏิบัติหน้าที่อยู่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ปัญหาจึงเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้และเกิดขึ้นเป็นประจำ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความอดทนต่อการแก้ปัญหาต่างๆ ที่สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงให้ทันทั่วทั้งและบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องรู้และเข้าใจในทักษะและกลยุทธ์ที่จะต้องนำมาใช้ในการบริหารจัดการงานของสถานศึกษา ต้องมีความสามารถเป็นผู้นำในการประสานประโยชน์ในการดำเนินงานการแก้ไขปัญหา การร่วมมือกันพัฒนาคุณภาพและการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อก้าวผ่านปัญหาและอุปสรรคสู่ความสำเร็จของสถานศึกษาไปได้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Stoltz (1997) ที่กล่าวว่า ผู้ที่มีความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคสูงนั้น จะต้องเป็นผู้ที่มองโลกในแง่ดีและมีแนวคิดต่ออุปสรรคว่าเป็นความท้าทาย ทำให้เกิดโอกาสหรือหนทางสู่ความสำเร็จ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของอมรรณ เวชกามา (2563) ที่พบว่า ความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ คือ ด้านการอดทนต่อการยืดเยื้อของปัญหา

ในขณะเดียวกันด้านที่มีค่าน้อยกว่าด้านอื่นๆ คือ การควบคุมสถานการณ์ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาต้องเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคในการบริหารจัดการเป็นประจำ จึงสามารถรับรู้ถึงขอบเขตและลักษณะของปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน รับรู้ว่าทุกปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นสามารถแก้ไขได้ และมีความกระตือรือร้นในการรับรู้ปัญหาและแสวงหาแนวทางในการแก้ปัญหาอุปสรรคได้อย่างทันทั่วทั้งที่ แต่ความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้บริหารสถานศึกษาของแต่ละคนด้วย รวมทั้งสถานการณ์หรือปัญหาบางอย่างที่มีความซับซ้อน บางปัญหาไม่สามารถควบคุมได้เนื่องจากมีทั้งปัจจัยภายในและภายนอกที่เกี่ยวข้องมากมาย เช่น บุคลากร สภาพแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม ผู้มีส่วนได้เสีย ที่เข้ามามีผลต่อการควบคุมสถานการณ์ ซึ่งผู้บริหารอาจรับรู้ถึงความยากลำบากในการควบคุมสถานการณ์ ทำให้ค่าน้อยกว่าด้านอื่น ผลการวิจัยที่พบสอดคล้องกับผลการวิจัยของอมรรณ เวชกามา (2563) ที่พบว่า ความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้บริหาร

โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ คือ ด้านการควบคุมสถานการณ์ เช่นกัน

2. ผลการวิจัยเกี่ยวกับการเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ พบว่า การเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผลการวิจัยเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่มีศักยภาพในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่มาคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งบุคลากรในสถานศึกษายังปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุขและมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่มุ่งเน้นการพัฒนาสถานศึกษาและมีการนำนโยบายและโครงการที่เน้นผลสัมฤทธิ์ของงาน เน้นให้สถานศึกษาปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการจัดโครงสร้างองค์การที่ยืดหยุ่น มีความคล่องตัวสูง เน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน มีการสนับสนุนและจัดสรรทรัพยากร มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการมีสุขภาพที่ดี ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพผู้บริหารการศึกษาให้มีความพร้อมรับมือกับทุกสถานการณ์ที่เกิดขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่, 2566) ทำให้สถานศึกษามีศักยภาพในการปรับตัวเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสามารถจัดการกับปัญหาต่างๆ ที่มาคุกคามได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งยังให้ความสำคัญกับบุคลากรในสถานศึกษาเป็นอย่างดี มีการส่งเสริมพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและปัญญา ทำให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีความสุขและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการวิจัยของธัญพร เพื่องวัฒศิริ (2557, หน้า 246) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาสุขภาพองค์การของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2 พบว่า สุขภาพองค์การของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 ตามทัศนะของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสอดคล้องกับผลการวิจัยของนรากร มั่นแก้ว (2566, หน้า 43) ได้ทำการศึกษา เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์สุขภาพองค์กรของโรงเรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ คือ บรรยากาศในการทำงานแบบเปิด โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาโดยภาพรวมให้ความสำคัญในการดูแลสุขภาพของครูและบุคลากร สภาพแวดล้อมของสถานศึกษามีความสะอาด สงบ ร่มรื่นก่อให้เกิดบรรยากาศที่ส่งเสริมสุขภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมการทำงานเป็นทีมและให้เกิดการมีส่วนร่วมในการวางแผนและการตัดสินใจ อีกทั้งครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการมอบหมายในการปฏิบัติงานได้เหมาะสมมีความสมดุลระหว่างชีวิตการทำงานและครอบครัว ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Burton (2010) ที่กล่าวไว้ว่า องค์การสุขภาพดีจะต้องมีการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีให้แก่บุคลากร นอกจากนี้แนว

โน้มของการบริหารงานยังพยายามลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมสวัสดิการของบุคลากรเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีของบุคลากร ดังนั้น องค์กรต้องส่งเสริมสิทธิของบุคลากร มาตรฐานการทำงาน สิ่งแวดล้อม และบริหารองค์การด้วยความโปร่งใส ในมุมมองของบุคลากร บุคลากรเรียนรู้สิทธิที่ตนเองได้รับตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้บุคลากรไม่เพียงต้องการความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ดีเท่านั้น แต่ยังต้องการความเป็นอยู่ทั้งของตนเอง ชุมชน และสังคมที่ยั่งยืน

ในขณะที่เดียวกันด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่นๆ คือ การติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารทำให้สถานศึกษาส่งข้อมูลข่าวสารถึงบุคลากรในทุกระดับ โดยใช้ช่องทางที่หลากหลายในการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารถึงกรรมการคณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนทำได้อย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็อาจจะมีผลกระทบเชิงลบที่ตามมาบ้าง เช่น การส่งต่อข่าวสารที่ไม่มีการกลั่นกรองหรือตรวจเช็คก็จะทำให้เกิดข้อมูลข่าวสารที่เป็นขยะมีจำนวนมาก หรือในสถานศึกษาบุคลากรบางส่วนอาจยังไม่มีความรู้ความสามารถและทักษะในด้านเทคโนโลยี สารสนเทศ และการติดต่อสื่อสารที่ดีพอ ซึ่งอาจทำให้การติดต่อสื่อสารยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของจิณณวัตร ปะโคทั้ง (2562, หน้า 126) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสื่อสารในสถานศึกษายุคดิจิทัล พบว่า ทุกวันนี้ช่องทางในการสื่อสารนั้นมีมาก การตรวจสอบข้อมูลข่าวสารจึงต้องระมัดระวังไม่ให้ข้อมูลมีความคลาดเคลื่อน หรือการใช้ช่องทางออนไลน์อาจมีการติดต่อสื่อสารประสานงานไม่ได้ดี เนื่องจากอาจมีบุคลากรบางส่วนในองค์กรที่ยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ และอมรรัตน์ จินดา (2559, หน้า 396) ที่ได้ทำการศึกษา เรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 2 พบว่า การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา สำหรับสถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จไม่ได้ถ้าขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษา ดังนั้นจึงยังมีความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ทางด้านเทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสาร และจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรที่ยังขาดความรู้ ความสามารถ และทักษะในการพัฒนาการสื่อสาร

3. ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษากับการเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่มีความสัมพันธ์เชิงบวก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัย โดยมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.84 แสดงให้เห็นว่า หากความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษาสูงขึ้นจะทำให้ลักษณะการเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษาสูงขึ้นเช่นกัน เนื่องจากความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคเป็นคุณลักษณะที่บุคคลจะใช้ความสามารถในการตอบสนองต่อเหตุการณ์เมื่อต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหรือ

ความลำบาก มีความอดทน ไม่ย่อท้อ และมีจิตใจที่เข้มแข็ง Stoltz (1997) และ Beck & Cowan (1996) อธิบายว่า ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฝ่าฟันอุปสรรค เป็นความฉลาดทางร่างกาย จิตใจและ กำลังใจที่จะอยู่กับการเปลี่ยนแปลงหรือความไม่แน่นอนของชีวิต คุณลักษณะดังกล่าว มีส่วนช่วยให้บุคคล ประสบความสำเร็จทั้งด้านการงาน การใช้ชีวิตประจำวัน และมีประโยชน์ในเรื่องการพัฒนาจิตใจให้เป็น คนที่มีมุมมองต่อชีวิตในแง่ดี สามารถต่อสู้กับปัญหาเพื่อฝ่าฟันอุปสรรคด้วยมุมมองเชิงบวก (Stoltz, 1997) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่หากมีในตัวผู้บริหารสถานศึกษาก็สามารถช่วยให้ผู้บริหารสถานศึกษามีความเป็นผู้นำ ในการบริหารงานและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ สามารถเผชิญและแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาต่างๆ ส่งผลกระทบที่รุนแรง รวมทั้งสามารถส่งเสริมให้บุคลากรทำงานอย่างมี อิสระ ปราศจากความกดดัน ยินดีรับผิดชอบต่องานที่เกิดขึ้น สร้างความเชื่อมั่นแก่บุคลากรในองค์กรและ เป็นแรงจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานได้ดีขึ้น ซึ่งจะสามารถเชื่อมโยงไปสู่การเป็นองค์กรสุขภาพดี (Healthy Organization) โดยองค์การสุขภาพดีเป็นองค์กรที่สามารถดำรงอยู่ได้ แม้จะต้องสามารถเผชิญกับสิ่ง แวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างดี บุคลากรมีความพึงพอใจในงาน มีกระบวนการในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ของบุคลากร อันประกอบด้วย ด้านกาย จิตใจ สังคม และปัญญาเพื่อให้บุคคลมีความสุข มีการแก้ไขปัญหา เมื่อมีการขัดแย้งกันสามารถตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม มีความสามัคคีที่จะทำงานให้สำเร็จ มีประสิทธิภาพ ในการทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถและมีความรักความผูกพันต่อเพื่อนร่วมงานและองค์กร (สุธาณี รัตนวงษ์, 2563; Milstein and Belasco, 1973) ผลการวิจัยดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ อมรรวณ เวชกามา (2563) ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง ความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้บริหารสถาน ศึกษาที่บรรยากาศองค์กรของโรงเรียน และพบว่า ความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน กับบรรยากาศองค์กรมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งบรรยากาศองค์กรที่ ศึกษาในงานวิจัยนี้มีสาระสำคัญหลายประเด็นที่คล้ายคลึงกับองค์การสุขภาพดี ได้แก่ การปรับปรุงสถาน ศึกษา ความเคารพนับถือของบุคลากร ความเอื้ออาทร โอกาสในการทำงาน การเติบโตทางวิชาการและ สังคมอย่างต่อเนื่อง ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การมีขวัญกำลังใจสูง และความไว้วางใจระหว่างบุคลากร

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถาน ศึกษา การควบคุมสถานการณ์ อยู่ในระดับมากแต่ค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระดับควรกำหนดแนวทางในการพัฒนา ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการรับรู้ความสามารถของตนเองในการควบคุมสถานการณ์วิกฤต ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา มีความคิดเชิงรุกต่อปัญหา และรับรู้ขอบเขตผลของปัญหาและอุปสรรคที่

เกิดขึ้นอย่างชัดเจน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักถึงความสำคัญของการมีความสามารถในการควบคุมสถานการณ์ในวิกฤติต่างๆ เพื่อให้สามารถข้ามผ่านเหตุการณ์ที่ยากลำบาก ปัญหา หรืออุปสรรค โดยการศึกษาและติดตามสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นต่างๆ และฝึกฝนตัวเอง หรือเข้ารับการฝึกอบรม การวิเคราะห์ และการบริหารจัดการในสถานการณ์วิกฤติ

1.2 ผลการวิจัยพบว่า องค์การสุขภาพดีของสถานศึกษา ด้านการติดต่อสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมากแต่ค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่นๆ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ควรส่งเสริมให้สถานศึกษา มีการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารอย่างมีประสิทธิภาพ มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารสำคัญต่อผู้เกี่ยวข้องอยู่เสมอ โดยการสื่อสารต้องมีความรวดเร็ว เปิดเผย และมีความน่าเชื่อถือ

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาการติดต่อสื่อสารของสถานศึกษา มีการส่งผ่านข้อมูลข่าวสารภายในสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ มีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารถึงผู้ปกครองและชุมชนอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง อีกทั้งข้อมูลข่าวสารที่ส่งไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีความถูกต้องและชัดเจน

1.3 ผลการวิจัยพบว่า ความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากระบี่ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ควรมีการกำหนดนโยบายและแนวทางการพัฒนาความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์การสุขภาพดีในสถานศึกษาเพื่อประสิทธิภาพในการดำเนินงาน

2) ผู้บริหารสถานศึกษาควรตระหนักในสำคัญและพัฒนาตนเองด้านความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรค สามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ต้องเผชิญกับความยากลำบาก อดทนต่อปัญหาหรืออุปสรรคต่างๆ โดยใช้ความเพียรพยายาม เพื่อสร้างสถานศึกษาเป็นองค์การสุขภาพดี

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ

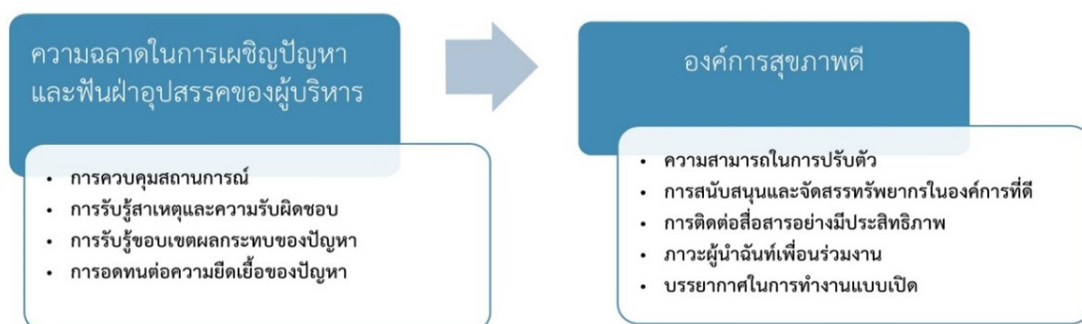
2.2 ควรวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การสุขภาพดี

2.3 ควรศึกษาปัจจัยร่วมอื่นๆ นอกจากความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การสุขภาพดี

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับความฉลาดในการเผชิญปัญหา และฟันฝ่าอุปสรรคและการเป็นองค์การสุขภาพดีของสถานศึกษา เพื่อผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดแนวทางในการพัฒนาตนเองและพัฒนาสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถใช้ในการกำหนดนโยบาย การวางแผน พัฒนา ปรับปรุง และเสริมสร้างการเป็นองค์การสุขภาพดีและความฉลาดในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2562). การสื่อสารในสถานศึกษายุคดิจิทัล. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 1(1), 125-132.
- นรากร มั่นแก้ว. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพองค์กรของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาตาก เขต 1. *วารสารวิชาการ ครุศาสตร์สวนสุนันทา*, 7(1), 43-55.
- ธัญพร เพ็ญวัฒนศิริ. (2557). การศึกษาสุขภาพองค์กรของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 2. *การประชุมวิชาการระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 31, 16 กรกฎาคม 2557*, (หน้า 246-254). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิไลวรรณ ทองดี. (2558). *ความฉลาดทางอารมณ์และความสามารถในการเผชิญและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สราวุธ ตรีโรจนพร. (2559). ความสามารถในการเผชิญปัญหาและฟันฝ่าอุปสรรคของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน. *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา*, 4(3), 28-37.

- สุธาณี ธนสงวนวงศ์. (2562). *ความคิดเห็นของบุคลากรเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาองค์กรสุขภาวะในสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์การจัดการมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2566*. กระบี่: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่.
- อมรรัตน์ จินดา. (2558). สภาพปัญหาและแนวทางส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาสำหรับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 2. *วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร*, 9(1), 395-407.
- อมรรณ เวชกามา. (2563). *ความฉลาดในการแก้ไขอุปสรรคของผู้บริหารสถานศึกษากับบรรยากาศองค์การของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Burton, J. (2010). *WHO Healthy Workplace Framework and Model: Background and Supporting Literature and Practice*. Geneva, Switzerland: World Health Organization.
- Beck, D. E., & Cowan, C. C. (1996). *Spiral Dynamics. Mastering values, leadership, and change*. Cambridge, MA: Blackwell Business.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample sizes for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30, 607-610.
- Hoy, W. K., and Miskel, C. G. (1991). *Educational Administration Theory, Research, and Practice*. (3rd ed.). New York: Random House.
- Milstein and Belasco, J. A. (1973). *Educational Administration and the Behavioral Science: A System Perspective*. Boston: Allyn and Bacon.
- Stoltz, P. G. (1997). *Adversity Quotient: Turning Obstacles into Opportunities*. Retrieved from <https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=2612828>

การศึกษาวิเคราะห์จริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน ของศาสนิกชนระหว่างศาสนา*

An Analysis Study of Utilitarian Ethics to Promote the Coexistence of Followers (Sasanikas) Between Religions

พระกฤตกร กิตติโกโร (สุร่าไพ), พระครูสีลสราธิคุณ และสงวน หล้าโพนทัน
Phra Kittakorn Kittikaro (Suramphai), Phrakhrh Silasarathikhun and Sanguan Laphonthan
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยเยธ
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: phrakittakorn.k@outlook.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของจริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยม 2) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชนระหว่างศาสนา และ 3) วิเคราะห์จริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชนระหว่างศาสนา เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยการพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประโยชน์นิยมเป็นทัศนะทางจริยศาสตร์ที่ถือเอาประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ตัดสินการกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด แนวคิดทางจริยศาสตร์ของประโยชน์นิยมยอมรับหลักประโยชน์หรือหลักมหัสสุ ความสุขในทัศนะของแนวคิดประโยชน์นิยม คือ ความพึงพอใจ ความเพลิดเพลิน และความสนุกสนานอันปราศจากความทุกข์
2. การอยู่ร่วมกัน คือ กลุ่มคนอย่างน้อยสองคนขึ้นไปอาศัยอยู่ร่วมกันในบริเวณหนึ่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ความสัมพันธ์ทางตรง เช่น การพูดจา ทักทาย การทำงานร่วมกัน พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันสองศาสนา จัดเป็นการอยู่ร่วมกันแบบสังคมพหุวัฒนธรรม จะต้องมีหลักของศาสนาเข้ามาใช้ในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสันติสุขในการอยู่ร่วมกัน

*ได้รับบทความ: 16 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 21 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 21 ธันวาคม 2566
Received: November 16, 2023; Revised: December 21, 2023; Accepted: December 21, 2023

3. เมื่อวิเคราะห์จริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชนระหว่างศาสนาแล้ว ทำให้ทราบว่า สุขหรือความสุข ได้แก่ ความสะดวก ความสบายทั้งกายใจ หรือความปลอดภัย โล่งใจ โดยที่ความสุขของคนส่วนใหญ่นั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์การตัดสินตามความสุข 4 ประการ คือ 1) กระทำที่ก่อให้เกิดความสุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด 2) เกิดความพึงพอใจ มีลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามในระหว่างอยู่ร่วมกัน 3) เกิดความปรารถนาดี และ 4) ความพึงพอใจของปัจเจกบุคคลกับความพึงพอใจของสังคม ซึ่งเป็นหลักของการกระทำที่เป็นพื้นฐานของประโยชน์นิยม คือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่คนส่วนใหญ่

คำสำคัญ: จริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยม; ส่งเสริมการอยู่ร่วมกัน; ศาสนิกชนระหว่างศาสนา

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the concepts and theories of utilitarian ethics, 2) study the concepts and theories regarding interreligious coexistence, and 3) analyze the utilitarian ethics to promote coexistence of interfaith religious is documentary research. By studying from the Tripitaka academic documents and related research then present the research results with analytical descriptions.

The research results were as follows:

1. Utilitarianism is an ethical view that considers utility as the criterion for judging actions that bring the greatest benefit to the greatest number of people. The ethical concept of utilitarianism recognizes the principle of benefit or happiness. Happiness from the perspective of utilitarianism is satisfaction, enjoyment and fun without suffering.
2. Coexistence is a group of at least two or more people living together in one area, which has both direct and indirect relationships direct relationships such as talking, greeting, working together rely on each other coexistence of two religions it is classified as living together in a multicultural society. There must be principles of religion used in living together, to create peace in living together.
3. When analyzing the ethics of utilitarianism to promote the coexistence of people between religions, it is found that happiness or happiness includes convenience and comfort of both body and mind, or relief where the happiness of the majority of people is based on the four principles of judging according to the principles of happiness:

1) Do actions that create the greatest happiness for the greatest number of people. 2) Satisfaction there are characteristics of good interaction while living together. 3) Goodwill arises and 4) Individual satisfaction and society's satisfaction. This is the principle of action that is the basis of utilitarianism, which is action that brings happiness to the majority of people.

Keywords: Utilitarian Ethics; Promoting Coexistence; Interfaith Religion

1. บทนำ

การอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนทำให้เรารู้สึกว่าเรามีเพื่อน เพื่อนที่เรารู้จักเป็นอันดับแรกสุดก็คือ ครอบครัวของเราเอง ถัดไปคือครอบครัวข้างเคียง หมู่บ้าน ตำบล จังหวัด และที่สุดคือประเทศ และตามปกติคนทั้งหลายนั้นจะอยู่ร่วมกันได้ดี ต่อเมื่อมีหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างหนึ่ง อย่างเดียวกัน เป็นเหมือนแกนหรือสายเชือกที่ร้อยประสานกันไว้ในบรรดาหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งหลายนั้น กล่าวได้ว่าศาสนาเป็นหลักความเชื่อที่มีกำลังมากที่สุดและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวแน่นและลึกซึ้งที่สุด นอกจากนั้น ศาสนาช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ช่วยจัดช่องว่างทางสังคม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นรากฐานแห่งความสามัคคีและการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาชุมชน และสร้างความสงบสุขความมั่นคงให้แก่ชุมชน (พระชัยยะ โกมล และจรัส ลีภา, 2565, หน้า 96-104)

ในปัจจุบันในประเทศไทยมีศาสนาหรือลัทธิมากมายให้คนได้นับถือ ไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธศาสนาคริสต์และศาสนาอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งขึ้นอยู่กับสิทธิและเสรีภาพของบุคคลนั้นๆที่จะนับถือ โดยเสรีภาพทางศาสนาในประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการปกครองรูปแบบใดก็ให้ความสำคัญแก่เสรีภาพในศาสนาของประชาชนทั้งสิ้น โดยตั้งอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการ คือ 1) เสรีภาพในการนับถือศาสนาเป็นสิทธิตามธรรมชาติจะล่วงละเมิดไม่ได้ และเป็นสิทธิของมนุษย์ทุกคนต้องให้การรับรองและคุ้มครอง 2) เป็นหลักความจริงว่าเสรีภาพในศาสนาไม่มีใครจะใช้เสรีภาพอยู่เหนือผู้อื่น ทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน โดยรัฐจะต้องทำหน้าที่รักษาสันติประโยชน์ของสังคมโดยรวม ถึงต้องเข้ามาจัดระเบียบการใช้เสรีภาพในทางศาสนาของประชาชนและ ป้องกันไม่ให้การใช้เสรีภาพของประชาชนคนหนึ่งกระทบกระเทือนต่อเสรีภาพของผู้อื่น (รียา เต็ดขาด, 2546, หน้า 124)

ในการนับถือศาสนาข้างต้นนี้เป็นเพียงความแตกต่างไม่ใช่ความแตกแยก เห็นได้จากชุมชนสองศาสนาคือการรวมตัวของคนในชุมชนบริเวณพื้นที่เดียวกัน ที่มีความเชื่อทางศาสนาต่างกัน เป็นชุมชนที่อยู่ร่วมกันระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ แต่อยู่ร่วมกันโดยประสานประโยชน์ ลดความขัดแย้ง หากดูร่วมในความแตกต่างการอยู่ร่วมกันของคนต่างศาสนานั้นจะต้องมีหลักในการดำเนินชีวิต คือ จะต้องนำ

หลักจริยศาสตร์เข้ามาใช้ เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางศาสนาเกิดขึ้น ซึ่งจริยศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยอุปนิสัย นิสัยและพฤติกรรม ของมนุษย์ ความประพฤติดีงามเป็นกระจกเงาส่องให้เราเห็นอุปนิสัยและนิสัยของคน จริยศาสตร์จึงช่วยตีค่าของมนุษย์โดยการมองทางอุปนิสัย นิสัยใจคอและความประพฤติตามที่บุคคลนั้นแสดง ออกมาด้วยความสมัครใจในการกระทำนั้นและจริยศาสตร์เป็นสาขาหนึ่งของปรัชญา ซึ่งมีความสำคัญไม่ น้อยไปกว่าสาขาอื่นๆ เช่น อภิปรัชญา ญาณวิทยา ตรรกวิทยาหรือสุนทรียศาสตร์ เนื่องจากเป็น ศาสตร์ที่ว่าด้วยความประพฤติปฏิบัติของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับความสุข ความทุกข์ ความถูก ความผิด หรือเรื่องของการหรือไม่ควรประพฤติจริยธรรมของศาสนาต่างๆ เป็นเรื่องข้อปฏิบัติที่ควรทำเพื่อให้บรรลุสิ่งที่มีค่าสูงสุดในชีวิตคืออุดมคติชีวิตและหลักประโยชน์นิยมตามทัศนะของจริยศาสตร์ที่ถือเอาประโยชน์สุขเป็นเกณฑ์ในการตัดสินความผิดถูกชั่วดี กล่าวคือการกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดในการอยู่ร่วมกันของคนจำนวนมาก ถือว่า เป็นการกระทำที่ดี (สำเนียง ยอดศิริ, 2560, หน้า 40-41)

ปัจจุบันสถานการณ์ปัญหาความขัดแย้งทางศาสนานั้น ได้เริ่มขยายไปหลายพื้นที่ เกิดจากความเชื่อการบิดเบือนคำสอนของศาสนา และมอมเมาบุคคลอันส่งผลให้บุคคลบางกลุ่มบางคน ได้เข้าใจในคำสอนที่ผิด แล้วตัดสินใจกระทำการบางสิ่งบางอย่างโดยขาดไตร่ตรองซึ่งมนุษยธรรม และทำให้เกิดการใช้ความรุนแรงเกิดขึ้น โดยนำศาสนามาอ้างให้เชื่อว่าการกระทำเช่นนั้นจะไปสู่สรวงสวรรค์ อันเป็นการรองรับการกระทำกลุ่มของตน จะเห็นได้ว่าความขัดแย้งดังกล่าวทำให้มีผู้บริสุทธิ์ล้มตายเป็นจำนวนมาก ตัวอย่างความขัดแย้งในอดีตได้แก่สงครามครูเสดเป็นการต่อสู้แย่งชิงดินแดนแห่งพระเจ้าของสองศาสนา ได้แก่ กรุงเยรูซาเล็ม ซึ่งเป็นความขัดแย้งของศาสนาคริสต์และอิสลาม ช่วงตอนปลายของยุคล่าอาณานิคมเกิดข้อพิพาทระหว่างชาวฮินดูในอินเดียและชาวมุสลิมในปากีสถาน ทำให้เกิดการสังหารระหว่างคนต่างศาสนามีการบังคับขู่เข็ญให้ทำการเปลี่ยนศาสนาอย่างไร้ทางออก (ฟ้าพิไล หงสตรา, 2548, หน้า 24)

จากข้อมูลพร้อมรายละเอียดที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเหตุให้ผู้วิจัยต้องทำวิจัยเพื่อการศึกษาวิเคราะห์จริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชนระหว่างศาสนาเพื่อคนในชุมชนได้นำหลักจริยศาสตร์ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และตั้งอยู่ในคุณธรรมและจริยธรรม ไม่ให้เกิดความขัดแย้งในด้านคำสอนทางศาสนาของตนเอง และสามารถพัฒนาไปสู่ความสันติสุขโดยนำหลักศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดความสันติสุขและความสามัคคีของคนในชุมชนเดียวกัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีของจริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยม
2. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชนระหว่างศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์จริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชนระหว่าง

ศาสนา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการค้นคว้าเอกสาร ทั้งหนังสือ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) รวบรวมประเด็นหลักในการทำวิจัย 2) สืบหาเอกสาร นิตยสาร วารสาร เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร นิตยสาร วารสาร เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4) ทำการแยกแยะ ประเด็นหลักและประเด็นรอง 5) จัดบันทึกข้อมูลตามประเด็นหลักในการทำวิจัยด้วยสมุด ปากกา และกระดาษที่จัดเตรียมไว้ 6) รวบรวมประเด็นหลักและประเด็นรอง

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์หรือวิธีการวิจัยสำคัญที่เรียกว่า การวิเคราะห์ (Analysis) ซึ่งประกอบด้วย การตีความ (Interpretation) การใช้เหตุผล (Reasoning) และการให้เหตุผล (Arguing)

การสังเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ในขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ (New knowledge) ผลิตออกมาเป็น หลักฐานใหม่ (New evidence)

การนำเสนอข้อมูล ในการสรุปกระบวนการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ผ่านการ วิเคราะห์อย่าง สมบูรณ์แล้วมาทำการเขียนพรรณนาความ ดังต่อไปนี้ 1) บทสรุปที่เป็นการวิเคราะห์ในลักษณะรวบยอด หรือเป็นประเด็นสำคัญ 2) อภิปรายความเห็นของผู้วิจัย 3) ข้อเสนอแนะ ซึ่งแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะ ในการแก้ไขปัญหาในเรื่องของวิจัยและ ข้อเสนอแนะของผู้ที่สนใจในการศึกษาวิจัยต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์จริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของ ศาสนิกชนระหว่างศาสนา สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีของจริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยม พบว่าแนวคิดประโยชน์นิยมเป็นหลักการที่สละจากแนวคิดทางศาสนา โดยคำนึงถึงปริมาณของประโยชน์ที่บุคคลจะได้รับแตกต่างกันตามลักษณะ แนวคิดของนักปรัชญาแต่ละคน เนื่องจากความที่มีรายละเอียดแตกต่างกันระหว่างความสุขในส่วนปลีกย่อย แต่นักประโยชน์นิยมอย่างเบนธัม และมิลล์ (Jeremy Bentham– John Stuart Mill) ยังมีความคิด ร่วมกันว่า ความสุขจะต้องเป็นประโยชน์สูงสุดแก่มหาชน ดังนั้นเกณฑ์การตัดสินปัญหาเชิงจริยธรรม ซึ่งเกิดจากพฤติกรรมหรือการกระทำของมนุษย์ตามทัศนะของประโยชน์นิยม

หลักการอันเป็นรากฐานทางจริยศาสตร์ของแนวคิดประโยชน์นิยม หรือจุดมุ่งหมายทางจริยธรรม คือ ปริมาณความสุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด กล่าวคือการกระทำที่ก่อให้เกิดความสุขและความ

พึงพอใจมากที่สุด อันถือได้ว่าเป็นหลักการสูงสุดทางจริยศาสตร์ของแนวคิดประโยชน์นิยม โดยให้ความสำคัญในเรื่องความพึงพอใจที่จะเป็นการส่งเสริมให้ผลของการกระทำเกิดความสุขมากขึ้น หรือความทุกข์ที่จะบั่นทอนให้ผลแห่งความสุขลดน้อยลง ดังที่เบนธัมกล่าวไว้ว่า ความสุขที่ได้นั้นจะต้องมีปริมาณมากที่สุด

จุดมุ่งหมายของการกระทำที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด มิได้หมายความว่ายังประโยชน์ให้เกิดมีแก่ผู้ลงมือกระทำฝ่ายเดียวเท่านั้น แต่เป็นการกระทำที่ก่อประโยชน์แก่ส่วนรวม ประโยชน์ที่เกิดแก่คนส่วนใหญ่เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง แต่ผู้กระทำจะต้องไม่ลืมนำถึงตัวเองด้วย ลักษณะเช่นนี้คือภาพรวมจากผลของการกระทำทางจริยศาสตร์ของแนวคิดประโยชน์นิยม ซึ่งในบางคนคิดไปว่าเป็นการสอนให้บุคคลเห็นแก่ตัว แต่ว่าหลักการดังกล่าวเป็นไปเพื่อเฉลี่ยความสุขให้มากที่สุดเท่าที่จะทำให้แก่คนจำนวนมากที่สุด โดยยึดหลักการที่ว่า สิ่งที่ดี คือสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุดความสุขซึ่งใช้เป็นมาตรฐานของประโยชน์นิยม ที่จะตัดสินว่า การกระทำใดถูก มิใช่ความสุขส่วนตัวของผู้กระทำ แต่เป็นของทุกคนที่เกี่ยวข้องระหว่างความสุขของผู้กระทำกับผู้อื่น ประโยชน์นิยมเรียกร้องให้ผู้กระทำวางตัวเองเป็นกลางอย่างเคร่งครัด โดยทำตัวเป็นเหมือนผู้ดูที่ไม่โอนเอียงไปทางด้านใดด้านหนึ่ง

2. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชนระหว่างศาสนา พบว่าการอยู่ร่วมกันคือ กลุ่มคนอย่างน้อยสองคนขึ้นไปมาอาศัยอยู่ร่วมกันในบริเวณหนึ่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ความสัมพันธ์ทางตรงเช่นการพูดจา ทักทาย การ ทำงานร่วมกัน การซื้อขาย และให้ความเอื้ออาทร พึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน และการดำเนินชีวิตตามหลักศาสนาที่ตนเคารพนับถือ ประกอบด้วยด้านบุคคล ด้านครอบครัว ด้านศาสนา และด้านสังคม เป็นต้น ซึ่งการอยู่ร่วมกันสองศาสนา จัดเป็นการอยู่ร่วมกันแบบสังคมพหุวัฒนธรรม ศาสนาช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ช่วยขจัดช่องว่างทางสังคม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เป็นรากฐานแห่งความสามัคคีและการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาชุมชน และสร้างความสงบสุขความมั่นคงให้แก่ชุมชน

แนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมตามหลักการทางพระพุทธศาสนา มีปรากฏอยู่ในคำสอนของพระพุทธเจ้าหลายหมวด เช่นหลักแห่งความความรัก หลักแห่งความเมตตาต่อกัน ซึ่งปรากฏอยู่ในพรหมวิหาร 4 หลักแห่งการไม่ละเมิดสิทธิของกันและกัน ซึ่งปรากฏอยู่ในศีล 5 หลักแห่งการช่วยเหลือเกื้อกูลกันปรากฏอยู่ในสังคหวัตถุ 4 หลักแห่งความสามัคคี ปรากฏอยู่ในอุปราชาจริยธรรม 7 และหลักแห่งความอดทนอดกลั้น ที่ปรากฏอยู่ในธรรมที่เป็นเหตุให้งาม 2 อย่าง เป็นต้น

ซึ่งชาวพุทธจะอยู่ร่วมกับศาสนิกชนของ ศาสนาอื่นๆ แม้เมื่อมีลัทธิศาสนาใหม่ๆ เข้ามาจากภายนอก ก็ได้พบการต้อนรับเป็นอย่างดีและเปิดโอกาสหรือถึงกับช่วยเหลือเพื่อให้มีการเผยแผ่โดยสะดวก ชาวพุทธมิใช่มีเพียงขันติธรรมเป็นปกติ ธรรมดาเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์เชิงบวก คือถึงกับช่วยเหลือเอื้อเพื่อเกื้อกูล หรือประสานร่วมมือกันด้วยเมตตากรุณา จึงกลายเป็นปัจจัยและเป็นสื่อที่จะช่วยให้ศาสนาต่างๆ ที่แตกต่างหลากหลายสามารถอยู่ร่วมกันได้

แนวคิดการอยู่ร่วมกันในสังคมตามหลักการของศาสนาคริสต์ มีหลักการอยู่ในสังคมโดยเฉพาะเมืองใหญ่ ย่อมเกิดเป็นสังคมปิด ต่างคนต่างอยู่ คือ สนับสนุนให้ทุกคนทุกศาสนา ได้ปฏิบัติศาสนกิจตามหลักศาสนาของตนที่นับถือ เรียนรู้ซึ่งกันและกัน ยอมรับให้เกียรติและเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน ทั้งในความเหมือนและความแตกต่าง แต่ละศาสนามีจุดหมายคำสอนของตน ศาสนิกชนในแต่ละศาสนาจะต้องเข้าใจคำสอนที่แท้จริงที่ตนนับถือ การแบ่งปันความรู้ศาสนาของเพื่อนบ้านจะทำให้ชัดเจน

หลักธรรมส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างเหมาะสม ชุมชนชาวคริสต์ สอนให้คนในชุมชน อดทนเชื่อมั่น และปฏิบัติตามหลักคำสอนศาสนาของตน คือ รักองค์พระผู้เป็นเจ้า รักพระเจ้าของท่าน สุดจิตใจ สุดวิญญาณ สุดสติปัญญาของท่าน รักเพื่อนเหมือนรักตนเอง ความรักไม่ทำความเสียหายแก่ เพื่อมนุษย์ คือนับถือ ความรัก การให้เกียรติและเคารพในความเชื่อความคิดเห็นที่แตกต่างกัน เพราะ ความเชื่อของศาสนาที่ต่างออกไป มีความดีและความงดงามของพระเจ้า คือ สร้างความร่วมมือทุกภาคส่วน ส่งเสริมคุณค่าทางวัฒนธรรมของคนในชุมชน ส่งเสริมคุณค่าทางศาสนาในชุมชน เป้าหมายร่วมกันคือสันติสุข บนความเคารพในความเชื่อทางศาสนา

3. วิเคราะห์จริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชนระหว่างศาสนา เมื่อวิเคราะห์จริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชนระหว่างศาสนาแล้ว ทำให้ทราบว่า สุขหรือความสุข ได้แก่ ความสะดวก ความสบายทั้งกายใจ หรือความปลอดโปร่งโล่งใจ โดยที่ความสุขของคนส่วนใหญ่นั้นเป็นไปตามหลักเกณฑ์การตัดสินตามความสุข 4 ประการ คือ 1) กระทำที่ก่อให้เกิดความสุขมากที่สุดแก่คนจำนวนมากที่สุด 2) เกิดความพึงพอใจ มีลักษณะของการปฏิสัมพันธ์ที่ดีงามในระหว่างอยู่ร่วมกัน 3) เกิดความปรารถนาดี และ 4) ความพึงพอใจของปัจเจกบุคคลกับความพึงพอใจของสังคม ซึ่งเป็นหลักของการกระทำที่เป็นพื้นฐานของประโยชน์นิยม คือ การกระทำที่ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่คนส่วนใหญ่

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาวิเคราะห์จริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชนระหว่างศาสนา พบว่า สุขหรือความสุข ได้แก่ ความสะดวก ความสบายทั้งกายใจ หรือความปลอดโปร่งโล่งใจ ซึ่งสัมพันธ์กับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2555) ที่กล่าวว่า ชาวพุทธจะอยู่ร่วมกับศาสนิกชนของศาสนา อื่นๆ แม้เมื่อมีลัทธิศาสนาใหม่ๆ เข้ามาจากภายนอก ก็ได้พบการต้อนรับเป็นอย่างดีและเปิดโอกาสหรือ ถึงกับช่วยเหลือเพื่อให้มีการเผยแพร่โดยสะดวก ชาวพุทธมิใช่มีเพียงขันติธรรมเป็นปกติธรรมดาเท่านั้น แต่ยังมีความสัมพันธ์เชิงบวก คือถึงกับช่วยเหลือเอื้อเพื่อเกื้อกูล หรือประสานร่วมมือกัน ด้วยเมตตา กรุณา จึงกลายเป็นปัจจัยและเป็นสื่อที่จะช่วยให้ศาสนาต่างๆ ที่แตกต่างหลากหลายสามารถอยู่ร่วมกันได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาชัยยันต์ จิตตาลโย (2551) ผู้ศึกษาวิจัยเรื่อง อุดมคติชีวิต

ตามหลักจริยศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า หลักจริยศาสตร์นั้นเป็นหลักกว่าด้วยการแสวงหา คุณค่าของชีวิต และเกณฑ์มาตรฐานความดีและความชั่ว ส่วนหลักพุทธจริยศาสตร์นั้น เป็นหลักที่ พระพุทธเจ้าทรงวางไว้ เป็นข้อห้ามและอนุญาต เพื่อเป็นมาตรฐานสำหรับความประพฤติของมนุษย์ และพัฒนาความเป็นมนุษย์ ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไป

ความพึงพอใจเป็นความพึงพอใจเป็นเงื่อนไขประการสำคัญในแนวความคิดของประโยชน์นิยม ซึ่งเป็นความคิดเชิงจิตวิทยา เป็นลักษณะของการปฏิสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกัน เป็นสังคมระหว่างตัวเรากับผู้อื่น โดยมีแนวทางอยู่ 6 แนวทาง คือ เลือกสิ่งที่จะให้ประโยชน์ในระยะเวลาที่นานกว่า ถ้าไม่มีสิ่งที่ดีให้เลือก ก็เลือกสิ่งที่ไม่เลวร้ายที่สุด การกระทำที่ดีต้องคำนึงถึงประโยชน์ปริมาณมากที่สุดของคนที่เกี่ยวข้องจำนวนมากที่สุด ซึ่งรวมทั้งผู้กระทำด้วยทุกคนมีความเกี่ยวข้องกัน โดยมีหลักธรรมของบุคคลผู้มีความเกี่ยวข้องกัน เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติตนต่อกันจึงจะทำให้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขในสังคมเอาไว้ 4 ประการด้วยกันซึ่งอยู่ในหมวดธรรมที่เรียกว่า ขรรวาสธรรมธรรม 4 (ส.ส. 15/845/316; ข.ส. 25/311/361) ซึ่งมีความหมายว่า ธรรมสำหรับครองเรือนหรือธรรมสำหรับผู้ครองเรือน มี 4 อย่างคือ 1) ความซื่อสัตย์ต่อกัน 2) การฝึกตน 3) ความอดทนอดกลั้น 4) การเสียสละ การแบ่งปัน มีน้ำใจจึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่งในการประยุกต์ใช้ในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับโคทม อารียา (2565) ผู้ศึกษาวิจัยเรื่องการใช้สันติวิธีเพื่อแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสันติวิธีจากมุมมองศาสนา ผลการวิจัยพบว่า การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนปรารถนาที่จะให้เกิดขึ้นในสังคมของตน แต่บางครั้งการที่มีคนอยู่ร่วมกันหลายคนหลายกลุ่มมีความหลากหลายแตกต่างกันก็ย่อมมีการขัดแย้งกันบ้าง คงไม่มีความสามารถสร้างสังคมที่ปราศจากความขัดแย้งได้โดยสิ้นเชิง แม้เพียงคนๆ เดียวก็อาจมีความขัดแย้งในตนเองได้ เพราะมนุษย์ย่อมมีความขัดแย้งกันเป็นธรรมดาอันเป็นธรรมชาติของมนุษย์ปุถุชนซึ่งมีความต้องการที่ไม่จำกัด แต่สิ่งที่สนองความต้องการนั้นมีอยู่จำกัด ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่องธรรมดาที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมมิใช่เป็นสิ่งที่เลวร้ายเสมอไป เพราะบางครั้งความขัดแย้งก็เป็นประโยชน์ก่อให้เกิดความหลากหลายในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อมนุษย์ที่อยู่ในสังคมนั้นๆ ได้ หากแต่ถ้าเมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นแล้ว มีวิธีการต่างๆ ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินการใดๆ ที่เหมาะสมกับชุมชน และสังคมนั้นๆ ก็จะทำให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หลังจากที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่องนี้สำเร็จแล้ว ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นว่าเรื่องเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชนระหว่างศาสนาเป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะศาสนาเป็นเรื่องของความเชื่อ หากคนในชุมชนมีความเชื่อต่างกันอาจเป็นเหตุให้อยู่ร่วมกันได้ยาก ในงานวิจัยนี้ได้นำเสนอเรื่องจริยธรรมแนวประโยชน์

นิยม คือการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุขแต่ยึดประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ ก็จะทำให้การอยู่ร่วมกันของศาสนิกะหว่างมีการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างไร้ปัญหา ดังนั้น ผู้วิจัยจึงประสงค์นำเสนอเรื่องนี้ต่อผู้บริหารในระดับองค์กรหรือหน่วยงานที่มีบทบาทและหน้าในการบริหารจัดการและดูแลคนในสังคม หน่วยงานหรือองค์กรที่อยู่ใกล้ตัวมากที่สุด ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยที่หน่วยงานหรือองค์กรนี้สามารถนำเรื่องประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่ (มหาชน) ไปเป็นนโยบายได้ 2 ประการ คือ 1) ลดเหตุปัจจัยที่ไม่ดีในการอยู่ร่วมกันของศาสนิกะหว่างศาสนา 2) เพิ่มเหตุปัจจัยที่ดีอันจะไม่ก่อให้เกิดปัญหาด้านความเข้าใจผิดต่อกันของศาสนิกะหว่างศาสนา

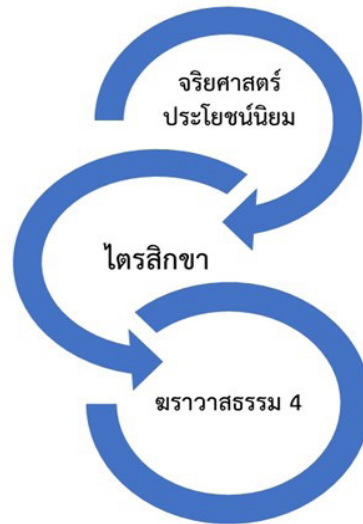
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์เหตุปัจจัยทางพุทธศาสนาที่มีส่วนส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การปรับใช้กิจกรรมทางพุทธศาสนาสู่การเสริมสร้าง การอยู่ร่วมกันอย่างสันติของประชาชนในจังหวัดร้อยเอ็ด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยการศึกษาวิเคราะห์จริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยมเพื่อส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของศาสนิกชนระหว่างศาสนา ใช้หลักไตรสิกขา ได้แก่ อธิศีลสิกขา คือศึกษาเรื่องศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม ตลอดจนปฏิบัติอยู่ในหลักอินทริยสังวร สติสัมปชัญญะ และสันโดษ อธิจิตตสิกขา คือศึกษาเรื่องจิต อบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ อธิปัญญาสิกขา คือศึกษาเรื่องปัญญาอบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง และหลักฆราวาสธรรม 4 ดำเนินชีวิตในทางโลก ผู้ครองเรือน และความถูกต้อง ความดีงาม นิสัยที่ดีงาม คุณสมบัติ ประกอบด้วย ธรรมะ 4 ประการ คือ 1) สัจจะ จริง ตรง แท้ มีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐาน เป็นคนจริงต่อความเป็นมนุษย์ของตน 2) ทมะ ฝึกตน ข่มจิต และรักษาใจ 3) ขันติ อุตทน ไม้ใ้เราเพียงแต่อดทนกับคำพูดหรือการกระทำของผู้อื่นที่เราไม่พอใจ 4) จาคะ เสียสละ บริจาคสิ่งที่ไม่ควรมีอยู่ในตน เมื่อนำองค์ความรู้มาปรับใช้ในชีวิตประจำวันก็สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขตามหลักจริยศาสตร์แนวประโยชน์นิยม ประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่ (มหาชน) เป็นต้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- โคทม อารียา. (2565). การใช้สันติวิธีเพื่อแก้ไขความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ในสันติวิธีจากมุมมองศาสนา. กรุงเทพฯ: มติชน.
- พระชัยยะ โกมลโ และจรัส ลีกา. (2565). การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 9(4), 96-104.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555). ความสำคัญของพระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาประจำชาติ. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พระมหาชัยยันต์ จตฺตาลโย. (2551). อุดมคติชีวิตตามหลักพุทธจริยศาสตร์. (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ฟ้าพิไล หยงสตาร์. (2548). ความขัดแย้งระหว่างฮินดูกับมุสลิมที่นำไปสู่การก่อตั้งประเทศปากีสถาน ค.ศ. 1906-1947. (สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รียา เต็ดขาด. (2546). เสรีภาพในการถือศาสนา และการเผยแพร่ศาสนาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำเนียง ยอดศิริ. (2560). จริยศาสตร์, จริยธรรม และคุณธรรม ตามแนวความคิดของนักปรัชญา. วารสารปรัชญาปริทรรศน์, 22(2), 37-53.

ผลการจัดการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโครงการสัมมนา
เชิงปฏิบัติการเรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง:
แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน*

Learning Achievement and Students' Satisfaction on a Workshop
Project of The King's Philosophy of Sufficiency Economy: Sustainable
Living Guidelines

เกริกไกร ปริญาพล, สิริลักษณ์ จิระวัฒนสมกุล และชไมพร ไกยสิทธิ์

Kerkkrai Parinyaphon, Siriluk Jirawattanasomkul and Chamaiphorn Kaiyasit

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Rajabhat University Sakon Nakhon, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Kerkkrai.p@snru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา และ 2) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 สาขาการจัดการโลจิสติกส์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าความเที่ยง (KR-20) เท่ากับ 0.83 และแบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 26 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ t-test แบบ Paired Samples ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อน และหลังการเข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ สูงกว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเข้าร่วมโครงการประชุม

*ได้รับบทความ: 8 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 21 ธันวาคม 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 21 ธันวาคม 2566

Received: November 8, 2023; Revised: December 21, 2023; Accepted: December 21, 2023

สัมมนาเชิงปฏิบัติการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 12.84, p = .00$) และผลการประเมินผลงานของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ มีค่าเฉลี่ย 18.80 โดยมีเกณฑ์คุณภาพอยู่ในระดับดีมาก

2. ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ พอใจในกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด (4.66) ด้านความพึงพอใจด้านวิทยากร อยู่ในระดับมากที่สุด (4.61) และด้านความพึงพอใจในบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด (4.58) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; ความพึงพอใจ; ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The objectives of this research were to examine the impact of a workshop project titled The King's Philosophy of Sufficiency Economy: Sustainable Living Guidelines, and to assess students' overall satisfaction on the workshop. It is quasi-experimental research. The data were collected with 30 third year students majoring in Logistics, Sakon Nakhon Rajabhat University. The research instruments employed in this study were a learning achievement test with a reliability (KR-20) of 0.83 and a 5-point Likert scale satisfaction questionnaire consisting of 26 items with a reliability of 0.92. Statistical analyses, including paired samples t-test, mean, and standard deviation, were utilized in the research.

The research results were as follows:

1. From the result of students' learning achievement analyzed before and after the workshop project, the students' mean scores on the learning achievement after participating in the workshop project statistically significant increased at .01 ($t = 12.84, p = .00$). and the assessment of students' works had 18.80 of mean scores, interpreting very satisfied in the criteria.

2. Students' overall satisfaction on the workshop project was rated as highest level (4.62). With sub-category consideration relatively ranking from the highest to lowest, the satisfaction for activities was in highest level (4.66), for special guest speaker was in highest level (4.61), for services was in highest level (4.58).

Keywords: Learning Achievement; Satisfaction; Philosophy of Sufficiency Economy

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว กระแสการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นในศตวรรษที่ 21 ส่งผลต่อวิถีการดำรงชีพของสังคมอย่างทั่วถึง ทุกคนเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากการสื่อสารด้วยการใช้ ICT ที่มีความรวดเร็วกว้างขวาง ผู้สอนจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน ต้องปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนด้วยรูปแบบที่ทันสมัย เน้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์ สร้างองค์ความรู้ และฝึกทักษะด้วยปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ซึ่งจากอดีตการสอนในรูปแบบเดิม เป็นการสอนที่ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง (Teacher-centered) เน้นการท่องจำ ซึ่งทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ แต่ขาดทักษะในด้านต่างๆ การสอนในรูปแบบดังกล่าวไม่สามารถพัฒนาทักษะที่สำคัญต่อผู้เรียนโดยเฉพาะในการเอาไปใช้ในชีวิตแห่งศตวรรษที่ 21 ได้ การสอนแบบผู้สอนเป็นศูนย์กลางนี้ฝังรากลึกในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน (ทศนา เขมมณี, 2564) ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอนรูปแบบใหม่ๆ สำหรับช่วยให้ผู้เรียนใช้ทักษะต่างๆ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและทำให้น่าสนใจจะต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายสำหรับเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนไปสู่เป้าหมาย ผู้สอนจะต้องรู้ เข้าใจแนวคิดการจัดการเรียนรู้และผลที่เกิดกับผู้เรียนของกระบวนการเรียนรู้แต่ละประเภท แล้วจัดการเรียนรู้ให้เอื้อต่อผู้เรียน เช่น กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนรู้จักเข้าใจวิถีการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งมีความแตกต่างกันตามวิธีการรับรู้ วิธีการนี้จะเน้นแนวทางในการคัดกรอง และพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน การมีส่วนร่วมในการเลือกการตัดสินใจการเรียนรู้ เลือกกระบวนการเรียนรู้สอดคล้องกับเนื้อหา ความถนัดของตนเอง และรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนส่งเสริมช่วยเหลือผู้เรียนในการใช้รูปแบบวิธีการเรียนรู้ตามความถนัด เพื่อให้เกิดศักยภาพในการเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียน เกิดการเรียนรู้ มีความสนใจ มีความสุข สนุกกับการเรียน เกิดแรงจูงใจภายในให้อยากที่จะเรียนรู้มากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553; รังสิยา นรินทร์, 2561)

เป้าหมายหลักของการจัดการเรียนรู้ หรือการจัดการเรียนการสอนระบุไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 6 ของพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคณะคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาบุคคลให้เป็น “มนุษย์ที่สมบูรณ์” ไม่ได้เน้นที่อาชีพใดอาชีพหนึ่ง ไม่ได้เน้นว่าจะต้องพัฒนาด้านใดด้านหนึ่ง และไม่ได้เพื่อสังคมใดสังคมหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นการเน้นพื้นฐานหลักว่า ให้บุคคลเป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา คุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตเสียก่อน เพื่อสามารถประกอบอาชีพ หรือดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปได้ อย่างประสบความสำเร็จและมีความสุข โดยมีการศึกษาพื้นฐานที่แน่น เพื่อพัฒนาบุคคลให้มีคุณลักษณะดังกล่าว ในการจัดการเพื่อให้ได้ผลตามเป้าหมายดังกล่าวคงจะต้องส่งเสริมการสอนในสถานศึกษาเป็นหลัก และจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากสภาพ

จริงในสังคมให้ผู้เรียนด้วยพร้อมกันไป (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2562) ดังนั้น การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการต่างๆ เป็นกระบวนการสำคัญของการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ซึ่งการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สามารถจัดทำได้หลายลักษณะแตกต่างกัน ตามแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยต้องช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างตื่นตัว และสร้างความเข้าใจในสิ่งที่ได้เรียนรู้ อย่างแท้จริง ตลอดจนให้ผู้เรียนได้มีบทบาทในการแสวงหาความรู้ และเรียนรู้อย่างมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อน ครูผู้สอนและสิ่งแวดล้อมผ่านการปฏิบัติ จนเกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประเมินค่า และพัฒนาตนเองเต็มตามศักยภาพ (วิภาพรรณ พินลา และ วิภาดา พินลา, 2565) ดังนั้นครูผู้สอนจึงต้องมีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนมีโอกาสมือกระทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเองอย่างมีขั้นตอน จนเกิดทักษะและสามารถนำไปใช้ได้โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมผู้เรียนให้ได้รับความรู้ และเกิดทักษะมีหลายเทคนิค หนึ่งในนั้นคือการจัดการเรียนการสอนด้วยรูปแบบการใช้โครงการเป็นฐาน ซึ่งเป็นวิธีการฝึกทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบให้แก่ นักเรียนผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการคิดแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์ คติวิจารณ์ญาณ การสืบค้นและรวบรวมข้อมูล กระบวนการกลุ่ม การบันทึก และการอภิปราย ซึ่งเป็นการฝึกทักษะทางด้านสังคม ส่งเสริมให้นักศึกษามีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อกลุ่ม และสามารถสร้าง นักศึกษาให้มีความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก (รุ่งกานต์ ใจวงศ์ยะ, 2560)

การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการ หรือโครงการงานเป็นฐาน (Project Based Learning) จึงเป็นแนวทางเลือกหนึ่งที่นักการศึกษาหลายท่านยอมรับว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูผู้สอนทุกระดับการศึกษา ทั้งระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาและอุดมศึกษา ควรนำไปใช้เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา ความสามารถของผู้เรียน โดยการค้นหาความรู้ด้วยตนเองด้วยการทำโครงการ ดังนั้น นับว่าเป็นสิ่งสำคัญ ที่ครูมีอาชีพทุกคนจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมโครงการ ในการพัฒนาผู้เรียน เพราะกิจกรรมโครงการถือว่าเป็นกิจกรรมที่สนองต่อกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญได้เป็นอย่างดี และยังเป็นกิจกรรมที่ครูทุกคนสามารถประยุกต์ใช้ได้กับการเรียนการสอนในทุก รายวิชา โครงการเป็นกิจกรรมที่สามารถพัฒนาเด็กยุคใหม่ที่อยู่ในสังคมของแหล่งข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายและทันสมัย ที่ต้องมีความสามารถในการเลือกสรรให้ถูกต้องและเหมาะสมกับระดับและวัยของ ตนเอง รวมไปถึงความสามารถที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้เป็นอย่างดี และกิจกรรม โครงการยังสามารถปฏิรูปเด็กยุคใหม่ในสังคมไทยให้รู้จักสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืนที่เรียกว่า การศึกษาตลอดชีวิต (Life-Long Education) (สิทธิพล อาจอินทร์ และธีรชัย เนตรนอมศักดิ์, 2554) สอดคล้องกับชรินทร์ ชะเอมเทศ (2560) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการ เป็นฐาน (Project-Based Learning) เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้กระตุ้นเพื่อนำความสนใจที่เกิด จากตัวผู้เรียนมาใช้ในการทำกิจกรรมค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวผู้เรียนเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จาก

การลงมือปฏิบัติ การฟังและการสังเกตจากผู้เชี่ยวชาญ โดยผู้เรียนมีการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มที่จะนำมาสู่การสรุปความรู้ใหม่มีการเขียนกระบวนการจัดทำโครงการและได้ผลการจัดกิจกรรมเป็นผลงานแบบรูปธรรม ซึ่งจากการศึกษาครั้งนี้ผลงานที่ได้ออกมาเป็นหัวข้อวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน

การจัดการศึกษาทุกรูปแบบและทุกระดับในปัจจุบัน ทุกองค์กร ทุกหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษามีหลักการอย่างหนึ่งที่ต้องปฏิบัติเหมือนกัน คือนำศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้บูรณาการในการเรียนการสอนทั้งโดยตรงและโดยอ้อม ทั้งนี้ โดยการให้เหมาะสมกับการบริหารจัดการ หรือเป้าหมายของหน่วยงานทางการศึกษานั้นๆ เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับบริบทของแต่ละสถานศึกษา โดยเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ การทำให้นักเรียนรู้จักความพอเพียง ปลูกฝัง อบรม บ่มเพาะให้นักเรียนมีความสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยสอดแทรกแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของสาระเรียนรู้ต่างๆ เพื่อสอนให้นักเรียนรู้จักการใช้ชีวิตได้อย่างสมดุล ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เห็นคุณค่าของทรัพยากรต่างๆ รู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และแบ่งปันมีจิตสำนึกรักษาสีสิ่งแวดล้อม และเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมค่านิยม ความเป็นไทย ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงต่างๆ รู้ว่าตนเองเป็นองค์ประกอบหนึ่งในสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของโลก ซึ่งการจะบรรลุเป้าหมายดังกล่าวข้างต้น สำคัญคือครูจะต้องรู้จักบูรณาการการเรียนการสอนให้เด็กและเยาวชนเห็นถึงความเชื่อมโยงในมิติต่างๆ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งความเป็นองค์รวมนี้อาจเกิดขึ้นได้ (ธันวา รุกขา และคณะ, 2565)

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ผลจากการศึกษาครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอน นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 สาขาการจัดการโลจิสติกส์มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูล เพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนสำหรับนักศึกษา เพื่อเป็นทางเลือกสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสำหรับผู้เรียนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาต่อโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน

2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Designs) มีการศึกษาตัวแปรดังนี้ 1) ตัวแปรอิสระ ได้แก่ กิจกรรมการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน 2) ตัวแปรตาม ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจ โดยดำเนินตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาการจัดการโลจิสติกส์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร จำนวน 200 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 สาขาการจัดการ โลจิสติกส์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร มีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด คือ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 สาขาการจัดการโลจิสติกส์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร (คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 2566) ที่ลงทะเบียนเรียนรายวิชาการวิจัยทางโลจิสติกส์ จำนวน 30 คน (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2561) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการ แบบประเมินผลงาน และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน คุณภาพเครื่องมือ เครื่องมือทั้ง 3 แบบ ดำเนินการหาคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ค่าความเที่ยง (KR-20) เท่ากับ 0.83 และแบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 26 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.92 (สำราญ กำจัดภัย, 2562) เมื่อเครื่องมือผ่านกระบวนการหาคุณภาพแล้ว คณะผู้วิจัยนำเครื่องมือไปแปลงเป็นแบบออนไลน์เพื่อนำไปเก็บข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อน และหลังการเข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ทำการทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังการเข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ จากนั้นถึงทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังการเข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และทดสอบ t-test แบบ Paired Samples (สำราญ กำจัดภัย, 2562) ผลการประเมินผลงานของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยผลการจัดการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อน และหลังการเข้าร่วมโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ทำการวิเคราะห์โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังการเข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ทำการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังการเข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และทดสอบ ใช้ t-test แบบ Paired Samples เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังการเข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในภาพรวมปรากฏ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังการเข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	n	คะแนนเต็ม	Min	Max	$\bar{x}$	S.D.	t	p-value
ก่อนเข้าร่วมโครงการ	30	10	3	9	5.97	1.77	12.84*	.00
หลังเข้าร่วมโครงการ	30	10	5	10	7.63	1.65		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 1 พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ สูงกว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 12.84$, $p = .00$)

2. ผลการประเมินผลงานของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน พบว่า ผลการวิเคราะห์การประเมินผลงานของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย 18.8 โดยมีเกณฑ์คุณภาพ อยู่ในระดับดีมาก

3. ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.62$, $S.D. = 0.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่

ด้านความพึงพอใจในกิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.66$, S.D. = 0.31) ด้านความพึงพอใจด้านวิทยากร อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 0.45) และด้านความพึงพอใจในบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.39) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน เป็นรายด้าน ปรากฏผลดังนี้

ด้านความพึงพอใจในกิจกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.66$, S.D. = 0.31) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ เนื้อหาสาระในการอบรมตรงกับความต้องการ การได้รับประโยชน์จากการสัมมนา ($\bar{x} = 4.80$, S.D. = 0.41) รองลงมา มีจะนำความรู้ความเข้าใจ จากโครงการสัมมนาในครั้งนี้ไปประยุกต์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน พัฒนาหัวข้อวิจัย และการดำเนินชีวิตได้อย่างยั่งยืน ($\bar{x} = 4.74$, S.D. = 0.43) และหัวข้อสัมมนา เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ($\bar{x} = 4.60$, S.D. = 0.50) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่นๆ ในกลุ่มคือ ระยะเวลาในการจัดสัมมนามีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.51)

ด้านความพึงพอใจด้านวิทยากร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.61$, S.D. = 0.44) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ การตอบคำถามได้ตรงประเด็นและชัดเจน ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.45) รองลงมา การเรียงลำดับบรรยายเนื้อหาได้ครบถ้วน การเปิดโอกาสให้ซักถามและแสดงความคิดเห็น ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.48) และเทคนิคการนำเสนอของวิทยากร ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.49) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่นๆ ในกลุ่มคือ บริหารจัดการเวลาเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.51)

ด้านความพึงพอใจในบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$, S.D. = 0.39) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 2 ข้อ อยู่ในระดับมากที่สุด 3 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูง 3 อันดับแรก ได้แก่ เอกสารประกอบการสัมมนา ($\bar{x} = 4.73$, S.D. = 0.45) รองลงมา มีการบริการ/อำนวยความสะดวกต่างๆ ของเจ้าหน้าที่ ($\bar{x} = 4.67$, S.D. = 0.55) และอาหารและเครื่องดื่ม ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.51) ตามลำดับ และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าข้ออื่นๆ ในกลุ่มคือ สถานที่ศูนย์ปกรณ อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.57)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยผลการจัดการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ก่อน และหลังการเข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ สูงกว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนการเข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t = 12.84, p = .00$) สอดคล้องกับงานวิจัยของชรินทร์ ชะเอมเทศ (2560) พบว่า ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนการสอนวิชาการบัญชีบริหาร โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project - Based Learning) สูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ในขณะที่วิไลวรรณ วงศ์จินดา และธีรชาติ นุสโส (2564) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาที่เรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในรายวิชาการบริหารและเทคโนโลยีสารสนเทศ ทางการศึกษา หลังการจัดการเรียนรู้มีคะแนน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของธนวัฒน์ รัตนเดโช และธนศ เรืองเดช (2564) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาทักษะการประกอบอาชีพของนักศึกษา ระดับประถมศึกษา ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่าเท่ากับ 23.40 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.95 ส่วนคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเท่ากับ 33.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.96

ผลการประเมินผลงานของนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน มีค่าเฉลี่ย 18.80 โดยมีเกณฑ์คุณภาพ อยู่ในระดับดีมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของกฤษณวรรณ เสวีพงศ์ (2561) พบว่า ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในรายวิชาการบริหารโครงการและงบประมาณ กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนผล การเรียนรู้สูงสุด 83 คะแนน และต่ำสุด 66 คะแนน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 74.88 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 74.88 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของวิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา (2565) พบว่า คะแนนความสามารถในการคิดออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาของนิสิตที่เรียนโดยใช้รูปแบบ การเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดออกแบบการจัดการเรียน รู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพครู มีคะแนนเฉลี่ยหลังเรียน ร้อยละ 83.90 และเมื่อเปรียบเทียบระหว่าง เกณฑ์กับคะแนนความสามารถในการคิดออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาของนิสิต พบว่า ความ สามารถในการคิดออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาของนิสิตหลังเรียนด้วยรูปแบบที่พัฒนาขึ้น สูงกว่า เกณฑ์ร้อยละ 3.90

ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (4.62) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านความพึงพอใจในกิจกรรม

อยู่ในระดับมากที่สุด (66) ด้านความพึงพอใจด้านวิทยากร อยู่ในระดับมากที่สุด (4.61) และด้านความพึงพอใจในบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด (4.58) ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของชรินทร์ ชะเอมเทศ (2560) พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนการสอนวิชาการบัญชีบริหาร โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project-Based Learning) อยู่ในระดับมากที่สุด ในขณะที่กฤษณวรรณ เสวีพงศ์ (2561) พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในรายวิชาการบริหารโครงการและงบประมาณ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (4.51) เมื่อพิจารณาเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย พบว่า นักศึกษาคาดว่าการดำเนินงานโครงการจะเกิดประโยชน์ต่อชุมชนได้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (4.69) รองลงมา นักศึกษาได้ฝึกปฏิบัติจริงในพื้นที่ชุมชนของตนเอง และนักศึกษาเกิดความภาคภูมิใจในผลการดำเนินงานโครงการ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย (4.63) ตามลำดับ ผลการประเมินต่ำสุด ระยะเวลาในการมอบหมายงาน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย (4.63) ส่วนวิไลวรรณ วงศ์จินดา และธีรชาติ นุสโส (2564) พบว่า ระดับความพึงพอใจในกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน ในรายวิชาวิชานวัตกรรมและเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของธนวัฒน์ รัตนเดโช และธนศ เรืองเดช (2564) พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 4.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.55

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ก่อนมีการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ผู้สอนและผู้เรียนควรทำความเข้าใจร่วมกัน และมีกำการติดตามงานที่มอบหมายที่ชัดเจนเพื่อเป็นการบริหารจัดการเวลาที่กำหนด

1.2 การประเมินชิ้นงานมีการแจ้งผลประเมินให้ผู้เรียนทราบทั้งทางบวกและทางลบ เพื่อให้ นักศึกษานำไปปรับปรุง รวมทั้งเกณฑ์การให้คะแนนชิ้นงานต้องชัดเจนและเป็นระบบ โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมกับเนื้อหาและนักศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

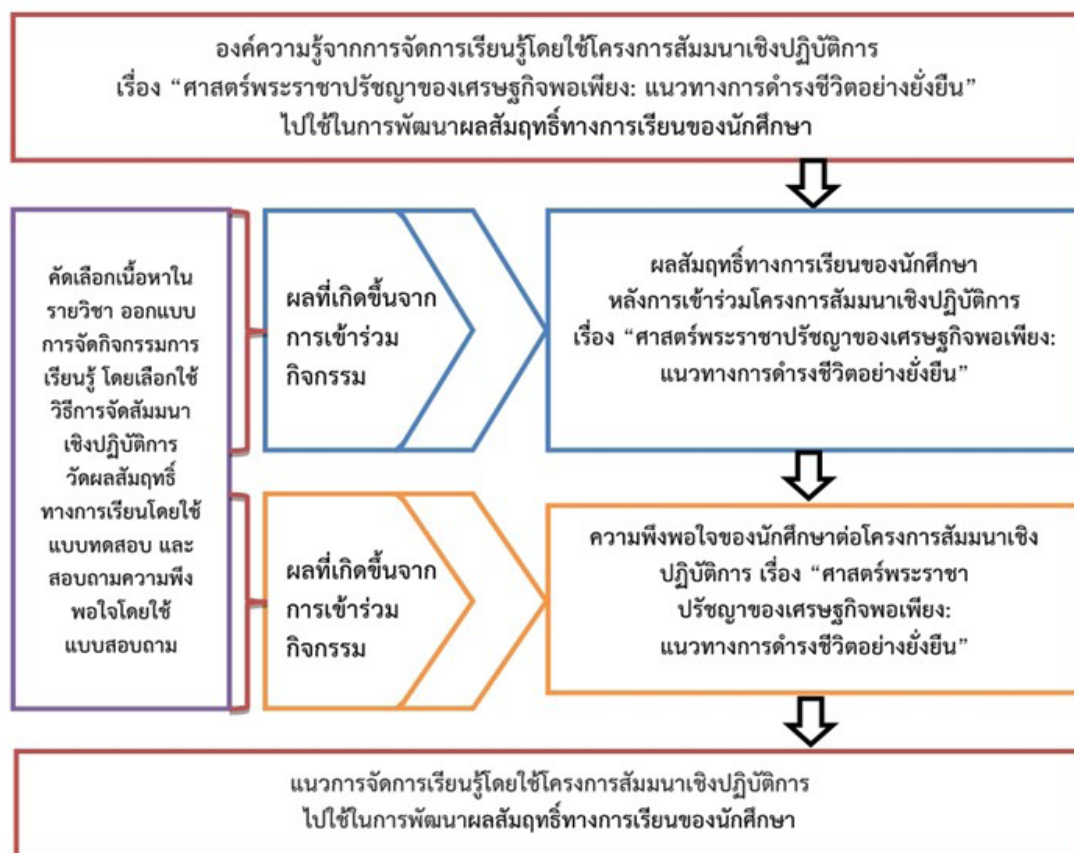
2.1 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเป็นฐานในรายวิชาอื่นๆ ที่มีภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ตามหลักสูตรการศึกษา

2.2 ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการเป็นฐานบูรณาการร่วมกับสาขาวิชาอื่นๆ ภายในหลักสูตรการศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยผลการจัดการเรียนรู้และความพึงพอใจของนักศึกษาต่อโครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ศาสตร์พระราชาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง: แนวทางการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กฤษณวรรณ เสวีพงศ์. (2561). การศึกษาการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานในรายวิชาการบริหารโครงการและงบประมาณ ศศ 0209 นักศึกษาชั้นปีที่ 2 สาขาการปกครองท้องถิ่น ศูนย์การเรียนรู้ อำเภอสทิงพระ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560. สงขลา: สถาบันวิทยาลัยชุมชน วิทยาลัยชุมชน สงขลา

- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2561). *สถิติสำหรับงานวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกศรา เสนงาม, ดวงใจ ลิ้มโตโสภณ และชนันสมัญญ์ เหลืองกิตติก้อง. (2564). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักศึกษาต่อการใช้อสื่อวีดิทัศน์ช่วยสอนเสริมเรื่อง “การบริหารยาในเด็ก” ในห้องปฏิบัติการพยาบาล มหาวิทยาลัยรังสิต. *วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต*, 15(1), 30-48.
- คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร. (2566). *ข้อมูลการลงทะเบียนเรียนของนักศึกษา*. สกลนคร: สาขาการจัดการโลจิสติกส์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ชรินทร์ ชะเอมเทศ. (2560). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการบัญชีบริหาร โดยใช้โครงการเป็น (Project-Based Learning) สำหรับผู้เรียนระดับ ปวส. 2 สาขาการบัญชี*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยอาชีวศึกษาสันติราษฎร์ ในพระอุปถัมภ์ฯ.
- ทศนา แหมมณี. (2564). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 25). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนวัฒน์ รัตนเดโช และธนศ เรืองเดช. (2564). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจที่มีต่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน วิชาทักษะการประกอบอาชีพของนักศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเยรัง จังหวัดปัตตานี. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 14(1), 1-14.
- ธันวา รุกขา, บรรจง เจริญสุข และญาณิศา บุญจิตร. (2565). *การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงโรงเรียนโสตศึกษาจังหวัดพังงา สังกัดสำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ*. (การค้นคว้าอิสระครุศาสตรมหาบัณฑิต). สุราษฎร์ธานี: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- ธานินทร์ ศิลปจารุ. (2563). *การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS*. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพฯ: สามัญนิสซิเนสอาร์แอนด์ดี.
- ประสาธ เนืองเฉลิม. (2564). *วิจัยการเรียนการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพฑูรย์ สีนลารัตน์. (2562). *หลักคิดการจัดการหลักสูตรและการสอน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รังสียา นรินทร์, ประกอบ ใจมั่น และสายสวาท เกตุชาติ. (2561). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านโดยการใช้กิจกรรมเป็นฐานในการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความมุ่งมั่นแน่วแน่ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 19(1), 57-70.

รุ่งกานต์ ใจวงศ์ยะ. (2560). ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โครงการเป็นฐานในรายวิชา
สต423 สถิติศาสตร์ไม่อิงพารามิเตอร์. การประชุมวิชาการมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล
รัตนโกสินทร์ ครั้งที่ 9, 8-9 สิงหาคม, (หน้า 713-719). นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.

วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้
เชิงรุกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการออกแบบการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา สำหรับนิสิตวิชาชีพ
ครู. วารสารพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยรังสิต, 16(1), 155-168.

วิไลวรรณ วงศ์จินดา และธีรชาติ นุสโส. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานวิชานวัตกรรม
และเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลสุวรรณภูมิ. วารสารนาคบุตรปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 13(2), 1-8.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำราญ กำจัดภัย. (2562). สถิติเพื่อการวิจัยทางหลักสูตรและการสอน ฉบับปรับปรุง. สกลนคร: คณะ
ครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สิทธิพล อัจฉินทร์ และธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์. (2554). การจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐานใน
รายวิชาการพัฒนาหลักสูตร สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตร 5 ปี. วารสารวิจัย มข,
1(1), 1-16.

Dewey, J. (1998). *Experience and Education*. New York: Macmillan Publishing Company.

สมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่ง *

Competence of Village Managers in the Real Estate Business

ณพล หวังสุข และธนาสีธิ์ เพิ่มเพียร

Napol Wungsuk and Thanasit Permpian

สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Panyapiwat Institute of Management, Thailand

Corresponding Author, E-mail: napolwungsuk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดสมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่ง เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พนักงานในตำแหน่งผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ จำนวน 20 คน และตัวแทนลูกบ้านจำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่งมี 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในตำแหน่งผู้จัดการหมู่บ้าน ร้อยละ (100.00) 2) การมุ่งเน้นการบริการที่ดี ร้อยละ (100.00) 3) การมุ่งเน้นการทำงานเชิงรุก ร้อยละ (93.33) 4) ความรับผิดชอบ ร้อยละ (93.33) 5) ความยืดหยุ่นและการรับแรงกดดัน ร้อยละ (90.00) 6) การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ร้อยละ (90.00) และ 7) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ ร้อยละ (83.33) ผลการศึกษาพบว่าสมรรถนะด้านความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในตำแหน่งผู้จัดการหมู่บ้าน และ สมรรถนะด้านการมุ่งเน้นการบริการที่ดีมีความสำคัญมากที่สุด สมรรถนะอีก 5 ด้านมีความสำคัญรองลงมาตามลำดับ ผลการจัดขีดความสามารถของสมรรถนะ (Proficiency Level) ซึ่งอธิบายระดับพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถ ความชำนาญ (Expertise) ของผู้จัดการหมู่บ้านมี 5 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ขั้นพื้นฐาน (Novice) ระดับที่ 2 ขั้นปฏิบัติงาน (Adequate) ระดับที่ 3 ขั้นประยุกต์ใช้ (Develop) ระดับที่ 4 ขั้นก้าวหน้า (Advance) และระดับที่ 5 ขั้นเชี่ยวชาญ (Expert) และมีการกำหนดระดับพฤติกรรมที่แสดงออกตามสมรรถนะ (Competency Description)

*ได้รับบทความ: 18 กรกฎาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566

Received: July 18, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

ผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่งไว้ 5 ระดับ ตั้งแต่ระดับที่ 1 ถึงระดับที่ 5 ประกอบด้วย ชื่อสมรรถนะ นิยามศัพท์สมรรถนะ ระดับสมรรถนะ และคำอธิบายพฤติกรรมที่แสดงออกในแต่ละระดับสมรรถนะ

คำสำคัญ: สมรรถนะ; ผู้จัดการหมู่บ้าน; อสังหาริมทรัพย์

Abstract

The purpose of this research investigates the essential competence for village managers working in the real estate industry. Employing focus group discussions as the primary data collection method, the study involved 20 village managers and 10 village representatives as key informants. Content analysis was utilized to analyze the collected data.

The research results were as follows: Reveal seven core areas of competence : 1) Fundamental knowledge specific to the role of village managers (100%), 2) Emphasis on high-quality service (100%), 3) Work-oriented proactivity (93.33%), 4) Responsibility (93.33%), 5) Flexibility and stress resilience (90.00%), 6) Continuous learning and self-development (90.00%), and 7) Communication and interaction skills. The study shows that fundamental role-specific knowledge and a focus on high-quality service are considered the most critical competencies, followed by the remaining five areas in descending order of importance. Additionally, the study proposes a Proficiency Level Framework, outlining five levels of expertise for village managers: 1) Basic (Novice), 2) Operational (Adequate), 3) Application (Develop), 4) Advanced (Advance), and 5) Expert. Each level is elaborated with specific behavioral indicators, providing a comprehensive guide for assessing village managers' competence in real estate companies.

Keywords: Competence; Village Manager; Real Estate

1. บทนำ

ที่พักอาศัยเป็นปัจจัยพื้นฐานสำคัญสำหรับมนุษย์ในการดำเนินชีวิตเพราะเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตในสังคม ซึ่งธุรกิจอสังหาริมทรัพย์เป็นหนึ่งในธุรกิจที่สำคัญอย่างมากต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทย สอดคล้องกับ วิมาน ศรีเจริญ (2558) ได้กล่าวไว้ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อบ้านจัดสรรของข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจในเขตจังหวัดนนทบุรีว่า ธุรกิจที่อยู่อาศัยเป็น

ธุรกิจที่สะท้อนให้เห็นถึงระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชาชน และยังมีอิทธิพลต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการดำเนินงาน ตลอดจนอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องมากมาย ความต้องการที่อยู่อาศัยไม่ใช่ความต้องการในตัวโครงสร้างของอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างเพียงอย่างเดียว แต่เป็นความต้องการที่ได้รับจากบริการที่เกิดขึ้นจากที่อยู่อาศัยด้วยบริการที่ได้รับจากที่อยู่อาศัยสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานและตามรายงานแนวทางการพัฒนาดัชนีรวมตลาดอสังหาริมทรัพย์ (หมวดที่อยู่อาศัย) โดย ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์ Real Estate Information Center : REIC (2565) พบว่าธุรกิจอสังหาริมทรัพย์มีมูลค่าเฉลี่ยคิดเป็นประมาณร้อยละ 3 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม (Gross Domestic Product : GDP) โดยเฉพาะอย่างยิ่งอสังหาริมทรัพย์ประเภทที่อยู่อาศัยได้ก่อให้เกิดการจ้างงานและสร้างรายได้แก่ประชาชน และยังช่วยสร้างให้เกิดธุรกิจเชื่อมโยงอื่นๆ เช่น ธุรกิจการเงินการธนาคาร ธุรกิจการก่อสร้าง ธุรกิจวัสดุก่อสร้าง ธุรกิจเกี่ยวกับการตกแต่งภายใน เป็นต้น

จากข้อมูลผลสำรวจภาคสนามของศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ในไตรมาส 2 ปี 2565 พบว่าผู้ประกอบการด้านอสังหาริมทรัพย์มีการเปิดตัวโครงการใหม่ในพื้นที่กรุงเทพฯ และปริมณฑลเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 161.2 โดยเป็นการเพิ่มขึ้นของโครงการอาคารชุดเพิ่มขึ้นร้อยละ 416.5 และโครงการแนวราบเพิ่มขึ้นร้อยละ 42.2 เมื่อพิจารณาจากจำนวนโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยจะพบว่าในปี 2565 มีการโอนกรรมสิทธิ์ที่อยู่อาศัยสูงถึง 392,858 หน่วย จากข้อมูลดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการพัฒนาโครงการที่อยู่อาศัยและความต้องการที่อยู่อาศัยมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มสูงขึ้นตลอดเวลา มีการซื้อขาย การโอนกรรมสิทธิ์ การย้ายครอบครัวเข้าอยู่ในหมู่บ้านจัดสรรเพิ่มมากขึ้น สอดคล้องกับพลช เพชรปานวงศ์ และคณะ (2564) ได้อธิบายว่า หมู่บ้านจัดสรรเป็นตัวเลือกที่ตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไปตามกาลเวลา การอยู่อาศัยในหมู่บ้านจัดสรรกลายเป็นสิ่งที่พบได้โดยทั่วไปเนื่องจากในหมู่บ้านจัดสรรมีความสะดวกสบาย มีระบบสาธารณูปโภคพร้อมให้บริการเพื่อตอบสนองต่อคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย และสอดคล้องกับการศึกษาของยุทธพงษ์ อรัญกานนท์ และคณะ (2564) ได้กล่าวไว้ว่า ความเป็นบ้านที่ไม่เพียงแต่ใช้เป็นที่พักผ่อนหลำบนอนในเวลากลางคืน หากยังเป็นศูนย์รวมทางจิตใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในครอบครัวอย่างสมบูรณ์

ดังนั้น บ้านจึงเป็นสิ่งที่ขาดไม่ได้ ซึ่งข้อมูลนี้สอดคล้องกับศจิกา ศรีนวล (2561) ได้อธิบายว่า ตลาดอสังหาริมทรัพย์มีการขยายตัวเป็นอย่างมากและมีความหลากหลายไปตามขนาดกิจการ ความรู้ รวมถึงประสบการณ์ของผู้ประกอบการ ซึ่งในปัจจุบันการแข่งขันที่มีมากขึ้นและพฤติกรรมความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนจากเดิม กลายเป็นความแตกต่างที่แสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะของโครงการบ้านจัดสรรนั้นๆ เพราะโดยแนวคิดของผู้บริโภคนั้นต้องการได้ที่พักอาศัยที่คุ้มค่ากับจำนวนเงินที่จ่ายไป และสอดคล้องที่ วิธนา ถิระโสภณ (2558) ได้กล่าวว่า ปัจจุบันที่อยู่อาศัยหรือบ้านเป็นสิ่งสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของทุกคน การเลือกและตัดสินใจซื้อที่อยู่อาศัยจึงเป็นเรื่องสำคัญ นอกจากจะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นของ

ชีวิตแล้ว ยังเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพของชีวิต ฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของประชาชนด้วย รวมถึงเป็นการกระตุ้นการออมและการลงทุนในระยะยาวรูปแบบหนึ่ง จากข้อมูลข้างต้นจึงกล่าวได้ว่าหมู่บ้านจัดสรรจึงเป็นชุมชนที่รวมตัวของครอบครัวและของคนหลายวัยหรือผู้อยู่อาศัยจำนวนมาก ขณะเดียวกัน บริษัทผู้พัฒนาโครงการบ้านจัดสรรซึ่งมีหน้าที่บำรุงรักษาสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะตามมาตรา 43 ของพระราชบัญญัติจัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 ซึ่งกฎหมายบัญญัติไว้ว่าจะพ้นหน้าที่ต่อเมื่อได้มีการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งภายหลังจากการครบกำหนดระยะเวลาที่ผู้จัดสรรที่ดินรับผิดชอบการบำรุงรักษาสาธารณูปโภคตามมาตรา 23 (5) แล้วตามลำดับ

จะเห็นได้ว่าระยะเวลาตั้งแต่เริ่มจัดสรรที่ดินจนถึงพ้นหน้าที่ในการดูแลสาธารณูปโภคนั้น หน้าที่ในการดูแลรักษาสาธารณูปโภคส่วนกลางและการบริหารจัดการหมู่บ้านให้เป็นปกติสุขนั้น บริษัทผู้พัฒนาโครงการบ้านจัดสรรได้กระทำผ่าน “ผู้จัดการหมู่บ้าน” ดังนั้น ผู้จัดการหมู่บ้านจึงจำเป็นต้องมีศักยภาพในด้านต่างๆ อย่างเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ทั้งในด้านความรู้ ทักษะ และด้านคุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานตามได้รับมอบหมาย ซึ่งสอดคล้องกับอธิฐาน คงช่วยสถิตย และคณะ (2562) ได้กล่าวว่า ในยุคโลกาภิวัตน์ที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว จำเป็นที่จะต้องใช้สมรรถนะหรือ Competence เป็นเครื่องมือหนึ่งในการบริหาร เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันให้แก่องค์กร โดยเฉพาะการเพิ่มขีดสมรรถนะในการบริหารทรัพยากรมนุษย์เพราะสมรรถนะจะเป็นปัจจัยช่วยในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้ส่งผลไปสู่การพัฒนาองค์กร เป็นการมุ่งเสริมสร้างความสามารถในการบริหารบุคคล โดยเชื่อว่าเมื่อมีการพัฒนาคนให้มีความสามารถแล้ว จะช่วยผลักดันให้องค์กรบรรลุเป้าหมายจากการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาพบว่า ยังไม่มีการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะของผู้จัดการหมู่บ้านในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ที่ชัดเจน รวมทั้งองค์กรในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ต่างๆ ยังไม่มีการกำหนดสมรรถนะของผู้จัดการหมู่บ้านที่ตรงตามความรับผิดชอบเป็นการเฉพาะอย่างเป็นมาตรฐาน โดยส่วนใหญ่ฝ่ายทรัพยากรบุคคลซึ่งมีหน้าที่สรรหาบุคลากรจะคัดสรรพนักงานทั่วไปที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์เบื้องต้นและบรรจุเข้าไปปฏิบัติงานในลักษณะทำงานไปเรียนรู้ไป อาศัยประสบการณ์ในการทำงานเป็นหลัก

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษา เรื่อง สมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่ง ซึ่งเป็นการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่หรือตามลักษณะงานเพื่อต้องการค้นหาและต้องการทราบสมรรถนะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานของผู้จัดการหมู่บ้าน อันจะทำให้เป็นการค้นพบและได้มาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาผู้จัดการหมู่บ้านให้มีผลการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ต่อองค์กรในระยะยาว รวมทั้งเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการเติบโตขององค์กรอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังเป็นข้อมูลที่สำคัญในด้านการบริหารทรัพยากรบุคคลในหลายๆ ด้าน เช่น ในการสรรหา การพัฒนาศักยภาพ การฝึกอบรม การเลื่อนตำแหน่ง การวางแผนสายอาชีพและการสืบทอดตำแหน่ง การจ่ายผลตอบแทน การบริหารผลการปฏิบัติงาน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อกำหนดสมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่ง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนดำเนินการวิจัย ดังนี้ 1) ทบทวนวรรณกรรม ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) กำหนดสมรรถนะเบื้องต้นของผู้จัดการหมู่บ้านที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น แบบบรรยายลักษณะงาน (Job Description) เป็นต้น 3) สร้างแนวสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการสนทนากลุ่มเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ 4) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้จัดการหมู่บ้านและลูกบ้านแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 5) ดำเนินการสนทนากลุ่มตัวอย่าง (Focus Group Interview) 6) สังเคราะห์ประเด็นเนื้อหา ข้อมูล สมรรถนะที่ได้จากการสนทนากลุ่มให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหัวข้อวิจัย และ 7) กำหนดเป็นสมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่ง

กลุ่มตัวอย่างการวิจัยที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัย ได้แก่ พนักงานในตำแหน่งผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่งและลูกบ้าน จำนวน 30 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างให้ตรงตามหลักเกณฑ์หรือจุดมุ่งหมายของผู้วิจัย โดยคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะที่เป็นผู้จัดการหมู่บ้านที่มีผลการประเมินระดับ A มีประสบการณ์การทำงานและอายุงานในสายงาน 2 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน และตัวแทนลูกบ้านจำนวน 10 คน โดยคัดเลือกจากสมาชิกซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน

วิธีการศึกษาสมรรถนะของผู้จัดการหมู่บ้าน ผู้วิจัยทำการศึกษาสมรรถนะของผู้จัดการหมู่บ้านบริษัทอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่งโดยมีขั้นตอนต่างๆ ดังนี้ 1) ศึกษาวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสมรรถนะของผู้จัดการหมู่บ้านรวมทั้งการศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากข้อมูลเว็บไซต์ 2) นำข้อมูลสมรรถนะที่ได้รับจากการทบทวนวรรณกรรมและแหล่งข้อมูลอื่นๆ รวมทั้งศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เช่น เอกสารแบบบรรยายลักษณะงาน (Job Description) เป็นต้น มาสรุปสังเคราะห์เนื้อหา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นจึงกำหนดเป็นสมรรถนะเบื้องต้นของผู้จัดการหมู่บ้าน 3) สร้างแนวสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการสนทนากลุ่มจากนั้นจึงนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและให้ความเห็นโดยคัดเลือกเฉพาะแนวสัมภาษณ์ที่ตรงตามหัวข้อการวิจัยเพื่อนำไปสนทนากลุ่มต่อไป 4) คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเจาะจง โดยคัดเลือกจากพนักงานซึ่งปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้จัดการหมู่บ้านที่มีผลการประเมินระดับ A มีประสบการณ์การทำงานและอายุงานในสายงาน 2 ปีขึ้นไป จำนวน 20 คน และตัวแทนลูกบ้านจำนวน 10 คนโดยคัดเลือกจากสมาชิก

ซึ่งดำรงตำแหน่งเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน 5) นำประเด็นข้อคำถามเกี่ยวกับสมรรถนะที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วไปเก็บข้อมูลเพื่อสัมภาษณ์ความคิดเห็นกับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 30 คน และ 6) ทำการสังเคราะห์ประเด็นเนื้อหาข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะที่ได้รับจากการสนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคครั้งนี้เป็นแนวสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยดำเนินการสร้างแนวสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มและทำการตรวจสอบคุณภาพของแนวสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มโดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด หลักการ ขอบข่ายการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่ง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดขอบเขตและเนื้อหาของแนวสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม 2) สรุปวิเคราะห์เนื้อหา แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ต้องการศึกษาเพื่อกำหนดแนวสัมภาษณ์ในการสนทนากลุ่ม 3) กำหนดแนวสัมภาษณ์เกี่ยวกับความคิดเห็น ทศนคติ การรับรู้ ความเชื่อและพฤติกรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้จัดการหมู่บ้าน โดยสร้างจากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารเกี่ยวกับสมรรถนะของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน เช่น เอกสารแบบบรรยายลักษณะงาน (Job Description) เป็นต้น 4) สร้างแนวสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่ง 5) นำแนวสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มที่สร้างเสร็จแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ 6) ปรับปรุงแก้ไขแนวสัมภาษณ์การสนทนากลุ่มตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา และ 7) คัดเลือกผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารงานบุคคล จำนวน 3 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการหรือบริหารชุมชนในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ จำนวน 2 ท่าน เพื่อตรวจสอบ ให้ความเห็นแนวคำถาม และคัดเลือกเฉพาะแนวสัมภาษณ์ที่ตรงตามหัวข้อการวิจัยเพื่อนำไปสนทนากลุ่ม (Focus Group) กับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5 ขั้นตอนดังนี้ 1) นัดประชุมผู้จัดการหมู่บ้านซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 20 คน และตัวแทนลูกบ้านจำนวน 10 คนที่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อทำการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Interview) 2) จัดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มตัวอย่างผู้จัดการหมู่บ้าน 20 คน และกลุ่มตัวอย่างคณะกรรมการหมู่บ้าน 10 คนเพื่อทำการสนทนาในประเด็นแนวสัมภาษณ์ที่กำหนด 3) ดำเนินการสนทนากลุ่มโดยเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็น ทศนคติ ความเชื่อ ตามแนวสัมภาษณ์และอภิปรายแสดงความคิดเห็น กลุ่มละ 2 ชั่วโมง 4) รวบรวมประเด็นข้อคิดเห็นที่ได้จากการสนทนากลุ่มทำการสรุปสังเคราะห์ ประเด็นเนื้อหาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับหัวข้อวิจัย 5) เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็น ตรวจสอบความถูกต้อง

การวิเคราะห์ข้อมูลสมรรถนะ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปรายละเอียดที่ได้รับจากการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหัวข้อวิจัย 2) จัดเรียง

ลำดับสมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านว่ามีก็ข้อและมีสมรรถนะใดบ้าง 3) สรุปคะแนนความถี่สมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่ง 4) จัดระดับขีดความสามารถ (Proficiency Level) ของสมรรถนะแต่ละด้าน เพื่ออธิบายระดับพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงความสามารถ ความชำนาญ (Expertise) ในแต่ละสมรรถนะ 5) ให้ความหมายกับสมรรถนะแต่ละด้านพร้อมทั้งกำหนดระดับพฤติกรรมที่แสดงออกแต่ละสมรรถนะและเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับหัวข้อวิจัย 6) กำหนดเป็นสมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่ง

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการจัดสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) กับกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 30 คน รวมทั้งการขอรับคำแนะนำเพิ่มเติมจากผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ทำให้สามารถกำหนดสมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่งได้จำนวน 7 สมรรถนะ ประกอบด้วย

1. สมรรถนะความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในตำแหน่งผู้จัดการหมู่บ้าน หมายถึง หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักวิชาการ ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และความรู้ด้านวิชาชีพเฉพาะ เช่น กฎหมายหรือแนวปฏิบัติซึ่งเป็นความรู้ด้านกฎหมายการบริหารหมู่บ้าน ได้แก่ พรบ.จัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 พรบ.จัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2558 (ฉบับที่ 2) พรบ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522-2558 และระเบียบคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลาง พ.ศ. 2559 เป็นต้น

2. สมรรถนะการมุ่งเน้นการบริการที่ดี หมายถึง หมายถึง ผู้จัดการหมู่บ้านที่มีจิตบริการที่ดี ให้บริการด้วยความรวดเร็ว เอาใจใส่ สร้างความประทับใจและได้รับความร่วมมือที่ดีจากลูกบ้านและสมาชิกในโครงการ ผู้ให้บริการต้องรู้สึกภาคภูมิใจและมีความสุขที่มีโอกาสทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ การให้บริการที่ดีหรือมีจิตบริการที่ดีจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่ตรงกัน ทำให้ผู้รับบริการเกิดความประทับใจและชื่นชมอันเป็นผลดีกับองค์การในระยะยาว

3. สมรรถนะการมุ่งเน้นการทำงานเชิงรุก หมายถึง ผู้จัดการหมู่บ้านจะต้องมีทักษะการทำงานเชิงป้องกัน เน้นการทำงานในเชิงรุก มีการคิด การคาดการณ์และวางแผนงานป้องกันปัญหาต่างๆ ล่วงหน้า มีระเบียบแบบแผนในการทำงานที่ดี สามารถทำงานได้บนสภาพความไม่แน่นอนต่างๆ ควบคู่ไปกับการเตรียมพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกเมื่อ โดยรอบความคิดจะเน้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต เน้นพันธกิจที่ดำเนินงานได้อย่างรวดเร็ว คุ่มค่าและมีคุณภาพ หรือเป็นการทำงานที่มีการวางแผนงานล่วงหน้าอย่างละเอียดรอบคอบ

4. สมรรถนะความรับผิดชอบ หมายถึง ผู้จัดการหมู่บ้านต้องมีความรับผิดชอบในงานตามบทบาทหน้าที่ของผู้จัดการหมู่บ้านทำงานด้วยความมุ่งมั่น ทุ่มเทเพื่อปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้ให้ประสบความสำเร็จ และเป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการซึ่งก็คือลูกบ้านและองค์กร เนื่องจากผลลัพธ์ของงาน

คือการส่งมอบคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีของลูกบ้านด้วยความเอาใจใส่ ความมุ่งมั่นต่อหน้าที่เพื่อให้งานที่รับผิดชอบประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงานหรือองค์กรเพื่อส่งมอบผลงานที่ดีต่อลูกค้าทั้งภายในและภายนอกองค์กร

5. สมรรถนะความยืดหยุ่นและการรับแรงกดดัน หมายถึง ผู้จัดการหมู่บ้านจะต้องมีคุณสมบัติในด้านความอดทน ความรับผิดชอบ และความสามารถในการปรับตัวเพื่อรับแรงกดดันจากผู้รับบริการคือลูกบ้านได้เป็นอย่างดีเนื่องจากต้องส่งมอบงานที่มีคุณภาพและมีกรอบเวลาที่ชัดเจนในสถานการณ์ปกติและภายใต้สถานการณ์ที่มีความกดดัน เช่น การเปลี่ยนแปลงแผนงานกระทันหัน การปรับเปลี่ยน กฎระเบียบ ข้อกำหนด การถูกจำกัดระยะเวลาในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

6. สมรรถนะการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง หมายถึง ผู้จัดการหมู่บ้านจะต้องมีกระบวนการพัฒนาสมรรถนะของตนเองรายบุคคล โดยมีแผนการพัฒนาตนเองและดำเนินการตามแผนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง สอดคล้องกับสภาพการปฏิบัติงาน

7. สมรรถนะการสื่อสารปฏิสัมพันธ์ หมายถึง ผู้จัดการหมู่บ้านจะต้องเป็นผู้มีทักษะความรู้เรื่องหลักการและเทคนิคในการสื่อสาร รวมทั้งการรู้จักเลือกใช้เครื่องมือทางการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันกับผู้รับบริการคือลูกบ้านทำให้ได้รับความร่วมมือและสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

2. ผลการกำหนดสมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่ง

ตารางที่ 1 สรุปความถี่ของสมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่งที่ได้จากการสนทนากลุ่ม

สมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้าน	ความถี่	ร้อยละ
1. ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในตำแหน่งผู้จัดการหมู่บ้าน	30	100.00
2. การมุ่งเน้นการบริการที่ดี	30	100.00
3. การมุ่งเน้นการทำงานเชิงรุก	28	93.33
4. ความรับผิดชอบ	28	93.33
5. ความยืดหยุ่นและการรับแรงกดดัน	27	90.00
6. การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง	27	90.00
7. การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์	25	83.33

จากตารางที่ 1 สมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่งที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ได้แก่ 1) ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในตำแหน่งผู้จัดการหมู่บ้าน ร้อยละ (100) 2) การมุ่งเน้นการบริการที่ดี ร้อยละ (100) 3) การมุ่งเน้นการทำงานเชิงรุก ร้อยละ (93.33) 4) ความรับผิดชอบ ร้อยละ (93.33) 5) ความยืดหยุ่นและการรับแรงกดดัน ร้อยละ (90.00) 6) การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง ร้อยละ (90.00) และ 7) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ ร้อยละ (83.33) จากตารางพบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลหลักให้ความสำคัญในเรื่องความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในตำแหน่งผู้จัดการหมู่บ้านและการมุ่งเน้นการบริการที่ดีมากที่สุด ส่วนสมรรถนะด้านอื่นมีคะแนนลดหลั่นกันตามลำดับดังนี้ 1) ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในตำแหน่งผู้จัดการหมู่บ้าน (30) 2) การมุ่งเน้นการบริการที่ดี (30) 3) การมุ่งเน้นการทำงานเชิงรุก (28) 4) ความรับผิดชอบ (28) 5) ความยืดหยุ่นและการรับแรงกดดัน (27) 6) การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง (27) และ 7) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ (25)

ผลจากการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกของผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่ง ทำให้สามารถกำหนดเป็นสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่หรือตามลักษณะงานของผู้จัดการหมู่บ้านได้ 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในตำแหน่งผู้จัดการหมู่บ้าน มุ่งเน้นการมีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจหรือวิชาชีพเฉพาะ เช่น กฎหมายหรือแนวปฏิบัติ ได้แก่ พรบ.จัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 พรบ.จัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2558 (ฉบับที่ 2) พรบ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522-2558 ระเบียบคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลาง พ.ศ. 2559 ความรู้ด้านการบริหารหมู่บ้าน ความรู้ด้านการจัดการกฎระเบียบของหมู่บ้าน ความรู้ด้านการบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคของหมู่บ้าน ความรู้เกี่ยวกับสภาพการณ์หรือทิศทางของนักบริหารทรัพย์สิน 2) การมุ่งเน้นการบริการที่ดี มุ่งเน้นการมีจิตบริการ ความตั้งใจและความพยายามในการปฏิบัติงานในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายในการให้บริการลูกค้า 3) การมุ่งเน้นการทำงานเชิงรุก มุ่งการทำงานเชิงป้องกัน เน้นการทำงานในเชิงรุก มีการคิด การคาดการณ์และวางแผนงานป้องกันปัญหาต่างๆ ล่วงหน้า มีระเบียบแบบแผนในการทำงานที่ดี 4) ความรับผิดชอบ มุ่งเน้นความเอาใจใส่ ความมุ่งมั่นต่อหน้าที่การงานเพื่อให้งานที่รับผิดชอบประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงานหรือองค์กร 5) ความยืดหยุ่นและการรับแรงกดดัน มุ่งเน้นสามารถปรับตัวเพื่อให้ทำงานในความรับผิดชอบได้บรรลุตามวัตถุประสงค์และสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ทั้งในสถานการณ์ปกติและภายใต้สถานการณ์ที่มีความกดดัน 6) การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง มุ่งเน้นด้านการพัฒนาความรู้ ทักษะความชำนาญเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพัฒนาตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพและพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับกระบวนการทำงาน 7) การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ มุ่งเน้นทักษะด้านการสื่อสาร สร้างการรับรู้และสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างลูกบ้านและผู้ปฏิบัติงาน ทำให้ได้รับความร่วมมือและสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งสามารถนำสมรรถนะตามบทบาทหน้าที่หรือตามลักษณะงาน (Functional

Competency) ของผู้จัดการหมู่บ้านทั้ง 7 ด้าน มาจัดระดับขีดความสามารถของสมรรถนะ (Proficiency Level) เพื่ออธิบายระดับพฤติกรรมที่แสดงออกให้เห็นถึงความสามารถ ความชำนาญ (Expertise) ในแต่ละสมรรถนะได้ 5 ระดับ ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ขีดความสามารถของสมรรถนะ (Proficiency Level) ผู้จัดการหมู่บ้าน

ระดับ	หมายถึง
ระดับที่ 1 ขั้นพื้นฐาน (Novice)	ระดับความรู้ ความสามารถขั้นพื้นฐานที่พนักงานควรมี
ระดับที่ 2 ขั้นปฏิบัติงาน (Adequate)	ระดับที่พนักงานมีความสามารถที่จำเป็นต้องมีในการปฏิบัติงาน
ระดับที่ 3 ขั้นประยุกต์ใช้ (Develop)	ระดับที่พนักงานมีความสามารถในการประยุกต์ใช้ทักษะในการปฏิบัติงานที่ตนเองรับผิดชอบได้ดี
ระดับที่ 4 ขั้นก้าวหน้า (Advance)	ระดับที่พนักงานมีความรู้และทักษะในการปฏิบัติงานที่ซับซ้อนสูงสามารถประยุกต์เข้ากับงานที่ตนเองรับผิดชอบ
ระดับที่ 5 ขั้นเชี่ยวชาญ (Expert)	ระดับที่พนักงานมีความเชี่ยวชาญในการใช้ทักษะนั้นกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยสมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่ง สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่ง ประกอบด้วย สมรรถนะด้านที่ 1 ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในตำแหน่งผู้จัดการหมู่บ้าน สมรรถนะด้านที่ 2 การมุ่งเน้นการบริการที่ดี สมรรถนะด้านที่ 3 การมุ่งเน้นการทำงานเชิงรุก สมรรถนะด้านที่ 4 ความรับผิดชอบ สมรรถนะด้านที่ 5 ความยืดหยุ่นและการรับแรงกดดัน สมรรถนะด้านที่ 6 การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และ สมรรถนะด้านที่ 7 การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ จากที่มีนักวิชาการกล่าวไว้ว่าความรู้เกี่ยวกับธุรกิจหรือวิชาชีพเฉพาะ เช่น กฎหมายหรือแนวปฏิบัติ ความรู้ด้านการบริหารหมู่บ้าน ความรู้ด้านการจัดการกฎระเบียบของหมู่บ้าน ความรู้ด้านการบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคของหมู่บ้าน และความรู้ความเข้าใจสภาพการณ์หรือทิศทางของนักบริหารทรัพยากรสินพบว่า มีความสอดคล้องกับนักวิชาการต่างๆ ซึ่งได้ศึกษาในประเด็นสมรรถนะที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ อารณ ภูวิทย์พันธุ์ (2549) กล่าวว่า ความรู้ (Knowledge) คือข้อมูลหรือสิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาทั้งในสถาบันการศึกษา สถาบันฝึกอบรม สัมมนา การศึกษาด้วยตนเอง รวมทั้งข้อมูลที่ได้รับจากการสนทนา

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับผู้รู้ทั้งในสายอาชีพเดียวกันหรือต่างสายอาชีพ สอดคล้องกับสมรรถนะของผู้จัดการหมู่บ้านในด้านความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในตำแหน่งผู้จัดการหมู่บ้าน หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักวิชาการ ความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และความรู้ด้านวิชาชีพเฉพาะ เช่น กฎหมายหรือแนวปฏิบัติซึ่งเป็นความรู้ด้านกฎหมายการบริหารหมู่บ้าน ได้แก่ พรบ.จัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2543 พรบ.จัดสรรที่ดิน พ.ศ. 2558 (ฉบับที่ 2) พรบ.ควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522-2558 และระเบียบคณะกรรมการจัดสรรที่ดินกลาง พ.ศ. 2559 เป็นต้น และสอดคล้องกับ อาริยา จารุภูมิ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า สมรรถนะ คือ คุณลักษณะ เช่น ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ที่จะสามารถปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ ในประเด็นนี้สอดคล้องกับสมรรถนะของผู้จัดการหมู่บ้านในด้านความรับผิดชอบ หมายถึง ผู้จัดการหมู่บ้านต้องมีความรับผิดชอบในงานตามบทบาทหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น พุ่มเท เพื่อปฏิบัติงานตามแผนงานที่วางไว้ให้ประสบความสำเร็จ และเป็นประโยชน์ต่อผู้รับบริการซึ่งก็คือลูกบ้านและองค์กร เนื่องจากผลลัพธ์ของงานคือ การส่งมอบคุณค่าและคุณภาพชีวิตที่ดีของลูกบ้านด้วยความเอาใจใส่ ความมุ่งมั่นต่อหน้าที่เพื่อให้งานที่รับผิดชอบประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของหน่วยงานหรือองค์กรเพื่อส่งมอบผลงานที่ดีต่อลูกค้าทั้งภายในและภายนอกองค์กร และตามการศึกษาของศศิธร จิมากรณ์ (2556) ได้กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึงคุณลักษณะเชิงพฤติกรรม หรือพฤติกรรมของคนเกิดจากความรู้ ความสามารถที่ทำให้บุคคลปฏิบัติงานได้สำเร็จและบรรลุผลสำเร็จหรือผลสัมฤทธิ์ขององค์การในที่สุด สอดคล้องกับสมรรถนะของผู้จัดการหมู่บ้านในด้านการมุ่งเน้นการทำงานเชิงรุก หมายถึง ผู้จัดการหมู่บ้านจะต้องมีคุณลักษณะหรือพฤติกรรมการทำงานเชิงรุกเพื่อให้งานบรรลุผลสำเร็จ มีการคิด การคาดการณ์และวางแผนงานป้องกันปัญหาต่างๆ ล่วงหน้า มีระเบียบแบบแผนในการทำงานที่ดี สามารถทำงานได้บนสภาพความไม่แน่นอนต่างๆ ควบคุมไปกับการเตรียมพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงในทุกเมื่อ โดยเน้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอนาคต เน้นพันธกิจที่ดำเนินงานได้อย่างรวดเร็ว เป็นการทำงานที่มีการวางแผนงานล่วงหน้าอย่างละเอียดรอบคอบ สอดคล้องกับการศึกษาของชิสากัญญ์ ปากพันธ์เกียรติ (2556) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุดสำหรับองค์กรเอกชน ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของผู้จัดการนิติบุคคลอาคารชุดสำหรับองค์กรเอกชน ได้แก่ ด้านการบริหารและจัดการทรัพยากรมนุษย์ ด้านการบริหารและการจัดการ สอดคล้องกับสมรรถนะของผู้จัดการหมู่บ้านในด้านความยืดหยุ่นและการรับแรงกดดัน หมายถึง ผู้จัดการหมู่บ้านจะต้องมีคุณสมบัติในด้านความอดทน ความรับผิดชอบ และความสามารถในการปรับตัวเพื่อรับแรงกดดันจากผู้รับบริการคือลูกบ้านได้เป็นอย่างดีเนื่องจากต้องส่งมอบงานที่มีคุณภาพและมีกรอบเวลาที่ชัดเจนในสถานการณ์ปกติและภายใต้สถานการณ์ที่มีความกดดัน เช่น การเปลี่ยนแปลงแผนงานกระทันหัน การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบ การถูกจำกัดเวลาในการปฏิบัติงาน เป็นต้น และสอดคล้องกับธัญธรณ์ ศรีเสาวลักษณ์ (2558) ได้กล่าวว่า สมรรถนะเป็นคุณลักษณะร่วมของบุคลากรทั้งระบบเพื่อหล่อหลอมค่านิยมและพฤติกรรมที่พึง

ประสงคร่วมกัน ประกอบด้วยสมรรถนะการมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การส่งเสริมความเชี่ยวชาญในวิชาชีพ จริยธรรม และความร่วมมือร่วมใจ ในประเด็นนี้สอดคล้องกับสมรรถนะด้านการมุ่งเน้นการบริการที่ดี หมายถึง ผู้จัดการหมู่บ้านต้องมีการบริหารจัดการและมีจิตบริการที่ดี และให้บริการด้วยความรวดเร็ว เอาใจใส่ สร้างความประทับใจกับลูกบ้านและสมาชิกในโครงการ ผู้ให้บริการต้องรู้สึภาคภูมิใจและมีความสุขที่มีโอกาสทำให้ผู้รับบริการเกิดความพึงพอใจ การมีจิตบริการที่ดีจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีร่วมกัน ทำให้ผู้รับบริการเกิดความประทับใจและชื่นชมอันเป็นผลดีกับองค์การในระยะยาว

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ผู้จัดการหมู่บ้านจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับธุรกิจหรือวิชาชีพเฉพาะ เช่น กฎหมายหรือแนวปฏิบัติ ความรู้เกี่ยวกับข้อบังคับและกฎระเบียบของหมู่บ้าน ความรู้ด้านการบำรุงรักษาทรัพย์สินส่วนกลางของหมู่บ้าน ความรู้ด้านการบริหารจัดการหมู่บ้านและสภาพแวดล้อม และความรู้ด้านการจัดทำงบประมาณรายจ่ายประจำปีและการจัดเก็บค่าส่วนกลางของหมู่บ้าน ดังนั้น ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการคัดสรรคัดเลือก หรือ พัฒนาบุคลากรสามารถนำข้อมูลไปใช้ประกอบการพิจารณาได้

1.2 ควรมีการพัฒนาผู้จัดการหมู่บ้านให้มีทักษะด้านการบำรุงรักษาระบบสาธารณูปโภคของหมู่บ้าน

1.3 ควรมีการพัฒนาผู้จัดการหมู่บ้านให้มีทักษะการสื่อสารปฏิสัมพันธ์ การเจรจาต่อรอง การบริหารความขัดแย้ง และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

1.4 ควรมีการพัฒนาผู้จัดการหมู่บ้านให้มีความทำงานเชิงรุก เป็นการทำงานที่มีการวางแผนงานล่วงหน้า อย่างละเอียดรอบคอบ

1.5 ควรมีการพัฒนาผู้จัดการหมู่บ้านให้มีความมุ่งมั่นจะปฏิบัติหน้าที่ให้ดีหรือให้เกินมาตรฐานที่มีอยู่ โดยมาตรฐานของตนเองและองค์กรที่ได้กำหนดไว้

1.6 ควรมีการพัฒนาผู้จัดการหมู่บ้านให้มีคุณลักษณะที่จำเป็นต่อการบริหารงานหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยได้รับบริการที่ดี ได้รับการยอมรับและได้รับความร่วมมือจากผู้ร่วมงานและผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้าน

1.7 ควรมีการพัฒนาผู้จัดการหมู่บ้านให้มีการพัฒนาตนเอง มุ่งเน้นด้านการพัฒนาความรู้ ทักษะความชำนาญให้สอดคล้องกับธุรกิจและกระบวนการทำงาน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาสมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่งโดยทำการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพควบคู่กับเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมทุกมิติ เช่น ทำการวิเคราะห์

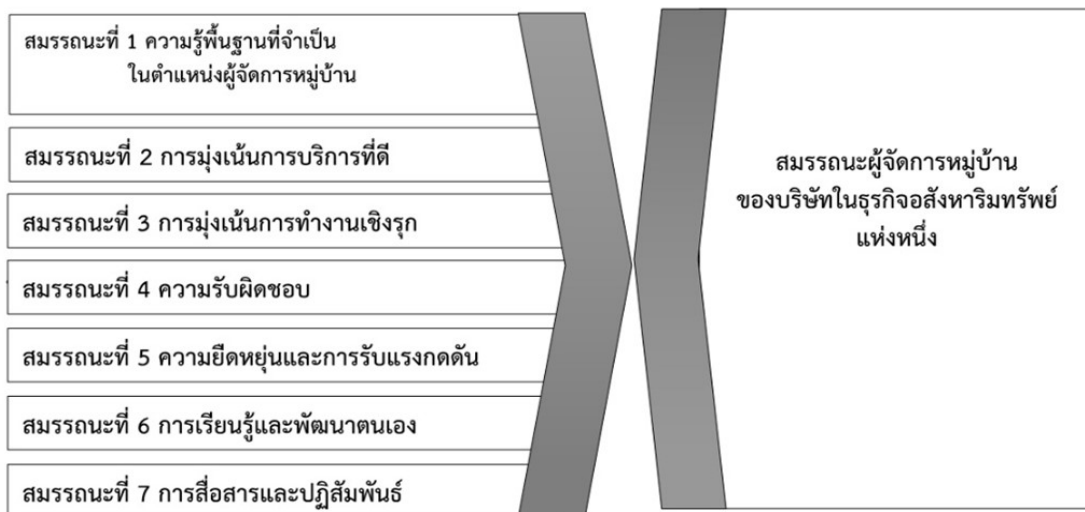
องค์ประกอบ วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผล เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาในประเด็นอื่นๆ เช่น ปัญหาในการจัดเก็บค่าส่วนกลาง รูปแบบการบริหารจัดการหมู่บ้าน ราคาระดับกลาง เพื่อนำข้อมูลไปใช้ในการบริหารจัดการหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพ

2.3 ควรมีการศึกษาการจัดทำแบบประเมินสมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัท อสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่งเพิ่มเติม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยนี้ คือ ได้สารสนเทศเกี่ยวกับสมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัท ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์แห่งหนึ่ง ประกอบด้วย 7 สมรรถนะ ได้แก่ สมรรถนะที่ 1 ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในตำแหน่งผู้จัดการหมู่บ้าน สมรรถนะที่ 2 การมุ่งเน้นการบริการที่ดี สมรรถนะที่ 3 การมุ่งเน้นการทำงานเชิงรุก สมรรถนะที่ 4 ความรับผิดชอบ สมรรถนะที่ 5 ความยืดหยุ่นและการรับแรงกดดัน สมรรถนะที่ 6 การเรียนรู้และพัฒนาตนเอง และสมรรถนะที่ 7 การสื่อสารและปฏิสัมพันธ์ และได้ค้นพบว่าสมรรถนะด้านความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในตำแหน่งผู้จัดการหมู่บ้าน และ สมรรถนะด้านการมุ่งเน้นการบริการที่ดีมีความสำคัญมากที่สุดสำหรับผู้จัดการหมู่บ้าน นอกจากนี้ ยังได้ทราบผลการจัดขีดความสามารถของสมรรถนะ (Proficiency Level) ซึ่งอธิบายระดับพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความสามารถและความชำนาญ (Expertise) ของผู้จัดการหมู่บ้าน 5 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ขั้นพื้นฐาน (Novice) ระดับที่ 2 ขั้นปฏิบัติงาน (Adequate) ระดับที่ 3 ขั้นประยุกต์ใช้ (Develop) ระดับที่ 4 ขั้นก้าวหน้า (Advance) และระดับที่ 5 ขั้นเชี่ยวชาญ (Expert) ซึ่งองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปพัฒนาและสร้างแบบประเมินสมรรถนะผู้จัดการหมู่บ้านได้ พร้อมกันนี้ยังสามารถนำข้อมูลไปใช้ในด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การสรรหา การวางแผนพัฒนาสมรรถนะ การฝึกอบรม การเลื่อนตำแหน่ง การวางแผนสายอาชีพและการสืบทอดตำแหน่ง การจ่ายผลตอบแทนของผู้จัดการหมู่บ้านของบริษัทในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ต่อไปได้นอกจากนี้ ผู้ที่สนใจที่จะศึกษาต่อจะสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ไปเป็นแนวทางในการศึกษาได้ในอนาคต สามารถสรุปความสัมพันธ์ดังกล่าวดังแสดงในแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ชีสากัญญ์ ปภำพันธ์เกียรติ. (2556). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมสมรรถนะผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ของผู้จัดการนิติบุคคลสำหรับองค์กรเอกชน*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ธัญยธรณ์ ศรีเสาวลักษณ์. (2558). *สมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1*. (สารนิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- พลช เพชรปานวงศ์ และ คณะ. (2564). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกซื้อบ้านจัดสรรของคนเจนเนอเรชั่นวาย*. (สารนิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ยุทธพงษ์ อรัญกานนท์ และคณะ. (2564). *แนวทางการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของผู้บริโภค หมู่บ้านพฤษภา 83 บรมราชชนนี จังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยทองสุข.
- วีณา ธีระโสภณ. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล*. (สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วีณา ศรีเจริญ. (2558). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของข้าราชการและพนักงานรัฐวิสาหกิจในเขตจังหวัดนนทบุรี*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

- ศจิกา ศรีนวล. (2561). *กระบวนการตัดสินใจเลือกซื้อบ้านจัดสรรของประชากรในเขตจังหวัดฉะเชิงเทรา*. (สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศศิธร จิมากรณ์. (2556). *สมรรถนะหลักกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของเลขานุการ สำนักงาน ศาลยุติธรรม*. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ศูนย์ข้อมูลอสังหาริมทรัพย์ ธนาคารอาคารสงเคราะห์. (2565). *รายงานแนวทางการพัฒนาดัชนีรวมตลาดอสังหาริมทรัพย์ (หมวดที่อยู่อาศัย)*. เข้าถึงได้จาก <https://www.reic.or.th/Research/REICReport/1805>
- อธิฐาน คงช่วยสถิตย์ และคณะ. (2562). *แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะของผู้จัดการร้านเซเว่นอีเลฟเว่นของร้านบริษัท และร้านแฟรนไชส์ เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี*. *วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์*, 33(3), 119-125.
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2549). *กลยุทธ์การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: เอช อาร์ เซ็นเตอร์.
- อารียา จารุภูมิ. (2559). *การศึกษาสมรรถนะของบุคลากรด้านเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อรองรับเศรษฐกิจดิจิทัลของหน่วยงานราชการ*. (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหาร
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8*
Model for Developing Management Skills According to the Principles
of Kalyanamitradhamma for Administrators of General Education
Phrapariyattidhamma School, Area 8

พระครูชินวรวิวัฒน์ ชินวโร (งามงอน), พระมหาพิสิฐ วิสิษฐบุญโญ, พระชอนด้า วาตสโท¹
และจิราภรณ์ ฝันสว่าง²

Phrakhru Chinwarawiwat Chinwaro (Ngamngon), Phramaha Phisit Wisitthapanyo,

Phra Honda Watsatto and Jiraporn Phansawang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: wangsammo999@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์และความต้องการ
จำเป็นการพัฒนาทักษะการบริหาร 2) สร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารตามหลักกัลยาณมิตร และ
3) ประเมินรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติ
ธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 การวิจัยครั้งนี้มีการดำเนินการเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพ
ปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทักษะผู้บริหารตามหลัก
กัลยาณมิตรธรรม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8
จำนวน 201 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน
และและสภาพที่พึงประสงค์ โดยความเชื่อมั่นของเท่ากับ 0.856 และ 0.872 ตามลำดับ วิเคราะห์ข้อมูล
โดยหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ PNI_{modified} ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาทักษะ

*ได้รับบทความ: 18 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566

Received: August 18, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

การบริหารตามหลักกัลยาณมิตร กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบฯ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน เป็นการประเมินความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเป็นประโยชน์ วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการจำเป็นของการพัฒนาทักษะทางการบริหาร เรียงลำดับได้ดังนี้ 1) ทักษะด้านเทคนิค 2) ทักษะด้านการบริหารเวลา 3) ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 4) ทักษะด้านการวินิจฉัย 5) ทักษะด้านการตัดสินใจ 6) ทักษะด้านการสื่อสาร และ 7) ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์
2. รูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม มืองค์ประกอบ คือ หลักการและแนวคิด วัตถุประสงค์ เนื้อหาและผลลัพธ์ที่คาดหวัง โดยเรียงลำดับการพัฒนาตามลำดับความต้องการ
3. รูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ทักษะการบริหาร; โรงเรียนพระปริยัติธรรม; หลักกัลยาณมิตรธรรม

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the current situations, desirable conditions, and the Priorities Needs Index (PNI modified) for the development of administrative skills of Phrapariyattidhamma school administrators 2) to create the development model of administrative skills according to the Kalyanamittadhamma principles of Phrapariyattidhamma school administrators, and 3) to evaluate the developmental model of administrative skills according to the Kalyanamittadhamma principles of Phrapariyattidhamma school administrators, general education division, region 8. This research was carried out in 3 phases: Phase 1 studied the current conditions; and the desirable conditions and necessary needs for the development of executive skills according to the principles of Kalayanamitdhamma. The sample group was administrators, teachers of Phrapariyatidhamma School. Department of General Education, Region 8, 201 persons. The tool used was a questionnaire with a 5-level estimation ratio, the reliability of the present condition and desirable condition were 0.856 and 0.872 respectively. The data were analyzed by means, standard deviation and

PNI_{modified}. Phase 2: develop a model for developing administrative skills according to the principle of good friend of Phrapariyattidhamma School administrators. Department of General Education, Region 8. The groups of key informants were 15 person who selected a specific interview using a semi-structured interview. Data were analyzed using content analysis. The sample group consisted of 10 experts/people who assessed the correctness, feasibility, and usefulness. analyze data by finding the mean and standard deviation.

The research results were as follows:

1. The Priority Needs Index (PNI_{modified}) of developing administrative skills They are arranged as follows: 1) technical skills, 2) time management skills, 3) interpersonal skills, 4) diagnostic skills, 5) decision-making skills, 6) communication skills, and 7) conceptual skills.
2. The element of developing a model has principles and concepts, objectives, content, and expected results. And arranged by order of needs.
3. Based on the evaluation of the development model, its correctness, feasibility, and usefulness were statistically rated at the highest level.

Keywords: Administrative skills; Phrapariyattidhamma School; Kalyanamittadhamma Principles

1. บทนำ

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้ก่อตั้งขึ้นตามคำปรารภของ สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2557) โดยมีวัตถุประสงค์หลักคือการจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม และมีการดำเนินการเรื่อยมา จนในปัจจุบันการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาปริยัติธรรม พ.ศ. 2562 และ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ซึ่งโรงเรียนพระปริยัติธรรม ต้องมีการประเมินการจัดการเรียนการสอน เหมือนกับโรงเรียนทั่วไป โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ) เป็นผู้ประเมิน ซึ่งผลการประเมินในรอบที่ 3 (พ.ศ. 2553-2557) พบว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมทั่วประเทศมีค่าเฉลี่ยของผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำสุด ได้แก่ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ได้คะแนนเฉลี่ย 2.44 คะแนน รองลงมาคือ มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน อย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีคะแนนเฉลี่ย 2.48 คะแนน ซึ่งทั้งสองข้อมีความ

เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน กล่าวคือ หากครูสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนก็จะมี ความรู้และทักษะที่จำเป็นที่ดี อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ที่เปรียบเสมือนกับจอมทัพของโรงเรียน เป็นผู้ที่มีอิทธิพล ต่อความสำเร็จ หรือความประสิทธิภาพของโรงเรียนเป็นอย่างมาก และหากผู้บริหารมีทักษะทางการบริหาร ที่ดีก็สามารถที่จะนำพาโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งทักษะที่จำเป็นของการบริหารนั้น ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546) กล่าวว่าผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพควรมีทักษะ 3 ด้านที่ผสมกลมกลืนไปตาม อัตราส่วนที่แตกต่างกันทักษะทั้ง 3 ได้แก่ 1) ทักษะทางการจัดการ (Managerial Skill) 2) ทักษะทาง มนุษย์ (Human Skill) 3) ทักษะทางเทคนิค (Technical Skill) และ Ricky (2013) กล่าวว่า ทักษะที่ จำเป็นสำหรับผู้บริหาร มี 7 ประการ คือ 1) ทักษะด้านเทคนิค (Technical Skills) 2) ทักษะด้านความ สัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) 3) ทักษะด้านมโนภาพ (Conceptual Skills) 4) ทักษะ ด้านการวินิจฉัย (Diagnostic Skills) 5) ทักษะด้านการสื่อสาร (Communication Skills) 6) ทักษะด้าน การตัดสินใจ (Decision-Making Skills) และ 7) ทักษะด้านการบริหารเวลา (Time Management Skills)

ทักษะต่างๆ ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้นสามารถที่จะพัฒนาให้เกิดขึ้นกับผู้บริหารได้ และในโรงเรียน พระปริยัติธรรม ผู้บริหารก็ควรที่จะได้รับการพัฒนาเช่นกัน และการพัฒนาผู้บริหารในโรงเรียนพระปริยัติ ธรรมนั้น ควรนำหลักธรรมมาประกอบเป็นองค์ประกอบในการพัฒนาด้วย และการพัฒนาผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรมนั้น จำเป็นต้องมีรูปแบบ (Model) ที่เป็นเฉพาะทั้งนี้เพื่อให้มีความสอดคล้องกับแนวทาง ปฏิบัติประจำวัน ซึ่งหลักธรรมที่มีความสอดคล้องกับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ที่เป็นพระภิกษุ ได้แก่หลัก กัลยาณมิตรธรรม เพราะหลักธรรมดังกล่าว เป็นหลักธรรมที่เป็นคุณสมบัติของมิตรแท้ เป็นหลักที่ผู้บริหารทั่วไปควรจะมี โดยเฉพาะผู้บริหารโรงเรียนที่จะเป็นพี่เลี้ยงให้กับครูต่อไปในอนาคต ซึ่งหลักกัลยาณมิตรธรรม ประกอบด้วย 1) ปิโย (น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนม ขวนให้อยาก เข้าไปปรึกษา ไต่ถาม) 2) ครุ (น่าเคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะ ให้เกิดความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่ พึงใจ และปลอดภัย) 3) ภาวนีโย (น่าเจริญใจ หรือน่ายกย่อง ในฐานะทรงคุณคือความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ ควรเอาอย่าง ทำให้ระลึกและเอ๋ยอ้างด้วยซาบซึ้งภูมิใจ) 4) วตฺตา จ (รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ รู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าว ตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี) 5) วจนกฺขโม (อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามคำแนะนำ วิพากษ์วิจารณ์ อดทน ฟังได้ไม่เบื่อ ไม่ฉุนเฉียว) 6) คมภีรยจ กถ กตฺตา (แถลงเรื่องเล่าลึกได้ สามารถ อธิบายเรื่องยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจ และให้เรียนรู้เรื่องราวที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นไป) และ 7) โน จญฺฐาเน นิโยชเย (ไม่ชักนำในอวิชชา คือ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสียหาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ ทำการศึกษาเรื่องรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรม ของผู้บริหารโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 มีรายละเอียดการศึกษา และผลการศึกษาดังนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพพึงประสงค์และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8
2. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methodology Research) ซึ่งแบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ โดยมีรายละเอียดการดำเนินงานดังนี้

ระยะที่ 1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 8 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 422 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารและครู จำนวน 201 รูป/คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จของ Krejcie & Morgan ทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามการดำรงตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษา และเขตพื้นที่จังหวัดที่โรงเรียนตั้งอยู่ จากนั้นสุ่มตัวอย่าง อย่างง่ายในแต่ละโรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมดีเด่น จำนวน 10 รูป/คน ครูผู้สอนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 5 รูป/คน เจ้าคณะปกครองคณะสงฆ์/ฝ่ายบริหาร ระดับจังหวัด ระดับกลุ่มโรงเรียน /ระดับภาค จำนวน 5 รูป และผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน รวมทั้งสิ้น จำนวน 25 รูป/คน คัดเลือกแบบเจาะจง

การเก็บรวบรวมและการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามชนิดมาตราประมาณค่า 5 ระดับ มีแนวทางในการสร้างดังนี้ 1) การสังเคราะห์องค์ประกอบ โดยการศึกษาเอกสาร หนังสือ และบทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใ้ต้องค์ประกอบของการพัฒนาทักษะทางการบริหาร 7 ด้านเสร็จแล้วนำประเด็นขององค์ประกอบทั้ง 7 มาสร้างเป็นข้อคำถาม เกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ 2) นำแบบสอบถามฉบับร่างให้ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เพื่อตรวจสอบ ประเมินเพื่อหาคุณภาพ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) หาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Item-Objective Congruence Index) ซึ่งค่า IOC ที่ได้มีค่าระหว่าง 0.60-1.00 และข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ นำไปสร้างแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ 3) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ทดลองใช้ (Try Out) กับผู้บริหารและครูผู้สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในเขต 7 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 รูป/คน และนำผลที่ได้มาหาสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น (α) โดยมีค่าความเชื่อมั่นของสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.856 และค่าความเชื่อมั่นของสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.872 4) นำแบบสอบถามที่ได้ส่งให้กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ และเก็บแบบสอบถามกลับโดย

สามารถรวบรวมแบบสอบถามได้ทั้งสิ้น 182 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 90.55 และ 5) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม เสร็จแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อคำนวณหาค่าความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 การสร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะ ผู้วิจัยนำค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) มาใช้เพื่อระบุความต้องการจำเป็นโดยกำหนดให้ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) ที่มีค่ามากกว่าค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) เฉลี่ยของแต่ละด้าน เป็นข้อที่มีความต้องการจำเป็นต้องพัฒนาและเรียงลำดับความสำคัญ ตามแต่ละองค์ประกอบ องค์ประกอบใดที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{Modified}) สูงกว่าแปลว่า มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนามากกว่า นำเป็นประเด็นการพัฒนาที่ได้มาয়กร่างรูปแบบการพัฒนา และนำไปตรวจสอบรูปแบบโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องจำนวน 15 รูป/คน เข้าร่วมการสนทนา เครื่องมือที่ใช้ได้แก่แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และนำข้อเสนอแนะที่ได้จากกระบวนการสนทนากลุ่มมาปรับปรุงร่างรูปแบบ และพัฒนาเป็นรูปแบบการพัฒนาเพื่อนำไปใช้งานต่อไป

ระยะที่ 3 การประเมินรูปแบบการพัฒนาฯ โดยใช้ผู้ที่มีส่วนได้เสีย จำนวน 10 รูปคน ทำการประเมิน ใน 3 ประเด็นคือ ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ตามลำดับต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และค่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะทางการบริหาร พบว่า ความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) เรียงอันดับจากค่ามากไปน้อยได้ดังนี้ ทักษะด้านเทคนิค (PNI_{modified} = 0.713) ทักษะด้านการบริหารเวลา (PNI_{modified} = 0.691) ด้านการวินิจัย (PNI_{modified} = 0.681) ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (PNI_{modified} = 0.678) ทักษะ ทักษะด้านการตัดสินใจ (PNI_{modified} = 0.672) ทักษะด้านการสื่อสาร (PNI_{modified} = 0.654) ทักษะด้านมนุษยภาพ (PNI_{modified} = 0.628) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้านที่มีดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) สูงกว่าค่าเฉลี่ยรวมพบประเด็นที่เป็นความต้องการจำเป็นที่ควรพัฒนาดังนี้ 1) ด้านเทคนิค ประกอบด้วยความสามารถในการตัดสินใจการสั่งการมอบหมายงานการกำหนดนโยบายและทิศทางของสถานศึกษา และการรับฟังความคิดเห็นจากบุคคลที่เกี่ยวข้อง ก่อนการตัดสินใจ 2) ด้านการบริหารเวลาประกอบด้วย การแบ่งภาระงานให้กับบุคลากรปฏิบัติพร้อมกันหลายคนเพื่อให้งานเสร็จตามกำหนดการกำหนดระยะเวลาการปฏิบัติงานอย่างชัดเจนในคำสั่งมอบหมายงานการจัดสรรเวลาสำหรับการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม มีประสิทธิภาพ 3) ด้านการวินิจัยประกอบด้วย การแก้ไขสถานการณ์ได้อย่างรวดเร็วทันเวลาการค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างเหมาะสม และรวดเร็วทันเวลาการมีกระบวนการคิดวิเคราะห์และแปลความหมายของข้อมูล

ได้อย่างน่าเชื่อถือ 4) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ประกอบด้วยการเสนอแนะความความคิดเห็นให้แก่ผู้ปฏิบัติงานการมอบหมาย งานอย่างเหมาะสมกับความสามารถของแต่ละบุคคลและสร้างกิจกรรมเพื่อพัฒนาความสัมพันธ์อันดีกับผู้ใต้บังคับบัญชา

โดยในด้านที่เหลือ ค่าความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}) ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย เป็นด้านที่ถือว่ามีความท้าทายอยู่ในระดับที่ดี อย่างไรก็ตามก็ควรมีการเสริมแรงบวกให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป โดยมีประเด็นที่ควรเสริมแรงดังต่อไปนี้ 1) ด้านมโนภาพประกอบด้วยการเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม และปรับตัวได้อย่างเหมาะสมการคาดการณ์สิ่งที่จะเกิดขึ้นได้อย่างแม่นยำการอธิบายภาพรวมของการจัดการศึกษาในโรงเรียนปริยัติธรรม 2) ด้านการตัดสินใจ ประกอบด้วยการมีแนวทางในการแก้ปัญหาสำหรับกรณีแนวทางที่เลือกไว้มีอุปสรรคการใช้ทรัพยากรที่มีในการแก้ปัญหาได้อย่างเหมาะสมการวิเคราะห์ทางเลือกในการตัดสินใจเลือกเปิดโอกาสให้ครูได้แสดงความคิดเห็น 3) ด้านการสื่อสารประกอบด้วยการมีวิธีการสื่อสารที่ทำให้บุคลากรเกิดการรับรู้ร่วมกันและมีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างเหมาะสมการมีความชัดเจนในคำสั่งมอบหมายงานการมีวิธีการในการสื่อสารที่แตกต่างกันไปตามความเหมาะสมของแต่ละสถานการณ์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8

ทักษะทางการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน		สภาพพึงประสงค์		PNI _{modified}	ลำดับ
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ทักษะด้านเทคนิค	2.44	0.69	4.18	0.68	0.713	1
2. ทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	2.58	0.70	4.33	0.66	0.678	4
3. ทักษะด้านมโนภาพ	2.58	0.75	4.20	0.75	0.628	7
4. ทักษะด้านการวินิจฉัย	2.60	0.71	4.37	0.71	0.681	3
5. ทักษะด้านการสื่อสาร	2.60	0.71	4.30	0.71	0.654	6
6. ทักษะด้านการตัดสินใจ	2.56	0.69	4.28	0.69	0.672	5
7. ทักษะด้านการบริหารเวลา	2.56	0.72	4.33	0.65	0.691	2
รวม	2.56	0.71	4.28	0.69	0.674	

2. สร้างรูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหารตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 จากประเด็นที่จะพัฒนา และประเด็นที่จะส่งเสริม ผู้วิจัยร่างรูปแบบของการพัฒนาทักษะการบริหาร โดยนำหลักกัลยาณมิตรธรรม เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติ

โดยเน้นให้ผู้บริหารคำนึง ถึงหลักธรรมข้อนั้นๆ ก่อนการปฏิบัติ เสร็จแล้วนำร่างรูปแบบไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 รูป/คน ทำการวิพากษ์ เสร็จแล้วผู้วิจัยนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงร่างรูปแบบ จนได้ “รูปแบบการพัฒนาทักษะการบริหาร โดยหลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8” โดยเรียงลำดับตามดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI^{modified}) มีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 มีความรู้ ความเข้าใจในด้านเทคนิค

วิธีปฏิบัติ 1) ผู้บริหารร่วมกับหน่วยงานต้นสังกัด นำระเบียบและวิธีการปฏิบัติ มาศึกษาทำความเข้าใจ พร้อมทั้งประชุมชี้แจงให้กับผู้ที่เกี่ยวข้องทราบ 2) จัดสัมมนา ฝึกอบรม ดูงาน ให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยเรื่องการใช้เครื่องมือทางการบริหาร และ การบริหารงานแบบ Balance Score Card และ 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบสถานศึกษาทำการประเมินผลการปฏิบัติ งานของสถานศึกษา และชี้แจงผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ กลไกสู่ความสำเร็จ 1) กำหนดผู้รับผิดชอบ เกี่ยวกับการดำเนินงาน การพัฒนา และการประเมินผลให้ชัดเจน 2) การฝึกอบรมให้เน้นการนำหลักธรรม คัมภีร์ จะกะถัง กัตตา มาประยุกต์ ใช้งาน โดยเฉพาะหลัก ธรรมกถึก และ 3) ติดตามผลการพัฒนาทักษะทางการบริหารโดยการประเมินผลเฉพาะเรื่อง

องค์ประกอบที่ 7 การบริหารเวลา (Time-Management Skills)

วิธีปฏิบัติ 1) แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผลการปฏิบัติโดยเฉพาะเรื่องการปฏิบัติงานที่ไม่ทันตามกำหนดเวลา 2) หากมีงานที่ล่าช้ากว่าเป้าหมายเกินกว่าร้อยละ 30 ต้องมีการพัฒนาทักษะการบริหารเวลา ให้กับผู้บริหาร โดยการจัดการฝึกอบรม การจัดลำดับความสำคัญและเทคนิคการมอบหมายและติดตามงาน 3) ให้ผู้บริหารรายงานผลการปฏิบัติงาน ต่อคณะกรรมการโรงเรียนทุกเดือน กลไกสู่ความสำเร็จ 1) ให้มีการรายงานผลการปฏิบัติงานประจำเดือน 2) มีคณะกรรมการพิจารณาผลการปฏิบัติ งานโดยเฉพาะเรื่องที่ไม่สามารถดำเนินการได้ตามกำหนดเวลา 3) เน้นย้ำให้ผู้บริหารใช้หลัก ปิโยและหลัก ครุ ในการมอบหมายงาน 4) ประเมินผลการปฏิบัติงาน และมอบรางวัลในกรณีที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดี

องค์ประกอบที่ 2 มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่ดี

วิธีปฏิบัติ 1) ทำการประเมินทักษะของผู้บริหารฯ เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 2) จัดสัมมนา ฝึกอบรมเรื่อง การติดต่อสื่อสาร เชิงกลยุทธ์ เทคนิคการเจรจาต่อรอง และเทคนิคการพูดในที่ชุมชน 3) ให้ผู้บริหาร ปฏิบัติงานตามหลัก วจนกขโม กลไกสู่ความสำเร็จ 1) ตั้งคณะกรรมการประเมินผลเกี่ยวกับทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลของผู้บริหารฯ และมีการประเมินผลอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง และแจ้งผลอย่างรวดเร็ว 2) เน้นให้ผู้บริหารใช้หลักขันติ โสรัจจะ และ การใช้ สติ สัมปชัญญะ ในการบริหารงาน และการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล

องค์ประกอบที่ 4 การวินิจฉัย (Conceptual Skills)

วิธีปฏิบัติ 1) ฝึกอบรม ทักษะการวินิจฉัย ให้กับผู้บริหาร โดยการจัดสัมมนา ในหัวข้อเรื่อง การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ (System Analysis) 2) คณะกรรมการโรงเรียนติดตามการปฏิบัติงานของ

ผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง กลไกสู่ความสำเร็จ 1) การแต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียน ประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง 2) หากมีการวินิจฉัย ในเรื่องที่มีผลกระทบต่อเป้าหมายของโรงเรียนผู้บริหารต้องรายงานต่อคณะกรรมการโรงเรียนทุกครั้ง 3) ให้ผู้บริหารใช้ ธรรมกถึก 5 ประการ เรื่องอนามิสันดร ทุกครั้งในการวินิจฉัยปัญหา และใช้หลักโน จุฐาเน นิโยชเย ไปเป็นหลักของการสั่งการ

องค์ประกอบที่ 3 มโนภาพ (Conceptual Skills)

วิธีปฏิบัติ กำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาต้องเสนอแผนการปฏิบัติงาน เป็นประจำทุกปี สถานศึกษาต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และประชาสัมพันธ์ให้ผู้มีส่วนได้เสียได้ทราบ จัดการฝึกอบรมให้กับผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยเรื่อง Creative thinking and Vision creation และให้ผู้บริหารวิเคราะห์ข้อดีและข้อเสีย ของวิสัยทัศน์หน่วยงานอื่น กลไกสู่ความสำเร็จ กำหนดให้ผู้บริหารต้องแสดงวิสัยทัศน์ก่อนการเปิดภาคเรียนกำหนดให้มีการทบทวนวิสัยทัศน์ทุกปี ให้ผู้มีส่วนได้เสียทำการประเมินวิสัยทัศน์และผลการดำเนินงานของโรงเรียนทุกปี ให้ผู้บริหารยึดหลักคุณภิรณจ ถ้า กตดา ในการปฏิบัติงาน และมีการประเมิน / เปรียบเทียบวิสัยทัศน์ กับโรงเรียนอื่น เพื่อการพัฒนาต่อไป

องค์ประกอบที่ 4 การวินิจฉัย (Conceptual Skills)

วิธีปฏิบัติ ฝึกอบรม ทักษะการวินิจฉัย เรื่อง การวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ และคณะกรรมการโรงเรียนติดตามการปฏิบัติงานของผู้บริหารอย่างต่อเนื่อง กลไกสู่ความสำเร็จ มีการประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารอย่างต่อเนื่องหากมีการวินิจฉัยเรื่องสำคัญผู้บริหารต้องรายงานต่อคณะกรรมการทุกครั้ง และให้ผู้บริหารใช้ ธรรมกถึก 5 ประการในการวินิจฉัยปัญหา

องค์ประกอบที่ 5 การสื่อสาร (Communication Skills)

วิธีปฏิบัติ จัดให้มีการประเมินการสื่อสารของผู้บริหารร่วมกับการประเมินความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จัดฝึกอบรมให้กับผู้บริหาร ด้วยหัวข้อตามองค์ประกอบที่ 2 มีกรรมการประเมินผลการปฏิบัติงานในเรื่องที่เกี่ยวข้อง กลไกสู่ความสำเร็จ คณะกรรมการโรงเรียน ประเมินทักษะการสื่อสารของผู้บริหารการฝึกอบรม เน้นให้ผู้บริหารใช้หลัก ปิโยและครุในการสื่อสาร และมอบรางวัลการสื่อสารให้กับผู้บริหารในกรณีที่มีผลประเมินอยู่ในเกณฑ์ดี

3. ประเมินรูปแบบการพัฒนาทักษะทางการบริการของผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 โดยผู้มีส่วนได้เสียจำนวน 10 รูป/คน พบว่า รูปแบบฯ มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความ เป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีการค้นพบที่สำคัญ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบันของการพัฒนา ทักษะทางการบริหารอยู่ในระดับปานกลาง การบริหารสถาน

ศึกษา ที่เป็นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการบริหารที่มีความยุ่งยาก มากกว่าการบริหารงานโดยทั่วไป ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ต้องใช้หลักการบริหารให้มีความเหมาะสมกับผู้สอน ผู้เรียน และต้องให้เป็นไปตามข้อกำหนดของระบบการศึกษาของประเทศ ซึ่งผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้น จะประกอบด้วยบรรพชิต และฆราวาส ซึ่งทั้งสองกลุ่มจะมีการปฏิบัติตัวที่แตกต่างกัน เช่น เวลาในการรับประทานอาหารเที่ยงก็ไม่ตรงกัน ทำให้การจัดตารางการทำงานของผู้บริหารจึงมีความยุ่งยากกว่าสถานศึกษาทั่วไป และเนื่องจากกฎระเบียบต่างๆ เกิดจากฝ่ายฆราวาส เป็นผู้กำหนด ทำให้ทักษะของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม ด้านเทคนิค จะเป็นด้านที่ผู้บริหารมีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งเป็นผลทำให้การประเมินสถานศึกษา ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ไม่ผ่านตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยการประเมินตามมาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีคะแนนเฉลี่ย 2.48 ซึ่งมาตรฐานที่ 9 นี้เป็นมาตรฐานที่เกี่ยวกับ ความสามารถของครูผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งเมื่อพิจารณาพื้นฐานความรู้ทั่วไปของครู พบว่าอยู่ในเกณฑ์ที่สูง แต่ครูขาดการชี้แนะ หรือการแนะนำจากผู้บริหาร การที่ผู้บริหารไม่ได้แนะนำครูผู้สอนนี้ อาจมีสาเหตุมาจากหลายประการ แต่ ผู้บริหารไม่สามารถปฏิเสธบทบาทในเรื่องนี้ได้ ซึ่งการชี้แนะหรือการแนะนำสอนงานนี้ เป็นทักษะอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารจำเป็นต้องมี ทำให้ผลการศึกษาพบว่า ทักษะด้านเทคนิค เป็นทักษะที่ผู้บริหารในปัจจุบัน อยู่ในระดับต่ำที่สุด สอดคล้องกับการศึกษาของ แพรดาว สอนงผัน และ เสาวณี สิริสุขศิลป์ (2557) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3” จากผลการวิจัย พบว่า ทักษะที่ควรพัฒนานั้นคือทักษะทางเทคนิค ทั้งนี้เพราะผู้บริหารต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ตลอดเวลา

2. สภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาทักษะทางการบริหารอยู่ในระดับมาก ผลการศึกษาพบว่า สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมในระดับมาก และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านแล้ว พบว่าและด้านที่มีความต้องการสูงสุด คือด้าน การวินิจฉัย ซึ่งเป็นทักษะที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ และการแก้ปัญหา หรือปฏิบัติเกี่ยวกับสิ่งนั้น หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า ทักษะในการวิเคราะห์และแก้ปัญหา เป็นทักษะที่ผู้บริหาร และครู ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม มีความต้องการสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูและผู้บริหารต้องการการตัดสินใจที่รวดเร็ว และสามารถแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งในปัจจุบัน ระบบการศึกษาของไทย มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา หากการแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องมีความล่าช้า ก็อาจทำให้ผลของการจัดการการศึกษาไปสอดคล้องกับแนวนโยบายของทางกระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นการตัดสินใจและการแก้ปัญหาจึงเป็นสิ่งสำคัญมากกว่าทักษะด้านเทคนิค สอดคล้องกับการศึกษาของ ภูวดล จุลสุคนธ์ (2557) ที่ได้ศึกษาเรื่อง “ทักษะในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหาร และครูสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี” และผลการศึกษาพบว่า โดยภาพรวมแล้วผู้บริหารสถานศึกษาในทุกสถานศึกษา มีความต้องการ “ทักษะ”

ด้านต่างๆ อยู่ในระดับมาก

3. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะทางการบริหาร จากการวิจัยพบว่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ที่มีค่าสูงกว่าค่าเฉลี่ย มีจำนวน 3 ด้าน อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ย และค่าความต้องการจำเป็นของแต่ละด้านแล้ว พบว่า มีค่าใกล้เคียงกัน จึงอาจกล่าวได้ว่า จำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะทางการบริหาร ให้กับผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ในทุกด้าน โดยเฉพาะทักษะด้านเทคนิค เพื่อให้ผู้บริหารสามารถนำไปใช้ในการสอนงาน หรือการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนี้ การบริหารเวลา และการวินิจัย ก็ควรได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยของสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับต่ำและค่าเฉลี่ยของสภาพที่พึงประสงค์ ก็อยู่ในระดับต่ำด้วย ด้านดังกล่าวหมายถึง ทั้งผู้บริหาร และครู ต้องการมองเห็นผลสัมฤทธิ์ของการบริหารจัดการในอนาคต มากกว่าที่จะแก้ปัญหการบริหารจัดการในปัจจุบัน ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ผู้บริหารในปัจจุบันขาดทักษะด้านเทคนิค และผู้บริหารและครูต้องการทักษะการวินิจัย มากที่สุด แสดงให้เห็นว่า การวินิจัย หรือการมองปัญหาและการแก้ปัญหาที่ดีมีประสิทธิภาพ จะเป็นแนวทางในการพัฒนาสถานศึกษาให้เจริญก้าวหน้าได้ดีกว่า การพัฒนาทักษะด้านเทคนิคของผู้บริหาร ซึ่งผลของการค้นพบนี้แสดงให้เห็นว่า ทั้งครูและผู้บริหาร มีการปรับปรุงตัวเองอยู่ตลอดเวลา จึงให้ความสนใจในการพัฒนาองค์กรโดยรวมมากกว่าการพัฒนาเฉพาะบุคคล

และเมื่อพิจารณาค่าความต้องการจำเป็นในแต่ละด้าน เทียบกับค่าความต้องการจำเป็นเฉลี่ย จะพบว่า ด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าความต้องการจำเป็นเฉลี่ยมี 4 ด้าน และอีก 3 ด้านที่เหลือมีค่าความต้องการจำเป็นต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ซึ่งด้านที่มีค่าความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ย ถือเป็นด้านที่เป็นจุดอ่อน จำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างเร่งด่วนได้แก่ ด้านเทคนิค ด้านการบริหารเวลา ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และด้านการวินิจัย ซึ่งผลการศึกษารั้วนี้สอดคล้องกับ การศึกษาของ Afshari Mostafa, Hostafa Habib, Qafouri Farzad and Jabari Nahid (2012) ที่ได้ศึกษาเรื่องทักษะการบริหารของผู้บริหารด้านพลศึกษา และพบว่า ทักษะที่มีความสำคัญ 3 อันดับแรกได้แก่ ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์สำคัญมากที่สุดรองลงมาคือทักษะด้านความคิดรวบยอดและทักษะด้านเทคนิค และสอดคล้องกับการศึกษาของ Kindred. L.W. (1975) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะของผู้บริหารโรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนที่ไม่มีทักษะทางการบริหารทั้ง 3 ด้าน คือ ทักษะทางด้านความคิด ทักษะทางด้านมนุษยสัมพันธ์ และทักษะทางด้านเทคนิค จะเป็นโรงเรียนที่มีปัญหา ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะในด้านดังกล่าว

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรมีการ

จัดฝึกอบรมให้กับผู้บริหารโรงเรียน อย่างเร่งด่วน โดยเน้นการอบรมเรื่องเทคนิคการบริหารงาน และการใช้เครื่องมือทางการบริหาร

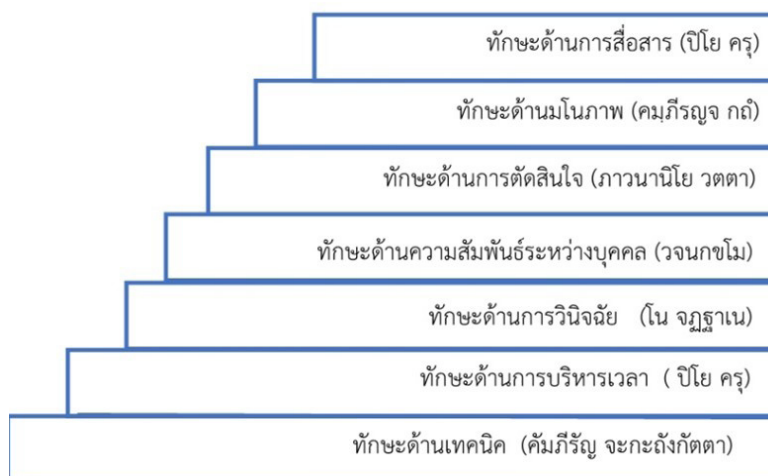
1.2 คณะกรรมการสถานศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาควรจัดให้มีกิจกรรมสานสัมพันธ์ ของบุคลากรภายในโรงเรียน และจัดให้มีการประชุมระดมความคิดเห็น ก่อนการตัดสินใจ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาต่อไป

ผลการวิจัยครั้งนี้ มีข้อค้นพบที่สำคัญคือ สภาพปัจจุบันกับสภาพที่พึงประสงค์ เป็นอิสระต่อกัน และทักษะด้านเทคนิคเป็นด้านที่มีความต้องการจำเป็นสูงกว่าค่าเฉลี่ย ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของทักษะการบริหารด้านเทคนิคกับประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า การพัฒนาทักษะทางการบริหารนั้น เริ่มจากการพัฒนาทักษะทางเทคนิคก่อน เพื่อให้ผู้บริหารสามารถที่จะมอบหมายงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความน่าเชื่อถือ ทั้งนี้เพราะเมื่อผู้บริหาร มีความรู้ความเข้าใจในงานที่ต้องปฏิบัติ มีความรู้ความเข้าใจใน ระเบียบการปฏิบัติต่างๆ และสามารถที่จะสอนงานให้กับผู้อื่นได้ ผู้ใต้บังคับบัญชา ก็จะทำให้ความเคารพนับถือ ดังนั้นจำเป็นต้องมีการฝึกทักษะทางการบริหารให้กับผู้บริหารก่อน แล้วจึงฝึกทักษะด้านอื่นๆ ตามลำดับต่อไป ดังนั้นลำดับขั้นของการพัฒนาทักษะทางการบริหารของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 8 ควรเป็นดังภาพที่ 1 แสดงให้เห็นทักษะทางการบริหาร ที่จำเป็นต้องพัฒนาตามลำดับขั้น โดยเริ่มที่ ทักษะทางด้านเทคนิค และทักษะนี้ต้องยึดหลักธรรมคือ คัมภีร์ธรรมา จะกะถัง กัตตา ส่วนทักษะด้านอื่นๆ ก็จะอยู่ในลำดับถัดไป และมีหลักกัลยาณมิตรธรรม กำกับในแต่ละด้าน อย่างไรก็ดี หลักกัลยาณมิตรธรรมนี้ สามารถนำไปใช้ได้ในทุกด้านของการบริหาร และในแต่ละด้านสามารถใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม ได้หลายข้อ และซ้ำกันได้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ: สหมิตรออฟเซ็ท.
- แพรวดาว สมองผัน และเสาวณี สิริสุขศิลป์. (2557). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3*. (รายงานการวิจัย). ขอนแก่น: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภูวดล จุลสุคนธ์. (2557). *ทักษะในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสระบุรี*. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2557). *คู่มือปฏิบัติงานเกี่ยวกับกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ และคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- Kindred, L. W. (1975). *School Public Relations*. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.
- Mostafa, A., et al. (2012). Prioritizing Managerial Skills Based on Katz's Theory in Physical Education Offices of Universities in Iran. *World Applied Sciences Journal*, 20(3), 388-394.
- Ricky, W. G. (2013). *Management Principles and Practices*. Canada: Nelson Education.

การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมในประเพณีข้าวสากของชาว ตำบลดงลิง
อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์*

An Analytical Study of Dharma in the Khao Sak Tradition of
Dong Ling Sub-District Kamalasai District, Kalasin Province

พระอธิการอินทรภพ สีสเตโช (ปรางทอง), พระครูสีลสราธิคุณ และสงวน หล้าโพหนั่น
Phraathikan Intraphop Silatecho (Prangthong), Phrakhru Silasarathikhun
and Sanguan Laphonethan
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: taotao5@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติและพัฒนากิจการของประเพณีบุญข้าวสากใน
บริบทสังคมอีสาน 2) ศึกษาประเพณีการทำบุญข้าวสากของชาวตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย จังหวัด
กาฬสินธุ์ และ 3) วิเคราะห์หลักพุทธธรรมในประเพณีบุญข้าวสากในตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย จังหวัด
กาฬสินธุ์ เป็นการวิจัยคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ นักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน ผู้ทำพิธี
ผู้นำชุมชน ชาวบ้านทั่วไป รวมทั้งสิ้น 26 คน ศึกษาข้อมูลจากพระไตรปิฎก เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
เครื่องมือวิจัยคือการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติและพัฒนากิจการของประเพณีบุญข้าวสากในบริบทสังคมอีสาน พบว่า บุญข้าวสากเกิด
จากพิธีของพราหมณ์ ต่อมาเมื่อเปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนาก็นำแนวคิดเดิมมาผสมผสานเข้ากับ
แนวคิดของพระพุทธศาสนา เมื่อเผยแพร่ถึงภาคอีสานของไทย ก็ได้รับความเชื่อนี้ไว้และเป็นประเพณี
ที่สำคัญยิ่ง
2. ประเพณีการทำบุญข้าวสากของชาวตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า
บุญข้าวสากหรือบุญเดือน 10 มีความเชื่อว่า ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นวันที่ยมบาลเปิดประตูนรกให้

*ได้รับบทความ: 29 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566
Received: November 29, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

สัตว์นรกได้มารับส่วนบุญกุศลจากญาติที่อยู่ในโลกมนุษย์ ตั้งแต่เที่ยงคืนถึงวันขึ้น 14 ค่ำ ไปจนถึงเที่ยงคืนวันขึ้น 15 ค่ำ เมื่อพวกสัตว์นรกมารับส่วนบุญแล้วจะอวยพรให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข

3. หลักธรรมในประเพณีบุญข้าวสากในตำบลดงลิง อำเภออมลาลัย จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวสากของชาวตำบลดงลิงมีอยู่ 4 ประการ ได้แก่ การระลึกถึงความดีที่บรรพบุรุษได้ทำแก่ตน แล้วทำตอบแทน (กตัญญูทเวที), ทำบุญด้วยการแบ่งปันอาหารประเภทต่างๆ (ทาน) สรรวมกาย วาจา ใจ (ศีล) ทำจิตใจให้สงบตั้งมั่นขณะทำบุญและฟังธรรม (ภาวนา)

คำสำคัญ: บุญข้าวสาก; หลักธรรม; ชาวตำบลดงลิง

Abstract

This research has objectives are: 1) to study the history and development of the Boon Khao Sak tradition in the context of Isan society, 2) to study the tradition of Boon Khao Sak of the people of Dong Ling Sub-district, Kamalasai District, Kalasin Province, and 3) to analyze the Buddhist principles in the Boon Khao Sak tradition of the people of Dong Ling Sub-district, Kamalasai District, Kalasin Province. It is quality research. The group of key informants included monks, academics, local philosophers, ceremony ceremonies, community leaders, and general villagers, a total of 26 people. The information of study from the Tripitaka, documents, and related research. The research tool was an in-depth interview, then the research results are presented using descriptive analysis.

The results of the research were as follows:

1. The history and development of the Boon Khao Sak tradition in the context of Isaan society. It was found that Boon Khao Sak originated from a ceremony by Brahmins. Later, when converting to Buddhism, the original concepts were combined with the concepts of Buddhism. When it published to the northeastern region of Thailand has accepted this belief and it is a very important tradition.

2. The tradition of making Boon Khao Sak of the people of Dong Ling Sub-district, Kamalasai District, Kalasin Province, found that the Boon Khao Sak or meriting in the 10th month is believed that on the 15th day of the waxing moon of the 10th lunar month, it is the day when Yama (the Lords of the Underworld) opens the gates of hell for hell creatures to receive merit (Boon) from relatives in the human world from midnight until the 14th day of the waxing moon until midnight on the 15th day of the waxing moon,

when the hell creatures come to receive the merit, they will bless their children and grandchildren with peace and happiness.

3. The Buddhist principles in the Boon Khao Sak tradition of the people of Dong Ling Sub-district, Kamalasai District, Kalasin Province. It was found that there are 4 Buddhist principles that appear in the Boon Khao Sak tradition of the people of Dong Ling Sub-district, namely remembering the good deeds that ancestors have done for them, give back (gratitude), making merit by sharing different types of food (alms), restraining themselves body, speech, and mind (Sila), keeping themselves mind calm and steady while making merit and listening to Dharma (Bhavana).

Keywords: Boon Khao Sak; Buddhist Principles; People of Dong Ling Sub-District

1. บทนำ

สังคมไทยเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานโดยประเพณีนั้นทำให้คนในสังคมมีความเข้าใจความเป็นตัวตนบนบรรทัดฐานของความเป็นมนุษย์ที่พยายามเชื่อมโยงกันระหว่างวัตถุและจิตใจคนบนฐานว่า อะไรควรทำ ไม่ควรทำ เพราะอะไรทั้งหมดมาจากความเชื่อที่นำไปต่อยอดเป็นการพัฒนาให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันได้ รูปแบบดังกล่าวนี้สะท้อนออกมาผ่านรูปแบบทางกายภาพได้แก่ร่างกาย ภาษาที่ใช้สื่อสาร และอาหาร อีกทั้งยังมีภูมิปัญญาที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นสังคมไทยคือเรื่องสมุนไพรในการรักษาโรค การสร้างสถาปัตยกรรมรวมถึงคัมภีร์ไบเบิลที่สั่งสมองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึง ปัจจุบัน (พระครูโกวิทสุตาภรณ์ (สมดี โกวิท), มปป, หน้า 29) อีกอย่างที่สำคัญและเป็นพื้นฐานของวัฒนธรรมประเพณีของสังคมไทยคือเรื่องจิตใจโดยจะพบว่าสังคมไทยที่เชื่อมโยงกับหลักการปฏิบัติตามพระพุทธศาสนา ดังข้อปฏิบัติตามหลักพรหมวิหารของคนเป็นพ่อและแม่ที่แสดงความเมตตากรุณาต่อผู้เป็นบุตร ขณะที่ผู้เป็นบุตรหลานก็แสดงความกตัญญูต่อผู้เป็นพ่อเป็นแม่ ปรากฏในประเพณี เช่น การทำบุญอุทิศที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมที่ปรากฏในสังคาลสูตร (ที.ปา. 11/266/212) ที่สอนให้ผู้เป็นบุตรปฏิบัติต่อผู้เป็นพ่อและแม่เมื่อท่านล่วงลับไปแล้วด้วยการทำบุญอุทิศให้ ท่านจากหลักการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาก่อให้เกิดประเพณีขึ้นและกลายเป็นการกำหนดข้อปฏิบัติที่เหมาะสมทางสังคมโดยจะเห็นว่าการขยายรูปแบบการปฏิบัตินี้ไปในส่วนต่างๆ ของสังคม ดังข้อปฏิบัติเรื่องการทำบุญอุทิศที่ถือว่าเป็นประเพณีที่มีการปฏิบัติที่แพร่หลายในสังคมไทยประเพณีบุญเดือน 10

ในประเพณีบุญเดือนสิบ 10 นี้ บางท้องถิ่นจะจัดให้มีการถวายทาน รักษาศีล เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศล ไปให้ปวงญาติที่ตายไปแล้ว นอกจากนี้ยังจัดให้มีขบวนแห่ให้มีการเทศน์ตลอดทั้งวันอีกด้วย โดยเรื่องที่น่ามาเทศน์ส่วนมากเป็นเรื่องวรรณกรรมท้องถิ่น และมีอิทธิพลต่อความเชื่อของท้องถิ่น ในลักษณะของ

การขัดเกลากจิตใจ และเร่งเร้าให้ทำคุณงามความดีในรูปแบบต่างๆ

ประเพณีบุญเดือน 10 นี้ เป็นเรื่องที่คนอีสานใส่ใจมากกว่าบุญข้าวประดับดิน เพราะว่าเป็นเรื่องของความเชื่อว่า ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นวันที่พระยายมบาล เปิดขุมนรกให้สัตว์นรกได้มารับส่วนบุญส่วนกุศลจากญาติพี่น้องที่อยู่ในมนุษย์โลก (กรมศิลปากร, 2566) ฉะนั้น “บุญข้าวสาก” ที่จัดขึ้นเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ล่วงลับไปแล้วและเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับสัตว์นรกหรือเปรตโดยจะทำพิธีกรรมกันในวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 10 ของทุกปีเดือนกันยายนนับเป็นเดือนสำคัญของการไหว้และเคารพบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วส่วนใหญ่มักจะค้ำหูกแค้นสารทจีนของชาวไทยเชื้อสายจีนเท่านั้นแต่ในขณะเดียวกันชาวไทยตามภูมิภาคต่างๆทั่วประเทศบรรพบุรุษไม่ต่างกันโดยแต่ละภูมิภาคของไทยก็จะเรียกทำบุญในวันสารทไทยแตกต่างกันไปได้แก่บุญข้าวสากของชาวอีสาน คือ การถวายสังฆทานสำหรับข้าวหรือถาดใส่ข้าวและอาหารแล้วให้แก่พระภิกษุสงฆ์ บุญชิงเปตรของชาวภาคใต้ เป็นการทำบุญเช่นบวงสรวงวิญญาณบรรพบุรุษหรือผู้ที่ตายไปแล้วซึ่งเรียกว่าเปรตมารับส่วนบุญส่วนกุศลจากนั้นนำสำหรับกับข้าวและอาหารถวายแก่พระสงฆ์ บุญสลากกัฏฐ ของชาวภาคเหนือประเพณีถวายสลากกัฏฐหรือประเพณีถวายข้าวสากหรือตั้งถวายฉลากนั้นคือ นั่นคือการทำฉลากแล้วไปถวายพระสงฆ์ จับได้ผู้ใดผู้หนึ่งก็นำไปถวายผู้หนึ่งก็นำฉลากที่จัดเตรียมมา ถวายแก่พระรูปนั้น บุญข้าวสากของภาพของชาวภาคกลางจัดทำฉลากและนำไปถวายพระสงฆ์จับได้ผู้ใดผู้หนึ่งก็นำฉลากที่จัดเตรียมมาไปถวายแก่พระรูปนั้น (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2563) แม้จะมีชื่อเรียกต่างกันออกไปแต่จุดประสงค์หลักก็คือการทำบุญที่จัดขึ้นเพื่อถวายอุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว (พระครูโกวิทสุตธารณ์ (สมมติ โกวิท), มปป, หน้า 30)

ดังนั้น จากการกล่าวมาข้างต้นเกี่ยวข้องกับความเป็นมาของบุญประเพณีบุญข้าวสาก ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นเรื่องที่น่าสนใจสมควรได้รับการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความเชื่อและพิธีกรรมในประเพณีการทำบุญข้าวสากของชาวตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ตามคุณธรรมในพุทธและปรัชญา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิเคราะห์ในครั้งนี้มาเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตใจของลูกหลานชาวอีสานให้กับมาสนใจในเรื่องบุญคุณของพ่อแม่และบรรพบุรุษของตนดังเช่นสมัยก่อนและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมประเพณีที่อนุชนคนรุ่นหลังต้องตระหนักถึงความสำคัญและควรแก่การอนุรักษ์ไว้ ประเพณีบุญข้าวสากกับพระพุทธศาสนาจึงสะท้อนให้เห็นลักษณะที่สัมพันธ์กับทางสัญลักษณ์ความเชื่อและเรื่องราวทางพระพุทธศาสนาที่ต่อเนื่องกัน และเป็นลักษณะพื้นฐานของสังคมที่มีความเชื่อเป็นอันเดียวกันกับความเชื่อดั้งเดิม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและพัฒนาการของประเพณีบุญข้าวสากในบริบทสังคมอีสาน
2. เพื่อศึกษาประเพณีการทำบุญข้าวสากของชาวตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อวิเคราะห์หลักธรรมในประเพณีบุญข้าวสากในตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้แบ่งรูปแบบในการวิจัยออกเป็น 2 อย่าง คือ 1) การวิจัยเอกสาร โดยการรวบรวมข้อมูลจากตำราวิชาการ บทความ และงานแปลตลอดจนแหล่งข้อมูลเอกสารอื่นๆ ได้แก่ (1) ชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และคัมภีร์อรรถกถา (2) ชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ ตำราทางวิชาการ ที่เกี่ยวข้องกับบุญข้าวสาก และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการสัมภาษณ์บุคคล หน่วยงานและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อและพิธีกรรมในการทำบุญข้าวสากของชาวตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยได้ใช้พื้นที่ในการทำการศึกษาคือ หมู่ 8 บ้านโนนเมือง หมู่ 9 บ้านศรีถ่าน ม 14 บ้านดอนหวาย หมู่ 4 บ้านดงลิง หมู่ 5 บ้านหนองม่วง หมู่ 2 บ้านโคกล่าม หมู่ 10 บ้านเมย ตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ เกณฑ์การเลือกพื้นที่วิจัย (Criteria) 1) เป็นพื้นที่ที่อย่างรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมเอาไว้และมีการรักษาสืบทอดจนถึงปัจจุบัน 2) ยังมีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมประเพณีอยู่มากเป็นต้น

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ ถือว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจความเป็นมาความสำคัญและเป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีการขับเคลื่อนรักษาวินัยวัฒนธรรมประเพณีของบุญข้าวสากของชาวตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในปัจจุบันโดยกำหนดเลือกเอาผู้ที่เกี่ยวข้องและมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีบุญข้าวสาก ซึ่งจำแนกออกดังนี้ 1) พระสงฆ์ จำนวน 6 รูป 2) นักวิชาการ จำนวน 2 คน 3) ปราชญ์ชาวบ้านจำนวน 3 คน 4) ผู้ทำพิธี จำนวน 5 คน 5) ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน 6) ชาวบ้านทั่วไป จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 26 รูป/คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีการเลือกในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีเหตุผล (Reason) ในการเลือก ดังนี้ 1) เป็นผู้ที่มีความรู้ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับบุญข้าวสากได้ครบถ้วน 2) เป็นบุคคลที่มีคุณวุฒิและวัยวุฒิในตำบลดงลิง 3) เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติประจำวัดและเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนมายาวนาน และ 4) เป็นบุคคลที่มีความสำคัญในชุมชนตำบลดงลิงมานาน

เครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็น 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observe) โดยผู้วิจัยดำเนินการสังเกตจากการทำกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมทางศาสนา ฯลฯ เป็นต้น กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่วิจัย

วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย ดังนี้ 1) ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นและเนื้อหาของงานวิจัยในบทที่ 1-3 จนครบถ้วนแล้ว เพื่อแสวงหาคำตอบในบทที่ 4 จึงได้กำหนดประเด็นสำคัญเพื่อสร้างคำถามวิจัย 2) ได้นำ

ประเด็นสำคัญเข้าปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา 3) อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำทั้งประเด็นสำคัญและวิธีการสร้างเครื่องมือ 4) นำแบบสัมภาษณ์เข้าปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา 5) นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา 6) เสนอแบบสัมภาษณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย 7) นำแบบสัมภาษณ์ลงสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่กำหนดแล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย โดยการสัมภาษณ์ ซึ่งมีทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามที่กำหนดไว้ และสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สมาคมได้เข้าไปช่วยเหลือในชุมชนในพื้นที่เป้าหมายของการวิจัย มีการจดบันทึก และการบันทึกภาพนิ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ส่วน ด้วยกันประกอบด้วย 1) การเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ เอกสารงานวิจัยตำรา วิชาด้านพุทธศาสนาและตำราอื่นๆ รวมทั้งบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-Depth interview) และ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนาเฉพาะ (Focus Group discussion) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) ในการนำเสนอ ข้อมูลการวิจัยจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive presentation) ประกอบภาพถ่าย และการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเครื่องมือเก็บข้อมูลใช้ แนวคำถามซึ่งผู้วิจัยกำหนดดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเมื่อผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเอกสารและภาคสนาม ได้เพียงพอต่อการศึกษาตามวัตถุประสงค์แล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น โดยนำมาจัดหมวดหมู่ให้เป็นระเบียบตามเค้าโครงเรื่องแล้วสรุปออกมา เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์และหาข้อมูลเพิ่มเติมต่อไป หลังจากนั้นอาจมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ โดยการสัมภาษณ์เพิ่มเติมในบางประเด็น ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้น และทำการวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งหนึ่งซึ่งให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุด

การสังเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ในขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดออกมาเป็นองค์ความรู้และเขียนรายงานการวิจัย เพื่อเสนอขออนุมัติจบการศึกษาของหลักสูตร

การนำเสนอข้อมูลในการสรุปกระบวนการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ผ่านการ วิเคราะห์อย่างสมบูรณ์แล้วมาทำการเขียนพรรณนาความ ดังต่อไปนี้ 1) บทสรุปที่เป็นการวิเคราะห์ในลักษณะรวบยอดหรือเป็นประเด็นสำคัญ 2) อภิปรายความเห็นของผู้วิจัย 3) ข้อเสนอแนะ ซึ่งแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในเรื่องของวิจัยและ ข้อเสนอแนะของผู้ที่สนใจในการศึกษาวิจัยต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง วิเคราะห์หลักธรรมในประเพณีบุญข้าวสากในตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การทำบุญกลางปีของคนไทยนั้น ตรงกับวันสิ้นเดือน 10 หรือ แรม 15 ค่ำ เดือน 10 ซึ่งเป็นที่พิชพันธุธัญญาหารกำลังออกดอกออกผลดี พิธีบุญข้าวสาก หรือ บุญสารถ มีบ่อเกิดมาจากพิธีของพราหมณ์ เมื่อชาวบ้านเกี่ยวข้าวสาลีอันเป็นผลผลิตแรกได้จะนำมาทำ ข้าวต้มสุกปายาสและยาคุเพื่อเลี้ยงพราหมณ์ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ข้าวในนา และเพื่อเป็นการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ คือ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่ล่วงลับไปแล้ว ต่อมาเมื่อคนเปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนา ก็รับเอาแนวคิดดังกล่าว มาปฏิบัติตาม และสืบทอดมาจนถึงประเทศไทยก็รับเอาแนวคิดทั้งสองศาสนามาปฏิบัติตาม การอุทิศส่วนบุญไปให้บรรพบุรุษที่ตายไปเป็นเปรต การทำบุญทั้งปวงที่ทาเพื่ออุทิศผลไปให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งเรียกว่าทำบุญทักษิณานุประทาน หรือ เปตพลีนั้น ล้วนเป็นความเชื่อที่มีเค้ามาจากเรื่องเปรตของพราหมณ์ทั้งสิ้น เวลาต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น พราหมณ์ที่เปลี่ยนมานับถือพระพุทธศาสนาได้นำหลักปฏิบัติเดิม มาผสมผสานเข้ากับความเชื่อใหม่ของพระพุทธศาสนา กลายเป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนสามารถหล่อหลอมสังคมได้เป็นอย่างดี เป็นคุณค่าทางจริยธรรม และเป็นรูปแบบวิถีชีวิตที่ประเสริฐ ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีบุญข้าวสากดังกล่าวนี้ เป็นความเชื่อที่ฝังอยู่ในจิตสำนึกของชาวไทยอีสาน และมีอิทธิพลกับวิถีชีวิต เพราะมีหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบุญข้าวสาก (บุญเดือนสิบ) และคุณค่าด้านจริยธรรมที่ฝังลึกอยู่ในใจเป็นงานประเพณีที่สร้างความสามัคคีกลมเกลียวกันในสังคม เป็นการปลูกฝังการรู้จักการให้ และความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น อีกทั้งคุณค่าของหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญเดือนสิบสามารถปลูกฝัง บ่มเพาะและยังมีคุณค่าสำหรับเป็นแนวทางในการควบคุมความประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในกรอบความดีงามได้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ประวัติความเป็นมาของการทำบุญข้าวสากของชาวตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ กำเนิดและพัฒนาการความเชื่อจากเรื่องของการบูชาเปตาชนนั้น มีการยอมรับในระดับหนึ่งในสังคมไทย แม้ความหมายจะยังไม่ชัดเจนมากนักในบริบทของสังคม แต่การบูชาผีบรรพบุรุษนั้น ก็เพื่อเป็นการทำบุญอุทิศส่วนบุญ ให้พ่อแม่ ปู่ย่า ตา ยาย ตลอดจน ญาติพี่น้อง และเจ้ากรรมนายเวร จนกลายเป็นขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา จนสามารถหล่อหลอมสังคมได้เป็นอย่างดี และมีคุณค่า และเป็นรูปแบบวิถีชีวิตที่ประเสริฐ ความเชื่อเกี่ยวกับประเพณีบุญข้าวสาก ชาวตำบลดงลิง มีความเชื่อที่มีรากฐานของศาสนาพุทธ กับความเชื่อเรื่องการทำบุญอุทิศส่วนบุญไปให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูตเวทีแก่ผู้มีอุปการะหรือญาติผู้ล่วงลับไปแล้วก็สามารถทำได้โดยถวายทักษิณานุประทานอุทิศส่วนบุญไปให้ และเป็นการอุทิศส่วนบุญให้กับเปรต เพราะเป็นภูมิของสัตว์ผู้ต้องเสวยผลกรรมที่เคยทำไว้เมื่อครั้งเป็นมนุษย์เป็นภูมิที่ไร้อาชีพ ขาดอาหาร คอยรับส่วน

บุญที่เขาอุทิศให้อย่างเดียวเท่านั้น ที่สำคัญยิ่งคือเป็นการแสดงความอาลัยรัก ผู้มีอุปการะหรือญาติผู้ล่วงลับไปด้วยการร้องไห้เศร้าโศกคร่ำครวญนั้น มิได้เกิดประโยชน์แต่อย่างใด เพราะไม่สามารถจะเรียกร้องให้ท่านเหล่านั้นกลับฟื้นคืนชีพได้แต่ทักษิณาทานที่บุคคลถวายในพระสงฆ์เท่านั้น ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้วพร้อมกับเป็นกุศลโลบาย พิธีสารทน์ใช้เป็นกุศลโลบายเพื่อสั่งสอนให้บุคคล มีจิตใจเสียสละบริจาคทาน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และเพื่อสั่งสมบุญ ไว้ในภายหน้าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวพุทธโดยอาศัยบรรพบุรุษร่วมกันก่อให้เกิดความรักความสามัคคีในครอบครัวหมู่วงศ์ญาติและชุมชน ส่งเสริมความเป็นสิริมงคล ตามหลักมงคลสูตรในพระพุทธศาสนาคือการส่งเสริมให้เลี้ยงดูบิดามารดา เมื่อบิดามารดาล่วงลับไป ลูกหลานก็สมควรที่จะแสดงความกตัญญูต่อบุพการีด้วยการทำบุญอุทิศส่วนบุญไปให้ เพราะเชื่อว่าผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว มีอยู่จริงมีอยู่ทุกหนทุกแห่งทั้งใน หมู่บ้าน พุชนา ภูเขา ป่าไม้ และเครื่องมือประกอบอาชีพ ล้วนแต่มีผีอาศัยอยู่ ส่งผลให้ชาวบ้านเชื่อว่า ผียังต้องเวียนว่ายตายเกิดตามบุญกรรมที่กระทำไว้จึงทำให้เกิดเป็นประเพณีการทำบุญอุทิศให้แก่ดวงวิญญาณ โดยเฉพาะประเพณีบุญข้าวสาก

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในประเพณีบุญข้าวสากของชาวตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ มีอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) กตัญญูต่อบุพการี คือการระลึกถึงอุปการะของบุญหรือบุคคลเหล่านั้นก็พึงทราบว่าเป็นความกตัญญู ซึ่งจากประเพณีการทำบุญข้าวสากของชาวตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสยจังหวัดกาฬสินธุ์จะเห็นได้ว่าเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจากจิตใจที่แผ่อแผ่และระลึกนึกถึงบุคคลอื่น กล่าวคือความกตัญญูรู้คุณท่าน แล้วกตเวทีตอบ คือ รู้คุณท่านแล้วตอบแทนต่อบุคคลอื่นและผู้ล่วงลับไปแล้ว เห็นได้จากการที่บรรดาลูกหลานที่ให้ความสำคัญ ทำตามประเพณีปฏิบัติตามขั้นตอนพิธีกรรมการทำบุญอุทิศ ข้าววัดพึงธรรมเพราะสิ่งเหล่านี้เป็นคติความเชื่อที่ผู้ยังมีชีวิตอยู่ ดังนั้นจึงให้ความสำคัญและมีคติความเชื่อว่าผู้ที่เป็นบรรพบุรุษจะได้รับผลบุญที่ตนได้กระทำแล้วนั่นเอง อันเป็นการแสดงถึงความกตัญญูต่อบุพการีที่มีอยู่ในสังคม ซึ่งเกิดเป็นผลดีต่อตนเองและสังคมโดยรวม ยังทำให้สมาชิกในชุมชนของตนเองยังมีวัฒนธรรมที่ดีงาม และควรค่าแก่การอนุรักษ์สืบต่อไป ความกตัญญูรู้คุณจัดเป็นมงคลเพราะเป็นเหตุประสบผลวิเศษมีประการต่างๆ 2) บุญกิริยาวัตถุ 3 คืออ การทำทาน การรักษาศีล การเจริญภาวนา ซึ่งชาวพุทธมักนิยมเรียกว่า การทำบุญ ซึ่งจากการที่ชาวตำบลดงลิง อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้พร้อมใจกันทำบุญข้าวสากนั้น ก็มีปัจจัยหลักคือ การอยากทำทาน เพื่อสั่งสมบุญบารมี และเป็นการทำนุบำรุงพระศาสนา ทั้งนี้ยังเป็นการฝึกฝนจิตใจให้สงบเยือกเย็น เพื่อให้เกิดปัญญารู้แจ้งในสัจธรรม เกิดความสงบในจิตใจ อีกทั้งยังเป็นการประพุดติแต่สิ่งที่ดีงาม ทำให้เกิดความเคารพซึ่งกันและกันไปเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือกัน นำไปสู่ความสามัคคีปรองดองในการทำงาน ชุมชน สังคม หรือประเทศชาติ

5. อภิปรายผลการวิจัย

คติความเชื่อของชาวตำบลดงลิงที่มีต่อการทำบุญข้าวสากนี้ เป็นเรื่องที่คนอีสานใส่ใจมากกว่าบุญข้าวประดับดิน เพราะว่าเป็นเรื่องของความเชื่อที่ว่า ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 เป็นวันที่พระยายมบาลเปิดขุมนรกให้สัตว์นรกได้รับส่วนบุญส่วนกุศลจากญาติพี่น้องที่อยู่ในมนุษย์โลก ตั้งแต่เที่ยงคืนถึงวันขึ้น 14 ค่ำ ไปจนถึงเที่ยงคืนวันขึ้น 15 ค่ำ ที่นี้ในเมื่อพวกเปรต หรือสัตว์นรกเหล่านั้นมารับส่วนบุญจากญาติพี่น้องที่อยู่ในมนุษย์โลก พวกที่ได้รับบุญกุศล ที่เกิดจากการทำบุญข้าวสากนี้ ก็จะอวยพรให้ลูกหลานอยู่เย็นเป็นสุข มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยสิ่ง ที่ต้องการและปรารถนา ในทางตรงข้าม ถ้าหากว่ามาแล้วเกิดไม่ได้ส่วนบุญอะไรเลย ก็จะไม่พอใจว่า ลูกหลานไม่ใส่ใจ ถึงแม้ว่าผู้อื่นไม่ใช่ญาติสายโลหิตจะอุทิศแผ่ส่วนบุญไปให้ ก็ได้แต่เสียใบตองห่อข้าวสากเท่านั้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระอริการช่วง จิตโสมโณ (ตั้งอยู่) (2544, หน้า 157) ให้ทัศนะไว้ว่า พิธีกรรมสารทเดือนสิบของชาวอีสานจะมีขึ้นเมื่อมาถึงเดือนสิบ ระหว่างแรม 14 ค่ำและแรม 15 ค่ำ ชาวอีสานใต้ (สรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ) จะมีประเพณีรำลึกบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว คำว่า “โพนตา” เป็นภาษาเขมร มาจากคำว่า จิโพน ซึ่งแปลว่า โคตร หรือเหง้า หรือวงศ์สกุล คำว่า ตาในที่นี้หมายถึง โคตร วงศาคณาญาติทั้งหมดที่ยังมีชีวิต หรือ ล่วงลับไปแล้ว ฉะนั้นเมื่อเอาคำสองคำมารวมกันเป็น “โพนตา” จึงหมายถึงพิธีรำลึกถึงบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้วทั้งโคตรทั้งเหง้า

ประเพณีการทำบุญข้าวสากเป็นประเพณีการทำบุญเพื่ออุทิศให้แก่เปรต หรือญาติพี่น้องที่ตายไปแล้ว ซึ่งข้าวสากจะประกอบไปด้วย ข้าว อาหารหวานคาว หมากพลูบุหรี่ ซึ่งเราจะนำมาห่อใส่ใบตองและว้ายด้วยไม้หลายแหลม ไปวางไปตามกำแพงวัด ตามต้นไม้ จึงเกิดเป็นพิธีกรรม ประเพณีที่สืบทอดกันมา โดยเฉพาะเรื่องของบาปบุญคุณโทษ เรื่องกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ ชาวตำบลดงลิงจึงได้ให้ความสำคัญต่อบุญพิธีมาก ประเด็นดังกล่าวมีความสอดคล้องกับพระครูโกวิทสุตาภรณ์ (สมดี โกวิท), 2564, หน้า 28-29) ได้กล่าวว่าบุญข้าวสากกับการสร้างอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาเถรวาท”โดยอธิบายว่าบุญข้าวสากคือข้าวที่ถวายพระสงฆ์ด้วยการจับฉลากเป็นประเพณีอันดีงามที่ถวายกันในวันเพ็ญเดือน 10 เรียกว่าบุญข้าวสากโดย คำว่าสากมาจากคำว่าฉลาดในภาษาไทยหมายถึงข้าวสากหรือชราภาพซึ่งแต่ละพื้นที่ไม่เหมือนกันบางที่จัดเป็นเครื่องใช้ทั่วไปเช่นสับฟักฟอกยาหรือบางแห่งอาจจะนำอาหารแห้งก่อนจะนำไปประกอบพิธีกรรมด้วยการจับฉลากและหากได้ฉลากพระภิกษุสามเณรรูปใดก็จะนำไปถวายรูปนั้น

บุญข้าวสากและคุณค่าด้านจริยธรรมที่ฝังลึกอยู่ในใจ เป็นงานประเพณีที่ความสามัคคีกลมเกลียวกันในสังคม เป็นการปลูกฝังการรู้จักการให้และความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น อีกทั้งเป็นการบ่มเพาะและยังมีคุณค่าสำคัญเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในกรอบความดีงามได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระมหาสุพจน์ คำน้อย (2553, หน้า 25) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาเกี่ยวกับคำสอนเรื่องการอุทิศส่วนกุศลบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท พบว่า ในช่วงระยะเริ่มแรกของพระพุทธศาสนา (Early Buddhism) เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนอยู่ จะพบว่าการอุทิศส่วนบุญตามหลักของพระพุทธศาสนาเถรวาทมีจุด

เริ่มจากการกระทำบุญใหญ่ครั้งแรกของชาวพุทธโดยมีพระเจ้าพิมพิสารเป็นผู้ริเริ่มคาดว่าในสมัยนั้นการอุทิศส่วนบุญน่าจะยังไม่เป็นที่นิยมของชาวพุทธหากไม่ปรากฏเหตุการณ์ของเปรตที่เป็นญาติของพระเจ้าพิมพิสารในอดีตชาติมาแสดงหลักของการอุทิศส่วนบุญแก่พระเจ้าพิมพิสารเป็นพระองค์แรก

การทำบุญประเพณีบุญข้าวสากหรือบุญเดือนสิบนั้น เพื่ออุทิศส่วนบุญให้เปรต เพราะเป็นภูมิของสัตว์ผู้ต้องเสวยผลกรรมที่เคยทำไว้เมื่อครั้งเป็นมนุษย์เป็นภูมิที่ไร้อาชีพรออาหารคอยรับส่วนบุญที่เขาอุทิศให้อย่างเดียวเท่านั้น ซึ่งมีความสัมพันธ์กับพระครูใบฎีกาเฉลิม อริยวิโส (คำเชื้อ) (2544, หน้า 93) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์บุพเพตพลีที่ปรากฏในคัมภีร์โบลานล้านนากรณีศึกษาคัมภีร์เปตพลีบับวัดหลวงราชสันฐาน พบว่า หลักการทำบุญบุพเพตพลีของชาวล้านนาที่ปรากฏในคัมภีร์เปตพลีบับวัดหลวงราชสันฐานยังพบว่า ได้ส่งผลกระทบต่อสังคมในล้านนาหลายด้าน คือ 1) ในด้านสังคมคัมภีร์ดังกล่าวทำหน้าที่ 2) ในส่วนของประเพณีนั้นส่งผลให้ชาวล้านนาถือเป็นประเพณีปฏิบัติมาอย่างต่อเนื่องแต่ครั้งโบราณ นอกจากนั้นในช่วงเวลาดังกล่าวพุทธศาสนิกชนในภาคอื่นๆ ของประเทศไทยก็มีการทำบุญในลักษณะ เช่น เดียวกัน กล่าวคือ ในภาคกลางมีประเพณีสารทเดือนสิบ ภาคใต้มีประเพณีชิงเปรตและภาคอีสานมีบุญข้าวประดับดิน ที่ต่างก็ถือคติและช่วงเวลาเดียวกันในการทำบุญไปให้ญาติของตน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

สาระสำคัญของงานประเพณีบุญข้าวสากหรือบุญเดือนสิบนี้ หากพิจารณาและตรึกตรองให้ดีแล้วจะเห็นว่า บรรพบุรุษในสมัยโบราณเป็นมีกุศโลบายอันแยบยลและแยบคาย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรักใคร่สามัคคีในหมู่สายสัมพันธ์ญาติพี่น้อง อันเป็นความเข้มแข็งของชุมชนโดยเฉพาะสังคมไทยที่ถือเอาหน่วยครอบครัวเป็นหน่วยหลักที่มีกฎเกณฑ์รูปแบบ ประเพณีที่ถือเอาหลักทดแทนคุณของบรรพชนเป็นแกนหลัก สำหรับพัฒนาและหลอมรวมคนในชุมชนให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้อย่างลึกซึ้งซึ่งรูปแบบเช่นนี้หาไม่ได้ในวัฒนธรรมตะวันตกหรือวัฒนธรรมอื่นๆ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิเคราะห์คุณค่าทางพุทธปรัชญาในประเพณีบุญข้าวสากของประชาชนในจังหวัดกาฬสินธุ์

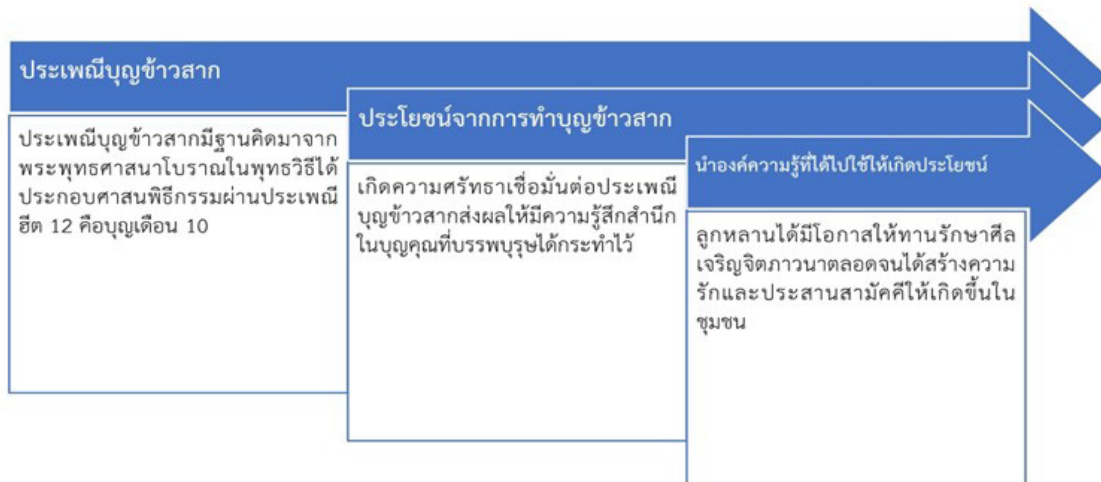
2.2 การศึกษาแนวทางอนุรักษ์ประเพณีบุญข้าวสากของประชาชนในจังหวัดกาฬสินธุ์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ประเพณีบุญข้าวสากมีฐานคิดมาจากพระพุทธศาสนา โบราณจารย์ผู้ฉลาดในพุทธวิธีท่านจึงได้ประกอบศาสนพิธีกรรมผ่านประเพณีฮีต 12 คือบุญเดือน 10 เพื่อให้ชาวพุทธสามารถเข้าถึงพุทธธรรม

ได้อย่างง่าย จนก่อให้เกิดความศรัทธาเชื่อมั่นต่อประเพณีบุญข้าวสาก และเมื่อลงมือกระทำแล้วส่งผลให้มีความรู้สึกสำนึกในบุญคุณที่บรรพบุรุษได้กระทำไว้ และลูกหลานได้มีโอกาสให้ทาน รักษา ศิล เจริญจิตภาวนา ตลอดจนได้สร้างความรักและประสานสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2566). ฮีตที่ 10 บุญข้าวสากหรือบุญเดือนสิบ. เข้าถึงได้จาก <http://www.nectec.or.th/scoolnet/library/webcontest/2003/100team/dlnes060/heet10>.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2563). บุญข้าวสาก ประเพณีสำคัญหนึ่งในวัน “สารทไทย” ของชาวอีสาน. เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/lifestyle/896391>.
- พระครูโกวิทสุตาภรณ์ (สมดี โกวิท). (2564). บุญข้าวสากกับการสร้างอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา เถรวาท. วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร, 4(2), 28-39.
- พระครูใบฎีกาเฉลิมพล อริยวิโส (คำเชื้อ). (2544). การศึกษาวิเคราะห์บุพพเปตพลีที่ปรากฏในคัมภีร์ใบลานล้านนา กรณีศึกษา คัมภีร์ศึกษา คัมภีร์ศึกษา คัมภีร์เปตพลีบัววัดหลวงราชรัตนฐาน. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุพจน์ คำน้อย. (2553). ศึกษาเกี่ยวกับคำสอนเรื่องการอุทิศส่วนบุญในพระพุทธศาสนาเถรวาท. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระอธิการช่วง ฐิตโสภโณ (ตั้งอยู่). (2544). ศีลาคติทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในประเพณีสารทเดือน
สิบ (แซนโฎนตา) ของจังหวัดสุรินทร์. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ:
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
ยโส โอแซว. (2566). ฮีตสิบสอง. เข้าถึงได้จาก <https://yasosaew.woedpress.com>

การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรม
ตามแนวหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต*

An Analytical Study of Buddhist Ethics to Promote Practicing the
Dharma According to Luang Pu Mun Bhuridatto

พระอนุชา อธิปญโญ (อรabut), พระครูสีลสราธิคุณ และพระเทพวชิรวิมล
Phra Anucha Adhipunyo (Orabut), Phrakhru Silasarathikhun and Phrathepvachiravimon
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยเยตต์
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: waradisth@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติและแนวการปฏิบัติธรรมตามแนวหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต 2) ศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์เกี่ยวกับส่งเสริมการปฏิบัติธรรม และ 3) วิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรมตามแนวหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการค้นคว้าแบบ วิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติและแนวการปฏิบัติธรรมตามแนวหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ถือจุดคงคัตตร 13 และให้ความสำคัญในการอยู่ป่าเป็นวัตรมีลูกศิษย์เป็นจำนวนมาก ท่านเป็นผู้ถือเคร่งครัดในข้อวัตรปฏิบัติได้แสวงหา วิเวกบำเพ็ญสมณธรรมในที่ต่างๆ ตามราวป่า ป่าช้า หุบเขา เงื้อมเขา ท้องถ้ำ ธารเขา แนวทางการปฏิบัติ ของท่าน คือการอบรมจิตใจ รู้จักวิธีปฏิบัติต่อตนเองและสิ่งทั้งหลาย เป็นต้น
2. หลักพุทธจริยศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปฏิบัติธรรม โดยใช้หลักไตรสิกขา หลักอานาปานสติ หลักสติสัมปชัญญะ เป็นต้น
3. วิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรมตามแนวหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรม วิเคราะห์หลักอานาปานสติเพื่อส่งเสริมสมณธรรมฐานและ

*ได้รับบทความ: 21 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566

Received: August 21, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

วิปัสสนากรรมฐาน หลักสติสัมปชัญญะเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรม

คำสำคัญ: หลักพุทธจริยศาสตร์; การปฏิบัติธรรม; หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต

Abstract

This research the objectives were: 1) Study the history and guidelines for practicing Dhamma according to Luang Pu Man Phuritto. 2) Study the principles of Buddhist ethics to promote Dhamma practice. 3) Analyze the principles of Buddhist ethics to promote Dhamma practice according to Luang Pu Man Phuritto. It is a Qualitative Research using documentary research. quality by studying from the Tripitaka, Commentary, and academic documents, and related research and analyze the data using descriptive methods.

The research results was found that:

1. History and guidelines for Dhamma practice following the principles of Luang Pu Man Phuritto, holding the 13 Thudongkhawats and giving importance to living in the forest as a practice, and has a large number of disciples. He was a strict adherent to the rules and practices and sought solitude to practice asceticism in various places such as forests, cemeteries, and valleys. Mountain peaks, cave beds, mountain streams, your guidelines. is training the mind Know how to treat yourself and other things, etc.
2. Principles of Buddhist ethics related to promoting Dhamma practice using the Threefold Principle principles of Anapanasati principles of mindfulness, etc.
3. Analyze the principles of Buddhist ethics to promote Dhamma practice according to Luang Pu Mun's principles. Bhuridatto, Threefold Principles to promote Dhamma practice. Analyzing the principles of Anapanasati to promote Samatha meditation and vipassana meditation. Principles of mindfulness to promote Dhamma practice.

Keywords: Buddhist Ethics; Dhamma Practice; Luang Pu Mun Bhuridatto

1. บทนำ

การปฏิบัติธรรมจึงเป็นการพัฒนาชีวิตของตนเองอีกทางหนึ่ง ซึ่งเป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยมมากพอสมควรในสังคมยุคนี้กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาจิตให้มีความมั่นคงเพื่อการดำรงชีวิตให้มีความสุขและความสุขที่ได้รับนั้นก็มีความสุขที่แท้และยั่งยืนต้องอาศัยความเข้าใจการฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความ

รู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงจนกว่าจะหลุดพ้นมีจิตใจเป็นอิสระผ่องใส เบิกบานด้วยปัญญา โดยเริ่มตั้งแต่ความเห็น ความเชื่อ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้ในเหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรองด้วยความ แยกคายให้เห็นตามความเป็นจริง หมายความว่า รู้เท่าทันความเป็นไปของโลกและชีวิตจนทำให้จิตใจเป็น อิสระข้ามพ้นความทุกข์ปราศจากปัญหา ถึงความเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ครอบคลุมถึงการทำให้เกิดการ พัฒนาทางสังคมพัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางปัญญาตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ หลักแห่งการศึกษาและหลักแห่งการพัฒนาตนเองที่นำไปสู่เป้าหมายสูงสุด วิธีการปฏิบัติเพื่อหลุดพ้นจาก กิเลสในพระพุทธศาสนามี 2 วิธีคือการบำเพ็ญสมณธรรมฐาน กับวิปัสสนากรรมฐานที่พระผู้มีพระภาค เจ้าทรงแสดงไว้เพื่อให้เกิดปัญญาสามารถกำจัดวิชชาอัน เป็นต้นตอของกิเลสทั้งปวงลงได้ (ขุ.ป. 31/1-5/306-315, ขุ.ป. 31/1-5/413-424)

กรรมฐาน แปลว่าที่ตั้งแห่งการงานของจิต หมายถึงการเอาจิตไปผูกหรือไปพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อให้จิตเกิดความสงบและการเห็นแจ้งตามความเป็นจริงซึ่งจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติก็มีฐานก็เพื่อ ที่จะชำระจิตใจของผู้ปฏิบัติให้มีความบริสุทธิ์หมดจดจนกระทั่งบรรลุถึงพระนิพพานอันเป็นจุดมุ่งหมาย สูงสุดในทางพระพุทธศาสนา การบำเพ็ญสมาธิทำจิตใจให้แน่วแน่งจนเข้าถึงภาวะที่เรียกว่าฌานหรือสมาบัติ ขั้นต่างๆ เสียก่อนทำจิตให้ตั้งมั่นแน่วแน่นอยู่กับสิ่งที่กำหนดนั้นๆ จนมีความพร้อมอยู่ในตัวของมันเองที่ จะใช้ปฏิบัติการต่างๆ อย่างที่เรียกว่า จิตนุมนวล ควรแก่การงานไปใช้ในกิจที่ประสงค้อย่างดีที่สุดในสภาพ จิตเช่นนี้กิเลสต่างๆ ซึ่งตามปกติฟุ้งขึ้นรบกวนและบีบคั้นรบกวนจิตใจพล่านอยู่ก็ถูกควบคุมให้สงบนิ่งอยู่ ในเขตจำกัดเหมือนผนังที่ตึกตะกอนในเวลาน้ำนิ่งแลเห็นได้ชัดเพราะน้ำใส ใสเหมาะสมอย่างยิ่งแก่การที่ จะก้าวไปสู่การใช้ปัญญาจัดการกำจัดตะกอนเหล่านั้นให้หมดสิ้นไปโดยสิ้นเชิงในขั้นนั้นว่า เป็นวิธีปฏิบัติ ที่เรียกว่า สมถะถ้าไม่หยุดเพียงเท่านั้นก็จะก้าวต่อไปสู่ขั้นการใช้ปัญญากำจัดกิเลสอาสวะให้หมดสิ้นเชิง เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายสูงสุดของพุทธธรรม ซึ่งเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา (พระศรีวิธาน วิ, 2554, หน้า 301)

การปฏิบัติธรรมในสมัยพุทธกาลเป็นการศึกษาจากสำนักของพระพุทธเจ้าหรือตามสำนักของ พระเถระที่มีชื่อเสียงในสมัยนั้น เช่น พระสารีบุตร เป็นต้น แล้วจึงได้ออกปลีกวิเวกไปตามสถานที่ต่างๆ เพื่อปฏิบัติหลังพุทธกาลก็มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาตามสำนักต่างๆ แม้จะมีหลายสำนัก ก็พอสรุปได้ว่า มี 2 สายใหญ่ๆ คือ สายสมณธรรมฐานและสายวิปัสสนากรรมฐาน

สำหรับการปฏิบัติธรรมในประเทศไทยก็มีอยู่หลายรูปแบบหลายวิธีในการปฏิบัติ เช่นการปฏิบัติ แบบพระอริยสงฆ์ธรรมฐานสายอีสานหรือที่เรียกกันว่าพระป่า เกิดขึ้นภายใต้การนำของพระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล และพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต เป็นสายกรรมฐานที่ถืออัฐังควัตร 13 และให้ความสำคัญในการ อยู่ป่าเป็นวัตรมีลูกศิษย์เป็นจำนวนมาก เช่น พระอาจารย์สิงห์ ขนตยาโม, หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, หลวงปู่ขาว อนาลโย, หลวงปู่เทสก์ เทสรังสี เป็นต้น (มูลนิธิพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต, 2545, หน้า 136)

หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ท่านเป็นพระเถระนักปฏิบัติที่มีชื่อเสียงมากจนกระทั่งท่านได้รับความยอมรับว่าเป็นพระอริยสงฆ์ ท่านเป็นผู้ถือเคร่งครัดในข้อวัตรปฏิบัติได้แสงหาวิเวกบำเพ็ญสมณธรรมในที่ต่างๆ ตามราวป่า ป่าช้า หุบเขา เงื้อมเขา ท้องถ้ำ ธารเขา เป็นต้น จนได้รับความรู้แจ้งในพระธรรมวินัยสิ้นความสงสัยในสัตตศาสนา แนวทางการปฏิบัติของท่าน คือการอบรมจิตใจ ฉลาดเที่ยงตนต่อเหตุผลธรรมรู้จักวิธีปฏิบัติต่อตนเองและสิ่งทั้งหลายยึดการภาวนาเป็นแนวก้นความคิดฟุ้งซ่านของใจให้อยู่ในเหตุผลด้วยมีสติตามระลึกรู้ความเคลื่อนไหวของจิตโดยมีธรรมบทใดบทหนึ่งเป็นคำบริกรรม เพื่อเป็นยารักษาจิตให้ทรงตัวอยู่ได้ด้วยความสะดวกสบายในขณะภาวนาแล้วท่านก็ได้ทำการอบรมสั่งสอนสมณวิปัสสนาแก่สภธรรมิกทั้งหลายและอุบาสกอุบาสิกา มีผู้เลื่อมใสสนใจในธรรมปฏิบัติได้ติดตามศึกษาอบรมจิตใจมากมายศิษยานุศิษย์ของท่านได้แพร่กระจายไปทั่วทุกภาคของประเทศไทยยังเกียรติคุณของท่านให้ฟุ้งเฟื่องเลื่องลือไป

จากรายละเอียดดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาวิเคราะห์การปฏิบัติธรรมวิปัสสนากรรมฐานของพระวัดป่าสายหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต เพื่อจะได้ทราบถึงหลักคำสอนและแนวการปฏิบัติธรรมของท่านอิทธิพลและคุณค่าที่ได้จากหลักคำสอนและแนวการปฏิบัติธรรมของท่าน ซึ่งจะเป็นข้อมูลที่เป็นองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา และเป็นประโยชน์ต่อประชาชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและแนวการปฏิบัติธรรมตามแนวหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์เกี่ยวกับส่งเสริมการปฏิบัติธรรม
3. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรมตามแนวหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการค้นคว้าแบบวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) รวบรวมประเด็นหลักในการทำวิจัย 2) สืบค้นเอกสาร นิตยสาร วารสาร เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 3) ทำการศึกษาค้นคว้าเอกสาร นิตยสาร วารสาร เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4) ทำการแยกแยะประเด็นหลักและประเด็นรอง 5) จัดบันทึกข้อมูลตามประเด็นหลักในการทำวิจัยด้วยสมุด ปากกาและกระดาษที่จัดเตรียมไว้ และ 6) รวบรวมประเด็นหลักและประเด็นรอง

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิทยาการวิจัยหรือวิธีการวิจัยสำคัญที่เรียกว่า การวิเคราะห์ (Analysis) ซึ่งประกอบด้วย 1) การตีความ (Interpretation) 2) การใช้เหตุผล (Reasoning) และ 3) การให้เหตุผล (Arguing)

การสังเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ในขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดออกมาเป็นองค์ความรู้ใหม่ (New knowledge) ผลิตอกเป็นหลักฐานใหม่ (New evidence) และเขียนรายงานการวิจัย เพื่อเสนอขออนุมัติจบการศึกษาของหลักสูตร

การนำเสนอข้อมูลในการสรุปกระบวนการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ผ่านการ วิเคราะห์อย่างสมบูรณ์แล้วมาทำการเขียนพรรณนาความ ดังต่อไปนี้ 1) บทสรุปที่เป็นการวิเคราะห์ในลักษณะรวบยอดหรือเป็นประเด็นสำคัญ 2) อภิปรายความเห็นของผู้วิจัย และ 3) ข้อเสนอแนะ ซึ่งแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในเรื่องของวิจัยและ ข้อเสนอแนะของผู้ที่สนใจในการศึกษาวิจัยต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในการปฏิบัติธรรมตามแนวหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต โดยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่าการปฏิบัติธรรมตามแนวหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต จะเริ่มต้นที่สมถกรรมฐานก่อนจะทำให้จิตสงบเป็นสมาธิ เมื่อสมาธิเข้มแข็งแล้วจึงจะเกิดปัญญาตามมาหรือที่เรียกว่าวิปัสสนากรรมฐาน ใช้ภาวนาพุทโธๆ ไปเรื่อยจนจิตใจสงบ ผู้ที่ปฏิบัติธรรมเห็นประโยชน์ทางธรรมะจึงได้ชวนชวนในการศึกษาธรรมะเพื่อเสริมกำลังใจให้มีภูมิต้านทานต่อสู้กับอารมณ์ทั้งหลายที่จะเข้ามาทำจิตใจให้เปลี่ยนแปลงไป

การปฏิบัติธรรมจึงเป็นการพัฒนาชีวิตของตนเองอีกทางหนึ่ง ซึ่งเป็นทางเลือกที่ได้รับความนิยมมากพอสมควรในสังคมยุคนี้กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาจิตให้มีความมั่นคงเพื่อการดำรงชีวิตให้มีความสุขและความสุขที่ได้รับนั้นก็มีความสุขที่แท้และยั่งยืนต้องอาศัยความเข้าใจการฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความรู้และเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงจนกว่าจะหลุดพ้นมีจิตใจเป็นอิสระผ่องใส เบิกบานด้วยปัญญา โดยเริ่มตั้งแต่ความเห็น ความเชื่อ ความเข้าใจ ความหยั่งรู้ในเหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรองด้วยความแยบคายให้เห็นตามความเป็นจริง หมายความว่า รู้เท่าทันความเป็นไปของโลกและชีวิตจนทำให้จิตใจเป็นอิสระข้ามพ้นความทุกข์ปราศจากปัญหา ถึงความเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ครอบคลุมถึงการทำให้เกิดการพัฒนาทางสังคมพัฒนาการทางอารมณ์ พัฒนาการทางปัญญาตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา คือหลักแห่งการศึกษาและหลักแห่งการพัฒนาตนเองที่นำไปสู่เป้าหมายสูงสุด วิธีการปฏิบัติเพื่อหลุดพ้นจากกิเลสในพระพุทธศาสนานี้มี 2 วิธีคือการบำเพ็ญ สมถกรรมฐาน กับวิปัสสนากรรมฐานที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงไว้เพื่อให้เกิดปัญญากำจัดวิชชาอัน เป็นต้นตอของกิเลสทั้งปวงลงได้ เป็นต้น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่าการเอาหลักพุทธจริยศาสตร์โดยใช้หลักไตรสิกขา หลักอานาปานสติ หลักสติสัมปชัญญะ เป็นต้น เข้ามาส่งเสริมทำให้จิตใจสงบ หมายถึง การเอาจิตไปผูกหรือไป

พิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้จิตเกิดความสุขและการเห็นแจ้งตามความเป็นจริงซึ่งจุดมุ่งหมายของการปฏิบัติธรรมก็เพื่อที่จะชำระจิตใจของผู้ปฏิบัติให้มีความบริสุทธิ์หมดจดจนกระทั่งบรรลุถึงพระนิพพานอันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เข้ามาส่งเสริมให้การปฏิบัติธรรมสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์เร็วยิ่งขึ้น เอาหลักอานาปานสติมาเกื้อหนุนการปฏิบัติ ความคิดที่จิตมันคิดขึ้นมาเอง เป็นวิตก สติรู้พร้อม เป็นวิจารณ์เมื่อจิตมีวิตก วิจารณ์ ปิติ และความสุขย่อมเกิดขึ้นไม่มีปัญหาผลที่จะเกิดจากการตามรู้ความคิด ความคิดเป็นอารมณ์สิ่งรู้ของจิตเป็นสิ่งระลึกของสติ เมื่อสติสัมปชัญญะดีขึ้น เราจะรู้สึกว่าคุณค่าความคิด เป็นอาหารของจิต ความคิด เป็นการบริหารจัดการความคิด เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียด

ความคิด เป็นนิमितหมายให้เรารู้ว่าอะไรเป็นเรื่องทุกข์ เป็นอนัตตาแล้วความคิดนี้แหละมันจะมายั่วให้เราเกิดอารมณ์ดี อารมณ์เสียเมื่อเรามองเห็นอารมณ์ดี อารมณ์เสีย มองเห็นอิฏฐารมณ์อนิฏฐารมณ์ ที่ก่อเป็นตัวกิเลส ทีนี้เมื่อจิตมีอิฏฐารมณ์ อนิฏฐารมณ์มันก็มีสุขบ้าง ทุกข์บ้างคละกันไป ในที่สุดก็มองเห็นทุกข์อริยสัจ ถ้าจิตมันเกิดทุกข์ขึ้น ได้สติรู้พร้อมมองเห็นทุกข์อริยสัจ ถ้าจิตมีปัญหา รู้สึกมันจะบอกว่า อ้อ! นี่คือทุกข์อริยสัจที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้ แล้วมันจะดูทุกข์กันต่อไปสุข ทุกข์ ทั้งสองอย่างเกิดขึ้นสลับกันไป อันนี้คือกฎอริยสัจแล้วในที่สุดจิตมีสติมีปัญญาดีขึ้น เป็นต้น

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 พบว่า วิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรมตามแนวหลวงปู่่มั่น ภูริทตฺโต หลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรมหลักไตรสิกขาเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นกระบวนการปฏิบัติ หรือ กระบวนการพัฒนา 3 ด้าน คือ ศีล เป็นหลักการพัฒนาในระดับความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม สมาธิ เป็นหลักการพัฒนาจิตใจ ให้มีสมรรถภาพและประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใดๆ ปัญญา เป็นหลักการพัฒนาความรู้ความเข้าใจ รู้จักสิ่งทั้งหลายตามที่เป็น และสามารถแยกแยะวิเคราะห์สืบหาสาเหตุของสิ่งทั้งหลายได้ชัดเจน ไตรสิกขาก็เป็นกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการ และเป็นการเกื้อหนุนส่งเสริมการปฏิบัติธรรมอย่างยิ่ง

วิเคราะห์หลักอานาปานสติเพื่อส่งเสริมสมณะกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน การส่งเสริมการปฏิบัติธรรมเราจะเจริญอานาปานสติกันอย่างไรนั้นควรจะได้วินิจฉัยในปัญหาที่ว่า ทำไมเราจึงเลือกเอาอานาปานสติ มาเป็นกัมมฐานหลักเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรม ในที่นี้กันเสียก่อน ซึ่งเมื่อทราบแล้ว จะช่วยให้การเจริญอานาปานสติเป็นไปได้ง่ายขึ้น

วิเคราะห์หลักสติสัมปชัญญะเพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรมโดย หลักการใช้สติสัมปชัญญะ และใช้ปัญญากำหนดรู้สภาวะธรรมทางกาย เวทนา จิต ธรรม ตามความเป็นจริงว่า จนหยั่งรู้ถึงความเปลี่ยนแปลงแปรปรวนไปของสภาวะธรรมทั้งหลายว่าไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่บุคคลตัวตนเราเขา จนเกิดปัญญา

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรมตามแนวหลวงปู่มั่น ฐิตฺตโต พบว่า จากผลของการศึกษาเราจะเห็นได้ว่าหลวงปู่มั่น ฐิตฺตโต มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติธรรมในสังคมไทย จากการศึกษาวิเคราะห์มาแล้ว สรุปได้ว่า อิทธิพลของท่านมีใน 3 ด้านคือด้านการปฏิบัติธรรมเพราะความที่ท่านเป็นผู้เคร่งครัดในธรรมวินัย ปฏิบัติอย่างจริงจัง และบรรลุนิพพานอย่างสูงให้เป็นอย่างแก่ศิษย์ทั้งหลาย ทำให้มีพระสงฆ์เข้ามาถวายตัวเป็นศิษย์จำนวนมาก ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะความที่ท่านเป็นพระสงฆ์ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และมีความชำนาญในปริยัติและปฏิบัติด้วย จึงสามารถสร้างศรัทธาความเลื่อมใสแก่พระสงฆ์และประชาชนทั่วไปได้อย่างกว้างขวาง ทำให้แนวการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของท่านได้รับการสืบทอดและนำไปปฏิบัติในกลุ่มชาวพุทธอย่างกว้างขวางทั้งในและต่างประเทศ โดยพระสงฆ์ที่เป็นศิษย์ของท่านได้ทำงานร่วมกันในการเผยแผ่ประวัติ ปฏิปทา และหลักคำสอนของท่านและด้านการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนไทย เพราะทำให้ชาวพุทธทั้งหลายได้หันกลับมาสนใจในแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องของพระพุทธศาสนา คือการดำเนินชีวิตที่ยึดมั่นในทาน ศีล ภาวนามากกว่าเดิมจากที่เคยดำเนินชีวิตไปตามอำนาจของกิเลส และการเป็นชาวพุทธตามประเพณีเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามแม้ว่าท่านและแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของท่านจะได้รับการยอมรับจากคนทั่วไปในสังคม แต่ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสังคมไทยทั้งหมดจากวิถีแห่งสังคมวัตถุนิยมและบริโภคนิยมมาเป็นสังคมวิถีพุทธโดยสมบูรณ์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (บรรพต แคะไธสง และพระมหาภิรทัฐกรณ์ อัมมมาลี, 2558)

นอกจากนั้น การปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ที่เป็นศิษยานุศิษย์ของท่านในปัจจุบัน จากการศึกษาวิเคราะห์สรุปได้ว่า มีศิษยานุศิษย์ที่สืบทอดการปฏิบัติของท่านกระจายอยู่ตามวัดหรือสำนักสงฆ์ต่างๆ ทั่วประเทศ และกระจายไปในต่างประเทศด้วย และศิษยานุศิษย์เหล่านั้นไม่ว่าจะไปอยู่ในสถานที่ใดก็จะเกิดทุนบูชาท่านในฐานะเป็นบูรพาจารย์ เป็นพระอาจารย์ใหญ่ฝ่ายวิปัสสนาธุระ คุณความดีของท่านจะแผ่ขจรกระจายไปตามการกระจายตัวของลูกศิษย์ด้วย ดังนั้นจำนวนของผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานจึงมีมาก และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะการทำงานอย่างเข้มแข็งของบรรดาศิษย์ทั้งหลาย อย่างไรก็ตาม แม้ว่าจะมีการเจริญรอยตามปฏิปทาของท่าน ไม่ว่าจะเป็นการเจริญสมาธิภาวนาว่า พุท-โธ ความเป็นผู้เคร่งครัดในพระธรรมวินัย การสมาทานธุดงค์ กรทำกิจวัตร และการทำวินัยกรรม เป็นต้น แต่ในด้านการปฏิบัติเพื่อฝึกหัดจิตขัดเกลากิเลสออกโดยตรงไม่เข้มข้นนัก ส่วนมากมักจะทำหน้าที่เพียงรักษาความเป็นสมณะให้สมบูรณ์ และการรักษาเกียรติคุณและ

คุณงามความดี โดยการเผยแผ่ประวัติ ปฏิปทาหลักคำสอนของท่านให้แก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลายทั้งในวัด และผ่านช่องทางของสื่อสิ่งพิมพ์และสื่อสมัยใหม่ทั้งหลาย และมีสิ่งที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งคือการเผยแผ่ชีวประวัติ ปฏิปทาและหลักคำสอนของท่านในปัจจุบันเป็นไปอย่างกว้างขวางและรวดเร็วผ่าน

ทางสื่อสมัยใหม่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (บรรพต แคะไธสง และพระมหาภิณ္ณรุทธรณ์อุสมาลี, 2558) ทำให้มีกลุ่มคนเข้ามาศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับท่านมากขึ้น ซึ่งดูเหมือนจะดีเพราะทำให้คนได้ทราบเรื่องราวของท่านโดยง่าย แต่สิ่งที่จะเป็นปัญหาในปัจจุบันคือ พระสงฆ์ในวัดที่เป็นศิษย์ของท่านถูกดึงเข้าสู่สังคมสื่อสารยุคใหม่ และพยายามที่จะอาศัยบารมีคุณงามความดีของท่านในอดีตนั้นเป็นเครื่องเกื้อหนุนในการดึงดูดศรัทธาจากชนชั้นกลางในกรุงเทพมหานครและในเมืองใหญ่ๆ ทั้งหลาย เพื่อมาสร้างถาวรวัตถุในวัดของตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการของเจ้าสำนักนั้น 1 ซึ่งดูเหมือนจะขัดแย้งกับปฏิปทาและคำสอนของหลวงปู่มั่น ฐิตฺตโธ ที่ต้องการให้ลูกศิษย์ที่เป็นพระสงฆ์มีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่ายและหมั่นบำเพ็ญเพียรทางจิตเพื่อหลุดพ้นจากกิเลสอาสวะทั้งหลายเป็นประการสำคัญ โดยไม่เน้นให้มีการสร้างสิ่งก่อสร้างใหญ่โต เห็นได้จากกุฏิที่อยู่อาศัยของท่านในวัดหรือสำนักปฏิบัติธรรมทั้งหลายที่ท่านเคยไปพักอยู่อาศัย จะเห็นได้ว่าความเป็นอยู่ของพระสงฆ์ที่เป็นศิษย์ของท่านเริ่มห่างไกลจากวิถีชีวิตและคำสอนของหลวงปู่มั่น ฐิตฺตโธ มากขึ้นตามลำดับ

จากผลการวิจัย พบว่าการปฏิบัติธรรมตามแนวหลวงปู่มั่น ฐิตฺตโธ ตามหลักพุทธจริยศาสตร์ มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความสมบูรณ์ทางจริยะและความรู้มีความจำเป็นต่อกันและกัน ในอรรถกถาสูตร (ที.ปา. 11/1703-2129/71-88) แสดงว่า ในหมู่เทวดาและมนุษย์ ผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้ (วิชา) และความประพฤติ (จริยะ) เป็นผู้ประเสริฐสุด (วิชาจรณสมปนโน โสเสฏฺโฐ เทวमानุเส) ดังนั้น ทั้งความสมบูรณ์ทางจริยะและความรู้จึงเป็นสองด้านของความสมบูรณ์ที่แยกกันไม่ได้นอกจากนั้น พุทธจริยศาสตร์ของพระพุทธศาสนายังสัมพันธ์กับปรัชญาสังคม (Social Philosophy) ด้วย นั่นก็คือการพยายามตอบปัญหาที่ว่าเราควรทำอะไร? ปัญหานี้เป็นทั้งเรื่องส่วนบุคคลและเรื่องของสังคม คำตอบสำหรับปัญหานี้ก็เกี่ยวข้องไปถึงปัญหาที่ว่า เป้าหมายของชีวิตควรจะเป็นอย่างไรหรือว่าคืออะไร และปัญหาที่ว่าเพื่อแก้ไขตนเองให้ดีขึ้น เพื่อการรู้แจ้งตนเองและเพื่อบรรลุถึงความดีสูงสุดจะต้องปฏิบัติอย่างไร? นี่เป็นปัญหาส่วนบุคคล แต่ก็มีปัญหาเกี่ยวกับสังคมด้วยนั่นก็คือเราควรทำอะไรเพื่อความดีของสังคมหรือเพื่อประโยชน์สุขของมนุษยชาติ แต่ปัญหาทั้งสองนี้ คือปัญหาส่วนบุคคลกับส่วนสังคมก็เกี่ยวข้องกัน เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป สำหรับข้อเสนอแนะทั่วไปที่เกิดจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

1.1 การปฏิบัติธรรม คือรับเอากรรมฐานที่เหมาะสมตามจริต ความชอบใจของตนเองตามอารมณ์ของสมถะกรรมฐาน 40 อย่าง ถ้าเป็นการเจริญสมถะกรรมฐาน หรืออารมณ์กรรมฐาน 51 อย่าง สำหรับการเจริญวิปัสสนากรรมฐานขณะที่การปฏิบัติธรรมของหลวงปู่มั่น ฐิตฺตโธ แม้จะไม่มีหลักการปฏิบัติที่สอดคล้องกันมาก แต่มีความใกล้เคียงกันมาก เพราะเน้นหลักการปฏิบัติเริ่มต้นด้วยการรักษาพระวินัยให้เคร่งครัดในเบื้องต้นเช่นเดียวกัน และสอดคล้องกับแนวทางการปฏิบัติที่ปรากฏในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ด้วยการสมาทานธุดงค์วัตรเป็นประจำ การประพฤติวัตร การเดินจงกรม การอยู่ในที่อันสงบ การประหยัด

ในการใช้สอยปัจจัย 4 การทำวัตรสวดมนต์ และการนั่งสมาธิภาวนาอยู่เป็นประจำ

1.2 สามารถสรุปได้ว่า หลักการปฏิบัติธรรมตามแนวหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ไม่มีความแตกต่างจากหลักการปฏิบัติที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและคัมภีร์วิสุทธิมรรค เพราะยึดตามไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อบรรลุถึงจุดหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา ตามแนวทางสติปัฏฐานสูตรอันเป็นหลักการสำคัญ เพื่อกระทำที่สุดแห่งทุกข์ทั้งปวง

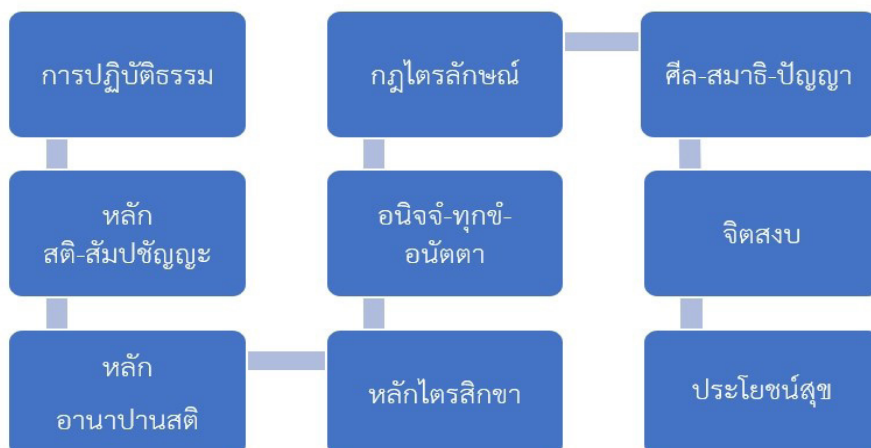
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติธรรม 5 สายกรรณฐาน ซึ่งมีความแพร่หลาย ได้แก่ สายพุทโธ สายอานาปานสติ สายพองหนอ-ยุบหนอ สายรูปนาม และสายสัมมาอะระหัง โดยในแต่ละสาย มีรูปแบบในการปฏิบัติพัฒนาจิต เป็นต้น

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาวิปัสสนาของกรรณฐาน 5 สาย แต่ละสำนักในประเทศไทย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาวិเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติธรรมตามแนวหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต คือนำองค์ความรู้ที่ได้มาประพัตติปฏิบัติ เอาธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต ทำงาน ทำหน้าที่ ทุกเรื่องทุกอย่างให้ดี ให้ถูกต้อง คือเอาธรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์สุขในชีวิต มีความสุขที่แท้จริง การปฏิบัติธรรมช่วยให้รู้จัก หลักไตรสิกขา หลักอานาปานสติ หลักสติสัมปชัญญะ กฎไตรลักษณ์ และเตรียมใจรับมือกับ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และสิ่งต่างๆ รวมถึงความคิดของเราเองด้วย การเข้าใจในความไม่เที่ยงแท้แน่นอน ความไม่มี ตัวตนของเราและสรรพสิ่งต่างๆ มีสติสัมปชัญญะตลอดเวลา จะช่วยให้สามารถเผชิญอุปสรรคและปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตได้ดียิ่งขึ้น เป็นต้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- บรรพต แคไธสง และพระมหาภิรมย์คุณ อัสมาลี. (2558). *การศึกษาวิเคราะห์เชิงจริยศาสตร์ในการปฏิบัติกรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต*. (รายงานการวิจัย). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2542). *พุทธธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศรีวรญาณ วิ. (2554). *หลักการปฏิบัติกัมมัฏฐานในพระไตรปิฎก ในเก็บเพชรจากพระไตรปิฎก*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มูลนิธิพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต. (2545). *บูรพาจารย์*. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์เรื่อง การตลาดสำหรับ
ธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ วิชาธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการของ
นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1*

The Development of Jigsaw Technique Learning Activities on
Business Marketing and Writing Business Plans Business and
Entrepreneurship Subjects of Vocational Certificate Students,
Year 1

พัชรารัตน์ วงษ์เพชร และอาทิตย์ อาจหาญ

Patcharaporn Wongphet and Athit Athan

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: booblu055@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ 2) พัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจ และการเขียนแผนธุรกิจ 3) เปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจ และ 4) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมายคือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ (1) แผนกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ (2) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ (3) แบบ วัดความสามารถในการเขียนแผนการตลาดและแผนธุรกิจ (4) แบบสอบถามความพึงพอใจที่เรียนด้วย กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัญหาและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผน ธุรกิจ พบว่า นักเรียนมีพื้นฐานการเรียนรู้แตกต่างกัน ทั้งนี้จึงควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรม

*ได้รับบทความ: 10 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566

Received: August 10, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์

2. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ พบว่า สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.00/82.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ไม่น้อยกว่าที่กำหนด คือ 80/80

3. ผลการเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจ พบว่า นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจสูงกว่าห้องเรียนปกติ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

4. ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ พบว่า มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ วิชาธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ อยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์; ความรู้ความเข้าใจ; ความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจ

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study problems and guidelines for organizing learning activities on business marketing and writing business plans, 2) vocational certificate students to develop learning activities on marketing for business and writing business plans, 3) compare the knowledge, comprehension and business plan writing abilities and 4) study the satisfaction of first year vocational certificate students who learn by using learning activities. This research It is quantitative research, target group used Twenty students in the 1st year vocational certificate, Udon Thani Technical College. The tools used in this research consisted of (1) a cooperative learning activity plan, jigsaw technique, (2) a cognitive test, (3) a model. Measures your ability to write marketing and business plans (4) Satisfaction questionnaire learned with a cooperative learning activity using a jigsaw technique on business marketing and business plan writing. Business and Entrepreneurship of 1st year vocational certificate students. Statistics used in hypothesis testing.

The results of the research were as follows:

1. Problems and guidelines for organizing learning activities on marketing for businesses and writing business plans. It was found that students have different learning backgrounds. Therefore, learning activities should be organized. Using cooperative learning activities using the jigsaw technique.
2. Learning activities on business marketing and business plan writing. For students at the 1st year vocational level, the efficiency is 83.00/82.00, which meets the specified criteria, which is 80/80.
3. Students in the 1st year vocational certificate who received a learning management on marketing for business and writing a business plan. have knowledge, understanding and ability to write business plans higher than normal classrooms It was statistically significant at 0.05.
4. First year vocational students' satisfaction with the Jigsaw technique cooperative learning activity on Marketing for Business and writing a business plan Business and Entrepreneurship at the highest level.

Keywords: Cooperative Learning Activities; Jigsaw Technique; Cognition; Ability Write a Business Plan

1. บทนำ

การพัฒนาประเทศกำลังอยู่ในยุคของการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ซึ่งทำให้เกิดผลกระทบในทุกๆ ด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี ทำให้ผู้ประกอบการภาคอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เกษตรกรรม การท่องเที่ยวและการบริการ จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรมาทำงานในตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ เป็นจำนวนมาก รัฐบาลทุกสมัยจึงมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับนโยบายการจัดการศึกษาของชาติเป็นภารกิจเร่งด่วน ทั้งนี้เนื่องจากทุกภาคส่วนในสังคมต่างก็มีความตระหนักและยอมรับกันว่าการศึกษากลายเป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ดังนั้นถ้าคนในชาติได้รับการพัฒนาการศึกษาอย่างเหมาะสมก็จะสามารถนำความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการแก้ไขปัญหาต่างๆ ของชาติให้ลุล่วงได้อย่างมีประสิทธิภาพและช่วยให้ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (จริญ ยินยอม, 2552)

สำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษาได้กำหนดแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา 2017-2036 ที่สอดคล้องกับความคาดหวังในแผนการศึกษาแห่งชาติ 2017-2036 ที่ โดยยึดหลักการจัดการอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในระดับฝีมือ (ปวช.) ระดับเทคนิค (ปวส.) ระดับเทคโนโลยี (ปริญญาตรีสายเทคโนโลยีหรือสายปฏิบัติการ) และการฝึกอบรมวิชาชีพ ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ และทักษะอาชีพ ระยะสั้นและระยะยาว ที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับปรัชญาการอาชีวศึกษา กรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติและมาตรฐานการอาชีวศึกษาในแต่ละระดับ ค่านิยมอาชีวศึกษาในการจัดการอาชีวศึกษามีค่านิยมที่เป็นเป้าหมายหลักในการปลูกฝังที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ คุณธรรม (Merit) คุณภาพ (Quality) ความร่วมมือ (Collaboration) และความเป็นมืออาชีพ (Professional) โดยมีเป้าหมาย เพื่อผลิตและพัฒนาผู้เรียนและผู้สำเร็จการศึกษามีคุณภาพครอบคลุมอย่างน้อย 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ได้แก่ คุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ พฤติกรรม ลักษณะนิสัย และทักษะทางปัญญา ด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะทั่วไป ได้แก่ ความรู้ ทักษะการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาการเรียนรู้ การปฏิบัติงาน การทำงานร่วมกับผู้อื่น การใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ การประยุกต์ใช้ และการพัฒนางาน และด้านสมรรถนะวิชาชีพ ได้แก่ ความสามารถในการประยุกต์ใช้ความรู้ และทักษะในสาขาวิชาชีพสู่การปฏิบัติจริง รวมทั้งประยุกต์สู่อาชีพ (Office of the Vocational Education Commission, 2017)

ในการจัดการเรียนรู้ร่วมกันที่น่าสนใจอีกรูปแบบหนึ่งคือการจัดการเรียนรู้โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw) เป็นรูปแบบของกิจกรรมการเรียนการสอนที่แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม ทุกกลุ่มจะได้รับมอบหมายให้ทำกิจกรรมเดียวกัน โดยครูผู้สอนแบ่งเนื้อหาของเรื่องที่จะเรียนออกเป็นหัวข้อย่อยเท่า จำนวนสมาชิกแต่ละกลุ่ม และมอบหมายให้นักเรียนแต่ละกลุ่มค้นคว้าคนละหัวข้อโดยนักเรียนแต่ละคนจะเป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะเรื่องที่ตนได้รับมอบหมายจากกลุ่มสมาชิกต่างกลุ่มที่ได้รับมอบหมายในหัวข้อเดียวกันจะร่วมกันศึกษา จากนั้นแต่ละคนจะกลับเข้ากลุ่มเดิมของตนเพื่ออธิบาย หัวข้อที่ตนศึกษาให้เพื่อนร่วมกลุ่มฟัง ทำให้เพื่อนทั้งกลุ่มได้รับเนื้อหาครบทุกหัวข้อ เทคนิคจิ๊กซอว์ เป็นเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีอิสระ เน้นให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ ใส่ รับผิดชอบตนเองและกลุ่มร่วมกับสมาชิกอื่น ส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันได้ เรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนผลิตเปลี่ยนกันเป็นผู้นำ ส่งเสริมให้ ผู้เรียนได้ฝึกและเรียนรู้ทักษะทางสังคมโดยตรง โดยศึกษาจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับดีถึงดีมาก (กัญญารัตน์ นามสว่าง และคณะ, 2564, หน้า 100-113)

เมื่อพิจารณาถึงข้อดีของเทคนิคการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์เป็นเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียน มีอิสระในการที่จะศึกษาหาความรู้ได้ตลอดเวลา และยังช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนที่มีความสามารถต่างกันได้เรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ฝึกและเรียนรู้ทักษะทางสังคมโดยตรง ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการจะนำเอาการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์มาใช้ในการทำการวิจัยเพื่อให้นักเรียนในกลุ่มผู้เรียนภาคปกติและกลุ่ม

ผู้เรียนในสถานประกอบการ (โรงงาน) ที่เรียนในรายวิชาธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ เกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้มีความรู้สึว่า การเรียนธุรกิจไม่น่าเบื่อและกระตุ้นให้เกิดความต้องการที่จะเรียนรู้โดยการที่นักเรียนแต่ละคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน มีการฝึกฝนทักษะร่วมกัน มีการนำความรู้มาปรับให้เกิดเป็นทักษะโดยการฝึกปฏิบัติหลายๆ ครั้ง จะส่งผลให้ประสิทธิผลทางการเรียนวิชาธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการดีขึ้น

ในการวิจัยนี้ผู้เขียนจึงได้มุ่งเน้นศึกษากับกลุ่มนักเรียนวิทยาลัยเทคนิคอุดรธานีที่เรียนแผนกวิชาช่างยนต์ และแผนกวิชาช่างกลโรงงานระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 เพื่อแก้ปัญหาที่เมื่อขึ้นเรียนในชั้นปีที่ 2 นักเรียนบางส่วนไม่เข้าใจเนื้อหา เนื่องจากในขณะเรียน เวลาที่ใช้ในการทำความเข้าใจในเนื้อหาแต่ละบทเรียนมีไม่มากพอ และระยะเวลาในการทำความเข้าใจในบทเรียนไม่เท่ากัน ทำให้ในบางกรณีนักเรียนมีไม่มากพอ และระยะเวลาในการทำความเข้าใจในบทเรียนไม่เท่ากัน ทำให้ในบางกรณีนักเรียนยังไม่สามารถเข้าใจในเนื้อหาที่มีการพลิกแพลงก็หมดเวลาในการเรียนของบทเรียนนี้แล้ว และหากยังคงสอนซ้ำนักเรียนที่เรียนเข้าใจแล้วก็เกิดความเบื่อหน่ายได้ อีกทั้งในการเรียนต้องอาศัยทักษะหลายด้านเช่น ทักษะด้านคณิตศาสตร์ ทักษะในการวิเคราะห์ และสังเคราะห์เนื้อหาอีกทั้งมีขั้นตอนในการดำเนินงานต่างๆ มากมาย นักเรียนที่เรียน จึงมีความรู้สึว่ายากทำให้ไม่สนใจในการเรียน และเมื่อขึ้นเรียนในชั้นสูงขึ้นนักเรียนก็ไม่สามารถเข้าใจในเนื้อหาที่มีการวิเคราะห์ได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ วิชาธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ วิชาธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
3. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ระหว่างกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่อง การตลาด

สำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ประกอบด้วย 1) แหล่งผู้ให้ข้อมูล คือ ครูที่สอนที่มีประสบการณ์และประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้วิชาธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 โดยการคัดเลือกครูจำนวน 3 คน 2) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และแบบบันทึกการสัมภาษณ์ โดยการศึกษาวิธีสร้างแบบบันทึกเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับแบบสัมภาษณ์ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิกซอร์ว 3) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ระยะที่ 2 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่มีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย 1) ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ได้แก่ ด้านการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ซึ่งได้ข้อมูลจากผู้มีประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนวิชาธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ จำนวน 3 คน จากการสัมภาษณ์ในระยะที่ 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	จำนวนแผน/ชั่วโมง
1. การตลาดสำหรับธุรกิจ	1. อธิบายความหมายและความสำคัญของการตลาดได้ 2. อธิบายส่วนผสมทางการตลาดได้ 3. วิเคราะห์แนวโน้มการแข่งขันในตลาดธุรกิจขนาดย่อมได้	1 แผน: 3 ชั่วโมง
2. การเขียนแผนธุรกิจ	1. กำหนดแผนการตลาดสำหรับธุรกิจขนาดย่อมได้ 2. เขียนแผนธุรกิจอย่างง่ายได้	1 แผน: 3 ชั่วโมง
รวม		6

2) การทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง 3) ผู้เชี่ยวชาญประเมินแผนการจัดการเรียนรู้ที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน จำนวน 5 คน 4) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 2 แผนการเรียนรู้ ใช้ระยะเวลา 3 ชม.ต่อแผนการเรียนรู้ มี 2 หัวข้อเรื่อง ดังนี้ (1) เรื่องการตลาด (2) เรื่องการเขียนแผน โดยมีขั้นตอนดังนี้ (1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิกซอร์ว และแผนจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิกซอร์ว (2) ทำการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อกำหนดเนื้อหา และจุดประสงค์การเรียนรู้ (3) นำผลการศึกษาระยะที่ 1 มาร่างแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยแต่ละแผนประกอบไปด้วย สารการเรียนรู้ จุดประสงค์การเรียนรู้ กระบวนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีขั้นตอนดังนี้ (1) เตรียมปัญหา (2) สร้างความเชื่อมโยงสู่ปัญหา (3) สร้างกรอบ

ของการศึกษา (4) ศึกษาค้นคว้าโดยกลุ่มย่อย (5) ตัดสินใจหาทาง (6) สร้างผลงาน (7) ประเมินผลการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล 5) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม แล้วทำตามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะและสร้างแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบของแผนการจัดการเรียนรู้เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ 6) นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว พร้อมแบบประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้เสนอผู้เชี่ยวชาญ ผลการประเมินพบว่า อยู่ในระดับความเหมาะสมดี ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.13) 7) ทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับนักเรียนกลุ่มควบคุม 8) จัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้จริงกับกลุ่มทดลองต่อไป

ระยะที่ 3 การเปรียบเทียบความรู้ความเข้าใจ ความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจและศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ดังนี้ 1) ขอบเขตด้านแหล่งข้อมูล ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เป็นกลุ่มควบคุม คือ แผนกวิชาช่างยนต์ จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 20 คน และกลุ่มทดลอง คือแผนกวิชาช่างกลโรงงาน จำนวน 1 ห้องเรียน นักเรียนจำนวน 20 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง 2) การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีขั้นตอนดังนี้ (1) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ ดังนี้ (1) ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความเข้าใจจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจและทำการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อกำหนดเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ และจำนวนข้อสอบ

ตารางที่ 2 เนื้อหาสร้างแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	จำนวนข้อสอบทั้งหมด	จำนวนข้อสอบที่ต้องการจริง
การตลาดสำหรับธุรกิจ	1. อธิบายความหมายและความสำคัญของการตลาดได้ 2. อธิบายส่วนผสมทางการตลาดได้ 3. วิเคราะห์แนวโน้มการแข่งขันในตลาดธุรกิจขนาดย่อมได้	14	11
การเขียนแผนธุรกิจ	1. กำหนดแผนการตลาดสำหรับธุรกิจขนาดย่อมได้ 2. เขียนแผนธุรกิจอย่างง่ายได้	11	9
รวม		25	20

(3) ทำการเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน (4) นำแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม แล้วทำตามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ (5) นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน (ชุดเดิม) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยใช้ดุลยพินิจว่า ข้อสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ โดยให้คะแนนดังนี้

+1 แน่ใจว่าข้อสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

0 ไม่แนใจว่าข้อสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

-1 แน่ใจว่าข้อสอบไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

แล้วนำผลการประมาณมาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) โดยค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ (6) นำแบบทดสอบที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่เคยเรียนเนื้อหาที่ผ่านมาแล้วจำนวน 20 คน เป็นนักเรียนวิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี แล้วนำผลมาวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ คือ ค่าความยาก โดยมีเกณฑ์ 0.20-0.80 พบว่า ผลที่ได้มีค่าตั้งแต่ 0.70-0.85 และค่าอำนาจจำแนกของเบรนนัน โดยมีเกณฑ์ 0.20-1.00 พบว่า ผลที่ได้มีค่าตั้งแต่ 0.20-0.40 และคัดเลือกข้อสอบตามเกณฑ์ดังกล่าว จำนวน 20 ข้อ แล้วหาคุณภาพของแบบทดสอบทั้งฉบับ คือ ค่าความเชื่อมั่นของโลเวทท์ พบว่า ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78 (7) พิมพ์แบบทดสอบฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป 2) แบบวัดความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจ ดังนี้ (1) ศึกษาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจ จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจและทำการวิเคราะห์หลักสูตร เพื่อกำหนดเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ และจำนวนข้อสอบตามตารางดังนี้

ตารางที่ 3 เนื้อหาสร้างแบบวัดความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจ

เนื้อหา	จุดประสงค์การเรียนรู้	จำนวนข้อสอบทั้งหมด	จำนวนข้อสอบที่ต้องการจริง
1. การวิเคราะห์สถานการณ์โดยใช้ความรู้ เรื่องแผนธุรกิจ	1. สามารถเขียนองค์ประกอบในการทำแผนธุรกิจครบถ้วน	1	1
	2. สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ของธุรกิจได้	1	1
	3. สามารถรู้วิธีหากลยุทธ์ทางการตลาดวิเคราะห์ STP และกลยุทธ์ 4P's ได้	1	1
รวม		3	3

(3) ทำการเขียนข้อสอบแบบอัตนัย พร้อมเกณฑ์การให้คะแนน

ตารางที่ 4 เกณฑ์การให้คะแนนของแบบวัดความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจ

เกณฑ์การประเมิน	คะแนน
1. ความถูกต้องและสมบูรณ์ของเนื้อหาตามหลักสูตร	10
2. ความตรงต่อเวลา	5
3. การนำเสนอหน้าชั้นเรียน	5
4. แนวคิด/สร้างสรรค์	10
รวม	30

(4) นำแบบทดสอบวัดความสามารถที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม แล้วทำตามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ (5) นำแบบวัดความสามารถที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน (ชุดเดิม) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยใช้ดุลยพินิจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้หรือไม่ โดยให้คะแนนดังนี้

+1 แน่ใจว่าข้อสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

0 ไม่แน่ใจว่าข้อสอบสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

-1 แน่ใจว่าข้อสอบไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

แล้วนำผลการประเมินมาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) โดยค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ (6) พิมพ์แบบทดสอบวัดความสามารถฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป 3) แบบสอบถามความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ (1) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (2) ศึกษาวิธีสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจและกำหนดประเด็นการสอบถามความพึงพอใจ พร้อมนิยามประเด็นดังกล่าว (3) เขียนข้อคำถามตามนิยามประเด็นความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ดังนี้

ค่าน้ำหนัก 5 หมายถึง มีความพึงพอใจมากที่สุด

ค่าน้ำหนัก 4 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ค่าน้ำหนัก 3 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ค่าน้ำหนัก 2 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ค่าน้ำหนัก 1 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

(4) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่สร้างขึ้นนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสม แล้วทำตามปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ (5) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอเชี่ยวชาญ 5 ท่าน (ชุดเดิม) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยใช้ดุลยพินิจ ว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามประเด็นที่สอบถามหรือไม่ โดยให้คะแนนดังนี้

+1 แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามประเด็นที่สอบถาม

0 ไม่แนใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามประเด็นที่สอบถาม

-1 แน่ใจว่าข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามประเด็นที่สอบถาม

แล้วนำผลการประมาณมาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามประเด็นที่สอบถาม โดย ค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป และทำการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ (6) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนที่เคยเรียนเนื้อหาเรื่องนี้มาแล้วจำนวน 20 คน เป็นนักเรียนวิทยาลัยเทคนิคอุดรธานี แล้วนำผลมาวิเคราะห์คุณภาพรายข้อ คือ ค่าความยาก โดยมีเกณฑ์ 0.20 -0.80 และค่าอำนาจจำแนกแบบอัตนัย (เขียนตอบตามความรู้และความเข้าใจ) โดยมีเกณฑ์ 0.20-1.00 และคัดเลือกข้อสอบตามเกณฑ์ดังกล่าว จำนวน 20 ข้อ แล้วหาคุณภาพของแบบทดสอบทั้งฉบับ คือ ค่าความเชื่อมั่นของครอนบาค พบว่า ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.95 (7) พิมพ์แบบสอบถามความพึงพอใจฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายต่อไป (8) แบบแผนการทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบแผนการทดลองที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบแผนกลุ่มไม่เท่าเทียมทดสอบหลังอย่างเดียว (Non-Equivalent Control Group Posttest Only Design) (ไพศาล วรคำ 2562, หน้า 143)

กลุ่ม	สิ่งทดลอง	ทดสอบหลัง
E	X	O
C		O

เมื่อ X เป็นตัวแปรสาเหตุที่จัดกระทำ (Treatment)

E กลุ่มทดลอง (Experiment group)

C กลุ่มควบคุม (Control group)

O มีการสังเกต (Observation)

การวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้ 1) วิเคราะห์ประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์ และ 3) วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้น ปีที่ 1 สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. จากการศึกษาสภาพปัญหาโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีปัญหาในการสอน เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ พบว่า นักเรียนมีพื้นฐานการเรียนรู้แตกต่างกัน ทั้งนี้จึงมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 พบว่า แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ มีขั้นตอน ดังนี้ 1) การจัดกลุ่มผู้เรียน จัดกลุ่มให้กับนักเรียนทั้งกลุ่มบ้าน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งภายในกลุ่มจะมีนักเรียนที่มากความสามารถแตกต่างกัน 2) การมอบหมายงาน ครูจะแบ่งหัวข้อให้นักเรียนแต่ละคนไปศึกษาคนละ 1 เรื่อง ที่ใบงานที่ครูเตรียมไว้ 3) การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ สมาชิกภายในกลุ่มผู้เชี่ยวชาญต้องศึกษาในเนื้อหาอย่างละเอียด และให้เข้าใจทุกคน ซึ่งในแต่ละคนในกลุ่มต้องช่วยกันศึกษา อภิปราย และจัดทำสรุปที่สมบูรณ์ที่สุดเพียง 1 ชุด และทุกคนก็นำเนื้อหาที่สรุป 4) การถ่ายทอดความรู้ เมื่อนักเรียนได้ข้อสรุปที่ได้จากการเข้ากลุ่มผู้เชี่ยวชาญมาแล้ว นักเรียนต้องกลับมาอธิบายในสิ่งที่ตนเองไปศึกษามาอย่างดีให้กับเพื่อนในกลุ่มบ้านฟังให้เข้าใจ และ 5) การทดสอบความรู้ เมื่อนักเรียนทุกคนเข้าใจเนื้อหาที่เรียนมาแล้วครูจะทำการทดสอบโดยทำแบบฝึกหัดแล้วครูตรวจเก็บคะแนน กลุ่มใดได้คะแนนสูงสุดก็จะมีรางวัล

2. กิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคแบบจิ๊กซอว์ เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่ 1 มีทั้งหมด 2 แผน แต่ละแผนประกอบด้วยสาระการเรียนรู้, สมรรถนะประจำหน่วย จุดประสงค์การเรียนรู้ที่คาดหวัง กิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอน ดังนี้ (1) การจัดกลุ่มผู้เรียน (2) การมอบหมายงาน (3) การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ (4) การถ่ายทอดความรู้ (5) การทดสอบความรู้ สื่อการเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผล โดยผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคแบบจิ๊กซอว์เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของแผนการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1

แผนกิจกรรมการเรียนรู้	$\bar{x}$	S.D.	ความเหมาะสม
1. การตลาดสำหรับธุรกิจ	4.43	0.28	ดี
2. การเขียนแผนธุรกิจ	4.35	0.21	ดี
รวม	4.39	0.13	ดี

อยู่ในระดับความเหมาะสมดี ($\bar{x} = 4.39$, S.D. = 0.13) ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่องการตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจสำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์

รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อ แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่		$\bar{x}$	S.D.	ความ เหมาะสม
	1	2			
1. การจัดกลุ่มผู้เรียน	5.00	4.60	4.80	0.28	ดีมาก
2. การมอบหมายงาน	4.40	4.60	4.50	0.14	ดีมาก
3. การศึกษาค้นคว้าหาความรู้	4.40	4.20	4.30	0.14	ดี
4. การถ่ายทอดความรู้	4.40	4.40	4.40	0.00	ดี
5. การทดสอบความรู้	4.40	4.20	4.30	0.14	ดี
รวม			4.46	0.10	ดี

จากตารางที่ 2 อยู่ในระดับความเหมาะสมดี ($\bar{x} = 4.46$, S.D. = 0.10) และมีประสิทธิภาพ 83.00/82.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไม่น้อยกว่า คือ 80/80

3. ความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจสูงกว่าห้องเรียนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ วิชา ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.85$, S.D. = 0.37)

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยดังกล่าวข้างต้น มีประเด็นที่ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลสามารถอภิปรายผลการประเมินระดับการปฏิบัติจากทางเลือกที่หลากหลาย พบว่า การวิจัยศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่มีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ มีขั้นตอน ดังนี้ (1) การจัดกลุ่มผู้เรียน (2) การมอบหมายงาน (3) การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ (4) การถ่ายทอดความรู้ (5) การทดสอบความรู้ ทั้งนี้ ผู้วิจัย ได้สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยการจัดกลุ่มผู้เรียน มอบหมายงาน ให้นักเรียน ทำการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ เพื่อถ่ายทอดความรู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการทำใบงานและแบบทดสอบ และประเมินผลจากการสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยนิโนมิยะและปุสี (Ninomiya & Pusi, 2015, pp. 11-22) ได้ศึกษาการแก้ปัญหาปลายเปิดใน วิชาคณิตศาสตร์โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์โดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ สำหรับกิจกรรมจิ๊กซอว์ หลังทำการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิคจิ๊กซอว์ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความสุขและสนุกสนานกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ช่วยปรับปรุงทักษะการสื่อสารได้แก่ ทักษะการพูด ทักษะการฟัง ซึ่งนักเรียนจะต้องมีการพิจารณาความคิดและความเข้าใจของตนเองเพื่อที่จะอธิบายให้ผู้อื่นฟัง

2. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 มีทั้งหมด 2 แผน แต่ละแผนประกอบไปด้วย สารการเรียนรู้, สมรรถนะประจำหน่วย, จุดประสงค์การเรียนรู้ที่คาดหวัง, กิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอน ดังนี้ (1) การจัดกลุ่มผู้เรียน (2) การมอบหมายงาน (3) การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ (4) การถ่ายทอดความรู้ (5) การทดสอบความรู้, สื่อการเรียนรู้ และการวัดและการประเมินผล โดยผลการประเมินความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคแบบจิ๊กซอว์ เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 อยู่ในระดับความเหมาะสม ระดับดี เพราะทำให้เกิดการเรียนรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่มีความแตกต่างเพื่อปรับกระบวนการเรียนรู้ให้มีความหลากหลายในวิธีการคิดแก้ปัญหา และเพิ่มความมั่นใจในตัวเอง และเผชิญกับสถานการณ์รอบด้านได้อย่างมีความสุข และมีประสิทธิภาพซึ่งไม่น้อยกว่าเกณฑ์ที่กำหนด ในส่วนของแผนกิจกรรมการเรียนรู้ การตลาดสำหรับธุรกิจ และ การเขียนแผนธุรกิจ ความเหมาะสมของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยดลุกยาลา (Dhugyala, 2016, pp. 101-106) ได้ศึกษาผลของการใช้กลยุทธ์การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และศึกษาประสบการณ์เรียนรู้และการรับรู้ของนักเรียนหลังการจัดการเรียนการสอนด้วยกลยุทธ์การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ในประเทศอินเดีย ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกลยุทธ์การเรียนรู้แบบร่วมมือด้วยเทคนิคจิ๊กซอว์ ตามลำดับ (1) การจัดกลุ่มผู้เรียน (2) การมอบหมายงาน (3) การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ (4) การถ่ายทอดความรู้ (5)

การทดสอบความรู้

3. ความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ มีความรู้ความเข้าใจและความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจสูงกว่าห้องเรียนปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ในการทำเขียนข้อสอบแบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน ตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดได้ 0 คะแนน ที่สอดคล้องกับงานวิจัยมนัสดา ชัยสวณียาภรณ์ และมงคล กิตติวุฒิกโร (2565, หน้า 144) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์เรื่อง การบัญชี พาณิชยกรรม สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 สาขาการตลาด คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี พบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้วิชาหลักการบัญชีเรื่อง การบัญชีของธุรกิจพาณิชยกรรม โดยการจัดการเรียนรู้ด้วยกลุ่มร่วมมือ เทคนิคจิ๊กซอว์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.83/80.17 2) ดัชนีประสิทธิผลของการเรียนรู้ มีค่าเท่ากับ 0.63 แสดงว่านักศึกษามีความก้าวหน้าในการเรียนเพิ่มขึ้น ร้อยละ 63 และ 3) นักศึกษาสาขาการตลาดชั้นปีที่ 2 คณะบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ วิชาหลักการบัญชีเรื่อง การบัญชีของธุรกิจพาณิชยกรรม โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

4. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ วิชา ธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = 0.20) เนื่องจากการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ และความสามารถในการเขียนแผนธุรกิจ เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิดเห็นที่หลากหลาย ได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน ได้ลองคิดลองทำ ได้ลงมือปฏิบัติทำให้ผู้เรียน กล้าที่จะแสดงออกมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับชนัญญา ยอรัมย์ (2558, หน้า 44) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธีโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า (4) ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธีโดยสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า ความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ ซึ่งผู้เรียนไม่เคยเรียนมาก่อน ครูผู้สอน ควรมีการอธิบายหลักการในรูปแบบการเรียนรู้ ว่ามีวิธีการเรียนการสอนอย่างไร ขั้นตอนการให้คะแนน จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจในกิจกรรมการเรียนการสอน และให้ความร่วมมือมากยิ่งขึ้น

1.2 นักเรียนต้องพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ และครูผู้สอนจะทำหน้าที่สนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน โดยคอยให้คำปรึกษา และให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้โดยตั้งคำถาม ซึ่งครูจะต้องมีความสามารถที่หลากหลายเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่มากที่สุด

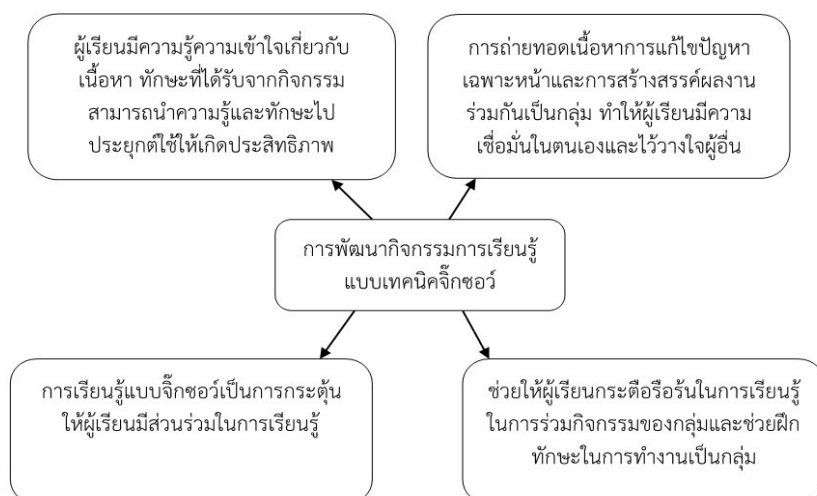
1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ ควรได้รับการสนับสนุนให้เรียนในทุกวิชา เน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ เพื่อที่จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนทักษะในการคิดหลายรูปแบบ เช่น การคิดวิจารณ์ญาณ การคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์กับการจัดการเรียนรู้ในแบบอื่นๆ ในวิชาธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการ และวิชาอื่นๆ เพื่อดูพัฒนาการและผลการจัดการเรียนรู้ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ในการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบเทคนิคจิ๊กซอว์เรื่อง การตลาดสำหรับธุรกิจและการเขียนแผนธุรกิจ วิชาธุรกิจและการเป็นผู้ประกอบการของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 เป็นกิจกรรมการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ที่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการเรียนการสอน และสามารถพัฒนาความสามารถทางการเรียนรู้ได้ เหมาะสมสำหรับที่ครูผู้สอนที่สามารถนำไปประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาตนตามศักยภาพ ในการเรียนรู้แบบจิ๊กซอว์เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา ทักษะที่ได้รับจากกิจกรรม และนำความรู้และทักษะไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กัญญารัตน์ นามสว่าง และคณะ. (2564). ผลการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *ศึกษา วารสารศึกษาศาสตร์*, 8(1), 100-113.
- จรัญ ยินยอม. (2552). *การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกกลางคันของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชนัญญา ยอรัมย์. (2558). *ผลการใช้ชุดการเรียนรู้เรื่อง วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและศาสนพิธีโดยใช้การเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ (Jigsaw) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ไพศาล วรคำ. (2562). *การวิจัยทางการศึกษา*. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- มนัสดา ชัยสวนิยากรณ์ และมงคล กิตติวุฒิกโร. (2565). *การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้แบบกลุ่มร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์เรื่อง การบัญชี พาณิชยกรรม สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1*. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
- Ninomiya, H., & Pusi, P. (2015). The study of open-ended approach in mathematics teaching using jigsaw method: A Case Study of the water beaker problem. *Journal of Saitama University (Faculty of Education)*, 64(2), 11-22.
- Dhugyala, V. R. (2016). Understanding jigsaw cooperative learning: Influence on scholastic achievement and learning experiences of students in mathematics education. *The International Journal of Indian Psychology*, 3(4), 101-106.
- Office of the Vocational Education Commission. (2017). *Vocational education development plan 2017-2036*. Bangkok: Office of the Vocational Education Commission.

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย
วิชางานใบทอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1
สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์*

The Development of Learning Activities Emphasizing Practical
Skills with Multimedia, Banana Leaf Work Subject, Vocational
Certificate Students, 1st Year of The Field of Studyhome Economics

ภาณุเดช ศรีมงคล และอาทิตย์ อาจหาญ

Panudet Srimongkhon and Athit Athan

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: uphanudech76@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบทอง 2) เปรียบเทียบทักษะในการประดิษฐ์ใบทองของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่1 ที่เรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบทอง กับเกณฑ์ร้อยละ 70 และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบทอง เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างคือ นักเรียนที่เรียน วิชางานใบทอง สาขาคหกรรมศาสตร์ ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่ 1 ห้อง ปวช.1/1 จำนวน 21 คน โดยการสุ่มแบบง่าย (Sample Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ประกอบแบบฝึกทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย 2) แบบวัดทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบทอง เรื่องพื้นฐานการประดิษฐ์งานใบทอง 3) แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนในเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบทอง สถิติในการวิจัยที่ใช้เป็นการใช้กับกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่มเดียว (One-Sample t-test)

*ได้รับบทความ: 24 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566

Received: August 24, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1. กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.5/92.75 ซึ่งมีประสิทธิภาพไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 70/70
2. ผลการเปรียบเทียบทักษะทางการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 70
3. นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 มีความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง อยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.50$) และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.52$)

คำสำคัญ: กิจกรรมการเรียนรู้; ทักษะ; สื่อมัลติมีเดีย

Abstract

This research was aimed to: 1) to develop learning activities emphasizing practical skills with multimedia, banana leaf work subject, 1st year vocational certificate students in Home Economics. 2) to compare skills in banana leaf fabrication of the first year vocational certificate students learning that focuses on practical skills with multimedia, banana leaf subjects, and the criteria of 70 percent and 3) to study the satisfaction of students in the 1st year vocational certificate level learning that emphasizes practical skills with multimedia, banana leaf subjects, including the sample group this research the researcher by simple random sampling (Sample Random Sampling). Vocational certificate level, 1st year, vocational certificate room 1/1, Nong Han Vocational College in the first semester of the academic year 2020, totaling 21 people. The tools used in this research consisted of (3.1) a learning management plan with practice skills in conjunction with multimedia (3.2) Practice skills assessment form with multimedia, banana leaf work subject, basics of banana leaf work (3.3) Satisfaction assessment form continuing to practice skills Development of learning activities using multimedia in banana leaf subject, 1st year vocational certificate students in the field of home economics Statistics used in hypothesis testing One-Sample t-test was used.

The research results were as follows:

1. Learning activities emphasizing practical skills with multimedia, banana leaf work subject, 1st year vocational certificate students in the field of Home Economics.
2. The comparison of learning skills emphasizing on practical skills with multimedia in banana leaf work subjects, 1st year vocational certificate students in the field of Home Economics. Above the threshold of 70 percent.
3. Vocational certificate students in the first year were satisfied with learning activities emphasizing practical skills with multimedia in banana leaf subject at the highest level, which means ($\bar{x} = 4.50$) and has a garden standard deviation (S.D. = 0.52).

Keywords: Learning Activities; Skills; Our Media

1. บทนำ

คนไทยในสมัยก่อนได้นำสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัวมาประดิษฐ์เป็นสิ่งต่างๆ เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน จนกระทั่งเกิดเป็นภูมิปัญญาในท้องถิ่น ซึ่งส่วนหนึ่งที่อยู่ควบคู่กับคนไทยในสมัยก่อนก็คือ การนำใบตอง มาประดิษฐ์เป็นภาชนะสำหรับใส่อาหาร ทำเป็นสิ่งของเครื่องใช้ และใช้ในการบรรจุสิ่งของต่างๆ ให้ดูสวยงามและสะดวกในการเก็บรักษา นอกจากใบตองแล้ว "ใบเตย" ก็สามารถนำมาประดิษฐ์เป็นบรรจุภัณฑ์รูปแบบต่างๆ ได้เช่นกัน ใบตองนิยมนำมาทำเป็นภาชนะสำหรับใส่อาหารคาว ขนมหวานต่างๆ ทำให้ขนมมีกลิ่นหอมชวนรับประทานแล้ว ใบเตยยังเป็นบรรจุภัณฑ์ชั้นดีที่สามารถย่อยสลายได้ง่ายตามขบวนการทางธรรมชาติ และยังสามารถนำมาใช้สำหรับเก็บรักษาดอกไม้ชนิดต่างๆ ได้เป็นอย่างดี และยังมีสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อร่างกายด้วย (บุษกร แข่งเจริญ, ม.ป.ป.)

การจัดการอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาในด้านวิชาชีพเพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในระดับฝีมือสู่ตลาดแรงงาน จึงมีการเรียนรู้(หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562) สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ วิชางานใบตอง (รหัสวิชา 20406-2002) เป็นวิชาบังคับสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์สำหรับผู้เรียนในระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ เฉพาะสาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ โดยมุ่งหวังให้ผู้เรียนสายอาชีวศึกษามีทักษะพื้นฐานสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตเป็นการหารายได้ระหว่างเรียนสามารถสร้างอาชีพและธุรกิจส่วนตัวได้ รวมทั้งสามารถนำความรู้ความสามารถในเชิงวิชาชีพมาประยุกต์ใช้เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในระดับฝีมือแรงงาน (หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 ประเภทวิชาคหกรรมศาสตร์) (Office of the Vocational Education Commission, 2017) ในการปฏิบัติงาน ความสามารถของนักเรียนที่ทำให้เกิดความชำนาญ ต้องฝึกอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอในการประดิษฐ์

งานใบทอง (Simson, 1972) กล่าวว่า ทักษะปฏิบัตินี้สามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝนซึ่งหากได้รับการฝึกฝนที่ดีแล้ว จะเกิดความถูกต้อง ความคล่องแคล่ว ความเชี่ยวชาญชำนาญการและความคงทนตามกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งมีทั้งหมด 7 ขั้น คือ 1) ขั้นการรับรู้ (Perception) 2) ขั้นการเตรียมความพร้อม (Readiness) 3) ขั้นการสนองตอบภายใต้การควบคุม (Guided Response) 4) ขั้นการให้ลงมือกระทำจนกลายเป็นกลไกที่สามารถกระทำตัวเอง (Mechanism) 5) ขั้นการกระทำอย่างชำนาญ (Complex Overt Response) 6) ขั้นการปรับปรุงและประยุกต์ใช้ (Adaptation) 7) ขั้นการคิดริเริ่ม (Origination) ส่วนสื่อมัลติมีเดีย คือ ระบบสื่อสารข้อมูลข่าวสารหลายชนิดโดยผ่านสื่อทางคอมพิวเตอร์ ซึ่งประกอบด้วย ข้อความ ฐานข้อมูล ตัวเลข กราฟิก ภาพ เสียง และวีดิทัศน์ (ณัฐภณ สุขเมธอธิต, 2554, หน้า 9) การใช้คอมพิวเตอร์สื่อความหมาย โดยการผสมผสานสื่อหลายชนิด เช่น ข้อความ กราฟ และภาพศิลป์ (Graphic Art) เสียง ภาพเคลื่อนไหวที่สร้างด้วยคอมพิวเตอร์ (Animation) และภาพวีดิทัศน์ที่ถ่ายจากของจริง ถ้าผู้บริโภคสามารถที่จะควบคุมสื่อเหล่านี้ให้แสดงออกมาตามต้องการได้ระบบนี้จะเรียกว่า มัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ (Interactive Multimedia) ถ้าระบบเหล่านี้สามารถให้สายสัมพันธ์เชื่อมโยงสื่อเหล่านี้ได้ผู้ใช้สามารถติดตามได้เหมือนเดิมตามแผนที่ ระบบนี้จะกลายเป็นไฮเปอร์มีเดีย (เนาวรัตน์ แซ่ควั, 2553, หน้า 15) มัลติมีเดีย คือ โปรแกรมซอฟต์แวร์ที่อาศัยคอมพิวเตอร์เป็นสื่อในการนำเสนอ โปรแกรมประยุกต์ ซึ่งรวมถึงการนำเสนอข้อความ สี สัน ภาพกราฟิก ภาพเคลื่อนไหว เสียง และภาพยนตร์ วีดิทัศน์ ส่วนมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ (Interactive Multimedia) จะเป็นโปรแกรมประยุกต์ที่รับการตอบสนองจากผู้ใช้โดยใช้คีย์บอร์ด (Keyboard) เมาส์ (Mouse) หรือตัวชี้ (Pointer) ดังนั้น มัลติมีเดีย เป็นระบบคอมพิวเตอร์ที่มีการผสมผสานกันของสื่อหลายๆ อย่าง มาเพื่อนำเสนอในรูปแบบของตัวอักษร ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง ซึ่งทำให้บทเรียนมีความน่าสนใจ และบรรลุวัตถุประสงค์ ภายในการทำงาน โดยเครื่องคอมพิวเตอร์เพียงเครื่องเดียว และมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้ใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์ระหว่างการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนในวิทยาลัยการอาชีพหนองหาน แผนกวิชา คหกรรมศาสตร์ พบว่าพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนในรายวิชางานใบทอง ซึ่งนักเรียนที่เรียนส่วนใหญ่ ไม่มีพื้นฐานความรู้ในการประดิษฐ์งานใบทอง และขาดทักษะ ความประณีต ความระเอียด ความมุ่งมั่นในการทำงาน และทางวิทยาลัยการอาชีพหนองหานได้มีการกิจกรรมต่างที่มีมากในแต่ละสัปดาห์ จึงส่งผลให้นักเรียนปฏิบัติงานเสร็จไม่ตรงตามเวลาที่กำหนดเวลาเรียนไม่เป็นไปตามแผน และไม่ตรงตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ จึงเกิดปัญหาตามเกณฑ์ในหน่วยที่วิเคราะห์นั้นต่ำ

ดังนั้นผู้วิจัยสนใจที่จะการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชา งานใบทอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ เป็นเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ส่งเสริมให้มีทักษะการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ให้เป็นไปทางที่ดีอย่างมี

ประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดในการจะนำเอาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย รายวิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์เรียนในรายวิชางานใบตองผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จากการได้ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอน ซึ่งทำให้เกิดทักษะในการประดิษฐ์งานใบตองได้ดีขึ้น และเรียนในรายวิชางานใบตอง ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 70/70

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย รายวิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะในการประดิษฐ์ใบตอง ของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย รายวิชางานใบตอง กับเกณฑ์ร้อยละ 70
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 ที่เรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย รายวิชางานใบตอง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ประชากร ได้แก่ นักเรียนแผนกคหกรรมศาสตร์ ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 ที่ลงทะเบียนเรียนวิชางานใบตอง ภาคเรียนที่ 1 วิทยาลัยการอาชีพหนองหาน 3 ห้อง รวมทั้งสิ้น จำนวน 56 คน และกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนที่เรียนรายวิชางานใบตอง แผนกคหกรรมศาสตร์ ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่ 1 ห้อง ปวช.1/1 วิทยาลัยการอาชีพหนองหาน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 21 คน โดยใช้วิธีโดยการสุ่มแบบง่าย (Sample Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ 1) แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบแบบฝึกทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย 2) แบบวัดทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย รายวิชางานใบตอง เรื่องพื้นฐานการประดิษฐ์งานใบตอง และ 3) แบบประเมินความพึงพอใจเรียนต่อแบบฝึกทักษะ เรื่องการพัฒนา กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย รายวิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ มีตามรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) การศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดประสงค์การเรียนรู้ สาระสำคัญ หลักการ และเนื้อหา สำหรับเป็นแนวทางการเขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง 2) ศึกษาคู่มือการใช้หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562

และการจัดกิจกรรม การเรียนการสอนนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชา คหกรรมศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ศึกษาคู่มือครูสำหรับใช้ร่วมกับ สื่อมัลติมีเดีย ในการสาธิต การประดิษฐ์ถาดใบตองลายกลีบกุหลาบและลายกลีบผกา ระดับชั้น ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชา คหกรรมศาสตร์ เพื่อเป็นแนวทางการเขียนแผนการจัดการ เรียนรู้และกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักสูตร 4) ศึกษาคู่มือการประเมินผลการเรียน หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 ของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเป็นแนวทางในการ ประเมินผลให้สอดคล้องกับหลักสูตร 5) กำหนดแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ยึดตามขั้นตอนการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง ในแต่ละแผนตั้งจุดประสงค์ เชิงพฤติกรรมและเลือกกิจกรรม เตรียมสื่อให้สอดคล้องกับกิจกรรม ทาวิธีวัดและประเมินผลให้สอดคล้อง กับจุดประสงค์แล้วกำหนดไว้ในแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 2 แผน จำนวน 18 ชั่วโมง มีองค์ประกอบดังนี้ ด้านความรู้ ทักษะ คุณธรรม/จริยธรรม/บูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง สาระเนื้อหาการ เรียนรู้ สาระการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ กระบวนการจัดการเรียนรู้ กระบวนการวัดผลและประเมินผล แหล่ง เรียนรู้ในสถานศึกษา บันทึกหลังการเรียนรู้ 6) เขียนแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง ตามตาราง จำนวน 2 แผน แผนละ 9 ชั่วโมง รวม 18 ชั่วโมง ประกอบด้วย 1) แผนการ จัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การประดิษฐ์ถาดใบตองลาย กลีบกุหลาบ 10 คะแนน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การประดิษฐ์ถาดใบตองลาย กลีบผกา 10 คะแนน และ 7) นำแบบประเมินแผนการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง ระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพปีที่ 1 สาขา วิชาคหกรรมศาสตร์ ที่สร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้คำแนะนำและพิจารณาคุณภาพ ความเหมาะสมของเกณฑ์การให้คะแนนโดยใช้หลักเกณฑ์ ตามแบบประเมินลิเคิร์ต (Likert) คะแนนที่ได้ จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มีค่าเฉลี่ยแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1 มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด โดยรวม $\bar{x} = 4.51$ S.D. = 0.55

ขั้นตอนในการสร้างสื่อมัลติมีเดีย เป็นการสร้างสื่อมัลติมีเดีย ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาบทเรียน รูปแบบใด รูปแบบหนึ่งที่จะเริ่มต้นด้วยการกำหนดหัวหัวเรื่อง, เป้าหมาย, วัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมาย ผู้ใช้ จากนั้นทำการวิเคราะห์ (Analysis) ออกแบบ (Design) พัฒนา (Development) สร้าง (Implementation) ประเมินผล (Evaluation) และนำออกเผยแพร่ (Publication) ซึ่งเป็นการสร้างสื่อ มัลติมีเดีย กำหนดขั้นตอนการสร้างสื่อมัลติมีเดีย 7 ขั้นตอน

1. ขั้นการเตรียม (Preparation) ดังนี้ 1) กำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ (Determine Goals and Objectives) เพื่อศึกษาในเรื่องใดและลักษณะใด ที่เป็นบทเรียนหรือเป็นบทเรียนเสริม เพิ่มเติมหรือแบบทดสอบ รวมทั้งการนำเสนอเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการเรียนที่มีเป้าหมายและ วัตถุประสงค์ของการเรียน 2) รวบรวมข้อมูล (Collect Resources) หมายถึง การเตรียมพร้อมทางด้าน

ของเอกสารสนเทศ (Information) ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องและเหมาะสม 3) เนื้อหา (Materials) ได้แก่ ตำรา หนังสือ เอกสารทางวิชาการ หนังสืออ้างอิง ภาพต่างๆ การสร้างสถานการณ์จำลอง เพื่อใช้สำหรับการเรียนรู้หรือทดลองจากสภาพการณ์จำลองจากสถานการณ์จริง สามารถใช้สื่อดิจิทัลประกอบการเรียนสอนให้เสริมการสอนในห้องเรียน หรือใช้ซ่อมเสริมภายหลังการเรียนนอกห้องเรียน 4) การพัฒนาและออกแบบบทเรียน (Instructional Development) คือ หนังสือการออกแบบบทเรียน กระดาษวาดสตอรี่บอร์ด สำหรับการทำการกราฟิก โปรแกรมประมวลผลค่า เป็นต้น 5) สื่อในการนำเสนอบทเรียน (Instructional Development System) ได้แก่ การนำคอมพิวเตอร์สื่อต่างๆ ที่นำมาใช้งานในการประกอบ 6) เรียนรู้เนื้อหา (Learn Content) เช่น การสัมภาษณ์ ผู้เชี่ยวชาญ การอ่านหนังสือหรือเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวกับเนื้อหาบทเรียน และ 7) สร้างความคิด (Generate Ideas) คือ การระดมสมอง หมายถึง การกระตุ้นให้เกิดการใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้ได้ข้อคิดเห็นต่างๆ

2. ขั้นตอนการออกแบบบทเรียน (Design Instruction) ดังนี้ 1) ทอนความคิด (Elimination of Ideas) 2) วิเคราะห์งานและแนวความคิด (Task and Concept Analysis) 3) ออกแบบบทเรียนขั้นแรก (Preliminary Lesson Description) 4) ประเมินและแก้ไขการออกแบบ (Evaluation and Revision of the Design)

3. ขั้นตอนการเขียนแผนผังงาน (Flowchart Lesson) เป็นการนำเสนอลำดับขั้นโครงสร้างของคอมพิวเตอร์ ช่วยสอนและผังงานทำหน้าที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับโปรแกรม เช่น อะไรจะเกิดขึ้นเมื่อผู้เรียนตอบคำถามผิด หรือเมื่อไหร่จะมีการจบบทเรียน และการเขียนผังงานขึ้นอยู่กับประเภทของบทเรียนด้วย

4. ขั้นตอนการสร้างสตอรี่บอร์ด (Create Storyboard) เป็นขั้นตอนการเตรียมการนำเสนอข้อความภาพ รวมทั้งสื่อในรูปแบบมัลติมีเดียลงบนกระดาษเพื่อให้นำเสนอข้อความและรูปแบบต่างๆ

5. ขั้นตอนการสร้างและการเขียนโปรแกรม (Program Lesson) เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงสตอรี่บอร์ดให้กลายเป็นคอมพิวเตอร์ช่วยสอน

6. ขั้นตอนการสร้างเอกสารประกอบบทเรียน (Produce Supporting Materials) เอกสารประกอบบทเรียนแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท คือ คู่มือของผู้เรียน คู่มือผู้สอน คู่มือสำหรับแก้ปัญหาและเทคนิคต่างๆ

7. ขั้นตอนการประเมินผลและแก้ไขบทเรียน (Evaluate and Revise) บทเรียนและเอกสารประกอบทั้งหมดควรที่จะได้รับการประเมิน โดยเฉพาะการประเมินการท างานของบทเรียน ในส่วนของการนำเสนอสมควรจะทำการประเมินก็คือ ผู้ที่มีประสบการณ์ในการออกแบบมาก่อนในการประเมินการทำงานของบทเรียนนั้น ผู้ออกแบบควรที่จะสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนหลังจากที่ได้ทำการเรียนจากคอมพิวเตอร์ช่วยสอนนั้นๆแล้ว โดยผู้ที่เรียนจะต้องมาจากผู้เรียนในกลุ่มเป้าหมาย ขั้นตอนนี้อาจจะครอบคลุมถึงการทดสอบนำร่องการประเมินผลจากผู้เชี่ยวชาญได้

การสร้างแบบวัดที่เน้นทักษะปฏิบัติ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพแบบวัดที่เน้นทักษะปฏิบัติ วิชา งานใบตอง ดังนี้ 1) ศึกษาทฤษฎีการสร้างแบบวัดที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชา งานใบตอง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบวัดที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชา งานใบตอง สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ปีที่ 1 สาขาเกษตรกรรมศาสตร์ 2) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเนื้อหาด้านทักษะกับจุดประสงค์การเรียนรู้ 3) สร้างแบบวัดที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชา งานใบตอง โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์ ตามหน่วยการเรียนรู้เน้นทักษะปฏิบัติ ร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชา งานใบตอง มีการวัดทักษะการปฏิบัติ 2 ทักษะ มีดังนี้ (1) การประดิษฐ์ธูปใบตอง ลายกลีบบุหลาบ (2) การประดิษฐ์ธูปใบตองลายกลีบผกา และประเมินคุณภาพด้วยคะแนน ดังนี้

ระดับคุณภาพ คะแนน 16-20 ดีมาก

คะแนน 11-15 ดี

คะแนน 6-10 ปรับปรุง

คะแนน 1-5 ไม่ผ่าน

การสร้างและหาคุณภาพแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชา งานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาเกษตรกรรมศาสตร์ ตามขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า และการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ 2) สร้างแบบสอบถามความพึงพอใจ จำนวน 10 ข้อ ให้ครอบคลุมความรู้สึกรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อการเรียนด้วยแบบฝึกทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชา งานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาเกษตรกรรมศาสตร์ 3) นำแบบการสร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสม แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ 4) นำแบบสอบถามความพึงพอใจที่ปรับปรุงแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถาม กับนิยามความพึงพอใจ และนำผลมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC = 0.60-1.00) 5) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามความพึงพอใจตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปใช้กับนักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาเกษตรกรรมศาสตร์ วิทยาลัยการอาชีพหนองหาน ตำบลหนองหาน อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี จำนวน 21 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research)

แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	ทดลอง	หลังเรียน
E	X	O

สัญลักษณ์ที่ใช้

E แทน กลุ่มตัวอย่าง

X แทน การทดลองการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์

O แทน การทดสอบหลังเรียน

จากแบบแผนการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2563 วิทยาลัยการอาชีพหนองหาน ทำการทดลองเป็นเวลา 4 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 คาบ คาบละ 1 ชั่วโมง ทดลอง 5 ชั่วโมงตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้ 1) ทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลถึงผู้อำนวยการวิทยาลัยการอาชีพหนองหาน 2) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ ตามแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ 2 แผน แผนละ 8 ชั่วโมง รวม 16 ชั่วโมง ประกอบด้วย 1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง การประดิษฐ์ถาดใบตองลาย กลีบกุหลาบ 10 คะแนน แผนการจัดการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง การประดิษฐ์ถาดใบตองลาย กลีบผกา 10 คะแนน 3) ทดสอบวัดทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง ตามขั้นตอนดังนี้ (1) ทดสอบวัดทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง เรื่องการประดิษฐ์ถาดใบตองลายกลีบกุหลาบ จำนวน 2 ถาด 20 คะแนน การประดิษฐ์ถาดใบตองลายกลีบผกา จำนวน 2 ถาด 20 คะแนน (2) ให้ผู้เรียนทำแบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อแบบฝึกที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง จำนวน 10 ข้อ (3) นำคะแนนที่ได้จากการวัดที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง และคะแนนความพึงพอใจต่อแบบฝึกที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง ไปวิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้ 1) วิเคราะห์ประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ ให้มีประสิทธิภาพไม่ต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 70/70 โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) วิเคราะห์การเปรียบเทียบทักษะการประดิษฐ์ถาดใบตองลายกลีบกุหลาบ และการประดิษฐ์ถาดใบตองลายกลีบผกา ที่เรียนด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ กับเกณฑ์ร้อยละ 70 โดยใช้การทดสอบที่แบบกลุ่มเดียว (One Sample t-test) และ 3) วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 84.5/92.75 ซึ่งมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70

2. ผลเปรียบเทียบทักษะการประดิษฐ์ภาคใบตองลายกลีบกุหลาบและการประดิษฐ์ภาคใบตองลายกลีบผกา ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{x} = 4.50$) และมีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.52$) หมายความว่า ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ อยู่ในระดับมากที่สุด

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 โดยแบ่งเป็นแผน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 2 แผน ประกอบแบบฝึกทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง จำนวน 2 หน่วยได้แก่แผนที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้ วิชา งานใบตอง หน่วยที่ 1 เรื่องการประดิษฐ์ภาคใบตองลายกลีบกุหลาบ แผนที่ 2 กิจกรรมการเรียนรู้ วิชา งานใบตอง หน่วยที่ 2 เรื่องการประดิษฐ์ภาคใบตองลายกลีบผกา ซึ่งนำมาหา ค่า E_1 84.5 ได้เท่ากับ และค่า E_2 92.75 ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้วิจัยได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง ที่ทำให้ครอบคลุมเนื้อหาและองค์ความรู้ สามารถสร้างสื่อในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย น่าสนใจทำผู้เรียนเกิดการเข้าใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เข้าใจง่ายน่าสนใจ ทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน สอดคล้องกับณัฐภูมิ บุญบรรลุ (2559, หน้า 112-119) การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของกาเย่ ร่วมกับการใช้สื่อมัลติมีเดีย เพื่อเสริมสร้างความ

สามารถในการคิดวิเคราะห์ เรื่อง อาเซียนศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของกาเย่ ประกอบสื่อมัลติมีเดียเรื่อง อาเซียนศึกษามีประสิทธิภาพ 83.13/82.13 ตามเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งเกณฑ์ไว้ 2) ค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้ของนักเรียนจากการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมการเรียนการสอน ตามแนวคิดของกาเย่ ประกอบสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง อาเซียนศึกษามีค่าเท่ากับ 0.7325 หรือคิดเป็นร้อยละ 73.253)

2. ผลเปรียบเทียบทักษะการประดิษฐ์ภาคใบตองลายกลีบกุหลาบและการประดิษฐ์ภาคใบตองลายกลีบผกา ด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อผู้เรียนได้เรียนตามกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ เกิดความรู้ ความเข้าใจได้ง่าย เนื้อหามีความต่อเนื่อง อธิบายขั้นตอนอย่างชัดเจนทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ สอดคล้องกับธีระกร ศรีจันทร์ (2560, หน้า 125-132) การพัฒนาศักยภาพครู ในการผลิตและใช้สื่อมัลติมีเดียเพื่อการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาอังกฤษ โรงเรียนบ้านต้นผึ้งสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร พบว่า 1) สภาพและปัญหาการผลิตสื่อมัลติมีเดียของครูโรงเรียนบ้านต้นผึ้ง พบว่า สภาพการผลิต และใช้สื่อมัลติมีเดีย ครูผู้สอนมีการผลิต และใช้สื่อมัลติมีเดียในการจัดการเรียนการสอนน้อยมาก ปัญหาเกี่ยวกับการผลิตสื่อมัลติมีเดีย พบว่า โรงเรียนไม่มีโครงการพัฒนาครูด้านการผลิตและใช้สื่อมัลติมีเดีย ครูขาดทักษะและประสบการณ์ในการผลิตสื่อมัลติมีเดีย ไม่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการผลิตสื่อมัลติมีเดีย โรงเรียนขาดการกระตุ้นให้ครูปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนโดยใช้สื่อมัลติมีเดียในชั้นเรียน และไม่มีบุคคลผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้คำแนะนำต่างๆ ในการผลิตและใช้สื่อมัลติมีเดีย และเอกสารตำราที่เกี่ยวข้องกับการผลิตสื่อ มัลติมีเดียมีน้อยมาก 2) แนวทางการพัฒนาศักยภาพครู ในการผลิตและใช้สื่อมัลติมีเดียของโรงเรียนบ้านต้นผึ้ง ประกอบด้วย การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายในเพื่อติดตามและประเมินผลการพัฒนาศักยภาพครูในการผลิตและใช้สื่อมัลติมีเดีย พร้อมให้คำแนะนำคำปรึกษาและนิเทศแบบสอนแนะ ในวงรอบที่ 23. ผลการพัฒนาศักยภาพครูในการผลิตและใช้สื่อมัลติมีเดีย เพื่อการจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ โรงเรียนบ้านต้นผึ้งพบว่าครูผู้สอนผลิตสื่อมัลติมีเดียที่มีคุณภาพ และสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนในวิชาภาษาอังกฤษได้ และนักเรียนมีความพึงพอใจในการเรียนโดยใช้สื่อมัลติมีเดียอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ พบว่า หลังจัดกิจกรรม การเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้น

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.50$) และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D. = 0.52$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง ที่มีเนื้อหาที่เข้าใจง่าย กิจกรรมการปฏิบัติที่น่าสนใจ มีความเข้าใจง่ายทำให้ไม่น่าเบื่อในการเรียนวิชางานใบตอง ทำให้นักเรียนชอบและสนใจในการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ครูผู้สอนต้องศึกษาลำดับขั้นตอนของการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง อย่างละเอียดตามลำดับขั้นตอนก่อนนำไปใช้

1.2 ครูผู้สอนจะต้องแนะนำขั้นตอนการประดิษฐ์งานใบตองโดยละเอียด เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเข้าใจในลำดับการเรียนรู้ สามารถปฏิบัติได้ถูกต้องตามเนื้อหาที่กำหนด และเกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน

1.3 ครูผู้สอนต้องศึกษาเกณฑ์การวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์และประเมินทักษะการประดิษฐ์งานใบตองได้อย่างถูกต้อง

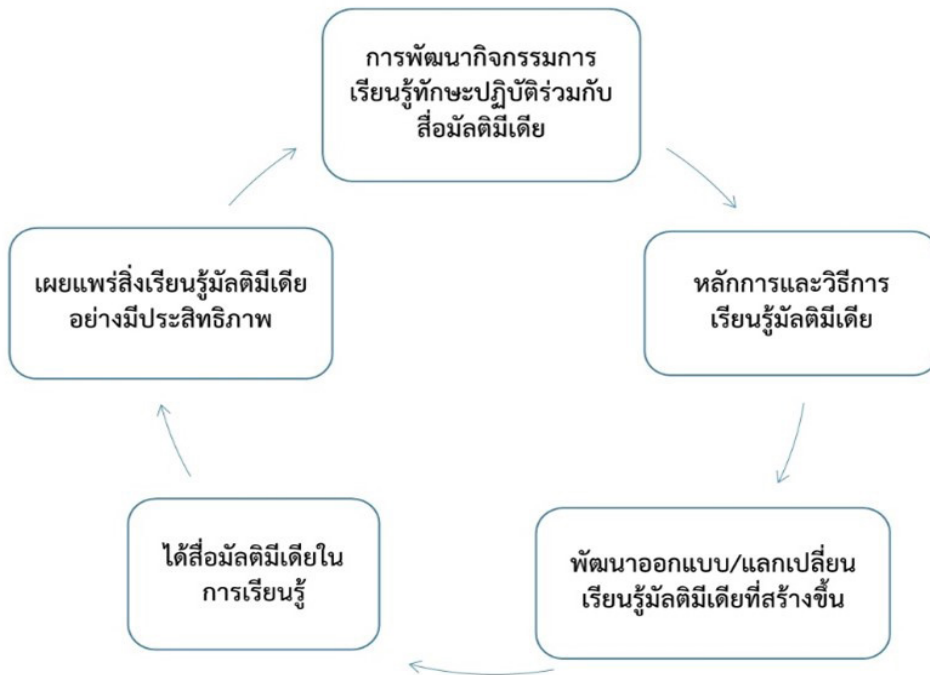
2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการจัดทำทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดียหลายรูปแบบมากกว่านี้ จัดทำหน่วยการเรียนรู้ให้ครอบคลุมประกอบของการประดิษฐ์งานใบตอง

2.2 ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง เปรียบเทียบกับการเรียนรู้แบบอื่นๆ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะปฏิบัติร่วมกับสื่อมัลติมีเดีย วิชางานใบตอง นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐณ สุเมธธิดา. (2554). การพัฒนาสื่อคอมพิวเตอร์มัลติมีเดียบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต วิชาการจัด
 แสงเพื่องานออกอากาศ ระดับชั้นปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
 กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- ณัฐวุฒิ บุญบรรลุ. (2559). การพัฒนาแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวคิดของกาเย่ ร่วมกับการใช้
 สื่อมัลติมีเดียเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคิดวิเคราะห์เรื่อง อาเซียนศึกษาชั้นประถมศึกษา
 ปีที่ 6. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธีปะกร ศรีจันทร์. (2560). การพัฒนาศักยภาพครูในการผลิตและใช้สื่อมัลติมีเดียเพื่อการจัดการเรียนรู้
 วิชาภาษาอังกฤษ โรงเรียนบ้านต้นผึ้ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร.
 (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

นวรรตน์ แซ่โค้ว. (2553). *การสร้างบทเรียนมัลติมีเดียปฏิสัมพันธ์ในรูปแบบความจริงเสมือนเรื่อง การแนะนำอุปกรณ์คอมพิวเตอร์สำหรับเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคลผ่านเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต*. (วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

บุษกร แข่งเจริญ. (ม.ป.ป.). *บรรจุภัณฑ์จากใบตองและใบเตย: อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม สืบทอดภูมิปัญญาไทย*. กรุงเทพฯ: เพชรกะรัต.

Office of the Vocational Education Commission. (2017). *Vocational education development plan 2017-2036*. Bangkok: Office of the Vocational Education Commission.

Simpson, D. (1972). *Teaching physical education: A system*. Boston: Houghton Mufflin Co.

การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
โรงเรียนประภัสสรวิทยา วัดศรีนวล จังหวัดขอนแก่น*

Learning Management According to The Four Noble Truths,
Social Studies, Religion and Culture, Phrapariyatthamma School
General Education Department Prapassorn Wittaya School,
Wat Si Nuan, Khon Kaen Province

พระมหาพงษ์เพชร วชิรเมธี (แสงใส), ปาณจิตร สุกุมาลย์ และนิรัช เรืองแสน
Phramaha Pongpetch Vajiramethi (Saengsai), Panjitr Sukumal and Niraj Ruangsarn
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: pongpetch71@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 2) เปรียบเทียบ
การจัดการการเรียนรู้ จำแนกตามเกรดเฉลี่ย อายุ และระดับชั้นเรียน และ 3) เสนอแนวทางการจัดการ
เรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ
รูปแบบวิถีวิทยาการวิจัยแบบผสม เป็นการผสมผสานวิจัยระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณกับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ
ประชากร คือ นักเรียนโรงเรียนประภัสสรวิทยา วัดศรีนวล จังหวัดขอนแก่น จำนวน 160 รูป ใช้ระดับชั้น
เป็นหน่วยสุ่ม เป็นการสุ่มอย่างง่าย จึงได้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 78 รูป ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
จำนวน 9 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้วิจัยเป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ
ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ ค่าความแปรปรวนทางเดียว F-test
(One-way ANOVA) และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิควิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

*ได้รับบทความ: 2 กรกฎาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566

Received: July 2, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โรงเรียนประภัสสรวริยา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน
2. ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 จำแนกตามเกรดเฉลี่ย อายุ และระดับชั้นเรียน มีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
3. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โรงเรียนประภัสสรวริยา วัดศรีนวล จังหวัดขอนแก่น พบว่า ควรจัดการเรียนที่สามารถให้นักเรียนกำหนดรู้ถึงปัญหาในการเรียนสามารถแก้ไขปัญหาในการเรียนได้ จัดการเรียนรู้ที่หลากหลายกระตุ้นนักเรียนให้เกิดอยากเรียนรู้อยากเรียน สอนให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ มีหลักการคิดอย่างเป็นขั้นตอน และสร้างความตระหนักและสอนให้นักเรียนแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผล

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; หลักอริยสัจ 4

Abstract

This study has purposes to: 1) examine the learning management conditions based on the Four Noble Truths principle; (2) compare learning management by average grade, age, and class; (3) propose the learning management conditions based on the Four Noble Truths principle for the Social Studies, Religion, and Culture Group in ordinary Phrapariyattidham secondary schools. This study was a mixed methodology research work, combining the qualitative and quantitative methods. The population was 160 students of Prabhassorn Vidhaya School, Srinuan Temple, Khon Kaen Province. A simple random sampling was performed with 78 middle students being sampled, and nine key informants were selected. The research tools were a questionnaire and an interview form. Statistics used in this study were percentages and standard deviations. The statistical value used for the hypothesis test was the F-test (One-way ANOVA). Data analysis was done by using context analysis.

The research results was found that:

1. The learning management conditions based on the Four Noble Truths principle for the Social Studies, Religion, and Culture Group in an ordinary Phrapariyattidham

secondary school or the ordinary department of Prabhassorn Vidhaya School were given a high rating overall.

2. Comparison of learning management based on average grade, age, and class showed no statistically significant (0.05) difference, contradicting the hypothesis.

3. The guideline for learning management based on the Four Noble Truths principle for the Social Studies, Religion, and Culture Group in the ordinary department of Prabhassorn Vidhaya School, Srinuan Temple, Khon Kaen Province should allow the students to identify and solve problems in the classroom, should have diverse learning management to motivate the students, should teach the students systematic and critical thinking, as well as reasonable approaches to problem solution.

Keywords: Learning Management; Four Noble Truths

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการได้มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถและทักษะการดำรงชีวิตตามมาตรา 6 และมาตรา 7 ความเป็นมา มาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิหน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ กฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติรวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้กำหนดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 สาระที่ 1 ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จริยธรรม ไว้ว่า นักเรียนจะต้องสามารถวิเคราะห์ วิวิจารณ์ และเข้าใจหลักธรรม การนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นผู้กระทำความดี มีค่านิยมที่ดีงาม พัฒนาตนเองอยู่เสมอ รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวมให้เป็นคนดีของครอบครัว เป็นพลเมืองที่ดีของประเทศมีเหตุผลด้วยกุศลจิต และความคิดที่สร้างสรรค์ ยึดมั่นในคุณธรรม นำความรู้ไปสู่การดำเนินชีวิตที่มีความสุข โดยอาศัยวิทยาการจากกระบวนการวิทยาศาสตร์สังคมศาสตร์

และมนุษยศาสตร์ นำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคมมนุษย์ได้อย่างมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 23 ที่กำหนดว่าการจัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติและสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมาตรา 24 การจัดกระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องดำเนินการในเรื่องการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556, หน้า 21)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในฐานะเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษา สำหรับพระภิกษุ สามเณร จำเป็นจะต้องนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้แบบสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ หลักอริยสัจ 4 โดยกระทรวงศึกษาธิการไม่ต้องเสียเวลานำรูปแบบหรือตัวอย่างจากต่างประเทศมาใช้กับคนไทย เพราะคนต่างวัฒนธรรมต่างพื้นที่ย่อมมีวิธีการเรียนรู้เฉพาะตน จึงมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน อริยสัจ 4 เป็นหลักธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบและสั่งสอนชาวพุทธให้เป็นคนดี จึงเป็นฐานแห่งความสำเร็จในการเรียนรู้ของคนไทย ถือเป็นนวัตกรรมในการใช้กับการเรียนการสอน เพราะได้มีการทดลองใช้และพัฒนาต่อเนื่องมาโดยตลอด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 นั้นครูต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนพากเพียรตระหนักในการเรียนรู้เสมอ มุ่งมั่นและเอาใจใส่ต่อสิ่งที่เรียนรู้ คิดวิเคราะห์ ไตร่ตรองก่อนนำไปใช้ ซึ่งมีขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้ ดังนี้ คือขั้นที่ 1 ทุกข์ คือกำหนดรู้ปัญหา ขั้นที่ 2 สมุทัย คือ สาเหตุของปัญหา ขั้นที่ 3 นิโรธ คือ ภาวะพ้นปัญหา และขั้นที่ 4 มรรค คือ วิธีแก้ปัญหาลือหรือสิ่งที่ต้องปฏิบัติ

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน เห็นว่าผู้เรียนยังขาดทักษะกระบวนการคิด ยังสับสนในขั้นตอนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ จึงได้นำแนวทางหลักอริยสัจ 4 มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและเพื่อให้เกิดผลทางการเรียนสูงขึ้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 และนำองค์ความรู้ใหม่จากงานวิจัยไปเป็นแนวทางและพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โรงเรียนประภัสสรวินยา วัดศรีนวล จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โรงเรียนประภัสสรวิทยา วัดศรีนวล จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามเกรดเฉลี่ย อายุ และระดับชั้นเรียน

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โรงเรียนประภัสสรวิทยา วัดศรีนวล จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) เป็นการผสมผสานวิจัยระหว่างวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research) กับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research) เป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรประชากร กลุ่มตัวอย่างและกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยบูรณาการข้อมูลคุณภาพนำไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และด้วยวิธีการทางสถิติ (Statistics Analysis) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ นักเรียนโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โรงเรียนประภัสสรวิทยา วัดศรีนวล จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2565 จำนวน 160 รูป โดยใช้ระดับชั้นเป็นหน่วยสุ่ม สุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) จึงได้ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 78 รูป และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ มีกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนประภัสสรวิทยา วัดศรีนวล จำนวน 9 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย งานวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) คือแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ดังนี้ 1) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เกรดเฉลี่ย อายุ ระดับชั้น โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน 3 ข้อ 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน รวม 26 ข้อ ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด 3) แบบสัมภาษณ์เป็นแบบมีคำถามที่แน่นอน การสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 จำนวน 4 ข้อ 4) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ตรวจสอบความถูกต้อง (Validity) ความเหมาะสมทั่วไป รวมทั้งตรวจสอบความถูกต้องของภาษาที่ใช้ เนื้อหาปรับปรุงแก้ไข นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทำการทดลอง (Try Out) กับกลุ่ม

ตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน ใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.86

การวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ใช้เครื่องมือทางคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าสถิติ ดังนี้ 1) ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$: Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.: Standard Deviation) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Consistency) ของแบบสอบถาม ค่าอำนาจจำแนก (Item Total Consistency) ของแบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่น (α = Alpha-Consistency) ของแบบสอบถาม และ 2) สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบ คือ ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และ F-test เมื่อพบความมีนัยสำคัญทางสถิติ ทดสอบรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method) การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสัมภาษณ์ (Interview) ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และเขียนในลักษณะความเรียงประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

4. สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนประภัสสรวิทยา วัดศรีนวล จังหวัดขอนแก่น ซึ่งมีผลการวิจัยดังนี้

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โรงเรียนประภัสสรวิทยา วัดศรีนวล จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}$ = 4.04, S.D. = 0.37) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงที่สุด คือ ด้านทุกข์ (กำหนดรู้ปัญหา) ($\bar{x}$ = 4.31, S.D. = 0.47) รองลงมา ด้านสมุทัย (สาเหตุของปัญหา) ($\bar{x}$ = 4.29, S.D. = 0.45) ด้านมรรค (วิธีแก้ไขปัญหาคือสิ่งที่ต้องปฏิบัติ) ($\bar{x}$ = 4.00, S.D. = 0.34) และนิโรธ (ภาวะพ้นปัญหา) ($\bar{x}$ = 3.57, S.D. = 0.22) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โรงเรียนประภัสสรวิทยา วัดศรีนวล จังหวัดขอนแก่น จำแนกตามเกรดเฉลี่ย อายุ และระดับชั้นเรียน ปรากฏดังนี้

ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตามเกรดเฉลี่ย พบว่า นักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ย 1.50-1.99 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริยสัจ 4 อยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{x}$ = 4.08, S.D. = 0.61) และนักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ย 2.00-2.99 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริยสัจ 4 อยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{x}$ = 3.93, S.D. = 0.61) และนักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ย 3.00-4.00 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ

การจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริยสัจ 4 อยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.58) นักเรียนที่มีเกรดเฉลี่ยต่างกัน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตามอายุ พบว่า นักเรียนที่มีอายุ 13 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริยสัจ 4 อยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{x} = 3.70$, S.D. = 1.09) และนักเรียนที่มีอายุ 14 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริยสัจ 4 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.63$, S.D. = 0.99) และนักเรียนที่มีอายุ 15 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริยสัจ 4 ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.60$, S.D. = 1.38) นักเรียนที่มีอายุต่างกัน มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ผลการเปรียบเทียบ จำแนกตามระดับชั้นเรียน พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริยสัจ 4 อยู่ในระดับมากทุกด้าน ($\bar{x} = 4.41$, S.D. = 0.37) และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริยสัจ 4 อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.42) และนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริยสัจ 4 อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.29) นักเรียนที่มีระดับชั้นเรียนต่างกัน มีระดับความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวทางการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามอริยสัจ 4 รายวิชาธรรมะ กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โรงเรียนประภัสสรวริทยา วัดศรีนวล จังหวัดขอนแก่น พบว่า ด้านทุกข์ พบว่า ควรจัดการเรียนให้นักเรียนเห็นถึงปัญหาในการเรียนและสามารถแก้ไขปัญหาในการเรียนได้ ด้านสมุทัย พบว่า ควรจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายกระตุ้นนักเรียนให้เกิดอยากเรียนรู้อยากเรียน ด้านนิโรธ พบว่า ควรจัดการเรียนให้นักเรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ มีหลักการคิดอย่างเป็นขั้นตอน ด้านมรรค พบว่า ควรสร้างความตระหนักและสอนให้นักเรียนแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผล

5. อภิปรายผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โรงเรียนประภัสสรวริทยา วัดศรีนวล ขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากสาเหตุที่ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากทุกข้ออาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นโรงเรียนเฉพาะสำหรับพระภิกษุและสามเณร ซึ่งเป็นโรงเรียนที่เน้นการปฏิบัติตามหลักธรรมอยู่แล้ว ครูผู้สอนจึงมีระดับการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระภุชญะ วชิรญาณโณ (วภักดีเพชร) (2560) พบว่า การจัดการเรียนการสอนในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตเทศบาลนครอุดรธานีโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะ พบว่า การจัดการเรียนรู้ครูผู้สอน

ควรสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน สร้างแรงจูงใจให้นักเรียนสนใจจนทำให้เกิดจิตสำนึกรู้จักหน้าที่ของตนเอง และสื่อการสอนครูผู้สอนควรมีการใช้สื่อที่ทันสมัย หลากหลายเข้าใจง่ายจูงใจให้นักเรียนสนใจ ใฝ่รู้ ใฝ่เห็น จนเกิดทักษะทางคุณธรรมจริยธรรมที่มั่นคงในจิตใจ รวมทั้งการวัดและประเมินผลของครูผู้สอนควรมีเทคนิควิธีการวัดและประเมินผลนักเรียนที่หลากหลาย สอดคล้องเหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียน ควรมีการสอดแทรกกิจกรรมภาคปฏิบัติเพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะทั้งกระบวนการคิดวิเคราะห์ตามเหตุและผล จนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาประเสริฐ ชาติเมธี (โนโธสง) (2561) พบว่า ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนแบบอริยสัจสี่ในสาระพระพุทธศาสนา นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหลักร้อย จังหวัดนครราชสีมา มีประสิทธิภาพ เนื่องจากผู้เรียนเกิดความสนใจ ตื่นเต้นและมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระเป็นอย่างดี และสอดคล้องกับงานวิจัยของพรวิไล สุขมาก (2564) พบว่า ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 ผสมผสานวัฒนธรรมทางวรรณศิลป์ไทย นักศึกษามีความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิชาชีพครูหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของวันศิริ ก่อเกียรติอาภา (2561) พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 โดยใช้โครงงานเป็นฐาน นำหลักอริยสัจ 4 มาใช้เป็นขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอนในวิชาโครงงานโดยใช้หลักเหตุผล ขั้นที่หนึ่งคือทุกข์ กำหนดปัญหา ขั้นที่สอง คือ สมุทัย ตั้งสมมุติฐาน ขั้นที่สามคือนิโรธ วิธีการต่างๆ ที่ใช้ ทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้ ขั้นที่สี่คือมรรค สรุปการแก้ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหานักเรียนควรทำกิจกรรมจิตศึกษาก่อนเรียน เพื่อให้มีสมาธิและสมองตื่นตัวพร้อมเรียนรู้สิ่งใหม่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Devi, Lakshmi & Aparna (2020) พบว่า การเรียนรู้ที่สามารถทำได้ทุกเวลาทุกที่เป็นภาษาที่ใช้บ่อยในโลกดิจิทัลในปัจจุบัน ดังนั้นจึงเกิดความต้องการในการเปลี่ยนแปลงเทคนิคการสอนให้เข้ากันได้กับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า 1) ด้านทุกข์ (กำหนดรู้ปัญหา) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโรงเรียนประภัสสรวินยา วัดศรีนวล จังหวัดขอนแก่น มีการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับนักเรียน รองลงมาคือ มีการกำหนดรู้ถึงปัญหาในการถ่ายทอดความรู้อย่างเต็มที่ และมีการส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ มีทักษะ และรู้จักปัญหา และมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถให้ความรู้ในการแก้ไขปัญหาได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดศักดิ์ มหาวิโร (โกศลสุภวัฒน์) (2563) พบว่า ภาพรวมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านหลักสูตร 2) ด้านกระบวนการเรียนรู้ 3) ด้านสื่อการเรียนการสอน 4) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ 5) ด้านการวัดและประเมินผล มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Sumitha and Siva Prasad (2022) พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ของบุคคลแต่ละคนแตกต่างกัน และเรียกว่า รูปแบบการ

เรียนรู้ (Learning Style) รูปแบบการรับรู้ทางสัมพันธ์กับประสบการณ์จะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ผ่านทางความรู้สารทางสัญญาณ 2) ด้านสมุทัย (สาเหตุของปัญหา) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนประภัสสรวินยา วัดศรีนวล จังหวัดขอนแก่น มีการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ ครูมีความพยายามที่จะถ่ายทอดความรู้ที่สอนอยู่จะยากเพียงใดก็ตาม รองลงมาคือ มีการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของนักเรียน และครูพยายามสอนในรายวิชาที่ตนรับผิดชอบตรงกับปัญหาของนักเรียน และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ การจัดการเรียนรู้ความตรงกับปัญหาของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวันศิริ ก่อเกียรติอาภา (2561) พบว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 โดยใช้โครงงานเป็นฐาน นำหลักอริยสัจ 4 มาใช้เป็นขั้นตอนกระบวนการเรียนการสอนในวิชาโครงงานโดยใช้หลักเหตุผล ขั้นที่ หนึ่งคือทุกข์ กำหนดปัญหา ขั้นที่สอง คือ สมุทัย ตั้งสมมุติฐาน ขั้นที่สามคือนิโรธ วิธีการต่างๆ ที่ใช้ ทดสอบสมมุติฐานที่ตั้งไว้ 3) นิโรธ (ภาวะพ้นปัญหา) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโรงเรียนประภัสสรวินยา วัดศรีนวล จังหวัดขอนแก่น มีการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ สอนให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในการเรียนรู้ ในการแก้ไขปัญหาได้ รองลงมาคือ มีการสอนในรายวิชาของตนเพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้มากที่สุด และมีการเอาใจใส่ต่อภาระงานสอนที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังจนบรรลุ จุดประสงค์การเรียนรู้ที่วางเอาไว้ และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ กระตุ้นให้ผู้เรียนแก้แ้งงานที่บกพร่องให้ดียิ่งขึ้นด้วยการคิดไตร่ตรอง ประเมินค่า และคิดหาแนวทางพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระรุ่งโรจน์ ธิรบุญโญ (รักษารัฐ) (2563) พบว่า ความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณของนักเรียนที่เรียนรู้แบบอริยสัจ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เนื่องจากนักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ได้ศึกษาสถานการณ์ เริ่มกำหนดประเด็นปัญหา ร่วมกันพิจารณาจากข้อมูล มีการถกเถียงเพื่อกำหนดปัญหา ร่วมกันให้ความหมายของปัญหา การรวบรวมข้อมูลจากสถานการณ์จำลอง ร่วมกันพิจารณาความน่าเชื่อถือของข้อมูล ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ 4) ด้านมรรค (วิธีแก้ไขปัญหาหรือสิ่งที่ต้องปฏิบัติ) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาโรงเรียนประภัสสรวินยา วัดศรีนวล จังหวัดขอนแก่น มีการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเรียงจากมากไปหาน้อย มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ สอนให้นักเรียนมีความพยายามศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ รองลงมาคือ มีการอธิบายเหตุผลในคำตอบ ชี้แจงและตรวจตราความถูกต้องก่อนส่งงานทุกครั้ง และกระตุ้นนักเรียนให้ตระหนักเข้าเรียน และร่วมกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ของตนเสมอ และมีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ มีการแนะนำให้นักเรียนตระหนักในการค้นคว้าแสวงหาความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวาสนา จินดาสวัสดิ์ และคณะ (2564) พบว่า

เพื่อเสนอแนวคิดการใช้นวัตกรรมการเรียนการสอนสำหรับครู อาจารย์โดยบูรณาการหลักพุทธธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นชุดองค์ความรู้หลักอริสัจ 4 ได้แก่ วิเคราะห์ปัญหาในเนื้อหาการเรียน ศึกษาสาเหตุของเกิดปัญหาในการเรียน นำเสนอการเรียนการสอนด้วยเทคนิค วิธีการสื่อที่ใช้ช่วยให้เข้าใจเนื้อหา และการนำองค์ความรู้จากการเรียนรู้สู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน นอกจากนั้นหลักการประยุกต์หลักอริสัจ 4 ในการเรียนการสอนนี้สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตจริง และการแสวงหาความรู้ได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นชุดพุทธธรรมองค์ความรู้ชั้นยอดที่สุดในทางพระพุทธศาสนา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Joyce et al. (2009) ศึกษาเรื่อง บทบาทของสื่อการเรียนการสอนในทางวิชาการการปฏิบัติงานในโรงเรียนมัธยมชุมชนในร่มโบว์ พบว่า การสอนเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการดำเนินงานของครูและผลสำเร็จของนักเรียน นอกจากนี้ การศึกษาพบว่า ครูใช้กลยุทธ์ต่างๆ เพื่อลดปัญหาในการได้รับและใช้สื่อการสอนที่มีคุณภาพ เช่น การยืมหนังสือและการปรับปรุงสื่อการสอนในโรงเรียนมัธยมทั้งหมด ควรศึกษาด้านการใช้สื่อการสอนของครูและนักเรียนในกระบวนการสอนและการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะจากแบบสัมภาษณ์พัฒนาการจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ประภัสสรวินทยา วัดศรีนวล ขอนแก่น

ประเด็นที่ 1 ด้านทุกข์ (นักเรียนสามารถกำหนดรู้ปัญหา) คือ สามารถรู้ถึงปัญหาของนักเรียน และสามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนได้อย่างเต็มที่ มีความรัก มีความเมตตา เอาใจใส่ในการสอนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้อยู่เสมอ พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ได้ให้แนวทาง คือ สร้างคุณค่าในตัวเองจากความภาคภูมิใจในความเป็นครู พอใจในการประกอบอาชีพครู ประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน เอาใจใส่และสร้างแรงบันดาลใจให้กับนักเรียน สอนอย่างมีความสุข สนุกกับการทำหน้าที่ความเป็นครู จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนรักการเรียนและเกิดความเข้าใจในเนื้อหา สร้างความพอใจให้เกิดขึ้นกับนักเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความสนใจ ตั้งใจเรียนในวิชาที่สอน จะทำให้นักเรียนเข้าใจและพอใจกับผลการเรียน จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ให้ตรงกับรายวิชาที่สอนและทันสมัยอยู่เสมอ นำสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อพัฒนานักเรียนและการมุ่งมั่นพัฒนานักเรียนด้วยจิตวิญญาณของความเป็นครู โดยคิดเสมอว่านักเรียนมีความสามารถ และมีศักยภาพในการเรียนรู้

ประเด็นที่ 2 ด้านสมุทัย (นักเรียนสามารถรู้ถึงสาเหตุของปัญหา) คือ การจัดการเรียนรู้ตามแผนหลักสูตร และวิเคราะห์ถึงปัญหาของนักเรียน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ได้ให้แนวทาง คือ พัฒนาองค์ความรู้ ความสามารถของตนอยู่เสมอ ด้วยการศึกษาค้นคว้ารูปแบบการสอนที่เหมาะสมกับนักเรียน ด้วยการศึกษานี้อาสาที่จะสอน โดยทำความเข้าใจในเนื้อหาวิชา และสอนเนื้อหาให้ตรงกับสาระมาตรฐานและตัวชี้วัด จัดกิจกรรม และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ให้นักเรียนมีความสุขในการเรียน และแสวงหาความรู้ และประสบการณ์ ในการสอนให้มีความทันสมัย และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 และในด้านงานส่งเสริมงานอื่นๆ ของโรงเรียนก็จะต้องมีความมุ่งมั่น

ในการทำงานให้บรรลุตามเป้าหมายและนโยบายของโรงเรียน นอกจากนี้ยังต้องสร้างความตระหนักเรื่องความมีวินัยให้นักเรียนร่วมด้วย และทำให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

ประเด็นที่ 3 ด้านนิโรธ (นักเรียนรู้ถึงภาวะพ้นปัญหา) คือ การจัดการเรียนรู้กระตุ้นให้นักเรียนมีจิตใจตั้งมั่นในการเรียนให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการเรียนรู้ และใช้สติในการแก้ปัญหาอย่างถูกวิธีพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ได้ให้แนวทาง คือ สร้างความตระหนักและเห็นความสำคัญของการศึกษา การเอาใจใส่ตั้งใจในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ มีความรับผิดชอบกับงานซึ่งจะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนดีขึ้น คิดค้นนวัตกรรมและวิธีการสอนที่มุ่งเน้นนักเรียนเป็นสำคัญโดยยึดหลักของความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยบูรณาการความรู้ ความสามารถ ด้วยการสร้างสื่อและนวัตกรรมที่ทันสมัย และบูรณาการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในรายวิชาที่สอน เอาใจใส่ในการพัฒนานักเรียน มุ่งมั่นและตั้งใจในการสอนและการพัฒนานักเรียนตามศักยภาพ

ประเด็นที่ 4 ด้านมรรค (นักเรียนรู้ถึงวิธีแก้ไขปัญหหรือสิ่งที่ต้องปฏิบัติ) คือ การจัดการเรียนรู้กระตุ้นให้นักเรียนคิดพิจารณาตรวจตราหาเหตุผลเรื่องที่เรียนรู้ พร้อมกับคอยให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ ด้วยความมีเหตุผล พบว่า บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ได้ให้แนวทาง คือ ไตร่ตรองวิธีการถ่ายทอดความรู้ว่าเกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด และหาวิธีแก้พัฒนาใหม่ๆ สร้างสื่อนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของนักเรียนพิจารณารูปแบบวิธีการสอนต่างๆ มีการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อปรับใช้กับนักเรียนในการเพิ่มแรงบันดาลใจให้กับนักเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล และต้องไตร่ตรองหาข้อบกพร่องในการปฏิบัติงานของตน แล้วนำไปปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานตัวชี้วัด และพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพ และพัฒนาการทำงานให้เป็นระบบ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โรงเรียนประภัสสรวินยา วัดศรีนวล ขอนแก่น ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านทุกข์ (นักเรียนสามารถกำหนดรู้ปัญหา) ด้านสมุทัย (นักเรียนสามารถรู้ถึงสาเหตุของปัญหา) ด้านนิโรธ (นักเรียนรู้ถึงภาวะพ้นปัญหา) มรรค (นักเรียนรู้ถึงวิธีแก้ไขปัญหหรือสิ่งที่ต้องปฏิบัติ) ควรจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การสอนเสริม และกิจกรรมอบรม เน้นให้นักเรียนได้การฝึกจริง ได้ลงมือทำจริง ทำให้นักเรียนเกิดความตระหนอยากรู้อยากเรียนและพอใจในการเรียน รู้ปัญหาและแก้ไขปัญหได้ และควรวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนในห้องเรียน ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ควรฝึกให้นักเรียนเรียนทำแบบฝึกหัดบ่อยขึ้น เพราะจะทำให้เกิดความกระตือรือร้นค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาที่เนื้อหาใกล้เคียงกันควรรวมกันเป็นวิชาเดียว แล้วเพิ่มวิชาชีวิตโดยการศึกษาตามวิถีชีวิตจริง ควรสอนให้นักเรียนรู้จัก

คติวิเคราะห์ที่ใช้ความคิดและไตร่ตรองหาเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ และมีแบบแผน สามารถนำไปปรับแก้ปัญหาต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ควรสร้างความตระหนักและสอนให้นักเรียนใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผล สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ โดยให้นักเรียนเป็นผู้แก้ปัญหาหรือหาคำตอบด้วยตนเอง สอนให้นักเรียนมีทักษะในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปข้อมูลที่ได้ศึกษา และควรทำวิจัยในชั้น เพื่อจะทำให้ได้ทราบปัญหาและแก้ปัญหาของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และพัฒนาการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่องให้ทันต่อการเรียนในศตวรรษที่ 21

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนในด้านความรู้

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

โรงเรียนพระปริยัติธรรมควรสร้างโครงสร้างการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 เพื่อให้นักเรียนได้รับองค์ความรู้ที่เหมาะสม

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนสังกัดอื่นๆ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ทำให้พบองค์ความรู้ด้านการจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริยสัจ 4 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วยวิธีการ 4 ขั้นตอนได้แก่ 1) ด้านทุกข์ (นักเรียนสามารถกำหนดรู้ปัญหา) พบว่า ควรจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เน้นการฝึกจริง ลงมือทำจริง เพื่อทำให้นักเรียนรู้ถึงสภาพปัญหา และตระหนักและสนใจในการเรียนเกิดความอยากรู้อยากเรียน 2) ด้านสมุทัย (นักเรียนสามารถรู้สาเหตุของปัญหา) ควรจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้กระตุ้นนักเรียนกำหนดรู้สาเหตุของการเกิดปัญหาได้ การจัดการเรียนการสอนควรเน้นที่การปฏิบัติ ฝึกให้นักเรียนได้เรียนรู้แล้วนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การเรียนการสอนควรเน้นให้มีการลงมือปฏิบัติ 3) ด้านนิโรธ (นักเรียนสามารถรู้ภาวะพ้นปัญหา) การจัดการเรียนการสอนควรเน้นการพัฒนาจิตใจให้มีประสิทธิภาพในการคิดพิจารณาตัดสินใจกระทำหรือไม่กระทำการใดๆ นักเรียนได้ฝึกวิเคราะห์ปัญหา สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ 4) ด้านมรรค (นักเรียนรู้ถึงวิธีแก้ปัญหหรือสิ่งที่ต้องปฏิบัติ) ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่ตระหนักถึงการปฏิบัติจริง เพื่อให้นักเรียนสัมผัสถึงปัญหาของตนเองและ

สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผล โดยให้นักเรียนเป็นผู้แก้ปัญหา หรือหาคำตอบด้วยตนเอง องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเป็นข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูสอน ในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ให้ความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนรู้ ตามหลักอริยสัจ 4

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- พระครูปลัดศักดิ์ มหาวิโร (โกศลสุภวัฒน์). (2563). *รูปแบบการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4 สำหรับนักเรียนประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระรุ่งโรจน์ ธิระบุญโญ (รักษาราษฎร์). (2563). *ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 ที่มีต่อความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระกฤษณะ วชิรญาโณ (วักดีเพชร). (2560). *การจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ในเขตเทศบาล นครอุดรธานี*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาประเสริฐ ชาติเมธี (โนโธสง). (2561). *การใช้วิธีสอนแบบอริยสัจสี่ในสาระพระพุทธศาสนา นักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหลักก่อ จังหวัดนครราชสีมา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหา บัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พรวิไล สุขมาก. (2564). ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้แบบอริยสัจ 4 ผสมผสานวัฒนธรรมทาง วรรณศิลป์ไทยสำหรับนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. *การประชุม วิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 11 ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ การจัดการ และ ศิลปะ*, 30 เมษายน 2564, (หน้า 74- 84). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- วาสนา จินดาสวัสดิ์ และคณะ. (2564). นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยสัจ 4. *วารสารภาวนา สารปริทัศน์*, 1(2), 41-52.
- วันศิริ ก่อเกียรติอาภา. (2561). *การจัดการเรียนรู้ตามหลักอริยสัจ 4 โดยใช้โครงงานเป็นฐานสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอนุบาลหนองป่าครั่ง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่*. (วิทยานิพนธ์ ศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- Devi, K. S., Lakshmi, V. V. & Aparna, M. (2020). Moodle-An Effective Learning Management System for 21 st Century Learners. *Alochana Chakra Journal*, 9(6), 4474-4485.
- Joyce, B., et al. (2009). *Model of Teaching*. (8th ed.). New York: Allyn and Bacon.
- Sumitha. P and Siva Prasad, R. (2022). Learning Styles of Secondary School Students. *Journal of Positive School Psychology*, 6(8), 9088-9099.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบก พื้นที่กรุงเทพมหานคร*

Factors Affecting Happiness at Work of Personnel who work at The Directorate of logistics Royal Thai Army in Bangkok Area

ณรงค์ฤทธิ์ เต็มลาก และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร

Narongrit Termlap and Rachen Noppanatwongsakorn

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

Southeast Asia University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: mibukyo99@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ นายทหารชั้นสัญญาบัตร นายทหารชั้นประทวน พนักงานราชการ และลูกจ้างที่ปฏิบัติงานในกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานครทุกคน จำนวนทั้งสิ้น 343 นาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติ t-test ในการเปรียบเทียบระหว่างตัวแปร และค่าสถิติ One-way ANOVA เพื่อหาความแตกต่างระหว่างตัวแปร และทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของ LSD หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานกับความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบก โดยใช้วิธีการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นในเรื่องปัจจัยความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จำนวน 3 ด้าน พบว่าด้านความพึงพอใจในงานมากเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ ด้านความกระตือรือร้นในการทำงาน และด้าน

*ได้รับบทความ: 21 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 21 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 21 ธันวาคม 2566

Received: November 21, 2023; Revised: December 21, 2023; Accepted: December 21, 2023

ความรื่นรมย์ในงาน ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และคุณภาพชีวิตในการทำงาน พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านสถานภาพ, ด้านระยะเวลาการทำงาน และด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนปัจจัยส่วนบุคคลในด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และภาระครอบครัวที่ต่างกัน มีผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยรวมไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ความสุขในการทำงาน; ปัจจัยส่วนบุคคล; ปัจจัยคุณภาพชีวิต

Abstract

The purpose of this research was to; 1) to study the level of happiness at work of personnel of the Directorate of Army Logistics in Bangkok and 2) to study factors affecting the happiness at work of personnel of the Directorate of Army Logistics in Bangkok area. It is quantitative research the population used in the study includes commissioned officers, Non-commissioned officer, government employee and all employees working in the Directorate of Army Logistics in the Bangkok area. There was a total of 343 officers. The research instrument was a questionnaire, The reliability value of the questionnaire was 0.97. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test statistics for comparison between variables, One-way ANOVA statistics to find differences between variables and comparing pairwise differences using LSD, finding relationships between factors related to quality of work life and happiness at work of personnel of the Directorate of Army Logistics. Using the method calculating the Pearson correlation coefficient.

The research results were as follows:

1. The level of opinions regarding the factors of happiness at work among personnel of the Army Logistics Directorate in the Bangkok area Overall, it is at a high level. When considering each of the 3 aspects, it was found that job satisfaction It is number 1, followed by enthusiasm for work and happiness at work respectively.

2. Factors affecting happiness at work of Army Logistics Directorate personnel in the Bangkok area. Classified according to personal factors and quality of working life, it was found that personal factors in terms of status, length of work and average monthly income different factors affect the happiness at work of the Army Logistics Department personnel in the Bangkok area. Statistically significantly different at the 0.05 level. As for personal factors in terms of gender, age, education level, job position and family burden, different. It has an overall effect on the happiness of working personnel of the Army Logistics Department in Bangkok.

Keywords: Happiness at Work; Personal Factors; Quality of Life Factors

1. บทนำ

การทำงานอย่างมีความสุขนั้นเป็นสิ่งที่บุคคลในองค์กรนั้นปรารถนา หากได้ทำงานในที่ทำงานที่รู้สึกมีความสุขจะรู้สึกผูกพัน สนุกสนาน ความรู้สึกกดดันที่ต้องมาทำงานจะหมดไป กลายเป็นการอยากมีส่วนร่วมสนุกกับกิจกรรมต่างๆ ซึ่งปัจจุบัน แนวทางการสร้างการทำงานอย่างมีความสุขในประเทศไทยได้เริ่มแพร่หลายมากยิ่งขึ้น การสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับบุคลากร ให้รู้สึกถึงการมีส่วนร่วมในการทำงาน ทำงานแล้วรู้สึกมีความสุข ซึ่งล้วนช่วยทำให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้า และมีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมนุษย์ได้ใช้เวลาในการทำงานประมาณ 1 ใน 3 ของชีวิตเป็นอย่งน้อยและอยู่ในพื้นที่ปฏิบัติงานหรือสำนักงานมากกว่าที่บ้าน ทั้งนี้มนุษย์ต้องอยู่กับสิ่งที่ตนเองพอใจจะช่วยทำให้มีสภาพจิตใจและอารมณ์ ที่จะส่งเสริมให้เกิดสภาพการทำงานที่ดี ตลอดจนมีความสุขในการทำงาน (บุญญ เฉลิมสาร, 2551, หน้า 39) ความสุขในองค์กรที่จะทำให้นุชนมีพลังในการสร้างสรรค์ผลงาน มีโอกาสในการสำเร็จตามวัตถุประสงค์ เพิ่มผลผลิต พัฒนาคุณภาพ เพิ่มความพึงพอใจของผู้รับบริการ รวมถึงมีความยืดหยุ่นในการทำงานสูง ลดการสูญเสีย ลดการขาดลา ลดความตึงเครียด ลดโอกาสในการเกิดอุบัติเหตุและโรคร้ายจากการทำงาน (บุญจง ขวสิริวงศ์, 2550, หน้า 61) การสร้างการทำงานที่มีความสุขนั้น ต้องเริ่มต้นจากบุคลากรต้องมีทัศนคติที่ดีและรับทราบถึงเป้าหมายที่มีร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรให้เกิดความสุข ปราศจากความเหลื่อมล้ำและการเลือกการปฏิบัติ ด้วยนอกจากนั้น บุคลากรและครอบครัวควรต้องมีสุขภาพที่ดี พักผ่อนเพียงพอ รักษาสุขภาพ มีรายได้เพียงพอ รวมถึงการมีครอบครัวที่อบอุ่น เป็นปัจจัยที่เป็นแรงผลักดันในการทำงานให้เกิดความสุขและประสบความสำเร็จได้อีกด้วย ศิริินทิพย์ ผอมน้อย (2551) ได้เสนอแนวคิดเรื่องความสุขในที่ทำงานที่ประกอบไปด้วยความรื่นรมย์ในงาน ความพึงพอใจในงาน และความกระตือรือร้นในการทำงาน

และวอลตัน (Walton, 1973) ได้เสนอแนวคิดเรื่องคุณภาพชีวิตการทำงานในเรื่องปัจจัย 8 ด้าน ได้แก่ ด้านรายได้ ผลประโยชน์ตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ ด้านสภาพการทำงานที่ปลอดภัยถูกสุขลักษณะ ด้านโอกาสและการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ด้านโอกาสความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านความเป็นประชาธิปไตย ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน และด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน

กรมส่งเสริมการเกษตร (2565) เป็นหน่วยงานหนึ่งของกองทัพกึ่งที่ปฏิบัติงานด้านการส่งเสริมการเกษตรให้กับหน่วยต่างๆ และเป็นหน่วยงานที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพ ของหน่วยงาน ให้มีความทันสมัย สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ความเป็นประเทศไทย 4.0 ทั้งนี้ ตามที่แนวทางการทำงานได้ถูกเปลี่ยนแปลงตามห้วงเวลา จากการทำงานเชิงรับ เป็นการทำงานเชิงรุก ตลอด จนปริมาณงาน หรือกระบวนการทำงานที่มีเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อาจส่งผลกระทบต่อความสุขและคุณภาพชีวิต การทำงานของกำลังพล ทั้งนี้ กรมส่งเสริมการเกษตรได้เห็นถึงคุณค่าด้านสุขภาพทางกายและจิตใจ ของกำลังพลในการปฏิบัติงานอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้เกิดพลังในการคิดและ ปฏิบัติงานอย่างสร้างสรรค์ เป็นการพัฒนาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการทำงาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัย ในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของกำลัง พลกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อรับทราบระดับความสุขในการทำงานของกำลังพลและปัจจัยที่จะส่งผล ให้กำลังพลกรมส่งเสริมการเกษตรมีความสุขในการทำงาน และสามารถนำข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัย มาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพัฒนาหน่วยงานและให้กำลังพลมีความสุขในการทำงานมากยิ่งขึ้น มีความ ตั้งใจในการปฏิบัติในการปฏิบัติงานในความรับผิดชอบด้วยความถูกต้องรวดเร็วและมีประสิทธิภาพเพิ่ม มากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งเสริมการเกษตร ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่จะมุ่งค้นหาและพัฒนาข้อมูล มาตรฐาน ความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ ที่สามารถวัดลักษณะและพฤติกรรมเป็นตัวเลข ได้ด้วยวิธีการ เชิงสำรวจ (Survey Research) ด้วยการแจกแบบสอบถาม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการ (นายทหารชั้นประทวน และนายทหารชั้นสัญญาบัตร) พนักงานราชการ และลูกจ้าง ที่ปฏิบัติงานในกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 343 นาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ได้มีการพัฒนาข้อคำถามเครื่องมือที่เป็นแบบสอบถาม ข้อคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า Rating scale โดยกำหนดค่าระดับความเชื่อมั่นที่ 95% ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของ Cronbach's Alpha เท่ากับ 0.97 อยู่ภายในเกณฑ์ที่กำหนดและมีความน่าเชื่อถือ และผู้วิจัยได้ดำเนินการหาค่าความสอดคล้อง (IOC) ได้เท่ากับ 0.85 ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลโดยส่งแบบสอบถามให้กับข้าราชการ (นายทหารชั้นประทวน และนายทหารชั้นสัญญาบัตร) พนักงานราชการ และลูกจ้างที่ปฏิบัติงานในกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 343 นาย ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2566 - ธันวาคม 2566 และนำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องในการตอบแบบสอบถาม

วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติประกอบไปด้วย ค่าสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน และ One way ANOVA และวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยโดยใช้ LSD รวมทั้งหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงาน กับความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติ Pearson Correlation Coefficient

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ประกอบด้วยข้อมูลในเรื่องเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระยะเวลาการทำงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และภาระครอบครัว พบว่า ประชากรส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 30-40 ปี มีสถานภาพสมรส มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นข้าราชการ มีระยะเวลาทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป โดยมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 37,501 บาท ขึ้นไป และมีภาระครอบครัว

2. ปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยศึกษาและวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องประกอบไปด้วย ด้านรายได้ผลประโยชน์ตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ ด้านโอกาสและการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ด้านโอกาสความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านความเป็นประชาธิปไตย ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านการบูรณาการทางสังคม

หรือการทำงานร่วมกัน และด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน พบว่าระดับความคิดเห็นในเรื่องปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงระดับความคิดเห็นในเรื่องปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงาน	μ	σ	ระดับ
ด้านรายได้ ผลประโยชน์ ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ	3.20	0.94	ปานกลาง
ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ	3.93	0.72	มาก
ด้านโอกาสและการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน	4.01	0.72	มาก
ด้านโอกาสก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน	3.97	0.76	มาก
ด้านความเป็นประชาธิปไตย	3.70	0.85	มาก
ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม	4.12	0.73	มาก
ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน	4.10	0.79	มาก
ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน	4.00	0.78	มาก
รวม	3.88	0.62	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับความคิดเห็นปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จำนวน 8 ด้าน มีรายละเอียดแต่ละปัจจัย ดังนี้ ด้านรายได้ ผลประโยชน์ ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นในระดับปานกลาง ($\mu = 3.20$) ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\mu = 3.93$) ด้านโอกาสและการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\mu = 4.01$), ด้านโอกาสก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\mu = 3.97$) ด้านความเป็นประชาธิปไตย ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\mu = 3.70$) ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\mu = 4.12$) ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\mu = 4.10$) และด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน ในภาพรวม มีระดับความคิดเห็นในระดับมาก ($\mu = 4.00$)

3. ความสุขในการทำงาน ข้อมูลในส่วนนี้มาจากการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ด้านความรื่นรมย์ในงาน ด้านความพึงพอใจในงาน และด้านความกระตือรือร้นในการทำงาน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นความสุขในการทำงานของกำลังพล กรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ปัจจัยความสุขในการทำงาน	μ	σ	ระดับ
ด้านความรื่นรมย์ในงาน	3.86	0.82	มาก
ด้านความพึงพอใจในงาน	4.06	0.70	มาก
ด้านความกระตือรือร้นในการทำงาน	4.05	0.69	มาก
รวม	3.99	0.69	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความคิดเห็นปัจจัยความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จำนวน 3 ตัวแปร โดยภาพรวมระดับความคิดเห็นในเรื่องปัจจัยความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.99$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน จำนวน 3 ตัวแปร พบว่า ด้านความพึงพอใจในงานมากเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ ด้านความกระตือรือร้นในการทำงาน และด้านความรื่นรมย์ในงาน ตามลำดับ

4. การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความสุขในการทำงาน ของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และคุณภาพชีวิตในการทำงาน

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระยะเวลาการทำงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และภาระครอบครัวส่งผลต่อความสุขในการทำงานที่ต่างกัน จากการศึกษพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วยด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และภาระครอบครัว ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงว่าไม่เป็นไปตามสมมติฐาน จึงไม่นับเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน

ทั้งนี้ ในส่วนของปัจจัยด้าน สถานภาพ ระยะเวลาการทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งแสดงว่าเป็นไปตามสมมติฐาน นับเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Multiple Comparison) ของปัจจัยด้าน สถานภาพ

ด้านสถานภาพ	n	μ	โสด	สมรส	หย่าร้าง
โสด	133	3.83	-		
สมรส	201	4.11	0.28*	-	
หย่าร้าง	9	3.66	0.16	0.45	-

* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Multiple Comparison) ของสถานภาพที่แตกต่างกันมีความสุขในการทำงานแตกต่างกัน โดยรวมพบว่า มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ สถานภาพสมรส มีค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานมากกว่าสถานภาพโสดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้นสรุปว่า ปัจจัยเรื่องสถานภาพต่างกันมีความสุขในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 4 ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Multiple Comparison) ของปัจจัยด้าน ระยะเวลาการทำงาน

ด้านระยะเวลาการทำงาน	n	μ	ต่ำกว่า 1 ปี	1-5 ปี	6-10 ปี	มากกว่า 10 ปี
ต่ำกว่า 1 ปี	4	4.33	-			
1-5 ปี	65	4.26	0.07	-		
6-10 ปี	100	3.64	0.68*	0.61*	-	
มากกว่า 10 ปี	174	4.08	0.24	0.17	0.43*	-

* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Multiple Comparison) ของระยะเวลาการทำงานที่แตกต่างกันมีความสุขในการทำงานแตกต่างกัน โดยรวมพบว่า มีจำนวน 3 คู่ ที่แตกต่างกัน ได้แก่ คู่ที่ 1 ระยะเวลาการทำงานต่ำกว่า 1 ปี มีค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานมากกว่า ระยะเวลาการทำงาน 6-10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 คู่ที่ 2 ระยะเวลาการทำงาน 1-5 ปี มีค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานมากกว่าระยะเวลาการทำงาน 6-10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และ คู่ที่ 3 ระยะเวลาการทำงานมากกว่า 10 ปี มีค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานมากกว่าระยะเวลาการทำงาน 6-10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น สรุปว่า ระยะเวลาการทำงานต่างกันมีความสุขในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5 ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Multiple Comparison) ของปัจจัยด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน

ด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน	n	μ	ต่ำกว่า 15,000	15,000-25,000	25,000-37,500	มากกว่า 37,500
ต่ำกว่า 15,000	84	3.84	-			
15,000-25,000	90	3.87	0.02	-		
25,000-37,500	65	4.22	0.37*	0.35*	-	
มากกว่า 37,500	104	4.06	0.22*	0.19	0.15	-

* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ (Multiple Comparison) ของรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกันมีความสุขในการทำงานแตกต่างกัน โดยรวมพบว่า มีจำนวน 3 คู่ ที่แตกต่างกัน ได้แก่ คู่ที่ 1 รายได้ 25,000-37,500 บาท มีค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานมากกว่า รายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 คู่ที่ 2 รายได้ 25,000-37,500 บาท มีค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานมากกว่ารายได้ 15,000-25,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 และคู่ที่ 3 รายได้มากกว่า 37,500 บาท มีค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานมากกว่ารายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 ดังนั้น สรุปว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความสุขในการทำงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยคุณภาพชีวิตในการทำงาน ประกอบด้วย ด้านสัมพันธภาพกับผู้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน เงินเดือนและค่าตอบแทน ความก้าวหน้าในการทำงาน กฎระเบียบต่างๆ และสภาพการทำงาน มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 6 ผลการศึกษาโดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) ดังนี้

ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงาน	ความสุขใน การทำงาน (r)	μ
ด้านรายได้ ผลประโยชน์ ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ	0.51	0.00*
ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยและถูกสุขลักษณะ	0.58	0.00*
ด้านโอกาสและการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน	0.75	0.00*

ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงาน	ความสุขใน การทำงาน (r)	μ
ด้านโอกาสก้าวหน้าและความมั่นคงในการทำงาน	0.70	0.00*
ด้านความเป็นประชาธิปไตย	0.71	0.00*
ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม	0.73	0.00*
ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน	0.66	0.00*
ด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน	0.72	0.00*
ภาพรวมคุณภาพชีวิตการทำงาน	0.85	0.00*

* อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 6 พบว่า การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตการทำงานกับความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานครโดยใช้สถิติสหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) พบว่า ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับสูง ($r = 0.85$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกพื้นที่กรุงเทพมหานคร สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จากการศึกษาระดับความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานครอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญพิชชา ตั้งมาลา (2553) ได้ศึกษาเรื่องความสุขในการทำงานของพนักงานกองบำรุงรักษากลาง โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง พบว่า ความสุขของพนักงานอยู่ในระดับสูง ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีความสุขในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของความพึงพอใจในการทำงาน ที่กำลังพลรู้สึกยินดีและเต็มใจทำงาน แสดงว่า หน่วยงานในการทำงานส่งผลให้กำลังพลเต็มใจทำงานให้กับหน่วยงานและมีความสุขในการทำงาน ทำให้ผลการศึกษาความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกมีผลในระดับมาก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จากการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อความสุขในการทำงาน ของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่องเพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ระยะเวลาการทำงาน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และภาระครอบครัว พบว่า ปัจจัย

ส่วนบุคคลในด้านสถานภาพ ระยะเวลาการทำงาน และด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกันมีผลต่อความ
สุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ในขณะที่ปัจจัยส่วนบุคคลในเรื่องเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน
และภาระครอบครัว ที่แตกต่างกันมีผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบก
ในพื้นที่กรุงเทพมหานครไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และในเรื่องการเปรียบเทียบ
ความคิดเห็นต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร
จำแนกตามปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงาน ในด้านรายได้ผลประโยชน์ตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ ด้าน
สภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยถูกสุขลักษณะ ด้านโอกาสและการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน
ด้านโอกาสความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านความเป็นประชาธิปไตย ด้านความเป็นประโยชน์ต่อ
สังคม ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน และด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน
พบว่า ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงานในทุกด้านที่กล่าวมาข้างต้น ที่แตกต่างกันมีผลต่อความสุขในการ
ทำงาน ของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ 0.05 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านสถานภาพ แตกต่างกันมีผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรม
ส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย รายคู่มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่
สถานภาพสมรสมีค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานมากกว่าสถานภาพโสดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ
0.05 ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของนภดล วรรณิการ์ (2551) พบว่า สถานภาพสมรสไม่มีผลต่อความสุข
ในการทำงาน และชุตินันท์ ฟาภิณญโญ (2552) พบว่า สถานภาพสมรสไม่มีผลต่อความสุขในการทำงาน
ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า กำลังพลที่สมรสในหน่วยงานจะเป็นกำลังพลที่มีเป้าหมายและความรับผิดชอบใน
ชีวิตที่มากขึ้นกว่ากำลังพลที่มีสถานะโสด ทำให้สถานภาพสมรสมีผลในการสร้างความสุขในชีวิต แต่ผล
การวิจัยที่ไม่สอดคล้องเนื่องจาก สภาพในการทำงานของแต่ละสถานที่ทำงานไม่เหมือนกัน ในภาคธุรกิจ
การที่มีสถานภาพสมรสและมีความรับผิดชอบในครอบครัวอาจส่งผลให้เกิดความเครียดและความกดดัน
ในการทำงานมากกว่างานราชการ

ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านระยะเวลาการทำงาน แตกต่างกันมีผลต่อความสุขในการทำงานของกำลัง
พลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ มีจำนวน 3 คู่
ที่ต่างกัน ได้แก่ คู่ที่ 1 ระยะเวลาการทำงานต่ำกว่า 1 ปี มีค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานมากกว่า ระยะ
เวลาการทำงาน 6-10 ปี คู่ที่ 2 ระยะเวลาการทำงาน 1-5 ปี มีค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานมากกว่าระยะ
เวลาการทำงาน 6-10 ปี และคู่ที่ 3 ระยะเวลาการทำงานมากกว่า 10 ปี มีค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงาน
มากกว่าระยะเวลาการทำงาน 6-10 ปี สอดคล้องกับผลการวิจัยของจันทกฤต กฤตธรรม (2553) พบว่า
ปัจจัยส่วนบุคคล เรื่อง อายุงานมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงาน ในขณะที่ผลการวิจัยไม่สอดคล้อง

กับณมล แสงผล (2554) พบว่า ระยะเวลาการทำงานที่แตกต่างกัน มีผลต่อความสุขในการทำงาน ไม่แตกต่างกัน ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เนื่องจากระยะเวลาที่ได้ทำงานในหน่วยงานจะมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงาน เช่น การบรรจุเข้ารับราชการในหน่วยงาน กำลังพลจะมีไฟและมีความสุขในการทำงาน แต่เมื่อทำงานไปห้วงระยะเวลาหนึ่ง เช่น 6-10 ปี อาจเป็นช่วงเวลาที่หมดไฟในการทำงาน ทำให้มีความสุขในการทำงานน้อยลง แต่เมื่อทำงานมากกว่า 10 ปี จะเป็นช่วงเวลาที่มีความสุขผูกพันกับที่ทำงาน ส่งผลให้เกิดความสุขในการทำงานมากยิ่งขึ้น

ปัจจัยส่วนบุคคลในด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือน แตกต่างกันมีผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่มีจำนวน 3 คู่ที่แตกต่างกัน ได้แก่ คู่ที่ 1 รายได้ 25,000-37,500 บาท มีค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานมากกว่ารายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท คู่ที่ 2 รายได้ 25,000-37,500 บาท มีค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานมากกว่ารายได้ 15,000-25,000 บาท และ คู่ที่ 3 รายได้มากกว่า 37,500 บาท มีค่าเฉลี่ยความสุขในการทำงานมากกว่ารายได้ต่ำกว่า 15,000 บาท สอดคล้องกับผลการวิจัยของนภดล กรรณิการ์ (2551) พบว่า รายได้มีผลต่อความสุขในการทำงาน ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ผู้ที่มีรายได้มากกว่าย่อมมีความสุขในการทำงานมากกว่า ผู้ที่มีรายได้น้อยกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ที่มีรายได้ในระดับกลางขึ้นไป คือ 25,000-37,500 บาท และมากกว่า จะมีความสุขมากกว่าผู้ที่ได้รับรายได้ขั้นต่ำตามระดับตำแหน่งนั้น คือ ระดับนายทหารสัญญาบัตร หรือเจ้าหน้าที่อาวุโสเป็นผู้ที่ได้รายได้ 15,000-25,000 บาท และระดับนายทหารประทวน คือ ต่ำกว่า 15,000 บาท จะเป็นผู้ที่มีความสุขในการทำงานน้อยกว่า

ในขณะที่ปัจจัยเรื่อง เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และภาระครอบครัว ที่แตกต่างกัน ส่งผลต่อความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของชุตินณตน์ ฟ้าภิญญ์ (2552) พบว่า เพศและอายุไม่มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของจันทกฤต กฤตธรรม (2553) พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ไม่มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงาน ทั้งนี้ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ปัจจัยในเรื่องเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และภาระครอบครัว ไม่มีผลต่อความสุข เนื่องจากการทำงานภายในหน่วยงานไม่มีการเลือกปฏิบัติที่แบ่งแยกตามเกณฑ์ดังกล่าว และกำลังพลได้รับการปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียม มีภาระหน้าที่ความรับผิดชอบตามตำแหน่งงานไม่แตกต่างกัน

ปัจจัยคุณภาพชีวิตการทำงาน ในด้านรายได้ผลประโยชน์ตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ ด้านสภาพการทำงานที่มีความปลอดภัยถูกสุขลักษณะ ด้านโอกาสและการพัฒนาศักยภาพของผู้ปฏิบัติงาน ด้านโอกาสความก้าวหน้าและความมั่นคงในงาน ด้านความเป็นประชาธิปไตย ด้านความเป็นประโยชน์ต่อสังคม ด้านการบูรณาการทางสังคมหรือการทำงานร่วมกัน และด้านความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงาน พบว่า ทุกปัจจัย มีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบก

ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ตรงกับงานวิจัยของ ชุตินันท์ ฟาภิญญโณ (2552) ซึ่งพบว่า ด้านคุณภาพชีวิตในการทำงาน โดยสามารถร่วมทำนายความสุขในการทำงาน ได้ร้อยละ 70.7 ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า อาจเป็นเพราะว่าคุณภาพชีวิตการทำงานเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่ทำให้กำลังพลมีชีวิตที่ดีขึ้นในสถานที่ทำงานและมีผลโดยตรงต่อความสุขในการทำงาน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านสถานภาพมีผลต่อความสุขในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่สมรสแล้วจะมีความสุขในการทำงานมากกว่าผู้ที่ไม่สมรส ดังนั้น ในฐานะผู้บังคับบัญชาที่ดูแลหน่วยงานควรให้ความสำคัญกับกิจกรรมครอบครัวและสถานภาพของกำลังพล ด้วยการสนับสนุนกิจกรรมที่เสริมสร้างความรักหรือเวลา

1.2 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านระยะเวลาการทำงานมีผลต่อความสุขในการทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงเวลาการทำงาน 6-10 ปี จะมีความสุขในการทำงานน้อยกว่าช่วงเวลาอื่นๆ ดังนั้น การพัฒนาความสุขในการทำงาน ผู้บังคับบัญชาควรให้ความสนใจแก่คนกลุ่มนี้เป็นพิเศษทั้งในเรื่องของโอกาสในการศึกษา รายได้ และความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เพื่อให้กลุ่มคนเหล่านี้มีความสุขในการทำงานมากขึ้น

1.3 ปัจจัยส่วนบุคคลด้านรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีผลต่อความสุขในการทำงาน ผู้ที่มีรายได้ที่มากกว่ารายได้เริ่มต้นตามตำแหน่งจะมีความสุขมากกว่า ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาควรใส่ใจและมีการจัดสวัสดิการเพิ่มเติมให้แก่กำลังพลที่มีรายได้น้อยและไม่เพียงพอต่อการใช้งานในชีวิตประจำวัน

1.4 คุณภาพชีวิตการทำงานในภาพรวมมีความสัมพันธ์กับความสุขในการทำงาน แต่อย่างไรก็ตามในเรื่องความด้านรายได้ ผลประโยชน์ ค่าตอบแทนที่ยุติธรรมและเพียงพอ เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุด โดยเฉพาะในเรื่อง องค์กรมีนโยบายการจ่ายค่าจ้างและค่าล่วงเวลาอย่างเหมาะสม ดังนั้น ผู้บังคับบัญชาควรใส่ใจและมีการจัดสรรเวลาอย่างเหมาะสมและไม่ใช้งานนอกเวลาราชการ หากมีการใช้งานควรมีการจัดสรรเงินค่าตอบแทนหรือสวัสดิการทดแทนอย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

2.1 ควรศึกษาเรื่องของปัญหาและอุปสรรคที่ส่งผลต่อความสุขในการทำงาน เพื่อจะได้หาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่อความสุขในการทำงานได้อย่างครอบคลุม

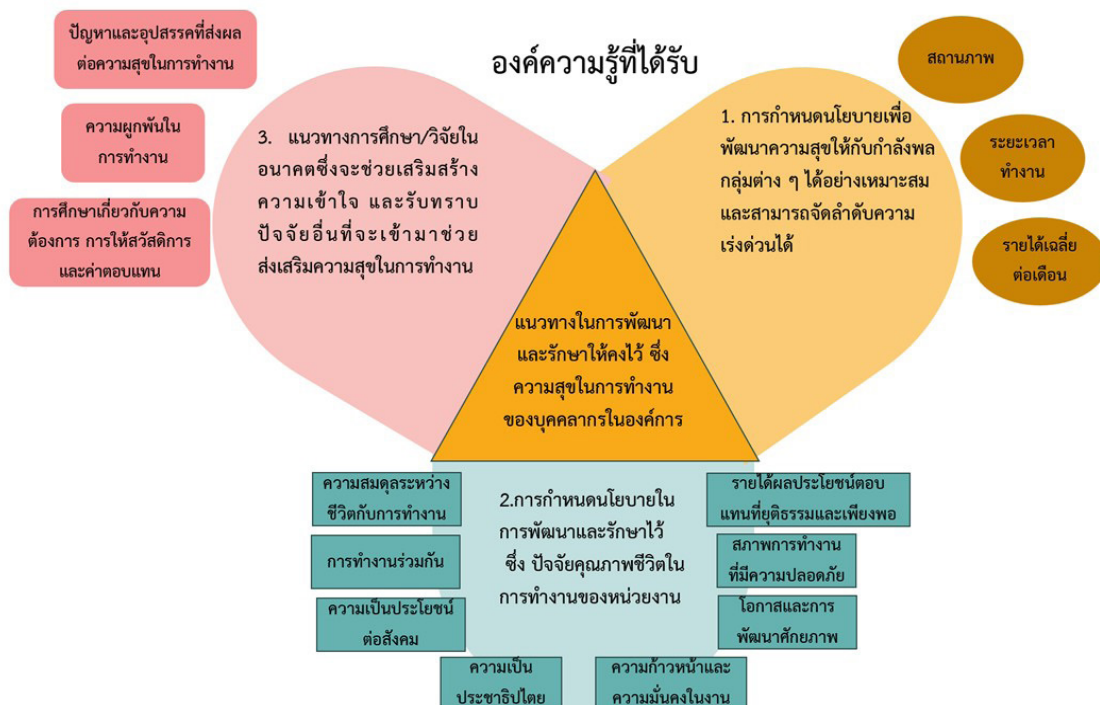
2.2 ควรมีการศึกษาปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อความสุขในการทำงาน เช่น ความผูกพันในการทำงาน เพื่อจะได้นำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการส่งเสริมความสุขต่อไป

2.3 ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความต้องการ การให้สวัสดิการ และค่าตอบแทนของกำลังพล เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานและความสุขในการทำงานให้ครอบคลุม

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อความสุขในการทำงาน ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ สถานภาพ ระยะเวลาการทำงาน และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน นั้นเป็นข้อมูลสำหรับผู้บังคับบัญชาของหน่วยงานควรให้ความสำคัญในการนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงนโยบายของหน่วยงานทั้งในส่วนของการ สร้างสรรค์และส่งเสริมกิจกรรมตลอดจนแนวทางพัฒนากำลังพล ทั้งนี้ในด้านปัจจัยคุณภาพชีวิตทั้ง 8 ด้าน ซึ่งสัมพันธ์กับความสุขในการทำงานของกำลังพลกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ถึงแม้ภาพรวมระดับความสุขของกำลังพลจะอยู่ในระดับมากก็ตาม หากแต่ยังคงต้องมีการพัฒนาและรักษาไว้ให้ปัจจัยคุณภาพชีวิตของกรมส่งกำลังบำรุงทหารบกยังเป็นไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้กำลังพลมีความสุขในการทำงาน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2565). *ประวัติความเป็นมา*. เข้าถึงได้จาก <https://dlogs.rta.mi.th/>
- จันทกฤต กฤตธรรม. (2553). *ความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัท เซ็นทรัลพัฒนาเชียงใหม่*. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชุตินันท์ ฟ้าภิญโญ. (2552). *ความสุขในการทำงานของพนักงานบริษัท ควอลิตี้เฮราเม็ก จำกัด*. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นภดล กรณิกา. (2551). *ประเมินความสุขของคนทำงาน กรณีศึกษาประชาชนอายุ 18-60 ปีที่ทำงานในสถานประกอบการและองค์กรธุรกิจในเขตกรุงเทพมหานคร*. เข้าถึงได้จาก <http://www.ryt9.com/s/abcp/416085>
- นฤมล แสงผล. (2554). *ปัจจัยที่มีผลต่อความสุขในการทำงานของบุคลากร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- บุญจง ขวศิริวงศ์. (2550). Happy Workplace. *วารสารพัฒนาลังคม*, 9(2), 61-93.
- ผจญ เฉลิมสาร. (2540). คุณภาพชีวิตการทำงาน. *วารสารเพื่อการพัฒนาผลผลิต Productivity World*, 2(7), 23-24.
- เพ็ญพิชชา ตั้งมาลา. (2553). *ความสุขในการทำงานของพนักงานกองบำรุงรักษากลาง โรงไฟฟ้าแม่เมาะ จังหวัดลำปาง*. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ศิรินทิพย์ ผอมน้อย. (2551). *ความสุขในการทำงาน*. เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.net/blog/print.php?id=278062>
- Walton, R. E. (1973). Quality of work life: what is it. *Sloan Management Review*, 15(1), 11-21.

การศึกษาวิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักสุนทรียศาสตร์
ในตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด*

An Analysis Study of The Beauty of Wooden Buddha Statues
According to Aesthetic Principles in Suan Chik Sub-District,
Sri Somdej District Roi Et Province

พระพรหมภักดิ์ ปญญาวิชโร (วิชัยโคตร), พระครูลีลลวาทิคุณ และพระมหาสากุล สุภระเมธี

Phra Phromphiphat Panyawachiyro (Wichaikhot), Phrakhru Silasarathikhun

and Phramaha Sakol Supharamathi

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: rabbit3oy@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติพัฒนาการและการสร้างพระพุทธรูปไม้ของชาวตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) ศึกษาเกณฑ์การตัดสินความงามในทางสุนทรียศาสตร์ และ 3) วิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักสุนทรียศาสตร์ในตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากรผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ พระสงฆ์ ประชาชนชาวบ้าน และประชาชนในพื้นที่ จำนวน 30 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกในการเก็บข้อมูล และนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. พระพุทธรูปไม้มีขึ้นโดยความเคารพศรัทธาของชาวพุทธในชุมชนตำบลสวนจิก ซึ่งการสร้างได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย พัฒนาการของไม้ที่นำมาใช้แกะสลัก เดิมทีจะนิยมใช้ไม้ที่มีชื่อเป็นมงคล ในปัจจุบันจะนิยมใช้ไม้ที่มีอยู่ทั่วไป ซึ่งเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีแก่นสามารถนำมาแกะสลักได้ ในการแกะสลักพบว่า มีรูปแบบปางต่างๆ มากขึ้น

*ได้รับบทความ: 29 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566

Received: November 29, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

2. เกณฑ์ตัดสินความงามทางสุนทรียศาสตร์ มี 3 ทฤษฎี คือ 1) ทฤษฎีวัตถุนิยม ซึ่งเชื่อว่าความงามแท้จริงมีอยู่ในตัววัตถุไม่เกี่ยวกับจิต 2) ทฤษฎีแบบจิตนิยม ซึ่งเชื่อว่าความงามเป็นคุณสมบัติของจิต ไม่ใช่วัตถุ 3) ทฤษฎีสัมพัทธนิยม มีความเชื่ออยู่กึ่งกลางระหว่างทฤษฎีวัตถุนิยมและจิตนิยม และที่สำคัญต้องประกอบกับความเชื่อด้านศาสนาและวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ

3. พระพุทธรูปไม้ในตำบลสวนจิก มีความงามภายในด้านของคุณค่าและวัตถุที่ก่อเกิดเป็นแรงศรัทธาของชาวพุทธในชุมชน หากนำหลักทฤษฎีสัมพัทธนิยม มาใช้เพื่อวิเคราะห์ความงามภายนอก พบว่าเป็นลักษณะพระพุทธรูปไม้ที่มีลักษณะพิเศษ หากวิเคราะห์ความงามภายใน ก็พบว่า พระพุทธรูปไม้ถูกปลุกฝังไว้ให้เป็นสิ่งเคารพบูชา เป็นความเชื่อด้านศาสนาและวัฒนธรรมซึ่งเป็นบริบทเดิมของชุมชน ถือว่าเป็นชุมชนที่มีความเชื่อและเคารพศรัทธาต่อพระพุทธรูปศาสนาอย่างแท้จริง

คำสำคัญ: พระพุทธรูปไม้; ความงามของพระพุทธรูปไม้; หลักสุนทรียศาสตร์; ความงามทางสุนทรียศาสตร์

Abstract

This research was aimed to: 1) to study the history of the development and construction of wooden Buddha statues of the people of Suan Chik Subdistrict, Sri Somdej District Roi Et Province, 2) to study the criteria of judging beauty in terms of aesthetics, and 3) to analyze the beauty of wooden Buddha statues according to aesthetic principles in Suan Chik Sub-district, Sri Somdej District, Roi Et Province. It is qualitative research. The main informant population includes monks and local scholars and people in the area, 30 persons by using in-depth interviews to collect data and presented the research results with using descriptive analysis methods.

The research results found that:

1. The wooden Buddha statue was created out of respect for the faith of Buddhists in the Suan Chik Sub-district community. The creation has changed according to the era. The development of wood used for carving originally, it was popular to use trees with auspicious names. At the present, it is popular to use wood that is widely available. It is a hardwood with a core that can be carved. In the carvings, it was found that there were more and more styles of postures.

2. The criteria of judging aesthetic beauty, there are 3 theories: 1) materialism theory, which believes that true beauty is found in objects, not related to the mind, 2)

mentalism theory, which believes that beauty is a property of the mind, not an object, and 3) relativism theory, there is a belief that is halfway between the theories of materialism and spiritualism. And most importantly, it must be combined with the religious and cultural beliefs of that society.

3. The wooden Buddha statue in Suan Chik Sub-district, there is inner beauty in the values and objects that form the strength of faith of Buddhists in the community. If we apply the principles of relativism theory used to analyze the external beauty and found that it is a wooden Buddha statue that has special characteristics. If we analyze the internal beauty, it is found that the wooden Buddha image was planted as an object of worship. It is a religious and cultural belief which is the original context of the community. It is considered to be a community that truly believes and respects Buddhism.

Keywords: Wooden Buddha Statue; The Beauty of The Wooden Buddha Statue; Aesthetics; Aesthetic Beauty

1. บทนำ

หลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเสด็จดับขันธปรินิพพานแล้วนั้น ชาวพุทธก็ได้มีการถือเอาไตรสรณคมน์เป็นที่พึ่ง จนมีการกล่าวถึงเจดีย์ในพระพุทธศาสนา (ขุ.ชา. 60/1805/267) ว่ามีอยู่ 4 อย่างต่างกันคือ 1) ธาตุเจดีย์ เป็นเรื่องสิ่งก่อสร้างที่บรรจุพระบรมธาตุของพระพุทธเจ้า พระเจ้าจักรพรรดิ ซึ่งมีการแบ่งแยกออกเป็น 8 ส่วนในสมัยนั้น 2) บริโภคเจดีย์ เป็นเรื่องของสังเวชนียสถาน อันเป็นสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพระพุทธเจ้า เช่น สถานที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และปรินิพพาน หรือที่เรียกว่าสังเวชนียสถาน 4 ตำบล 3) ธรรมเจดีย์ เป็นเรื่องของข้อความที่ว่าด้วยคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นคำประโยคทั้งที่เป็นร้อยแก้วและร้อยกรอง คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา 4) อุทเทสิกเจดีย์เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นโดยเจตนาอุทิศต่อพระพุทธเจ้าเป็นสำคัญ (กรมพระดำรงราชานุภาพ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ, 2546, หน้า 8) ดังนั้น พระพุทธรูปก็เปรียบเหมือนสิ่งที่สร้างขึ้น เพื่อเป็นตัวแทนให้ระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า พระพุทธรูปในประเทศไทยสร้างขึ้นมาตั้งแต่ในยุคสมัยศิลปะแบบทวารวดี จวบจนไปถึงศิลปะแบบรัตนโกสินทร์ ซึ่งในการสร้างพระพุทธรูปในแต่ละช่วงสมัย ก็ยังคงเน้นไปในหลักการของมหาบุรุษลักษณะ 32 ประการของพระพุทธเจ้าเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการสร้างพระพุทธรูปก็มีจุดมุ่งหมายเพื่อที่จะอภิวาดรักษาความเหมือนและความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูปไว้จึงมีการจำลองสืบทอดกันมา จนเรียกรูปของพระพุทธรูปว่า พระปฏิมา ในภาษาบาลีหรือปรติมาในภาษาสันสกฤต ซึ่งแปลว่า

“รูปเปรียบ” หรือ “รูปจำลอง”

การสร้างพระพุทธรูปไม้ที่ได้ปรากฏอยู่ในหนังสือประวัติพระพุทธรูปปางต่างๆ ของกรมการศาสนา ที่ได้มีการกล่าวถึง ความเป็นมาของพระไม้แก่นจันทน์ว่า สร้างขึ้นในสมัยพุทธกาลช่วงของพระเจ้าปเสนทิโกศล โดยเกิดจากความระลึกนึกถึงพระพุทธรูปองค์ในช่วงที่ พระพุทธเจ้าทรงเสด็จขึ้นไปแสดงธรรมโปรดพระมารดาบนสวรรค์ จึงได้สร้างขึ้นเป็นพระพุทธรูปที่เรียกกันว่า “ปางแก่นจันทน์” (กรมการศาสนา, 2525, หน้า 181-183) พระพุทธรูปไม้แก่นจันทน์ก็เป็นหลักฐานที่บ่งชี้ได้อย่างชัดเจน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นพระพุทธรูปองค์แรกของโลกที่แกะสลักจากไม้แก่นจันทน์ ในระยะเวลาต่อมามักนำไม้ชนิดอื่นมาแกะสลักด้วยที่นิยมได้แก่ ไม้โพธิ์ถือว่าเป็นไม้ที่มีคุณค่าสูงกว่าไม้ชนิดอื่น เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา การสร้างพระพุทธรูปของพุทธศาสนิกชนในสมัยแรกนั้นน่าจะไม่มี ความหมายกว้างขวางกันออกไปถึงพระพุทธรูปหรืออาการ คงจะสร้างขึ้นเป็นพระพุทธรูปสำหรับสักการะเพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้ระลึกถึงพระคุณ ของพระองค์เป็นที่ตั้งแห่งพุทธานุสติเท่านั้น (นิราศ ศรีขาวรส, 2558, หน้า 17-40)

การสร้างพระพุทธรูปไม้เป็นการทำความดีและยึดหลักตามกรอบของสังคมตามความเชื่อในพุทธศาสนา นอกจากเป็นภาพสะท้อนในด้านจริยศาสตร์ได้แสดงออกมาในรูปแบบของศิลปะท้องถิ่นหรือศิลปะชาวบ้าน (วิบูลย์ ลิ้มวรรณ, 2546, หน้า 6) พระพุทธรูปไม้ หรือที่นิยมเรียกกันติดปากว่า พระไม้ ถือเป็นงานชิ้นสำคัญที่ผู้สร้างจะต้องสร้างอย่างสุดฝีมือ แม้ว่าจะมีความชำนาญในงานไม้หรือไม่ก็ตาม พระพุทธรูปไม้เป็นงานพุทธศิลป์ที่มีความหลากหลาย ทางด้านฝีมือ เพราะโดยเจตนารมณ์ของผู้สร้าง ในอดีตมีวัตถุประสงค์ในการสร้างเพื่อเป็นพุทธานุชา บนความเชื่อในสิ่งที่ปรารถนาที่เหมือนกันบ้างต่างกันบ้าง แต่โดยส่วนใหญ่คือเกิดจากความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธรูปที่ยึดถือรูปเหมือนที่เป็นสัญลักษณ์หรือตัวแทนองค์สัมมาสัมพุทธเจ้า พระพุทธรูปไม้ เป็นศาสนวัตถุที่ครั้งหนึ่งนิยมสร้างเพื่อตอบสนองความต้องการของคนอีสาน ซึ่งสะท้อนความเป็นอยู่วิถีชีวิต ประเพณีภูมิปัญญาและถ่ายทอด ออกมาเป็นพระไม้แสดงถึงเอกลักษณ์ของคนอีสาน ตามคติความเชื่อในพระพุทธรูป โดยความงามของพระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีความงามของปรัชญาจิตนิยม ผู้ที่พบเห็นพระพุทธรูปไม้แล้วจะเห็นความงามไม่เท่ากัน บางคนจะเห็นว่าเป็นพระพุทธรูปไม้มีความงามมาก บางคนเห็นว่างามพอประมาณ บางคนเห็นว่างามน้อย บางคนอาจจะเห็นว่างามเพราะความงามขึ้นอยู่กับจิตใจของแต่ละคนเป็นที่รับรู้ และชอบหรือไม่ชอบ ในศิลปวัตถุนี้ความงามของพระพุทธรูปไม้ตาม ทฤษฎีวัตถุนิยมนั้นแยกเป็น 2 ประเด็น คือ 1) เป็นไม้ที่ได้รับการคัดเลือกมาอย่างดี คือเป็นไม้มงคล 2) ไม้บางชนิดนอกจากจะเป็นไม้มงคลแล้วยังเป็นไม้เนื้อแข็งที่มีความคงทน เพราะความงามนั้นมีอยู่แล้วในตัววัตถุ ความงามตามทฤษฎีสัมพัทธ์นิยม ความงามที่แท้จริงนอกจากจะเกิดขึ้นจากจิตใจของมนุษย์และความงามที่มีอยู่แล้วในวัตถุแต่ควรจะประจักษ์ด้านศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี และในการดำเนินชีวิตของ ประชาชนในสังคมนั้นๆ (พระใบฎีกาณรินทร์ สีสเตโช, 2565, หน้า 240-253)

แต่ในสังคมปัจจุบันพบเห็นได้ว่าคุณค่าความงามของพระพุทธรูปไม้ในสังคมอีสานและตำบลสวนจิกได้ถูกกลดหย่อนลงไปเป็นอย่างมาก เพราะอาจเกิดขึ้นจากการขาดความเข้าใจในเรื่องของคุณค่าและความงามของวัตถุนั้น โดยกล่าวได้ว่าพระพุทธรูปไม้หรือพระไม้ในชุมชน เป็นสิ่งที่ไม่ได้มีความสมบูรณ์แบบเหมือนการสร้างแบบเททองหล่อขึ้นมา จึงทำให้ไม่สามารถมองเห็นถึงคุณค่าที่ปรากฏเป็นความงามได้ ซึ่งจากที่กล่าวมานั้นจึงทำให้ผู้วิจัย ได้สนใจที่จะนำหลักทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ คือ ศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องความงามและคุณค่า เพื่อมาใช้ในการวิเคราะห์และอธิบายถึงความงามและคุณค่าที่มีอยู่ภายในพระพุทธรูปไม้ ให้เกิดความเข้าใจแก่ชาวตำบลสวนจิกและผู้ที่มีความสนใจได้มองเห็นถึงคุณค่าของพระไม้ ซึ่งนำไปสู่ความงามที่จะได้ปรากฏขึ้นภายในสายตาของผู้ได้พบเห็น

ดังนั้นจากความเป็นมาและความสำคัญที่กล่าวมานี้ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่องความงามของพระพุทธรูปไม้ในเขตตำบลสวนจิก โดยได้ศึกษาความงามในมุมมองความเชื่อของชาวตำบลสวนจิกและความเป็นมา เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและการดำเนินชีวิต รวมถึงเป็นการอนุรักษ์ซึ่งพระพุทธรูปไม้ของชาวตำบลสวนจิกให้คงอยู่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติพัฒนาการและการสร้างพระพุทธรูปไม้ของชาวตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาเกณฑ์การตัดสินความงามในทางสุนทรียศาสตร์
3. เพื่อวิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักสุนทรียศาสตร์ในตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงหลักการและแนวทางการอนุรักษ์ ซึ่งได้ศึกษาถึงประวัติพัฒนาการการสร้างพระพุทธรูปไม้และมุมมองความงามพระพุทธรูปไม้ตามหลักสุนทรียศาสตร์ ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

ขอบเขตด้านเอกสาร 1) เอกสารปฐมภูมิ คือ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และ 2) เอกสารทุติยภูมิ คือ หนังสือ เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาประวัติพัฒนาการและการสร้างพระพุทธรูปไม้ของชาวตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ศึกษาเกณฑ์การตัดสินความงามในทางสุนทรียศาสตร์ วิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักสุนทรียศาสตร์ในตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

ขอบเขตด้านประชากร/กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในเขตพื้นที่ ตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ที่เลือกพื้นที่นี้เพราะว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ใกล้ เป็นตำบล บ้านเกิดของผู้วิจัยเอง และผู้ให้ข้อมูลสำหรับการวิจัยเข้าถึงได้ง่าย เป็นต้น

ขอบเขตด้านกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ขั้นตอนในการเลือกกลุ่มตัวอย่างและวิธีการหากลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1) วิเคราะห์วัตถุประสงค์ของการวิจัยให้เข้าใจอย่างแจ่มชัดว่าต้องการ ศึกษาอะไร ประชากรที่จะศึกษา คืออะไร กลุ่มตัวอย่างมีลักษณะเป็นเช่นไร จะทำการสัมภาษณ์อย่างไร และนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ไปใช้ทำอะไร 2) ควรทราบกลุ่มเป้าหมายว่ามีลักษณะอย่างไร ต้องให้คำจำกัดความของประชากรว่าหมายถึงใคร มีลักษณะเช่นไร และมีขอบเขตเพียงใด เช่น ในการสำรวจความคิด 3) กำหนดกรอบตัวอย่างที่เป็น ประชากรที่ศึกษา ซึ่งจะใช้ในการเลือกกลุ่ม ตัวอย่าง กรอบตัวอย่างที่ดีจะต้องมีข้อมูลที่เป็นปัจจุบันหรือ เป็นกรอบที่ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเวลาและงบประมาณที่มีอยู่ 4) ทราบกลุ่มเป้าหมายที่ เหมาะสมกับการวิจัย วิธีการเลือกกลุ่ม ตัวอย่างที่ถูกต้องนำมาวางแผนในการเลือกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ ได้ตัวแทนที่ดีของประชากร 6 เป้าหมาย และสามารถนำผลการวิจัยนั้นไปสรุปอ้างอิงแทนประชากรกลุ่ม ตัวอย่างได้ในขั้นนี้ ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้โดยวิธีการใดๆ ที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) กลุ่ม ประชากรที่นำมาศึกษาในครั้งนี้ถือว่าเป็นบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจ ความเป็นมา ความสำคัญ และเป็น ผู้ที่อาศัยในพื้นที่ ซึ่งได้มีความรู้ในเรื่องของความงามของพระพุทธรูปไม้ ในตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักสุนทรียศาสตร์ โดยกำหนดเลือกเอาผู้มีความเกี่ยวข้องและมีความรู้เกี่ยวกับการ สร้างหรือแกะสลักพระพุทธรูปไม้ กลุ่มประชากรกลุ่มเป้าหมายในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้ 1) พระสงฆ์ จำนวน 6 รูป 2) นักวิชาการ จำนวน 2 คน 3) ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 9 คน 4) ผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน 5) ประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 30 รูป/คน

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักสุนทรียศาสตร์ ในตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ชาวตำบลสวนจิก ได้มีวิถีชีวิตที่เป็นความเชื่อความ ศรัทธาต่อพระพุทธรูปศาสนาที่คล้ายคลึงกับบริบทชาวพุทธอีสาน ซึ่งในการสร้างพระพุทธรูปไม้เนื้อไม้จะไม่ ได้มีลวดลายหรือความแปลกตาจากเดิมมากนัก การแกะสลักพระไม้ในชุมชนก็เกิดขึ้นมาจากคติความเชื่อ ของบุคคลที่มีแก่พระพุทธรูปศาสนา ซึ่งกล่าวได้ว่าชาวตำบลสวนจิกได้มองเห็นคุณค่าความงามของพระพุทธรูปไม้ ซึ่งเป็นสิ่งที่สื่อถึงการสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นองค์ตัวแทนของพระพุทธรูปเจ้า และใช้กราบไหว้บูชาในสังคม

ปัจจุบัน โดยหากมองถึงความงามที่ได้ปรากฏในพระไม้ ก็จะต้องพบถึงความดีของพระพุทธรูปที่มีแก่ชาวพุทธ ในด้านพัฒนาการของการสร้างพระพุทธรูปไม้ แรกเริ่มชาวตำบลสวนจิกยังไม่ได้นิยมที่จะสร้างพระพุทธรูปไม้มากนัก แต่เมื่อมีการศึกษาถึงรูปลักษณะของพระพุทธรูปเจ้า คือ มหาบุรุษลักษณะ 32 ประการ พร้อมด้วยความเชื่อจึงได้ร่วมกันสร้างพระพุทธรูปไม้แกะสลัก โดยนำไม้ที่มีชื่อเป็นมงคลตามความเชื่อคนอีสาน และมีการปรับเปลี่ยนไม้ที่นำมาสร้างซึ่งจะนิยมไม้ที่มีเนื้อแข็งให้ความคงทนต่อการเก็บรักษาและสืบทอดไว้ในพระพุทธศาสนาต่อไป จากที่กล่าวมานี้จึงเห็นได้ว่า พระพุทธรูปไม้ของชาวพุทธในตำบลสวนจิกนั้น เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทั้งภายนอกและภายในสำหรับพุทธบริษัทที่ได้กราบไหว้บูชาในปัจจุบัน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า สุนทรียศาสตร์ได้มีเกณฑ์การตัดสินทางด้านของ ความงามอยู่ 3 ทฤษฎี คือ 1) ทฤษฎีวัตถุวิสัย (Objectivism) เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญของวัตถุทางสุนทรียะ เพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้นำสภาวะทางอารมณ์หรือความคิดเป็นตัวตัดสิน แต่ความงามนั้นมีเพียงแค่ รูปทรงภายนอกที่สามารถที่เป็นตัวชี้วัด คือกล่าวได้ว่าสิ่งนั้นมีความงามหรือไม่งามต้องขึ้นอยู่กับวัตถุ 2) ทฤษฎีแบบจิตวิสัย (Subjectivism) เป็นทฤษฎีที่ให้ความสำคัญกับจิตของผู้รับรู้ และเห็นว่าไม่มี คุณสมบัติใดที่ทำให้เกิดความรู้สึกทางสุนทรียะอยู่ในวัตถุ 3) ทฤษฎีสัมพัทธนิยม (Relativism) เป็นทฤษฎี ที่มีทฤษฎีที่อยู่ที่อยู่กลางระหว่างทฤษฎีวัตถุวิสัยและทฤษฎีจิตวิสัย โดยมีการให้ความสำคัญกับทั้งจิตของผู้รับรู้และวัตถุ คือมองว่าทั้งจิตและวัตถุต่างก็เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้อง และมีความสำคัญในการใช้ตัดสินคุณค่า ของความงาม

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักทฤษฎีวัตถุนิยม เป็นการวินิจฉัยหาความมีอยู่ของความงามในศิลปะ ความงามของพระพุทธรูปไม้ของชาวตำบลสวนจิก ในมุมมองของทฤษฎีวัตถุนิยม จะพบได้ว่า ชาวตำบลสวนจิกได้มีความเชื่อในการสร้างหรือแกะสลัก พระพุทธรูปไม้ โดยไม้ที่จะนำมาเพื่อใช้แกะสลักก็ต้องเป็นไม้ที่มีชื่อเป็นมงคลหรือจะนิยมเป็นไม้ที่มีความ เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา แต่ไม่ในปัจจุบันนั้นจะพบได้ว่า มีการนิยมที่จะใช้ไม้แคน (ตะเคียน) ซึ่งเป็น ไม้ที่ชาวตำบลสวนจิกได้ให้ความเชื่อว่ามีสิ่งที่ดีคอยปกป้องรักษาไม้นั้นอยู่ และอาจปรับเปลี่ยนเป็นการใช้ไม้ ที่มีความเหมาะสมซึ่งขึ้นอยู่กับความต้องการของช่างผู้แกะสลัก เพราะไม้หรือวัสดุที่นำมาใช้แกะสลักย่อม มีความงามอยู่แล้วในตัวของมันเอง

ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักทฤษฎีจิตนิยม เป็นการพิจารณาคุณค่าทางสุนทรียะโดย การยึดจิตและคุณค่าที่มีอยู่ในวัตถุเป็นตัวกำหนดความงาม พระพุทธรูปไม้มีความเป็นสุนทรียะธาตุซ่อนอยู่ ภายใน ความงามมิได้มีอยู่จริงๆ ในวัตถุหรือสิ่งใดๆ ในโลก จิตมนุษย์เราเป็นผู้กำหนดขึ้นมาเองนับว่าเป็น สิ่งที่สำคัญมาก เพราะประกอบไปด้วยจิต ความรู้สึกหรืออารมณ์ ความพึงพอใจ การรับรู้คุณค่าทางสุนทรียะ กล่าวว่าการรับรู้คุณค่านั้นเกิดขึ้นได้อยู่ 3 ประการคือ รับรู้ได้เพราะความมีอยู่ของจิต รับรู้ได้เพราะ ความรู้สึก รับรู้ได้เพราะจิตเป็นผู้สร้างสรรค์

ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักทฤษฎีสัมพัทธนิยม เป็นการวินิจฉัยถึงควมมีค่าทางจริยธรรม (ความงาม) มิใช่สิ่งที่แน่นอนตาย ซึ่งจะสามารถวิเคราะห์ความงามรูปลักษณะภายนอก คือ รูปทรงของพระไม้ที่มีความแปลกหูแปลกตา และวิเคราะห์ถึงความงามภายใน คือ สิ่งที่ทำให้น่ามาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และประเด็นสำคัญของทฤษฎีสัมพัทธนิยม ที่นำมาใช้ในการตัดสินความงามของพระพุทธรูปไม้นั้น คือความเชื่อด้านศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งบริบทของชาวพุทธภายในตำบลสวนจิกเป็นชุมชนที่ได้มีความเชื่อและเคารพศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาซึ่งจะแสดงออกได้ว่าความงามที่ได้มองเห็นหรือปรากฏขึ้นนั้น เป็นความงามภายในของพุทธศาสนิกชนตำบลสวนจิก

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาวิเคราะห์ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักสุนทรียศาสตร์ในตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ชาวพุทธตำบลสวนจิก อำเภอศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นชุมชนที่มีความเชื่อในเรื่องไม้มงคลเพื่อนำมาสร้างพระพุทธรูปไม้แทนพระพุทธเจ้า ความคิดความเชื่อและความเลื่อมใสดังกล่าวถือว่าเป็นสิ่งแฝงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการคัดเลือกไม้มงคลตามความเชื่อเพื่อมาสร้างเป็นพระพุทธรูป อาทิ ไม้โพธิ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรง นอกเหนือจากการเลือกไม้มงคลแล้วยังคำนึงถึง การตัดไม้ ซึ่งนำเอาความเชื่อท้องถิ่นมาผนวกเข้ากับความเชื่อพุทธศาสนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับ สมาคมสถาปนิกสยามในพระราชูปถัมภ์ ได้อธิบายในหนังสือ “สถาปัตยกรรมอีสาน” ความว่า ชาวบ้าน ช่างแกะสลักและพระสงฆ์ ในรูปแบบงานพุทธศิลป์ที่เป็นรูปเคารพแฝงไว้ซึ่งภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ที่มีความเชื่อในเรื่องต่างๆ เข้ามาประกอบนอกเหนือจากพุทธศาสนา เช่น ความเชื่อใน เรื่องไม้ แฝงถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการคัดเลือกไม้มงคลตามความเชื่อเพื่อมาสร้างเป็นพระพุทธรูป อาทิ ไม้โพธิ์ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาโดยตรง นอกเหนือจากการเลือกไม้มงคลแล้วยังคำนึงถึง การตัดไม้ซึ่งนำเอาความเชื่อท้องถิ่นมาผนวกเข้ากับความเชื่อพุทธศาสนาและสร้างระบบพุทธปรัชญาท้องถิ่นขึ้นมา การตัดไม้โบราณเลือกเดือนที่เป็นมงคลดังนี้ ตัดไม้เดือน 1-4 ดินแกล 5-6 ท่านว่าไม้มงคลจำศีล ตัดไม้ได้ภายหลังจากการตัดไม้จำต้องคำนึงถึงทิศทางในการล้มลงด้วยเช่นกัน ล้มไปทิศ บูรพา ดี อาคนะย่ไม่ดี ทักษิณ ไม่ดี หรดี ไม่ดี ปัจจิม ไม่ดี พายัพ ไม่ดี อุตระ ไม่ดี อีสาน ดี การล้มลงไปในทิศ บูรพาและอีสานตามความเชื่อนี้เหมาะสมนำไปใช้ประโยชน์และไม่ผิดต่อความเชื่อพระไม้ อีสาน คือ การแสดงออกถึงความเชื่อในการนับถือพระพุทธศาสนาของคนอีสาน

ชาวบ้านในตำบลสวนจิกเป็นคนอีสานโดยกำเนิด จะมีความคิด ความเชื่อ และมีวิถีชีวิตที่เกิดจากจารีต ประเพณี วัฒนธรรมที่มีรากฐานหรือมีรากเหง้ามาจากพระพุทธศาสนา ซึ่งรวมศิลปะ ประติมากรรมต่างๆ ที่ชาวตำบลสวนได้สร้างสรรค์และรังสรรค์ขึ้นมาแล้วแต่มีฐานคิดมาจากพระพุทธศาสนา แม้แต่

พระพุทธรูปไม้ก็เป็นสิ่งหนึ่งที่เป็นเครื่องแสดงออกถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีความสอดคล้องกับสถิติ วงศ์สุวรรณ (2540) ความว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น นำมาซึ่งการประยุกต์ให้สอดคล้องกับพระพุทธศาสนาและถ่ายทอดออกมาเป็น พระพุทธรูปไม้อีสาน ที่แสดงถึงการจัดระบบพุทธปรัชญาออกมาในรูปแบบท้องถิ่นและนำไปใช้ในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประเพณีวัฒนธรรมที่สร้างกรอบของคุณธรรมและจริยธรรมของคนในสังคมให้อยู่อย่างเรียบง่าย มีความเกี่ยวข้องในจริยศาสตร์หรือ จริยปรัชญาว่าด้วยเรื่องความประพฤติกฎเกณฑ์แห่งการประพฤติและคุณค่าของจริยธรรม

ความเชื่อในการสร้างพระพุทธรูปไม้ เพื่อเป็นตัวแทนพระพุทธเจ้า ได้มีแพร่หลายไปทั่วภาคอีสาน จนกลายเป็นคติความเชื่อประจำท้องถิ่นภาคอีสานไปโดยปริยาย ทั้งนี้เพราะคตินิยมในการสร้างพระพุทธรูปไม้ของคนอีสาน เป็นไปเพื่อเป็นสื่อกลางของการทำความดี และเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของตนและชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมีคติความเชื่อดั้งเดิมที่สอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา ทำให้คนในสังคมอีสานมีวิถีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย มีน้ำใจ รักความสงบ อยู่อย่างพอเพียง จนเกิดเป็นวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมที่งดงามโดยมีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานเป็นเบ้าหล่อหลอมลักษณะอุปนิสัยให้งดงาม ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระมหาพน กตสาโร (2560, หน้า 99-113) ได้ทำวิจัยเรื่องพระพุทธรูปไม้: คุณค่าและคติธรรมที่มีต่อวิถีชีวิตคนอีสาน พบว่า คตินิยมในการสร้างพระพุทธรูปไม้ของคนอีสานเพื่อเป็นสื่อกลางของการทำความดี และเพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว จิตของตนและชุมชนให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยมีคติความเชื่อดั้งเดิมที่สอดคล้องกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา คุณค่าที่ได้จากพระพุทธรูปไม้ทำให้คนในสังคมอีสานมีวิถีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย มีน้ำใจ รักความสงบ อยู่อย่างพอเพียง จนเป็นแนวทางในการประพฤติและเป็นกรอบของสังคม จนเกิดเป็นวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรมที่งดงามโดยมีพระพุทธศาสนาเป็นพื้นฐานเป็นเบ้าหล่อหลอมลักษณะอุปนิสัยให้งดงามจนเป็นเอกลักษณ์เชิงรูปธรรมให้แก่สังคมคนอีสานที่สร้างคุณค่าทาง วัฒนธรรมที่ประกอบด้วย ด้านศีลธรรม (Moral) คือ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับหลักในการดำรงชีวิตที่ได้มาจากคำสอนของพุทธศาสนาและใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของสังคม เช่น ความเสียสละ ความขยัน หมั่นเพียร การประหยัดอดออม ความกตัญญู ความอดทน ทำดีได้ดี เป็นต้น ด้านนิติธรรม (Legal) คือวัฒนธรรมทางกฎหมาย รวมทั้งระเบียบประเพณีที่ยอมรับนับถือกันว่ามีความสำคัญพอๆ กับกฎหมาย เพื่อให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้านสหธรรม (Social) คือวัฒนธรรม ทางสังคม หรือตกลงของชุมชน รวมทั้งมารยาทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสังคม และด้านวัตถุธรรม (Material) คือวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น วัด อุโบสถ พระพุทธรูป เป็นต้นถือว่าเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนจนเกิดเป็นบุญประเพณีประจำหมู่บ้านและชุมชนเช่น ประเพณีการสงฆ์น้ำพระไม้ศักดิ์สิทธิ์ของชาวบ้านป่าแห่น ตาบลโพธิ์ส้าย จังหวัดร้อยเอ็ด ที่สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน

โดยสร้างขึ้นเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุที่เด่นชัด สะท้อนความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคมที่เชื่อในเรื่องความดี บาปบุญคุณโทษ และแสดงให้เห็นถึงความประณีตในชีวิตที่นำพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน

และสร้างสรรค์ขึ้นด้วยปัจเจกบุคคล เป็นการเคารพตัวตน เคารพหลักคำสอน สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่า ความดีงาม และ สุดท้ายแสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณที่ต้องการแสดงความนึกคิดให้ปรากฏออกมาเป็น รูปธรรม

การสร้างพระพุทธรูปไม้ของชาวตำบลสวนจิก ถือได้ว่าเป็นสร้างขึ้นเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุที่เด่นชัด สร้างสิ่งที่เป็นนามธรรมสู่สิ่งเป็นรูปธรรม สะท้อนความรู้สึคนึกคิดของคนในสังคมที่เชื่อในเรื่องความดี บาปบุญคุณโทษ และแสดงให้เห็นถึงความประณีตในชีวิตที่นำพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นการเคารพตัวตน เคารพหลักคำสอน สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่า ความดีงาม และ สุดท้ายแสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณที่ต้องการแสดงความนึกคิดให้ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์กับกานต์ กาญจนพิมาย (2553, หน้า 91) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์พระพุทธรูปไม้อีสานเชิงปรัชญา พบว่าพระพุทธรูปไม้อีสานได้สะท้อนความเป็นอีสาน วิถีชีวิต ภูมิปัญญา ความสัมพันธ์ระหว่าง พุทธศาสนากับสังคม และการแสดงออกของคนอีสานในการเลื่อมใสศรัทธา และยึดถือเป็นธรรมเนียมปฏิบัติในสังคม สร้างขึ้นเป็นวัฒนธรรมทางวัตถุที่เด่นชัด สะท้อนความรู้สึคนึกคิดของคนในสังคมที่เชื่อในเรื่องความดี บาปบุญคุณโทษ และแสดงให้เห็นถึงความประณีตในชีวิตที่นำพุทธศาสนามาใช้ในชีวิตประจำวันและสร้างสรรค์ขึ้นด้วยปัจเจกบุคคล เป็นการเคารพตัวตน เคารพหลักคำสอน สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่า ความดีงาม และ สุดท้ายแสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณที่ต้องการแสดงความนึกคิดให้ปรากฏออกมาเป็นรูปธรรม ดังนั้นพระพุทธรูปไม้อีสานจึงแสดงให้เห็นถึง ความจริง ความดี และความงาม ที่ผสมผสานคล้องกันได้อย่างลงตัว คุณค่าของพระพุทธรูปไม้อีสานจึงควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบต่อไปให้คงอยู่

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

พระพุทธรูปไม้ นับว่าเป็นพุทธศิลป์และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ให้เป็นสิ่งศึกษาเรียนรู้ของอนุชนคนรุ่นหลังไปตราบนานเท่านาน เพื่อเป็นการสืบสานต่อให้เป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้แก่คนในชุมชนสวนจิกให้ยั่งยืนยาวนานมากขึ้น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อให้ผู้บริหารตั้งแต่ระดับผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายกบริหารส่วนตำบล ได้ร่วมคิดร่วมทำและได้มีนโยบายเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งดีงามในชุมชนท้องถิ่นของตน ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยขอเสนอการอนุรักษ์และเผยแพร่พระพุทธรูปไม้ในชุมชนตำบลสวนจิก ซึ่งก็มีหลายสิ่งหลายอย่าง แต่ผู้วิจัยเห็นควรอนุรักษ์และเผยแพร่การสร้างพระพุทธรูปไม้ หากมีการอนุรักษ์และเผยแพร่ไปพร้อมกันแล้ว พระพุทธรูปไม้ก็จะคงอยู่อย่างมีคุณค่าในชุมชนตำบลสวนจิกตลอดไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์รูปทรงของพระพุทธรูปไม้ในฐานะบ่อเกิดความรู้ทาง
ญาณวิทยา

2.2 ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์แนวคิดการสร้างพระพุทธรูปไม้ของชาวพุทธในอำเภอ
ศรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

พระพุทธรูปไม้หรือพระไม้ เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ชาวไทยพุทธภาคอีสานมีความเชื่อต่อการสร้างสืบต่อกันมาตั้งแต่ในอดีต โดยมีความเชื่อว่าเป็นอุเทสิกเจดีย์ คือ การสร้างโดยเจตนาอุทิศเพื่อใช้เป็นตัวแทนของพระพุทธรเจ้า และได้นำมาหาปฐักษณะของพระพุทธรเจ้ามาเป็นแบบอย่างในแกะสลัก ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีวัตถุนิยมเป็นความงามอยู่แล้วโดยตัวของไม้ที่นำมาสร้างพระพุทธรูป ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามทฤษฎีจิตนิยม เป็นความงามขึ้นอยู่กับจิตใจของแต่ละบุคคลผู้ที่ได้รับรู้และชอบหรือไม่ชอบในศิลปวัตถุชิ้นนั้น และความงามตามทฤษฎีสัมพัทธนิยมเป็นความงามที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์กับบุคคล ศาสนา วัฒนธรรม และประเพณีของประชาชนในชุมชนนั้นๆ เป็นสำคัญ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2525). *ประวัติพุทธรูปปางต่างๆ*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนากระทรวงศึกษาธิการ.
- กรมพระตำราจรรยาภาพ, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ. (2469). *ตำนานพุทธเจดีย์สยาม*. พระนคร: ไสภณพิพรรฒ
ธนากร.
- กานต์ กาญจนพิมาย. (2553). *การศึกษาวิเคราะห์พระพุทธรูปไม้อีสานเชิงปรัชญา*. (วิทยานิพนธ์ศิลป
ศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นิราศ ศรีขาวรส. (2558). พระพุทธรูปไม้: สุนทรียภาพและความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตคนในเมืองหลวงพระบาง
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์. *วารสารศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 7(2), 17-40.
- พระใบฎีกาณรินทร์ สีลเตโช. (2565). ความงามของพระพุทธรูปไม้ตามหลักสุนทรียศาสตร์. *วารสารพุทธ
ปรัชญาวิวัฒน์*, 6(1), 240-253.
- พระมหาพน กตสาโร. (2560). พระพุทธรูปไม้: คุณค่าและคตินิยมของคนอีสาน. *วารสารวิชาการธรรม
ทรรศน์*, 17(2), 99-113.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2546). *ศิลปะชาวบ้าน Folk art*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: อมรินทร์.
- สถิต วงศ์สุวรรณ. (2540). *ปรัชญาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: รวมสาส์น.

วิเคราะห์การทำหน้าที่ของสามีภรรยาในสังคมไทยปัจจุบัน

ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท*

An Analytical Study of The Husband and Wife's Duties in the Contemporary Thai Society Based on Theravada Buddhist Philosophy

พระปกาศิต สิลawatano (ศักดิ์ขวา), สงวน หล้าโพนทัน และพระมหาสากล สุภรเมธี

Phra Prakasit Silawatano (Sakkhwa), Sanguan Laphonethan

and Phramaha Sakon Suparamethee

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: prakasit.sak@student.mbu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการทำหน้าที่ของสามีภรรยาในสังคมไทยปัจจุบัน 2) ศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ส่งเสริมการทำหน้าที่ของสามีภรรยา และ 3) วิเคราะห์การทำหน้าที่ของสามีภรรยาในสังคมไทยปัจจุบันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร โดยศึกษาจากคัมภีร์มีลินทปัญหา พระไตรปิฎก อรรถกถา หนังสือ เอกสารวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการใช้เหตุผลและให้เหตุผล แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการทำหน้าที่ของสามีภรรยาในสังคมไทยปัจจุบัน พบว่า ปัญหาการทำหน้าที่ของสามีภรรยาในสังคมไทยปัจจุบันมี 4 ประการ คือ 1) ปัญหาการไม่ทำหน้าที่ในฐานะสามีภรรยาในทิศเบื้องหลัง (ปัจฉิมทิศ) 2) ปัญหาการประพฤติผิดนอกใจ 3) ปัญหาการไม่ช่วยเหลือในการทำงานของกันและกัน 4) ปัญหาการใช้ชีวิตไม่เสมอภาค

2. หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ส่งเสริมการทำหน้าที่ของสามีภรรยา พบว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ส่งเสริมการทำหน้าที่ของสามีภรรยามี 4 ข้อ คือ 1) หลักปัจฉิมทิศ 2) หลักขรรวาสธรรม 3) หลัก

*ได้รับบทความ: 28 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566

Received: November 28, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

สังคหัตถ์ 4) หลักสมชีวิธรรม

3. วิเคราะห์การทำหน้าที่ของสามีภรรยาในสังคมไทยปัจจุบันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทพบว่า สามีจะยกย่องให้เกียรติ มอบความเป็นใหญ่ในบ้านมีเรื่องการเงิน เป็นต้น หาสร้อย แหวน เครื่องแต่งตัวให้สวยงาม ส่วนภรรยาจัดบ้านให้เรียบร้อย สงเคราะห์ญาติทั้งสองฝ่าย ขยันทำงาน สามีภรรยามีรักเดียว รักษาใจให้หนึ่ง อดทนอดกลั้นในชีวิตคู่ มีความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือ เกื้อกูล พุดจान่าฟัง ทำสิ่งเป็นประโยชน์ดีงาม มีความสม่ำเสมอในการทำหน้าที่ต่อกัน และมีทัศนคติหรือมีรสนิยมตรงกัน มีปกตินิสัยเสมอกันหรือคล้ายคลึงกัน ชอบบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นเหมือนกัน

คำสำคัญ: การทำหน้าที่ของสามีภรรยา; สังคมไทยปัจจุบัน; หลักพุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

The objectives of the research were: 1) to study the problems in the performance of duties of husbands and wives in the present Thai society, 2) to study the principles of Theravada Buddhist philosophy that promote the performance of duties of husbands and wives, and 3) to analyze the performance of duties of husbands and wives in the present Thai society according to the principles of Theravada Buddhist Philosophy. It is documentary research by studying from the Tripitaka scriptures, commentaries, books, and academic documents and related research. They are using data analysis methods by using reasoning and giving reasoning. Then, there is a presentation of the research results using a descriptive analysis method.

The results of the research were as follows:

1. The problems in the performance of duties of husbands and wives in the present Thai society were four problems 1) the problem of not performing duties as husband and wife in the background (last direction or Pacchimadisa), 2) the problem of unfaithful behavior, 3) the problem of not helping in work of each other, and 4) problems of unequal living.

2. There are four principles of Theravada Buddhist philosophy that promote the performance of duties as husband and wife: 1) the principle of Pacchimadisa, 2) the principle of Gharavasaddhamma, 3) the principle of Sangha Vattthu, and 4) the principle of Samjivi Dhamma.

3. Analyzing the performance of duties of husbands and wives in the present Thai society according to the principles of Theravada Buddhist Philosophy, it is found that husbands will honor them, give control over the house in matters of finance, etc., find beautiful necklaces, rings, and accessories. As for their wife, they tidy up the house, support relatives on both sides, work hard, husband and wife have one love keep oneself mind still, be patient and tolerant in oneself married life, be generous, helpful, supportive, speak pleasantly, and do useful and good deeds. There is consistency in performing duties towards each other, and there is the same attitude or taste, having the same or similar temperament like to serve others as well.

Keywords: Performing Duties of Husband and Wife; The Present Thai Society; Theravada Buddhist Philosophy

1. บทนำ

การมีคู่ครองนั้นถือกันว่าเป็นเหตุการณ์สำคัญยิ่งครั้งหนึ่งในชีวิตของบุคคล เป็นความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ ทำให้เกิดฐานะและหน้าที่อย่างใหม่ คือ ฐานะแห่งสามี และฐานะแห่งภรรยา พร้อมทั้งหน้าที่ซึ่งผูกพันอยู่กับฐานะทั้งสองนั้น อันเกิดจากความสัมพันธ์ และความรับผิดชอบต่อกัน ความสัมพันธ์และความรับผิดชอบนี้มีจำกัดอยู่เพียงในระหว่างคู่สามีและภรรยาเท่านั้น แต่ยังขยายออกไปถึงบุคคลและทรัพย์สินเป็นต้น อันมีมาแต่เดิมของแต่ละฝ่ายอีกด้วย เช่น บิดา มารดา เครือญาติและมิตรสหายของคู่ครองเป็นต้น ทำให้เกิดผลอีกอย่างหนึ่ง คือ การสมรสนี้ เท่ากับเป็นวิธี เพิ่มพูนจำนวนญาติมิตรและทรัพย์สินต่างๆ ให้มากมายกว้างขวางขึ้นเป็นทวีคูณ (ประเวศ อินทองปาน, 2563, หน้า 18)

อย่างไรก็ตามเมื่อคู่สมรสรู้จักรับผิดชอบ และรู้จักปฏิบัติภาระหน้าที่ของตนตามความ รับผิดชอบนั้นให้ถูกต้องด้วยดี ด้วยเหตุนี้คู่สมรสที่ปรารถนาความสุข และความเจริญก้าวหน้าทั้งของตนเองของคู่ครอง และชีวิตการครองเรือน จึงต้องเตรียมตัวเตรียมใจให้ตระหนักในฐานะภาระและหน้าที่ต่างๆ ที่ตนจะต้องกระทำในชีวิตครอบครัวไว้ให้พร้อม เพื่อทำชีวิตการครองเรือนของตนให้เป็น ความอยู่ร่วมกันด้วยความสุขบังเกิดประโยชน์ ส่งเสริมคุณค่าแห่งชีวิตของกันและกัน และทำให้การที่ตนเข้าไปเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ทั้งหลาย กลายเป็นคุณประโยชน์ เป็นความดี ความเจริญงอกงามแห่งชีวิตทุกชีวิตที่ตนนั้นได้เข้าไปมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องทั่วถึงกันทั้งหมด (อง. จตุกก. 21/53/88)

สภาพปัญหาของสามีภรรยาในสังคมไทยปัจจุบันความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่นเดียวกับฝนตก แดดออก เมื่อมีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ความขัดแย้งย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้ เพราะคนเรามี

ความแตกต่างกันทั้งในด้านความคิดและการอบรมเลี้ยงดู ความขัดแย้งในครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของสัญญาณเตือนภัยถึงรอยร้าวของสัมพันธ์ภายในครอบครัว ความรุนแรงในครอบครัวเป็นการแสดงออกของความรู้สึกขัดแย้งที่ไม่สามารถแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรงได้ ความขัดแย้งในครอบครัวเป็นพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้และสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้เป็นประสบการณ์ด้านบวก เพื่อรักษาสัมพันธ์ภาพและความรัก ความเป็นมิตรที่มีต่อกันให้แน่นแฟ้น ด้วยการพูดคุยทำความเข้าใจ พร้อมทั้งจะให้อยู่ในความผิดพลาดหรือความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้นแล้วความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่นเดียวกับฝนตก แดดออก (โสวิทย์ บำรุงภักดิ์, 2563, หน้า 270)

เมื่อมีคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ความขัดแย้งย่อมมีโอกาสเกิดขึ้นได้ เพราะคนเรามีความแตกต่างกันทั้งในด้านความคิดและการอบรมเลี้ยงดู ความขัดแย้งในครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของสัญญาณเตือนภัยถึงรอยร้าวของสัมพันธ์ภายในครอบครัว ปัจจุบันครอบครัวไทยมีพ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวเพิ่มขึ้น ส่วนครอบครัวพ่อแม่ลูกก็ไม่ได้อยู่ด้วยกัน เนื่องจากภาวะปัญหาทางสังคม ปัญหาทางเศรษฐกิจ เงินไม่พอใช้ก็ต้องไปทำงานต่างถิ่น บางครอบครัวจึงอยู่กับปู่ย่าตายาย ทำให้ไม่ค่อยสนิทสนมกับพ่อแม่เท่าที่ควร รวมถึงภาวะความเครียด พฤติกรรมการดื่มสุรา ยาเสพติด เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดการกระทำความรุนแรงในครอบครัว เป็นการแสดงออกของความรู้สึกขัดแย้งที่ไม่สามารถแก้ปัญหาโดยไม่ใช้ความรุนแรงได้ ความขัดแย้งในครอบครัวเป็นพฤติกรรมเกิดจากการเรียนรู้และสามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขได้โดยการจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้เป็นประสบการณ์ด้านบวก เพื่อรักษาสัมพันธ์ภาพและความรัก ความเป็นมิตรที่มีต่อกันให้แน่นแฟ้น ด้วยการพูดคุยทำความเข้าใจ พร้อมทั้งจะให้อยู่ในความผิดพลาดหรือความเข้าใจผิดที่เกิดขึ้น (พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล), 2554, หน้า 78)

ปัญหาจะส่งผลกระทบต่อความรุนแรงต่อสังคมไทยโดยรวมอย่างไรความรุนแรงในครอบครัวหมายถึง การกระทำหรือพฤติกรรมการทำร้ายกันระหว่างสมาชิกในครอบครัวโดยเจตนา มีผลกระทบต่อร่างกายเป็นสำคัญรวมทั้งการทำร้ายกันทางด้านจิตใจและอารมณ์ของอีกฝ่ายหนึ่งด้วย การทำร้ายร่างกายเริ่มจากการทุบตี ตบ เตะ ต่อย ทำให้ร่างกายได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต การทำร้ายทางด้านจิตใจและอารมณ์ ด้วยการพูดจาก้าวร้าว ดูหมิ่นดูแคลน เสียดสีล้อเลียน โดยใช้ถ้อยคำหยาบคาย การข่มขู่ คุกคาม กักขัง หน่วงเหนี่ยว กีดกัน ไม่ให้พบปะสังสรรค์ญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง การเพิกเฉยหรือละเลย การกดขี่ข่มเหงจิตใจ ทำให้อีกฝ่ายมีความกลัว หวาดระแวง อารมณ์หวนไหว เศร้าซึม รวมทั้งการบีบคั้นทางด้านเศรษฐกิจ ด้วยการไม่สนับสนุนหรือให้เงินไว้ใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน ทำให้ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง ระดับความรุนแรง เริ่มตั้งแต่การทะเลาะวิวาท การทำร้ายร่างกาย และการทำลายชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา หน้าที่ของสามีต่อภรรยา คือ ให้เกียรติโดยการไม่ นอกใจ ยกย่อง ไม่ดูหมิ่น ให้มีบทบาทในหน้าที่การงาน (งานบ้าน) และให้เครื่องแต่งตัว เพราะผู้หญิงเป็น เพศที่รักความสวยงาม ส่วนภรรยาก็ขยันทำงาน ให้เกียรติสามีโดยการไม่นอกใจ ตีต่อญาติพี่น้องและคนที่ นับถือกันของสามี และรักษาทรัพย์ของครอบครัว

การใช้ชีวิตบทพิสูจน์แห่งการเข้าใจกัน ความมีน้ำใจเสียสละและความอดทนต่อกัน ฉะนั้นจะไม่แปลกใจที่ชีวิตคู่ของหลายๆ คนไปไม่รอดเพราะความไม่เข้าใจกันและหมดความอดทนต่อกัน กล่าวคือ การใช้ชีวิตโสดเป็นรูปแบบที่มีความสะดวกสบายในแง่ของความมีอิสระ สนใจหรือต้องการเรื่องใดตนเองก็ สามารถทำตามความต้องการนั้นได้ แต่ชีวิตคู่ไม่เป็นเช่นนั้น เพราะเป็นความเข้าใจและความต้องการของคนสองคนที่ต้องหลอมรวมกันให้ได้ หรือไมอย่างนั้นก็ต้องยอมให้กับอีกฝ่ายหนึ่งแม้จะไม่เห็นด้วยก็ตาม เพื่อให้เรื่องนั้นๆ สามารถดำเนินไปได้ แม้ฝ่ายที่ยอมนั้นจะไม่มีเห็นด้วยก็ตาม คู่ครองชีวิตที่มีความสุขและสามารถใช้ชีวิตคู่ให้เป็นไปด้วยดีได้นั้นต้องเป็นคู่ครองมีความเสมอเหมือนกันทั้งเรื่องของทัศนคติและพฤติกรรม ซึ่งเรื่องนี้พระพุทธศาสนาจำแนกไว้ 4 ประการ คือ 1) ศรัทธา 2) ศีล 3) การเสียสละ 4) ปัญญา หากคุณสมบัติทั้ง 4 ประการนี้แตกต่างกัน ย่อมทำให้มีความยากลำบากในการอยู่ร่วมกันจนถึงอาจหย่าร้างไปในที่สุด หรือแม้จะอยู่ด้วยกันได้ก็ไม่มีความสุข ต่างกันมากก็มีความยากลำบากมาก ต่างกันน้อยก็มีความยากลำบากน้อย ไม่มีความต่างกันก็ไม่มี ความลำบากเพราะการปรับตัวเข้าหากัน หากจะมีความลำบากก็เป็นเรื่องอื่น (รัตนะ ปัญญา, 2563, หน้า 64)

อาจกล่าวได้ว่า ชีวิตคู่ที่มีความสุขคือชีวิตที่ใช้ความอดทนต่อกันและปรับตัวเข้าหากันน้อยที่สุด ส่วนชีวิตคู่ที่ไร้ความสุขคือชีวิตที่ต้องอดทนกันและปรับตัวเข้าหากันมาก บรรดาองค์ธรรมทั้ง 4 ประการนี้ พฤติกรรมทางกายคือการให้เกียรติกันโดยไม่นอกใจกันและทัศนคติคือความเห็นตรง/ไม่ตรงกันนี้มีความสำคัญมาก เป็นตัวชี้วัดของการอยู่ร่วมกันว่าไปรอดหรือไม่รอด มีความสุขหรือไม่มีความสุข คุณค่าความเป็นผู้ปกครองหรือผู้นำครอบครัวจะสมบูรณ์เมื่อมีบุตร-ธิดาเป็นทายาทสืบสกุล ชีวิตคู่ไม่มีสูตรสำเร็จ แต่หากเป็น ศิลปะแห่งการอยู่ร่วมกัน ศรัทธาที่ผ่านมาเราอาจไม่โชคดีเรื่องความรัก เจอแต่ความผิดหวัง เสียใจ แต่อาจเป็นเพราะโชคชะตาฟ้าลิขิต ทำให้เราได้มาพบกับคนที่จริงใจ (พระอัครเดช ญาณเตโช (โลภะผล), 2557, หน้า 49-62)

โลกนี้จะไม่มีความรักดีๆ เหลืออยู่อีก อย่าหมดศรัทธาในความรักเพียงเพราะคนๆเดียว เพราะเมื่อถึงเวลาของเราเมื่อไหร่ ความรักที่ดี จากคนที่ใช่ จะเดินทางมาหาเราเอง สถาบันพื้นฐานของสังคมที่ประกอบด้วยสามีภรรยาและบุตรครอบครัวเป็นแหล่งผลิตพลเมืองดีให้แก่ชุมชนและสังคมสมาชิกทุกคนในครอบครัวจึงมีหน้าที่จัดการและรับผิดชอบร่วมกันในการทำให้บ้านเมืองเป็นที่อยู่อาศัยน่าอยู่และปลอดภัย และกลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันกันและใช้ชีวิตร่วมกันทำหน้าที่เป็นสถาบันหลักเป็นแกนกลางของสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญที่ยิ่งต่อการดำรงชีวิตครอบครัวมีหลายรูปแบบและหลายลักษณะนอกเหนือจากครอบครัวที่ครบถ้วนทั้งบิดามารดาและบุตร ซึ่งครอบครัวไทยสามารถแยกประเภทออกเป็น 2 ประเภทด้วยกันดังนี้ 1) ครอบครัวเดี่ยวเป็นกลุ่มที่ประกอบด้วยพ่อแม่และลูกสำหรับครอบครัวที่ยังไม่มีลูกจะมีเฉพาะสามีภรรยาครอบครัวไทยส่วนใหญ่ปัจจุบันจะมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว 2) ครอบครัวขยายเป็นกลุ่มประกอบด้วยพ่อแม่อาศัยอยู่ด้วยกันพ่อแม่และลูกตลอดจนถึงเครือญาติของพ่อแม่ ได้แก่ ปู่ย่าตา

ยายรวมทั้งลุงป้าน้าอาอาศัยอยู่ด้วยกัน นอกจากนี้ครอบครัวอาจจะมีเฉพาะพ่อกับลูกหรือมี แม่ลูกเท่านั้น เรียกว่าครอบครัวพ่อหรือแม่คน (พระเทวิน เทวินโต, 2544, หน้า 65)

จากปัญหาและเหตุผลที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยการกระทำหน้าที่ของสามเณรในพุทธปรัชญา อันเป็นหน้าที่ของสามเณรกับภรรยาที่พึงปฏิบัติต่อกัน เพื่อให้สังคมได้รู้และเข้าใจในการกระทำหน้าที่ของสามเณร เพื่อที่จะได้ดำเนินชีวิตร่วมกันในครอบครัวอย่างสงบสุขและมีความสุข อีกทั้งจะเป็นข้อมูลในการทำใหสังคมได้อยู่อย่างสงบสุข

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการกระทำหน้าที่ของสามเณรในสังคมไทยปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ส่งเสริมการกระทำหน้าที่ของสามเณร
3. เพื่อวิเคราะห์การกระทำหน้าที่ของสามเณรในสังคมไทยปัจจุบันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยมีขั้นตอนการปฏิบัติ ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลชั้นปฐมภูมิ ประกอบด้วย 1) ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของคำว่า สามเณร ที่มีอยู่ทั่วไปในบริบทสังคม ตามทัศนะของนักวิชาการ และทัศนะทางพระพุทธศาสนา จากเอกสารได้แก่หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการที่เกี่ยวกับสามเณร ครอบครัว การสมรส การครองเรือน เป็นต้น และ 2) สืบค้น งานวิจัยที่เป็นดัชนีวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ วิจัยประยุกต์ วิจัยสถาบัน ซึ่งเกี่ยวกับสามเณร ครอบครัว การสมรส การครองเรือน เป็นต้น

2. ขั้นรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาราชวิทยาลัย พิมพ์เนื่องในวโรกาสครบ 200 ปี แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ พุทธศักราช 2525 และพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539 2) รวบรวมเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources) จากเอกสารได้แก่หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการที่เกี่ยวกับสามเณร ครอบครัว การสมรส การครองเรือน เป็นต้น และ 3) รวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยที่เป็นดัชนีวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ วิจัยประยุกต์ วิจัยสถาบัน ซึ่งเกี่ยวกับสามเณร ครอบครัว การสมรส การครองเรือน เป็นต้น

3. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) นำข้อมูลเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญของสามเณร ครอบครัว การสมรส การครองเรือน เป็นต้น 2) ศึกษาวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ ตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญของสามเณร ครอบครัว การสมรส การครองเรือน เป็นต้น

4. ขั้่นนำเสนอข้อมูล ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการศึกษาวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และสรุปผลการวิจัยพร้อมข้อเสนอแนะ

4. สรุปผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง วิเคราะห์การทำหน้าที่ของสามีภรรยาในสังคมไทยปัจจุบันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท เมื่อได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า สภาพปัญหาการทำหน้าที่ของสามีภรรยาในสังคมไทยปัจจุบันเกิดจากภาวะขาดความรัก คือความไม่เข้าใจซึ่งกันและกันทวีความรุนแรงและเพิ่มมากขึ้น จะพบได้จากข่าวที่ปรากฏในสื่อต่างๆ เช่น ข่าวการฆ่าตัวตาย จากเหตุปัจจัยต่างๆ มีมากขึ้น ล้วนแล้วแต่สืบเนื่องมาจากความรักที่งั้สั้น กระบวนการพัฒนาความรักของมนุษย์ ตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาเป็นทางเลือกเพื่อลดปัญหาศีลธรรมเสื่อมปัญหาข้อนี้จุดสำคัญอยู่ที่ตัวของแต่ละบุคคล เพราะตัวเองของแต่ละคนมักจะวางเลยต่อศีลธรรมในการครองรัก ครองเรือน จึงทำให้ปัญหาเกี่ยวกับการกระทำผิดทางเพศ เช่น การผิดประเวณี การพรากผู้เยาว์ ค่าประเวณีข้ามชาติ พ่อข่มขืนลูก ครูอาจารย์ข่มขืนลูกศิษย์ รวมไปถึงการกดขี่ทางเพศ อีกทั้งการทะเลาะวิวาท ประทุษร้าย ร่างกายชีวิตของกันและกัน เช่น การทรมาน การฆ่ากันตายในรูปแบบต่างๆ มากขึ้น

สังคมไทยจึงมีผู้คนประสบกับอุปสรรคปัญหาชีวิต ทำทลายต่อการแก้ปัญหาอย่างฉับพลัน และค่านิยมของคนส่วนใหญ่จะมีค่าทางวัตถุสูงกว่าคุณธรรม เห็นคุณค่าของวัตถุว่าเป็นสิ่งจำเป็นจนขาดจิตสำนึกเป็นเหตุให้ ความเจริญทางด้านจิตใจของคนเรากลับเสื่อม ถอยลง ไม่มีความละเอียดและเกรงกลัวต่อบาป ขาดภูมิคุ้มกันทางอารมณ์ พยายามกระทำการต่างๆ เพื่อให้ ได้มาตอบสนองความสำราญ ทางกายที่ลงทุนด้วยความรุ่มร้อนทางใจเสมอ ส่งผลกระทบต่ออิทธิพลของ สภาพความเป็นอยู่แบบหาความสงบสุขที่แท้จริงมิได้ โดยเฉพาะในเรื่องความรักในแง่มุมที่หลากหลาย ในสังคมโลกออนไลน์ ที่ได้รับความนิยมบนโลกโซเชียลเป็นอย่างมาก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ กลายเป็นชนวนทำให้เกิดปัญหาชีวิตรักออนไลน์ ปัญหาครอบครัว ปัญหาอาชญากรรมต่างๆ

ดังนั้น การดำรงชีวิตของมนุษย์ ในทุกบริบทของความรัก จึงมีบทบาทที่สำคัญในชีวิต เป็นอย่างมาก เพราะคำว่า “ความรัก” เป็นคำที่ยากเกินกว่าที่เราจะให้นิยามได้ อีกทั้งอาณาพของความรักยังสามารถ ทำให้เกิดแรงบันดาลใจและเป็นพลังให้เกิดทั้งแง่ลบและแง่บวกภายในจิตใจ จึงควรมีแนวปฏิบัติที่ดีในการ เข้าถึงธรรมชาติคุณค่า แท้จริงของความรักเพื่อความสันติสุขในชีวิต

ปัญหาการทำหน้าที่ของสามีภรรยาที่ผู้วิจัยศึกษาในครั้งนี้มีอยู่ 4 ประการ คือ 1) ปัญหาการไม่ทำหน้าที่ในฐานะสามีภรรยาในทิศเบื้องหลัง (ปัจฉิมทิศ) นั่นคือสามีภรรยาไม่ได้ให้ยกย่อง เชิดชู หรือไม่ให้

เกียรติก้นในระหว่างอยู่ด้วยกันในครอบครัว ระหว่างหมู่เพื่อนในสังฆมรรค ข้าง สามิไม่มอบความเป็นใหญ่ในบ้านให้ภรรยา สาเหตุก็มาจากต่างคนมีแต่สนใจแต่หน้าที่การงานที่ทำเป็นประจำ จนละเลยต่อการทำหน้าที่ของสามิภรรยาในครอบครัว ผลกระทบคือเกิดความเบียดเบียนต่อกัน หมางเมินต่อกัน 2) ปัญหาการประพฤติผิดใจ เมื่อสามิภรรยาเกิดความเบียดเบียนต่อกัน หมางเมินต่อกันแล้ว นั่นคือต่างฝ่ายต่างมองเห็นความผิด ความบกพร่อง ความไม่สมบูรณ์ของกันและกัน ชายก็จะมองหา แสวงหา โหยหาหญิงอื่นที่ตนคิดว่าดีกว่าภรรยาที่อยู่กับตน ส่วนภรรยาก็จะมีความรู้สึกเช่นเดียวกัน ผลที่เกิดคือการคิดอย่าร้างเพื่อไปหาคู่ครองใหม่ที่ตนคิดว่าดีกว่า 3) ปัญหาการไม่ช่วยเหลือในการทำงานของกันและกัน เมื่อสามิภรรยามีความคิดอย่าร้างแล้ว การที่เคยช่วยเหลือเกื้อกูลในครอบครัวก็จะน้อยลง หรือถึงขนาดไม่มีอะไรต่อกัน ยิ่งเป็นการตอกย้ำความแตกสลายแห่งครอบครัวให้เร็วขึ้น ผลคือต่างคนต่างอยู่ ต่างคนต่างทำ ชีวิตคู่เลยกลายเป็นชีวิตแตกแยก ผิดแปลกแตกต่างไปจากเดิมที่เคยคิด เคยอยู่ เคยกินนอนร่วมกันเป็นครอบครัว ความดีงามไม่เกิดขึ้นอีกต่อไป และ 4) ปัญหาการใช้ชีวิตไม่เหมือนกัน ประการสุดท้ายที่เป็นปัญหาปรากฏชัดในปัจจุบันคือ สามิภรรยาในสมัยปัจจุบันจะมีคำอ้างเสมอๆ ว่า เข้ากันไม่ได้ มีรสนิยมไม่ตรงกันไม่เหมือนกัน นั่นคือสามิภรรยามีทัศนคติความเห็นไม่เหมือนกันไม่เหมือนกัน ไม่สอดคล้องกัน และมีความประพฤติไม่ไปด้วยกัน สาเหตุก็มาจากกระแสของโลกสมัยใหม่ที่จรรมากระทบจิตใจให้ไหลไปตาม ผลคือต่างคนต่างคิด ต่างจิตต่างใจ ต่างการกระทำ จึงเป็นเหตุให้เกิดความเหินห่างต่อกัน สุดท้ายปลายทางแห่งชีวิตคือการอย่าร้าง

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า ตามหลักหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ส่งเสริมการทำหน้าที่ของสามิภรรยา มีดังต่อไปนี้ 1) ปัจฉิมทิส ภรรยาซึ่งทำหน้าที่เป็น คู่ชีวิตร่วมสุขร่วมทุกข์ ให้เกียรติยกย่อง ปกป้องศักดิ์ศรีซึ่งกันและกัน อยู่ในฐานะที่เกื้อหนุนหนุนใจกัน 2) หลักขราวาสธรรม 4 รู้จักครองธรรมด้วยความถูกต้อง มีความดีงาม 3) หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก 4) หลักสมชีวิธรรม 4 สามารถสร้างสภาพแวดล้อมแห่งความรักและความสามัคคีสำหรับตนเองและครอบครัว

องค์ประกอบของปัจฉิมทิส ได้แก่ ทิศเบื้องหลัง มี 5 ประการ ได้แก่ 1) ยกย่องให้เกียรติสมกับฐานะที่เป็นภรรยา ภรรยาเป็นบุคคลที่สำคัญและมีบทบาทที่สำคัญในครอบครัว 2) ไม่ดูหมิ่น การเกิดความเคารพและความเข้าใจต่อกันเป็นสิ่งสำคัญที่สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพที่แข็งแกร่งและยั่งยืนได้ในครอบครัว 3) ไม่นอกใจ การไม่นอกใจหมายถึงการประพฤติตนในทางที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือไม่เป็นสุจริตต่อผู้อื่น 4) มอบความเป็นใหญ่ในงานบ้านให้ การมอบความเป็นใหญ่ในงานบ้านแก่ภรรยาเป็นที่น่าชื่นชมและเป็นที่ยอมรับอย่างมาก 5) ขยันไม่เกียจคร้านในงานทั้งปวงความขยันเป็นคุณสมบัติที่มีค่าและสำคัญสำหรับความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน

ความสำคัญของปัจฉิมทิส ทิศเบื้องหลัง: ภรรยาหรือสามี ตามหลักการทางพระพุทธศาสนาถือว่า พฤติกรรมของมนุษย์มีพัฒนาการมาจาก 1) ปัจจัยภายใน คือ สภาวะจิตใจและอุปนิสัยที่ติดตัวมากับดวงจิต เป็นตัวปรุงแต่งจากภายในสู่ ภายนอก เช่นเดียวกับเมล็ดพืชซึ่งเก็บยีน ต่างๆ ของพืชไว้ภายในเมล็ด ครบถ้วน และพร้อมที่จะเจริญงอกงามเมื่อนำมาเพาะปลูกลงดิน และ 2) ปัจจัยภายนอก ซึ่งช่วยเสริมแต่งให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนาในเมื่อทารกคลอดออกมาแล้ว ข้อนี้อาจเปรียบเทียบกับได้กับการรดน้ำพรุนดินใส่ปุ๋ยเข้าไป ในเมื่อเมล็ดพืชได้รับการเพาะปลูกบนดินแล้ว หลักความสำคัญในการดำเนินชีวิตด้วยทิศเบื้องหลัง ที่ปรากฏในสังคาล สุตตนั้น ว่าด้วยเรื่องสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของสามีกับภรรยาในการดำเนินชีวิตอยู่ในครอบครัวและสังคมไว้ว่า พลเมืองดีที่สำนึกในความรับผิดชอบจริงๆ มิได้ปฏิบัติแบบจำยอมหรือเลียงไม่ได้

สาระของปัจฉิมทิส ทิศเบื้องหลัง: ภรรยาหรือสามี สำหรับคู่รัก คู่ชีวิต หรือสามีภรรยาจะบรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าวนี้ได้ก็ต่อเมื่อมีการปฏิบัติธรรมร่วมกัน การปฏิบัติธรรมจะช่วยให้ชีวิตคู่เข้มแข็งมั่นคงพอที่จะฝ่ามรสุมหรือวิกฤตชีวิตต่างๆ ไปได้ ดังนั้น คู่สามีภรรยาที่ต้องการมีชีวิตการแต่งงานที่มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนตลอดไปต้องร่วมกันปฏิบัติตามฆราวาสธรรม 4 ซึ่งเป็นธรรมะสำหรับฆราวาส หรือ ผู้ครองเรือน คำว่า ธรรม หมายถึงคุณธรรมและจริยธรรม คุณธรรม ได้แก่ คุณงามความดี หรือสมบัติที่ดีภายในจิตใจของคนเรา เช่น ความจริงใจซื่อสัตย์ต่อกัน การรู้จักยับยั้งชั่งใจอดใจเอาไว้ได้เวลาไม่สบอารมณ์ ความอดทนอดกลั้นและการให้อภัยแก่กันและกันได้ ไม่สุดโต่งจนเกินไป จริยธรรม ได้แก่ หลักแห่งความประพฤติที่ดีงามที่ แต่ละคนแสดงออกมาให้เห็นเด่นชัด

ฆราวาสธรรม 4 หมายถึง ผู้ดำเนินชีวิตในทางโลก ผู้ครองเรือน ครองธรรมด้วยความถูกต้อง มีความดีงาม นิสัยที่ดีงาม คุณสมบัติข้อปฏิบัติของผู้ครองเรือน คือ มีครอบครัวต้องทำให้ถูกต้องเป็นหน้าที่ของมนุษยชาติตามปกติหรือสัตว์ตามปกติเป็น หน้าที่ที่จะต้องทำให้ถูกต้องสูงขึ้นไปสูงขึ้นไป เป็นลำดับจนกระทั่งจิตใจก็ต้องทำจิตใจให้ถูกต้ององค์ประกอบของฆราวาสธรรมมี 4 ประการ ได้แก่ 1) สัจจะ คือ จริง ตรง แท้ มีความซื่อสัตย์เป็นพื้นฐาน เป็นคนจริงต่อความเป็นมนุษย์ของตน 2) ทมะ คือ ฝึกตน ช่มจิต และรักษาใจ บังคับตัวเองเพื่อลดและละกิเลส และรักษาสัจจะ 3) ขันติ คือ อดทน ไม่ใช่เราเพียงแต่อดทนกับคำพูดหรือการกระทำของผู้อื่นที่เราไม่พอใจ 4) จาคะ คือ เสียสละ บริจาคสิ่งที่ไม่ควรมียู่ในตน โดยเฉพาะกิเลสเพราะนั่นคือสิ่งที่ไม่ควรมียู่กับตน ละนิสัยไม่ดีต่างๆ

สาระของฆราวาสธรรม 4 เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนาที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ที่เหมาะสมและดีระหว่างคู่สามีภรรยา มันเป็นแนวทางที่แสดงถึงความเข้าใจและความรักที่เกิดขึ้นระหว่างคู่สามีภรรยาในการดำรงชีวิตร่วมกันอย่างสุขสมหวังและมั่นคง ฆราวาสธรรม 4 จึงถูกยกกว่าเป็นหลักธรรมสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแรงและยั่งยืนระหว่างคู่สามีภรรยาได้เป็นอย่างดี

ความหมายของสมชีวิธรรม 4 หลักธรรมส่งเสริมให้ชายหญิงที่เป็นคู่สามีภรรยา อยู่ครองเรือนกัน อย่างยืดยาวนานจนแก่เฒ่า และตายจากกันไปในที่ที่สุด และแม้ตายแล้วก็มีโอกาสเป็นคู่สามีภรรยากันอีก ในชาติต่อไปนั้น มี 4 ประการ เรียกว่า สมชีวิธรรม 4 คือ สมสัทธา สมสีลา สมจาคา และสมปัญญาเป็นทีม เมื่อรวมคุณสมบัติเหล่านี้เข้าด้วยกัน พวกเขาสามารถสร้างสภาพแวดล้อมแห่งความรักและความสามัคคี สำหรับตนเองและครอบครัว

องค์ประกอบของสมชีวิธรรม 4 มีดังนี้ 1) สมสัทธา สามีภรรยามีศรัทธาเสมอกัน ศรัทธา คือความเชื่อ ความเลื่อมใส ทศนคติ อุดมการณ์ ความคิดเห็นในเรื่องการทำความดี เรื่องผลแห่งความดีเรื่องบุญบาป เรื่องชาตินี้ชาติหน้า 2) สมสีลา สามีภรรยามีศีลเสมอกัน ศีล คือความประพฤติ ปกตินิสัย การปฏิบัติตาม คุณธรรม งดเว้นการทำผิดพูดชั่ว 3) สมจาคา สามีภรรยามีจาคะเสมอกัน จาคะ คือความเสียสละ ความเอื้อ อารีต่อกัน การบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น 4) สมปัญญา สามีภรรยามีปัญญาเสมอกัน ปัญญา คือความฉลาดรอบรู้ ความเข้าใจในบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์และไม่เป็นประโยชน์

สาระสำคัญของสมชีวิธรรม 4 สามีภรรยาที่ปรารถนาจะพบกันในชาตินี้และชาติหน้าต้องมีสมสัทธา สมสีลา สมจาคาและสมปัญญา เมื่อวิเคราะห์จากศัพท์บาลีที่ปรากฏในพระไตรปิฎกแล้วพบว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเรื่องนี้อย่างมีเงื่อนไข เป็นหลักการว่า ถ้าสามีภรรยาหวังจะพบกันทั้งชาตินี้และชาติหน้า แล้วจะต้องมีศรัทธาเสมอกัน ศีลเสมอกัน จาคะเสมอกัน และปัญญาเสมอกัน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า

ประการที่ 1 ได้แก่ การปฏิบัติสิ่งต่างๆ ระหว่างสามีภรรยาในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นภาระ และหน้าที่ที่ควรกระทำต่อกัน คำว่า ภาระ หมายถึงภารกิจ หน้าที่ ภาระหน้าที่ คำว่า หน้าที่ หมายถึงงานประจำที่ต้องปฏิบัติ กิจที่ต้องทำด้วยความรับผิดชอบ เมื่อรวมสองคำเข้าด้วยกันทำให้เกิดคำใหม่ว่า ภาระหน้าที่ หมายถึงกิจที่ต้องทำที่รับเอาไว้ ดังนั้น เมื่อนำความหมายที่กล่าวแล้วไปอธิบายการปฏิบัติต่อกัน ระหว่างสามีภรรยาแล้ว จะพบว่าได้มีคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนา คือเรื่องปัจฉิมทิศ ได้แก่ ทิศเบื้องหลัง โดยท่านกล่าวถึงสามิพึงปฏิบัติหรือกระทำต่อภรรยาไว้ 5 ข้อ ประกอบด้วย 1) ยกย่องให้เกียรติสมกับฐานะที่เป็นภรรยา ภรรยาเป็นบุคคลที่สำคัญและมีบทบาทที่สำคัญในครอบครัว 2) ไม่ดูหมิ่น การเกิดความเคารพและความเข้าใจต่อกันเป็นประเด็นสิ่งสำคัญที่สามารถสร้างสัมพันธ์ภาพที่แข็งแรงและยั่งยืนได้ในครอบครัว 3) ไม่นอกใจ การไม่นอกใจหมายถึงการประพฤติตนในทางที่ไม่เป็นธรรมชาติหรือไม่เป็นสุจริตต่อผู้อื่น 4) มอบความเป็นใหญ่ในงานบ้านให้ การมอบความเป็นใหญ่ในงานบ้านแก่ภรรยาเป็นที่น่าชื่นชมและเป็นที่น่าพอใจอย่างมาก และ 5) ขยันไม่เกียจคร้านในงานทั้งปวงความขยันเป็นคุณสมบัติที่มีค่าและสำคัญสำหรับความสำเร็จในชีวิตและการทำงาน ส่วนภรรยาก็มีภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติหรือกระทำต่อสามี 5 ข้อได้แก่ 1) จัดงานบ้านให้เรียบร้อย 2) สงเคราะห์ญาติมิตรทั้งสองฝ่ายด้วยดี 3) ไม่ประพฤติผิดนอกใจ 4) รักษาทรัพย์สมบัติที่หามาได้ 5) ขยันไม่เกียจคร้านในงานทั้งปวงทั้งสองฝ่ายมีข้อปฏิบัติหรือการกระทำ

ต่อฝ่ายละ 5 ข้อ หากพิจารณาถึงสารัตถะอันเป็นแก่นหลักคำสอนเรื่องทศในทศ 6 สามารถอธิบายได้ว่า หากทั้งสองฝ่ายประพฤติปฏิบัติได้อย่างครบถ้วน จะเป็นการ “ปิดช่องว่าง” ระหว่างสามิภรรยา ญาติ พี่น้อง พ่อแม่แม่ผัวได้อย่างสนิท นั่นคือจะไม่เกิดช่องว่างระหว่างการใช้ชีวิตไปจนตลอดรอดฝั่ง ชีวิตครอบครัวจะมีความเจริญก้าวหน้า รุ่งเรือง สุขสงบ ร่มเย็น และมั่นคงตลอดไป

ประการที่ 2 ได้แก่ การที่สามิภรรยาประพฤติผิดใจต่อกัน เรื่องนี้ถือว่าเป็นเรื่องใหญ่ในสังคม ครอบครัว เพราะเมื่อสามิภรรยาได้แต่งงานเป็นครอบครัวแล้ว สิ่งที่ยังสองฝ่ายไม่ควรประพฤติหรือกระทำ อย่างยิ่งคือการนอกใจต่อกัน หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกระทำแล้ว คำว่า ความทุกข์ใจ ความวิตกกังวล ความเศร้าใจ และอื่นๆ ก็จะตามมา จนถึงที่สุดคือการอย่าร้าง ต่างคนต่างไป ซึ่งเป็นปัญหาสังคมอย่างใหญ่ในสมัยปัจจุบัน ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงหมวดธรรมชื่อขรรวาสรรณ หมายถึงธรรมสำหรับขรรวาสหรือธรรมสำหรับผู้มี ครอบครัวไว้ 4 ประการ แต่ในงานวิจัยผู้วิจัยมุ่งใช้ธรรมข้อชื่อว่า สังขะ คือ ให้คู่สามิภรรยามีความจริงใจ สุจริตใจในการครองคู่ต่อกัน หรือกล่าวให้สั้นก็คือให้รักเดียว รักษาใจให้หนึ่ง อดทนอดกลั้นในชีวิตคู่

ประการที่ 3 คือการที่คู่สามิภรรยาขาดการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พุดจาไม่น่าฟัง ไม่พูดประสาสน้ำใจ มีการหักหาญใจของกันและกัน เมื่อวาจาของสามิภรรยามีลักษณะดังกล่าวก็จะเป็นเหตุให้เกิดความระแวง แคลงใจกัน จนถึงขนาดใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันยาก พระพุทธศาสนาได้มองเห็นความสำคัญการใช้ชีวิตของคู่สามิ ภรรยาในเรื่องนี้ ท่านจึงได้วางหลักธรรมไว้ชื่อ “สังคหัตถุ” แปลว่า หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ ของผู้อื่น ผูกไมตรี มีความเอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือ เกื้อกูล หรือหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน หากนำหลัก สังคหัตถุนี้ไปปรับใช้ในการครองคู่แล้ว ชีวิตครอบครัวของคนคู่หรือคนที่แต่งงานกันก็ประสบสุขด้วยดี

ประการที่ 4 คือการที่คู่สามิภรรยามีทัศนคติหรือมีรสนิยมไม่ตรงกัน มีปกตินิสัยไม่เหมือนกันหรือไม่คล้ายคลึงกัน และไม่ชอบบำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่นเหมือนกัน เป็นต้น จากสภาพการมีชีวิตและชีวิตร่วมกันของคู่สามิภรรยาดังกล่าว ล้วนเป็นเหตุปัจจัยให้คู่สามิภรรยาไม่สามารถอยู่ครองคู่หรือเป็นครอบครัวได้ ทั้งนี้ เพราะธรรมชาติหรือธรรมชาติของมนุษย์ไม่ว่าเพศชายหรือหญิงต่างมีธาตุชีวิต จิตวิญญาณเป็นเฉพาะ ของตนเองที่ติดตัวมาแต่กำเนิด ยากที่จะเปลี่ยนแปลงหรือปรับจนให้ตรงกันหรือให้เป็นไปในทิศทาง เดียวกัน ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงได้วางหลักการสำหรับการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันในชื่อ “สมชีวิตธรรม” ในงานวิจัยมุ่งปรับใช้ 2 ข้อ ได้แก่ ความเป็นผู้มีความเชื่อความเลื่อมใสสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เหมือนกัน (สมสัทธา) และความเป็นผู้มีความประพฤติปฏิบัติชีวิตประจำวันที่เป็นปกติเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน (สมศีลา) หากคู่สามิภรรยานำหลักธรรม 2 ข้อไปปรับใช้ในชีวิตคู่แล้วก็จะทำให้การครองคู่ชีวิตมีความคิดความเห็น ความรู้ความเข้าใจไปในทิศทางเดียวกัน สอดคล้องกับหลักธรรมชื่อมีทัญญูสามัญญตา คือเป็นคนมีความ เห็นเหมือนกัน และเป็นผู้มีความประพฤติปฏิบัติหรือการกระทำที่เหมือนกัน ตรงหลักธรรมชื่อสัสสัมญตา คือความเป็นผู้มีศีลเหมือนกัน จึงจะใช้ชีวิตคู่อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวอย่างมีความสุข

5. อภิปรายผลการวิจัย

การทำวิจัยเรื่อง วิเคราะห์การทำหน้าที่ของสามภรรยาในสังคมไทยปัจจุบันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นซึ่งทำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาเพื่อทำการอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

1. สามภรรยา หากกล่าวตามความเป็นจริงก็คือการที่ชายหญิงที่ต่างชาติสกุล ต่างพ่อต่างแม่ ต่างอารมณ์ความรู้สึก ต่างความคิดความเชื่อ แต่ทั้งสองคนได้ประกอบพิธีแต่งงานกัน โดยมีญาติทั้งสองฝ่ายได้ยินยอมพร้อมใจ เมื่อคนสองคนมาใช้ชีวิตร่วมกัน สิ่งสำคัญที่สุดคือการปรับตัวเข้าหากันในทุกๆ สิ่ง จึงจะทำให้ชีวิตสมรสดำเนินไปอย่างพึงประสงค์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับเจษฎา มุลยาพอ และพระมหามิตร จิตปัญโญ (2564, หน้า 55-68) กล่าวว่า การครองเรือนของคู่สามภรรยาในทัศนะของพุทธศาสนาจะเน้นถึงการปรับตัวปรับความรู้สึกของคู่สมรสเข้าหากันแสดงออกซึ่งความเอื้อเฟื้อมีความห่วงหาอาทรต่อกัน และเน้นถึงหน้าที่ของคู่สมรสที่ต้องอีกด้วยหลักปฏิบัติหน้าที่ที่สมบูรณ์ระหว่างคู่สมรสจะเป็นการแยกให้เห็นถึงหน้าที่ระหว่างกันและกัน

2. คำว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาท ในงานวิจัยนี้ตามความหมายในทางพระพุทธศาสนาเรียกอีกอย่างว่า จริยธรรมหรือพุทธจริยศาสตร์ก็ได้ โดยเฉพาะได้ถูกนำมาใช้กับการครองเรือน ครองคู่หรือการสมรสของชายหนุ่มหญิงสาว ซึ่งมีความสอดคล้องกับจำเนียร รักษาภักดี (2544) ได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่องการศึกษาเรื่องจริยธรรมของคู่สมรสตามหลักพุทธศาสนา โดยสรุปได้ว่าจริยธรรมของคู่สมรสตามหลักพุทธศาสนาเป็นการประยุกต์ตนเองเข้ากับสังคมโดยมีการยอมรับตัวปัญหาสาเหตุและแนวทางแก้ไขปัญหาของคู่สมรสคือการนำพุทธจริยธรรมมาเป็นแนวทางหรือเป็นที่สถานในการดำเนินชีวิตของคู่สมรสเพราะประโยชน์จากการนำพุทธจริยธรรมมาประยุกต์จะก่อให้เกิดคุณค่าแก่ชีวิตสมรสระดับที่เป็นโลกียสุขและระดับที่เป็นโลกุตรสุขการนำ หลักจริยธรรมทางพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติตนให้ถูกต้อง จะช่วยให้คู่สมรสปรับตัวปรับความรู้สึกจิตใจเข้าหากันโดยมีเมตตาอันจะนำไปสู่ความมั่นคงในชีวิตคู่ได้อย่างมีความสุขอัน จะนำไปให้เกิดความสงบสุขแก่ตัวบุคคลและสังคมในชีวิตประจำวัน

3. การทำหน้าที่ต่อกันของสามภรรยา หากมองในทัศนะทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นการแสดง ความกตัญญูต่อกัน นั่นคือเมื่อสามีได้ทำหน้าที่ของตนด้วยการยกย่องภรรยาสมควรแก่ฐานะ จนภรรยา มีหน้ามีตาหรือมีเกียรติยศชื่อเสียงไปกับสามี ภรรยาก็ควรแสดงความรู้จักความดีงามของสามีที่มอบให้เป็นที่รู้จักของคนโดยทั่วไป ฝ่ายภรรยาก็ทำหน้าที่ของตนต่างตอบแทนด้วยการจัดการดูแลบ้านและทรัพย์สิน และมีความซื่อสัตย์ต่อสามีในด้านทัศนคติที่สามี คือภรรยาเป็นคนประพฤติความซื่อสัตย์ต่อสามีการกระทำหน้าที่อย่างนี้ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ความกตัญญู ซึ่งมีความสอดคล้องกับรัชชัย ขยันทำ (2561, หน้า 59-70) ได้ศึกษาเรื่อง ทิศ 6 ที่ส่งเสริมการทำความดีและหน้าที่ที่มนุษย์พึงปฏิบัติต่อกันในสังคม พบว่าสามีทำหน้าที่หลัก 2 อย่างคือในฐานะผู้ให้และในฐานะผู้ปฏิบัติกล่าวคือในฐานะผู้ให้สามีควร

ให้การยกย่องภรรยาตามสมควรรวมทั้งให้ของขวัญตามกาลอันควรในฐานะผู้ปฏิบัติไม่ควรดูหมิ่นภรรยา ควรซื่อสัตย์ต่อภรรยาในขณะเดียวกันภรรยาก็ควรทำหน้าที่ทำนองเดียวกันเป็นการตอบแทนกล่าวคือควร เคารพสามีสงเคราะห์ญาติฝ่ายสามีจัดการดูแลบ้านและทรัพย์สินและมีความซื่อสัตย์ต่อสามีในด้านทัศนคติ ที่สามีและภรรยามีต่อกันพบว่าสามีคาดหวังให้ภรรยามีความซื่อสัตย์จัดการดูแลบ้านเรือนและทรัพย์สินบัติ ตลอดจนปฏิบัติต่อญาติอย่างเหมาะสมส่วนภรรยาก็คาดหวังในทำนองเดียวกัน กล่าวคือสามีควรให้เกียรติ ยกย่องมอบความเป็นใหญ่ในบ้านซื่อสัตย์และมอบของขวัญให้ตามโอกาสมีข้อที่น่าสังเกตประการหนึ่งคือ คู่สามีภรรยาที่แต่งงานกันตั้งแต่ 6-10 ปีมีความคาดหวังสูงกว่ากลุ่มอื่นในด้านการนำคำสอนของ พระพุทธเจ้ามาปรับใช้พบว่านอกเหนือจากหลักคำสอนในสังคัลลสูตรยังมีหลักคำสอนที่สำคัญอื่นๆ ที่ควร นำมาพิจารณาเช่นการมีศรัทธาศีลจาคะและปัญญาเสมอกันซึ่งจะช่วยทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสามีและ ภรรยาแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น

4. หากกล่าวถึงแห่งความเป็นครอบครัว การที่สามีภรรยาได้ทำหน้าที่ต่อกันถือว่าเป็นการ สงเคราะห์กัน เมื่อหน้าที่ตรงนี้สมบูรณ์สิ่งที่สามีควรทำร่วมกันต่อไปคือการสงเคราะห์บุตรด้วยการแนะนำ พร่ำสอนให้รู้จักการทำหน้าที่ของบุตรธิดาเช่นเดียวกัน เพราะหน้าที่ของทุกคนในครอบครัวถือว่าเป็นธรรม อย่างหนึ่งที่เรียกว่า การสงเคราะห์ (สังกะโท) ซึ่งมีความสัมพันธ์กับสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (จวน), 2440-2514 (2510) ได้ทำการวิจัยในหัวข้อ การบำรุงมารดาบิดาการสงเคราะห์บุตรการสงเคราะห์ภรรยา และความเป็นผู้กตัญญู พบว่า สถานภาพของครอบครัวไทยปัจจุบันในยุคโลกของวัตถุนิยมมีปัญหาทาง ด้านครอบครัวหลายประการเช่นปัญหาเด็กจรจัดปัญหายาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นปัญหาโสเภณีเด็กปัญหา การข่มขืนชำเราเด็กและปัญหาการทำแท้งเป็นต้นทั้งนี้เนื่องจากผู้นำ ครอบครัวคือสามี (ภรรยา) จะต้อง ดันรนชวนขายออกไปทำงานหารู้งานค่าไม่มีเวลาเอาใจใส่ดูแลบุตรอย่างใกล้ชิดทำให้เขาเหล่านั้นขาด ความรักความอบอุ่นซึ่งเป็นสาเหตุให้บุตรไม่มีความเคารพเชื่อฟังขาดจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อหน้าที่ การ ศึกษาเล่าเรียนสถาบันครอบครัวไทยในปัจจุบันจึงตกอยู่ในสภาวะการณ์ที่วิกฤตอย่างมากจะเห็นได้จาก สื่อต่างๆทั้งหนังสือพิมพ์โทรทัศน์วิทยุที่สื่อสะท้อนให้เห็นถึงความตกต่ำทางศีลธรรมปัญหาทางครอบครัว ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้งสามีภรรยาบิดามารดา และบุตรต่างก็ไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามหลักการสงเคราะห์ บุตรและภรรยาอย่างถูกต้องเพราะฉะนั้นหากบุคคลทุกฝ่ายในสถาบัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เรื่องการทำหน้าที่ของสามีภรรยาตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท แล้ว มีทัศนะหรือความเห็นเกิดขึ้นในระหว่างการทำวิจัยอยู่ 2 ข้อ คือ

1.1 ในสังคมสมัยใหม่ปัจจุบัน เรื่องการทำหน้าที่ของสามีต่อภรรยาก็ลดน้อยถอยลงไปตาม

ลำดับ ส่วนตัวอยากแนะนำว่า ผู้ชายที่แต่งงานแล้วควรมีความสำนึกและตระหนักรู้อยู่เสมอว่าเรามีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้น และจะเพิ่มมากขึ้นในทุกๆ เวลาที่ใช้ชีวิตร่วมกัน

1.2 ในสังคมสมัยใหม่ปัจจุบัน เรื่องการทำหน้าที่ของภรรยาต่อสามีก็ลดน้อยถอยลงไปตามลำดับ ส่วนตัวอยากแนะนำว่า ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วควรมีความสำนึกและตระหนักรู้อยู่เสมอว่าเรามีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้น และจะเพิ่มมากขึ้นในทุกๆ เวลาที่ใช้ชีวิตร่วมกัน

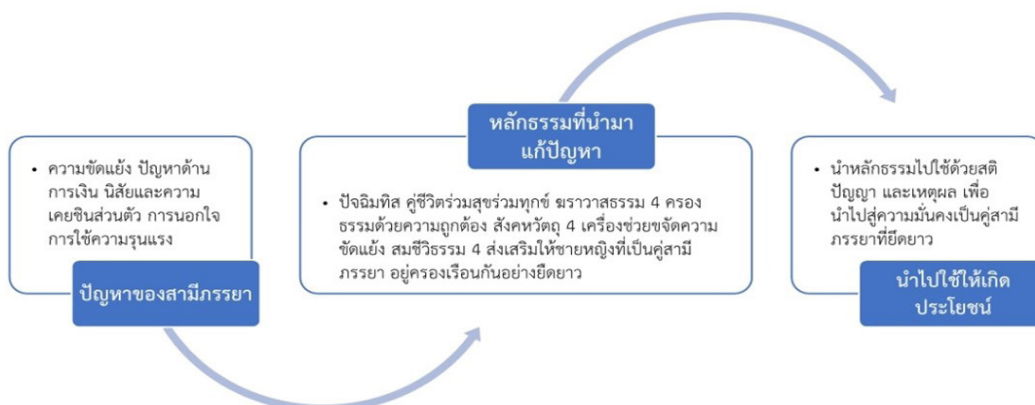
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การศึกษาวิเคราะห์ความสำนึกและความตระหนักรู้ของสามีต่อภรรยาตามหลักพุทธจริยศาสตร์

2.2 การศึกษาวิเคราะห์ความสำนึกและความตระหนักรู้ของภรรยาต่อสามีตามหลักพุทธจริยศาสตร์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยทำให้ทราบสภาพปัญหาของคู่สามีภรรยาในสังคมไทยปัจจุบัน ทำให้เข้าใจในหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ส่งเสริมให้คู่สามีภรยานั้นได้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ชีวิตของคู่สามีภรรยาในสังคมไทยปัจจุบันตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทเมื่อเจอปัญหาแล้วควรมี “หลักปจิมทิส ภรรยาหรือสามี” ซึ่งทำหน้าที่เป็น คู่ชีวิตร่วมสุขร่วมทุกข์ ให้เกียรติ ยกย่อง ปกป้องศักดิ์ศรีซึ่งกันและกัน รู้จักนำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน “หลักฆราวาสธรรม 4” รู้จักครองธรรมด้วยความถูกต้อง มีความดีงาม “หลักสังคหวัตถุ 4” เป็นเครื่องช่วยขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก “หลักสมชีวิธรรม 4” สามารถสร้างสภาพแวดล้อมแห่งความรักและความสามัคคีสำหรับตนเองและครอบครัว ผู้วิจัยจึงนำองค์ความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นต้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จำเนียร รักษาภักดี. (2544). *จริยธรรมของคู่สมรสตามหลักพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจษฎา มุลยาพอ และพระมหามิตร ฐิตปญโญ. (2564). ภรรยาในมุมมองทางพระพุทธ ศาสนา. *วารสารปัญญาปริธาน*, 6(1), 55-68.
- ประเวศ อินทองปาน. (2563). *ปัญหาและทฤษฎีจริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทวิน เทวินโท. (2544). *พุทธจริยศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินติ้ง.
- พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคล). (2554). *ความสำเร็จหลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระอัครเดช ญาณเตโช (โลภะผล). (2557). พุทธปรัชญาการศึกษา. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 4(2), 49-62.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- รัชชัย ชยันทำ. (2561). พุทธจริยศาสตร์: พันธสัญญาที่บุคคลพึงกระทำต่อกันในทิศ 6. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 23(1), 59-70.
- รัตนะ ปัญญาภา. (2563). *ถอดรหัสแนวคิดเพื่อชีวิตแนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (จวน), 2440-2514. (2510). *การบำรุงมารดาบิดา การสงเคราะห์บุตร การสงเคราะห์ภรรยา และความเป็นผู้กตัญญู*. ม.ป.ท.: แพร่การช่าง.
- โสวิทย์ บำรุงภักดี. (2563). *พุทธจริยศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ขอนแก่น: เอมมี ก๊อปปี้ ปรี้นต์.

การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้
สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5
โรงเรียนเขวไร่ศึกษา จังหวัดมหาสารคาม*

The Development of Learning Achievement in the Subject of Buddhism
of Mathayomsuksa 5 Students in Khwaoraisuksa School,
Maha Sarakham Province

พระมหาวาติตย์ อภิปญฺโญ, วิทยา ทองดี และปาณจิตร์ สุขุมาลัย
Phramaha Watit Aphipunno, Vitthaya Thongdee and Panachit Sukumarn
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: watit900@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดแบบฝึกทักษะรายวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเขวไร่ศึกษา จังหวัดมหาสารคามที่มีประสิทธิภาพ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเขวไร่ศึกษา จังหวัดมหาสารคาม และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนหลังใช้ชุดแบบฝึกทักษะรายวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเขวไร่ศึกษา จังหวัดมหาสารคาม เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) ประชากรได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 ห้อง จำนวน 185 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยกลุ่มได้ห้อง 5/3 จำนวน 39 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ 1) ชุดแบบฝึกทักษะรายวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ

*ได้รับบทความ: 30 มิถุนายน 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566

Received: June 30, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

(Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่มที่ไม่เป็นอิสระ t (t-test dependent)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาชุดฝึกทักษะรายวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเขวไร่ศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีประสิทธิภาพ 86.20/89.35
2. นักเรียนที่เรียนโดยใช้ชุดฝึกทักษะรายวิชาพระพุทธศาสนา มีคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. นักเรียนมีความพึงพอใจในการใช้ชุดแบบฝึกทักษะอยู่ในระดับพึงพอใจมากในทุกด้านเมื่อจำแนกเป็นด้านพบว่า เนื้อหาที่สอนทันสมัยนำไปใช้ได้จริงมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด และด้านกิจกรรมการเรียนสนุกและน่าสนใจ เป็นด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด

คำสำคัญ: แบบฝึกทักษะ; ประสิทธิภาพ; ผลสัมฤทธิ์

Abstract

The objectives of this research were to: 1) develop a set of Skill training set the subject of Buddhism under the Social Studies, Religion and Culture Department of Mathayomsuksa 5 Students in Khwaoraisuksa School, Maha Sarakham Province with an effectiveness 80/80; 2) compare the learning achievement before and after learning of Buddhism under Social studies, Religion and Culture Department of Mathayomsuksa 5 Students in Khwaoraisuksa School, Maha Sarakham Province; 3) study student satisfaction after using the Buddhism skills training set. Social studies learning group Religion and culture of Mathayom 5 students at Khwao Rai Suksa School Maha Sarakham Province is quasi-experimental research (Quasi-Experimental Research) population of 5th grade students, 5 rooms, 185 people, the sample group was obtained by a specific random method (Simple Random Sampling). Mathayomsuksa 5 Students in Khwaoraisuksa School, Maha Sarakham Province from five rooms. The sample group was Room 5/3 with 39 students obtained by simple random sampling by using the classroom as a group unit. The tool used in the research was a set of skill exercises, an achievement test, and a satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis were: Frequency, Percentage, Mean and Standard Deviation, and t-test (dependent).

The research results were as follows:

1. Development of a skills training kit for the Buddhism subject Social studies learning group Religion and culture of Mathayom 5 students at Khwao Rai Suksa School Maha Sarakham Province Effective 86.20/89.35.
2. Students who study using the Buddhist course skill exercises have higher scores after studying than before with statistical significance at the 0.05 level.
3. Students are satisfied with using the skill training set at a very satisfied level in all aspects. When classified into areas, it was found that The content taught is modern and practical and has the highest level of satisfaction. And the aspect of fun and interesting learning activities was the aspect with the lowest average.

Keywords: A Set of Skill Exercises; Effectiveness; Achievement

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาและวิถีชีวิตของคนไทย มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่นมาทุกยุคทุกสมัย พระพุทธศาสนามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนศีลธรรม ปลุกฝังคุณธรรมจริยธรรมพัฒนากล่อมเกลাজิตใจ สร้างทัศนคติและค่านิยมที่ดีต่อวัฒนธรรมไทยให้เกิดแก่ประชาชนพลเมืองด้วยดีตลอดมา พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่มุ่งสอนให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามเป็นคนดี สามารถควบคุมกาย วาจา ใจ และเกิดกระบวนการพัฒนาในด้านต่างๆ ในทางประวัติศาสตร์ชาวไทยได้นับถือศาสนาพุทธต่อเนื่องตลอดมา ส่วนในด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทยได้ผูกพันกลมกลืนกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 1)

สังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทุกด้านอย่างรวดเร็ว จากการพัฒนาประเทศในช่วงเวลาที่ผ่านมาจะเห็นได้ว่า สังคมไทยได้มุ่งเน้นความเจริญทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นอย่างมาก ส่งผลให้สังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยม และให้ความสำคัญกับศีลธรรมและวัฒนธรรมที่ดิ่งงาลดลง ทั้งการดำรงชีวิตประจำวัน การใช้ชีวิต และความสัมพันธ์กับผู้อื่น การช่วยเหลือเกื้อกูลกันลดลง ไม่เคารพสิทธิผู้อื่น และขาดการยึดถือประโยชน์ส่วนรวม มีพฤติกรรมเลียนแบบ ส่งผลให้ควมมีคุณธรรมและจริยธรรมของคนในสังคมลดน้อยลง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, หน้า 9)

จากข้อมูลที่น่าเสียดายมาแล้วข้างต้น สะท้อนถึงสภาพของสังคมไทยในปัจจุบันที่มีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมอยู่มาก ทั้งนี้เนื่องจากสถาบันครอบครัว และสถาบันการศึกษา ซึ่งทำหน้าที่หล่อหลอมชีวิตทางสังคมให้กับเยาวชนนั้นยังขาดประสิทธิภาพในการดำเนินการและขาดการบูรณาการร่วมกัน

พ่อแม่ผู้ปกครองอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย เนื่องด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจบีบบังคับทำให้ต้อง
แก่งแย่งแข่งขันกันทำมาหากินเพื่อความอยู่รอด จนมองข้ามความสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
ให้กับบุตรหลานของตน ในส่วนสถาบันการศึกษาก็พบว่า หลักสูตรการเรียนการสอนขึ้นพื้นฐานทุกระดับ
ชั้นยังขาดการสอดแทรกเรื่องคุณธรรมจริยธรรม จิตสำนึกสาธารณะ และคุณลักษณะของพลเมืองที่ดี
ให้กับนักเรียน นักศึกษาอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบแบบแผน (กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม, 2552,
หน้า 1)

ปัจจุบันการเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่างๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง
ทางสังคม วัฒนธรรม คุณธรรม จริยธรรม ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ จึงทำให้นักเรียนมีพฤติกรรม
เปลี่ยนแปลงไปเพื่อให้ผู้เรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ดี เก่ง มีสุข ผู้สอนจึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างผู้เรียน
ให้ไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยจะต้องคำนึงมาตรฐานคุณภาพการจัดการเรียนรู้และบูรณาการจัดการ
เรียนการสอนกับการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ให้เป็นกระบวนการเดียวกัน ผู้สอนจะต้องจัดกระบวนการ
เรียนการสอน และใช้ชุดฝึกทักษะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ
การศึกษา และนำผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนามาใช้ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน กระบวนการพัฒนา
ทักษะจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเครื่องมือการเรียนรู้ติดตัวไปตลอดชีวิต เพราะการเรียนรู้ด้วย
กระบวนการพัฒนาทักษะ จะฝึกให้ผู้เรียนรู้จักตนเองแสวงหาเหตุผลหรือศึกษาหาความรู้อย่างมีแผนงาน
ที่เป็นระบบน่าเชื่อถือได้ของงานอยู่เสมอเมื่อมีปัญหาสามารถแก้ไขเหตุการณ์ได้ทันทั่วทั้ง

ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม เป็นสาระการเรียนรู้หนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา
ศาสนาและวัฒนธรรมและทั้งนี้ยังเป็นสาระพื้นฐานที่มุ่งปลูกฝังผู้เรียนมีลักษณะนิสัยที่ดีงาม สามารถนำ
หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 1) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการศึกษาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม
จริยธรรม โดยนำวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกทักษะ มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนซึ่งเป็นวิธีการที่
จะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่
เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนสร้างความรู้โดยให้ผู้เรียน ได้มีปฏิสัมพันธ์และ
มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน นักเรียนสามารถนำความรู้ ความสามารถไปประยุกต์ใช้ได้ (พิมพ์พันธ์
เดชะคุปต์, 2544, หน้า 7)

ผู้วิจัยจึงสนใจนำเอาชุดฝึกทักษะรายวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม มาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน
เขาวไร่ศึกษา จังหวัดมหาสารคาม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้
ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเขวไร่ศึกษา จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนในการใช้ชุดแบบฝึกทักษะรายวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเขวไร่ศึกษา จังหวัดมหาสารคาม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Research) เพื่อทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเขวไร่ศึกษา จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะรายวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 5 ห้อง จำนวน 185 คน กลุ่มตัวอย่างได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วย กลุ่มได้ห้อง 5/3 จำนวน 39 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นการใช้ชุดแบบฝึกทักษะที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นแบ่งออกเป็น ดังนี้ 1) ชุดแบบฝึกทักษะวิชาพระพุทธศาสนา หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พุทธประวัติ พระสาวก ศาสนิกชนตัวอย่างและชาดก กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง 2560) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยแบ่งเนื้อหาเป็น 4 ชุดแบบฝึกทักษะ โดยใช้เวลาในการทดลองรวม 8 ชั่วโมง ได้แก่ ชุดแบบฝึกทักษะที่ 1 เรื่อง พุทธประวัติ 2 ชั่วโมง ชุดแบบฝึกทักษะที่ 2 เรื่อง ประวัติพุทธสาวก พุทธสาวิกา 2 ชั่วโมง ชุดแบบฝึกทักษะที่ 3 เรื่อง ศาสนิกชนตัวอย่าง 2 ชั่วโมง ชุดแบบฝึกทักษะที่ 4 เรื่อง ชาดก 2 ชั่วโมง 2) โดยในแต่ละชุดแบบฝึกทักษะ จะมีแบบฝึกหัด ใ้วัดผลระหว่างจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พุทธประวัติ พระสาวก ศาสนิกชนตัวอย่างและชาดก กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยชุดแบบฝึกทักษะ ที่ 1 เป็นแบบอัตนัย 4 ข้อ ชุดแบบฝึกทักษะที่ 2 เป็นแบบอัตนัย 10 ข้อ ชุดแบบฝึกทักษะที่ 3 เป็นแบบอัตนัย 10 ข้อ ชุดแบบฝึกทักษะที่ 4 เป็นแบบอัตนัย 10 ข้อ 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาใช้ทดสอบก่อนเรียน และหลังเรียนของนักเรียนชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 5 หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พุทธประวัติ พระสาวก ศาสนิกชนตัวอย่างและชาดก กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 4 หน่วย จำนวน 80 ข้อ คะแนนเต็ม 80 คะแนน ใช้เวลาในการทำ 10 นาที โดยเป็นแบบปรนัย แบบเลือกตอบ 4 ตัวเลือก 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ หลังใช้ชุดแบบฝึกทักษะรายวิชาพระพุทธศาสนาแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ได้แก่ เพศ อายุ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความพึงพอใจในการใช้ชุดแบบฝึกทักษะ รายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเขวไร่ศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ดังนี้ ระดับ 5 หมายถึง ความพึงพอใจมากที่สุด, ระดับ 4 หมายถึง ความพึงพอใจมาก, ระดับ 3 หมายถึง ความพึงพอใจปานกลาง, ระดับ 2 หมายถึง ความพึงพอใจน้อย, ระดับ 1 หมายถึง ความพึงพอใจน้อยที่สุด การแปลความหมายของคะแนนเพื่อรวมคะแนนของแต่ละคน แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ของบุญชม ศรีสะอาด (2546, หน้า 100)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้ 1) วิเคราะห์ประสิทธิภาพชุดแบบฝึกทักษะ ผลสำเร็จทั้งด้านกระบวนการและผลลัพธ์เกณฑ์ประสิทธิภาพ (E_1/E_2) มีความหมายคือ $E_1/E_2 = 80/80$ ตัวเลข 80 ตัวแรก (E_1) คือ นักเรียนทั้งหมดทำชุดฝึกหัดได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 คือ เป็นประสิทธิภาพของกระบวนการ ส่วนตัวเลข 80 ตัวหลัง (E_2) คือ นักเรียนทั้งหมดที่ทำแบบทดสอบหลังเรียนได้คะแนนเฉลี่ยร้อยละ 80 คือ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ หาค่าเฉลี่ย E_1 และ E_2 2) วิเคราะห์หาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากชุดแบบฝึกทักษะรายวิชาพระพุทธศาสนา โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้การประเมินก่อนและหลังการเรียนการหาข้อวิเคราะห์โดยใช้สถิติ t-test dependent การประเมินก่อนและหลังเรียน 3) วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้ชุดแบบฝึกทักษะรายวิชาพระพุทธศาสนา ตามแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) สถิติที่ใช้หาคุณภาพของชุดแบบฝึกทักษะ รายวิชาพระพุทธศาสนา วิเคราะห์หาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างชุดแบบฝึกทักษะกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้สูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างชุดแบบฝึกทักษะ กับจุดประสงค์การเรียนรู้

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ซึ่งมีเกณฑ์การประเมินคะแนนของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าชุดแบบฝึกทักษะ ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าชุดแบบฝึกทักษะ ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าชุดแบบฝึกทักษะ ไม่ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้

ค่าดัชนีความสอดคล้องที่นำมาใช้มีค่าอยู่ระหว่าง 0.50-1.00

วิเคราะห์หาค่าประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (E_1/E_2) ตามเกณฑ์ 80/80 โดยหาค่า E_1 และ E_2 ใช้สูตร (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556)

คำนวณหาค่า 80 ตัวแรก โดยใช้สูตร E_1

$$E_1 = \frac{\sum X}{\frac{N}{A}} \times 100$$

เมื่อ E_1 แทน ประสิทธิภาพของกระบวนการ

$\sum X$ แทน ผลรวมคะแนนที่ได้จากชุดกิจกรรมระหว่างเรียน

N แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

A แทน คะแนนเต็มของชุดกิจกรรมระหว่างเรียนทุกแผนรวมกัน

คำนวณหาค่า 80 ตัวหลัง โดยใช้สูตร E_2

$$E_2 = \frac{\sum X}{\frac{N}{B}} \times 100$$

เมื่อ E_2 แทน ประสิทธิภาพของผลลัพธ์

$\sum F$ แทน ผลรวมคะแนนจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน

N แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมด

B แทน คะแนนเต็มของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน

สถิติที่ใช้หาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

1) วิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (P) เป็นรายข้อของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้สูตร ดังนี้

$$P = \frac{R}{N}$$

เมื่อ P แทน ค่าความยากของแต่ละข้อ

R แทน จำนวนนักเรียนที่ทำข้อนั้นถูก

N แทน จำนวนนักเรียนทั้งหมดที่ทำข้อสอบ

2) วิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้วิธีวิเคราะห์แบบอิงเกณฑ์ของ Brennan ค่าอำนาจจำแนกที่หาโดยวิธีนี้เรียกว่า ดัชนีบี (B-Index หรือ Brennan Index) ใช้สูตร (สมบัติ ท้ายเรือคำ, 2553)

$$B = \frac{U}{N_1} - \frac{L}{N_2}$$

เมื่อ	B แทน	ค่าอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ
	U แทน	จำนวนผู้สอบผ่านเกณฑ์ที่ตอบถูก
	L แทน	จำนวนผู้สอบไม่ผ่านเกณฑ์ที่ตอบถูก
	N_1 แทน	จำนวนผู้สอบผ่านเกณฑ์
	N_2 แทน	จำนวนผู้สอบไม่ผ่านเกณฑ์

3) วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้สูตรของ Lovett (สมบัติ ทำยเรือคำ, 2553) ดังนี้

$$r_{cc} = 1 - \frac{K \sum X_i - \sum X_i^2}{(K-1) \sum (X_i - C)^2}$$

เมื่อ	r_{cc} แทน	ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ
	K แทน	จำนวนข้อสอบทั้งหมด
	X_i แทน	คะแนนสอบของนักเรียนแต่ละคน
	C แทน	คะแนนจุดตัดการผ่านเกณฑ์
	$\sum X_i$ แทน	ผลรวมของคะแนนนักเรียนทุกคน

4) วิเคราะห์ความพึงพอใจโดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แปลความหมายตามเกณฑ์ (Rating Scale) มี 5 ระดับ

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเขาไร่ศึกษา จังหวัดมหาสารคาม มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ผลการพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะ วิชาพระพุทธศาสนาสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเขาไร่ศึกษา ประสิทธิภาพของกระบวนการ E_1 เท่ากับ 86.20 และประสิทธิภาพของผลลัพธ์ E_2 เท่ากับ 89.35 ดังนั้น ชุดแบบฝึกทักษะ วิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเขาไร่ศึกษา ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 86.20/89.35 ซึ่งถือว่าสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเขวไร่ศึกษา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนก่อนเรียน เท่ากับ 50.12 และค่าเฉลี่ยร้อยละของคะแนนหลังเรียนเท่ากับ 71.48 แสดงว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน และจากการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน ปรากฏว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังจากใช้ชุดแบบฝึกทักษะ วิชาพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเขวไร่ศึกษา ผลการวิเคราะห์พบว่าระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่หลังจากใช้ชุดแบบฝึกทักษะ วิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเขวไร่ศึกษา พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจเรียงตามลำดับมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านเนื้อหาที่สอนทันสมัยนำไปใช้ได้จริง ($\bar{x} = 4.57$, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ ด้านสื่อการสอนมีความน่าสนใจ ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.51) ด้านครูส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตหรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ($\bar{x} = 4.47$, S.D. = 0.51) และ ด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้สนุกและน่าสนใจ ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 0.66)

5. อภิปรายผลการวิจัย

รายงานผลการพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พุทธประวัติ ประวัติพระสาวก สาวิกา ศาสนิกชนตัวอย่างและชาดก ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนเขวไร่ศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การมัธยมศึกษามหาสารคาม โดยการใช้ชุดแบบฝึกทักษะทางการเรียนมีข้อค้นพบที่นำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ชุดแบบฝึกทักษะทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พุทธประวัติ ประวัติพระสาวก สาวิกา ศาสนิกชนตัวอย่างและชาดก ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ ร้อยละ 86.20/89.35 หมายความว่า นักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบฝึกทักษะทั้ง 4 ชุด คิดเป็นร้อยละ 86.20 และนักเรียนได้คะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คิดเป็นร้อยละ 89.35 แสดงว่าแบบฝึกทักษะทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 พุทธประวัติ ประวัติพระสาวก สาวิกา ศาสนิกชนตัวอย่างและชาดก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ สอดคล้องกับงานวิจัยของวิไลลักษณ์ อินพุม (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชา

ประวัติศาสตร์เรื่อง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์กับประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านปรือน้อย โดยใช้แบบฝึกทักษะทางการเรียน พบว่า 1) แบบฝึกทักษะทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาประวัติศาสตร์ เรื่อง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์กับประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้วิจัยจัดทำและค้นคว้ามีประสิทธิภาพ 86.98/82.38 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม รายวิชาประวัติศาสตร์เรื่อง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์กับประเทศเพื่อนบ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกับไทยสูงขึ้นร้อยละ 82.38 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รำพึง งามตา (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วย 1) ชุดการสอน เรื่องการดำรงชีวิตของพืช 2) ข้อสอบวัดความรู้พื้นฐานก่อนเรียน 3.ข้อสอบก่อนเรียนและหลังเรียน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์กำหนดเกณฑ์ประสิทธิภาพของชุดการสอนไว้ที่ 80/80 จากการศึกษา พบว่าชุดการสอนที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพ 89.58/83.72 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชาพระพุทธศาสนา หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 เรื่อง พุทธประวัติ ประวัติพระสาวก สภาสงฆ์ ศาสนิกชนตัวอย่างและชาดก คิดเป็นร้อยละ 50.12/71.48 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้ แสดงว่านักเรียนที่เรียนด้วยการใช้แบบฝึกทักษะสามารถพัฒนาทักษะทางการเรียน เข้าใจได้ดี ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น อาจเป็นเพราะว่า แบบฝึกทักษะและแผนการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้มีขั้นตอนการสร้างตามหลักและแนวทางในการจัดทำเป็นอย่างดี ผ่านการตรวจและแก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิชาพระพุทธศาสนา กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ดังนั้น เนื้อหาสาระ จุดประสงค์ กิจกรรมต่างๆ ตลอดจนรูปแบบวิธีการของแบบฝึกทักษะ มีความเหมาะสมกับระดับของนักเรียน จากสาเหตุดังกล่าวทำให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของผสมพร ประจันตะเสน (2550) ได้ศึกษาการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ลักษณะภูมิประเทศของไทย ของนักเรียนชั้น ม.1/3 โรงเรียนบ้านกร่างวิทยาคม ปีการศึกษา 2560 จำนวน 15 คน โดยใช้ ชุดฝึกการเรียน ผลการศึกษาพบว่านักเรียนชั้น ม.1/3 จำนวน 15 คน มีค่าเฉลี่ยการประเมินโดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน โดยภาพรวมดีขึ้น และมีผลการเรียนหลังการใช้ชุดแบบฝึกหัดดีกว่าก่อนการเรียนรู้อย่างเป็นฐาน แสดงให้เห็นว่ากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานทำให้นักเรียนเข้าใจได้ง่ายและจำได้แม่นยำขึ้น ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงควรมีการจัดศูนย์แหล่งเรียนรู้ให้นักเรียนได้ศึกษาให้มากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาของพนัส ตองการพานิช (2561, หน้า 31-44) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องชุดการสอนนิตและการใช้ดนตรีประกอบเพื่อพัฒนาการ

เรียนการสอนเครื่องกระทบ โดยใช้สื่อการสอนดนตรีประกอบกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่นักศึกษาในวิทยาลัยการดนตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 ที่ลงเรียนวิชาเครื่องกระทบพื้นฐานจำนวน 16 คน พบว่า 1) ได้ชุดการสอนมีประสิทธิภาพที่ดีสามารถนำไปใช้ปรับพื้นฐานได้ 2) ค่าเฉลี่ยคะแนนจากแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยจากแบบทดสอบหลังการทดลอง ($M = 76.75$, $S.D. = 11.72$) มีค่าเฉลี่ยมากกว่าก่อนการทดลอง ($M = 32.00$, $S.D. = 18.41$)

3. ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนหลังการใช้ชุดแบบฝึกทักษะวิชาพระพุทธศาสนา ระดับความพึงพอใจของนักเรียนที่หลังจากใช้ชุดแบบฝึกทักษะ วิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนเขวาสีภิวัต พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ($\bar{x} = 4.33$, $S.D. = 0.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจเรียงตามลำดับมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านเนื้อหาที่สอนทันสมัยนำไปใช้ได้จริง ($\bar{x} = 4.57$, $S.D. = 0.50$) รองลงมา คือ ด้านสื่อการสอนมีความน่าสนใจ ($\bar{x} = 4.53$, $S.D. = 0.51$) ด้านครูส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตหรือแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ($\bar{x} = 4.47$, $S.D. = 0.51$) และ ด้านที่ค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านกิจกรรมการเรียนรู้สนุกสนานและน่าสนใจ ($\bar{x} = 3.90$, $S.D. = 0.66$) และสอดคล้องกับงานวิจัยพระอธิการมาวิน จันทมโม (อ้วนจี้) (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมโดยใช้พุทธวิธีการสอน เรื่อง เบญจศีลเบญจธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านผึ้งวิทยาคม จังหวัดนครพนม พบว่า การพัฒนาชุดการสอน โดยใช้พุทธวิธีการสอน เรื่อง เบญจศีลเบญจธรรม นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านผึ้งวิทยาคม พบว่า นักเรียนมีความรู้พื้นฐาน เกี่ยวกับเบญจศีลเบญจธรรม จากการทำแบบทดสอบก่อนเรียน นักเรียนมีความเข้าใจในหลักเบญจศีลเบญจธรรมพอปานกลาง และเมื่อได้ทดสอบหลังจากที่ได้ทำการเรียนการสอนแล้ว พบว่า นักเรียนมีความรู้และความเข้าใจในหลักเบญจศีลเบญจธรรมมากยิ่งขึ้น สามารถตอบแบบทดสอบ อธิบายหรือบรรยายในหลักธรรมได้เป็นอย่างดี 2. การพัฒนาชุดการสอน โดยใช้พุทธวิธีการสอน เรื่อง เบญจศีลเบญจธรรม นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านผึ้งวิทยาคม หลังจากที่ได้ผ่านการจัดการเรียนการสอนแล้ว ทำให้ทราบถึงความ พึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการจัดการเรียนรู้โดยพุทธวิธีการสอน เรื่อง เบญจศีลเบญจธรรม โดยภาพรวมพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากทุกๆ ด้าน เมื่อเรียงลำดับตามความพึงพอใจแล้ว นักเรียนมีความพึงพอใจเกี่ยวกับ กิจกรรมการเรียนการสอน เนื้อหาสาระเข้าใจง่าย และการวัดและประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด พระอธิการมาวิน จันทมโม (อ้วนจี้) (2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของขวัญชนก นัยเจริญ (2564, หน้า 1-13) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาชุดการเรียนรู้รูปแบบการเรียนการสอนแบบตกผลึกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิจารณ์วรรณกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี นักศึกษาสาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำนวน 55 คน ระยะเวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ เครื่องมือที่

ใช้ในการทดลองเป็นชุดการเรียนรู้ตามรูปแบบการเรียนการสอนแบบตถกถิกและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบวัดความสามารถในการวิจารณ์วรรณกรรม และแบบวัดความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อชุดการเรียนรู้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบค่าที่ พบว่าชุดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ความสามารถในการวิจารณ์วรรณกรรมของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และนักศึกษามีความพึงพอใจต่อชุดการเรียนรู้ระดับมากที่สุด ขวัญชนก นัยเจริญ (2564, หน้า 1-13)

แนวทางการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะพบว่า ควรมีการจัดเตรียมเนื้อหารายวิชาให้เหมาะสมกับนักเรียน เน้นประโยชน์ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน มีการบูรณาการให้สอดคล้องกับพื้นฐานความรู้และความต้องการของผู้เรียนโดยมีแบบฝึกทักษะเป็นฐาน เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดแทรกกิจกรรมการเรียนการสอนหรือสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนให้ผู้เรียนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ ควรหาเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายและเป็นปัจจุบันทั้งการประยุกต์สื่อการเรียนการสอนและเนื้อหาของการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้และวัยของผู้เรียน ควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการเรียนการสอนหรือสรุปการเรียนการสอน เพื่อเป็นการมีส่วนร่วมของผู้เรียนและเป็นข้อตกลงของห้องเรียนในการเรียนการสอน วางแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม ควรมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย พร้อมทั้งติดตามนำผลการประเมินมาวิเคราะห์ ปรับปรุง แก้ไข และทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ให้มีการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีการเรียนที่นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นแสดงความเป็นตัวของนักเรียนออกมา

1.2 สถานศึกษาควรลดภาระงานอื่น ที่ไม่เกี่ยวข้องกับงานสอนของครู เพื่อให้ครูได้มีเวลาในการเตรียมเนื้อหา สื่อ และรูปแบบการสอนใหม่เพื่อพัฒนานักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 จากงานวิจัยมีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นหลัก ดังนั้นครูผู้สอนควรเตรียมอินเทอร์เน็ตให้พร้อมต่อการเรียนการสอน เพื่อความสนุกและต่อเนื่องในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ

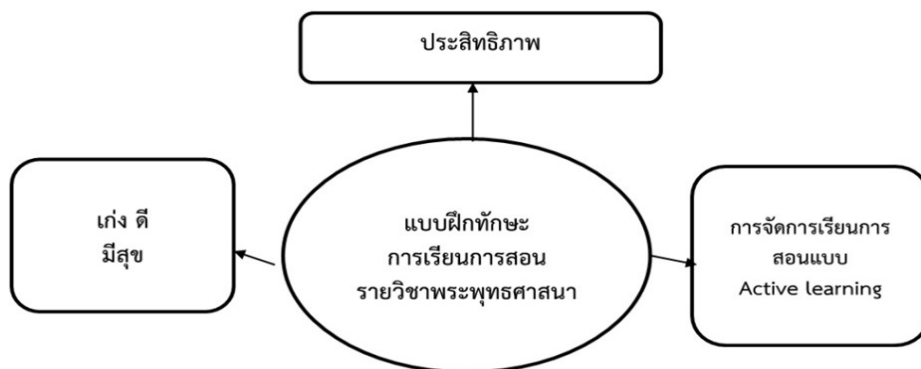
2.2 จากผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้แบบฝึกทักษะ พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ครูจึงควรนำแบบฝึกทักษะไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้จะ

ทำให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการในด้านวิชาพระพุทธศาสนาที่สูงขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หลังจากที่นักเรียนได้รับการเรียนการสอนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะ รายวิชาพระพุทธศาสนา ทำให้ทราบถึงประสิทธิภาพของชุดแบบฝึกทักษะในการเรียนการสอนของนักเรียน ก่อนที่จะได้รับการเรียนการสอนโดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะวิชาพระพุทธศาสนา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุดแบบฝึกทักษะรายวิชาพระพุทธศาสนา ส่งผลให้นักเรียนที่รับการเรียนการสอน โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะรายวิชาพระพุทธศาสนาและได้พัฒนาพฤติกรรมในการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียน เก่ง ดี มีสุข ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเก่งคือผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์มีการเรียนสูงขึ้น มีความรู้ความสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตัวเอง เป็นผู้ที่ไม่รู้ใฝ่เรียนดี คือ มีพฤติกรรมทั้งในและนอกชั้นเรียนที่ดี อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ทำงานเป็นทีม และยอมรับกฎและกติกา เคารพกฎหมาย เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม และมีสุข คือ เป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดี มีความสุขในการดำเนินชีวิต มีความสุข รับมือกับอารมณ์ รับมือกับแรงกดดันได้ และปรับตัวเข้ากับสังคมได้ ครูได้ชุดแบบฝึกทักษะวิชาพระพุทธศาสนา หรือเป็นตัวอย่างในการพัฒนาชุดแบบฝึกทักษะต่อไปได้ โรงเรียนได้แนวทางในการพัฒนาชุดการสอน และแนวทางในการจัดแบบ Active learning โดยใช้ชุดแบบฝึกทักษะ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. (2552). *การพัฒนาส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- _____. (2546). การจัดการการเรียนรู้ พระพุทธศาสนา. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ขวัญชนก นัยเจริญ. (2564). การพัฒนาชุดการเรียนรู้รูปแบบการเรียนการสอนแบบตกลูกเพื่อส่งเสริมความสามารถในการวิจารณ์วรรณกรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรี. วารสารครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 49(3), 1-13.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 7-20.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2546). การพัฒนาหลักสูตรและการวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตร. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ผสมพร ประจันตะเสน. (2550). การเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง ลักษณะภูมิประเทศของไทย ของนักเรียนชั้น ม.1/3 โรงเรียนบ้านกว้างวิทยาคม ปีการศึกษา 2550 จำนวน 15 คน โดยใช้ชุดฝึกการเรียนรู้ 2550. (รายงานการวิจัย). พิษณุโลก: โรงเรียนบ้านกว้างวิทยาคม.
- พนัส ต้องการพานิช. (2561). ชุดการสอนโน้ตและการใช้ดนตรีประกอบเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเครื่องกระทบ. วารสารดนตรีรังสิต, 13(2), 31-44.
- พระอธิการมาวิน จันทมโม (อ้วนจี). (2561). การพัฒนาชุดการสอนสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนา และวัฒนธรรมโดยใช้พุทธวิธีการสอนเรื่อง เบญจศีลเบญจธรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านผึ่งวิทยาคม จังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2544). การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง. กรุงเทพฯ: เดอะมาสเตอร์กรุ๊ป แมเนจเม้นท์.
- ราฟิง งามตา. (2558). การสร้างชุดการสอนวิชาวิทยาศาสตร์เรื่อง การดำรงชีวิตของพืช สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิไลลักษณ์ อินพุม. (2558). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชา ประวัติศาสตร์เรื่อง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์กับประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีอาณาเขตติดต่อกับไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านปรือน้อย โดยใช้แบบฝึกทักษะทางการเรียน. (รายงานการวิจัย). ประจวบคีรีขันธ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประจวบคีรีขันธ์ เขต 2 โรงเรียนบ้านปรือน้อย.
- สมบัติ ท้ายเรือคำ. (2553). ระเบียบวิธีวิจัยสำหรับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานบุญพะเหวด
ของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด*

An Analytical Study of Buddhist Ethics in Boon Phaved of Roi et
Province People

พระสุพล สุพล (ต๋องโพนทอง), พระครูสีลสาราธิคุณ และพระเทพวชิรวิมล
Phra Supol Supalo (Tongphonthong), Phrakhru Silasarathikhun and Phrathepvachiravimon
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: waradisth@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประเพณีบุญพะเหวดในบริบทของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด 2) ศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการทำบุญในพระพุทธศาสนา และ 3) วิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานบุญพะเหวดของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสงฆ์ นักวิชาการทางศาสนา ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป ชาวจังหวัดร้อยเอ็ด รวมทั้งสิ้น 20 คน โดยศึกษาจากคัมภีร์พระไตรปิฎก เอกสารทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือวิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วนำเสนอผลการวิจัยด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประเพณีบุญพะเหวดในบริบทของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด เป็นประเพณีที่จัดขึ้นในเดือนสี่และจัดอยู่ในฮีตที่สี่ของประเพณีสิบสองเดือนอีสานเป็นประเพณีที่แฝงไปด้วยปรัชญา คติธรรม ความเชื่อ และหลักการปฏิบัติของชาวร้อยเอ็ดได้อ่อนนุรักษ์ สืบสานและได้พัฒนา ประเพณีบุญพะเหวดจนกลายเป็นเอกลักษณ์ และอัตลักษณ์ของชาวร้อยเอ็ดและยังเป็นประเพณีที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม ประเพณีและการดำเนินชีวิตของชาวร้อยเอ็ดโดยเฉพาะในหมู่บ้านชนคนรุ่นใหม่
2. หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานบุญพะเหวดของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด ได้แก่ ทาน ศีล ภาวนา หลักปฏิบัติที่เป็นจุดหมายของผู้ที่จะมาตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าจะต้องบำเพ็ญบารมีให้เต็มสำหรับพระเวสสันดร

*ได้รับบทความ: 21 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566
Received: August 21, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

เป็นชาติสุดท้ายของพระโพธิสัตว์ก่อนที่จะมาได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า สำหรับชาติที่เกิดเป็นพระเวสสันดร เป็นชาติที่ต้องบำเพ็ญทานบารมีให้เต็ม หลักพุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในบุญผะเหวด คือ การให้ทาน

3. วิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานบุญผะเหวดของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด คือผู้วิจัยวิเคราะห์คุณค่าทางพุทธจริยศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งประกอบไปด้วยคุณค่าทางด้านพุทธศาสนา คุณค่าทางด้านศีลธรรม คุณค่าทางด้านคุณธรรม คุณค่าทางด้านจริยธรรม ที่เป็นหลักพัฒนามนุษย์ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ในทัศนะของพุทธศาสนา

คำสำคัญ: หลักพุทธจริยศาสตร์; บุญผะเหวด; ชาวจังหวัดร้อยเอ็ด

Abstract

This research was aimed to: 1) Study of the Boon Phaved tradition in the context of the people of Roi Et Province. 2) Study the principles of Buddhist ethics related to making merit in Buddhism. 3) Analyze the principles of Buddhist ethics in the merit-making ceremony of the people of Roi Et Province. It is qualitative research. Key informants include monks, religious scholars, community leaders, and the general public. Roi Et Province residents, a total of 20 people, studied from the Tripitaka scriptures, academic documents and related research the research tool used in-depth interviews. Then the research results are presented using descriptive analysis method.

The research results were found that:

1. Boon Phaved tradition in the context of the people of Roi Et Province It is a tradition held in It is the fourth month and is classified as the fourth heat of the Isaan month tradition. It is a tradition that is embedded with philosophy, morality, beliefs, and principles of practice that Roi Et Buddhists have preserved. Inherited and developed Bun Phawet tradition until it has become unique and the identity of the Roi Et people and is also a tradition that influences the culture Traditions and lifestyles of the Roi Et people, especially among the new generation.

2. The principles of Buddhist ethics in the Boon Phaved of the people of Roi Et Province include the Dana, Sila, Bhavana teachings or practices that are the goal of those who will become enlightened as Buddha. They must fully practice the merits of Vesantara in their final life. of the Bodhisattva before he was born as Prince Siddhartha and

attained enlightenment as the Buddha. For the nation that is born as a Vedanta, it is a nation that must practice merit to the fullest extent. Therefore, the Buddhist ethics that appear in Boon Phawet is almsgiving.

3. Analyze the principles of Buddhist ethics in the merit-making ceremony of the people of Roi Et Province. Is a researcher who analyzes the values of Buddhist ethics that influence the way of life of communities in Roi Et Province. which contains Buddhist values moral values Moral values Ethical values which is the principle of human development to be a complete human being from the point of view of Buddhism.

Keywords: Buddhist Ethics; Boon Phaved; People of Roi Et Province

1. บทนำ

บุญผะเหวดหรือบุญเทศน์มหาชาติ คือ ประเพณีพิธีการทำบุญอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนาของคนไทยชาวพุทธ โดยเฉพาะในจังหวัดร้อยเอ็ดซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยหรือภาคอีสาน ประเพณีบุญผะเหวดหรือบุญเทศน์มหาชาตินี้ เป็นประเพณีการทำบุญที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และคติความเชื่อที่มีต่อประเพณีนี้ในหลายๆ ด้าน ได้มีการรักษาสืบทอดต่อเนื่องกันมาช้านาน ผ่างไว้ด้วยปรัชญาในการดำเนินชีวิตตามคติธรรมความเชื่อที่มีต่อเรื่องราวในประเพณีบุญผะเหวด และคติความเชื่อตามประเพณีและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน บุญผะเหวดหรือเทศน์มหาชาติ ถือได้ว่าเป็นประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งของคนไทยชาวภาคอีสาน โดยเฉพาะที่จังหวัดร้อยเอ็ด ถือได้ว่าเป็นประเพณีประจำปีของจังหวัดที่จัดได้ยิ่งใหญ่เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดร้อยเอ็ด และยังเป็นแหล่งของวัฒนธรรมที่ดีงามและช่วยเสริมสร้างวิถีชีวิตของชุมชนให้เข้มแข็ง และสอดคล้องกับหลักการดำเนินชีวิตที่ดีงามของสังคม ให้ดำเนินควบคู่ไปกับวิถีชีวิตของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเช่นปัจจุบันนี้ได้เหมาะสมและกลมกลืน (พระมหาธีรรัตน์ อุทัยปุตฺโต, พระครูปริยัติคณานุรักษ์ และเจ้าอธิการสุริยนต์ ทสฺสนิโย, 2561, หน้า 41-54)

ในปัจจุบันของประเพณีบุญผะเหวดหรือบุญเทศน์มหาชาติคือ อิทธิพลของวัฒนธรรมสมัยใหม่และคนยุคใหม่ โดยเฉพาะในหมู่เยาวชนชาวไทยที่ยังไม่เข้าใจในคติความเชื่อที่มีต่อประเพณีบุญผะเหวดอย่างแจ่มชัดว่า ประเพณีบุญผะเหวดในจังหวัดร้อยเอ็ดนี้มีความเป็นมาอย่างไร และเกี่ยวข้องกันกับหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาในด้านใดบ้าง จึงทำให้ขาดความน่าสนใจในด้านความหมายของประเพณีที่ถือได้ว่าเป็นสาระที่สำคัญอันแท้จริงของประเพณีนี้ไป หรืออาจให้ความสนใจเพียงด้านเดียวเฉพาะความสนุกสนานรื่นเริง จนอาจทำให้สาระสำคัญของประเพณีนี้กลายเป็นเพียงพิธีกรรมที่มีวัตถุประสงค์ลวด

เคลื่อนไปจากวัตถุประสงค์เดิมที่ได้สืบทอดปฏิบัติกันมาช้านานแล้ว โดยเฉพาะในกลุ่มของเยาวชนคนรุ่นใหม่ที่กำลังได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาแทรกแซงในวิถีชีวิต ทำให้เปลี่ยนทัศนคติ และค่านิยมบางอย่างไปจากวิถีชีวิตเดิมของชุมชน จึงอาจทำให้ไม่เห็นคุณค่าที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของตนเองได้ และอาจเสื่อมสูญหรือมีการพัฒนาเปลี่ยนไปจากวัตถุประสงค์ดั้งเดิมของนักปราชญ์ผู้รู้ได้ ฉะนั้น ประเพณีบุญผะเหวดของชาวจังหวัดร้อยเอ็ดนี้ จึงนับว่าเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีค่าควรแก่ศึกษาถึงความ เป็นมาและคติความเชื่อต่างๆ เพราะคติความเชื่อเหล่านั้นมีบทบาทและความสำคัญในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม (ปรีชา พิณทอง, 2534, หน้า 67)

อนาคต จึงสรุปได้ว่าประเพณีบุญผะเหวดของจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น เป็นประเพณีที่จัดงานได้อย่างยิ่งใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งในภาคอีสานดั่งนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวความคิดที่จะศึกษาวิจัยว่า บุญผะเหวดหรือบุญเทศน์มหาชาติ ที่ศึกษาเฉพาะในกรณีของจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น (พระครูปลัดพร ปิยธมโม (คำทอง), 2549) มีความเป็นมาอย่างไร โดยจะมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะคติความเชื่อการให้ทาน ของประเพณีบุญผะเหวดหรือบุญเทศน์มหาชาติที่มีต่อชุมชนในเขตเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ตามที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งของจังหวัด และได้มีการจัดประเพณีนี้ได้ยิ่งใหญ่มาที่สุดกว่าทุกๆ แห่งในเขตพื้นที่ ของจังหวัดร้อยเอ็ด ดังมีคำขวัญประจำจังหวัดว่า

“สิบเอ็ดประตูเมืองงาม เรืองนามพระสูงใหญ่

ผ้าไหมสาเกต บุญผะเหวดประเพณี

มหาเจดีย์ชัยมงคล งามน่ายลบึงพลาญชัย

เขตกว้างไกลทุ่งกุลา โลกลือชาข้าวหอมมะลิ”

มากขึ้นชาวบ้าน มาเอาบุญผะเหวด ชาวจังหวัดร้อยเอ็ดจะทำข้าวปุ้นไว้ทำบุญให้ทาน แจกจ่ายให้ประชาชนที่มานงานบุญผะเหวดได้รับประทานตลอดทั้งวัน สร้างความสัมพันธ์ในสังคมภาคอีสานได้อย่างชัดเจน อันดับแรกก็คือหลักของการ “ให้ทาน” เพราะทานเป็นการแสดงถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่พึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างวงศาตถาญาติ เพื่อน และกลุ่มคนในสังคม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่การดำรงชีวิตของชุมชน กล่าวได้ว่า ทาน เป็นหลักการครองคนในสังคมได้ (พระลือชัย อินทโยโส (นราทอง), 2549)

การให้ทาน สามารถผูกมิตร ไม่ตรี ความรักสมัครสมานสามัคคี รวมน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ให้เกิดขึ้นได้ในสังคม อย่างไรก็ดี ผู้ให้ทานย่อมได้ชื่อว่าเป็นที่รักที่ขอบใจของคนทั้งหลาย เพราะผู้รับย่อมชื่นชอบในเมตตาธรรมของผู้ให้เสมอ และผู้ให้ทานยังได้ชื่อว่าเข้าถึงประโยชน์และความดีงามขั้นสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา “ทาน” ที่พุทธองค์ทรงตรัสว่า

“ดูกรภิกษุทั้งหลาย ทาน 2 อย่างนี้ คือ อามิสทาน 1 ธรรมทาน 1 ดูกรภิกษุทั้งหลาย บรรดาทาน 2 อย่างนี้ ธรรมทานเป็นเลิศ ดูกร ภิกษุทั้งหลาย การแจกจ่าย 2 อย่างนี้ คือ การแจกจ่ายอามิส 1

การแจกจ่ายธรรม 1 ดุริยคุณทั้งหลาย บรรดาการแจกจ่าย 2 อย่างนี้ การแจกจ่ายธรรมเป็นเลิศ ดุริยคุณทั้งหลาย การอนุเคราะห์ 2 อย่างนี้ คือ การอนุเคราะห์ด้วยอามิส 1 การอนุเคราะห์ด้วยธรรม 1 ดุริยคุณทั้งหลาย บรรดาการอนุเคราะห์ 2 อย่างนี้ การอนุเคราะห์ด้วยธรรมเป็นเลิศฯ พระพุทธเจ้าทั้งหลายได้ตรัสทานใดว่าอย่างย้ง ยอดเยี่ยม พระผู้มีพระภาคได้ทรงสรรเสริญการแจกจ่ายทานใดว่าอย่างย้งยอดเยี่ยม วิญญูชนผู้มีจิตเลื่อมใสในพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระอรียสงฆ์ผู้เป็นเขตอันเลิศ รู้ชัดอยู่ซึ่งทานและการแจกจ่ายทานนั้นๆ ใครจะไม่พึงบูชา (ให้ทาน) ในกาลอันควรเล่า ประโยชน์อย่างย้งนั้นของผู้แสดงและผู้ฟัง ทั้ง 2 ผู้มีจิตเลื่อมใสในคำสั่งสอนของพระสุคตย่อมหมดจด ประโยชน์อย่างย้งนั้น ของผู้ไม่ประมาทแล้วในคำสั่งสอนของพระสุคต ย่อมหมดจด ฯ (ขุ.ขุ. 25/6453-6470/284-285)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเพณีบุญผะเหวดในบริบทของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธจริยศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการทำบุญในพระพุทธศาสนา
3. เพื่อวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานบุญผะเหวดของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

พื้นที่การวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่สำหรับการวิจัยได้แก่ชาวจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีเกณฑ์ในการเลือก (Criteria) อยู่ 4 ประการ คือ 1) ชาวจังหวัดร้อยเอ็ดมีความศรัทธาในพระพุทธศาสนา 2) ชาวจังหวัดร้อยเอ็ดมีความสามัคคีและรักษาวัฒนธรรมอันดีงามในการทำบุญผะเหวด 3) ชาวจังหวัดร้อยเอ็ดสืบสานประเพณีบุญเดือนสี่ ตามฮีตสิบสอง คองสิบสี่มาตั้งแต่บรรพบุรุษ 4) ประเพณีบุญผะเหวดมีอิทธิพลต่อศิลปวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 4 ประการ คือ 1) พระสงฆ์เป็นผู้ประพฤติดี ชอบด้วยพระวินัยและเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน 2) นักวิชาการ เป็นผู้ที่เคยบวชเรียนในทางพระพุทธศาสนา 3) ปราชญ์ชาวบ้าน 4) ผู้ทำพิธีกรรม โดยจำแนกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้ พระสงฆ์ชั้นปกครอง จำนวน 3 รูป, นักวิชาการทางศาสนา (พระสงฆ์และคฤหัสถ์) จำนวน 2 รูป/คน ประชาชนทั่วไป จำนวน 10 คน, ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 รูป/คน

เครื่องมือการวิจัยผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็น 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด 2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation

observe) โดยผู้วิจัยดำเนินการสังเกตจากการทำกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่างๆ เช่น กิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมทางศาสนา ฯลฯ เป็นต้น กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่วิจัย

วิธีการสร้างเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาประเด็นและเนื้อหาของงานวิจัยในบทที่ 1-2-3 จนครบถ้วนแล้ว เพื่อแสวงหาคำตอบในบทที่ 4 จึงได้กำหนดประเด็นสำคัญเพื่อสร้างคำถามวิจัย ได้นำประเด็นสำคัญเข้าปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำทั้งประเด็นสำคัญและวิธีการสร้างเครื่องมือ นำแบบสัมภาษณ์เข้าปรึกษากับอาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบสัมภาษณ์ไปปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา เสนอแบบสัมภาษณ์ต่อบัณฑิตวิทยาลัย และนำแบบสัมภาษณ์ลงสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามที่กำหนดแล้ว

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งมีทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามที่กำหนดไว้ และสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ผู้วิจัยได้เข้าไปสัมภาษณ์ในชุมชนในพื้นที่เป้าหมายของการวิจัย มีการจดบันทึก การใช้เทปบันทึกเสียง และการบันทึกภาพนิ่ง

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ มี 3 ส่วน ด้วยกันประกอบด้วย 1) การเก็บข้อมูลเชิงเอกสาร ทั้งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่ เอกสารงานวิจัยตำรา วิชาด้านพุทธศาสนาและตำราอื่นๆ รวมทั้งบทความวิชาการที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 2) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth interview) และ 3) การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group discussion) ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลวิธีการเชิงคุณภาพ โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบบรรยายและพรรณนา (Descriptive Research) ในการนำเสนอ ข้อมูลการวิจัยจะอยู่ในลักษณะการพรรณนาความ (Descriptive presentation) ประกอบภาพถ่าย และการพรรณนาความ ประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเครื่องมือเก็บข้อมูลใช้ หลังจากนั้นอาจมีการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ข้อมูลมากขึ้น และทำการวิเคราะห์ข้อมูลอีกครั้งหนึ่งซึ่งให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องและเป็นจริงมากที่สุด

การสังเคราะห์ข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ในขั้นตอนสุดท้ายผู้วิจัยจึงได้สังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดออกมาเป็นองค์ความรู้และเขียนรายงานการวิจัย เพื่อเสนอขออนุมัติจบการศึกษาของหลักสูตร

การนำเสนอข้อมูลในการสรุปกระบวนการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลที่ผ่านการ วิเคราะห์อย่างสมบูรณ์แล้วมาทำการเขียนพรรณนาความ ดังต่อไปนี้ 1) บทสรุปที่เป็นการวิเคราะห์ในลักษณะรวบยอดหรือเป็นประเด็นสำคัญ 2) อภิปรายความเห็นของผู้วิจัย 3) ข้อเสนอแนะ ซึ่งแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในเรื่องของวิจัยและ ข้อเสนอแนะของผู้ที่สนใจในการศึกษาวิจัยต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานบุญผะเหวดของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด โดยได้ทำการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยอย่างครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ประเพณีบุญผะเหวดในบริบทของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า “บุญผะเหวด” จัดอยู่ในฮีตที่ 4 หรือ บุญเดือนสี่ คำว่า “ผะเหวด” เป็นภาษาอีสาน มีที่มาจากงานประเพณีพระเวสสันดรชาดกในภาษาภาคกลาง หรืองานบุญมหาชาติ ที่เป็นพระนามขององค์สัมมาสัมพุทธเจ้าในชาติสุดท้ายก่อนที่พระองค์จะประสูติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะและตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง เป็นศาสดาของศาสนาพุทธ พระเวสสันดร ถือว่าเป็นชาติที่สำคัญยิ่งเนื่องจากเป็นชาติที่พระองค์ได้บำเพ็ญทานบารมียิ่งใหญ่หลวง บุญผะเหวดร้อยเอ็ดเป็นงานบุญอันเก่าแก่ที่อยู่คู่กับชาวร้อยเอ็ดมานานกว่า 100 ปีแล้ว แต่เพิ่งจะได้รับการฟื้นฟูให้เป็นประเพณีประจำจังหวัดขึ้นมา ในปี พ.ศ. 2534 โดยสุพร สุภสร ผู้ว่าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดสมัยนั้นพร้อมด้วยชาวร้อยเอ็ดทุกคน

การจัดงานบุญผะเหวดของชาวร้อยเอ็ดนั้น มีความเชื่อกันว่าหากได้ฟังเทศน์บุญผะเหวดครบ 13 กัณฑ์ จบภายในวันเดียวและจัดพิธีตั้งเครื่องคาย (บูชา) ได้ถูกต้อง อาณิสสจะลดบันดาลให้ไปเกิดในศาสนาของพระศรีอริยเมตไตร ซึ่งเป็นดินแดนแห่งความสุข สงบ แต่ในทางกลับกันหากตั้งเครื่องคายไม่ถูกต้อง ก็ลดบันดาลให้เกิดอาเพศต่างๆ นานาทั้งนี้การจัดงานบุญผะเหวดแต่ละครั้งเป็นงานบุญสำคัญที่ทุกคนในหมู่บ้านได้แรงร่วมใจกันจัดขึ้น นอกจากการฟังเทศน์มหาชาติแล้ว ประเพณีนี้ยังแฝงไว้ด้วยความเชื่อหลายประการเข้าไว้ด้วยกัน ที่สำคัญได้แก่ ความเชื่อเรื่องพระอุปคุต ซึ่งเป็นพระผู้รักษาพิธีให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น ตั้งแต่ต้นจนจบ ไม่มีพญามารมารบกวน

2. หลักพุทธจริยศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการทำบุญผะเหวดของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด “บุญผะเหวด” หรือบุญมหาชาติ บุญประจำเดือนสี่ตามฮีตสิบสองที่ชาวอีสานยังสืบสานเป็นงานบุญใหญ่ประจำปีของจังหวัดร้อยเอ็ด คือหลัก บุญกิริยาวัตถุ 3 อันได้แก่ 1) ทานมัย คือบุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน ชาวร้อยเอ็ดจะให้ทานด้วยขนมจีน “ข้าวปุ้น” ดังคำขวัญว่า “มากินข้าวปุ้น เอาบุญผะเหวด ฟังเทศน์มหาชาติ” เป็นคำกล่าวเชิญต้อนรับแขกที่แวะมาเยี่ยมเยือนในช่วงงานประเพณีบุญผะเหวด หรือบุญเดือนสี่ของชาวอีสานที่จะทำกันเกือบทุกหมู่บ้านซึ่งมีการจัดเตรียม “ข้าวปุ้น” หรือ ขนมจีน เพื่อแจกจ่ายและทำบุญตักบาตรที่วัดเป็นเรื่อง “ทาน” ก็เป็นประเพณีการบริจาคทานครั้งยิ่งใหญ่ ในงานนี้ก็จะมีการเทศน์มหาชาติ ซึ่งถือว่าเป็นงานอันศักดิ์สิทธิ์ผู้ใดฟังเทศน์มหาชาติจบภายในวันเดียวและบำเพ็ญคุณงามความดีจะได้อาณิสสไปเกิดในภพหน้า 2) สілมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล ในงานบุญผะเหวด ก่อนจะถวายภัตตาหารแด่พระสงฆ์ สามเณร หรือถวายต้นกัณฑ์หลอน ต้องสมาทานศีลก่อน 3) ภาวณมัย คือ บุญสำเร็จด้วยการเจริญภาวนา

3. การวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานบุญผะเหวดของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ผู้วิจัยมุ่งในการศึกษาความสนใจคุณค่าทางพุทธจริยศาสตร์การให้ทานในงานประเพณีบุญผะเหวดของจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด ประวัติและความเป็นมาของให้ทานในงานบุญผะเหวดคุณค่าทางพุทธจริยศาสตร์ ความหมายของพุทธจริยศาสตร์ พุทธจริยศาสตร์กับการศึกษา วิเคราะห์คุณค่าทางจริยศาสตร์ของประเพณีบุญผะเหวดของชาวจังหวัดร้อยเอ็ดที่มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด คุณค่าทางด้านพุทธศาสนา คุณค่าทางด้านศีลธรรม คุณค่าทางด้านคุณธรรม คุณค่าทางด้านจริยธรรม บุญผะเหวดว่า “เป็นประเพณีที่สำคัญของชาวอีสาน ชาวอีสานจะจัดทำบุญผะเหวดปีละ 1 ครั้งระหว่างเดือน 3 เดือน 4 ไปจนถึงกลางเดือน 5 ในช่วงสัปดาห์แรกของเดือนมีนาคมทุกปี

บุญผะเหวดหรืองานบุญมหาชาติ คือ งานมหากุศล ให้รำลึกถึงการบำเพ็ญบุญ คือ ความดีที่ยังยวดยอนมีการสละความเห็นแก่ตัว เพื่อผล คือ ประโยชน์สุขอันไพศาลของมวลชนมนุษยชาติเป็นสำคัญ ดังนั้นบรรพชนชาวไทยอีสานแต่โบราณ จึงถือเป็นเทศกาลที่ประชาชนทั้งหลายพึงสนใจร่วมกระทำบำเพ็ญและได้อนุรักษ์สืบทอดเป็นวัฒนธรรมสืบมา จนถึงอนุชนรุ่นหลังที่ควรเห็นคุณค่าและอนุรักษ์เป็นวัฒนธรรมสืบไป

บุญผะเหวดหรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า บุญมหาชาติ เป็นประเพณีบุญตามฮีตสิบสองของชาวอีสาน แต่ถ้าถือเป็นเรื่อง “ทาน” ก็เป็นประเพณีการบริจาคทานครั้งยิ่งใหญ่ ในงานนี้ก็จะมีการเทศน์มหาชาติ ซึ่งถือว่าเป็นงานอันศักดิ์สิทธิ์ผู้ใดฟังเทศน์มหาชาติจบภายในวันเดียวและบำเพ็ญคุณงามความดีจะได้านิสงส์ไปเกิดในภพหน้า

บุญผะเหวด หรือ พระเวสสันดร เป็นประเพณีที่ยึดถือปฏิบัติสืบมา ตามคติความเชื่อของชาวอีสานที่ว่า หากผู้ใดได้ฟังเทศน์เรื่องพระเวสสันดรจบทั้ง 13 กัณฑ์ ภายในการเทศน์ครั้งเดียว ภายในวันเดียว จะได้เกิดร่วมชาติภพกับพระศรีอริยเมตไตรย โดยบุญผะเหวดนี้จะทำติดต่อกัน 3 วัน”นอกจากจะเป็นประเพณีงานบุญท้องถิ่นที่แต่ละชุมชนจัดตาม “ฮีต” “คอง” วิถีของชุมชนแล้ว ปัจจุบันสถาบันการศึกษายังได้นำเอาศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน รวมถึงงานบุญท้องถิ่น เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ของคนรุ่นใหม่ รวมถึงมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ที่ได้กำหนดให้มีการจัดงานประเพณี “บุญผะเหวด” ขึ้นในชุมชนของมหาวิทยาลัย เพื่อให้บัณฑิตผู้เรียนและชุมชนใกล้เคียงได้สืบสานงานบุญและเรียนรู้วิถีพื้นบ้านอีสานไปพร้อมกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานบุญผะเหวดของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประเพณีบุญผะเหวด หรือบุญเทศน์มหาชาตินี้ เป็นประเพณีการทำบุญที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา และคติความเชื่อที่มีต่อประเพณีนี้ในหลายๆ ด้าน ได้มีการรักษาสืบทอดต่อเนื่องกันมาช้านาน แฝงไว้ด้วยปรัชญาในการดำเนินชีวิตตามคติธรรมความเชื่อที่มีต่อเรื่องราวในประเพณีบุญผะเหวด และคติความเชื่อตามประเพณีและวัฒนธรรมประจำท้องถิ่นของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

บุญผะเหวดหรือเทศน์มหาชาติ ถือได้ว่าเป็นประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งของคนไทยชาวภาคอีสานโดยเฉพาะที่จังหวัดร้อยเอ็ด ถือได้ว่าเป็นประเพณีประจำปีของจังหวัดที่จัดได้ยิ่งใหญ่เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดร้อยเอ็ด และยังเป็นแหล่งของวัฒนธรรมที่ดึงดูดและช่วยเสริมสร้างวิถีชีวิตของชุมชนให้เข้มแข็งและสอดคล้องกับหลักการดำเนินชีวิตที่ดีงามของสังคม ให้ดำเนินควบคู่ไปกับวิถีชีวิตของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างเช่นปัจจุบันนี้ได้เหมาะสมและกลมกลืน สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดพร ปิยธมโม (คำทอง) (2549) ชุมชนชาวจังหวัดร้อยเอ็ด มีวัฒนธรรมประเพณีการทำบุญตามฮีตสิบสอง คองสิบสี่มาอย่างยาวนานตั้งแต่บรรพบุรุษ ประเพณีบุญเดือนสี่ คือ “บุญผะเหวด” เป็นงานบุญประจำจังหวัดร้อยเอ็ด จากผลการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานบุญผะเหวดของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด” พบว่า งานบุญผะเหวด ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระลือชัย อินทโยโส (นราทอง) (2549) ว่าการจัดประเพณีนี้ได้ยิ่งใหญ่มากที่สุดกว่าทุกๆ แห่งในเขตพื้นที่ของจังหวัดร้อยเอ็ด มากินข้าวปุ้น มาเอาบุญผะเหวด ชาวจังหวัดร้อยเอ็ดจะทำข้าวปุ้นไว้ทำบุญให้ทาน แจกจ่ายให้ประชาชนที่มางานบุญผะเหวดได้รับประทานตลอดทั้งวัน สร้างความสัมพันธ์ในสังคมภาคอีสานได้อย่างชัดเจน อันดับแรกก็คือหลักของการ “ให้ทาน” เพราะทานเป็นการแสดงถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่พึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างวงศาตถาญาติ เพื่อน และกลุ่มคนในสังคม มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่การดำรงชีวิตของชุมชน กล่าวได้ว่า ทาน เป็นหลักการครองคนในสังคมได้

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานบุญผะเหวดของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ที่มาของมหาเวสสันดรชาดกน่าจะเป็นเรื่องเล่าหรือนิทานของชาวพื้นเมืองอินเดียมาก่อน พัฒนาการวรรณกรรมมหาพระเวสสันดรในระยะแรกพบว่า เวสสันดรชาดก เป็นชื่อในภาษาบาลี ส่วนภาษาสันสกฤตเรียกว่า วิศวันตระอวทาน มีเนื้อเรื่องแตกต่างกันบางอนุภาค เช่น ไม่ปรากฏชื่อชูชกในภาษาบาลี สำหรับภาษาบาลีในพระสุตตันตปิฎก เชื่อว่าแต่งโดยพระพุทธโฆสะเถระในพุทธศาสนาศรีลังกาในช่วง พุทธศตวรรษที่ 10-11 สอดคล้องกับงานวิจัยของชาญคณิต อารณีย์ (2556) ในอุษาคเนย์รับมาจากลังกาโดยคณะสงฆ์กับคณะโยมสงฆ์ที่ใกล้ชิดมูลานายคนชั้นนำในวัฒนธรรมหลวงของรัฐใหญ่ ราว พ.ศ. 1700 เช่น รัฐลุ่มน้ำเจ้าพระยา ภาคกลางตอนล่าง ในสยามประเทศ รัฐลุ่มน้ำอิรวดีในพม่าประเทศ เป็นต้น

นักวิชาการพบหลักฐานว่ามีจิตรกรรมเรื่องเวสสันดร (เขียนร่วมกับมโหสถชาดก) เรียงต่อกันเป็นแนวยาวในวิหารโลกเทียกพัน เมืองพุกาม อายุราว พ.ศ. 1650 สอดคล้องกับงานวิจัยของสุจิตต์ วงษ์เทพ (2556) ภาพสลักเรื่องเวสสันดรที่ปรากฏเป็นหลักฐานเหลืออยู่ในปัจจุบันที่เก่าแก่ที่สุดที่พบในประเทศไทย คือ ภาพสลักบนใบเสมา พบที่เมืองฟ้าแดดสงยาง ตำบลหนองแปน อำเภอภุมลาลัย จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีอายุอยู่ในช่วงประมาณพุทธศตวรรษที่ 13-16 โดยพบร่วมกับภาพสลักทศชาติชาดกเรื่องอื่นๆ สำหรับในอาณาจักรเขมรโบราณ มีการสลักภาพชาดกเรื่องเวสสันดรไว้บนหน้าบันที่ปราสาทมณีนันท์ ในกลุ่มโบราณสถานเมืองเสียมราฐ ภาพสลักบนทับหลังปราสาทพระขรรค์ในเมืองเสียมราฐและปราสาทตาพรหม

แห่งแม่น้ำบาตี ทำให้ทราบว่า คนกัมพูชาโบราณรู้จักเรื่องเวสสันดรชาดกอย่างน้อย 900 ปี ข้อสังเกตประการหนึ่งคือภาษาที่ใช้ในอาณาจักรกัมพูชาโบราณนั้นนอกจากจะใช้ภาษาเขมรโบราณแล้ว ยังใช้ภาษาสันสกฤต สอดคล้องกับงานวิจัยของกังวล ศัขขิมา (2555)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไปที่เกิดจากการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการปกครองสามัคคีเป็นการเพิ่มพูนความประพฤติดีทางกาย วาจาและใจ เป็นการรักษามโนธรรมนิยมและประเพณี ให้เจริญก้าวหน้าและเป็นการพักผ่อนกายใจ ความรู้ในการประกอบกรณงานไว้ชั่วครวในเทศกาลหยุดการทำเกษตรกรรม

1.2 การทำบุญพระเวท เป็นการดี เพราะบุญพระเวทเป็นที่มาของความเชื่อศรัทธาในพระพุทธศาสนา เป็นการเสริมสร้างหลักธรรมของพุทธศาสนา ระเบียบ ประเพณีของศาสนาพุทธให้คงอยู่ และมั่นคงสมกับเป็นศาสนาโลกจากประชาชนโลก

1.3 การทำบุญพระเวทเป็นบ่อเกิดของความสามัคคีในจังหวัดร้อยเอ็ด ตลอดถึงประเทศ ความเจริญก้าวหน้าเริ่มมาจากการเสียสละ ผู้นำระดับต่างๆ ควรแสดงออกในการเสียสละ และปลูกฝังการมีจิตสำนึกในทางศีลธรรมให้มากยิ่งขึ้น ตามเรื่องราวที่มีในพระเวสสันดรชาดก

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศึกษาวิเคราะห์การเทศน์มหาชาติ 4 ภาค ตามหลักประจักษ์นิยมในทางจริยศาสตร์

2.2 ศึกษาวิเคราะห์การเผยแผ่ประเพณีบุญพระเวทสู่ชาวพุทธในต่างประเทศ

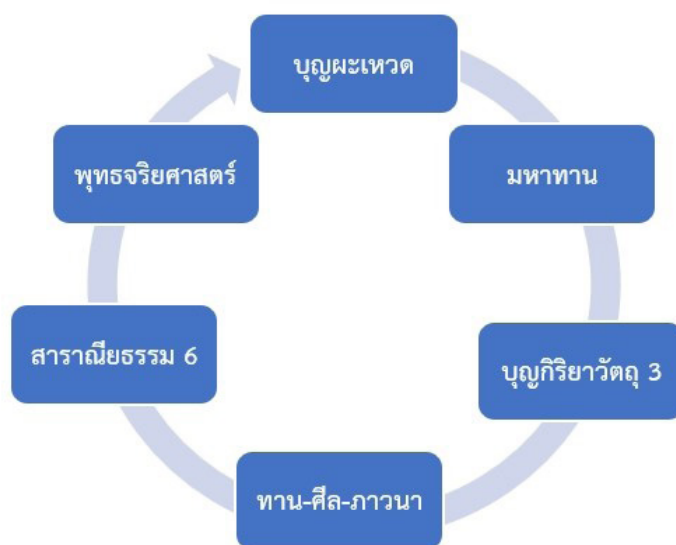
2.3 บูรณาการงานบุญพระเวทเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวและวิถีชีวิตของชาวจังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลักประจักษ์นิยมในทางจริยศาสตร์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาวเคราะห์หลักพุทธจริยศาสตร์ในงานบุญพระเวทของชาวจังหวัดร้อยเอ็ดบุญพระเวทด้วยหลักธรรมอันทรงคุณค่าคือ บุญกิริยาวัตถุ 3 ประการ 1) ทานมัย เป็นบุญสำเร็จด้วยการบริจาคทาน 2) ศีลมัย บุญสำเร็จด้วยการรักษาศีล ประพฤติตนให้ดีให้อยู่ในธรรมทั้งกาย วาจา และจิตใจ 3) ภาวนามัย ภาวนามัย เป็นบุญสำเร็จด้วยการภาวนา ทำให้สภาพทางจิตใจมีความพร้อมในการรับรู้ การจำ การคิด วิเคราะห์ และการเห็นแจ้ง พร้อมหมั่นฝึกพัฒนาจิตด้วยการภาวนาอยู่เป็นนิจ เป็นเป้าหมายของการทำความดี ด้วยหลักธรรมสาราณียธรรม 6 ประการคือ ด้านปัจเจกบุคคล ด้วยหลักเมตตาภาวกรรม เมตตา วชิกรรม เมตตาโมกกรรม ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ แสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้า และลับหลัง ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็น ตัณตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์

แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน และด้านสังคม ด้วยหลักสารณโภคิตา ได้สิ่งของใด มากี่แบ่งปัน หลักศีลสามัญญตา มีความประพฤติสุจริตดีงาม หลักทิวฐิสามัญญตา มีทิวฐิดีงามเสมอกัน กับเพื่อนทั้งหลาย เห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการอันจะนำไปสู่ความหลุดพ้น สิ้นทุกข์ ขจัดปัญหา โดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก ดังนั้นชาวจังหวัดร้อยเอ็ด จึงร่วมใจกันบำเพ็ญทาน บุญอันยิ่งใหญ่ และได้อนุรักษ์สืบทอดเป็นวัฒนธรรมสืบมาจนถึงอนุชนรุ่นหลังที่ควรเห็นคุณค่าและอนุรักษ์เป็น วัฒนธรรมสืบไป ยังเป็นการสร้างสรรค์ระหว่างญาติพี่น้องจากแดนไกลสมกับคำกล่าวที่ว่า “กินข้าวปุ้น เอาบุญผะเหวด ฟังเทศน์มหาชาติ”

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กัณวล คัชชีมา. (2555). *มหาชาติคำหลวง: ความเกี่ยวข้องกับเวสสันดรชาดกในกัมพูชา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชาญคุณิต อารณ. (2556). *เวสสันดรชาดก: จิตรกรรมกับประวัติศาสตร์สังคมล้านนา*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปรีชา พิณทอง. (2534). *ประเพณีโบราณไทยอีสาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). อุบลฯ: ศิริธรรมออฟเซ็ท.

- พระครูปลัดพร ปิยธมฺโม. (2549). *การศึกษาเชิงวิเคราะห์ทัศนคติความเชื่อของชาวอีสานที่มีต่อประเพณีบุญ*
ผะเหวด: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดร้อยเอ็ด. (วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม:
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาธีรรัตน์ อุทัยปุตฺโต, พระครูปริยัติคณานุรักษ์ และเจ้าอธิการสุริยนต์ ทสสนิโย. (2561). ประเพณี
บุญผะเหวดกับอัตลักษณ์ด้านศีลธรรมของชาวอีสาน. *วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 2(3),
41-54.
- พระลือชัย อินทโยโส (นราทอง). (2549). *ศึกษาการให้ทานของชาวพุทธในจังหวัดเลย*. (วิทยานิพนธ์ศาสน
ศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุจิตต์ วงษ์เทพ. (2566). *เทคนิคหาชาติมาจากไหน? เทคนิคหาชาติเป็นทำนองไม่มีในอินเดีย-ลังกา*.
เข้าถึงได้จาก <https://th.wikipedia.org>

แมวของชเรอดิงเงอร์และการตีความเรื่องพหุจักรวาล*

Schrödinger's Cat and The Multiverse Interpretation

พระครูปลัดธรรป โชติวิโส (วงศ์ษา)

Phrakhrupalad Thanrob Jotivamsa (Wongsa)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Chiang Mai Campus, Thailand

E-mail: uptou1694@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาทฤษฎีแมวของชเรอดิงเงอร์ และแนวคิดพหุจักรวาล 2) วิเคราะห์การตีความทฤษฎีแมวของชเรอดิงเงอร์กับแนวคิดพหุจักรวาล เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลโดยเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ทฤษฎีแมวของชเรอดิงเงอร์ และ แนวคิดพหุจักรวาล พบว่า ทฤษฎีแมวของชเรอดิงเงอร์ คือ การทดลองทางความคิดในทางกลศาสตร์ควอนตัมแบบโคเปนเฮเกน โดยนักฟิสิกส์ชาวออสเตรีย ชื่อ แอร์วิน ชเรอดิงเงอร์ เป็นการอธิบายสถานะของอะตอม หรือสิ่งที่เป็อนันต์ ซึ่งอาจอยู่ในสถานะทั้งหมดพร้อมกันจนกว่าจะมีการวัด หรือสังเกตการณ์ โดยตัวอย่างในการทดลอง คือ ตัวแมวที่อยู่ในกล่อง ก่อนที่จะมีการวัด แมวจะอยู่ในสถานะทั้งมีชีวิตและไม่มีชีวิตพร้อมกัน ซึ่งทำให้เกิดการทับซ้อนความเป็นจริงในสถานะของแมว ภายหลังกนักฟิสิกส์ ชื่อ ฮิว เอเวอร์เรต เสนอทฤษฎีการตีความแบบหลายโลก เพื่อแก้ปัญหาสภาวะทับซ้อนดังกล่าว เป็นที่มาของแนวคิดจักรวาลคู่ขนานและพหุจักรวาล

2. การตีความทฤษฎีแมวของชเรอดิงเงอร์กับแนวคิดพหุจักรวาล พบว่า เมื่อพิจารณาการตีความตามกรอบของตรรกศาสตร์ตะวันตก มีลักษณะการใช้เหตุผลแบบอุปนัย และ จัดเข้าในประเภท อุปมาอุปมาณ ตีความตามตรรกศาสตร์อินเดีย ทฤษฎีแมวของชเรอดิงเงอร์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญทางปรัชญา ในการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับจักรวาลคู่ขนาน และพหุจักรวาล เพื่อการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของสถานะที่แตกต่างกันแต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมกันได้ ในขณะที่เราสังเกตเห็นแค่ส่วนหนึ่งเท่านั้น

คำสำคัญ: แมวของชเรอดิงเงอร์; พหุจักรวาล; การตีความ

*ได้รับบทความ: 18 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2566

Received: October 18, 2023; Revised: December 25, 2023; Accepted: December 25, 2023

Abstract

This research aimed to achieve 2 primary objectives: 1) To study Schrödinger's cat theory and the concept of multiverses, 2) to analyze the interpretations of Schrödinger's cat theory and the concept of multiverses. The data analysis is descriptive.

The research results were as follows:

1. Schrödinger's cat theory and the Multiverse concept have shown that Schrödinger's Cat theory is a thought experiment in quantum mechanics proposed by Austrian physicist Erwin Schrödinger. It describes the simultaneous multiple states of an atom or entity until it is observed or measured. For instance, in the famous cat-in-a-box experiment, before measurement, the cat exists in a state of both being alive and dead simultaneously, leading to a complex reality in its state. Physicist Hugh Everett later introduced the Many-Worlds Interpretation to address the complexities, giving rise to the concept of parallel universes and the Multiverse.

2. When interpreting Schrödinger's cat theory and the multiverse concept, it was discovered that within the framework of Western physics, they involve deductive reasoning and fall into the category of quantity and approximation. However, when interpreted within the framework of Indian metaphysical philosophy, they are associated with inductive reasoning and belong to the category of inference and approximation. This contrast highlights how Schrödinger's Cat theory can be a valuable philosophical tool for discussing ideas related to parallel universes and the Multiverse, especially when considering different approaches to interpretation. These findings shed light on the significance of Schrödinger's Cat theory as a philosophical instrument for exploring the concepts of parallel universes and the Multiverse and for considering the possibilities of diverse states for events occurring simultaneously, even when we only observe a fraction of them.

Keywords: Schrödinger's Cat; Multiverse; Interpretation

1. บทนำ

แนวคิดเรื่องจักรวาลคู่ขนาน (Parallel Universes) ตลอดจนขยายผลไปสู่ภาพใหญ่ที่เรียกว่า พหุจักรวาล (Multiverse) และทฤษฎีแมวของชเรอดิงเงอร์ (Schrödinger's Cat) เป็นสองแนวคิดทาง

วิทยาศาสตร์ที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกันอย่างมากในการเข้าใจความซับซ้อนของโลกและสถานะทางควอนตัม โดยแนวคิดเรื่องจักรวาลคู่ขนานเกิดจากความสงสัยและคำถามเกี่ยวกับความเป็นไปได้ของโลกที่มีเราอยู่พร้อมกันกับจักรวาลอื่นๆ แนวคิดนี้นำเสนอแนวคิดที่ว่าในจักรวาลที่ขนานกัน มีโลกหลายๆ โลกที่แยกต่างหากกันและสมมุติว่าทุกโอกาสที่เป็นไปได้เกิดขึ้นพร้อมกัน ทำให้เกิดสถานะและเหตุการณ์ที่ต่างกันขึ้นพร้อมกัน (Gribbin, 1995, pp. 19-29)

ทฤษฎีแนวของชเรอดิงเงอร์ สร้างสรรค์ขึ้นมาเพื่ออธิบายความซับซ้อนของสถานะทางควอนตัม ทฤษฎีนี้เสนอว่า อะตอมสามารถอยู่ในสถานะทั้งสองพร้อมกันได้ ในระดับของควอนตัม และสถานะที่เป็นไปได้ทั้งสองจะเป็นจริงพร้อมกันจนกว่าจะมีการสังเกตการณ์ (Gribbin, 1991, pp. 112-115) การวิเคราะห์ทฤษฎีแนวของชเรอดิงเงอร์และแนวคิดเรื่องจักรวาลคู่ขนานสร้างสรรค์โอกาสให้เราได้มองเห็นและเข้าใจโลกในมุมมองที่แตกต่าง และเปิดโอกาสให้เราสำรวจความซับซ้อนและความหลากหลายของโลกและสถานะทางควอนตัม จะทำให้เราเข้าใจโลกเปิดโอกาสให้เรามองเห็นมุมมองใหม่เกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลง โดยผ่านการสอดคล้องกับแนวคิดพหุจักรวาลที่มีความสัมพันธ์กัน การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาการตีความแนวคิดว่าด้วยพหุจักรวาลผ่านทฤษฎีแนวของชเรอดิงเงอร์ โดยใช้กรอบการตีความจากศาสตร์ว่าด้วยการตีความ (Hermeneutics) ตลอดจนแนวคิดตรรกศาสตร์ตะวันตกและตรรกศาสตร์อินเดีย ซึ่งจะเป็ประโยชน์ต่อการเข้าใจ รวมถึงอาจนำไปสู่การเปิดโอกาสให้เราศึกษาและตีความ (Interpretation) สร้างสรรค์โอกาสให้สามารถมองเห็นและเข้าใจโลกในมุมมองที่แตกต่างออกไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาทฤษฎีแนวของชเรอดิงเงอร์ และ แนวคิดพหุจักรวาล
2. เพื่อวิเคราะห์การตีความทฤษฎีแนวของชเรอดิงเงอร์กับแนวคิดพหุจักรวาล

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยเน้นการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารเป็นหลัก โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และตำราที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือ งานวิจัย บทความ วารสาร เว็บไซต์ ที่เกี่ยวกับ พหุจักรวาล หรือจักรวาลคู่ขนาน มีขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อให้บรรลุตรงตามกรอบของวัตถุประสงค์และปัญหาที่ต้องการทราบดังที่ได้ตั้งไว้
2. เรียบเรียงข้อมูลที่มี ไปขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ คณาจารย์ เพื่อทำการปรับปรุงแก้ไข
3. ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ คณาจารย์ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
4. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอผลการวิจัยในเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

ทฤษฎีแมวของชเรอดิงเงอร์ (Schrödinger's cat) เป็นการทดลองทางความคิด (Thought Experiment) (Hossenfelder, 2015, p. 313) เสนอโดย แอร์วิน ชเรอดิงเงอร์ (Erwin Schrödinger) นักฟิสิกส์ชาวออสเตรีย เพื่อใช้อธิบายหลักกลศาสตร์ควอนตัมฟิสิกส์ เริ่มต้นโดยสมมุติว่า เราสร้างกล่องขึ้นมาหนึ่งกล่อง กล่องนี้ปิดสนิททุกด้าน ภายในกล่องใส่สารกัมมันตภาพรังสี, เครื่องวัดการแผ่รังสี (Geiger Counter), ขวดยาพิษไซยาไนด์ และ แมวเคราะห์ร้ายหนึ่งตัว จากนั้นสมมุติว่าเราเอาแมวใส่เข้าไปในกล่องที่มีสารกัมมันตรังสีและขวดบรรจุไอพิษ โดยมีกลไกเชื่อมต่อกับขวดยาพิษ แล้วปิดกล่องสนิทจากนั้นเมื่อสารกัมมันตรังสีเกิดการสลายตัว การสลายตัวนั้นมันจะไปทำให้เกิดกลไกที่ทำให้ขวดบรรจุไอพิษแตกในเวลาหนึ่งชั่วโมงสารรังสีนั้นมีโอกาส 50% ที่จะปลดปล่อยรังสีจะทำให้ขวดยาพิษแตกดังนั้นแมวตาย และ 50% ที่จะไม่ปลดปล่อยรังสี ขวดยาพิษไม่แตกใน กรณีนี้แมวไม่ตาย (สิชรินทร์ อยู่คง, 2566)

ในแง่การรับรู้ของผู้ทดลองที่ไม่สามารถมองเห็นสถานะของแมวในกล่อง มีความเป็นไปได้ทั้งการทำงานของกลไกอาจจะทำงานหรือไม่ทำงาน และแมวอาจจะตาย หรือแมวยังรอดอยู่ก็เป็นได้ ซึ่งสิ่งนี้ใช้อธิบายสิ่งที่เรียกว่า หลักการซ้อนทับควอนตัม (Quantum Superposition) ซึ่งคือการอธิบายให้เข้าใจถึงหลักกลศาสตร์ควอนตัม ที่หากอนุภาคในระดับที่เล็กกว่าอะตอมเช่นอิเล็กตรอนจะสามารถอยู่ในหลายสถานะ หรือ อยู่ในระดับพลังงานที่แตกต่างกันได้ในคราวเดียวกัน อย่างไรก็ตาม โอกาสที่สารกัมมันตรังสีจะสลายตัวมีอยู่ครึ่งต่อครึ่ง (50%) ทำให้ไม่อาจทราบได้แน่ชัดว่า ขณะที่กล่องปิดอยู่และยังไม่ถูกเปิดออกดูแมวที่เป็นสัตว์ทดลองจะยังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ซึ่งเท่ากับว่าแมวในกล่องมีสองสถานะคือทั้งเป็นและตายอยู่ในขณะเดียวกัน (Herbert, 2011, p. 150) แต่แมวจะเปลี่ยนไปมีสถานะอย่างใดอย่างหนึ่งโดยฉับพลันในช่วงเวลาที่ผู้สังเกตการณ์เปิดกล่องออกดูเท่านั้น หากมีใครแง้มเปิดกล่องสถานะของแมวจะเหลือเพียงอย่างเดียวคือแมวยังมีชีวิตอยู่ หรือแมวตายไปแล้วเท่านั้น (Yale University, 2019) ในสายตาของเราซึ่งเป็นผู้ดูเหตุการณ์ เราไม่มีทางรู้ความจริง จนกว่าในช่วงขณะจิตที่เราเปิดกล่อง แต่ก่อนหน้าที่เราเปิดกล่องแมวตัวนั้นมีสิทธิ์ที่จะอยู่หรือตายเท่าๆ กัน

การทดลองสมมตินี้คือการเปรียบเทียบให้เข้าใจถึงหลักกลศาสตร์ควอนตัม ซึ่งอนุภาคในระดับที่เล็กกว่าอะตอมเช่นอิเล็กตรอนจะสามารถอยู่ในหลายสถานะ หรืออยู่ในระดับพลังงานที่แตกต่างกันได้ในคราวเดียวกัน (Superposition) แต่อนุภาคนั้นจะเปลี่ยนไปอยู่ในสถานะใดสถานะหนึ่งอย่างฉับพลันแบบก้าวกระโดด ซึ่งการเปลี่ยนสถานะของแมวถูกเปรียบเทียบกับสถานะของอนุภาคที่เปลี่ยนอย่างฉับพลันแบบเรียกว่า ควอนตัมลีป (Quantum Leap) ในช่วงเวลาที่ผู้ทดลองเริ่มลงมือตรวจวัดสังเกตการณ์เท่านั้น หากสถานะซ้อนทับของแมวนี้อยู่จริง ก็จะสร้างข้อถกเถียงเกี่ยวกับเรื่องความเป็นจริงของสรรพสิ่ง เพราะว่าความเป็นจริงทางสถานะของแมวนั้น ขณะที่เรายังไม่ได้เปิดกล่องเพื่อสังเกตยังไม่สามารถนิยาม ความเป็น และ ความตายพร้อมๆ กัน หากเมื่อเปิดกล่องออกดูแล้วความเป็นจริงทางสถานะของแมวนั้นถึงนิยามออก

มาได้ ซึ่งหมายความว่าอาจจะเป็นหรือตายได้เท่าๆ กัน (Macquarie University, 2014) ซึ่งขัดกับความรู้สึกนึกคิดของเราที่มีต่อโลกรอบๆ ตัวเป็นอย่างมาก อย่างที่ไอน์สไตน์ (Albert Einstein) พูดเอาไว้ว่า ดวงจันทร์มันมีตัวตนอยู่ถึงแม้ว่าเราจะไม่มองมันก็ตาม (Hawking, 2001, p. 17)

ตามทฤษฎีควอนตัม ก่อนเราจะทำการเปิดกล่องออกมาดู ธาตุกัมมันตรังสี มีโอกาสจะสลายตัว (หรือไม่สลายตัว) ซึ่งโอกาสดังกล่าวถูกคำนวณได้จากทฤษฎีควอนตัม นั้นหมายความว่าก่อนจะเปิดกล่องสถานะที่แท้จริงของกัมมันตรังสีจะไม่ถูกระบุ แต่จะเป็นสถานะคลุมเครือที่ซ้อนทับระหว่างการสลายตัวและไม่สลายตัว ซเรอติงเกอร์ เชื่อว่า หากธาตุกัมมันตรังสีอยู่ในสถานะคลุมเครือเช่นนั้น ย่อมส่งผลให้แมวอยู่ในสถานะการซ้อนทับระหว่างเป็นกับตายที่คลุมเครือไปด้วย เพราะเรายังไม่เปิดกล่องไปดู บทสรุปนี้เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับสามัญสำนึกอย่างชัดเจนเพราะแมวจะดำรงอยู่ในสถานะเป็นกับตายไปพร้อมๆ กันไม่ได้ ทางออกของปัญหานี้มีหลายทางตั้งแต่การมองว่าสถานะกึ่งเป็นกึ่งตายนั้นเป็นเพียงเครื่องมือทางคณิตศาสตร์ หรือเป็นการตั้งคำถามทางปรัชญาที่ว่า ไม้ล้มกลางป่ามีเสียงหรือไม่ หรือ ดวงจันทร์จะมีอยู่หรือไม่หากไม่มีเราที่มองดวงจันทร์ ไปจนถึงการตั้งสมมุติฐานว่า เอกภพเกิดการแยกออกเป็นพหุภพตามทางเลือกของเรา แมวเป็นกับแมวตายนั้น แยกกันอยู่คนละเอกภพคู่ขนาน หรือ มิติจักรวาลของความ เป็นไปได้ในพหุจักรวาล

แนวคิดเรื่องพหุจักรวาล พหุจักรวาล (Multiverse) เป็นแนวคิดที่มีมาจากทัศนะทางปรัชญา ซึ่งมีการเสนอว่าอาจมีจักรวาลรูปแบบที่มีลักษณะทางฟิสิกส์ที่แตกต่าง หรือ มิติความจริงที่ซ้อนทับกัน อย่างมากมาย และไม่สามารถสังเกตได้จากประสาทสัมผัส ในแง่ของปรัชญาวิทยาศาสตร์ เป็นการตอบสนองต่อความสงสัย เกี่ยวกับความไม่แน่นอนในเรื่องของจักรวาล และสถานะควอนตัม เป็นตัวเลือกที่เปิดโอกาสให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและความหลากหลายในเครื่องมือและเรื่องราวของวิทยาศาสตร์ ทำให้เราสามารถสนับสนุนหลายทฤษฎีและสมมุติฐานที่เกี่ยวข้องเป็นแนวทางในการสร้างแนวคิดและทฤษฎี อย่างไรก็ดีตาม ความเป็นจริงและความหลากหลายของพหุจักรวาลยังเป็นหนึ่งในปัญหาปรัชญาที่ยังไม่สามารถรับรู้หรือตรวจสอบได้โดยตรง การวิจัยและการพัฒนาในด้านนี้ยังคงเป็นสมรภูมิของการหาความรู้และการเสนอสมมุติฐานใหม่เพื่อเข้าใจและตีความความเป็นไปได้ของพหุจักรวาลในมิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการตั้งคำถามว่าเอกภพที่เราอาศัยอยู่มีเพียงหนึ่งเดียวจริงๆ หรือไม่ ซึ่งการตั้งสมมุติฐานของพหุจักรวาลนี้อยู่รอบตัวเราอย่างแนบเนียน หลายครั้งมันจะมาในรูปของคำว่า จักรวาลคู่ขนาน (Parallel Universes), จักรวาลทางเลือก (Alternate Universes) หรือ Many Worlds ซึ่งคำว่า “World” ไม่จำเป็นต้องแปลว่าโลกเสมอไป แต่อาจจะหมายถึงรวมถึงสถานที่ที่มนุษย์สามารถเข้าไปอยู่อาศัยได้ ซึ่งมีหลายครั้งที่ทฤษฎีโลกคู่ขนานโผล่ไปโลกแห่งภาพยนตร์ การ์ตูน หรือ เกมส์ ยกตัวอย่างเช่น ภาพยนตร์เรื่อง Back to The Future ภาค 1 ภาค 2 และภาค 3 จักรวาลภาพยนตร์ ค่ายดีซี และมาเวล (DC Comics and Cinematic, Marvel Comics and Cinematic) เป็นต้น ซึ่งตั้งอยู่บนฐานความคิดทฤษฎี มิติควอนตัม

(Quantum Parallel Universe) แนวคิดนี้เสนอโดย นักฟิสิกส์ชาวอเมริกัน ฮิว เอเวอเรต (Hugh Everett) ในปี ค.ศ. 1957 มีใจความว่า ในเอกภพคู่ขนานนั้นมีกฎทางฟิสิกส์และเหตุการณ์เกิดขึ้นเหมือนกัน แต่อาจอยู่ในสถานะที่ต่างออกไป โดยความสัมพันธ์ระหว่างเอกภพจะสิ้นสุดลง ก็ต่อเมื่อเราต้องตัดสินใจเลือกความเป็นไปได้ระหว่าง ข้อ A หรือ ข้อ B หากเราเลือกแล้ว ความสัมพันธ์ทั้งสองจะถูกแยกออกจากกันอย่างสมบูรณ์ สมมุติในเอกภพที่เราอยู่นั้น เราตัดสินใจที่จะเป็นนักบัญชี แต่ในเอกภพอื่นๆ เราก็อาจจะได้ทำงานในแวดวงอาชีพที่ใกล้เคียง หรืออาจแปลกแหวกแนวไปเลย เนื่องจากทฤษฎีโลกคู่ขนานคือแนวความคิดที่ว่า ในทุกการตัดสินใจของเรา นำไปสู่การแบ่งตัวของโลกคู่ขนานที่จะไม่มีทางมาบรรจบกันอีก ซึ่งก็มีความเป็นไปได้ว่าอาจจะมิตัวตนที่คล้ายกับเรากำลังอยู่ในจักรวาลอื่นเป็นล้านๆเอกภพเลยทีเดียว

ประเภทของพหุจักรวาลระดับการมีอยู่ของ พหุจักรวาล (Multiverse) ในมุมมองของนักฟิสิกส์ มีการนำเสนอรูปแบบการแบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังนี้ (Tegmark, 2003, pp. 40-51)

ระดับที่ 1 (Level 1) ส่วนเสริมของเอกภพที่อาศัยอยู่ หรือ จักรวาลต่อขยาย มนุษย์สำรวจจักรวาลได้บางส่วนเท่านั้น ซึ่งจักรวาลที่เราอยู่ เป็นแค่ในส่วนที่เราสามารถสำรวจได้ แต่ยังมีอีกมากมายที่เราไม่สามารถไปถึง เหมือนกับการที่เราต่อจิ๊กซอ แล้วก็ต่อไปเรื่อยๆ แต่ว่าตัวจิ๊กซอชิ้นที่เราอยู่บนโลก อาจจะมีชิ้นใดชิ้นหนึ่งที่เหมือนกันทุกสัดส่วน ในพื้นอวกาศอันกว้างใหญ่ ซึ่งโลกอีกโลกที่เหมือนกับโลกของเรา โดยเปรียบกับจิ๊กซอที่เหมือนกับเรา ก็จะมีกฎทางกายภาพต่างๆที่เหมือนกับเรา เช่น จุดเดือดเหมือนกัน จุดแข็งเหมือนกัน ซึ่งในขณะนี้เอกภพของเราขยายตัวด้วยความเร่ง เท่ากับว่าดาวฤกษ์หรือกาแล็กซี่ที่อยู่ไกลจากโลกมนุษย์มาก จะยิ่งห่างจากเราไปเร็วขึ้นและเร็วขึ้นทุกวัน

ระดับที่ 2 (Level 2) เอกภพที่มีค่าคงที่ทางฟิสิกส์ต่างออกไป พหุจักรวาลในระดับที่ 2 คล้ายๆกับพหุจักรวาลระดับที่ 1 แต่จะเป็นจักรวาลที่มีค่าคงที่ทางกายภาพต่างกัน ทั้งนี้ยังคงเป็นความเชื่อที่ว่า จักรวาลขยายตัวอย่างไม่มีที่สิ้นสุด นักวิทยาศาสตร์มองว่า การระเบิดของบิกแบง (Big bang) อวกาศมีการผ่นผวนอย่างรุนแรง ต่างจากอันแรกที่คล้ายกับไข่ดาว แต่อันนี้จะเป็นเหมือนน้ำเดือดผุดๆออกมาแล้วฟองผุดๆ นั่นก็จะแตกออกมาเป็นจักรวาลต่างๆ ทำให้ระหว่างนั้น หากมีความผ่นผวนของควอนตัม (Quantum) มากพอ อาจจะมีบางส่วนหลุดออกมาเป็น ควอนตัม โฟม (Quantum Foam) ที่ขยายตัวออกมาเป็นอีกเอกภพ ซึ่งในแต่ละพื้นที่ก็อาจจะมีค่าคงที่ทางกายภาพที่แตกต่างกัน

ระดับที่ 3 (Level 3) การตีความ Many Worlds ของ Quantum Mechanics โลกหลายใบในมิติ Quantum หรือว่า ทฤษฎี Many Worlds เสนอว่า อาจมีอีกเอกภพหนึ่งที่คล้ายกับเอกภพที่เราอยู่ตรงนี้ แต่ว่าเป็นคนละสถานการณ์กัน จึงทำให้สันนิฐานได้ว่า อาจจะมีเราอีกคน ในโลกอีกใบที่อยู่ในห้วงเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งโลกใบนั้น ไม่ใช่โลกจริง แต่เป็นโลกที่เกิดจากความน่าจะเป็น เมื่อเราตัดสินใจทำอะไรบางอย่าง ในเส้นเวลา (Time Line) ที่มันดำเนินไปนั้น บางทีมันก็จะเกิดการแตกกิ่งก้าน ในการตัดสินใจ หรือว่าเกิดอะไรบางอย่าง แต่ว่าสุดท้ายแล้ว ความจริงก็จะมีเพียงหนึ่งเดียวในการตัดสินใจของเรา หรือว่า

ในสิ่งที่มันเกิดขึ้น เส้นที่แตกแขนงออกไป ก็จะค่อยๆ จางหายไป ซึ่งถ้าเทียบกับแนวคิดในโลกภาพยนตร์ของค่ายมาเวล (Marvel Comics and Cinematic) ก็เหมือนกับตอนที่ ตัวละครที่ชื่อ ดอกเตอร์สเตรนจ์ (Doctor Strange) เข้ามาเพื่อไปมองดูการต่อสู้กับตัวละครที่เป็นตัวร้าย ชื่อทานอส (Thanos) กว่า 14 ล้านแบบ ซึ่งในสิบสี่ล้านแบบสุดท้ายแล้วก็มีความจริงเพียงหนึ่งเดียว ที่มันเกิดขึ้นจริงๆ ส่วนอีกหลายๆ แบบอีกหลายล้านแบบที่ไม่ได้เกิดขึ้น เมื่อมันไม่ได้เกิดขึ้นแล้ว มันก็จะสิ้นสุดลง แล้วก็จางหายไป

ระดับที่ 4 (Level 4) Ultimate Ensemble คือ การประกอบกันแบบขั้นสุด ทฤษฎีโลกหลายมิติตามที่กล่าวในระดับที่ 4 (Level 4) ว่าสุดท้ายแล้วความจริงมีเพียงหนึ่งเดียว (สรกานต์ ศรีทองอ่อน, 2558, หน้า 48-49) แต่สำหรับ พหุจักรวาลระดับที่ 4 (Level 4) เมื่อเรตัดสินใจอะไรไป โครงข่ายเส้นเรื่อง ก่อนที่เราจะตัดสินใจ หรือความเป็นไปได้ในสถานการณ์ที่จะเกิดขึ้นนั้น จะยังไม่หายไป ต่อให้ Doctor Strange เลือกทางนั้นแล้วทางอื่นๆ ที่อาจจะเป็นไปได้นั้น มันก็จะยังอยู่เหมือนกัน ซึ่งมันก็จะเกี่ยวกับทฤษฎีโลกคู่ขนานที่เวลานี้อาจจะมีสำเนาตัวเรา แบบไม่มีที่สิ้นสุด (Infinity) ไม่ว่าจะเป็นเราในแบบ ที่มีบุคลิกเกรี้ยวกราดเราในแบบเรียบร้อยนิสัยดี เราที่รูปร่างหน้าตาดี หรือตัวเราในทรงที่เรียนเก่งกว่านี้ ก็อาจจะเป็นไปได้

เกณฑ์ตรวจสอบการตีความแนวคิดเรื่องพหุจักรวาล อรรถปริวรรตศาสตร์ หรือศาสตร์ว่าด้วยการตีความ (Hermeneutics) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการตีความหมายหรือวิเคราะห์การให้ความหมายของภาษา แนวทาง และรูปแบบ รวมทั้งระบบกฎเกณฑ์ต่างๆ เพื่อเข้าถึงความจริง ความถูกต้อง และความดีงาม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2532, หน้า 47) ซึ่งกระบวนการตีความเกิดขึ้นในชีวิตประจำวันของมนุษย์ทุกคน ผ่านการรับรู้ข้อมูลทางประสาทสัมผัส จดจำหรือจัดเก็บข้อมูล (Memory) และประมวลผลสรุป (Discrimination/Conceptualization) ในลักษณะของการให้คุณค่า (Values) หรือ ความหมาย (Meanings) ต่อข้อมูลนั้นที่เรียกว่า การตีความ (Interpretation) (พระมหาสมบุญ ฐตฺถิโก (พรธนา), 2560, หน้า 2-3) ทฤษฎีการตีความ (Interpretation Theory) จึงเป็นส่วนสำคัญที่มีบทบาทในการเป็นเกณฑ์ตรวจสอบการตีความแนวคิดเรื่องพหุจักรวาล

ทฤษฎีการตีความ (Interpretation Theory) และการพิสูจน์ความรู้ หรือญาณวิทยา (Epistemology) เกี่ยวข้องกันโดยตรง แต่มีการเน้นและใช้แนวคิดและกลไกที่แตกต่างกันเพื่อประมวลผลความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับโลกและปรากฏการณ์ต่างๆ ทฤษฎีการตีความ เน้นที่การเข้าใจและตีความความหมายและรูปแบบของข้อมูล โดยพิจารณาเรื่องของการให้ความหมายแก่ข้อความ ภาพ หรือสัญลักษณ์ในบริบทที่ต่างๆ โดยมักถูกใช้ในการวิเคราะห์และตีความบทความวิชาการ ศิลปวิทยา วรรณกรรม สื่อมวลชน และหลายสาขาที่เกี่ยวข้องกับการเข้าใจและตีความข้อมูล ส่วนการพิสูจน์ความรู้ เน้นที่กระบวนการใช้เหตุผล (Reasoning process) และหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความเชื่อและแหล่งที่มาของความรู้ (Source of Knowledge) (Woudenberg, 2021, p. 232) ในแง่ของการพิสูจน์ความรู้ ญาณวิทยา (Epistemology) มุ่งเน้นสู่การเข้าใจว่าเราเรียนรู้และมีความรู้ได้อย่างไร ในขณะที่ทฤษฎีการตีความ (Interpretation Theory) มุ่งเน้น

สู่กระบวนการตีความและการเข้าใจความหมาย รวมทั้งรูปแบบของข้อมูลที่เรามีอยู่ โดยถูกนำเสนอในบริบทที่ต่างกัน การใช้งาน ทั้งทฤษฎีการตีความ และ ญาณวิทยา เพื่อวิเคราะห์จึงเป็นสิ่งสำคัญ

การอนุมานและการอ้างเหตุผลเปรียบเทียบ การอนุมาน (Inference) คือกระบวนการที่ใช้ข้อมูลหรือความรู้ที่มีอยู่เพื่อเดาหรือสรุปข้อมูลหรือความรู้ที่ยังไม่ทราบอยู่ เป็นการคาดคะเนตามหลักเหตุผลหรือ ที่เรียกว่าสรุป (ราชบัณฑิตยสถาน, 2566) การอนุมานมักจะใช้ข้อมูลที่มีเพื่อทำความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับสิ่งที่ไม่รู้หรือเรื่องที่ยังไม่ทราบด้วยการใช้ตรรกศาสตร์ (ซัชชัย คุ่มทวีพร, 2539, หน้า 116) ทั้งนี้การอ้างเหตุผลเปรียบเทียบในตรรกศาสตร์ตะวันตก แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ 1) การอ้างเหตุผลแบบนิรนัย (Deductive Argument) และ 2) การอ้างเหตุผลแบบอุปนัย (Inductive Argument) ความแตกต่างระหว่างนิรนัยและอุปนัย (สยาม ราชวัตร, 2553, หน้า 224) ส่วนหนึ่งก็อยู่ที่ความมุ่งหมายของผู้ที่สร้างเหตุผลด้วยว่าต้องการจะให้ข้อสรุปเป็นเช่นใด หากต้องการให้เป็นในลักษณะที่จำเป็นหรือมีความแน่นอนที่สุด การอ้างเหตุผลนั้นก็จะเป็นนิรนัย และหากต้องการให้ข้อสรุปเป็นไปในลักษณะของความเป็นไปได้หรือความน่าจะเป็น การอ้างเหตุผลนั้นก็จะเป็นอุปนัย (ลักษณวัต ปาละรัตน์, 2546, หน้า 12-13) ส่วนตรรกศาสตร์ตะวันออกในงานวิจัยนี้จะใช้กรอบตรรกศาสตร์อินเดีย สำนักนยาเย เป็นตัวแทนตรรกศาสตร์อินเดียถือเป็นแม่แบบตรรกศาสตร์ทางตะวันออก (พระมหาบุญไทย ดัววงศ์, 2540, หน้า 42) ผู้วิจัยจะประมวลสรุปภาพรวมของตรรกศาสตร์แบบอินเดีย 6 ประการ ประกอบด้วย 1) แบบประจักษ์ประมาณ (Perception) เป็นรูปแบบการอ้างเหตุผลจากประสบการณ์ทางประสาทสัมผัสโดยตรง หรือประสบการณ์ตรง รวมถึงประสบการณ์ที่เกิดจากการปฏิบัติทางจิตโดยตรง 2) แบบอนุมานประมาณ (Inference) เป็นรูปแบบการอ้างเหตุผลแบบการคิดโดยใช้ความรู้เดิมที่มีอยู่นำมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ใหม่ 3) แบบอุปมาประมาณ (Comparison) เป็นการอ้างเหตุผลแบบเปรียบเทียบ โดยอาศัยความคล้ายคลึงของสองสิ่ง ทำให้ได้รับความรู้ขึ้นมาใหม่โดยมีความรู้เก่าเป็นข้อมูลพื้นฐาน เป็นความรู้เรื่องความสัมพันธ์ขึ้นมาใหม่ 4) แบบศัพท์ประมาณ (Verbal testimony) เป็นการอ้างเหตุผลโดยการอ้างตำรา คัมภีร์ หรืออ้างอิงตัวบุคคลที่น่าเชื่อถือมาเป็นหลักฐาน (พิสิฐฐ์ โคตรสุโพธิ์, 2543, หน้า 243) เป็นความรู้ที่ได้จากการบอกเล่า 5) อรรถาปatti (Implication) เป็นการอ้างเหตุผลแบบคาดคะเนจากความจริงสองอย่างที่ขัดแย้งกันหรือไม่ลงรอยกัน หมายความว่ามีความหรือความเป็นจริงที่ขัดแย้งกัน ทำให้เราต้องอนุมานถึงข้อเท็จจริงอย่างหนึ่ง และ 6) อนุปลัทธิ (Non-perception) หมายถึง ความรู้ที่ไม่ประจักษ์ทางประสาทสัมผัสและรู้ถึงความไม่มีของสิ่งที่ไม่ปรากฏ

5. อภิปรายผลการวิจัย

ทฤษฎีแมวของชโรดิงเงอร์ (Schrödinger's Cat) เป็นทฤษฎีที่เน้นการสังเกตและสถานะควอนตัมทั้งสิ่งมีชีวิตหรือวัตถุ อาศัยการตีความถึงความเชื่อมโยงเข้ากับมโนทัศน์เกี่ยวกับพหุจักรวาล (Multiverse)

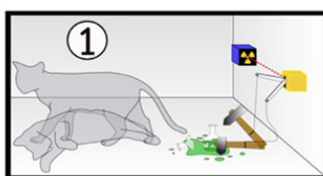

และ โดยเสนอให้เราพิจารณาถึงความเป็นไปได้ที่มีจักรวาลหลายรูปแบบ และ สถานะที่แตกต่างกันพร้อมกันในแต่ละเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น หมายความว่า มีจักรวาลแยกย่อยที่เกิดขึ้นพร้อมกันในขณะที่เราสังเกตเห็นแค่ส่วนหนึ่งเท่านั้น กลไกพื้นฐานของจักรวาลคือความน่าจะเป็น ทุกสภาวะควอนตัมจะเกิดขึ้นพร้อมๆ กัน และทับซ้อนกัน (Quantum Superposition) สอดคล้องกับงานเขียนของริชาร์ด เบลเบอร์ (Richard Blaber) เรื่อง The Emperor's New Schrödinger's Cat ซึ่งเกี่ยวกับทฤษฎีกลศาสตร์ควอนตัม (Quantum Mechanics) และ หลักความน่าจะเป็นของไฮเซนเบิร์ก (Heisenberg's Uncertainty Principle) (Richard M. Blaber, 2023) โดยเรียกการตีความกลศาสตร์ควอนตัมแบบนี้ว่า การตีความแบบโคเปนเฮเกน (The Copenhagen Interpretation) ซึ่งถ้านำมาเขียนสมการ จะได้ดังนี้ 1) กำหนดให้ฟังก์ชันคลื่น () เป็นสิ่งที่อยู่ในกลศาสตร์ควอนตัม ที่มีสภาวะเป็นคลื่น (Wave Function) 2) กำหนดให้สิ่งที่อยู่ในวงเล็บแบบเหลี่ยม [] เป็นสิ่งที่อยู่ในกลศาสตร์นิวตัน (Classical mechanics) ดังนั้นสถานะของแมวที่ “เป็น” และ “ตาย” ซ้อนทับกันอยู่พร้อมๆ กัน จะอยู่ภายใต้กลศาสตร์ควอนตัม ส่วนตัวผู้สังเกตคือผู้วิจัย ซึ่งยังไม่ได้เปิดกล่องดู จะอยู่ภายใต้กลศาสตร์นิวตัน เมื่อผู้วิจัยเปิดกล่องดู ก็จะทำให้การตรวจวัด สถานะของแมว จะเกิดการ ยุบรวม (Collapse) กลายเป็น “แมวเป็น” หรือ “แมวตาย” อย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น สิ่งที่เกิดขึ้นจริงก็มีเพียงหนึ่งเดียว แล้วความจริงอีกอันหนึ่งก็จะถูกกลบหายไป

แมวของชเรอดิงเงอร์ (Schrödinger's Cat)

() สิ่งที่เป็นไปตามกลศาสตร์ควอนตัม

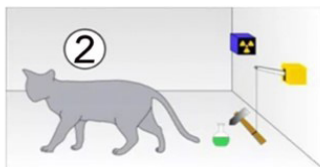
[] สิ่งที่เป็นไปตามกลศาสตร์นิวตัน

$$(\text{แมว}), [\text{ผู้สังเกต}] = \left(\begin{array}{c} \text{แมวเป็น} \\ + \\ \text{แมวตาย} \end{array} \right), [\text{ผู้สังเกต}]$$

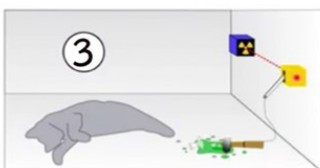

เปิดกล่อง, Measurement, Collapse

$$(\text{แมว}), [\text{ผู้สังเกต}] = [\text{แมวเป็น}, \text{ผู้สังเกต}]$$

หรือ

$$(\text{แมว}), [\text{ผู้สังเกต}] = [\text{แมวตาย}, \text{ผู้สังเกต}]$$

ภาพที่ 1 แสดงทฤษฎีแมวของชเรอดิงเงอร์ ตามการตีความแบบโคเปนเฮเกน

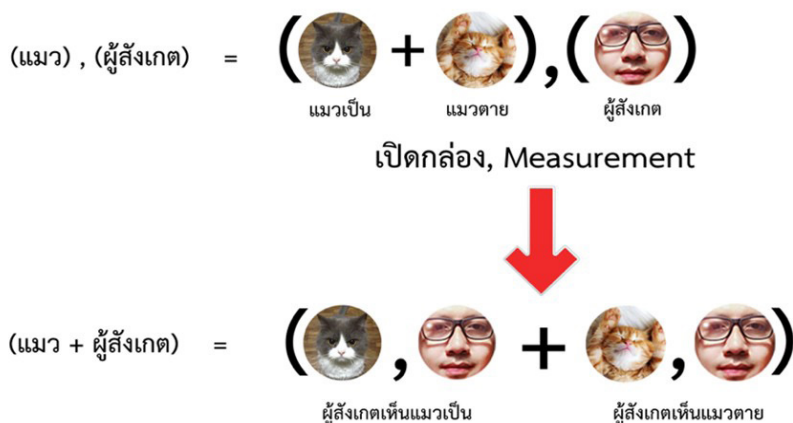

การทับซ้อนกัน (Wav Function) ที่มีก็คือ การทับซ้อนกันระหว่างผู้สังเกตคนหนึ่งให้เห็น “แมวเป็น” กับผู้สังเกตอีกคนหนึ่งให้เห็น “แมวตาย” สองเหตุการณ์นี้เกิดขึ้นพร้อมๆกัน ความจริงของทั้งสองเหตุการณ์ไม่ได้ถูกกลับไปเลย แต่ทุกเหตุการณ์ เกิดการทับซ้อน (Superposition) กันอยู่ ฮิว เอเวอเรต จึงได้ตีความว่า มันคือการที่จักรวาลได้แตกกิ่งก้านสาขาออกมาเป็นจักรวาลคู่ขนานที่ซ้อนทับกัน (Branching) หมายความว่า จักรวาลหนึ่งผู้สังเกตเห็นแมวเป็น แต่อีกจักรวาลหนึ่ง ผู้สังเกตจะเห็นแมวตาย โดยทั้งสองปรากฏการณ์แยกออกจากกัน ไม่สามารถติดต่อกัน ตัวตนและจิตสำนึกผู้สังเกต จะถูกแยกออกเป็นสองตัวตนในสองจักรวาล ผู้สังเกตจึงไม่สามารถเห็น “แมวเป็น” และ “แมวตาย” พร้อมๆกันได้ แต่จะเป็นผู้สังเกตคนหนึ่งเห็นแมวเป็นและผู้สังเกตอีกคนหนึ่งเห็นแมวตายแทน ส่วนกลศาสตร์แบบนิวตัน (Classical mechanics) ก็อยู่ในจักรวาลที่ ทับซ้อนกันนั่นเอง ภายหลังการตีความกลศาสตร์ควอนตัม (Quantum Mechanics) แบบ ฮิว เอเวอเรต ก็ถูกเรียกว่า การตีความแบบหลายโลก (Many World Interpretation)

แมวของชเรอดิงเงอร์ (Schrödinger's Cat)

() สิ่งที่เป็นไปตามกลศาสตร์ควอนตัม

[] สิ่งที่เป็นไปตามกลศาสตร์นิวตัน

ภาพที่ 2 แสดงการตีความแบบหลายโลก (Many World Interpretation) แบบที่ 1

แต่ในความเป็นจริง ภายในกล่องไม่ได้มีเพียงแค่แมว ซึ่งในกล่องมันก็ต้องมีทั้ง อากาศ เชื้อโรค แบคทีเรีย หรืออาจจะมีแมลงวันหลุดเข้าไป ซึ่งเรียกสิ่งเหล่านี้ว่า สิ่งแวดล้อม โดยก่อนที่ผู้สังเกตจะเปิดกล่อง แมวและสิ่งแวดล้อมภายในนั้นก็ทำการพัวพันควอนตัม (Entanglement) กันไปเรียบร้อยแล้ว และเราเรียกเหตุการณ์เหล่านี้ว่า ความไม่ลงรอยกัน (Decoherence) ในมุมมองของผู้สังเกตที่ยังไม่ได้เปิด

กล่องจะเห็นว่า ภายในกล่องที่ยังคงเป็นฟังก์ชัน (Wav Function) ที่มีหลายสภาวะซ้อนทับกันอยู่ แต่สำหรับ แมว อากาศ เชื้อโรค แมลงวัน จักรวาลได้แยกออกเป็นสองจักรวาลคู่ขนานกันแล้ว โดยจักรวาลหนึ่ง จะมีแมวเป็น ส่วนอีกจักรวาลหนึ่งจะมีแมวตาย และเมื่อไหร่ก็ตามที่ผู้วิจัยเปิดกล่องเข้าไปดูแมว จะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของจักรวาลคู่ขนานทั้งสอง จักรวาลของผู้วิจัยจะแยกออกเป็นสองจักรวาลคู่ขนาน ตอนที่เปิดกล่องนั่นเอง

แมวของชเรอดิงเงอร์ (Schrödinger's Cat)

() สิ่งที่เป็นไปตามกลศาสตร์ควอนตัม

[] สิ่งที่เป็นไปตามกลศาสตร์นิวตัน

$$(\text{แมว}) , (\text{สิ่งแวดล้อม}) , (\text{ผู้สังเกต}) = \left(\begin{array}{c} \text{แมวเป็น} \\ \text{แมวตาย} \end{array} \right) , \left(\begin{array}{c} \text{สิ่งแวดล้อม} \end{array} \right) , \left(\begin{array}{c} \text{ผู้สังเกต} \end{array} \right)$$

Decoherence

$$(\text{แมว}) + (\text{สิ่งแวดล้อม}) , (\text{ผู้สังเกต}) = \left(\begin{array}{c} \text{แมวเป็น} , \text{สิ่งแวดล้อม} \\ \text{แมวตาย} , \text{สิ่งแวดล้อม} \end{array} \right) , \left(\begin{array}{c} \text{ผู้สังเกต} \end{array} \right)$$

Measurement

$$(\text{แมว} + \text{สิ่งแวดล้อม} + \text{ผู้สังเกต}) = \left(\begin{array}{c} \text{แมวเป็น} , \text{สิ่งแวดล้อม} , \text{ผู้สังเกต} \\ \text{แมวตาย} , \text{สิ่งแวดล้อม} , \text{ผู้สังเกต} \end{array} \right)$$

ภาพที่ 3 แสดงการตีความแบบหลายโลก (Many World Interpretation) แบบที่ 2

ทฤษฎีแมวของชเรอดิงเงอร์ (Schrödinger's Cat) เน้นการนำเสนอข้อมูลหรือหลักฐานทางวิทยาศาสตร์เพื่อสรุปผลอย่างแน่นนอน แต่มีการอธิบายสถานะเป็นความไม่แน่นอนและการประมาณในการตีความสถานะของแมว ดังนั้น ตามการวิเคราะห์ของผู้วิจัยจากข้อมูล การตีความทฤษฎีแมวในเรื่องพหุจักรวาลมิติคู่ขนานมีลักษณะที่จัดเป็นประเภทหนึ่งของการอ้างเหตุผลแบบตะวันตกที่เรียกว่าการอ้างเหตุผลแบบอุปนัย (Inductive argument) และจัดเข้าในประเภท อุปมาอุปไมย (Inference) หากตีความตามตรรกศาสตร์อินเดีย คือ การคาดการณ์หรือสรุปผลเกี่ยวกับสถานะของแมวในกล่องตามสถานการณ์ที่ความไม่แน่นอน

แนวคิดเรื่องพหุจักรวาล หรือ จักรวาลคู่ขนานนั้น ในแง่หนึ่ง อาจตีความว่าเป็นหนทางในการ ประนีประนอมทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์กับอภิปรัชญาทางศาสนา ซึ่งท้าทายสมมติฐานทางอภิปรัชญาแบบ ดั้งเดิมเกี่ยวกับธรรมชาติของความเป็นจริง โดยนำเสนอแนวทางใหม่ในการทำความเข้าใจจักรวาลที่ไม่ต้อง พึ่งพาคำอธิบายเหนือธรรมชาติ ทำให้เกิดจุดร่วมบางอย่างที่น่าสนใจระหว่างวิทยาศาสตร์ ปรัชญา และ อภิปรัชญาทางศาสนา ทำทลายให้เราคิดอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติของความเป็นจริง ขณะที่ศาสนาได้ เสนอวิธีหนึ่งในการทำความเข้าใจโลก และการแสวงหาคำตอบสำหรับคำถามที่ลึกในสุดของชีวิต ปรัชญา ได้ช่วยให้เราตั้งประเด็นคำถามใหญ่ที่ท้าทาย และ วิทยาศาสตร์ให้คำตอบโดยใช้ วิธีการพิสูจน์ และทดสอบ ไม่ว่าข้อความทางศาสนา การค้นพบทางวิทยาศาสตร์ หรือ การท้าทายความคิดในทางปรัชญา การสำรวจ ว่าแนวทางทั้งสามนี้เพื่อทำความเข้าใจโลกสามารถเติมเต็มและท้าทายซึ่งกันและกัน อภิปรัชญาทางศาสนา และทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวข้องกับการเข้าใจธรรมชาติของความเป็นจริง ทั้งสองฝ่ายพยายามที่จะ อธิบายความลึกลับของจักรวาลและการดำรงอยู่ของมนุษย์และสรรพสิ่ง โดยอาศัยหลักฐานและเหตุผลเชิง ตรรกะเพื่อสนับสนุนการแนวคิด โดยอภิปรัชญานั้น เป็นการค้นคว้าถึง ธรรมชาติของความจริงสุดท้าย อภิปรัชญาเป็นการคาดคะเนความจริงก่อนวิทยาศาสตร์ ส่วนญาณวิทยา คือ ทฤษฎีความรู้ เป็นการค้นคว้า ถึงธรรมชาติของความรู้ ต้องอาศัยญาณวิทยา เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความจริง ญาณวิทยาและ อภิปรัชญามีความสัมพันธ์กัน ทั้งสองอย่างต่างก็อาศัยซึ่งกันและกัน เพื่อค้นหาความจริงของสิ่งทั้งหลาย อย่างถูกต้อง

6. ข้อเสนอแนะ

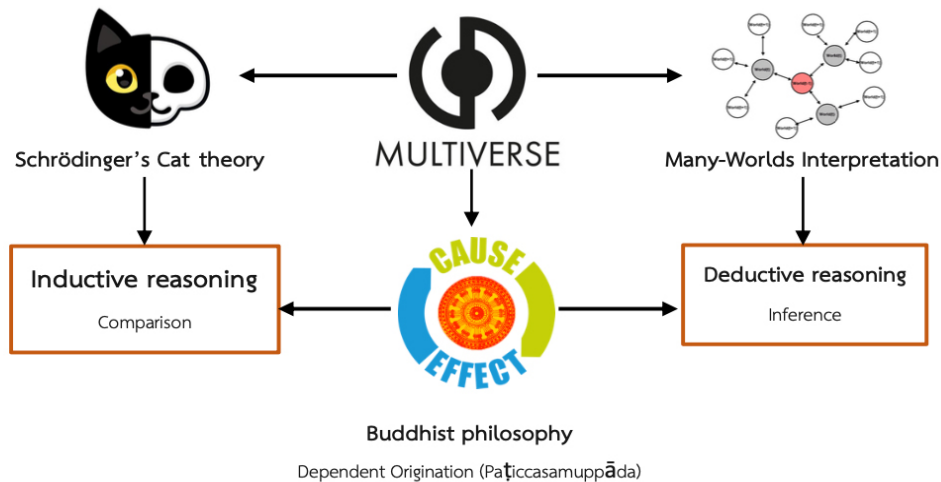
การวิจัยนี้เป็นเพียงการประเมินความเป็นไปได้ของความสอดคล้องเกี่ยวกับแนวคิดพหุจักรวาล ผ่านทฤษฎีแนวของชเรอดิงเงอร์ โดยอาศัยกระบวนการญาณวิทยา วิเคราะห์โดยใช้ชุดเครื่องมือทางใน การหาความรู้ และ วิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีการตีความและการอ้างเหตุผลจากแนวคิดตรรกศาสตร์ตะวันตกและตะวันออก จึงไม่ได้ลงรายละเอียดเชิงลึกของทฤษฎี หรือแนวคิดของนักฟิสิกส์ นักปรัชญา ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นหากจะมีการศึกษาวิจัยด้านนี้ต่อไป อาจเป็นการวิจัยถึงข้อเสนอ หรือ ข้อโต้แย้ง ทฤษฎี ของนักฟิสิกส์ นักปรัชญาที่เกี่ยวข้องในประเด็นเกี่ยวกับพหุจักรวาล หรือจักรวาลคู่ขนานในเชิงลึก โดยปรัชญาวิเคราะห์ ปรัชญาภาษา หรือ ปรัชญาวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นบรรทัดฐานในการตีความต่อไป

อย่างไรก็ตาม รูปแบบสมการ การตีความและการวิเคราะห์ที่เสนอในงานวิจัยนี้ หากนำไปตีความ หรืออธิบายความในทางปรัชญาและศาสนา โดยเฉพาะในทางจริยศาสตร์ จะเป็นประโยชน์มาก และเชื่อว่า กรอบแนวคิดที่ได้จากการวิเคราะห์การตีความทฤษฎีแนวของชเรอดิงเงอร์ จะสามารถเป็นเครื่องมือวิพากษ์ ประเด็นอื่นๆได้อีกที่นอกเหนือจากที่ศึกษาไว้ในงานวิจัย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การตีความเรื่องพหุจักรวาล ทฤษฎีแมวของชโรดิงเงอร์ (Schrödinger's Cat) เมื่อพิจารณาการตีความพิจารณาตามกรอบของตรรกศาสตร์ตะวันตก มีลักษณะการใช้เหตุผลแบบ อุปนัย (Inductive reasoning) เนื่องจากทฤษฎีนำเสนอสถานการณ์สถานะของแมวในกล่อง ไม่ถูกกำหนดอย่างแน่นอน จนกว่าจะมีการสังเกตผลลัพธ์จากการทดลอง การที่สถานะของแมวถูกอธิบายในรูปของความไม่แน่นอน และความปรมาณสถานะเป็นการใช้แบบอุปนัย ซึ่งขึ้นอยู่กับการสังเกตและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างความเข้าใจและความน่าจะเป็นของสถานะที่เป็นไปได้ ตรงข้ามกันกับ ทฤษฎีการตีความแบบหลายโลก หรือทฤษฎีจักรวาลโลกคู่ขนาน (Many-Worlds Interpretation (MWI)) ของฮิว เอเวอเรต (Hugh Everett) ซึ่งเป็นการใช้เหตุผลแบบ นิรนัย (Deductive reasoning) ในการตีความ ทั้งนี้การนำแนวคิดอภิปรัชญา (Metaphysics) ร่วมวิเคราะห์และตีความ อาจเป็นการใช้เหตุผลแบบนิรนัย (Deductive reasoning) หรือแบบอุปนัย (Inductive reasoning) ขึ้นอยู่กับวิธีการและวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์แต่ละครั้ง โดยหากการวิเคราะห์แนวคิดทางอภิปรัชญาแบบศาสนาเทวนิยมในการวิเคราะห์และตีความ มีลักษณะที่เป็นแบบ อุปนัย (Inductive reasoning) จัดเข้าในประเภท อุปมาณประมาณ (Comparison) ตามแบบตรรกศาสตร์อินเดีย ส่วนวิธีการแบบนิรนัย (Deductive reasoning) จัดเข้าประเภท อนุมานประมาณ (Inference) ตามแบบตรรกศาสตร์อินเดีย มีความสอดคล้องกับพุทธปรัชญา คือ หลักปฏิจจนสมุุปบาท บนฐานความคิดของกระบวนการที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันในเชิงเหตุผลเป็นกระแสจรรจำแนกตามส่วนเหตุ (Causes) และส่วนผล (Effects) จัดเป็นการอ้างเหตุผลที่พระพุทธรูปปรัชญาเถรวาทยอมรับ เช่น การเกิดใหม่ในโลกหน้ามีอยู่ ก็เป็นผลของการมีอยู่ในโลกก่อน สอดคล้องกับคำสอนเรื่องปฏิจจนสมุุปบาท ก็แสดงให้เห็นว่าต้องมีเหตุให้เกิดแตกต่างกันไป ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า การอ้างเหตุผลด้วยกระบวนการตามแนวปฏิจจนสมุุปบาท บนฐานความคิดที่ว่า "เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี" (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 12 ข้อ 404-406, หน้า 438-441) จึงมีความสมเหตุสมผลที่ชี้ยืนยันความมีอยู่จริงของแนวคิดเรื่องพหุจักรวาลก็ได้

ภาพที่ 4 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ซัชชัย คุ่มทวีพร. (2539). *ตรรกวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- พระมหาบุญไทย ดัวงวงศ์. (2540). *การใช้เหตุผลทางตรรกะในพระไตรปิฎก*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร (พรธนา). (2560). *การตีความในพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: 21 เซ็นจูรี.
- พิสิฐรัฐ โคตรสุโพธิ์. (2543). *ทฤษฎีความรู้*. เชียงใหม่: โครงการสนับสนุนงานวิจัย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2532). *พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- ลักษณะวัต ปาละรัตน์. (2546). *ตรรกวิทยาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สยาม ราชวัตร. (2553). *วิธีอ้างเหตุผลเพื่อยืนยันความมีอยู่ของโลกหน้าในพุทธศาสนาเถรวาท*. (ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สรกานต์ ศรีทองอ่อน. (2558). *พุทธจักรวาลวิทยา*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์ธรรมะ.
- สิขรินทร์ อยู่คง. (2556). *แมวของชเรอดิงเงอร์ (Schrödinger's Cat)*. เข้าถึงได้จาก <https://shorturl>.

asia/67VLO

Blaber, R. M. (2023). *The Emperor's New Schrödinger's Cat*. Retrieved from <https://doi.org/10.31235/osf.io/w4mct>

Gribbin, J. (1991). *In Search of Schrödinger's Cat: Quantum Physics and Reality*. London: Black Swan edition published.

_____. (1995). *Schrödinger's Kittens and the Search for Quantum Reality*. New York: Little, Brown & Company.

Hawking, S. (2001). *The Universe in a Nutshell*. New York: Bantam Books.

Herbert, N. (2011). *Quantum Reality: Beyond the New Physics*. Knopf Doubleday Publishing Group.

Hossenfelder, S. (2015). Head Trip. *Scientific American*, 313(3), 46-49.

Macquarie University. (2014). *Experiment makes Schrodinger's cat choose things can be real, or certain, but not both*. Retrieved from <https://phys.org/news/2014-09-schrodinger-cat-choosethings-real.html>

Tegmark, M. (2003). Parallel Universe. *Scientific American journal*, 288(5), 40-51.

Woudenberg, R. V. (2021). *The Epistemology of Reading and Interpretation*. United Kingdom: Cambridge University Press.

Yale University. (2023). *Physicists can predict the jumps of Schrodinger's cat (and finally save it)*. Retrieved from <https://phys.org/news/2019-06-physicists-schrodinger-cat.html>

การเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี*

Access to Health Service of Elderly People in Sanamchai Sub-District, Mueang District, Supanburi Province

พรนิดา ขจรดำรงเชิดกุล และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร

Pornnida Khajorntrumrongcherdkul and Rachen Noppanatwongsakorn

มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

Southeast Asia University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: BM_buum@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี และ 2) เปรียบเทียบการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 344 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบด้วยค่าสถิติ t-test และ One-way ANOVA เมื่อพบความแตกต่างทำการเปรียบเทียบความแตกต่าง รายคู่โดยวิธีของ LSD

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.74$)
2. ผลการเปรียบเทียบพบว่า ผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน บุคคลผู้ช่วยเหลือเมื่อต้องไปโรงพยาบาล และระยะทางจากบ้านเพื่อไปโรงพยาบาลแตกต่างกัน มีการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จากปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง

*ได้รับบทความ: 21 พฤศจิกายน 2566; แก้ไขบทความ: 22 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 22 ธันวาคม 2566

Received: November 21, 2023; Revised: December 22, 2023; Accepted: December 22, 2023

จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ ปัญหาการเข้าถึงบริการสุขภาพในด้านความสามารถเสียค่าใช้จ่าย ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนากระบวนการให้ครอบคลุมกับกลุ่มเป้าหมายในทุกระดับ และมีแนวทางในการช่วยเหลือเมื่อพบผู้ป่วยสูงอายุที่มีปัญหาค่าใช้จ่าย

คำสำคัญ: การเข้าถึงบริการสุขภาพ; ผู้สูงอายุ; ระบบบริการสุขภาพ

Abstract

The objectives of this research were to 1) study the level of access to health service of elderly people in Sanamchai Sub-District, Mueang District, Supanburi Province, and 2) comparing access to health service of elderly people in Sanamchai Sub-District, Mueang District, Supanburi Province classified by personal factors. This research is a quantitative research. The sampling group was 344 elderly people whose lived in Sanamchai Sub-District, Mueang District, Supanburi Province. The research tool was a questionnaire. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. Statistical test, t-test and One-way ANOVA. When differences are found, compare the differences couples using LSD.

The research results were as follows:

1. The level of access to health service of elderly people in Sanamchai Sub-District, Mueang District, Supanburi Province overall was highest level. ($\bar{x} = 4.74$)
2. The result of comparing access to health service of elderly people in Sanamchai Sub-District, Mueang District, Supanburi Province classified by personal factors are gender, age, average monthly income, person who helps when going to the hospital and distance from home to hospital have access to health service of elderly people in Sanamchai Sub-District, Mueang District, Supanburi Province was not different significant at the 0.05 level. Problems and obstacles of this research was access to health services in terms of affordability. Therefore, the relevant organization should be developed a service system to cover target groups at all levels. And there are guidelines for helping when encountering elderly patients with cost problems.

Keywords: Access to Health Services; Elderly People; Health Service System

1. บทนำ

การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลกในรอบทศวรรษ ปัจจุบันประเทศไทย จัดได้ว่าก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) หรือมีสัดส่วนประชากรที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป มากกว่าร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด (มนัญญา ภูแก้ว, 2564) โดยจากสถิติปี พ.ศ. 2564 ประเทศไทย มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุ 13.36 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 19.6 ของประชากรทั้งหมด (กองสถิติสังคม, 2565) ประเทศไทยมีความจำเป็นต้องมีความพร้อมในการรองรับการเป็นสังคมผู้สูงอายุ โดยเฉพาะในด้านการดูแลสุขภาพ เนื่องจากการเสื่อมสมรรถภาพของร่างกายและความเจ็บป่วยจากโรค อีกทั้งจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นได้ส่งผลต่อการจัดระบบสวัสดิการและการประกันสังคมแก่ผู้สูงอายุ การบริการทางด้านสุขภาพอนามัยและการดูแลผู้สูงอายุ

ตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นหนึ่งในตำบลที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากถึง 2,424 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลสนามชัย, 2564) ด้านหน่วยงานสาธารณสุขประจำตำบล มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 1 แห่ง บริเวณใกล้เคียงมีโรงพยาบาลเจ้าพระยาอภัยภูเบศร ซึ่งเป็นโรงพยาบาลประจำจังหวัด ตั้งอยู่ห่างจากองค์การบริหารส่วนตำบลสนามชัยเป็นระยะทาง 3.7 กิโลเมตร แต่จากรายงานผลการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้ SWOT Analysis ยังพบปัญหาด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมว่ามีการดูแลผู้สูงอายุไม่ทั่วถึง ประชาชนป่วยด้วยโรคเบาหวานและความดันโลหิตสูง ประชาชนขาดการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ มีการรับประทานอาหารไม่ถูกสุขลักษณะ มีการใช้ยาเพื่อบำบัดอาการเจ็บป่วยอย่างไม่เหมาะสมและประชากรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการตรวจสุขภาพ (องค์การบริหารส่วนตำบลสนามชัย, 2564) จากสถานการณ์ดังกล่าวเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์และเพื่อวิเคราะห์ประเด็นปัญหาของตำบลสนามชัย ที่แม้ว่าจะมีแหล่งบริการทางด้านสาธารณสุข แต่ประชากรในชุมชนยังพบปัญหาด้านสุขภาพดังกล่าวข้างต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ ในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี และเปรียบเทียบการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนจัดบริการทางสาธารณสุขให้สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของผู้สูงอายุภายใต้บริบทที่เหมาะสมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี

2. เพื่อเปรียบเทียบการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน บุคคลผู้ช่วยเหลือเมื่อต้องไปโรงพยาบาล และระยะทางจากบ้านเพื่อไปโรงพยาบาล

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนชายหญิงอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป อาศัยอยู่ในตำบลสนามชัย อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 2,424 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลสนามชัย, 2564) ซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรการคำนวณของ Taro Yamane (Yamane, 1973) โดยกำหนดค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 344 คน กำหนดการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของชุมชน โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ใช้สูตรดังนี้

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละกลุ่ม} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

หลังจากได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้าน ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) ให้ได้ครบตามจำนวนในแต่ละหมู่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน 1) ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม 2) ข้อมูลเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการสุขภาพ แบ่งเป็น 5 ด้าน ประกอบไปด้วย ความพอเพียงของบริการที่มีอยู่ การเข้าถึงแหล่งบริการ ความสะดวกและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งบริการ ความสามารถเสียค่าใช้จ่าย การยอมรับคุณภาพบริการ (Penchansky and Thomas, 1981) คำตอบมี 5 ตัวเลือก เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ 3) แบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้แสดงข้อคิดเห็น/ข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยมีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คือ ศึกษาเนื้อหาจากเอกสาร ตำรา บทความ แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม และได้แก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาแล้ว โดยผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความเหมาะสมของภาษาและการสื่อความหมาย จากนั้นนำแบบสอบถามมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่าคะแนนโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 0.90 และนำแบบสอบถามไปหาความเที่ยงตรงของข้อมูลในพื้นที่ตำบล ดอนตาล อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 30 คน โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) ได้ค่าความเที่ยงตรงของข้อมูลเท่ากับ 0.91 อยู่ในระดับดีมาก ถือว่าแบบสอบถามนี้

มีความเที่ยงตรงและสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลต่อไปได้

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากคณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ ประสานขอความร่วมมือในการลงพื้นที่ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย เสนอแก่นายกองการบริหารส่วนตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี และลงพื้นที่เพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถามแก่กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษาและติดตามรับแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จำนวน 344 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำหรับงานวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบด้วยสถิติ t-test และ One-way ANOVA เพื่อหาความแตกต่างระหว่างตัวแปร เมื่อพบความแตกต่างทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีของ LSD (Least significant difference)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ระดับการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรีโดยภาพรวม ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุทั้ง 5 ด้าน โดยภาพรวม

การเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ	ระดับ		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ความพอเพียงของบริการที่มีอยู่	4.76	0.32	มากที่สุด
2. การเข้าถึงแหล่งบริการ	4.81	0.28	มากที่สุด
3. ความสะดวกและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งบริการ	4.71	0.29	มากที่สุด
4. ความสามารถเสียค่าใช้จ่าย	4.55	0.83	มากที่สุด
5. การยอมรับคุณภาพบริการ	4.87	0.22	มากที่สุด
การเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุโดยภาพรวม	4.74	0.22	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า การเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัยทั้ง 5 ด้าน โดยภาพ

รวมอยู่ในระดับมากที่สุด สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ 1) ด้านการยอมรับคุณภาพบริการ ผู้ตอบแบบสอบถามมีการเข้าถึงบริการสุขภาพด้านการยอมรับคุณภาพบริการอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.87$) โดยคำถามย่อยรายด้าน ข้อที่ได้ระดับคะแนนสูงสุด คือ ท่านมีความเชื่อมั่นในระบบบริการส่งต่อ/ดูแลต่อเนื่องในชุมชนของทีมเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.96$) 2) ด้านการเข้าถึงแหล่งบริการ ผู้ตอบแบบสอบถามมีการเข้าถึงบริการสุขภาพด้านการเข้าถึงแหล่งบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.81$) โดยคำถามย่อยรายด้าน ข้อที่ได้ระดับคะแนนสูงสุด คือ โรงพยาบาล/สถานพยาบาลที่ท่านรับบริการอยู่ใกล้กับที่อยู่อาศัยของท่าน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.91$) 3) ด้านความพอเพียงของบริการที่มีอยู่ ผู้ตอบแบบสอบถามมีการเข้าถึงบริการสุขภาพด้านความพอเพียงของบริการที่มีอยู่ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.76$) คำถามย่อยรายด้าน ข้อที่ได้ระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ โรงพยาบาลมีการออกเยี่ยมบ้าน การรักษาฟื้นฟูสภาพร่างกายที่บ้านแก่ผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.89$) 4) ด้านความสะดวกและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งบริการ ผู้ตอบแบบสอบถาม มีการเข้าถึงบริการสุขภาพด้านความสะดวกและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งบริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.71$) คำถามย่อยรายด้าน ข้อที่ได้ระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ท่านพึงพอใจต่อสิ่งแวดล้อมของโรงพยาบาล เช่น จุดที่พักนั่งรอตรวจ ความสะอาดของห้องน้ำ ราวจับเหมาะสม บันได/บันไดเลื่อน/ลิฟต์ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.86$) 5) ด้านความสามารถเสียค่าใช้จ่าย ผู้ตอบแบบสอบถามมีการเข้าถึงบริการสุขภาพด้านความสามารถเสียค่าใช้จ่ายอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$) คำถามย่อยรายด้าน ข้อที่ได้ระดับคะแนนสูงสุด ได้แก่ ท่านสามารถจ่ายค่าบริการสุขภาพเพิ่มเติมจากสิทธิการรักษาที่มีอยู่ได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 4.62$)

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามเพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน บุคคลผู้ช่วยเหลือเมื่อต้องไปโรงพยาบาล และระยะทางจากบ้านเพื่อไปโรงพยาบาลที่แตกต่างกันมีการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	Sig.
1. เพศ	0.99
2. อายุ	0.62
3. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	0.49

ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	Sig.
4. บุคคลผู้ช่วยเหลือเมื่อต้องไปโรงพยาบาล	0.60
5. ระยะทางจากบ้านเพื่อไปโรงพยาบาล	0.08

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน บุคคลผู้ช่วยเหลือเมื่อต้องไปโรงพยาบาลและระยะทางจากบ้านเพื่อไปโรงพยาบาลที่แตกต่างกัน มีการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ไม่แตกต่างกัน

ปัญหาและอุปสรรคในการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ ปัญหาการเข้าถึงบริการสุขภาพในด้านความสามารถเสียค่าใช้จ่าย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ทำงานรับจ้างรายวันมีรายได้ไม่มาก การเดินทางไปรับบริการสุขภาพในแต่ละครั้งทำให้เกิดการสูญเสียรายได้ เกิดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง การเสียค่ายานนอกบัญชีต่างๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) กระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จึงควรมีการพัฒนากระบวนการให้บริการให้ครอบคลุมกับกลุ่มเป้าหมายในทุกกระดับ และมีแนวทางในการช่วยเหลือเมื่อพบผู้ป่วยสูงอายุที่มีปัญหาค่าใช้จ่าย เช่น การส่งปรึกษาสังคมสงเคราะห์ การประสานมูลนิธิ/กองทุนเพื่อผู้ป่วยยากไร้ เป็นต้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้พบประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ระดับการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ระดับการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.74$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ในพื้นที่ตำบลสนามชัย เป็นพื้นที่ที่อยู่ในบริเวณตัวเมือง มีทั้งโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลที่อยู่ในพื้นที่ที่เข้าถึงได้ง่าย มีการส่งทีมเจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านออกเยี่ยมบ้านที่มีผู้สูงอายุเป็นประจำ และยังมีโรงพยาบาลประจำจังหวัด ซึ่งเป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่ อยู่ห่างออกไปเพียง 3.7 กม. จึงทำให้ผู้สูงอายุและผู้ดูแลสามารถเข้าถึงระบบบริการสุขภาพได้เป็นอย่างดี เมื่อมีความเจ็บป่วยในระดับรุนแรงก็จะมีระบบการส่งตัวเพื่อรักษาต่อในโรงพยาบาลลำดับถัดไป ซึ่งสอดคล้องกับสุรตน์สวัสดิ์ แซ่แต้ และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่องการเข้าถึงบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิของผู้สูงอายุ ตำบลบาโลย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

จากการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีการเข้าถึงบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิ โดยภาพรวมอยู่ในระดับสูง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยประกอบด้วย 5 ด้านหลัก ได้แก่ 1) ความพอเพียงของบริการที่มีอยู่ 2) การเข้าถึงแหล่งบริการ 3) ความสะดวกและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งบริการ 4) ความสามารถเสียค่าใช้จ่าย 5) การยอมรับคุณภาพบริการก็พบว่ามีการเข้าถึงบริการอยู่ในระดับสูงทุกๆ ด้านเช่นเดียวกัน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ ในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล การเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ ในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่าผู้สูงอายุที่มีเพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน บุคคลผู้ช่วยเหลือเมื่อต้องไปโรงพยาบาล และระยะทางจากบ้านเพื่อไปโรงพยาบาลแตกต่างกัน มีการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า 1) เพศเป็นเพียงตัวกำหนดการแสดงออกบทบาทในครอบครัว ชุมชน และสังคม ซึ่งแม้ว่าความแตกต่างของเพศจะทำให้เกิดความแตกต่างของพฤติกรรม แต่จากสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย มีวิถีในการดำเนินชีวิตในแต่ละวันไม่แตกต่างกัน และผู้สูงอายุทั้งเพศชายเพศหญิงมีการเสื่อมและถดถอยของระบบร่างกายไม่แตกต่างกัน จึงมีการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอภิชัย คุณิพงษ์ (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี พบว่า เพศที่แตกต่างกันมีผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ไม่แตกต่างกัน 2) ผู้สูงอายุที่มีอายุแตกต่างกัน มีการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ อายุที่มากขึ้นจะทำให้ผู้สูงอายุมีการเสื่อมถอยของร่างกาย แต่จากกลุ่มตัวอย่างพบว่าผู้สูงอายุในตำบลสนามชัยแต่ละช่วงอายุต่างก็มีโรคประจำตัว มีความเจ็บป่วยได้ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของศิริพร งามขำและคณะ (2561, หน้า 91-103) ได้ศึกษาการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์ต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ 3) ผู้สูงอายุที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน มีการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือกลุ่มตัวอย่างในตำบลสนามชัย เป็นผู้สูงอายุที่มีรายได้จากอาชีพเกษตรกรและ/หรือเงินรายได้เบี้ยยังชีพคนชราจากรัฐบาล มีสิทธิการรักษาเป็นสิทธิบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า การเข้ารับบริการสุขภาพโดยส่วนใหญ่จะไม่มีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม ทำให้กลุ่มตัวอย่างในทุกๆ ช่วงรายได้ มีการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับการศึกษาของอภิชัย คุณิพงษ์ (2562) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี พบว่ารายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่แตกต่างกัน มีผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ไม่แตกต่างกัน 4) ผู้สูงอายุที่มีบุคคลผู้ช่วยเหลือเมื่อต้องไปโรงพยาบาลที่แตกต่างกัน มีการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้สูงอายุที่เดินทางไปโรงพยาบาลเองคนเดียว เป็นผู้สูงอายุตอนต้น (อายุ 60-69 ปี) ซึ่งเป็นผู้สูงอายุที่ยังสามารถพึ่งพาตนเองได้ เดินทางไปกลับเองได้ ระยะทางไม่เกิน 5 กิโลเมตร จึงไม่จำเป็นต้องมีบุคคลผู้ช่วยเหลือเมื่อต้องไปโรงพยาบาล และผู้สูงอายุในตำบลส่วนใหญ่จะมีบุตร/หลานไปด้วยทุกครั้ง ทำให้ผู้สูงอายุในตำบลสนามชัยมีการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้อง

กับการศึกษาของศิริพร งามขำ และคณะ (2561, หน้า 91-103) ได้ศึกษาการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ที่พบว่าบุคคลดูแลเมื่อเจ็บป่วยมีอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุ และ 5) ผู้สูงอายุที่มีระยะทางจากบ้านเพื่อไปโรงพยาบาลที่แตกต่างกัน มีการเข้าถึงบริการสุขภาพที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าที่พักอาศัยของกลุ่มตัวอย่างอยู่ไม่ห่างจากโรงพยาบาล/สถานพยาบาลมาก ทำให้ใช้ระยะเวลาในการเดินทางน้อย และระยะทางที่แตกต่างกันเพียงเล็กน้อยจึงไม่มีผลทำให้ผู้สูงอายุที่พักอาศัยอยู่ตำแหน่งแตกต่างกันมีการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุที่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับการศึกษาของกมลพร นิรารัตน์ และอัครนันท์ คิตสม (2560) ศึกษาการเข้าถึงบริการสุขภาพในด้านต่างๆของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร พบว่าระยะทางมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับการเข้าถึงบริการสุขภาพอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานทางด้านบริการสุขภาพ เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลโรงพยาบาลชุมชน สามารถนำข้อมูลนี้ไปพัฒนาการบริการสุขภาพขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้สูงอายุเข้าถึงบริการสุขภาพได้มากขึ้น เช่น จัดลำดับความสำคัญ/ความรุนแรงของแต่ละพื้นที่ในการออกเยี่ยมบ้าน การจัดสรรวัคซีนที่เหมาะสม เป็นต้น

1.2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลควรมีการดูแลผู้ป่วยในเชิงรุกมากขึ้น เช่น การจัดอบรมให้ความรู้กับผู้สูงอายุ/ผู้ดูแลผู้สูงอายุในพื้นที่ ให้มีความรู้ในการดูแลตนเอง การส่งอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม) ลงตรวจคัดกรองโรคและการป้องกันโรคต่างๆ เพื่อช่วยลดปริมาณผู้สูงอายุที่เจ็บป่วยและต้องเดินทางไปแออัดในโรงพยาบาล

1.3 จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการเข้าถึงบริการสุขภาพในด้านความสามารถเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด ดังนั้น โรงพยาบาล/สถานพยาบาลจะต้องมีการพัฒนาระบบบริการให้ครอบคลุมให้คำแนะนำเรื่องสิทธิการรักษา การแนะนำเรื่องการส่งตัวเพื่อรักษาต่อ จุติรับการปรึกษาเมื่อมีปัญหาด้านค่าใช้จ่าย เช่น สังคมสงเคราะห์ กองทุนเพื่อผู้ป่วยยากไร้ เป็นต้น เพื่อให้ผู้สูงอายุและญาติลดความวิตกกังวลเรื่องค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการเข้าถึงบริการสุขภาพในแต่ละครั้ง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ผลการศึกษานี้พบว่า เพศ อายุ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน บุคคลผู้ช่วยเหลือเมื่อต้องไปโรงพยาบาล และระยะทางจากบ้านเพื่อไปโรงพยาบาลแตกต่างกัน ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุที่ไม่แตกต่างกัน จึงควรมีการศึกษาในปัจจัยอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ โรคประจำตัว เป็นต้น เพื่อค้นหาปัจจัยที่จะส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุและนำข้อมูลมา

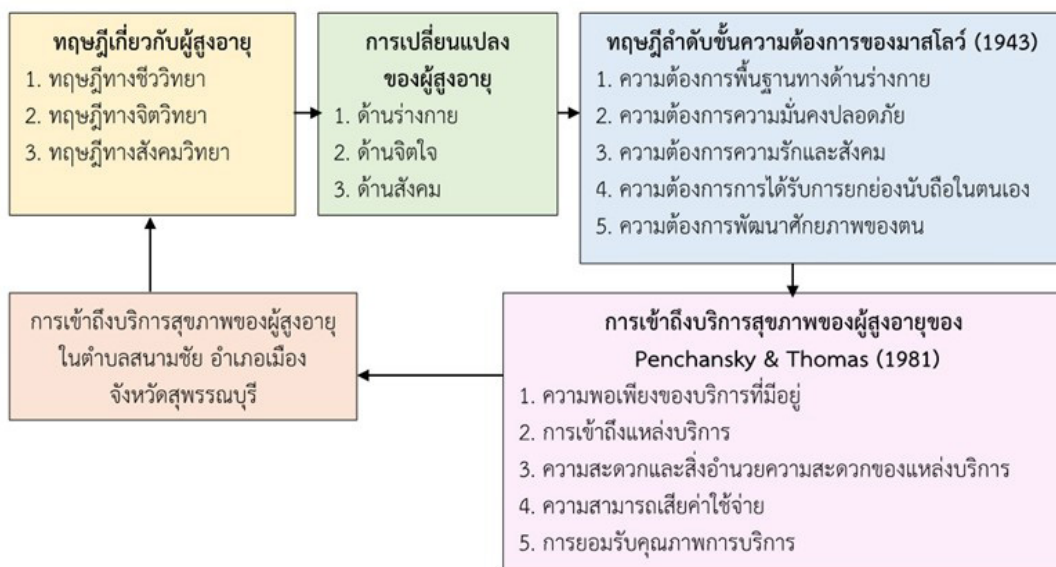
พัฒนาระบบบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในพื้นที่ได้

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมโดยศึกษาการเข้าถึงบริการสุขภาพเฉพาะเจาะจงพื้นที่ เช่น ศึกษาในส่วนผู้มารับบริการของโรงพยาบาลประจำจังหวัด หรือโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อให้ได้ปัญหาและข้อเสนอแนะที่ชัดเจนเฉพาะพื้นที่นั้นๆ

2.3 ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษากลุ่มตัวอย่างแบบเจาะลึกในเรื่องความคิดเห็นของผู้สูงอายุต่อความต้องการการเข้าถึงระบบบริการสุขภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาตามปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่อย่างแท้จริง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่องการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี องค์ความรู้ที่ได้รับคือ ความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันของ 3 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีทางชีววิทยา ทฤษฎีทางจิตวิทยา และทฤษฎีทางสังคมวิทยา ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม จึงทำให้ผู้สูงอายุเกิดความต้องการตามทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ เชื่อมโยงกับทฤษฎีการเข้าถึงการบริการสุขภาพผู้สูงอายุ 5 ด้าน ได้แก่ ความพอเพียงของบริการที่มีอยู่ การเข้าถึงแหล่งบริการ ความสะดวกและสิ่งอำนวยความสะดวกของแหล่งบริการ ความสามารถเสียค่าใช้จ่าย และการยอมรับคุณภาพการบริการ จึงทำให้เกิดการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในตำบลสนามชัย อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กมลพร นิรารัตน์ และอัครนันท์ คิตสม. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุใน กรุงเทพมหานคร. *การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 14 ตามรอยพระยุคลบาท เกษตรศาสตร์กำแพงแสน, 7-8 ธันวาคม 2560*, (หน้า 1939-1949). นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- กองสถิติสังคม. (2565). *การสำรวจประชากรสูงอายุในประเทศไทย 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- มนัญญา ภูแก้ว. (2564). *บทความพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546*. เข้าถึงได้จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?%20nid=1536
- ศิริพร งามขำ และคณะ. (2561). การเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุเขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร. *วารสารเกื้อการุณย์*, 25(2), 91-103.
- สุรัตน์สวัสดิ์ แซ่แต้ และคณะ. (2564). การเข้าถึงบริการสาธารณสุขระดับปฐมภูมิของผู้สูงอายุตำบลบาโลย อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 8 ชีวิตวิถีใหม่ ด้วยงานวิจัยทางสุขภาพและการบริการ, 27 มีนาคม 2564*, (หน้า 854-864). นครราชสีมา: วิทยาลัย นครราชสีมา.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสนามชัย อำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี. (2564). *แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-257*. เข้าถึงได้จาก <http://www.sao-sanamchai.go.th/site/>
- อภิชัย คุณิพงษ์. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้าถึงบริการสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดปทุมธานี. *Journal of The Department of Medical Services*, 44(5), 75-80.
- Penchansky, R. and Thomas, J. W. (1981). The concept of access: definition and relationship to consumer satisfaction. *Med Care*, 19(2), 127-40.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed). New York: Harper & Row.

ประเพณีการแต่งกายของชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอ นครไทย
จังหวัดพิษณุโลก*

Tradition of Hmong Dress in Ban Huay Sai Nuea, Nakhon Thai
District Phitsanulok Province

วิชชุพงศ์ วรศาสตร์กุล, วรางคณา ทวีวรรณ และเพ็ญนภา แสงโสภา
Vitchupong Worasatkul, Warangkana Taweewan and Pennapha Sangsoda
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Loei Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: pov11196@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้ นำเสนอการแต่งกายของชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการแต่งกายของชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก รวบรวมข้อมูลจากในวรรณกรรมต่างๆ และนักวิชาการในชนบทผ่านการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการและแบบเป็นทางการ ได้ใช้กระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Anganalysis) จากการศึกษาพบว่าชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ นั้น มีเรื่องราวและประเพณีการแต่งกายของชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอ นครไทย จังหวัดพิษณุโลก แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ประวัติหมู่บ้านห้วยทรายเหนือ และวิถีชีวิตชาวม้ง 2) ลักษณะการแต่งกาย 3) การแต่งกายในพิธีต่างๆ การแต่งกายแบบดั้งเดิมของชนชาติม้ง บ้านห้วยทรายเหนือ เป็นวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชนชาติม้งในหมู่บ้าน และทุกคนยังคงสืบสานประเพณีนี้

คำสำคัญ: การแต่งกายชาวม้ง; นครไทย; บ้านห้วยทรายเหนือ

Abstract

This article presents the dress of the Hmong people in Ban Huay Sai Nuea, Nakhon Thai District, Phitsanulok Province. This study aims to: study the dress of the Hmong

*ได้รับบทความ: 5 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 20 ธันวาคม 2566; ตอปรับตีพิมพ์: 20 ธันวาคม 2566
Received: October 5, 2023; Revised: December 20, 2023; Accepted: December 20, 2023

people in Ban Huay Sai Nuea, Nakhon Thai District, Phitsanulok Province. Information was collected from rural scholars through informal and formal interviews and use content analysis. In analyzing data in various literature. The study found that the Hmong people of Ban Huay Sai Nuea, tradition of Hmong dress, Ban Huay Sai Nuea, Nakhon Thai District, Phitsanulok Province is divided into 3 steps as follows: 1) History of Huay Sai Nuea Village and way of life of the Hmong people 2) Characteristics of dress 3) Dress in various ceremonies, the traditional dress of the Hmong people in Ban Huay Sai Nuea is a unique culture of the Hmong people in the village, and everyone continues to carry on this tradition.

Keywords: Hmong Dress; Nakhon Thai; Ban Huay Sai Nuea

1. บทนำ

ชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือเป็นชนชาติพันธุ์ที่มีวิธีการแต่งกายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชนเผ่า มีวัฒนธรรม ประเพณีที่หลากหลาย ชาวม้งยังรักษาประเพณีการแต่งกายของตนเองได้อย่างเหมาะสม จากข้อมูลชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือเดินทางมาอาศัยในจังหวัดพิษณุโลกอย่างไรรั้น มีนักวิชาการ ประสิทธิ์ ลิขิรชา (2548, หน้า 9-10) ได้กล่าวว่า การเดินทางของชาวม้งนั้น มีสามเส้นทางหลักที่บรรพบุรุษชาวม้งอพยพเข้าสู่ดินแดนในปัจจุบัน คือ เส้นทางแรก อยู่บริเวณชายแดนจังหวัดน่านและพะเยา ซึ่งมีดอยภูแวและภูลังกาเป็นหลัก จากนั้นกลุ่มที่เข้ามาทางนี้จึงอพยพโยกย้ายต่อไปยังดอยขุนสถาน (จังหวัดน่านและแพร่) ดอยช้าง ดอยอ่างขาง ภูหินร่องกล้า เขาค้อ และดอยลานสาง หรือดอยระแหง เป็นต้น ส่วนเส้นทางที่สอง นั้นเข้ามาทางเส้นทางผาตั้ง ภูชี้ฟ้า ดอยผาหม่น และที่ราบระหว่างเมืองเชียงของกับเชียงแสน จากนั้นข้ามมาที่ดอยยาว ดอยช้างดอยอ่างขาง ดอยผ้าห่มปก และดอยจักตอก ในบริเวณพม่าปัจจุบัน และก็ข้ามมาที่ดอยเชียงดาว ดอยสุเทพ ดอยอินทนนท์ ดอยป่าอู้ง ดอยหมากพริก เป็นต้น ส่วนเส้นทางที่สามนั้นข้ามแม่น้ำโขงทางตอนบนบริเวณประเทศลาวและพม่า เหนือท่าข้าเหล็ก แล้วจึงลงมาทางซุหัวแม่คำ ซึ่งอยู่ใกล้บ้านหินแตก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดยกลุ่มที่เข้ามาเส้นทางนี้เป็นกลุ่มที่เข้ามาที่หลังสุดในช่วงประมาณ พ.ศ. 2480 จากที่กล่าวมา ชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก จัดอยู่ในเส้นทางแรกระหว่างภูหินร่องกล้าและเขาค้อ ซึ่งชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือได้อาศัยอยู่ในบริเวณนี้โดยมากอยู่แนวหุบเขาและภูเขาเป็นหลัก

นอกจากนี้ ทิพวรรณ เอี่ยมจันทร์ (2549, หน้า 13) ได้กล่าวว่า ชาวม้งชอบตั้งบ้านเรือนอยู่บนเขาสูงๆ ส่วนใหญ่จะอาศัยพื้นที่ลาดจากยอดเขาอยู่ใกล้กับลำธารรอบๆ ตัวบ้านมักจะมีคอกสัตว์ ยุ่งฉางใส่ข้าวเปลือก ถั่วและข้าวโพด โดยไม่มีรั้วบ้าน ส่วนมากญาติพี่น้องจะปลูกบ้านอยู่ติดๆ กัน ตัวบ้านปลูกคร่อม

อยู่บนพื้นดินที่ทับถมแน่น วัสดุส่วนใหญ่ใช้ไม้เนื้ออ่อน ผนึ่งกันระหว่างห้องหรือบ้านใช้ลำไม้ไผ่ผ่าคลี่เป็นแผ่น หลังคามุงด้วยหญ้า แต่เสาจะเป็นไม้เนื้อแข็ง แปลเป็นแบบง่าย ๆ ตัวบ้านไม่มีหน้าต่าง เนื่องจากอยู่ในที่อากาศหนาวเย็น ในตัวบ้านจะมีเตาไฟขนาดเล็กและแคร่ไม้ไผ่สำหรับนั่งหรือนอน สำหรับรับแขก จึงกล่าวได้ว่าจากอดีตถึงปัจจุบันชาวม้งโดยมากจะนิยมอาศัยอยู่ตามภูเขาและธรรมชาติ ดังนั้น ชาวม้งบ้านทรายเหนือจึงมีอาชีพหลัก คือ ทำไร่เป็นหลักและเลี้ยงสัตว์รองลงมา เนื่องจากนั้นมีการทำสวนเล็ก ๆ น้อย ๆ ปะปนอยู่บ้าง อย่างไรก็ตาม ชาวม้งบ้านทรายเหนือมีการดำรงชีวิตเป็นแบบเรียบง่าย ชอบช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จึงทำให้ชาวม้งมีเรื่องราวทางประเพณีและวัฒนธรรมที่สะท้อนวิถีชีวิตของคนในแต่ละยุคที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น วัฒนธรรม ประเพณีของการแต่งกายชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือน่าจะเกิดพร้อมกับชนชาติพันธุ์ของบรรพบุรุษจากอดีตจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งในปัจจุบันนี้ชาวม้งก็ยังรักษาประเพณีอันดีงามนี้ไว้ ถึงแม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงบ้าง ตามยุคตามสมัยใหม่ ดังที่ พระยาอนุนามราชชน (2532, หน้า 45-48) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุง หรือผลิตสร้างขึ้น เพื่อความเจริญของงานในวิถีแห่งชีวิตของส่วนรวม ถ้ายทอดกันได้ เอาอย่างกันได้ จึงทำให้บรรพบุรุษของชาวม้งยังคงอนุรักษ์และสืบทอดมรดกสู่ลูกหลาน ไม่มีการขาดสาย อีกทั้งวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวม้งถือเป็นมรดกที่ถ่ายทอดมาอย่างยาวนาน ซึ่งบรรพบุรุษปลูกฝังให้เยาวชนอนุรักษ์และพัฒนาความสามารถให้เข้ากับยุคสมัยเช่นเดียวกับชนเผ่าอื่น ดังนั้น ชาวม้งที่อาศัยอยู่ในบ้านห้วยทรายเหนือเป็นชนเผ่าที่มีวัฒนธรรมเฉพาะตัวเอง และปรับให้เข้ากับสังคมยุคเปลี่ยนแปลงโดยไม่ส่งผลกระทบหรือทำให้วัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้านสูญหายไป

นอกจากนี้ สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์ (2532, หน้า 12-13) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมความเชื่อเป็นวัฒนธรรมที่มีระยะเวลายาวนานที่สุดในการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงความเชื่อของผู้คนนั้นค่อยเป็นค่อยไป แม้เศรษฐกิจ สังคมจะเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมความเชื่อนั้นพัฒนาได้ช้าที่สุด แต่ยังคงมีอิทธิพลวิถีชีวิตของผู้คนจำนวนมาก และยังมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการดำรงวิถีชีวิตของมนุษย์ จึงกล่าวว่าวัฒนธรรมมีสองส่วนที่มองเห็นได้ (วัฒนธรรมทางวัตถุ) และส่วนที่มองไม่เห็น (วัฒนธรรมประกอบด้วยความเชื่อหรือค่านิยม) ชาวม้งที่บ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก มีการดำเนินชีวิตตามวัฒนธรรมแบบแผนเดิมของบรรพบุรุษส่วนหนึ่ง และการดำเนินชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยใหม่ ในที่นี้ส่วนมากจะเป็นคนรุ่นใหม่ที่ได้รับวัฒนธรรมจากเมืองสู่หมู่บ้านของตนเอง และวัฒนธรรมต่างๆ จากชาติอื่น

อย่างไรก็ตาม ชาวม้งก็ยังรักษาประเพณีของตนเองได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากวัฒนธรรมและประเพณีคือเอกลักษณ์ของชนเผ่าและยังคงมีคุณค่าทางจิตใจต่อชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ สิ่งเหล่านี้ได้สืบทอดเป็นประเพณีสืบทอดกันมาช้านาน ดังที่ ไชศรี จิตสำราญ และคณะ (2549, หน้า 87-88) ได้กล่าวว่า การถ่ายทอดการปักผ้าผู้สอนจะบอกชื่อลายแก่ผู้เรียน แสดงว่าผู้สอนไม่ได้สอนให้ผู้เรียนปักเป็นอย่างเดียว ยังถ่ายทอดความหมาย ความเป็นมาและลักษณะความสำคัญของแต่ละลายให้กับผู้เรียนอีกด้วยเพราะ

ว่าการปักผ้าของชาวเขาเผ่าม้งไม่มีตำราเขียนไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ฉะนั้นผู้สอนถึงถ่ายทอดความเชื่อแก่ผู้เรียนให้มากที่สุด เพื่อประสพความสำเร็จในการดำรงรักษาการปักผ้าของผู้เรียนในแต่ละลายผู้เรียนจะต้องจดจำชื่อและวิธีการปักการแบบต่างๆ พร้อมทั้งความเชื่อที่มีอยู่ในแบบนั้นๆ ไปด้วย ซึ่งผู้สอนเรียกชื่อกลุ่มลายที่เริ่มสอนนี้ว่า ลายดั้งเดิม ต่อมามีการพัฒนาลวดลายที่แปลกๆ ซึ่งมีความทันสมัยและเป็นที่ยอมรับของผู้สวมใส่ ไม่ว่าจะเป็นชาวเขาเองหรือคนในพื้นที่ราบ เช่น ลายผีเสื้อ ลายไก่อู ลายดอกไม้ และลายระบำ เป็นต้น บางส่วนถูกดัดแปลงเพิ่มเติมเปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสภาพวิถีชีวิตของชาวม้งและตกทอดเป็นมรดกมาจากรุ่นบรรพบุรุษจนถึงทุกวันนี้

ดังนั้น จากที่กล่าวมา ชาวเขาเผ่าม้งในประเทศมีอยู่ด้วยกัน 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มที่หนึ่งม้งจิวหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าม้งดำ นิยมแต่งกายชุดสีดำมากกว่าสีอื่นๆ ผู้ชายสวมเสื้อเปิดให้เห็นท้อง ขอบตั้งบ้านเรือนอยู่พรหมแดนประเทศไทยและพรหมแดนประเทศลาว มีอาศัยอยู่จังหวัดน่าน เชียงใหม่ เชียงราย และแขวงเชียงขวาง บ้าน 52 (หลักกิโลที่ 52) กลุ่มที่สองม้งเตือหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าม้งขาว ทั้งผู้ชายและผู้หญิงมีแถบผ้าสีขาวติดตามอยู่ปลายแขนเสื้อ ผู้หญิงสวมกระโปรงสีขาวไม่มีลวดลาย โดยมากแล้วชาวม้งในประเทศไทยจะมีม้งเตือหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าม้งขาวมากกว่าม้งจิวหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าม้งดำ ซึ่งชาวม้งที่บ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลกนั้นจัดอยู่ในกลุ่มที่สอง

2. ความเป็นของหมู่บ้านห้วยทรายเหนือและวิถีชีวิตของชาวม้ง

ชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือมีผู้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นายสมชาย ศักดิ์เจริญชัยกุล (28 พฤษภาคม 2565) ได้กล่าวว่า ความเป็นของหมู่บ้านห้วยทรายเหนือได้ก่อตั้งขึ้นในปีพุทธศักราช 2502 โดยราษฎรอพยพมาจากบ้านป่าซ้อโป ต.หนองกะท้าว อ. นครไทย จ. พิษณุโลก โดยมีนายทอง แซ่ลี เป็นผู้ใหญ่บ้านและนำราษฎรมาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยทรายเหนือ และต่อมาปี พ.ศ. 2511 ราษฎรได้อพยพหนีเข้าป่าเพราะความคิดทางการเมืองมีความแตกแยก และได้เข้าร่วมกันพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยต่อสู้กับรัฐบาลเป็นเวลา 13 ปี และปีพุทธศักราช 2524 ราษฎรได้ได้เข้ามาอพยพตัวกับทางกองทัพบกที่ 3 ตามนโยบาย 66/23 ของ พล.อ. เปรม ติณสูลานนท์ และได้กลับมาอยู่ภูมิลำเนาเดิมและได้จัดตั้งหมู่บ้านอีกครั้งปีพุทธศักราช 2525 โดยมีนายประวัตี แซ่สงเป็นผู้ใหญ่บ้าน มาถึงปัจจุบันนี้มีนายวัชรินทร์ รัชตะกมลชาติเป็นผู้ใหญ่บ้าน มีราษฎรอาศัยอยู่ 200 ครัวเรือน มีประชากร 1,342 คน ราษฎรส่วนมากนับถือศาสนาคริสต์ประมาณ 60% นับถือพระพุทธศาสนา 30% และศาสนาพุทธ 10% อย่างไรก็ตาม ราษฎรจะนับถือศาสนาที่แตกต่างกันก็ตามทุกคนในหมู่บ้านก็รักกัน สามัคคีต่อกันเป็นอย่างดี

ชาวม้งบ้านห้วยเหนือมีการดำรงชีวิตที่เรียบง่ายอาศัยอยู่กับธรรมชาติ มีประเพณีการแต่งกายที่สืบทอดต่อ ๆ กันมายาวนาน และมีการแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง การแต่งกายของชาวม้งมีเอกลักษณ์ของตนเอง เสื้อผ้าที่ประดับตกแต่งรวมทั้งลวดลายปักอันหลากหลายล้วนมีที่มาจากแหล่ง

ความเชื่อของธรรมชาติและบรรพบุรุษหรือเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผูกพันอยู่กับวิถีการดำเนินชีวิตของชาวม้งทั้งสิ้น แม้ความเชื่อต่าง ๆ ที่ชาวม้งพยายามสอดแทรกไว้ในการแต่งกายเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อของสังคมชาวม้ง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องหลักคำสอนและความเชื่อเรื่องเกี่ยวกับบรรพบุรุษและวิญญาณ เป็นต้น การที่ชาวม้งนำความเชื่อต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วนั้นสอดแทรกลงในลวดลายบนผืนผ้าที่ประดิษฐ์ประดอยให้บรรจงสอดคล้องกันนั้น เพื่อเป็นการสานต่อความคิดและความเชื่อของสังคมเผ่าม้งได้อย่างสมเหตุสมผล อย่างไรก็ตาม ชาวม้งในหมู่บ้านห้วยทรายเหนือเป็นชาวเขากลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในจังหวัดพิษณุโลก และมีการปักผ้าเพื่อใช้สวมใส่และขายให้คนอื่น ๆ ซึ่งถือว่าเป็นศิลปะการปักผ้าของชาวเขา มีลักษณะและเทคนิควิธีการปักที่เป็นเอกลักษณ์ ดังที่ ชาวม้งบ้านห้วยเหนือยังสอนให้ลูกหลานเห็นความสำคัญ ปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนได้อนุรักษ์วิธีการปักผ้า ตระหนักถึงคุณค่าประเพณีอันงดงามนี้ และก็รู้จักรักและหวงแหนในลวดลายบนผืนผ้า ประเพณี วัฒนธรรมการแต่งกายของตนเอง ทั้งยังสามารถดำรงรักษารูปแบบวิธีการปักและลวดลายดั้งเดิมที่มีมาแต่โบราณ

ภาพที่ 1 เด็กๆ ขึ้นแสดงในงานปีใหม่ใส่ชุดม้งที่หลากหลาย

ดังที่ ชัยโย แซ่หั่ว (30 พฤษภาคม 2565) ได้กล่าวว่า สตรีชาวม้งได้ใช้ต้นไผ่กัญชงที่ผลิตเองมาปักเป็นลวดลายแล้วนำไปย้อมด้วยสีต่าง ๆ หรือนำมาวาดด้วยสีที่เตรียมไว้ ซึ่งคนวาดอยากได้ลวดลายหรืออยากได้รูปแบบใดก็วาดตามใจคนอยากได้นั่นเอง ชาวม้งเลยมีวิธีการผลิตที่เหมือนกับการทำผ้าบาติก และจะนำมาแปรรูปเป็นเสื้อผ้าที่จะสวมใส่ในเทศกาลปีใหม่ม้ง หรือในวันสำคัญต่าง ๆ เพราะชาวม้งมี

ประเพณี "ใส่เสื้อใหม่ในวันขึ้นปีใหม่ม้ง" เพื่อความเป็นสิริมงคล และโดยเฉพาะสำหรับแต่งชุดม้งให้ผู้เสียชีวิต โดยชาวม้งเชื่อว่า "ถ้าศพไม่ได้แต่งชุดชาวม้ง บรรพบุรุษจะจดจำไม่ได้และไม่ต้อนรับในดินแดนหลังความตาย" ด้วยเหตุนี้สตรีชาวม้งจึงต้องใช้การปักผ้านี้ไปประกอบ ตกแต่ง ปะติดลงบนตัวเสื้อที่สวมใส่ เช่น ปักลวดลายที่บริเวณคอเสื้อ บริเวณปลายแขน บริเวณหน้าอกให้ตัวเสื้อที่สวมใส่มีสีสันสวยงาม เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและผู้เสียชีวิต

ภาพที่ 2 กระโปรงแบบม้งจ้าวหรือม้งดำ

อย่างไรก็ตาม ชาวม้งขาว ส่วนใหญ่จะใช้ผ้าไหมดิบที่ทำเองมาปักลวดลายต่างๆ บนเสื้อผ้าของชาวม้ง มีความประณีตในการออกแบบและปักลวดลายเหล่านี้ สะท้อนให้เห็นได้จากกระโปรงที่ทำจากผ้าบาติกที่ทำจากผ้าปัก ลวดลายเหล่านี้จะถูกนำมาตัดเป็นเสื้อผ้าสำหรับเทศกาลปีใหม่หรือวันสำคัญต่างๆ และสามารถนำมาใช้เป็นเครื่องใช้อื่น ๆ เช่น ถุงย่าม กระเป๋าสะพาย กระเป๋าใส่สตางค์ กระเป๋าเป้ กระเป๋าสตางค์ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น จึงกล่าวได้ว่าทุกวันนี้ สตรีชาวม้งก็ยังคงผลิตผ้าใยกล้วย ขี้ผึ้ง ผ้าฝ้าย หรือผ้ากำมะหยี่ ปักบนเสื้อผ้า กระโปรง กางเกง หรือรอบเอว ทำให้เสื้อผ้าที่สวมใส่อายุยืนนาน แต่ปัจจุบันผู้หญิงม้งส่วนใหญ่ไม่ได้ผลิตผ้าฝ้ายหรือผ้าลินินใช้เอง คนส่วนใหญ่จะซื้อจากบริษัท หรือร้านที่ขายผ้าที่มีลักษณะเป็นผ้าฝ้ายหรือผ้ากระสอบแล้วปักลวดลายลงบนผ้า และเครื่องแต่งกายของสตรีม้งเน้นหาผ้าที่ปักง่าย

ประหยัดเวลา และไม่เสียเวลาในการผลิตผ้า อีกทั้งในยุคนี้แนวคิดของผู้หญิงชาวเขาเผ่าม้งก็เปลี่ยนไปมากขึ้น นอกจากนี้สตรีชาวม้งเข้ามาในเมืองเพื่อศึกษามากขึ้น และได้รับวัฒนธรรมจากเมือง ซึ่งเป็นการเปลี่ยนมุมมองโดยเน้นหาผ้าที่หาง่ายและใส่สบายและสวยงามมากกว่า

3. ลักษณะการแต่งกาย

ลักษณะการแต่งกายของบ้านห้วยทรายเหนือถือว่าเป็นประเพณีและวัฒนธรรมที่สืบทอดจากบรรพบุรุษจนถึงทุกวันนี้ จึงกล่าวได้ว่าประเพณีการแต่งกายเป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง โดยฝ่ายชายและฝ่ายหญิงมีการแต่งกายที่แตกต่างกัน และชาวม้งนั้นยังมีการแต่งกายแตกต่างกันไประหว่างม้งขาวและม้งเขียว ดังนั้น ไหม แซ่ลี (30 พฤษภาคม 2565) ได้กล่าวถึงลักษณะการแต่งกายม้งขาวหรือม้งเดือจะแบ่งออกเป็นชายและหญิง ดังนี้

1. ลักษณะการแต่งกายม้งขาวหรือม้งเดือ (White Hmong) นั้น จะพบอาศัยอยู่ในจังหวัด เชียงใหม่, เชียงราย, น่าน, แพร่, พะเยา, ตาก, พิษณุโลก เป็นต้น ซึ่งจะได้ถึงการแต่งกายของชาวม้ง แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

ภาพที่ 3 ชุดบุรุษชาวม้งขาว

1.1 การแต่งกายของบุรุษชาวม้ง จะนิยมเสื้อที่ทำจากผ้าใยกล้วยขง ผ้าฝ้ายผ้ากำมะหยี่ หรือผ้าที่มีสีสั่น บุรุษชาวม้งก็จะสวมเสื้อแขนยาวจรดข้อมือ ชายเสื้อลงไปตามด้านล่างในรูปแบบที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับสรีระของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้ชาวม้งนิยมซืบลองขอบสาบเสื้อเพื่อสะดวกในสวมใส่ การใช้ซิปนั้นได้รับอิทธิพลเสื้อผ้าในเมือง ส่วนกางเกงจะนิยมสวมใส่กางเกงขาก๊วยหรือกางเกงขาบานออก มีลวดลายสวยงามและพร้อมทั้งใส่ผ้าพันเอวสีแดงหรือสีส้มแล้วแต่ความชอบของแต่ละบุคคล อีกทั้ง

เป็นการคาดทับกางเกงหรือบางคนอาจมีเข็มขัดเงินคาดทับอีกชั้นหนึ่งเพื่อให้แน่น อย่างไรก็ตาม การสวมใส่เสื้อผ้าชิ้นที่ขึ้นอยู่กับผู้สวมใส่ได้ตกลงกับคนปักผ้า โดยจะกล่าวถึงคนปักผ้า ในที่นี้หมายถึง พ่อ แม่ พี่สาว ป้า น้า อา เป็นต้น ที่สามารถปักผ้าได้และเป็นญาติกัน จากพื้นฐานชีวิตของชาวม้งนั้นบรรพบุรุษจะเน้นการปักผ้าแบบเรียบง่าย ๆ ในการสวมใส่ไม่เน้นสีสันเหมือนยุคใหม่ แต่ถ้าเป็นคนสมัยใหม่นิยมสวมใส่นี้อีกแบบใดก็จะบอกให้คนปักผ้าปักลวดลายลงบนเนื้อผ้าที่มีสีสันสวยงาม โดยเฉพาะหนุ่มๆ สาวๆ จะนิยมผ้าที่มีสีสัน สวยงาม และแปลกใหม่ ฉะนั้นการที่หนุ่มๆ สาวๆ ชาวม้งสวมตัวเสื้อผ้าว่ะไรนั้นขึ้นอยู่กับความพอใจในเนื้อผ้าแบบไหนด้วย แต่ถ้าเป็นบรรพบุรุษและคนที่แต่งงานแล้วหรือมีอายุมากขึ้นจะนิยมเนื้อผ้าที่มีสีสันน้อยลงหรือไม่มีสีสันเลย

ภาพที่ 4 ชุดสตรีชาวเขาเผ่าม้งขาว

1.2 การแต่งกายของสตรีชาวม้ง ในอดีตนั้น ม้งขาวดั้งเดิมจะใส่ชุดม้งมีด้วยกัน 2 ชุดเท่านั้น คือ จะประกอบด้วย ชุดที่มีเสื้อและกางเกง และอีกชุดก็จะเป็นเสื้อและกระโปรงสีขาวเท่านั้น

ชุดแรกจะมีเสื้อสีดำที่มีแขนยาวและปลายแขนเสื้อมีการปักลวดลายสวยงาม ด้านหน้าของเสื้อจะผ่ากลางและปล่อยسابเสื้อทั้งสองข้าง และจะมีการปักลวดลายและตกแต่งด้วยผ้าสีต่างๆ ส่วนกางเกงจะเป็นสีน้ำเงินหรือสีดำและมีทรงจีน

ชุดที่สอง เสื้อเข้ดสีดำลายสวยตรงแขนเสื้อ ด้านหน้าของเสื้อเปิดขึ้นตรงกลาง ชายเสื้อทั้ง 2 ข้างมีลวดลายและสีสันของผ้า ด้านหลังตัวเสื้อต่อกับคอเสื้อ ชาวม้งชาวนิยมสวมเสื้อคอปก หากต้องการดูการออกแบบบนปก พลิกกลับด้าน กระโปรงเป็นสีขาวล้วนและมีจีบรอบขอบ หมวกม้งขาวมีหลายแบบแต่ทรงเหมือนกันหมดแค่คนละสี

ในปัจจุบันนี้ มีการสวมใส่แถบผ้าสีขาวหรือบางชุดจะมีสีฟ้าอ่อนติดทาบอยู่ปลายแขนเสื้อ เอกลักษณ์ของสตรีชาวม้งขาวจะเป็นกระโปรงสีขาว ไม่มีลวดลาย โดยมากกระโปรงสีขาวนี้จะนิยมสวมในโอกาส

พิเศษเท่านั้น เช่น พิธีแต่งงาน ประเพณีปีใหม่ม้ง เป็นต้น หรือนิยมสวมเสื้อเป็นผ้ากำมะหยี่ ผ้าใยกล้วย ขนผ้าฝ้าย หรือผ้าที่มีสีสัน ในปัจจุบันนี้มีการเปลี่ยนแปลงเนื้อผ้ามากขึ้นให้สอดคล้องในยุคนี้ ดังที่วิชุงศ์วรศาสตร์กุล (2562, หน้า 20) ได้กล่าวถึงการแต่งกายของสตรีชาวม้งว่าเป็นเสื้อแขนยาว ซึ่งที่ปลายแขนนี้มีการปักลวดลายใส่ด้วย การแต่งกายของสตรีม้งชาว (ม้งเดื่อะ) เดิมจะสวมกระโปรงจีบ รอบตัวสีขาว ล้วนไม่มีการปักลวดลายใดๆ เมื่อสวมใส่จะปล่อยรอยผ้าไว้ มีผ้าแถบสีแดงคาดเอวไว้ชั้นหนึ่ง โดยผูกปล่อยชายเป็นหางไว้ด้านหลังปัจจุบันนิยมใส่กระโปรงสีขาว เฉพาะงานสำคัญเท่านั้น เพราะกระโปรงขาวเปื้อนได้ง่าย จึงหันมานิยมสวมกางเกงทรงจีบกับเสื้อแทนกระโปรง และมีผ้าสีเหลี่ยมผืนผ้ายาวห้อยลงทั้งด้านหน้าและหลัง ผ้านี้ในอดีตจะไม่มีลวดลาย แต่ในปัจจุบันมักจะปักลวดลายสวยงามมีผ้าแถบสีแดงคาดเอว สำหรับเครื่องโพกผมของสตรีม้งชาวนั้นนิยมพันมวยผมคล้อยมาด้านหน้าและใช้ผ้าสีดำโพกผมเป็นวงรอบศีรษะ โดยมีการปักลวดลายไว้ด้วย นอกจากนี้ยังมีเครื่องประดับอื่นประกอบเพิ่มเติม ซึ่งมักจะสวมใส่กันในงานสำคัญจำพวกเครื่องเงิน กำไลคอ กำไลข้อมือ ตุ่มหู แหวน รวมทั้งเหรียญเงินขนาดต่างๆ ทั้งรูปวงกลม และสามเหลี่ยม ที่ประดับตามเสื้อผ้าแพรพรรณ รวมทั้งสายสะพายปักลวดลายสวยงาม เวลาใช้จะสะพายไหล่เฉียงสลับกันสองข้าง

2. ลักษณะการแต่งกายม้งเขียวหรือม้งจั่ว (Blue Hmong) นั้น จะพบอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่, เชียงราย, น่าน, แพร่, พะเยา, ตาก, กำแพงเพชร เป็นต้น ซึ่งจะได้กล่าวถึงการแต่งกายของชาวม้งแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย ดังนี้

ภาพที่ 5 ชุดบุรุษชาวม้งเขียวในยุคใหม่

2.1 การแต่งกายของบุรุษชาวม้ง นิยมแต่งกายด้วยสีน้ำเงิน แต่ที่นิยมมากๆ คือ ชุดสีดำมากกว่าสีอื่นๆ แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงในยุคนี้เยาวชนของชาวม้งได้มีโอกาสมาศึกษาหาความรู้มากขึ้น

และบวกกับในปัจจุบันนี้การผลิตผ้าที่หลากหลายจึงสามารถเลือกมาตัดเป็นชุดและปักลวดลายผ้าของชาวม้งลงบนชุดทำให้ดูสวยงามมากขึ้น ทันทันสมัยต่อการเปลี่ยนแปลงยุคนี้หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าคนใส่เลือกสีผ้าที่ตนเองชอบนั่นเอง หรือบุรุษชาวเขาเผ่าม้งจะนิยมเสื้อแขนยาวยาวไปจนถึงข้อมือ ซ้ายจนด้ายสีและผ้าปักลวดลายเด่นชัด ตัวเสื้อลอยอยู่เหนือสะดือเล็กน้อย กางเกงสีเดียวกับเสื้อ มีลักษณะขากว้างมากแต่ปลายขาแคบลง เป้ากางเกงหย่อนลงมาจนต่ำกว่าเข่า ผ้าสีแดงพันรอบเอวกางเกง ผ้าชายทั้งสองข้างปักลวดลายสวยงามด้านหน้าและมักคาดเข็มขัดไว้ จึงได้กล่าวว่า ลักษณะตัวเสื้อจะสั้นและตัดเย็บด้วยลวดลายที่สวยงาม มันมีแขนยาวที่ขลิบด้วยสีน้ำเงิน กางเกงเป็นสีเดียวกับเสื้อ กางเกงมีบริเวณเป้ากว้างยาวลงมาถึงเข่า ขาของผู้ชายพันรอบเอวด้วยผ้าสีแดง ผ้ามีลายห้อยลงมาทั้งสองด้าน ในอดีตผู้ชายบางคนจะใส่เสื้อเปิดไหล่ให้เห็นหน้าท้อง แต่เดี๋ยวนี้อะไรๆ ก็เปลี่ยนไป ผู้ชายจากกลุ่มม้งเขี้ยวส่วนใหญ่สวมเสื้อสีขาวไว้ข้างใต้ ซึ่งหมายความว่าไม่เห็นหน้าท้องของผู้ชายม้งอีกต่อไป

ภาพที่ 6 ชุดสตรีชาวเขาเผ่าม้งเขี้ยว

2.2 การแต่งกายของสตรีชาวม้งเขี้ยว ในอดีตสตรีชาวม้งจะสวมเสื้อผ้าจากผ้าของตนเองนั้น การติดต่อสื่อสารยังไม่เจริญ ชาวม้งจึงยึดถือวัฒนธรรมของตนเองหรือวิถีชีวิตชาวม้งที่ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันนี้ เป็นการปักผ้าลงบนเสื้อผ้าต่างๆ และนำไปประดับบริเวณต่างๆ ของเสื้อผ้า โดยมากสตรีชาวม้งเขี้ยวจะสวมเสื้อแขนยาวตัดด้วยผ้าฝ้ายหรือผ้ากำมะหยี่ สีดำ หน้าผ้า เสื้อผ้าสำหรับโอกาสพิเศษตกแต่งด้วยลายปักที่ค่อยยาวลงมาถึงเอว กล่าวอีกนัยหนึ่งว่าสตรีชาวม้งเขี้ยวหรือม้งม้งจั่วในปัจจุบันนี้ได้มีการใช้ผ้าสีต่างๆ มาปรับใช้ในการปักเสื้อผ้าของตนเองให้สวยยิ่งขึ้นและมีความหลากหลายสีมากขึ้นชายเสื้อยาวจะถูกปิดด้วยกระโปรง เสื้อทั้งสองข้างจะปักหรือขลิบด้วยผ้าสี ตัวกระโปรงจีบรอบมีลวดลายต่างๆ ทั้งปักเป็นสีๆ ที่สวยงาม มีผ้าที่เป็นสีเหลี่ยมผืนยาวปักลวดลายยาวลงมา และมีผ้าสีแดงคาดเอวทับอีก เพื่อความเป็นระเบียบและสวยงาม

ดังนั้น ชาวม้งมีเอกลักษณ์และมีประเพณี วัฒนธรรมที่เด่นสะดุดตาไม่แพ้ชาติพันธุ์อื่นๆ จากเดิมนั้นความเจริญและผลิตผ้ามีน้อย จึงนิยมสวมใส่เสื้อผ้าสีดำเป็นหลัก รองลงมาสีฟ้า แขนยาว เนื่องจากหาง่าย แต่ในปัจจุบันนี้สามารถหาผ้ามาปักผ้าได้มากมายจึงทำให้สตรีชาวม้งและบุรุษชาวเขาเผ่าม้งจะนิยมสวมชุดประจำเผ่าที่สวยงามและหลากสีในงานเทศกาลต่างๆ ของชนเผ่าตนเอง จะตกแต่งเครื่องแต่งกายที่งดงามและสวยงามตามความชอบของตนเอง เช่น ชุดที่ประกอบไปด้วยลวดลายปัก และเครื่องเงินต่างๆ ตามร่างกายที่สวมใส่ ตัวเสื้อนั้นที่ปลายแขนเสื้อจะมีการปักลวดลายที่สวยงาม ตรงขอบแขนเสื้อจะมีการตกแต่งด้วยผ้าที่ต่างสีจากตัวเสื้ออย่างเห็นชัดเจน แต่ด้วยสังคมม้งที่เปลี่ยนแปลงก็มีความหลากหลายของผู้คนที่เกิดการเลียนแบบ (Imitation) การแต่งกายในเมืองมากขึ้น เช่น บางคนสวมใส่กางเกงยีนส์ สวมใส่เสื้อม้ง อย่างนี้เป็นต้น อีกทั้งการจัดงานและหน่วยงานในระดับท้องถิ่น มีบทบาทอย่างเห็นเป็นทางการมากขึ้น ในทางหนึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ก็จะมีการแต่งตัวด้วยชุดผ้าต่างๆ ปะปนชุดม้งในพิธีต่างๆ มากขึ้น แต่ในทางเดียวกันก็อาจเป็นโอกาสที่ดีสำหรับการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมผ่านงานรื่นเริงและการละเล่น

4. การแต่งกายร่วมงานพิธีต่างๆ

สำหรับการแต่งกายของชาวบ้านห้วยทรายเหนือในการร่วมงานพิธีต่างๆ ของชาวม้งนั้น ยั่ว แซ่หยาง (31 พฤษภาคม 2565) ได้กล่าวว่า ชาวม้งจะนิยมสวมใส่เสื้อในงานพิธีอยู่ 2 งานใหญ่ ดังนี้

ภาพที่ 7 ชุดแต่งงานสตรีชาวม้งขาว

ภาพที่ 8 ชุดแต่งงานสตรีชาวม้งเขียว

ภาพที่ 9 ใส่ชุดม้งพิธีกรรมอ้วนเน้ง

ภาพที่ 10 ใส่ชุดม้งเต้นรำปีใหม่ของชาวม้ง

1. ใส่เฉพาะพิธีกรรมการแต่งงานของชาวม้ง จะสวมใส่เสื้อผ้าที่มีสีสันสวยงามเพื่อความเป็นสิริมงคลในงานแต่ง ยิ่งถ้าครอบครัวไหนมีฐานะดีก็จะยิ่งสวมใส่ชุดที่มีราคาแพงจะประกอบด้วยเครื่องเงินแท้ บริเวณหมวก บริเวณกำไลคอ ตัวเสื้อก็จะประกอบเงิน บริเวณเอว แต่ถ้าครอบครัวไหนมีพอกินพออยู่หรือลำบากก็จะแต่งชุดที่สามารถหาได้หรือแต่งชุดตามอัตภาพ โดยชาวม้งจะนิยมแต่งงาน ในช่วงระหว่างอายุ 15 ปีขึ้นไป ฉะนั้น เมื่อหนุ่มสาวอายุครบ 15 ปีขึ้นไป ก็เริ่มชอบพอกันและพูดคุยกัน โดยปกติแล้ว หนุ่มๆ จะพยายามพูดคุยกับหญิงสาวๆ ที่ชอบในช่วงเย็น ประมาณ 1 ทุ่มถึง 22.00 น. เด็กผู้ชายบางคนคุยกันข้ามจนถึง 23.00 น. คุยกันสักพักก็จะตกลงใจแต่งงานกันเมื่อพอใจกัน หลังจากแต่งงานแล้ว เด็กหญิงจะย้ายไปอยู่บ้านของเด็กชาย และพวกเขาจะกลายเป็นครอบครัวเดียวกัน นี่คือนิสัยที่ทำในครอบครัวมาช้านาน อย่างไรก็ตาม ชาวม้งมีหลักอยู่ข้อหนึ่งว่า จะไม่เกี่ยวพาราสี หรือแต่งงานกับคนแซ่เดียว หรือตระกูลเดียวกัน เพราะถือเป็นพี่น้องกัน อย่างไรก็ตาม ด้วยการสังคมเปลี่ยนแปลงและทำให้เยาวชนชาวเขาเผ่าม้งได้มีโอกาสมาทำงานในเมืองขึ้นและก็ได้ลงมาเรียนหนังสือมากขึ้นตามลำดับ จึงทำให้การแต่งงานในยุคนี้ไม่เป็นไปตามหลักการดั้งเดิมเท่าที่ควร เนื่องจากเยาวชนไม่สนใจในการแต่งงานเร็วนั่นเอง

2. ใส่ร่วมงานพิธีทั่วไปของชาวม้ง เป็นการสวมใส่ชุดม้งไปร่วมงานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นไป งานร้องเพลงที่โบสถ์ (เนื่องจากชาวม้งในหมู่บ้านห้วยทรายเหนือนับถือศาสนาคริสต์) งานขึ้นบ้านใหม่ งานเลี้ยงส่งงานประเพณีขึ้นปีใหม่ งานศพ เป็นต้น ชาวม้งโดยมากแล้วในอดีตจะนิยมสวมใส่ชุดสีดำมากกว่าในสีอื่นๆ ถึงแม้จะไปร่วมงานมงคลก็ใส่ชุดสีดำและชุดที่มีสีบนเสื้อผ้าไม่สดใส เนื่องจากเน้นการแต่งตัวด้วยความเรียบง่ายเท่านั้น แต่ในปัจจุบันนี้เยาวชนส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากเมืองสู่หมู่บ้านเริ่มมีการใส่เสื้อผ้าชุดสีขาวและสีดำไปร่วมงานศพมากขึ้นและยังค่อยๆ ทำให้ผู้เฒ่าส่วนหนึ่งได้ทำตามคนรุ่นเหล่านี้ที่เป็นลูกหลานของชาวม้ง อย่างไรก็ตาม คนรุ่นใหม่ของชาวม้งยังเน้นการรักษาประเพณีการแต่งกายของชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือเอาไว้ โดยการสวมใส่ร่วมงานต่างๆ ที่เป็นจุดเด่นคือการสวมใส่ในช่วงปีใหม่ม้งชาวม้งทุกคนจะสวมเสื้อชุดที่สวยงามที่สุดออกมาเล่นปีใหม่และเลือกคู่ครองของตนเอง

5. สรุป

ประเพณีการแต่งกายของชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ชาวม้งอาศัยอยู่ที่บ้านห้วยทรายเหนือและมีวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ และการอนุรักษ์ประเพณีของตนเองอย่างเหนียวแน่น ดังที่ วิบูลย์ สีสวรรณ (2537, หน้า 26) ได้กล่าวว่า การปักผ้าที่เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านไว้ดังนี้ 1) สิ่งนั้น (Object) จะต้องเป็นผลงานของช่างนิรนามทำขึ้นเพื่อให้สอยในชีวิตประจำวัน ความงามที่ปรากฏเกิดจากความพยายามของช่างที่ฝึกฝนและผลิตงานนั้นสืบต่อมาหลายชั่วอายุคน 2) สิ่งนั้นมีรูปแบบง่ายๆ มีความงามที่เกิดจากวัสดุธรรมชาติและผ่านการใช้สอยมาเป็นเวลานานจนถึงปัจจุบัน 3) สิ่งนั้นโดยทั่วไปจะเกิดความงามจากการฝึกฝนและทำซ้ำๆ กัน 4) สิ่งนั้นมีความเป็นธรรมชาติปรากฏอยู่มากกว่าความเป็นศิลปะเพื่อศิลปะ ฉะนั้น จากคำนิยามของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน พอจะสรุปการปักของชาวเขาเผ่าม้งว่าแตกต่างไปจากผ้าปักของชาวเขาเผ่าอื่นๆ ซึ่งประเพณีการแต่งกายชาวม้งส่วนใหญ่ผ้าปักจะเน้นการปักเพื่ออนุรักษ์และการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในหมู่บ้านและร่วมสังคมกับสาธารณะชน การใส่เสื้อผ้าของชาวม้งระหว่างผู้สูงอายุและหนุ่มสาวแตกต่างกันไป ซึ่งสามารถมองด้วยสายตาได้ถึงลวดลายบนเสื้อผ้าที่แตกต่างกัน เนื่องจากการใส่เสื้อผ้าของผู้สูงอายุจะไม่เน้นสีสันมากนัก ส่วนของหนุ่มสาวจะเน้นสีสันและลวดลายใหม่ๆ

ดังนั้น จึงถือได้ว่าการปักเสื้อผ้าและเครื่องประดับที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวม้ง ล้วนมาจากแหล่งพื้นที่ที่อาศัยหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของพวกเขาทั้งสิ้น ความเชื่อต่างๆ ที่ชาวเขาเผ่าม้งพยายามสอดแทรกไว้ในลายปักบนผืนผ้าแต่ละลายนั้นเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคติความเชื่อของคนในสังคมชาวม้ง ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับหลักคำสอนและความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษบันดาลว่าเป็นอย่างนั้นเป็นอย่างนี้ หรือขอจากผีบรรพบุรุษแล้วได้ผลสำเร็จก็จะเซ่นไหว้ผีบรรพบุรุษต่อไป ฉะนั้น ศิลปะบนผืนผ้าของชาวม้ง มีทั้งการปัก การเย็บผ้า และการเขียนเทียน ที่สตรีชาวม้งทุกคนต้องเรียนรู้วิธีการปักผ้าจากมารดาของตนตั้งแต่อายุยังไม่ถึงสิบปีต้องเรียนรู้การปัก การเย็บผ้า และการเขียนเทียนจากพ่อแม่ของตนเอง เพื่อที่สามารถต่อยอดและอนุรักษ์ต่อไป ส่วนใหญ่ผ้าปักม้งจะทำจากผ้าฝ้ายทอม้งและผ้าใยกล้วยซึ่งหลักในการปักผ้าม้งประกอบด้วยการปักแบบกากบาท การปักเลียนแบบธรรมชาติและปักแบบเย็บปะติด ลวดลายบนผืนผ้าของชาวเขาเผ่าม้งมีหลากหลายรูปแบบ อาทิ ลวดลายดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ นอกจากนี้ยังเน้นถึงความวิจิตรงดงามแล้วยังสะท้อนสถานภาพของวัยผู้ใช้ เช่น วัยหนุ่มสาวจะนิยมผ้าที่มีลวดลายสวย มีสีสันสดใส เหมาะกับวัย ส่วนผู้สูงอายุนิยมใช้ผ้าที่มีลวดลายปักไม่สีสันสดใสมากนัก สีส้มๆ ไม่ค่อยสดใส การปักผ้าจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาวม้งและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเหมาะสม

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากที่กล่าวมา ประเพณีการแต่งกายของชาวม้งบ้านห้วยทรายเหนือ อำเภอนครไทย จังหวัดพิษณุโลก ก็ยังดำรงอยู่ได้เนื่องจากการปลูกฝังนิสัยจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลานในสมัยนี้เป็นอย่างดี ดังนั้นผู้เขียนสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ 2 ประเด็น คือ 1) การสร้างจิตใต้สำนึกในการแต่งกายโดยการปฏิบัติให้ดู ปฏิบัติให้เห็น สามารถทำให้ลูกหลานของชาวม้งนั้นสามารถแต่งกายดั้งเดิมได้ 2) การปล่อยให้ลูกหลานปักลวดลายผ้าที่ชอบแล้วนำมาปักลงบนเสื้อผ้าที่ตนเองอยากใส่และถือว่าการสร้างลวดลายใหม่ๆ อยู่เสมอ ทั้งยังเป็นการสร้างให้ลูกหลานกล้าแสดงออกโดยการนำความรู้ใหม่ๆ จากเมืองมาพัฒนาการปักผ้าให้เป็นลวดลายใหม่จนทำให้สามารถการรักษาการแต่งกายของชาวม้งไว้ได้อย่างต่อเนื่องจนถึงทุกวันนี้ ภาพนี้เป็นลายที่ดัดแปลงมาจากลวดลายดาวดั้งเดิมและนำดอกเข็มที่มีลักษณะแหลมเหมือนเข็มมาปักเป็นยอด สื่อถึงความฉลาดของคนยุคใหม่ ส่วนสีสันทันขึ้นอยู่กับผู้ที่ปักชอบสีอะไรก็จะปักตามความพอใจ ดังภาพที่ 11

ภาพที่ 11 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ไชศรี จิตสำราญ และคณะ. (2549). ศึกษาความเป็นมาและความเชื่อที่ปรากฏในลายปักบนผืนผ้าของชาวเขาเผ่าม้งบ้านเข็กน้อย อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. (รายงานการวิจัย). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ทิพวรรณ เอี่ยมจันทร์. (2549). ภูมิปัญญาการใช้ประยุกต์และอนุรักษ์พืชสมุนไพรของชาวม้งในตำบลบ่อภาค อำเภอชาติตระการ จังหวัดพิษณุโลก. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

- ประสิทธิ์ ลีปรีชา. (2548). *มั่งหลากหลายชีวิตจากขุนเขาสู่เมือง*. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม.
- พระยาอนุนามานราชชน. (2537). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- วิชชุพงศ์ วรศาสตร์กุล. (2562). เล่าเรื่องความเชื่อในวิถีชีวิตถิ่นชาวเขาเผ่าม้งบ้านภูทับเบิก จังหวัด เพชรบูรณ์. *การประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 6 นวัตกรรมการศึกษาเพื่อพัฒนา สังคมสู่ความยั่งยืน, 20 กรกฎาคม 2562*, (หน้า 1267-1277). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2557). *ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน*. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- สุรเชษฐ์ เวชพิทักษ์. (2532). *วัฒนธรรมของชาวไทยภูเขา*. กรุงเทพฯ: แพรวพิทยา.

การจัดการเรียนรู้กับความสมดุลของการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้และ วัฒนธรรมการเรียนรู้ที่ยั่งยืน*

Learning Management and the Balance of Organizing a Learning Ecosystem and a Sustainable Learning Culture

โสภณา สุตสมบุญ

Sopana Sudsomboon

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: sopana.sud@stou.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ นำเสนอเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ หลักการองค์ประกอบ และความสัมพันธ์เชื่อมโยงของการจัดการเรียนรู้ ระบบนิเวศการเรียนรู้ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยสถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนเพื่อให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงหลากหลายด้านโดยเฉพาะทางด้านเทคโนโลยีและด้านสังคมส่งผลการจัดการเรียนรู้ปรับเปลี่ยนรูปแบบหรือกระบวนการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ แต่ทั้งนี้การจะจัดการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพได้นั้น จำเป็นจะต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมการเรียนรู้และการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมด้วย โดยจากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับบุคคลอื่นเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม การแบ่งปันความรู้ และการถ่ายทอดความรู้ที่จะช่วยในองค์การมีประสิทธิภาพ ในขณะที่ระบบนิเวศการเรียนรู้เป็นเป็นวิธีการแบบองค์รวมเพื่อการศึกษาที่บูรณาการแนวความคิดการจัดการเรียนรู้ที่ใช้พื้นที่ทางกายภาพและเสมือนจริงเข้าด้วยกันเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้และกระตุ้นการเติบโตทางปัญญา เน้นการพัฒนาตนเองจากสิ่งง่ายๆ ไปสู่สิ่งยากโดยต้องมีเครือข่ายการเชื่อมต่อที่ยืดหยุ่นระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ซึ่งเมื่อศึกษาถึงองค์ประกอบของวัฒนธรรมการเรียนรู้ ระบบนิเวศการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้พบว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน

*ได้รับบทความ: 23 ตุลาคม 2566; แก้ไขบทความ: 21 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2566

Received: October 23, 2023; Revised: December 21, 2023; Accepted: December 25, 2023

เมื่อสถานศึกษามีวัฒนธรรมการเรียนรู้และระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ดียอมทำให้การจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียน

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้; ระบบนิเวศการเรียนรู้; วัฒนธรรมการเรียนรู้

Abstract

This academic article presents about School are agencies responsible for providing education to youth in accordance with the Constitution and the National Education Act. Currently, it is affected by changes in many areas, especially in technology and society, resulting in learning management changing formats or new learning management processes. However, in order to manage learning effectively, that is necessary to take into account the learning culture and the learning ecosystem. From the study, it was found that learning culture is a process of changing and developing knowledge, skills, and attitudes in effective interaction and communication with others in order to create innovation, knowledge sharing and the transfer of knowledge that will help in the organization's efficiency. The learning ecosystems are a holistic approach to education that integrates learning concepts that use physical and virtual spaces to stimulate learning and stimulate growth, intellectual emphasis is placed on self-improvement from the easy to the difficult, with a flexible network of connections between the learner and the learner and between the learner and the teacher. When studying the elements of learning culture, the learning ecosystem and learning management are found to have a connection between each other. If the school has a learning culture and a good learning ecosystem, learning management within the school can proceed effectively. efficiency and effectiveness for students.

Keywords: Learning Management; Learning Ecosystem; Learning Culture

1. บทนำ

จากความท้าทายและแรงกดดันภายนอกอันได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก การปฏิบัติดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงสู่โลกอุตสาหกรรม 4.0 ผลกระทบของการเป็นประชาคมอาเซียน ความต้องการกำลังคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่การเป็น

สังคมผู้สูงวัย ส่งผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในภาพรวมของประเทศไทยหลายประการ อาทิ ปัญหาคุณภาพของคนไทยทุกช่วงวัย ปัญหาคุณภาพและมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ ระบบบริหารจัดการขาดความคล่องตัว รวมถึงเกิดความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา จึงได้มีความพยายามปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ระบบการศึกษาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนประเทศสู่การเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ได้จัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ขึ้น เพื่อวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งจัดการศึกษาให้คนไทยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและความเสมอภาคในการศึกษาที่มีคุณภาพ พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ พัฒนากำลังคนให้มีความสมรรถนะในการทำงานที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ โดยได้กำหนดเป้าหมายด้านการจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นประเด็นสำคัญ 5 ประการ ได้แก่ (1) ประชากรทุกคนเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพและมีมาตรฐานอย่างทั่วถึง (2) ผู้เรียนทุกคน ทุกกลุ่มเป้าหมายได้รับบริการการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานอย่างเท่าเทียม (3) ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ (4) ระบบการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพมีการลงทุนทางการศึกษาที่คุ้มค่าและบรรลุเป้าหมาย และ (5) ระบบการศึกษาที่สนองตอบและก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นพลวัตและบริบทที่เปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังมุ่งเน้นพัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อตำราเรียน นวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและมาตรฐานและที่สำคัญคือทุกคนสามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่โดยการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการเพิ่มโอกาสทางการศึกษาผ่านเทคโนโลยีดิจิทัลและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่ และมีการปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับระบบการเงินเพื่อการศึกษาเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารจัดการมากยิ่งขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ผลการพัฒนาการศึกษาในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาพบว่าการสร้างโอกาสทางการศึกษานั้นมีการกำหนดนโยบายส่งเสริมสนับสนุนโอกาสทางการศึกษาก่อนข้างมากส่งผลให้ประชากรในวัยเรียน เด็กด้อยโอกาสและผู้มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีโอกาสได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น แต่ยังเข้าเรียนได้ไม่ครบทุกคนและมีปัญหาการออกกลางคัน ซึ่งสอดคล้องกับคุณภาพการศึกษาโดยรวมของประเทศ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับการศึกษาพื้นฐานมีคะแนนต่ำกว่าค่าเฉลี่ยค่อนข้างมาก รวมถึงยังต้องมีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กเพิ่มขึ้นอีกด้วย สำหรับด้านการพัฒนากำลังคนให้มีความสมรรถนะในการทำงานนั้น พบว่าในรอบ 10 ปี ประชากรที่อยู่ในวัยแรงงานจะได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังมีจำนวนแรงงานที่มีการศึกษาดต่ำกว่าเกณฑ์อยู่จำนวนมากเช่นเดียวกัน เมื่อพิจารณาด้านคุณภาพของแรงงานพบว่า กำลังแรงงานอายุ 15 ปีขึ้นไป ยังมีสมรรถนะการทำงานที่ไม่ตรงกับความต้องการของตลาดงานและสถานประกอบการ ยังคงมีผู้ว่างงานอีกจำนวนมากเป็นผลมาจากประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ

และการสนับสนุนงบประมาณและทรัพยากรทางการศึกษาที่ยังต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด โดยเฉพาะกรณีที่มีสถานศึกษาจำนวนมากที่ขาดคุณภาพเนื่องจากงบประมาณในการสนับสนุนการพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการสื่อการเรียนการสอน และพัฒนาครูนั้นไม่เพียงพอ รวมถึงการพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศทางการศึกษา ยังไม่เชื่อมโยงกับการบริหารจัดการในภาพรวม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องการจัดการศึกษาของประเทศได้ให้ความสำคัญและมีความพยายามในการกำหนดกรอบ วางแผน และดำเนินการทุกรูปแบบเพื่อให้มีการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพสามารถตอบสนองความต้องการของประเทศทั้งเพื่อความอยู่รอดและเพิ่มศักยภาพและความได้เปรียบในการแข่งขันกับนานาประเทศได้ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 จะบรรลุเป้าหมายได้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความสมดุลระหว่างระบบนิเวศการเรียนรู้และวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่จะกลายมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาของไทยให้มีคุณภาพสูงสุด

2. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้

ความหมายของการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่บุคคลหนึ่งพยายามช่วยให้พฤติกรรมของบุคคลอื่นเกิดการเปลี่ยนแปลงก่อให้เกิดการพัฒนาตนเองในทุกด้านอย่างเต็มศักยภาพ นอกจากนั้นแล้วความหมายของการจัดการเรียนรู้ก็หลายทัศนะ อาทิ การจัดการเรียนรู้เป็นการจัดสถานการณ์สภาพการณ์ กิจกรรมการเรียนรู้ หรือการอบรมให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์อันก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม การพัฒนาการทั้งทางกายและทางสมอง อารมณ์และสังคม โดยเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำคัญคือผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง (Good, 1975, p. 588; Hills, 1982, p.266; Hilgard and Bower, 1981; Klein, 1987, p. 102; Moore, 1992, p. 4)

ความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้มีความสำคัญหลายประการ อาทิ 1) ช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามและเป็นไปในทางที่พึงประสงค์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์สังคม และสติปัญญา 2) ช่วยให้การจัดการศึกษาในแต่ละระดับบรรลุเป้าหมายและมีประสิทธิภาพส่งผลให้การจัดการศึกษาโดยรวมมีคุณภาพ 3) ช่วยเสริมสร้างทักษะต่างๆ ให้ผู้เรียนสามารถที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิต อย่างมีความสุข 4) ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม ทำให้ผู้เรียนเป็นคนที่ สามารถแยกดีชั่วถูกผิดออกอย่างมีเหตุผล 5) ช่วยสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนมีสติปัญญาที่ชาญฉลาด รวมทั้งพัฒนาทักษะต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน และยังสามารถช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ต่างๆ ที่หลากหลายให้ผู้เรียนนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง และ 6) ช่วยสร้างเสริมอาชีพหรือรายได้ให้กับผู้เรียน (กุลิสรา จิตระยวณิช, 2562, หน้า 1; วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2563)

หลักการการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยหลักการที่ชัดเจนมาใช้เป็นหลักยึดในการปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ โดยหลักการการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ

ประกอบด้วย การเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลหรือการรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล การคำนึงถึงการพัฒนาทางสมองของผู้เรียน การเน้นคุณธรรมและจริยธรรม การสอนจากสิ่งที่ยากไปสู่สิ่งที่ง่ายหรือจากสิ่งที่อยู่ไกลไปหาสิ่งที่อยู่ใกล้ การสอนจากตัวอย่างไปหากฎเกณฑ์ การคำนึงหลักจิตวิทยาการเรียนรู้ การยึดความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา หลักสูตรและบทเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553; มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2557; วิทยา พัฒนเมธาดา, 2560)

องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ จากการศึกษาค้นคว้าและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า มีนักวิชาการและนักวิจัยได้สรุปองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ไว้หลากหลายมิติ ซึ่งประกอบด้วย 1) หลักสูตรหรือเนื้อหา 2) จุดประสงค์หรือสิ่งที่คาดหวังหลังจากกระบวนการเรียนรู้เสร็จสิ้น 3) การวิเคราะห์เนื้อหาสาระและการวิเคราะห์ผู้เรียน 4) รูปแบบหรือกระบวนการหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ 5) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ 7) กระบวนการหรือรูปแบบการวัดประเมินผล 8) ผู้สอนหรือผู้จัดการเรียนรู้ 9) ผู้เรียนหรือผู้ที่ได้รับผลจากการจัดการเรียนรู้ และ 10) การศึกษาวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ (สาวิตรี มาตขาว, 2560; สนธยา วิบูลศิลป์, 2560; กุณิสรา จิตรขญาวนิช, 2562; สกฤตกร สังข์ทอง, 2562; รสรินทร์ แก้วเกิด, 2565; Dick and Carey, 1985; Anderson, 1997)

สรุป การจัดการเรียนรู้เป็นการกระบวนการที่ช่วยให้มนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้มีความรู้เพิ่มขึ้น โดยมีเนื้อหา วัตถุประสงค์ วิธีการและกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยี ผู้เรียนและผู้สอน และการวัดประเมินผล การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรจัดหาและปรับปรุงองค์ประกอบทุกส่วนให้มีความทันสมัยเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับระบบนิเวศการเรียนรู้

หลังจากเกิดการเปลี่ยนแปลงหลากหลายด้านได้มีการนำ คำว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ (Learning Ecosystem) เข้ามาใช้อย่างแพร่หลายในวงการการศึกษาเพื่อเป็นเครื่องมือที่จะช่วยยกระดับสมรรถนะของผู้เรียนในอนาคตโดยให้ความสำคัญกับครอบครัว แหล่งเรียนรู้ สื่อหรือทรัพยากรการเรียนรู้ เทคโนโลยี นโยบายต่างๆ ฯลฯ ซึ่งล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งสิ้น ทั้งนี้เป็นที่ชัดเจนว่าในอนาคตอันใกล้ ขอบข่ายของการเรียนรู้จะมีมิติกว้างขึ้นครอบคลุมทั้งองค์ประกอบของสังคมทั้งหมดจนเส้นแบ่งระหว่างการศึกษาในและนอกระบบโรงเรียนค่อยๆ เลือนหายไปในที่สุดเช่นเดียวกับการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่จะกลายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับทุกคน

ความหมายของระบบนิเวศการเรียนรู้ คำว่า ระบบนิเวศการเรียนรู้ มาจากคำศัพท์ทางนิเวศวิทยา หมายถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิตภายในสภาพแวดล้อม ซึ่งเมื่อเกิดความเปลี่ยนแปลงกับองค์ประกอบหนึ่ง จะส่งผลกระทบต่อองค์ประกอบอื่นๆ ตามไปด้วย นั่นคือผู้เรียนในระบบนิเวศการเรียนรู้สามารถรวมกลุ่มและและมีปฏิสัมพันธ์กันได้เองตามธรรมชาติ ดังนั้นการนำแนวคิดระบบนิเวศมาพิจารณา

ร่วมกับกระบวนการจัดการเรียนรู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับการจัดการศึกษาสมัยใหม่หรือในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นการพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการเรียนรู้อย่างเป็นทางการกับไม่เป็นทางการ ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน หน่วยสนับสนุนและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง (Hannon and Temperley, 2011)

นักวิชาการและนักการศึกษาได้ให้ความหมายของระบบนิเวศการเรียนรู้ไว้หลากหลายขึ้นอยู่กับบริบทและรูปแบบของการจัดการเรียนรู้ อาทิ ระบบนิเวศการเรียนรู้เป็นระบบที่ไม่ได้ถูกควบคุมโดยใครคนใดคนหนึ่งแต่มีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจำนวนมากและมีความซับซ้อน ระบบนิเวศการเรียนรู้เป็นวิธีการแบบองค์รวมเพื่อการศึกษาที่บูรณาการแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ใช้พื้นที่ทางกายภาพและเสมือนจริงเข้าด้วยกันเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้และกระตุ้นการเติบโตทางปัญญา เน้นการพัฒนาตนเองจากสิ่งง่ายไปสู่สิ่งยาก โดยต้องมีเครือข่ายการเชื่อมต่อที่ยืดหยุ่นระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน เป้าหมายของระบบนิเวศการเรียนรู้ คือ การสร้างพื้นที่การเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่น เอื้อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาความรู้ตามบริบทหรือสิ่งแวดล้อมตลอดจนการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (นริศรา ใจคง และสิริกันต์ แก้วคงทอง, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ซึ่งเป็นการกำหนดทิศทางของประเทศ ได้ให้ความสำคัญและระบุคำว่า “ระบบนิเวศที่เอื้อต่อการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์” ไว้ เน้นการยกระดับการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ไปสู่เป้าหมายการเป็นประเทศที่พัฒนาแล้วที่ขับเคลื่อนโดยภูมิปัญญา และนวัตกรรมในอีก 20 ปีข้างหน้า ระบบนิเวศการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงด้วยการใช้สิ่งรอบตัวอย่างคุ้มค่า เกิดประโยชน์สูงสุดตามบริบทและความเหมาะสม ร่วมสร้างพื้นที่ที่เป็นบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ที่สมาชิก อาทิ ผู้เรียน ครอบครัว สถานศึกษา ครู/อาจารย์ สังคมชุมชน และสถานประกอบการ หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มศักยภาพพร้อมกัน นำไปสู่การส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ 3 ด้าน ได้แก่ ผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็ง ได้อย่างแท้จริง

ความสำคัญของระบบนิเวศการเรียนรู้ แนวคิดพื้นฐานของระบบนิเวศการเรียนรู้สะท้อนการสังเกตว่าองค์ประกอบที่แตกต่างกันมีปฏิสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อกันและกันในกระบวนการเรียนรู้ในปัจจุบัน ซึ่งประกอบด้วยบริการทั้งหมด ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมภายในองค์กรที่ส่งเสริมหรือสนับสนุนกระบวนการการเรียนรู้ ซึ่งสามารถความสำคัญของระบบนิเวศการเรียนรู้ได้ดังนี้ 1) ช่วยเสริมสร้างพัฒนาการด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานการณ์ปัจจุบัน 2) ช่วยให้ผู้บุคลากรพิจารณาโครงสร้างพื้นฐานการเรียนรู้ทั้งหมดขององค์กร รวมถึงส่วนประกอบต่างในแบบองค์รวม 3) ช่วยออกแบบวิธีการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงสัมพันธ์และเป็นหนึ่งเดียว โดยผสมผสานกระบวนการและแนวคิดเสริมเข้าด้วยกันเพื่อปรับปรุงประสบการณ์การเรียนรู้โดยรวมให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 4) ช่วยออกแบบวิธีการพัฒนาส่วนบุคคลของบุคลากรภายในองค์กร 5) ช่วยให้ผู้บุคลากรเข้าถึงแหล่งเรียนรู้หรือองค์ความรู้สะดวกขึ้นเพื่อให้สามารถ

เรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม 6) ช่วยกระจายการเรียนรู้ด้วยการขับเคลื่อนองค์ประกอบหลายส่วนเข้าด้วยกัน โดยไม่มีใครคนใดคนหนึ่งผูกขาดการมีความรู้ 7) ช่วยรักษาความรู้ไว้ดีขึ้นและนำไปใช้กับสถานการณ์ใน ที่ทำงานที่เกี่ยวข้องได้อย่างมีประสิทธิภาพ 8) ช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการเรียนรู้ได้มากขึ้นเนื่องจาก ระบบนิเวศการเรียนรู้สามารถตอบสนองและพัฒนาการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ 9) ช่วย สร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีส่วนร่วมมากขึ้น เพื่อให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงานมากขึ้น (นริศรา ใจคง และสิริกานต์ แก้วคงทอง, 2564; Holgado and Penalvo, 2017; Hannon and Temperley, 2011)

หลักการของระบบนิเวศการเรียนรู้ นริศรา ใจคง และสิริกานต์ แก้วคงทอง (2564) Holgado and Penalvo (2017) และ Hannon and Temperley (2011) ได้สรุปหลักการของระบบนิเวศการเรียนรู้ที่สำคัญไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักการคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลซึ่งชีวิตที่แตกต่างกันย่อม เลือกวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน 2) หลักการความต่อเนื่องภายใต้การสนับสนุนที่เพียงพอและเหมาะสม เนื่องจากการเรียนรู้ต้องได้รับการสนับสนุนการเรียนรู้ถึงจะสามารถพัฒนาหรือสามารถสร้างความรู้เพิ่ม ขึ้นได้ เช่นเดียวกับต้นไม้ที่ไม่อาจเติบโตได้เลยถ้าไม่มีการให้ปุ๋ยหรืออาหาร น้ำที่เหมาะสมและเพียงพอ 3) หลักการเตรียมความพร้อม การเรียนรู้ควรเป็นกระบวนการที่มีการศึกษาข้อมูล การเตรียมพร้อมทั้ง ทางด้านผู้สอนหรือผู้สร้างความรู้ สื่อหรือเครื่องมือที่นำไปสู่การสร้างเครื่อง รวมถึงการกำหนดระยะเวลา ในการพัฒนาความรู้ที่สอดคล้องกับหลักการพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจจึงจะทำให้เกิดการ เรียนรู้ที่เหมาะสมและมีคุณภาพ 4) หลักการคงอยู่ของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งในกระบวนการเรียนรู้ที่ดีต้องไม่ ก่อนให้เกิดความคิดที่สูญเปล่าในห้องเรียนเนื่องจากมีข้อมูลหรือความรู้อยู่มากมายที่อาจจะอยู่ในหัวของผู้เรียน แต่ไม่เคยถูกนำไปใช้หรืออาจจะเคยกล่าวถึงแล้วถูกลืมเลือนหายไปแต่ในสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดี ไม่มีความคิดที่สูญเปล่าหรือของเหลือสำหรับการเรียนรู้ และ 5) หลักการความเชื่อมโยง การเรียนรู้เกิด ขึ้นในความสับสนวุ่นวายและซับซ้อนของระบบที่มีหลายชั้นและเส้นทางการสื่อสารและวิธีการโต้ตอบที่ หลากหลาย ระบบนิเวศแห่งการเรียนรู้มีการจัดระเบียบตัวเองตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นใหม่และกระจายเช่น เดียวกับที่ซับซ้อนและสามารถควบคุมและบำรุงรักษาด้วยตนเอง

องค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ นักวิชาการและนักการศึกษาหลากหลายได้มีความ พยายามในการนำเสนอทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของระบบนิเวศการเรียนรู้ซึ่งแตกต่างกันไปตามบริบท และรูปแบบการจัดการเรียนรู้ อาทิ ระบบนิเวศการเรียนรู้ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก คือ 1) การ ปฏิรูปแกนการเรียนรู้ (Transform the core of learning) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ วัฒนธรรมการเรียนรู้ โครงสร้างการเรียนรู้ การพัฒนามนุษย์ โครงสร้างพื้นฐานของสารสนเทศ และการ ประเมินผล และ 2) การปฏิรูปโครงสร้างระบบสนับสนุน (Transform supporting systemic structure) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย ได้แก่ งบประมาณ การประกันคุณภาพแนวใหม่ ความเป็นเจ้าของ ของชุมชนต่อสถานศึกษา ภาวะผู้นำและนโยบาย ความเป็นสาธารณะและความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลง

ในขณะที่ Holgado & Penalvo (2017) ได้สรุปว่าองค์ประกอบของนิเวศการเรียนรู้เป็นพื้นที่ เวลา คน เนื้อหา กิจกรรม กลยุทธ์ วัฒนธรรม และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้หรือสนับสนุนการเรียนรู้ ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการจัดให้มีระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ดีจะเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาการเรียนรู้ที่ ผู้เรียนสามารถ เลือกวิธีการเรียนรู้ได้อย่างยืดหยุ่น ช่วยเพิ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self - Directed Learning) ของผู้เรียนได้มากขึ้น

สำหรับในบริบทของประเทศไทย นริศรา ใจคง และสิริกานต์ แก้วคงทอง (2564) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานและพัฒนาคุณลักษณะของคนไทย 4.0 พบว่า มีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้ 1) ความร่วมมือกับพันธมิตรและเครือข่าย เพื่อสร้างความร่วมมือในการวางแผนและปฏิบัติการเพื่อจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสมตามเป้าหมาย 2) การใช้เทคโนโลยี เนื่องจากเทคโนโลยีช่วยเชื่อมต่อผู้เรียนกับแหล่งความรู้ แอปพลิเคชัน นวัตกรรมใหม่ รวมถึงบุคคลต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ 3) การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมใหม่ เป็นทางเลือกในการเรียนนอกห้องเรียน ออกแบบ เนื้อหาสาระที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามแนวโน้มใหม่ของการจัดการศึกษาในอนาคต การพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการพัฒนาการเรียนรู้ การปรับวิธีการประเมินให้สอดคล้องกับหลักสูตร 4) วิธีจัดการเรียนรู้ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง การเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้เรียนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน 5) การบริหารทรัพยากร ได้แก่ งบประมาณ บุคลากร เครื่องมือ และอื่นๆ ในการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ และ 6) การจัดทำยุทธศาสตร์การดำเนินงาน เป็นจัดทำวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย วิธีการ และปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้เพื่อให้ผู้บริหาร ครูและนักเรียนรักการเรียนรู้ มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้ด้วยตนเองและมีความต้องการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

สรุป ระบบนิเวศการเรียนรู้ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการเรียนรู้ที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยพิจารณาปัจจัยแวดล้อมที่จะเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ทั้งในด้านบุคคล ศาสตร์การเรียนการสอนและการเรียนรู้ โครงสร้างพื้นฐานของการเรียนรู้ และชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ความต่อเนื่อง ความพร้อมและความเชื่อมโยงของข้อมูล องค์ประกอบสำคัญได้แก่ ความร่วมมือของเครือข่าย การใช้เทคโนโลยี การจัดทำหลักสูตรใหม่ๆ การสนับสนุนทรัพยากรอย่างเพียงพอ และการกำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานที่ชัดเจน

4. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมการเรียนรู้

วัฒนธรรม เป็นพฤติกรรมที่ทำต่อเนื่องจนเป็นวิถีชีวิต สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทั้งนี้ คำว่า “วัฒนธรรม” มาจาก “วัฒน” แปลว่า ความเจริญงอกงาม “ธรรม” แปลว่า ดี งาม ดังนั้นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้หรือวัฒนธรรมที่ดีของสถานศึกษาย่อมหมายถึงพฤติกรรมที่ดีงามของบุคลากรในสถานศึกษาที่ปฏิบัติสืบมา

อย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาภาพลักษณ์และคุณภาพของสถานศึกษาจนเป็นเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของสถานศึกษา ส่งผลให้เกิดการยอมรับของบุคคลและชุมชนจากวัฒนธรรมที่สถานศึกษาได้สร้างขึ้น ซึ่งมีนักวิชาการและนักการศึกษาทั้งในและต่างประเทศได้สรุปความหมายของวัฒนธรรมการเรียนรู้ไว้ ดังนี้

ความหมายของวัฒนธรรมการเรียนรู้ อัจฉรา จุ้ยเจริญ (2566) ได้สรุปความหมายของวัฒนธรรมการเรียนรู้ว่าเป็นวัฒนธรรมของทีมหรือกลุ่มบุคลากรที่ได้รับการปลูกฝังให้มีความอยากรู้ อยากรเรียนและได้รับการสนับสนุนจากผู้นาองค์กร ผู้นาทีม มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และได้รับการส่งเสริมด้วยค่านิยมขององค์กร เพื่อเป็นการเพิ่มพูนความรู้ สมรรถนะที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและผลสำเร็จที่ยั่งยืนขององค์กร โดยทีมหรือผู้นาจะมีส่งเสริมให้เกิดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ความสามารถของบุคคลในการเรียนรู้ บทบาทของผู้ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ และการคัดกรองสิ่งที่จะเรียนรู้ นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการต่างประเทศที่ได้สรุปความหมายของวัฒนธรรมการเรียนรู้ไว้ อาทิ Johnston & Hawke (2002) กล่าวว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดให้มโนนโยบายในการพัฒนาทักษะของบุคลากรเพื่อให้มีวิธีการทำงานใหม่ๆ เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม โดยผ่านกระบวนการทำงาน การฝึกอบรมที่จะส่งเสริมให้องค์กรเกิดการเรียนรู้และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ในขณะที่ Paige et al (2003) และ Bates & Khasawneh (2005) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับบุคคลอื่นเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม การแบ่งปันความรู้ และการถ่ายโอนความรู้ที่จะช่วยให้องค์กรมีประสิทธิภาพ ซึ่งมีความคิดไปในทิศทางเดียวกับ Brown (2009) Skerlavai, Song and Lee (2010) and Schoonbeek and Henderson (2011) และ Islam, Amir, Khan & Ahamd (2013) ที่ได้สรุปว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้เป็นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคนในองค์การเพื่อเรียนรู้ผ่านกระบวนการทำงานเป็นทีมที่มีการปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมเพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ที่สร้างสรรค์ภายใต้ความรับผิดชอบทั้งในส่วนตัวและส่วนรวม ดังนั้นสรุปได้ว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้เป็นกระบวนการเรียนรู้ (Learning) ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความเชื่อ พฤติกรรม เจตคติ ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ให้แก่ผู้เรียนแต่เป็นสิ่งที่ผู้เรียนลงมือทำให้แก่ตนเอง

ความสำคัญของวัฒนธรรมการเรียนรู้ วัฒนธรรมเป็นภาพสะท้อนของทัศนคติและพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม เป็นหลักในการดำรงชีวิตหรือเป็นแบบแผนสำหรับพฤติกรรมในการทำงานของมนุษย์สำหรับวัฒนธรรมการเรียนรู้

Pasebani, Mohammadi and Yektatyar (2012) และ Starfish Academy (2023) กล่าวว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้สามารถช่วยให้บุคลากรมีคุณภาพ ซึ่งสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ดีขององค์การจะช่วยให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้และมุ่งมั่นปฏิบัติงานในองค์การและการสร้างความผูกพันและความสัมพันธ์ภายในองค์การ รวมถึงช่วยรักษาภาพลักษณ์และคุณภาพของโรงเรียน ส่งผลให้เกิดการยอมรับของบุคคล

และชุมชน

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2566) สรุปว่า วัฒนธรรมการเรียนรู้เป็นปัจจัยในการขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืนต้องอาศัยความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้พื้นฐานในการพัฒนาสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้ในการปฏิบัติขึ้นอยู่กับลักษณะบริบทโรงเรียน แนวนโยบาย วัฒนธรรมการเรียนรู้ การสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย และระบบโครงสร้างพื้นฐานของโรงเรียน

หลักการของการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้มีหลักการสำคัญดังนี้ 1) หลักการเรียนรู้ส่วนบุคคล เป็นการเข้าใจธรรมชาติและความต้องการของผู้เรียน การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้กำหนดเป้าหมายและวิธีการเรียนรู้ของตนเองได้เต็มตามศักยภาพที่มี สามารถเลือกช่องทางการเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อเข้าถึงและเลือกได้ตามความถนัดเพื่อไปสู่เป้าหมายของการเรียนรู้เชิงลึก การมีวิจัยในการเรียนรู้ และสามารถจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ได้อย่างเต็มที่ 2) หลักการปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่อง เป็นแนวคิดในการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ ปรับปรุง และพัฒนาผลของการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องถือได้ว่าเป็นการยกระดับความคิด ความเชื่อ และความศรัทธาในองค์ความรู้ที่ได้รับ ก่อให้เกิดการบูรณาการและต่อยอดความรู้อย่างเป็นระบบ รวมถึงการสร้างอุปนิสัยการใฝ่เรียนรู้ซึ่งเป็นกลไกในการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่สำคัญ 3) หลักการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นแนวคิดของการที่กลุ่มคนที่มีความสนใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งร่วมกันมารวมตัวกันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ด้วยความสมัครใจเพื่อร่วมสร้างความเข้าใจและพัฒนาแนวปฏิบัติในเรื่องนั้นๆ ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ส่วนได้แก่ คน (แหล่งรวมของความรู้) สถานที่และบรรยากาศ (ทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้มีชีวิตชีวาและน่าสนใจ) และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (ช่วยให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกิดขึ้นได้ง่ายและสะดวก) 4) หลักการแบ่งปัน การแบ่งปันความรู้เป็นกระบวนการสำคัญที่ทำให้ความรู้ถูกกระจายไปยังสมาชิกคนอื่นๆ ในองค์กรและการกระจายข้อมูลความรู้จะเป็นปัจจัยหนึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ในองค์กร นอกจากนี้การแบ่งปันความรู้ถือได้ว่าเป็นกระบวนการหลักของระบบการจัดการความรู้ โดยมี การแบ่งกระบวนการแบ่งปันความรู้ออกเป็น 4 กระบวนการ คือ 1) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นการแบ่งปันแบบเผชิญหน้า 2) การสกัดความรู้ออกจากตัวเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้อย่างเป็นทางการในรูปแบบของเอกสารหรือสื่อประเภทใดประเภทหนึ่ง 3) การรวบรวมความรู้เป็นการนำความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดไปประยุกต์ใช้ในการทำงานและ 4) การฝึกฝังความรู้เป็นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงานระดับบุคคล 5) หลักความเชื่อมั่นและศรัทธา เป็นเรื่องของความเชื่อที่มาจากอารมณ์และความรู้สึกคล้อยตาม ซึ่งจะก่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตามเนื่องจากมีเป้าหมายปลายทางที่ชัดเจนทำให้มีพลังที่ก้าวเดินไปข้างหน้าได้อย่างเต็มใจ 6) หลักการใฝ่เรียนรู้ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความตั้งใจเพียรพยายามในการเรียนรู้ รวมถึงการแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร ด้วยการเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม เน้นการบันทึกความรู้ การวิเคราะห์สรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

องค์ประกอบของวัฒนธรรมการเรียนรู้ วัฒนธรรมการเรียนรู้จะแตกต่างกันไปในแต่ละองค์กร แต่อย่างไรก็ตามองค์ประกอบของวัฒนธรรมการเรียนรู้ซึ่งแสดงออกผ่านทัศนคติและพฤติกรรมบางอย่างที่เป็นรากฐานที่จำเป็นในการสนับสนุนวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่แท้จริงซึ่งได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่สนับสนุนการเรียนรู้หรือข้อกำหนดเบื้องต้น เพื่อก่อให้เกิดการแบ่งปันแนวคิดใหม่และการท้าทายความคิด 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกในองค์กร โดยบุคคลและทีมมีส่วนร่วมในการอภิปรายและการสนทนากันอย่างต่อเนื่องเพื่อค้นพบมุมมองที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไปเพื่อทำความเข้าใจประเด็นที่ซับซ้อนและนำมาซึ่งองค์ความรู้ใหม่ 3) การจัดลำดับความสำคัญของการเรียนรู้ทั่วทั้งองค์กร เน้นการแสวงหาความรู้ของสมาชิกทุกคน ทุกเวลาและทุกที่โดยมีเป้าหมายในการพัฒนาตนเองและนำไปสู่การพัฒนางานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และ 4) การสร้างแรงจูงใจในส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนา ผู้เรียนที่มีความยืดหยุ่น มีความอิสระในการเรียนรู้ช่วยผลักดันการเพิ่มศักยภาพของแต่ละคนอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป วัฒนธรรมการเรียนรู้ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความเชื่อ พฤติกรรม เจตคติ ซึ่งไม่ใช่สิ่งที่ให้แก่ผู้เรียนแต่เป็นสิ่งที่ผู้เรียนลงมือทำให้แก่ตนเอง ช่วยขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษาไปสู่การเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ยั่งยืนต้องอาศัยหลักการสำคัญได้แก่ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง การแบ่งปันและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และความเชื่อมั่นและศรัทธาในการใฝ่เรียนรู้

5. สรุป

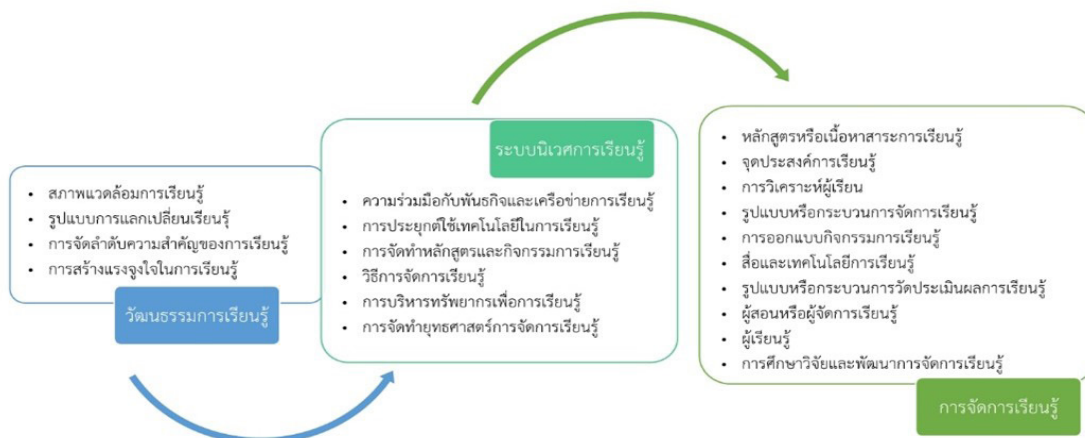
การจัดการเรียนรู้เป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาที่เน้นการจัดสถานการณ์สภาพการณ์ กิจกรรมการเรียนรู้ หรือการอบรมให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์อันก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม การพัฒนาการทั้งทางกายและทางสมอง อารมณ์และสังคม โดยเน้นให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสำคัญคือผู้เรียนค้นพบความรู้ด้วยตนเอง โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักสูตรหรือเนื้อหา 2) จุดประสงค์หรือสิ่งที่คาดหวังหลังจากกระบวนการเรียนรู้เสร็จสิ้น 3) การวิเคราะห์เนื้อหาสาระและการวิเคราะห์ผู้เรียน 4) รูปแบบหรือกระบวนการหรือวิธีการจัดการเรียนรู้ 5) การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ 6) สื่อและเทคโนโลยีการเรียนรู้ 7) กระบวนการหรือรูปแบบการวัดประเมินผล 8) ผู้สอนหรือผู้จัดการเรียนรู้ 9) ผู้เรียนหรือผู้ที่ได้รับผลจากการจัดการเรียนรู้ และ 10) การศึกษาวิจัยและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ส่วนระบบนิเวศการเรียนรู้เป็นเป็นวิธีการแบบองค์รวมเพื่อการศึกษาที่บูรณาการแนวความคิดการจัดการเรียนรู้ที่ใช้พื้นที่ทางกายภาพและเสมือนจริงเข้าด้วยกันเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้และกระตุ้นการเติบโตทางปัญญา เน้นการพัฒนาตนเองจากสิ่งง่าย ๆ ไปสู่สิ่งยากโดยต้องมีเครือข่ายการเชื่อมต่อที่ยืดหยุ่นระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน มีองค์ประกอบสำคัญ

6 องค์ประกอบได้แก่ 1) ความร่วมมือกับพันธกิจและเครือข่ายการเรียนรู้ 2) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ 3) การจัดทำหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ 4) วิธีการจัดการเรียนรู้ 5) การบริหารทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ และ 6) การจัดทำยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ ในขณะที่วัฒนธรรมการเรียนรู้ เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติในการปฏิสัมพันธ์และการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพกับบุคคลอื่นเพื่อสร้างสรรค์นวัตกรรม การแบ่งปันความรู้ และการถ่ายโอนความรู้ที่จะช่วยในองค์การมีประสิทธิภาพมีองค์ประกอบสำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ 2) รูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 3) การจัดลำดับความสำคัญของการเรียนรู้ และ 4) มีระบบการสร้างแรงจูงใจการเรียนรู้ ทั้งนี้หากสถานศึกษาต้องการให้การจัดการเรียนรู้ประสบความสำเร็จจะต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมการเรียนรู้ ระบบนิเวศการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้เนื่องจากมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันเมื่อสถานศึกษามีวัฒนธรรมการเรียนรู้และระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ดีย่อมทำให้การจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียน

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ ระบบนิเวศการเรียนรู้ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ มีข้อค้นพบสำคัญขององค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้ ระบบนิเวศการเรียนรู้ และวัฒนธรรมการเรียนรู้ ว่ามีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมการเรียนรู้ ระบบนิเวศการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าถ้าสถานศึกษามีวัฒนธรรมการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย สภาพแวดล้อม การเรียนรู้ รูปแบบการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดลำดับความสำคัญของการเรียนรู้ และมีระบบการสร้าง แรงจูงในการเรียนรู้ที่ดีย่อมส่งผลต่อการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้ซึ่งในการจัดระบบนิเวศการเรียนรู้จะต้อง คำนึง ความร่วมมือกับพันธกิจและเครือข่ายการเรียนรู้ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ การจัดทำ หลักสูตรและกิจกรรมการเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนรู้ การบริหารทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ และการจัดทำ ยุทธศาสตร์การจัดการเรียนรู้ เมื่อสถานศึกษามีวัฒนธรรมการเรียนรู้และระบบนิเวศการเรียนรู้ที่ดีย่อม ทำให้การจัดการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อผู้เรียน และสามารถนำสู่การพัฒนาประเทศได้ในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กุลิศรา จิตรขญาณิช. (2562). *การจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นริศรา ใจคง และสิริกานต์ แก้วทอง. (2564). นิเวศการเรียนรู้: เรื่องเก่าบนวิถีใหม่. *วารสารการศึกษาไทย*, 18(3), 64-69.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2557). *หน่วยที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้*. ในคู่มือ การจัดระบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำนักงานส่งเสริมวิชาการและงานทะเบียน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). ปทุมธานี: ศูนย์เรียนรู้การผลิตและจัดการธุรกิจสิ่งพิมพ์ดิจิทัล.
- รสรินทร์ แก้วเกิด. (2565). *ปัจจัยคัดสรรทางการบริหารที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้ของครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2563). *การประเมินการเรียนรู้ New normal*. ศูนย์ผู้นำนวัตกรรม หลักสูตรและการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิทยา พัฒนเมธาดา. (2560). *หลักการพื้นฐานในการจัดการเรียนรู้*. เข้าถึงได้จาก <https://www.kansuksa.com/8/Neittaanmaki>
- สกุศลการ สังข์ทอง. (2562). *การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบ MECCA เพื่อเสริมสร้างความสามารถ ในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญา ดุษฎีบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

- สนธยา วิบูลย์ศิลป์. (2560). ปัจจัยทางด้านการวิชาการที่ส่งผลต่อความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สาวตรี มาตราขาว. (2560). ปัจจัยภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). การกำหนดแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2566). *Embracing a culture of lifelong learning* สู่วัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต. เข้าถึงได้จาก <https://event.educathai.com/educa2021/online-workshop/2745>
- อัจฉรา จุ้ยเจริญ. (2566). สร้างวัฒนธรรม “ชอบเรียนรู้”. เข้าถึงได้จาก <https://www.posttoday.com/business/508145>
- Anderson, T. P. (1997). *Using models of instruction*. In C. R. Dills and A. J. Romis Zowski (Eds.), *Instructional development paradigms*. Englewood Cliffs, NJ: Education Technology Publications.
- Bates, R., & Khasawneh, S. (2005). Organizational learning culture, learning transfer climate and perceived innovation in Jordanian organizations. *International Journal of Training and Development*, 9(2), 96-100.
- Brown. (2009). Look both ways: Working to develop a professional learning culture. Theme: Creating a professional culture. *ACSA Biennial Conference, Canberra*, 1-26.
- Dick, W., Carey, L. M. (1985). *The systematic design of instruction*. (2nd ed.). Glenview, IL: Scott, Foresman
- Good, C. V. (1975). *Dictionary of education*. New York: McGraw-Hill Book.
- Hannon, V. P., and Temperley, J. (2011). *Developing an innovation ecosystem for education*. Retrieved from <https://www.globalcitizenleaders.com/wp-content/uploads/2017/03/innovation-Educat-CISCO.pdf>
- Hilgard, E. R., & Bower, G. H. (1981). *Theories of Learning*. Retrieved from http://www.baanjomyut.com/library_2/psychology_of_learning/01.html
- Hills, P. J. A. (1982). *Dictionary of education*. London: Routledge & Kegan Payi.

- Holgado, A., & Penalvo, F. J. (2017). *A metamodel proposal for developping learning ecosystems*. Learning and collaboration technologies: Novel learning ecosystem. Cham: Springer International Publishing.
- Islam, T., et al. (2013). Organizational learning culture, social exchange relations and multifoci citizenship behavior: A literature survey approach in word. *Journal of Management and Behavioral Studies*, 1(1), 6-13.
- Johnston, R. & Hawke, G. (2002). *Case studies of organizations with established learning cultures*. Australia: National Centre for Vocational Education Research (NCVER.)
- Klein, S. R. (1987). Holistic reflection in teacher education: Issues and strategies. *Reflective Practice*, 9(2), 111-121.
- Moore, K. D. (1992). *Classroom teaching skills*. New York: McGraw-Hill.
- Paige, R. M., et al. (2003). Culture learning in language education. *Culture as the core: Perspective on culture in second language learning*, 173-236.
- Pasebani, F., Mohammadi, S., & Yektatyar, M. (2012). The relationship between organizational learning culture and job satisfaction and internal service quality in sport organizations in Iran. *Archives of Applied Science Research*, 4(4), 1901-1905.
- Schoonbeek, S. & Henderson, A. (2011). Shifting workplace behavior to inspire learning: A journey to building a learning culture. *Journal of continuing education in nursing*, 42, 43-48.
- Skerlavai, M., Song, J., and Lee, Y. (2010). Organizational learning culture, innovative culture and innovations in South Korean firms. *Journal Expert Systems with Applications*, 37, 6390-6403.
- Starfish Academy. (2023). *Learning culture สร้างพื้นที่แห่งการเรียนรู้แบบผู้บริหารโรงเรียนยุคใหม่*. เข้าถึงได้จาก <https://www.starfishlabz.com/blog/829-learning-culture>

วิจารณ์หนังสือ : Book Reviews

มองหาคุณค่าชีวิต*

Looking for Life Value

ผู้เขียน: ว.วชิรเมธี, ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา

Author: W. Wachiramathi, Dr. Ah Jung Chumsai Na Ayutthaya

พระดำรง สุ่มงค์โล และสมเดช นามเกต

Phra Damrong Sumungkalo and Somdet Namket

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nong Khai Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: phradamrong29@gmail.com

บทคัดย่อ

วิจารณ์หนังสือนี้ นำเสนอการมองหาคุณค่าชีวิต เขียนขึ้นมาจากประสบการณ์ที่ได้พบเจอจึงได้มาถ่ายทอดนำเสนอทางการเขียนเป็นบทความที่มีเนื้อหาที่น่าสนใจหลายประการ ได้อธิบายมุมมองให้ผู้ที่มาอ่านให้เห็นคุณค่าของตัวเองและผู้อื่นในการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตให้มีความสุขนั้นสามารถทำได้โดยใช้หลักการเบื้องต้น คือ มีจุดมุ่งหมายชัดเจน การมีแผนที่ชัดเจนและกำหนดเป้าหมายชัดเจนให้ตนเอง ช่วยให้รู้ว่าต้องการอะไรและจะเข้าถึงความสุขอย่างไรรักษาสุขภาพที่ดี สุขภาพที่ดีเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้คุณมีความสุข ดูแลร่างกายและจิตใจโดยออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่เหมาะสมและมีการพักผ่อนที่เพียงพอ บริหารจัดการเวลาการจัดการเวลาอย่างมีประสิทธิภาพช่วยลดความเครียดและสร้างความสุขในชีวิต วางแผนกิจกรรมที่สำคัญและสำนึกในการใช้เวลาที่มีอยู่ในแต่ละวัน พักผ่อนและผ่อนคลาย การให้เวลาให้กับตนเองเพื่อพักผ่อนและผ่อนคลายเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข เช่น อ่านหนังสือหรือพักผ่อนดูภาพยนตร์ที่ชอบ ความสัมพันธ์ที่ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนสนิท โดยใส่ใจและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว และกับสังคม จิตใจบริสุทธิ์ การพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงจิตใจให้สร้างความสุข การสร้างความตระหนักในกิเลส พฤติกรรมที่ดี และ

*ได้รับบทความ: 21 สิงหาคม 2566; แก้ไขบทความ: 22 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 22 ธันวาคม 2566

Received: August 21, 2023; Revised: December 22, 2023; Accepted: December 22, 2023

ความผาสุกในตัวเองช่วยให้มีความสุขในชีวิต สร้างเงื่อนไขในการสร้างความสุข การสร้างสภาวะในการดำเนินชีวิตที่ช่วยให้คุณมีความสุข

คำสำคัญ: คุณค่าชีวิต

Abstract

This book critique presents the search for life value, written from the experience that I have experienced, so it has been conveyed in writing as an article with many interesting content. Explain the perspective to those who come to read it. Self-worth and others In lifestyle Living a happy life can be done using basic principles: clear purpose. Having a clear plan and setting clear goals for yourself helps to know what you want and how to reach happiness, maintain good health. Good health is important to keep you happy. Take care of your body and mind by exercising regularly. Eat a proper diet and have adequate rest. Time management, effective time management reduces stress and creates happiness in life. Plan important activities and realize how much time you have each day. Rest and relax. Giving yourself time to relax and relax is important to lead a happy life, such as reading a book or relaxing to watch a movie that you like. Good relationships, good relationships with close people, paying attention and respecting the opinions of others, and building good relationships in the family and society. Trying to change the mind creates happiness. Raising awareness of bad things good behavior and well-being in oneself contribute to happiness in life. Create conditions for happiness Creating lifestyle conditions that help you be happy.

Keywords: Value of Life

1. บทนำ

หนังสือเล่มนี้นำเสนอเนื้อหาและอธิบายอย่างละเอียดเกี่ยวกับคุณค่าของชีวิต เขียนโดย ว.วชิรเมธี และอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2557) ซึ่งเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องการดำเนินชีวิตให้เห็นคุณค่าชีวิตตนเองและผู้อื่น หนังสือเล่มนี้ ได้กล่าวไว้ตั้งแต่เริ่มอ่านคำนำ คือ ให้ผู้อ่านนั้นมีความตระหนักของคุณค่าชีวิตที่มีอยู่ว่าทำอะไรจะให้ดำเนินชีวิตตนเองมีความสุขในครอบครัว สังคม เป็นคนดี และตัวอย่างให้แก่ผู้อื่นได้เรียนรู้ตามต่อไป และยังมีคำปรารภ ถึงคัมภีร์พระธรรมบท ในพุทธศาสนาเกี่ยวกับการเกิดของสัตว์

โลกและมนุษย์ที่ยากลำบากกว่าจะโตมาดำเนินชีวิตในปัจจุบัน หนังสือได้มีเนื้อหาที่น่าสนใจ 3 ข้อหลัก คือ 1) เกิดอย่างไรให้เป็นยอดคน 2) ประดับไว้ในโลกา 3) คำถามนำชีวิต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. เกิดอย่างไรให้เป็นยอดคน ผู้เขียนได้กล่าวถึงบุคคลที่สำคัญที่น่าเคารพเกี่ยวกับปัญญาชนในการทำบุญวันเกิดอย่างไรให้ดีที่สุดของคนมีปัญญาและได้อธิบายไว้ว่า การทำบุญวันเกิดด้วยการสร้างประโยชน์สุขให้กับชุมชนเป็นสิ่งที่ประเสริฐมากตามปกติคนส่วนใหญ่เวลาทำบุญวันเกิดมักจะคิดถึงตัวเอง วันคล้ายวันเกิดของฉันฉันสำคัญที่สุด พ่อแม่ต้องให้ของขวัญฉัน พี่น้องต้องให้ของขวัญฉัน เพื่อนต้องให้ของขวัญฉัน แฟนต้องให้ของขวัญฉันและต้องให้ของที่ดีขึ้นทุกปี ด้วยนี่เป็นเหตุให้แฟนหลายคนขอเลิก เพราะบางคนเรียกร้องของขวัญเพิ่มขึ้นทุกปี คนส่วนใหญ่เมื่อวันคล้ายวันเกิดมาถึงคิดถึงแต่ว่าตัวเองจะได้รับการพะเน้าพะนออย่างไรคิดถึงแต่ว่าคนอื่นจะยกย่องส่งเสริมฉันอย่างไรคิดอยู่แต่ว่าฉันจะสำคัญกว่าปีที่แล้วได้อย่างไรและคิดอยู่แต่ว่าปีนี้ฉันจะได้ของขวัญเป็นอะไรเอาตัวเองเป็นศูนย์กลางอยากให้คนอื่นนั้นมาพะเน้าอวดตาของตัวเองอยากเป็นพระเอกนางเอกอยู่ชั่ววนาตาปี แต่คนสำคัญไม่คิดเช่นนั้นปัญญาชนไม่ได้คิดเช่นนั้นปัญญาชนคิดเสมอว่าวันนี้เป็นวันคล้ายวันเกิดของฉันวันคล้ายวันเกิดที่ดีกว่าปีที่แล้วหรือเปล่า ปัญญาชนคิดอย่างนี้จะนั้นเมื่อวันคล้ายวันเกิดเดินทางมาถึงปัญญาชนจะคิดเสมอว่าฉันจะทำวันคล้ายวันเกิดปีนี้ให้ดีกว่าปีที่แล้วได้อย่างไร วันคล้ายวันเกิดปีหน้าจะดีกว่าวันคล้ายวันเกิดปีนี้ได้อย่างไร ปัญญาชนจะคิดแต่ว่าจะพัฒนาวันคล้ายวันเกิดให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อคนอื่นได้อย่างไร คนธรรมดาทำกับปัญญาชนต่างกันตรงนี้คนธรรมดาทำอะไรก็ตามมักจะปรารถนาประโยชน์ส่วนตน ส่วนปัญญาชนทำอะไรก็ตามมักจะปรารถนาประโยชน์ส่วนรวมผู้เขียนยังได้อธิบายอีกว่า มนุษย์ในโลกนี้เกิดกันก็แบบ ซึ่งมีการยกตัวอย่างไว้ 8 คู่ดังนี้

คู่ที่ 1 เกิดทางกาย เกิดทางใจ

เกิดทางกาย หมายความว่า เราเกิดออกมาจากท้องพ่อท้องแม่ของเราแล้วก็เป็นตัวเป็นตนเป็นคนมาจนทุกวันนี้เกิดทางกายในชีวิตหนึ่งเกิดได้ครั้งเดียว

เกิดทางใจ หมายความว่า ทุกครั้งที่เราเกิดกิเลสขึ้นมาความโลภเกิดขึ้นความโกรธเกิดขึ้นความโมโหเกิดขึ้นความอิจฉาเกิดขึ้นการมารณเกิดขึ้นความหงุดหงิดฉุนเฉียวเกิดขึ้นความโกรธเกลียดชิงชังเกิดขึ้น ทุกครั้งที่กิเลสเกิดขึ้นมาคราวหนึ่งเราก็กำลังเกิดทางใจกันหนึ่งครั้งนั้น หมายความว่าในแต่ละวันเราเกิดกันนับร้อยนับพันครั้งการเกิดทางใจนั้นเป็นทุกข์มากพระพุทธองค์จึงตรัสว่า ทุกขาชาติปุณฺณปุณฺํ การเกิดทุกครั้งเป็นทุกข์เหลือเกินท่านหมายถึงเกิดกิเลสนั่นเอง

คู่ที่ 2 เกิดเป็นทาส เกิดเป็นไท

เกิดเป็นทาส หมายความว่า คนที่เกิดมาแล้วมีความเชื่อว่าเกิดมาใช้กรรมเกิดมาก็คิดแต่ว่าตัวเองมีกรรมเกิดมายุากจนก็บอกว่าชาติที่แล้วทำกรรมมาไม่ดีชาตินี้ก็เลยจนพอคิดว่าความจนนั้นเกิดจากกรรมเก่าก็เลยไม่ยอมทำอะไรก็มารับกรรม

ส่วนเกิดเป็นไท่นั้นก็หมายความว่า เมื่อเกิดมาแล้วใช้สติใช้ปัญญาในการดำรงชีวิตรู้ว่าชีวิตนั้นเป็นไปตามระบบเหตุระบบปัจจัยสร้างเหตุดีก็ได้สภาพชีวิตที่ดีสร้างเหตุไม่ดีก็ได้สภาพชีวิตที่ไม่ดีหว่านพืชเช่นใดได้ผลเช่นนั้นจึงตั้งใจตั้งใจสร้างสาเหตุปัจจัยที่ดีจึงมีชีวิตที่ดีขึ้น อันนี้เรียกว่าเกิดมาเป็นไท

คู่ที่ 3 เกิดเพื่อตายแล้วเกิด กับเกิดเพื่อตายแล้วไม่เกิด

เกิดเพื่อตายแล้วเกิด ก็คือ เกิดมาด้วยความโลภมีความโกรธมีความหลงอย่างใดก็ปล่อยมันไปอย่างนั้นโลภอย่างไรโกรธอย่างไรหลงอย่างไรก็ตามมันไปวิ่งตามความโลภไปวิ่งตามความโกรธไปวิ่งตามความหลงไปพอเราตายไปพร้อมกับกิเลสก็เท่ากับว่าตัวกลับมาชาติหน้าแน่นอนแต่จะในสภาพชีวิตแบบไหนไม่รู้

เกิดมาเพื่อตายแล้วไม่เกิด ก็คือ เกิดมาพร้อมกับกิเลสเกิดมาพร้อมกับความโลภความโกรธความหลงแต่ได้ศึกษาธรรมะโดยเฉพะอย่างยิ่งวิปัสสนากรรมฐานตัดกิเลสเหตุแห่งทุกข์ที่ละน้อยทีละน้อยจนในที่สุดทำลายอวิชชาได้เบ็ดเสร็จสมบูรณ์จนบรรลภาวะพระนิพพานเกิดมาในชาตินี้แล้วยุติการเกิดไม่มาเกิดไม่มาตายอีกต่อไป เหลือแต่ความว่างนั้นเป็นภาวะในอุดมคติของเราชาวพุทธทุกคน

คู่ที่ 4 เกิดมาเพื่อตน เกิดมาเพื่อคนอื่น

เกิดมาเพื่อตน หมายความว่า เกิดมาแล้วก็กิน กาม เกียรติ บริโภคทุกสิ่งทุกอย่างทุกสิ่งทุกอย่างที่ฉันทำฉันทำเพื่อตนทั้งนั้นแล้วก็ตายไป

เกิดมาเพื่อคนอื่น หมายความว่า เมื่อเกิดมาแล้วตั้งใจฝึกพัฒนาตนเองสร้างเนื้อสร้างตัวตนเป็นที่พึ่งของตนได้ จากนั้นอุทิศกำลังความคิดกำลังปัญญากำลังกายบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ต่อเพื่อนมนุษย์ เช่นพระพุทธองค์ของเรา

คู่ที่ 5 เกิดมารกโลก เกิดมาเพื่อเปลี่ยนแปลงโลก

เกิดมารกโลก หมายความว่า เกิดมาแล้วทำอันตรายต่อเพื่อนมนุษย์เกิดมาเป็นโจรเกิดมาเป็นผู้ร้ายเกิดมาแล้วทำทารุณกรรมต่อเพื่อนมนุษย์

เกิดมาเพื่อเปลี่ยนแปลงโลก หมายความว่า เกิดมาแล้วสร้างสรรค์พัฒนาโลกให้ดีกว่าวันที่ตนมาถึง

คู่ที่ 6 เกิดมาเพื่อให้โลกมืด เกิดมาเพื่อให้โลกสว่าง

เกิดมาเพื่อให้โลกมืด หมายความว่า คนที่เป็นครูบาอาจารย์ทั้งหลายแต่สอนลัทธิินกายที่ผิด เช่น สอนว่าพ่อแม่ไม่มีบุญคุณครูบาอาจารย์ก็ไม่มีบุญคุณนรกไม่มีสวรรค์ไม่มีชาตินี้ไม่มีชาติหน้าไม่มีระบบบุญคุณทั้งหมดเป็นเรื่องศีลธรรมจอมปลอมที่มนุษย์คิดกันขึ้นมาอย่าไปเชื่อ

ส่วนใครก็ตามเกิดมาแล้วมอบแสงสว่างทางปัญญาให้กับชาวโลกเหมือนท่านอาจารย์ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา เกิดมาได้เรียนหนังสืออย่างดีที่สุดที่ประเทศสหราชอาณาจักรหรืออังกฤษได้ทำงานในองค์กรที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของโลกคือนาซามีโอกาสที่ดีได้เป็นส.ส.ได้เป็นพระเอกหนังพระเอกละครได้เรียนหนังสือในสถาบันที่ดีที่สุดคือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยมีโอกาสที่จะเป็นรัฐมนตรีมีโอกาสที่จะเป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยสำคัญ ได้เดินทางไปบรรยายทั่วโลก

คู่ที่ 7 เกิดมาเพื่อมูลค่า เกิดมาเพื่อคุณค่า

เกิดมาเพื่อมูลค่า หมายความว่า เกิดมาชาตินี้จะหาเงินให้ได้มากที่สุดหาใจเข้าเงินหาใจออกก็เงินหาใจเข้าธุรกิจหาใจออกก็ธุรกิจหาใจเข้ากำไรหาใจออกกำไรอย่างนี้เขาเรียกว่าเกิดมาเพื่อมูลค่า

ส่วนใครก็ตามเกิดมาแล้วหาใจเข้าพุทธ หาใจออกโธ หาใจเข้าอยากทำประโยชน์เพื่อคนอื่น หาใจออกอยากอุทิศตนรับใช้เพื่อนมนุษย์หาใจเข้าจิตอาสาหาใจออกจิตสำนึกสาธารณะหาใจเข้าอยากจะช่วยน้ำท่วมหาใจออกหลังน้ำท่วมแล้วฉันจะไปช่วยสร้างโรงเรียนคิดอย่างนี้เขาเรียกว่าเกิดมาเพื่อคุณค่า

คู่ที่ 8 เกิดมาเพื่อติดโลก เกิดมาเพื่อพ้นโลก

เกิดมาเพื่อติดโลก หมายความว่า เกิดมาแล้วเรามีกิเลสติดเนื้อติดตัวมีความโลภมีความโกรธมีความหลง

อีกคนหนึ่งเกิดมาแล้วรู้ว่ามนุษย์นั้นมีกิเลสคือมีความโลภมีความโกรธมีความหลงแต่ไม่ยอมตกเป็นทาสของโลกโกรธหลงพัฒนาตนขึ้นไป จนกลายเป็นคนที่เป็นอิสระจากความโลภเป็นอิสระจากความโกรธและเป็นอิสระจากความหลงอย่างนี้เรียกว่าเกิดมาเพื่อพ้นโลก

สรุปได้ว่า ในส่วนที่ 1 ผู้เขียนได้เล่าเรื่องราวของการเกิดของมนุษย์เราว่า เกิดมาแล้วเป็นไรโดยได้บอกถึงความสำคัญของการเกิดและลักษณะของการเกิดแต่ละคนว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร ยังได้นำคำสอนของพระพุทธศาสนามาเป็นแบบอย่างให้เป็นแนวทางเพื่อให้เกิดประโยชน์โดยส่วนรวมและสื่อถึงการให้คนเรามองเห็นคุณค่าชีวิตทางด้านสติปัญญาอีกด้วย

2. ประดับไว้ในโลกา

ผู้เขียนได้อธิบายเป็นข้อย่อยเกี่ยวกับเหตุและผลทางพระพุทธศาสนาหลายอย่างไว้ว่า การที่เราทำอะไรแล้วติดโน้นติดนี่แต่บางคนทำอะไรทำไมดูง่ายราบรื่นไปหมดทุกอย่างนั่นเพราะว่าเขาได้สร้างเหตุสร้างปัจจัยเอาไว้ก่อนหน้านั้นแล้วฉะนั้นการที่เราได้พบเจอกันในวันนี้ก็เพราะว่าได้สร้างเหตุสร้างปัจจัยร่วมกันในฐานะที่เป็นชาวพุทธเราต้องทำความเข้าใจให้ดีคำนี้คือแก่นพระพุทธศาสนาเหตุปัจจัยใด ในโลกล้วนมีที่มาเสมอและก็เช่นเดียวกันเมื่อมีที่มาจะมีที่ไปเสมอเหมือนน้ำท่วมน้ำมาจากไหนน้ำมีที่มาจากมีที่ไปจะไปสกไปบังคับอะไรมันไม่ไปหรอกเพราะว่ามันเป็นตามเหตุตามปัจจัยมันไม่ใช่ความต้องการของมนุษย์คำว่าเหตุปัจจัยเป็นคำสำคัญมากในพระพุทธศาสนาเป็นคำที่ทำให้พุทธศาสนาแตกต่างจากทุกศาสนาในโลกนี้เพราะศาสนาอื่น เป้าหมายสูงสุดก็จะไปหยุดอยู่ที่อดีตชีวิตหลังความตายชีวิตนิรันดร์

ผู้เขียนได้กล่าวถึงเหตุและปัจจัยในการดำเนินชีวิต และยังได้ให้พร 5 ประการที่ยกมาจากพระพุทธศาสนา เป็นพรอันประเสริฐเลิศล้ำจากพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราดังนี้

1. คบคนดี คนดีนี้ก็มีมาตรฐานเหมือนกันฝรั่งบอกว่าความดีนิยามไม่ได้แต่พระพุทธเจ้าบอกว่าความดีนิยามได้การคิดพูดทำที่มีสติประกอบไปด้วยเมตตาอันนี้คือความดีใครก็ตามคิดดีพูดดีทำดีคนนั้น

ย่อมเป็นคนดี ก็คือคนดีมีอยู่ทุกหนทุกแห่งแต่เราต้องมีสายตาที่ละเอียดละไมพอที่จะมองเห็นเหมือนหลวงปู่มั่นบอกว่าธรรมะมีอยู่ทุกหนทุกแห่งคนมีปัญญาจึงจะมองเห็น

2. เรียนรู้จากคนดี เราต้องเข้าไปใกล้ท่านเงี้ยวฟังโสตสัจด์ว่าท่านเป็นคนดีมีคุณเคารพนับถือท่านเป็นกุรุทางจิตวิญญาณเป็นผู้ที่มีปัญญาเป็นนักปราชญ์เป็นคนฉลาดของสังคมท่านเป็นได้อย่างไรนี่คือการที่เราเข้าไปหาท่านมองท่านต้องให้เห็นฟังท่านต้องได้ยินเพราะว่าคนจำนวนมากเจอคนดีมองแล้วแต่ไม่เห็นฟังแล้วแต่ไม่ได้ยินเพราะว่ามัวแต่ไม่ใส่ใจไม่ยอมนำสิ่งที่ท่านสอนมาประพฤติปฏิบัติในชีวิตจริงกันเสียที่เต็มที่ได้แต่ชื่นชมเท่านั้น ฉะนั้นคำว่าคบคนดีจึงหมายความว่าต้องเอาจิตวิญญาณของเรานั้นไปเรียนรู้จากท่าน

3. คิดอย่างคนดี การเรียนรู้อย่างเดียวถ้าไม่คิดอย่างคนดีจะบรรลุธรรมใหม่ก็อาจไม่บรรลุพระอัสสชิเถระบอกว่าธรรมทั้งหลายเกิดแต่เหตุและดับไปก็เพราะว่าเหตุดับพอฟังอย่างนี้คิดอย่างนี้ท่านคิดตามว่า สิ่งใดในโลกล้วนเกิดแต่เหตุ สิ่งใดในโลกไม่มีอะไรเกิดขึ้นเลยถ้าไม่มีเหตุไม่มีปัจจัยซึ่งมันก็จริงทุกสิ่งทุกอย่างมีเหตุมีปัจจัยเสมอไม่มีอะไรหอกที่เกิดขึ้นมาไม่มีที่มา ไม่มีที่ไปไม่มีหอกโลกนี้ทั้งโลกเป็นลักษณะเชื่อมร้อยซึ่งกันและกันสัมพันธ์กันสรรพสิ่งล้วนอิงอาศัยกันไม่มีอะไรหลุดออกไปเอกเทศท่านคิดตามอย่างนี้ท่านก็เลยบรรลุธรรมเป็นโสดาบัน

4. อยู่ในสถานที่ดี คำนี้มี 2 ความหมาย หนึ่งเป็นเรื่องของทำเล สองเป็นเรื่องของจังหวะเวลา ในยุคนั้นพระพุทธองค์กำลังเผยแผ่พระพุทธศาสนาอยู่ในกรุงราชคฤห์พอดิ ดังนั้นทำเลทองก็หมายความว่าเป็นที่พำนักของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในแง่เวลาก็เพราะว่าช่วงนั้นคนกำลังตื่นพระพุทธศาสนาเมื่อได้ไปอยู่ในที่ที่ดี ก็เจอคนดีได้ง่ายได้ฟังธรรมง่ายใครที่ทำอะไรแล้วไม่ประสบความสำเร็จลองถามตัวเองดูว่าทำไมเราทำแทบตายจึงไม่ประสบความสำเร็จคนที่เขาทำอะไรแล้วประสบความสำเร็จก็เพราะว่าเขามีครบตามหลักธรรมทั้ง 5 ประการนี้ใช่หรือไม่

5. เป็นคนดี ข้อนี้สำคัญมากเราอาจจะพบคนดีอาจจะฟังคนดีอยู่ในทำเลที่ดีแต่ยังไม่อาจตัดสินใจได้ว่าเราประสบความสำเร็จ ถ้าเราไม่ได้เป็นคนดีด้วยตัวเราเองแม้ว่าเราจะมีรูปคนดีแว่นแถมบ้านก็ตามอ่านชีวประวัติคนดีเป็นร้อยเล่มก็ทำไปเกิดแต่ถ้าเรายังเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เป็นคนดีไม่ได้เราก็เป็นแค่คนที่เฝ้ามองชื่นชมคนอื่นเป็นได้แค่คนที่คอยขีดเส้นใต้ให้กับความสำเร็จของคนอื่นถ้าเป็นสาวนพระพุทธรูปท่านก็บอกว่าเป็นได้แค่คนนับโคให้คนอื่น

เมื่อเราได้นำหลักการ 5 อย่างทำแล้ว ถามต่ออีกว่า ทำไมเราใช้ชีวิตมาไม่เคยประสบความสำเร็จเลยขอให้เอามาตรฐานทั้ง 5 นี้ขึ้นตั้งแล้วตรวจสอบทีละข้อคบคนดีเรานี้มีคนดีให้คบไหมหมั่นตรวจสอบคนที่เราคบหมั่นตรวจสอบคนที่เรานับถือหมั่นตรวจสอบคนที่เรายกย่องหมั่นตรวจสอบสิ่งที่เราศรัทธาว่าจริงหรือไม่ถ้าไม่จริงคบด้วยมันเสียเวลาเวลานั้นเสียไปแล้วเรียกคืนไม่ได้เสียเงินเสียทองเสียไปแล้วหาเงินซื้อใหม่ได้แต่เสียเวลาแล้วหาไม่ได้เพราะฉะนั้นท่านจะต้องหาคนดีให้พบเมื่อพบแล้วย่อารอพยายามพา

ตัวเองไปอยู่ใกล้ นี่ก็คือ เรามีคนต้อยใจแล้วจากนั้นก็พาตนเองไปหาคนดีแล้วก็ไปคิดอย่างคนดีว่าท่านใช้ชีวิตอย่างนี้ได้อย่างไรท่านพัฒนาตนเองได้อย่างไรหนอไปถอดบทเรียนมาว่าเราจะเรียนรู้อะไรได้บ้างท่านเก่งเพราะอย่างนี้ท่านหลักแหลมเพราะอย่างนี้ท่านฉลาดเพราะอย่างนี้ไปถอดบทเรียนมาไม่ใช่ไปหาท่านโดยไม่เรียนรู้อะไรเลย

พรทั้งห้าประการนี้ถ้าเราไปประพฤติปฏิบัติจะทำให้เรามีชีวิตอีกมิติหนึ่งทำให้เรามีโลกอีกแบบหนึ่งและสุดท้าย เมื่อเราจากโลกนี้ไปเราจะจากไปแบบโลกเสียดายเหมือน คุณแม่สิริ กรินชัยผู้สอนการเจริญวิปัสสนากรรมฐานแบบยุบหนอพองหนอท่านจากโลกนี้ไปอาตมาอยู่ในคอร์สวิปัสสนากรรมฐานลูกศิษย์ชุดชาวคนหนึ่งเดินมากระซิบ “พระอาจารย์คุณแม่สิริเสียแล้ว” กรุงเทพฯกับเชียงรายห่างกันก็ไกลเมตรอาตมากำลังปฏิบัติธรรมอยู่ยังมีคนเข้าไปบอกว่าคุณแม่เสียแล้วนี่คือคนที่จากไปแต่คนข้างหลังยังอาลัยอยู่

วันหนึ่งเราจะตายกันหมดเราจะประดับอะไรไว้ให้คนรุ่นหลังได้คิดถึงคุณแม่สิรินี้ระดับการเจริญสติในแบบยุบหนอพองหนอเอาไว้ในโลกาภิวัตน์ของเรามีทั่วโลกอาตมาไปสอนที่อเมริกาที่ยุโรปเกือบทุกปีคอร์สทุกคอร์สที่ไปบรรยายอาตมาเจอลูกศิษย์คุณแม่สิริทั้งนั้นเห็นไหมว่าตัวท่านไม่อยู่แล้วแต่เมล็ดพันธุ์ของท่านยังอยู่ทั่วโลกทั้ง เดนมาร์กสวีเดน ฝรั่งเศส เบลเยียม สหรัฐอเมริกา ฯลฯ เมื่ออาตมาไปเทศน์ลูกศิษย์ก็จะเข้ามากราบบอกว่าเคยเรียนกับคุณแม่เคยปฏิบัติกับคุณแม่พระอาจารย์ก็สอนเหมือนกันยุบหนอพองหนอเหมือนกันสติปัญญาเหมือนกันเราก็อ่อนใจคนที่ไปแล้วแต่ยังอยู่อันนี้เรียกว่าประดับไว้ในโลก

ในส่วนนี้เป็นเนื้อหาที่ผู้เขียนแนะนำแนวทางให้คนเรานั้นทำแต่สิ่งดีมีสติปัญญาหาความรู้จากผู้ที่มียุญธะมาก่อนค่อยเก็บเกี่ยวจากครูบาอาจารย์หรือคนที่เรานับถือเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่เรา ที่จะนำไปใช้กับตนเองและช่วยเหลือผู้อื่น และยังได้ยกบุคคลที่เป็นปัญญาชนหลายคนเพื่อให้เป็นแบบอย่างต่อคนที่ยังขาดประสบการณ์จะได้นำส่วนนี้ไปต่อยอดต่อไป

3. คำถามนำชีวิต

ในส่วนนี้ผู้เขียน คือ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้กล่าวเกี่ยวกับประสบการณ์ในการพัฒนาคนตั้งแต่เด็กรวมไปถึงบุคคลทั่วไปมีเนื้อหาโดยรวมดังนี้ เด็กทุกคน เราต้องเริ่มอบรมเขา สอนเขา ให้เขาตีความในทางที่ดีประการแรก ผมจะให้เด็กทุกคนรู้จักใช้วิจารณญาณก่อน เมื่อข้อมูลที่ตีความเรียบร้อยแล้ว จิตได้สำนึก เด็กจะต้องคิดตั้งคำถาม 2 คำถาม ว่าอันนี้ดีสำหรับเราไหม ถ้าเขาคิดว่าดี ก็ต้องตั้งคำถามที่ว่าแล้วมันดีสำหรับทุกคนไหมตลอดเวลาถ้ามีอะไรเข้ามาในจิตใจของเขา ให้ตั้งคำถาม 2 ข้อนี้ หนึ่งในดีสำหรับเราไหม สอง ดีสำหรับทุกคนไหมถ้าเกิดว่าดีสำหรับเราและดีสำหรับทุกคน เอาไปใช้ได้เลย แต่ถ้าเกิดไม่ดีสำหรับทุกคน ให้ปฏิเสธแล้วบอกว่าข้อมูลนี้ไม่เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม เราจะไม่เอาไปใช้ เราต้องบอกตัว

เองอย่างนั้น และข้อมูลที่เราคิดอย่างนั้น ก็จะส่งข้อมูลอันนี้ไปบันทึกในจิตใต้สำนึกของเรากลายเป็นแรงเสริมในการเปลี่ยนพฤติกรรมของเรา เพราะฉะนั้นตลอดเวลาที่มีวิจารณ์ว่าดีสำหรับเราไหม ดีสำหรับทุกคนไหมแล้วข้อมูลส่วนนี้ก็จะไปบันทึกไว้ในจิตใต้สำนึกนอกจากนั้นแล้ว เราจะต้องสอนเด็ก ให้ปลูกฝังแต่ความคิดดีๆ โดยการพูดดี คิดดี ทำดีอยู่ตลอดเวลา สิ่งเหล่านี้ก็จะฝังลงไปอยู่ในจิตใต้สำนึก กลายเป็นโปรแกรมใหม่สำหรับชีวิตเขา เราคิดอย่างไร เราก็เป็นอย่างนั้นเราต้องเข้าใจอย่างนี้ เพราะถ้าเกิดเด็กรู้จักคิดดีตลอดเวลาเขาก็จะฝังแต่ความคิดดีๆ เขาร่านหนังสือดีๆ เขาก็จะฝังแต่เรื่องดีๆ เข้าไปในจิตใต้สำนึกแล้วจะนำมาใช้ในการตีความสิ่งแวดล้อม ถ้ามีแต่สิ่งดีแล้ว เขาก็จะฝังลงไปอยู่ในจิตใต้สำนึกและเขาก็ตีความในทางที่ดีตลอดเวลา

การฝึกสมาธิทำให้เกิดความรู้ในทุกเรื่อง แต่เราต้องสอนเด็กให้เขามีคุณธรรมก่อน ไม่อย่างนั้นความรู้เขาก็จะเอาไปใช้ในทางลบในทางเสียหายได้ การฝึกสมาธิช่วยให้ประสิทธิภาพในการทำงานสูงขึ้น ความมั่นใจในตนเองสูงขึ้นเข้ากับคนอื่นง่ายขึ้น สิ่งที่ลดลงไปคือ อารมณ์ ความกดดันความหงุดหงิด ความเอาเปรียบผู้อื่น ความก้าวร้าว ความตกใจ ความกลัว ล้วนลดลงไปทั้งสิ้น ฉะนั้นการฝึกสมาธิได้ประโยชน์มากมายทุกเรื่อง เราเห็นแล้วว่า เราต้องมี ศีล สมาธิ ปัญญา เราต้องยกระดับจิตใจเราให้สูงขึ้น เพื่อเราจะได้มีภูมิคุ้มกัน ตอนนี้อยู่เหลืออีกอย่างที่ยากบอกก็คือ เรามีสัมผัสที่ 6 ด้วยไม่ใช่มีเพียงสัมผัสทั้ง 5 นักวิทยาศาสตร์นั้นเอาแค่สัมผัส 5 เท่านั้นเอง เราต้องเข้าใจว่าเราต้องมีสัมผัสที่ 6 และสิ่งนี้สำคัญมากกับการเป็นครู ครูต้องมีสัมผัสที่ 6 คือต้องเข้าไปสัมผัสใจของผู้เรียนได้การพูด การคุย ถ้าเป็นครูที่ดีจะสามารถพูดจากใจได้เพื่อที่จะเข้าไปในจิตใจของเด็ก ถ้าครูไม่สามารถพูดจากใจได้จะไม่มีประโยชน์เลย เพราะไม่สามารถจับจิตใจของเด็กได้เช่นบอกเด็กว่า อย่าสุขุมหรือนะ มันไม่มีประโยชน์ แต่เราเองก็ยังสุขุมหรืออยู่ มันก็ไม่มีประโยชน์ เพราะมันไม่ได้ออกจากใจจะออกจากใจได้เราต้องปฏิบัติเป็นต้นแบบ เป็นตัวอย่างในสิ่งที่เราสอน และเมื่อมันออกจากใจ การเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นทันที ถ้าเราสามารถพูดจากใจ มันจะสัมผัสลึกไปถึงจิตใจของพวกเขา พวกเขาจะเข้าใจ สามารถปฏิบัติตามได้ทันที ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงของเด็กโดยเฉพาะเรื่องธรรมะ เราจะต้องพูดจากใจ สอนจากใจตลอดเวลา

4. สรุป

หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ผู้วิจารณ์ได้อ่านในระบบออนไลน์ เป็นเรื่องของการมองหาคุณค่าชีวิต โดยท่าน ว.วชิรเมธี และ ดร.อาจง ชุมสาย ณ อยุธยา ได้ร่วมกันเขียนขึ้นมาจากประสบการณ์ที่ได้พบเจอ จึงได้มาถ่ายทอดนำเสนอทางการเขียนเป็นบทความที่มีเนื้อหาน่าสนใจหลายประการ ได้อธิบายมุมมองให้ผู้ที่มาอ่านให้เห็น คุณค่าของตัวเองและผู้อื่น ในการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตให้มีความสุขนั้นสามารถทำได้โดยใช้หลักการเบื้องต้น คือ มีจุดมุ่งหมายชัดเจน การมีแผนที่ชัดเจนและกำหนดเป้าหมายชัดเจนให้ตนเองช่วยให้รู้ว่าต้องการอะไรและจะเข้าถึงความสุขอย่างไรรักษาสุขภาพที่ดี สุขภาพที่ดีเป็นสิ่งสำคัญที่

ช่วยให้คุณมีความสุข ดูแลร่างกายและจิตใจโดยออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ รับประทานอาหารที่เหมาะสมและมีการพักผ่อนที่เพียงพอ บริหารจัดการเวลาการจัดการเวลาอย่างมีประสิทธิภาพช่วยลดความเครียดและสร้างความสุขในชีวิต วางแผนกิจกรรมที่สำคัญและสำนึกในการใช้เวลาที่มีอยู่ในแต่ละวัน พักผ่อนและผ่อนคลาย การให้เวลาให้กับตนเองเพื่อพักผ่อนและผ่อนคลายเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข เช่น อ่านหนังสือหรือพักผ่อนดูภาพยนตร์ที่ชอบ ความสัมพันธ์ที่ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น โดยใส่ใจและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัวและกับเพื่อน จิตใจบริสุทธิ์ การพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงจิตใจให้สร้างความสุข การสร้างความตระหนักในกิเลส พฤติกรรมที่ดี และความผาสุกในตัวเองช่วยให้คุณมีความสุขในชีวิต สร้างเงื่อนไขในการสร้างความสุข การสร้างสภาวะในการดำเนินชีวิตที่ช่วยให้คุณมีความสุข ซึ่งอาจประกอบไปด้วยการทำสิ่งที่คุณชอบอย่างบ่อยๆ เช่น เล่นกีฬา ท่องเที่ยว หรือศึกษาและพัฒนาทักษะใหม่ รับฟังความรู้สึกของตนเอง การเข้าใจและรับฟังความรู้สึกของตนเองช่วยให้คุณสามารถรับรู้และปรับตัวต่อสถานการณ์ในชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีความสุข และผู้เขียนยังได้ยกบุคคลสำคัญทั้งในประเทศและต่างประเทศเป็นแบบอย่างที่ดีให้ผู้ที่อ่านนั้นมีความสุขอีกด้วย

จุดเด่นของเรื่องนี้ มีความหลากหลายมุมมองแนวคิดรูปแบบที่บุคคลทั่วไปสามารถอ่านเข้าใจง่าย ภาษาก็เป็นภาษาเขียนที่ไม่ซับซ้อนเกินไปทำให้อ่านง่ายและยังเป็นการเล่าเรื่องราวประสบการณ์ให้เป็นความรู้เสริมที่น่าติดตามสอดแทรกธรรมะในพุทธศาสนาและแนวทางในการประพฤติตนเองให้เกิดประโยชน์ในส่วนรวม การทำดีเพื่อส่วนรวมหมายถึงการกระทำที่เพื่อประโยชน์ของสังคมและส่วนรวมทั้งหมด นอกจากที่เราจะดำเนินชีวิตให้มีความสุขเป็นอันดับแรกเรายังควรใส่ใจและพยายามทำดีให้กับผู้อื่นและสังคมด้วย การทำดีเพื่อส่วนรวมมีประโยชน์ในการสร้างสังคมที่สงบสุขและยั่งยืน รวมถึงส่งเสริมความรู้สึกของความสุขและความพึงพอใจในชีวิตของคนอื่น อย่างไรก็ตามการทำดีเพื่อส่วนรวมจำเป็นต้องเริ่มต้นจากตนเอง ซึ่งความดีที่เราทำสามารถนำไปสู่การต่อสู้เพื่อสังคมที่เน้นความเท่าเทียมและความยุติธรรม โดยไม่ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของคนอื่น

จุดที่อยากนำเสนอ: จุดที่ควรพิจารณา ในเนื้อหาจะเล่าถึงการทำความดีและการมองคุณค่าของชีวิตโดยมีธรรมะมาเสริมบ้างเล็กน้อย แนวทางปฏิบัติตามนั้น ผู้วิจารณ์มองว่า น่าจะนำหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเป็นหลักปฏิบัติให้ชัดเจน เพราะอีกอย่างผู้เขียนนั้นก็เป็นักขและพุทธบริษัทอยู่แล้ว เพื่อให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และจุดใดที่เป็นปัญหาก็นำหลักธรรมที่แก้ในส่วนปัญหาได้ และนำหลักที่สามารถใช้ได้ทั้งผู้ใหญ่และเด็กโดยการสื่อให้เห็นภาพสามารถรับผลที่นำไปใช้ได้จริง และมีบางตอนที่น่าศาสนาอื่นเข้ามาเป็นแนวทางสอน อันนี้ก็มองเห็นว่า น่าจะนำธรรมะของพระพุทธศาสนา ก็พอเพื่อให้คนที่มาอ่านนั้นมีความสุขในพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น แต่โดยรวมก็ดีมีสาระหลากหลาย มีแนวคิดเสริมปัญญา พัฒนาความคิดที่ดี

5. องค์ความรู้ที่ได้รับ

บทวิจารณ์นี้เป็นแนวการศึกษาหาความรู้และประสบการณ์จากครูอาจารย์มาเพื่อพัฒนาตนเอง นอกจากนี้การให้ความสำคัญในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เราก็จะทำให้ตนเองและครอบครัว ชุมชนสังคมมีความรู้ในการดำเนินชีวิตโดยใช้หลักธรรม ในมองหาคคุณค่าของชีวิต การทำความดี ประพฤติตนดี พฤติกรรมดี ทั้งด้านทางกาย ทางวาจา และทางใจ เมื่อเยาวชนได้พัฒนาทั้งกาย วาจา และใจในทางที่ดีแล้ว ย่อมมีแนวทางในการใช้ชีวิตในสังคม ด้วยการทำให้ตนเป็นคนดี พร้อมทั้งยังปฏิบัติต่อคนรอบข้างด้วยความดี

ซึ่งสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการเปลี่ยนแปลงฟื้นฟูและปรับปรุงทั้งตนเอง และสังคมรอบข้าง ให้ดีขึ้น ความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองมีเป้าหมายเพื่อเป็นการแก้ปัญหาในชีวิต โดยมีหลักการปฏิบัติ รวมลงในไตรสิกขาเป็นหลักการพัฒนากาย วาจา จิต และปัญญาซึ่งสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัวและได้ทุกระดับชั้น ระดับสังคม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ว.วชิรเมธี และอาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา. (2557). *มองหาคคุณค่าชีวิต*. กรุงเทพฯ: ยูริต.

วิจารณ์หนังสือ : Book Reviews

กุญแจภาวนา*

The Key to Meditation

ผู้เขียน: พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท)

Author: Buddhadasa

สุदारัตน์ ต่ายธานี และพระราชพัฒน์วัชรบัณฑิต

Sudarat Taithani and Phrarajpatthanawatcharabundit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahschulalongkornrajavidyalaya, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: Dr.sudarat11@gmail.com

บทคัดย่อ

หนังสือกุญแจภาวนา เป็นหนังสือที่รวบรวมโอวาทธรรมะของหลวงปู่ชา สุภทฺโท ที่ได้มุ่งนำเสนอแก่นของประสบการณ์การปฏิบัติเจริญภาวนาในทุกแง่มุม ด้วยการแบ่งโครงสร้างเนื้อหาออกเป็น 3 หัวข้ออย่างชัดเจน และภายในแต่ละส่วนก็มีรายละเอียดปัญหาปลีกย่อยลึกลงไปอีก สำหรับส่วนที่ 1 ทำอย่างไรจึงจะออกจากทุกข์ได้ ได้กล่าวถึงการรู้จากปริยัติ ว่าต่างกับรู้จากปฏิบัติอย่างกว้างๆ ได้แก่ การอุปมา ความแตกต่างว่าเหมือนเราตกจากยอดไม้ ในส่วนที่ 2 การทำนั้นทำอย่างไร โดยได้กล่าวว่า ถ้าจะปฏิบัติต้องเดินทางสายกลาง เราจะไม่เอาใจใส่ความสุข ความทุกข์ และในส่วนที่ 3 อัตโนมัตติของจิต เป็นการกล่าวถึงคำจำกัดความของอัตโนมัตติของจิต ว่าเป็น จิตที่เป็นอยู่โดยไม่ได้แต่งมัน แต่ถ้าถึงจุดมันจะเป็นของมันเอง ซึ่งหนังสือเล่มนี้ยังให้ข้อคิดเตือนใจ และวิธีจัดการกับอุปสรรคในการปฏิบัติธรรม คือ กุญแจสำหรับเปิดประตูสู่ปัญญาด้วย ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าการเจริญภาวนาสำคัญกับชีวิตมาก เป็นหลักธรรมแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่ไม่ค่อยมีใครพูดถึงมากนัก ถึงแม้ศัพท์บาลีอยู่มาก จึงต้องอาศัยการตีความเพิ่มเติม แต่หนังสือเล่มนี้ก็เปี่ยมไปด้วยสาระอันทรงคุณค่า เปิดโลกทัศน์ให้เข้าใจหลักธรรมที่ถูกต้อง ให้รู้จักวิธีแก้ปัญหาที่อันเปรียบเสมือนกุญแจสำคัญสำหรับการปฏิบัติเจริญภาวนา ตลอดจนชี้แนะแนวทางปฏิบัติที่ตรงประเด็น

*ได้รับบทความ: 22 กันยายน 2566; แก้ไขบทความ: 25 ธันวาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 25 ธันวาคม 2566

Received: September 22, 2023; Revised: December 25, 2023; Accepted: December 25, 2023

แก่การหลุดพ้นจากกองทุกข์กิเลสทั้งปวง

คำสำคัญ: กุญแจ; ภาวนา

Abstract

The Key to Meditation is a book that compiles the teachings of Venerable Ajahn Suphato, presenting various aspects of the practice of meditation. The content is divided into three clear sections, each delving deeper into specific issues. In the first section, it discusses the difference between knowledge gained from observation and knowledge gained from practice. It uses the analogy of falling from a tree branch to illustrate the distinction. The second section explores how to practice meditation, emphasizing the need to tread the middle path without being attached to happiness or suffering. Lastly, the third section delves into the concept of the automatic mind, defining it as the mind that exists without deliberate creation, but becomes its own entity when reaching a certain point. This book also provides reflections and techniques for dealing with obstacles in the practice of meditation. It serves as a key to unlock wisdom, highlighting the importance of meditation in life as a fundamental principle of Buddhism that is often overlooked. While the book contains Pali terminology that requires additional interpretation, it is filled with valuable insights, providing a correct understanding of the underlying principles and offering practical guidance for overcoming suffering and defilements.

Keywords: Key; Meditation

1. บทนำ

หนังสือ “กุญแจภาวนา” เป็นหนังสือที่รวบรวมโอวาทของท่านหลวงปู่ชา สุภทฺโท หรือ พระโพธิญาณเถร ณ วัดหนองป่าพง ตำบลโนนผึ้ง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อปี พ.ศ. 2547 และนำมาจัดพิมพ์ซ้ำเป็นครั้งที่ 5 เมื่อปี พ.ศ. 2554 เป็นมรดกธรรมอีสาน ที่ได้รับการเรียบเรียงโดยศูนย์เผยแพร่มรดกธรรม ซึ่งกาลเวลาไม่ได้ลดทอนคุณค่าในตัวโอวาทธรรมเลย มีแต่ยิ่งเพิ่มคุณค่า โดยเฉพาะนักปฏิบัติธรรมที่ต้องหลุดพ้นจากการเวียนว่ายอยู่ในวัฏสงสาร หรือจากโลกที่เต็มไปด้วยวัตถุนิยม อันเป็นบ่อเกิดแห่งความทุกข์ เนื่องจากสภาวะธรรมของท่านมีความมุ่งหมายที่จะเผยแพร่ปัญหาในทุกแง่มุมที่เป็นแนวทางต่อการปฏิบัติ เพื่อให้สาธุชนทั้งหลายได้เข้าถึงและเข้าใจแก่นของการเจริญภาวนา

ของพระพุทธศาสนา ที่แม้จะเป็นเรื่องยากแต่เมื่อมีความเข้าใจที่ถูกต้องและปราศจากความลังเลสงสัย ย่อมส่งผลให้การปฏิบัติธรรมก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว โดยท่านได้ถ่ายทอดด้วยโอวาทที่หลากหลาย อันจะทำให้ผู้อ่านเข้าถึงเจตนารมณ์พร้อมทั้งคติวิเคราะห์ตามสาระนั้นอย่างมีรู้เปื้อ หนังสือเล่มนี้มีเลข ISBN: 974-8430-45-6 พิมพ์บนกระดาษถนอมสายตา ขนาดประมาณครึ่งหน้ากระดาษ A5 มีความหนา 97 หน้า ตีพิมพ์ครั้งที่ 5 เมื่อปี พ.ศ. 2554 โดยโรงพิมพ์เดือนตุลาคม

2. โครงสร้างหนังสือ

หนังสือกุญแจภavana เป็นโอวาทของหลวงปู่ชา สุภทฺโท ประกอบไปด้วยโครงสร้าง 3 หัวข้อหลัก ได้แก่ หัวข้อที่ 1 ทำอย่างไรจึงจะออกจากทุกข์ได้ คือ หลวงปู่ชา สุภทฺโท ท่านให้ค้นหาสาเหตุของทุกข์ขึ้น ไปเรื่อยๆ หากพูดตามหลักของปริยัติก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา หัวข้อที่ 2 การทำนั้นทำอย่างไร คือ ท่านให้ ผินใจตัวเอง ด้วยการที่ว่า ใจเราคิดไปทางนี้ให้ไปทางโน้น ใจเราคิดไปทางโน้นให้มาทางนี้ เหตุที่ท่านต้อง ผินใจ หัวข้อที่ 3 อัตโนมัตติของจิต คือ จิตที่เป็นอยู่ ไม่ได้แตงมัน หัดเบื่องแรกมันก็เป็นเลย ถ้าเราทำอยู่ อย่างนั้น จะมีอาการอย่างหนึ่งแปลกๆ ขึ้นมา

เป็นโอวาทพิเศษของหลวงปู่ชา สุภทฺโท เมื่อวันแรม 15 ค่ำเดือนยี่ ซึ่งตรงกับวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2512 เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยสาระสำคัญมากมาย ที่ว่าด้วยการศึกษาธรรมะในทาง พระพุทธศาสนานั้น ศึกษาไปเพื่อหาทางพ้นทุกข์ เพื่อความสงบสุขเป็นจุดสำคัญ ด้วยการศึกษารูป รส กลิ่น เสียง รสชาติ เรื่องนาม เรื่องจิต เรื่องเจตสิก เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ ท่านให้ย่นตนว่าอะไรที่เกิดขึ้นมาจากผู้รู้ เมื่อผู้รู้รู้ตามความเป็นจริงของจิตหรือเจตสิกเหล่านี้สิ่งเหล่านี้มีแต่ของทั้งทั้งหมด ไม่ควรเข้าไปยึดไปหมาย มันทั้งนั้น จิตหรือเจตสิกเป็นอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา และจิตมิใช่สัตว์ มิใช่บุคคล มิใช่ตัว มิใช่ตน มิใช่เรามิใช่เขา ถ้าความสงบหายไปทุกข์ก็จะเกิด เพราะความสงบของสมณะเป็นตัวสมุทัยมันจึงเป็นเหตุให้เกิด ทุกข์ พระศาสดามองเห็นแล้วว่าไม่จบ ภัยยังไม่สิ้น ชาตียังมีอยู่ พรหมจรรย์ไม่จบ ที่มันไม่จบเพราะมันยังมีทุกข์อยู่ จึงจำเป็นที่จะต้องเอาตัวสมณะตัวสงบนี้มาพิจารณาต่อไปอีก ค้นหาเหตุผลจนกระทั่งท่านไม่คิด ในความสงบ ความสงบก็เป็นสังขารอันหนึ่งก็เป็นสมมุติเป็นบัญญัติอีก ติดอยู่นี้ก็ติดสมมุติติดบัญญัติ เมื่อติดสมมุติติดบัญญัติก็ติดภพติดชาติภพชาติก็คือความดีใจในความสงบ เมื่อหายความฟุ้งซ่านก็ติดความ สงบ ก็เป็นภพอีกเกิดอยู่อย่างนี้ ภพชาติเกิดขึ้นมา เราสงบ เราฟุ้งซ่าน เราดี เราชั่ว เราสุข เราทุกข์ อันนี้ ก็เป็นภพเป็นชาติอยู่อีก เป็นทุกข์อีก ถ้าสุขหายไปก็กลายเป็นทุกข์ ถ้าทุกข์หายไปก็กลายเป็นสุขก็ต้อง วนเวียนไปนรกสวรรค์อยู่ไม่หยุดยั้ง (พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2550, หน้า 1-90)

ผู้วิจารณ์เห็นว่า วิธีการอธิบายค่อนข้างละเอียดว่า ปัญหาคืออะไรและแก้ไขอย่างไร โดยจะลำดับ ประเด็นปัญหาอยู่ที่อยู่ภายในบทเป็นข้อๆ และในแต่ละประเด็นปัญหาอยู่ก็จะเรียบเรียงเป็นร้อยแก้วที่ สอดคล้องสัมพันธ์กัน ตลอดจนมีการอธิบายขยายความประกอบกับยกตัวอย่างจากประสบการณ์ของหลวง

บูชาโดยตรง เสมอ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเนื้อหาความไปในทิศทางเดียวกันได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ในแต่ละบทเริ่มต้นตั้งแต่ประเด็นที่ 2 เป็นต้นไปจะมีเนื้อหาของบทเรียนใหม่ที่ลึกซึ้งเข้าไปเรื่อยๆ ไม่เพียงเท่านั้นการนำเสนอเนื้อหา ยังชวนให้ผู้อ่านอดทนติดตามสาระต่างๆของมรรคาปฏิบัติ ของหลวงปู่ชา ที่มีมากถึง 97 หน้า และเห็นประโยชน์ของการศึกษานี้ ดังจะเห็นได้จากข้อความข้อเรื่อง คือ กุญแจภavana ซึ่งหมายถึง ตั้งต้นสนใจศึกษา “กุญแจ” เรียกว่า ทางพันทุกซ์ เพื่อต่อไปจะได้ก้าวหน้าในการเจริญภาวนาได้เร็วขึ้น

3. เนื้อหาโดยย่อ

หนังสือเล่มกุญแจภavanaนี้มีเนื้อหายู่ทั้งหมด 3 หัวข้อ ซึ่งมีรายละเอียดแต่ละประเด็น ดังนี้

หัวข้อที่ 1 ทำอย่างไรจึงจะออกจากทุกข์ได้ คือ หลวงปู่ชา สุภทฺโท ท่านให้ค้นหาสาเหตุของทุกข์ ขึ้นไปเรื่อยๆ หากพูดตามหลักของปริยัติก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา โดยให้พิจารณา และนำไปปฏิบัติ ซึ่งการปฏิบัตินี้ต้องให้ปัญญามาก่อน ทั้งนี้ ปัญญาต้องพิจารณาให้ทัน การควบคุมกายวาจาจึงจะบริสุทธิ์ได้ ถ้ารู้จักอาการของกายวาจาที่สุจริต หรือทุจริตแล้ว ก็เห็นผลที่ปฏิบัติ ถ้าเห็นผลที่ปฏิบัติแล้วก็จะละสิ่งที่ชั่ว ประพฤติสิ่งที่ดีละสิ่งที่ผิด ประพฤติสิ่งที่ถูก เป็นศีล ถ้ามันรับผิดชอบให้ถูกแล้ว ใจก็จะแน่วแน่เข้าไปอีก มันคง มีได้ลงเลสงสัยในกายวาจาของเรา เป็นสมาธิ เมื่อรู้เรื่อยๆ ไป ก็จะเกิดปัญญา เมื่อรู้ตามความเป็นจริงตามสภาวะของมัน สัญญาจะหลุดเลย และกลายเป็นตัวปัญญา (พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2550, หน้า 1-30) ซึ่งมีความสอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ประยุทธ์ ปยุตฺโต) ที่กล่าวว่า ปัญหาของการเจริญภาวนา คือ การสอนกันมากแต่ทฤษฎี สอนให้ท่องจำเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา แต่ไม่ได้สอนเรื่องการปฏิบัติเลย ผู้วิจารณ์เห็นว่าก็เป็นเรื่องจริงที่ปรากฏขึ้นในประเทศเรา ไม่ว่าจะสอนในวัด ในโรงเรียนก็ล้วนแต่เน้นทฤษฎี จึงทำให้ไม่พ้นจากทุกข์เสียที (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ประยุทธ์ ปยุตฺโต), 2555, หน้า 11-14)

ผู้วิจารณ์เห็นว่า ประเด็นออกจากทุกข์ โดยการเรียนรู้เรื่องลำดับขั้นของการปฏิบัติอันเกี่ยวกับวิธีออกจากทุกข์ที่ยากขึ้นไปเรื่อยๆ เป็นไปตามหลักของปริยัติก็คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งระบุว่า ศีล คือ รู้จักอาการของกายวาจาที่สุจริต หรือทุจริต, สมาธิ คือ มันคงมีได้ลงเลสงสัยในกายวาจาของเรา และปัญญา คือ รู้ตามความเป็นจริงตามสภาวะของมัน แต่สำหรับปัญหาที่จะต้องใช้ “กุญแจ” เพื่อไขในเรื่องนี้ คือ “รู้จักปริยัติ ต่างกับรู้จักปฏิบัติ” เมื่อรู้จักความแตกต่างกันของสองอย่างนี้แล้ว ก็จะเข้าใจหลักการความสอดคล้องของปริยัติและปฏิบัติว่าเอื้อต่อกันอย่างไร

หัวข้อที่ 2 การทำนั้นทำอย่างไร คือ แนวทางในการปฏิบัติให้พันทุกซ์ โดยท่านให้ฝืนใจตัวเอง เพราะว่าจิตผู้ประวัติธรรมใหม่ ใจเราคิดไปทางนี้ให้ไปทางโน้น ใจเราคิดไปทางโน้นให้มาทางนี้ได้ง่าย เหตุที่ท่านต้องฝืนใจ เพราะใจถูกกิเลสพอกมา มันยังไม่ได้ฝึกหัดตัดแปลง พระองค์จึงไม่ให้เชื่อมั่น ยังไม่ เป็นศีลยังไม่เป็นธรรม เพราะใจมันยังไม่แข็งไม่ขาว จะไปเชื่อมั่นได้อย่างไร เพราะใจเป็นกิเลส หากไม่ฝืน หากอยากสบาย กามสุขัลลิกานุโยค คือ การติดสุข มันจะไปได้อย่างไรถ้าหากเอากาม เมื่อเอาความสบาย

ไม่ได้แล้ว ความสุขไม่ได้แล้ว ก็ไม่พอใจ โกรธขึ้นมาก็เป็นทุกข์ เป็นโทสธรรม ก็เป็นอรรถกถาญาณโยโค ซึ่งไม่ใช่หนทางของผู้สงบ ไม่ใช่หนทางของผู้ระงับ (พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2550: 31-55) เมื่อพิจารณาแล้วก็เห็นจริงตามที่ท่านหลวงปู่ชาบรรยาย และสอดคล้องกับคำพูดของท่านภิกขุปัญญานันทะ ได้กล่าวไว้ในหนังสือชนะทุกข์ โดยภิกขุปัญญานันทะ ว่า “การอยู่ด้วยปัญญาก็คืออยู่ด้วยรู้เท่าทัน ในสิ่งนั้นๆ ว่าสิ่งนั้นคืออะไร มันเกิดจากอะไร เมื่อเกิดขึ้นแล้วทำให้เราเป็นอะไรขึ้นมา เป็นทุกข์เป็นสุข หรือว่าเดือดร้อนสงบเย็นรุ่มรวย... ในขณะที่เรารู้เท่าทันในสิ่งนั้นๆ เราก็จะไม่หลงใหลมัวเมา อันนี้เป็นการกระทำที่เราควรกระทำ เพราะเป็นหน้าที่ของชีวิต (อมร รัตนกุล, 2525, หน้า 47-48)

ผู้วิจารณ์เห็นว่า แนวทางประเพณีที่หลวงปู่ชาแนะนำ เป็นสิ่งที่อยู่ในหลักคำสอนที่พระพุทธเจ้า ทรงสั่งสอนไว้อย่างสอดคล้อง โดยให้เริ่มที่การฝึกใจตัวเอง ฝึกหัดตัดแปลงโดยเราจะไม่เอาใจใส่ความสุข ความทุกข์ เราจะวางสุข เราจะวางทุกข์ สัมมาปฏิบัติต้องเดินสายกลาง แต่ก็ให้เป็นผู้รับทราบไว้เท่านั้น อย่าเข้าไปหมายในอารมณ์นั้น กล่าวคือ ถ้าดีก็ให้รู้ว่าดี ถ้าไม่ดีก็ให้รู้ว่าไม่ดี ซึ่งสิ่งนี้เป็นของสมมุติบัญญัติ ถ้าจะดีจะชั่วก็เป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาทั้งนั้น เป็นของไม่แน่นอน ไม่ควรยึดมั่น ถือมั่น ถ้าทำได้อย่างนี้เรื่อยๆ ไป ปัญญาจะเกิดเอง โดยสรุป คือ ให้ทั้งอารมณ์ทั้งหมดนั้นลงไปที่ถูกไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา

หัวข้อที่ 3 อัตโนมัตติของจิต คือ จิตที่เป็นอยู่ ไม่ได้แตงมัน หัดเบี่ยงแถมมันก็เป็นเลย ถ้าเราทำอยู่อย่างนั้น จะมีอาการอย่างหนึ่งแปลกๆ ขึ้นมา คือ เวลาไปนอน ตั้งใจแล้วว่าจะนอน เคยนอนกรนหรือนอนละเมอ กัดฟัน หรือนอนดิ้นนอนขวาง ถ้าจิตเป็นอย่างนี้แล้วสิ่งเหล่านั้นจะแย่หมด ถึงจะหลับสนิทตื่นขึ้นมาแล้ว มีอาการคล้ายกับไม่ได้นอนเหมือนไม่ได้หลับแต่จะไม่่ง่วง เมื่อก่อนเราเคยนอนกรน ถ้าเราทำจิตใจให้ตื่นแล้วจะไม่กรน เพราะจิตตื่นอยู่ตลอดเวลาทั้งวันทั้งคืน วิธีก็คือให้เราวางใจสบายๆ หายใจก็ให้พอดี อย่าเอาสั้นเอายาว อย่าไปแตงมัน กายก็ให้สบาย ทำเรื่อยไป ถ้าเราทำภาวนา อย่าให้กิเลสตัณหา มันรู้เงื่อนไขรูปลายได้ “ท่านจะเอาอย่างไร” มันมาถามเรา “จะเอาขนาดไหน จะเอาประมาณเท่าไร ดีกเท่าไร” ไม่ต้องอธิษฐาน พยายามฝึกหัดไป บางครั้งจิตสงบ ความเจ็บปวดทางร่างกายก็หยุด เรื่องปวดแข็งปวดขามันจะหายไปเอง (พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2545, หน้า 56-90) สอดคล้องกับคำกล่าวของท่านภิกขุปัญญานันทะที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือชนะทุกข์ โดยภิกขุปัญญานันทะว่า “ค้นหาทั้งสามประการ คือ กามตัณหาที่ตาม ภาวตัณหา วิภวตัณหา เป็นเหตุให้เกิดอีก อยากได้อะไรก็อยากเป็นในเรื่องนั้นๆ ไม่รู้จักไม่รู้สิ้น เกิดแล้วเกิดอีก” เพราะฉะนั้นการเจริญภาวนาให้จิตใจสงบ และเกิดสมาธิธรรมได้ ต้องปล่อยจิตให้เป็นอัตโนมัตติ กายก็ให้เป็นปกติ (อมร รัตนกุล, 2525, หน้า 12-14)

ผู้วิจารณ์เห็นว่า บทนี้ได้ให้คำจำกัดความของอัตโนมัตติของจิต ที่เข้าใจได้ง่าย คือ จิตที่เป็นอยู่โดยไม่ได้แตงมัน แต่ถ้าถึงจุดมันจะเป็นของมันเอง คือ ให้เราวางใจสบายๆ หายใจก็ให้พอดี อย่าเอาสั้นเอายาว อย่าไปแตงมัน กายก็ให้สบาย ทำเรื่อยไป มันจะถามเราว่า จะเอากี่ทุ่ม จะเอานานเท่าไร มันมาถามเรื่อยรอก เราต้องทราดมันว่า “เฮ้ย อย่ามายุ่ง” ต้องปราบมันไว้เสมอ เพราะพวกนี้มีแต่กิเลสมาทวงทั้งนั้น อย่าเอาใจ

ใส่มัน เราต้องพูดว่า “กุ๋อยากพักเร็วพักช้าไม่ผิดกบาลใครหรอก กุ๋อยากนั่งอยู่ตลอดคืน มันจะผิดใคร จะมากวนกุ๋ทำไม” ต้องตักมันไว้อย่างนี้ แล้วเราก็นั่งเรื่อยไปตามเรื่องของเร วาใจสบาย ก็เลยสงบ ถ้าเราทำ ภาวนา แล้วกำหนด“จะเอาอย่างไร” “จะเอาขนาดไหน จะเอาประมาณเท่าไร ดึกเท่าไร” อานาจักเลสมัน จะเล่นงานเราทันที นั่งไปยังไม่ถึงชั่วโมงต้องรื้อนออกจากสมาธิแล้วก็เกิดนิมิตว่า “แห่ม มันจะตายหรือ ยิ่งกันนะ” ว่าจะเอาให้มันแน่น มันก็ไม่แน่นอน ตั้งสัจจะไว้ก็ไม่ได้ตั้ง ตั้ง คิดทุกขใส่ตัวเอง อันนี้เป็นเหตุให้ผู้วิจารณ์ เข้าใจว่า สภาธรรมจะเกิดขึ้นได้ก็เพราะการกระทำอย่างพอดี การที่เราทำโดยตั้งสัจจะไว้ จะเป็นการปรุง แต่งจิตให้ไม่เป็นกลาง ไม่อยู่บนหนทาง “สัมมาปฏิบัติ” ทางสองข้างมันก็ไม่ไปกลางๆ สักที ข้ามตรงกลาง ไปเรื่อยมองไม่เห็นสักที วิ่งไปวิ่งมาอยู่อย่างนั้น ไม่อยู่ตรงที่ไม่มีภพไม่มีชาติเสียทีเพราะติดอยู่ในตัณหา

4. สรุป

หนังสือกุญแจภาวนา เป็นโอวาทของหลวงปู่ชา สุภทฺโท ที่ได้มุ่งนำเสนอแก่นของการปฏิบัติเจริญ ภาวนาในทุกแง่มุม ด้วยการแบ่งโครงสร้างเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วนอย่างชัดเจน และภายในแต่ละส่วนก็มี รายละเอียดปัญหาปลีกย่อยลึกลงไปอีก สำหรับส่วนที่ 1 ทำอย่างไรจึงจะออกจากทุกข์ได้ ได้กล่าวถึง การรู้จากปริยัติ ว่าต่างกับรู้จากปฏิบัติอย่างกว้างๆได้แก่การอุปมา ความแตกต่างว่าเหมือนเราตกจากยอด ไม้ ในส่วนที่ 2 การทำนั้นทำอย่างไร คือ ถ้าจะปฏิบัติต้องเดินทางสายกลาง เราจะไม่เอาใจใส่ความสุข ความทุกข์ และในส่วนที่ 3 อัตโนมัตินของจิต คือ ได้ให้คำจำกัดความของอัตโนมัตินของจิต ที่ถูกต้อง คือ จิตที่เป็นอยู่โดยไม่ได้แต่งมัน แต่ถ้าถึงจุดมันจะเป็นของมันเอง คือ ให้เราวางใจสบายๆ หายใจก็ให้พอดี อย่าเอาสั้นเอายาว อย่าไปแต่งมัน กายก็ให้สบาย ทำไปเรื่อยๆ

หนังสือเล่มนี้มีได้เสนออุปสรรคในการปฏิบัติเท่านั้น แต่ยังให้ข้อคิดเตือนใจ และวิธีจัดการกับ อุปสรรคในการปฏิบัติธรรม คือ กุญแจสำหรับเปิดประตูสู่ปัญญาด้วย นอกจากนี้ยังทำให้ผู้อ่านสะท้อนคิด ว่าการเจริญภาวนาสำคัญกับชีวิตมาก ซึ่งหลักการเล่าเรื่องที่ใช้อุปมาโวหารและสาธกโวหารเป็นหลักในการ อธิบายขยายความ หรือประชดประชันสิ่งที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ เนื่องจากเป็นหลักธรรมแก่นแท้ของ พระพุทธศาสนาที่ไม่ค่อยมีใครพูดถึงมากนัก อีกทั้งมีศัพท์บาลีอยู่มาก จึงค่อนข้างเป็นเรื่องยากสำหรับ สาธุชนคนทั่วไปที่เพิ่งเริ่มศึกษาหลักธรรม แต่อย่างไรก็ตามหนังสือเล่มนี้ก็เต็มไปด้วยสาระอันทรงคุณค่า เปิดโลกทัศน์ให้เข้าใจหลักธรรมที่ถูกต้อง รู้เท่าทันปัญหาที่เป็นกุญแจสำคัญต่อการปฏิบัติเจริญภาวนา ตลอดจนถึงแนะแนวทางปฏิบัติที่ตรงประเด็นแก่การหลุดพ้นจากกองทุกข์กิเลสทั้งปวง

จุดเด่น การใช้ภาษาหนังสือเล่มนี้ ได้ใช้คำอุปมาในการเปรียบเทียบเพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพชัดเจน ว่าสิ่งที่กล่าวนั้นมีลักษณะอย่างไร มีน้ำเสียงเป็นอย่างไร จัดว่าเป็นจุดเด่นที่ทำให้สาระวิชาการทางธรรมไม่น่าเบื่อและชวนติดตาม ตัวอย่างอุปมาในเรื่อง คือ สมณะและวิปัสสนา อยู่ด้วยกัน โดย“ภาวนาก็เหมือนกับไม้ท่อนเดียว วิปัสสนาอยู่ปลายท่อนทางนี้ สมณะอยู่ปลายท่อนทางนั้น ถ้าเรายกไม้ท่อนนี้ขึ้นปลายท่อน

“ไม่จะขึ้นข้างเดียวหรือทั้งสองข้าง ถ้ายกไม้ท่อนนี้ขึ้นปลายทั้งสองก็จะขึ้นด้วย” นอกจากนี้ยังใช้ถ้อยคำที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกสะเทือนอารมณ์ ขวนให้คิดตาม ดังจะเห็นได้จากประโยคต่อไปนี้ “ขันธห้า หรือความสงบ ล้วนยึดติดไม่ได้” “ไม่ดีใจไม่เสียใจ คือไม่เกิดไม่ตาย” “ปัญญามาก่อนศีลสมาธิ” เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจารณ์ได้สังเกตเห็นว่าการดำเนินเรื่องส่วนใหญ่ใช้สาธกโวหาร ที่มุ่งให้ความชัดเจนของเนื้อความ ด้วยการยกตัวอย่าง ซึ่งในที่นี้ก็สามารถเลือกตัวอย่างได้เหมาะสมและทำให้เข้าใจเรื่องนั้นได้ถ่องแท้มากขึ้น เช่น ในการอธิบายเรื่องวัตถุนิยม ได้ยกตัวอย่างว่าการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติไม่ใช่วัตถุนิยม แต่เรื่องกามารมณ์เป็นวัตถุนิยม ซึ่งบางตัวอย่างก็ทำผู้อ่านได้พินิจพิจารณาเหตุผลตามไปด้วย เช่น การอธิบายว่ารู้จักปริยัติ ต่างกับรู้จักปฏิบัติ โดยยกตัวอย่างประโยค “อุปมาเหมือนเรตกจากยอดไม้ ก็ตบถึงดินโน้น ไม่รู้ว่ามันผ่านกิ่งไหนบ้างจิตเมื่อถูกอารมณ์ปุบขึ้นมา ถ้าชอบใจก็ถึงดีโน้น อันที่ติดต่อกันเราไม่รู้มัน ไปตามทีปริยัติรู้มันเอง แต่มันก็ไปนอกปริยัติด้วย มันไม่บอกว่าตรงนี้เป็นอวิชา ตรงนี้เป็นสังขาร ตรงนี้เป็นวิญญาน ตรงนี้เป็นนามรูป มันไม่ได้ให้ท่านมหาอ่านอย่างนั้นหรอก เหมือนกับการตกจากต้นไม้ ท่านพูดถึงขณะจิตอย่างเต็มที่ของมันจริงๆ อาตมาจึงมีหลักเทียบว่า เหมือนกับการตกจากต้นไม้ เมื่อมันพลาดจากต้นไม้ไปปุบ มิได้คณาวามันก็นิ้วก็ฟุด เห็นแต่มันตมถึงดินเจ็บแล้ว” เป็นต้น กลยุทธ์การตั้งคำถามที่ไม่ต้องการคำตอบก็เป็นการเรียบเรียงคำที่เรียกความสนใจจากผู้อ่านได้ไม่น้อย เช่น “สภาวะธรรม เกิดเองเป็นเองพอดี” นอกจากนี้ยังสังเกตเห็นว่ามีการใช้ข้อคิดเพื่อโน้มน้าวให้ปฏิบัติตามที่ผู้เขียนประสงค์ขณะดำเนินเรื่อง เช่น “หน้าที่ของเราคือทำความเพียร” “คนทำได้” เป็นต้น

สิ่งที่อยากนำเสนอ สิ่งที่ผู้วิจารณ์อยากเสนอเกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ก็คือ สำหรับการอ่านหนังสือเล่มนี้ให้เข้าใจได้อย่างรวดเร็ว ผู้อ่านต้องมีความรู้พื้นฐานทางธรรมมากพอสมควร หรือมีประสบการณ์ในการอ่านหรือการเรียนรู้ธรรมมาก่อน ยากพอสมควรแก่ผู้ศึกษาธรรม หรือนักภวณามือใหม่ ยกตัวอย่างเช่น “เรียนตามแบบ รบนอกแบบ” ผู้อ่านที่ไม่เคยรู้มาก่อน ว่ารบนอกแบบคืออะไร ก็ย่อมเป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจ อาจกล่าวได้ว่าผู้อ่านต้องเข้าใจความหมายของ “การรบ” นี้ เสียก่อนจึงจะเข้าใจลึกซึ้งทันตลอดจนเข้าใจว่าปัญหาต่อการเจริญภาวนาใดเป็นอุปสรรคต่อการพ้นทุกข์ เพื่อนิพพาน อีกตัวอย่างคือเรื่องปัญญา ควรให้ความหมายของปัญญาอย่างชัดเจน โดยมีการอ้างอิงข้อมูล เพราะผู้อ่านทราบเพียงว่า “มีสติดูจิตเห็นความคิดเกิดปัญญา” แต่ไม่ได้ทราบว่าแท้จริงว่าปัญญามีลักษณะเป็นอย่างไร อีกทั้งผู้อ่านก็ยังขาดข้อมูลในการเปรียบเทียบประเด็นดังกล่าว นี่เป็นตัวอย่างที่สะท้อนให้เห็นว่าผู้เขียนคิดว่าผู้อ่านน่าจะเข้าใจ เลยไม่ได้อธิบายรายละเอียด

นอกจากนี้ ยังมีการใช้ศัพท์บาลีหลายคำ ซึ่งบางคำก็ได้มีการอธิบายขยายความให้ผู้อ่านเข้าใจ ขณะที่ก็มีหลายคำที่มีได้ให้ข้อมูลไว้ เช่น เจตสิก, อุกฺเขทสิฏฺฐ, อวิชา, ปฏิจฺจสมุปบาทธรรม, โสกะปริเทวะ, ทุกข์, ขันธห้า, โลภวิทู เป็นต้น อาจทำให้ผู้อ่านไม่เข้าใจเนื้อหาในบางส่วนบางตอนและอาจนำไปสู่การทำลายอรรถรสในการอ่านได้ เนื่องจากผู้อ่านอาจต้องหยุดชะงักการอ่านเพื่อค้นหาความหมายของคำ

เพื่อนำมาประติดประต่อกับเรื่องที่กำลังอ่านอยู่ ทั้งนี้การพบเจอสัจพจน์ทางธรรมมากไป อาจทำให้ผู้อ่านรู้สึก ว่าธรรมะเป็นเรื่องยาก ทั้งนี้หากมุ่งหมายให้บุคคลทั่วไปเป็นผู้รับสาร ควรใช้ศัพท์เทคนิคให้น้อยลง หรือ ควรอธิบายเชิงอรรถเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจในเรื่องนั้นเสียก่อน และผู้วิจารณ์ค่อนข้างเห็นแย้งกับประเด็นที่ ว่า ปัญญามาก่อนศีลสมาธิ เป็นหลักการของการปฏิบัติธรรมที่ไม่สอดคล้องกับหลักของไตรสิกขาที่ผู้วิจารณ์ ที่ศึกษามา การบำเพ็ญเพียรให้บรรลุผลมี 3 วิธี คือ โดยศีล โดยสมาธิ และโดยปัญญา ดังเช่น พระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้ ทั้งนี้ สมาธิจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าไม่มีศีลเป็นพื้นฐาน ถ้าศีลไม่บริสุทธิ์เพียงพอการ นั่งสมาธิก็ไม่เป็นผล ก็เพราะธรรมชาติของมนุษย์นั้นเกิดมาพร้อมกับภาระต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นขราสาหรือพระ สงฆ์ล้วนก็มีหน้าที่และภาระต่างๆผู้วิจารณ์มีความเห็นว่าภาระของมนุษย์เป็นธรรมชาติที่มนุษย์ต้องประสบ หรือบางคนอาจใช้เป็นข้ออ้างในการหลีกเลี่ยงการปฏิบัติธรรม อีกทั้งการปฏิบัติธรรมตามที่เข้าใจนั้น ฉะนั้น การที่มีเครื่องควบคุมผัสสะ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ บ่อเกิดแห่งกิเลสเป็นสิ่งที่จำเป็นพื้นฐานของการเดิน ทางแห่งการพ้นทุกข์

5. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ท่านหลวงปู่ชา สุภทฺโท มีเจตนารมณ์อย่างแน่วแน่ในการนำเสนอสาระธรรมที่ยากแต่เป็นแก่น ของการเจริญภาวนาโดยแท้ ซึ่งมุ่งหวังให้ผู้อ่านค้นหาตนเองว่าตนปฏิบัติถูกหรือไม่ และต้องการอะไรกัน แน่ ระหว่างความสุขกับความทุกข์ ซึ่งจะเห็นว่าได้แบ่งประเภทของเนื้อหาในโอวาท ด้วยเริ่มจากระดับการ เจริญภาวนาขั้นพื้นฐานและค่อยเพิ่มความลึกซึ้งในอารมย์ของสภาวะธรรมขึ้นเรื่อยๆ โดยท่านพยายาม ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ตนได้ศึกษามา ในทุกแง่มุมของปัญหาต่อการปฏิบัติธรรม ซึ่งมีได้ศึกษาเฉพาะแต่ใน ตำราของพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังสอดแทรกประสบการณ์ที่ท่านได้ประสบพบเจอด้วยตนเองด้วย ในบาง ช่วงบางตอนก็มีน้ำเสียงประชดประชันเพื่อให้สะท้อนความคิด เช่น “การปฏิบัติคือการฝืนใจตัวเอง” “การ ปฏิบัติ ต้องตั้งใจและพยายาม” “นักปฏิบัติต้องรักษาวินัย และเชื่อฟังอาจารย์” ทั้งหมดทั้งมวลนี้ก็เพื่อให้ บุคคลคนทั่วไปได้ขจัดอุปสรรคในการปฏิบัติเจริญภาวนา และมุ่งมั่นอย่างถูกวิธี เพื่อก้าวไปสู่ความดับทุกข์ นิรันดร์โดยแท้

เอกสารอ้างอิง

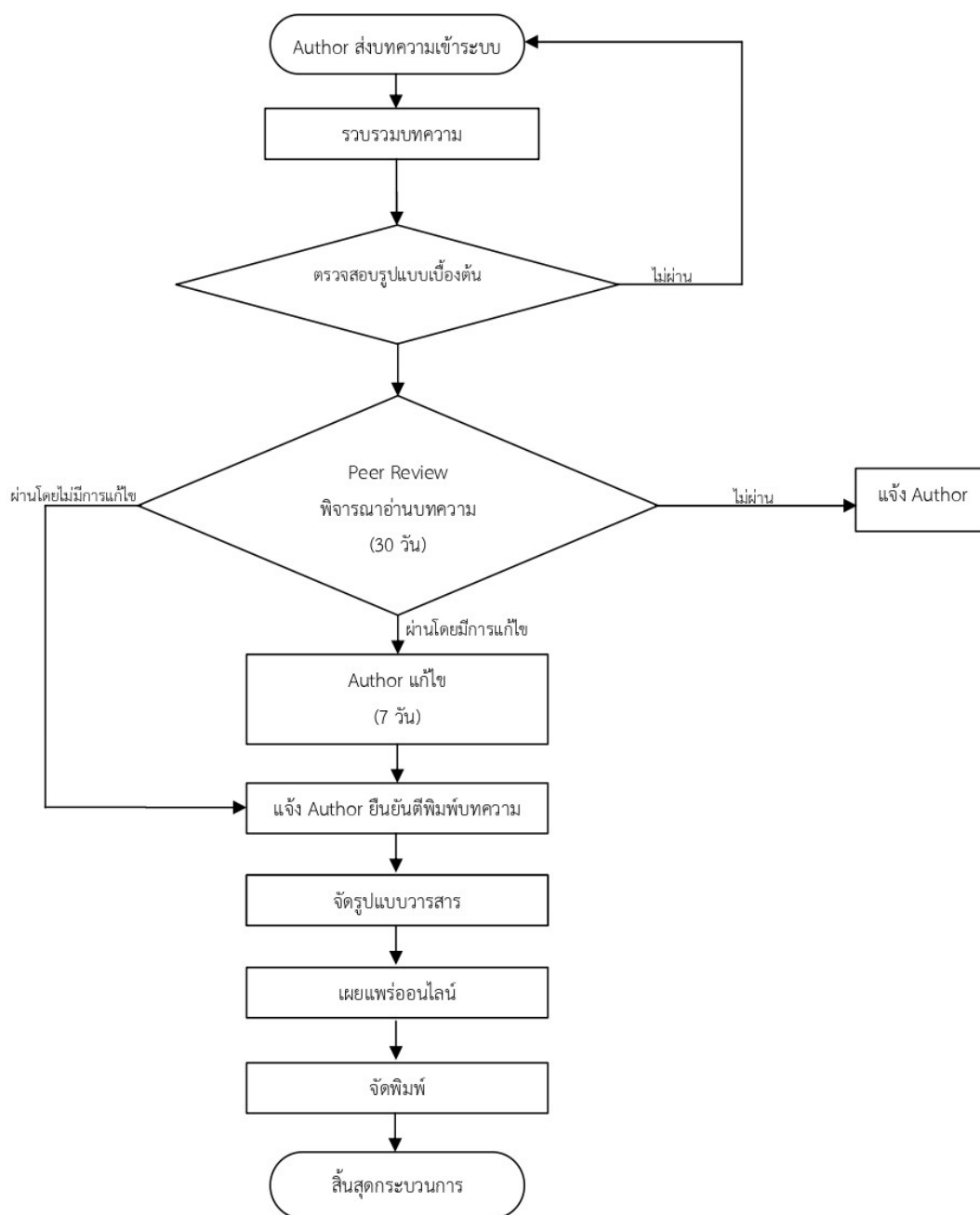
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2555ช). *พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิบรรจงสนธิ และสำนักสหปฏิบัติ.
พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท). (2550). *กุญแจภาวนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). อุบลราชธานี: ศูนย์เผยแผ่ธรรมดก ธรรม.

อมร รัตนกุล. (2525). *ชนะทุกข์ โดย วิกฤตปัญญานันทะ*. กรุงเทพฯ: อำนวยสาสน์.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารสถาบันวิจัยพินิตกรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

30 หมู่ 1 ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 082-855-8962

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารสถาบันวิจัยพิมลธรรม ต้องส่งผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/prij/index> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิตไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ

- 1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)

- 3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยาย ในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะแนวการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุง่องค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการปฏิบัติ

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการปฏิบัติ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA 6th edition

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎกหรือหนังสือสำคัญพิมพ์เป็นชุด

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น (อง.ทก. (ไทย) 20/395/106)

1.2 หนังสือ

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล/ปีที่พิมพ์/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย **กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์**

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนันท์ ฐานุตตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)

Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)

(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)

Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)

(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.3 วารสาร

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.4 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)
Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)
(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.5 รายงานการวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

(ใช้รูปแบบเดียวกับหนังสือ)

1.6 ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อพระราชบัญญัติ,/ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2544)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544)

1.7 สัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป
ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย
ชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

1.8 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่จัดทำ)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่จัดทำ)

ตัวอย่าง เว็บไซต์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น กรวรรณ สังขกร (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (กรวรรณ สังขกร, 2558)

ตัวอย่าง วิกีพีเดีย

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น Wikipedia (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (Wikipedia, 2558)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ปรัชญา*. กรุงเทพฯ: โบแดง.

Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

3. วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่(ฉบับที่)./ เลขหน้า.

พระธรรมาภรณ์ ฐานุตโตโร และบุญชนะ ทาโยธี. (2559). การบริหารงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 16(1), 1-13.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 16(2), 298.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือวิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

พระมหาบุญพิเชษฐ์ จันทร์เมือง. (2553). *การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์*. (ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Phrachanna Bhabdharakhito. (2015). *An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkol borei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle*. (Master of arts). Khon Kaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

5. รายงานการวิจัย:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง. (รายงานการวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

6. ราชกิจจานุเบกษา:

ชื่อพระราชบัญญัติ./ (ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่/หน้า.

พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-17.

7. สัมภาษณ์:

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./เข้าถึงได้จาก/http://www.xxxxxxx

(คำว่า เข้าถึงได้จาก ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ)
กรวรรณ สังขกร. (2558). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีไทย. เข้าถึงได้จาก <http://www.slideshare.net/amicsangkakorn/ss-48803224>

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. Retrieved from <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>

9. วิกีพีเดีย :

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./วันที่สืบค้น./จาก/http://www.xxxxxxx

วิกิพีเดีย. (2561). ข้าวสารจังหวัดขอนแก่น พ.ศ.2560. วันที่สืบค้น 3 มิถุนายน 2562, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>

ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารสถาบันวิจัยพินลธรรม” สำนักวิชาการมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โทรศัพท์ 082-855-8962

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/prij/> E-mail: phimoldhamma.prij@gmail.com

1) ผศ.ดร.นิเทศ สนั่นนารี 089-711-1190

2) นางสาวมารีสา ไสวงาม 082-855-8962

กำหนดการออกวารสาร

ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารสถาบันวิจัยพินลธรรมเพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้พิมพ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้พิมพ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

